Googl

PHIL. REINH. VITRIARII,

Juriſconſulti & Anteceſſoris Ordinarii,

INSTITUTIONES
JURIS NATURÆ
ET
GENTIUM

in uſum

SERENISSIMI PRINCIPIS

CHRISTIANI LUDOVICI

MARCHIONIS BRANDENBURGICI &c. &c.
ad methodum

HUGONIS GROTII

CONSCRIPTÆ

& auctæ à

JOHANNE JACOBO VITRIARIO.

Accedit

JOHANNIS FRANCISCI BUDDEI

Hiſtoria Juris Naturalis, ut & Synopſis
Juris Naturalis & Gentium juxta
diſciplinam Ebræorum.

FLORENTINAE BIB. NAZ.

LUGD. BATAVORUM,
Apud SAMUELEM LUCHTMANS. 1719.

393
1 8 31
Google

SERENISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO

CHRISTIANO LUDOVICO,

MARCHIONI BRANDENBURGICO, BORUSSIÆ, MAGDEBURGI,

CLIVIÆ, JULIACI, MONTIUM, STETINI, POMERANIÆ, CASSUBIORUM ET

VANDALORUM, UT ET IN SILESIA CROSNÆ ET SCHWIBUSSII

DUCI,

BURGGRAVIO NORIMBERGENSI,

PRINCIPI
HALBERSTADII,
MINDÆ & CAMINI,
COMITI
HOHENZOLLERÆ,
MARCÆ & RAVENSBERGÆ,
DOMINO
RAVENSTEINII & TERRITORIORUM
LEOBURGII & BUTOVII
&c. &c.

PRINCIPI ET DOMINO
MEO
CLEMENTISSIMO

omnem Salutem { Externam & Æternam.

SERE-

SERENISSIME
PRINCEPS,

SI qua Lugdunenſis noſtræ Academiæ felicitas eſt prædicanda, ea certe nunquam non memorandis extollenda venit encomiis, quod SERENITAS TUA illuſtri ſua præſentia eam illuſtrare, atque

celſiſſimo ſuo nomine Brandenburgico, quod omnis gloriæ omniſque decoris amplitudinem mirabili compendio in ſe concludit, poſteritati commendare clementiſſimè dignata fuerit. Unde Muſæ noſtræ Leidenſes ſibi merito gratulantur, & memoriam ſui CHRISTIANI LUDOVICI BRANDENBURGICI in omne ævum ſacram habebunt. Cumque ego ſingulari quadam fortuna delectus fuerim, ut ſtudia SERENITATIS TUAE officiis meis humillimis qualitercunque adjuvarem, obſequii mei ac reverentiæ documentum quoddam dare volui publicum, ut SERENITAS TUA, quæ nunc diſceſſum è noſtris Muſarum campis parat, ſemper haberet,

beret, quod devotionis meæ memoriam & inter ipſos aliquando armorum ſtrepitus renovare poſſet. Neque vero hoc SERENITATI TUAE diſplicere poſſe confido, ſiquidem in ejuſmodi ſtudiorum argumento hactenus verſati ſumus, ad quorum exercitium glorioſiſſimi Tui Natales ſunt deſtinati. Auguſti enim ſanguinis feliciter in Te transfuſa indoles non niſi virtutis, gloriæ, ac omnis meriti exemplar æmulandum Tibi amplificandumque commendat. Et ſi licet auſpicia captare, SERENISSIME PRINCEPS, incomparabilis ille vigor in vultu, vis in oculis, gravitas in conſpectu, decor in geſtu actuque graviorum aliquando curarum pro Patria & Repu-

blica ſuſtinendarum vel certiſſimi nuntii vel potius ſponſores ſunt. Certe nulla pars eſt hactenus ætatis, quæ non indubitato ſubinde documento pleniſſime hoc aſſeveraverit. A teneris annis ſincero de divinis ſenſu animum imbuere, omneſque Tuos conatus ad Deum referre voluiſti; & recte, nam qui religioni ac pietati ſtudet, proxime ad Deum accedit, & optatiſſima quæque conſequitur; imo Principes pietate & juſtitia Dii fiunt. Et cum veram laudem in ſola virtute poſitam exiſtimes, neque Majorum Tuorum laudibus ac gloriæ, niſi in virtutem incumbas, Te reſpondere poſſe perſuaſum habeas, faves ingeniis, ſuffragaris artibus,

&

& felici ſucceſſu vividam iſtam capaciſſimi ingenii vim per omne ſapientiæ genus, qua quidem inſtrui Principes decorum & neceſſum eſt, circumfers. Civitates, provincias, regna, imo univerſum orbem animo perluſtare hactenus Tibi voluptati fuit. Hiſtoriarum cognitionem, Principi viro & gerendis regendiſque rebus olim deſtinato neceſſariam, ab ineunte ætate Tibi commendatam habuiſti. Et cum turpe ſit, ea non comprehendere ſcientia, uſu doctrinaque percipere, in quibus patriæ res agitur, publica jura Imperii Romano-Germanici mira aviditate & audire & ſcire voluiſti. Cumque præterea divina providentia & benignitate ex ea

ſtirpe originem ducas, ex qua Deus Heroes format, ex qua tot prodeunt Heroes, quot ſurculi, Belli jura & Pacis, raro ſed domeſtico Tibi exemplo, jungere debuiſti. Scilicet, SERENISSIME PRINCEPS, juſte non minus, quam fortiter gerunt bellum, qui à Brandenburgica ultimi Heroici ſanguinis ſtirpe procedunt, & quidem magna vi & effectu: victoria enim juſtæ cauſæ præcipue adſcribitur, & ad conciliandas quoque amicitias multum valet opinio de bello non temere, nec injuſte ſuſcepto, pieque geſto; nemo enim iis ſe facile adjungit, quibus jus, fas, fidem vilia eſſe putat. Hæc jura ut Tibi, SERENISSIME PRINCEPS, exponerem,

rem, cum mihi in ſubſelliis doctorum verſanti clementiſſime injungere volueris, ſubjectiſſimi mei officii eſſe duxi, ita ea complecti, ut facili labore SERENITAS TUA perveniret, quo animum induxerat. Suſcipe igitur, CLEMENTISSIME DOMINE, hoc pignus obſequentiſſimi mei affectus, ſuſcipe illud gratioſa manu & clementiſſima Tua benevolentia illud complecti ne dedignare. Si TUA SERENITAS admiſerit pietatem meam, hominis, non niſi ſimplicis reverentiæ obſequia edocti, non eſt, quod aliorum hominum judicia vel timere vel placare contendam. Hoc tantum agam, ut precibus non deſinendis quotidie venerer Deum Ter Opt: Max:

quò

quò SERENITATEM TUAM Brandenburgicæ Domus ſplendori ac incremento, Potentiſſimi FRATRIS gaudio ac commodo, totiuſque patriæ delicio ac decori quam diutiſſime ſervet.

SERENITATI TUAE

Dabam è Muſæo Lugduni Batav. decimo quinto Natali die Principi ſacro d. 24. May 1692.

Devotiſſimus

PHILIPPUS REINHARDUS VITRIARIUS.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.
L. B. S.

Niſi Sereniſſimus Princeps tanta in honeſtam animorum culturam fuiſſet propenſione, & veræ nobilitatis apicem virtutis ſublimitate metiretur, forte nec deſideraſſet, ut has Inſtitutiones Juris Naturæ & Gentium ſcriptis complecterer, nec ut prælo ſubmitterem. Quorum utrumque cum pro innata ſua & propria bonitate in omnes, quos virtutis & eruditionis amor commendat, voluerit fieri, (aliis enim neceſſarium futurum, quod ſibi recto animi judicio utile putabat) hoc mandatum non minore animi

mi voluptate quam jucunditate exequendum ſuſcepi. Nam licet Sereniſſimi Principis nomen omni ſcholaſtico conatu ſublimius eſſet, credere tamen debui, non minus ſpectari ex Academia devotum obſequioſumque animum, quam ex palæſtra, non minus ex ſubſelliis doctorum, quam e tabernaculis militum oblata clementi & benigno vultu ſuſcipi. Videbam præterea, nullas hactenus Inſtitutiones Juris Naturæ & Gentium ita fuiſſe conſcriptas, ut totius legitimæ Jurisprudentiæ naturalis elementa exhiberent; id quod, ſi voto & animo conatus reſpondit, in his benevolus & æquus lector deprehendet. Secutus ſum magni Hugonis Grotii divinum opus de Jure Belli & Pacis, libros, capita, paragraphos; attamen non ſervili vel cæca quadam ſubjectione, verum ut liber in libera rep., qualis eſt hæc noſtra literarum, in qua unuſquiſque libere ſentit, libere loquitur, dummodo linguæ abſit impia & injurioſa licentia in Deum, in patriam, in proximum. Ubi ejus opinionem veram puto, quia hæ meæ Inſtitutiones continent elementa eorum, quæ, ut ita loquar, ſunt in ipſius Pandectis J. N. & Gentium; ipſa verba ubique retineo: ubi ab ipſo diſſen-

ſentio, in margine notatur. Theologiam Theologis relinquo. In libro tertio, quia à capite decimo uſque ad caput decimum ſeptimum retro legit veſtigia, conjunxi cum capite quarto caput decimum & undecimum, cum cap. V. cap. XII. cum cap. VI. cap. XIII. cum cap. VII. cap. XIV. cum cap. VIII. cap. XV. cum cap. IX. cap. XVI. Et cum celeberrimus PUFFENDORFFIUS *ſit perpetuus in divinum noſtrum Scriptorem commentarius, quamvis alia methodo, ſemper ipſum comitem videbis. Diſſentientes, ſi cui forte quæſtiones maxime controverſas ſub examen revocare animus eſſet, adjeci. Et ne quid ad complementum mei compendii deeſſet, definitiones, diviſiones, & multa alia, ab aliis prætermiſſa, in ſingulis capitibus à me propoſita & explicata invenies. Cæterum cum Filius meus* JOH. JACOBUS VITRIARIUS *primum in Heidelbergenſi, jam vero in Ultrajectina Academia juris Publici & Privati Profeſſor Ordinarius, in ultima harum Inſtitutionum editione an.* 1704. *Indicem locupletiſſimum & plurimas quæſtiones adjecerit, alias auxerit, ſummaria ſingulis Capitibus præmiſerit, ut & Eruditiſſimas duas Diſ-*

ſer-

ſertationes Viri Excellentiſſimi JOH FRANCISCI BUDDEI, *tunc temporis Phil. Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Prof. Publ. ordin. ex dictarum Inſtitutionum Editione Hallenſi in majus earum ornamentum, & ſtudioſorum commodum retinuerit, ea omnia hic quoque ſervata videbis. Cumque nuperrime Vir Plurimum Reverendus & Celeberrimus* JOH. WOLFGANGUS JÄGERUS, *Primarius in Acad. Tubingenſi Theologiæ Profeſſor, in Obſervationibus ſuis ad Hugonem Grotium de Jure Belli & Pacis ex Collegio quodam MS. mihi opiniones aliquas affinxerit, & ut tales refutaverit, deceptus MS. cui Impoſtor aliquis nomen meum præpoſuerat, ut ipſe Vir Excellentiſſimus in Literis humaniſſimis ad me datis* 21. *Febr.* 1711. *agnoſcit, ſupereſt B. L. ut Te moneam, ne vel huic, vel ſimili MS. fidem habeas, nec alias mihi opiniones tribuas, quam quas publice in hiſce meis Inſtitutionibus editas videbis. Hiſce vale, benevole lector, & ſi quædam occurrant, quæ non placent, amice ut diſſentias, noſtriſque ſtudiis faveas, etiam atque etiam rogo.*

IN-

INDEX CAPITUM.

LIB. I.

CAP. I.

I. *Quid bellum, quid jus?* Pag. 3
II. *An bellare unquam juſtum ſit?* 19
III. *Belli partitio in publicum, privatum & mixtum. Summi imperii explicatio.* 21
IV. *De bello ſubditorum in ſuperiores.* 52
V. *Qui bellum licite gerant.* 67

LIB. II.

I. *De belli cauſis, & primum de defenſione ſui & rerum.* 69
II. *De his, quæ hominibus communiter competunt.* 84
III. *De acquiſitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus.* 111
IV. *De derelictione præſumpta, & eam ſecuta occupatione: & quid ab uſucapione & præſcriptione differat.* 122
V. *De acquiſitione originaria juris in perſonas: ubi de jure parentum: de matrimoniis: de collegiis: de jure in ſubditos, & ſervos.* 136
VI. *De acquiſitione derivativa facto hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.* 166

**

VII. *De acquiſitione derivativa, quæ fit per legem: ubi de ſucceſſionibus ab inteſtato.* 178
VIII. *De acquiſitionibus, quæ vulgo dicuntur juris Gentium.* 216
IX. *Quando imperia vel dominia deſinant.* 226
X. *De obligatione, quæ ex dominio oritur.* 237
XI. *De promiſſis.* 248
XII. *De contractibus.* 274
XIII. *De jurejurando.* 305
XIV. *De eorum, qui ſummum imperium habent, promiſſis & contractibus & juramentis.* 323
XV. *De fœderibus ac ſponſionibus.* 338
XVI. *De interpretatione.* 349
XVII. *De damno per injuriam dato, & obligatione, quæ inde oritur.* 380
XVIII. *De legationum jure.* 339
XIX. *De jure ſepulturæ.* 408
XX. *De pœnis.* 415
XXI. *De pœnarum communicatione.* 447
XXII. *De cauſis injuſtis.* 462
XXIII. *De cauſis dubiis.* 469
XXIV. *Monita de non temere etiam ex juſtis cauſis ſuſcipiendo bello.* 478

CAPITUM.

XXV. *De cauſis belli pro aliis ſuſcipiendi.* 481
XXVI. *De cauſis juſtis, ut bellum geratur ab his, qui ſub alieno imperio ſunt.* 488

LIB. III.

I. *Quantum in bello liceat, regulæ generales ex jure naturæ, ubi & de dolis & mendacio.* 495
II. *Quomodo jure gentium bona ſubditorum pro debito imperantium obligentur: ubi de repreſſaliis.* 514
III. *De bello, juſto ſive ſolenni jure Gentium: ubi de indictione.* 523
IV. *De jure interficiendi hoſtes in bello ſolenni, & alia vi in corpus.*
X. *Monita de his, quæ fiunt in bello injuſto.*
XI. *Temperamentum circa jus interficiendi in bello juſto.* 529
V. *De rebus vaſtandis eripiendiſque.*
XII. *Temperamentum circa vaſtationem & ſimilia.* 539
VI. *De jure acquirendi bello capta.*
XIII. *Temperamentum circa res captas.* 546
VII. *De jure in captivos.*
XIV. *Temperamentum circa captos.* 557

** 2 VIII.

VIII. *De imperio in victos.*
XV. *Temperamentum circa acquiſitionem imperii.* 566
IX. *De poſtliminio.*
XVI. *Temperamentum circa ea, quæ jure Gentium poſtliminio carent.* 572
X. *ſeu* XVII. *apud. Gr. De his, qui in bello medii ſunt.* 583
XI. *ſeu* XVIII. *apud. Gr. De his, quæ in bello privatim fiunt.* 588
XII. *ſeu* XIX. *ap. Gr. De fide inter hoſtes.* 592
XIII. *ſeu* XX. *ap. Gr. De fide publica, qua bellum finitur: ubi de pacis pactione, de ſorte, de certamine condicto, de arbitrio, deditione, obſidibus, pignoribus.* 599
XIV. *ſeu* XXI. *ap. Gr. De fide manente bello: ubi de induciis, commeatu, captivorum redemptione.* 630
XV. *ſeu* XXII. *ap. Gr. De fide minorum poteſtatum in bello.* 646
XVI. *ſeu* XXIII. *ap. Gr. De fide privata in bello.* 652
XVII. *ſeu* XXIV. *ap. Gr. De fide tacita.* 657
XVIII. *ſeu* XXV. *ap. Gr. Concluſio cum monitis ad fidem & pacem.* 659
PRO-

PROLEGOMENA.

I. *An homo ad pacem, an ad bellum natus ſit.*
II. *Unde probatur, eum ad pacem natum,*
III. *Cur homo non ſit natus ad bellum.*
IV. *Cur plures homines tam proni ſint ad bellum.*
V. *Quando bellare liceat.*

I.

Status in quo homo eſt creatus & natus eſt ne ſtatus belli an pacis?

℞. Homo creatus & natus eſt ad pacem colendam cum omnibus, & in ſocietate particulari & univerſali omnium gentium cum ipſo viventibus. *Grot. l. 3. c. ult. §. 2. in fin. & ſeq. in Proleg. n. 16.*

II.

Unde hoc probatur?

℞. Ex appetitu ſocietatis excellente & ipſius naturæ conveniente: in bello enim nulla eſt ſocietas, ſed ſumma diſſociatio. *Grot. in Proleg. n. 7. & 8. l. 1. c. 1. §. 2. l. 3. c. 4. §. 8.*

III.

Verum homo non videtur ad ſocietatem natus, ſed ad bellum in omnes.

℞. Imo ad ſocietatem natus eſt; *Hobbes de Civ. c. 9. §. 3. Puffend. l. 2. c. 2. per tot.*

1. Quia homini congenita eſt facultas *Grot. in Proleg. n. 7. & 8.*

A ſcien-

ſciendi & agendi ſecundum generalia præcepta, ſc. ut honeſtè vivat, neminem lædat, & jus ſuum cuique tribuat: quorum extra ſocietatem nullus eſt uſus. 2. Quia ſolus inter animantes eſt inſtructus ſermone. 3. Quia extra ſocietatem nec naſcitur, nec conſervari, nec educari poteſt. Eſt enim 4. infirmus & multarum rerum ad vitam recte ducendam egens; imo nec ulla tam valida eſt civitas, quæ non aliquando aliorum extra ſe ope indigere poſſit, vel ad commercia, vel etiam ad arcendas multarum externarum gentium junctas inter ſe vires.

Grot. l. 2. c. 5. §. 8. c. 7. §. 4. in Proleg in. 16. & 22.

IV.

Unde ergo eſt, quod plures homines & populi eorumque Rectores tam proni ſint in bellum?

℞. 1. Cauſa eſt malitia eorum. 2. effrenis augendæ propriæ potentiæ libido. 3. alienis inhians cupiditas, quibus 4. interdum accedit ſævitiæ voluptas.

Grot. l. 1. c. 1. §. 12. in med. l. 2. c. 22. §. 17. n. 2. dict. c. 22. §. 1.

V.

Quando licet bellare?

℞. Si juſta ſubſit cauſa.

Grot. l. 1. c. 2. c. 3. §. 2. & l. 2. c. 1. §. 2.

IN-

INSTITUTIONES JURIS NATURÆ GENTIUM.

CAP. I.

Quid Bellum, quid Jus?

I. *Quid ſit bellum.*
II. *Quotuplex ſit bellum.*
III. *An in bello jus obſervetur.*
IV. *Quotuplex ſit ſignificatio juris.*
V. *Quid ſit injuſtum.*
VI. *Quotuplex ſit juſtum.*
VII. *Unde juſti diviſio in rectorium & æquatorium probetur.*
VIII. *Quæ ſit ſecunda juris ſignificatio.*
IX. *An qualitas moralis perſonæ tantum competat.*
X. *Quotuplex ſit hæc qualitas moralis.*
XI. *Quid ſit facultas.*
XII. *Quæ ſub ea contineantur.*
XIII. *Quotuplex ſit.*
XIV. *Quid ſit vulgaris*
XV. *Quid eminens.*
XVI. *Cur facultas eminens dicatur ſuperior vulgari.*
XVII. *Quid ſit facultas moralis minus perfecta.*
XVIII. *Quæ juſtitia in facultate reſpiciatur.*
XIX. *Quæ in aptitudine.*
XX. *Quæ ſit tertia juris ſignificatio.*
XXI. *Quomodo in hac tertia ſignificatione dividatur.*
XXII. *Quid ſit jus divinum.*
XXIII. *Quotuplex.*
XXIV. *Quid ſit jus morale.*
XXV. *Quotuplex.*
XXVI. *Quid ſit jus divinum poſitivum.*
XXVII. *Quid ſit jus naturæ.*
XXVIII. *Quæ dicantur honeſta.*
XXIX. *Quæ turpia.*
XXX. *Cur hæc determinentur ex natura ſocietatis humanæ.*
XXXI. *Quid ſi quis negaret dari jus naturæ.*

XXXII. *Unde probatur dari jus naturæ.*
XXXIII. *Quotuplex ſit jus naturæ.*
XXXIV. *An ſit perpetuum.*
XXXV. *An mutari poſſit.*
XXXVI. *An bruta ſint capacia juris naturæ.*
XXXVII. *Quomodo probetur aliquid eſſe juris naturæ.*
XXXVIII. *Quid tandem circa jus naturæ ſit notandum.*
XXXIX. *Quid ſit jus gentium.*
XL. *Cur Deus hoc jus conſtituerit.*
XLI. *Quodnam ejus juris ſit fundamentum.*
XLII. *An jus naturæ & gentium ſint diverſa.*
XLIII *Quomodo probetur aliquid eſſe juris gentium.*
XLIV. *In quem uſum jus divinum poſitivum in his quæſtionibus adhibeatur.*
XLV. *Quid ſit jus humanum.*
XLVI. *An hoc jus in decidendis de jure belli quæſtionibus adhibeatur.*

I. *Quid eſt Bellum?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 2. c. 3. §. 2. l. 2. c. 23. §. 6. ſeq.

℞. Bellum eſt ſtatus per vim certantium, quâ tales ſunt, i. e. quamdiu in tali ſtatu vivunt, & jus ſuum alio modo conſequi non poſſunt, quàm per bellum. Et ſic eſt ſtatus ſubſidiarius.

II. *Quotuplex eſt bellum?*

℞. Bellum eſt vel privatum, vel publicum, vel mixtum. Privatum prius eſt: quia ſocietates privatæ ſeu minores

nores ſunt priores ſocietatibus publicis ſeu majoribus; & inter illas non minus, quàm in his & inter has juſtitia eſt adminiſtranda.

III. *An in bello jus obſervatur?*

℟. Jus naturæ & gentium, quia 1. hæc jura obligant omnes homines, & eos qui habent ſummum Imperium, & eos qui his obediunt. 2. Omni tempore, ſc. tempore pacis & tempore belli: bella enim ſuſcipi non debent, niſi ad juris conſecutionem, nec ſuſcepta geri, niſi intra juris & fidei modum.

Grot. l. 1. c. 1. princ.

Grot. in Proleg. §. 25. ſeq.

IV. *Quotuplex eſt ſignificatio juris?*

℟. Triplex. in prima, jus nihil aliud, quam quod juſtum eſt, ſignificat, idque negante magis ſenſu quam ajente, ut jus ſit quod injuſtum non eſt.

Grot l. 1. c. 1. §. 3. n. 1.

V. *Quid eſt injuſtum?*

℟. Injuſtum eſt, quod naturæ ſocietatis ratione utentium repugnat. Sic alteri detrahere commodi ſui cauſa, contra naturam eſt, quia id ſi fiat ſocietas hominum & communitas evertatur neceſſe eſt.

Grot. d. l.

VI. *Quotuplex eſt juſtum?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2. ℞. Aliud eſt ex æquo inter ſe viventium, quod æquatorium: aliud ejus qui regit & qui regitur, qua tales ſunt, quod rectorium vocatur.

VII. *Unde hæc diviſio juſti probatur?*

Grot. l. 2. c. 5. §. 23. l. 1. c. 3. §. 21. junct. 2. c. 5. §. 17. l. 2. c. 15. §. 6. & ſeq. l. 2. c. 5. §. 8. & 1. & ſeqq. & §. 26. 27. & ſeqq. l. 1. c. 3. §. 7. & ſeqq. ℞. Quia ſocietas alia eſt æqualis, ut inter fratres, cives, amicos, foederatos, alia inæqualis, ut inter maritum & uxorem, patrem & liberos, dominum & ſervum, regem & ſubditos.

VIII. *Quæ eſt ſecunda juris ſignificatio?*

℞. In ſecunda ſignificatione, jus eſt qualitas moralis, perſonæ competens, ad aliquid juſte habendum vel agendum.

IX. *An hæc qualitas moralis perſonæ tantum competit?*

Grot l. 1. c. 1. §. 4. Grot. d. l. ℞. Perſonæ tantum competit, etiamſi rem interdum ſequatur, i. e. etiamſi propter rem competat, & ad quemcunque poſſeſſorem tranſeat. Sic ſervitutes prædiorum jura realia dicuntur, com-

comparatione facta ad alia mere perſonalia : non quia non ipſa quoque perſonæ competant, ſed quia non alii competunt, quam qui rem certam habeat. §. 3. *l. de ſervit. præd. pr. l. de uſufr.*

X. *Quotuplex eſt hæc qualitas moralis?*

℟. Duplex. perfecta, quæ facultas; & minus perfecta, quæ aptitudo dicitur. *Grot. d. l.*

XI. *Quid eſt facultas?*

℟. Facultas, quam Juriſconſulti nomine ſui appellant, eſt jus proprie & ſtricte dictum, quod actionem efficacem producit. *Grot. l. 1. c. 1. §. 5.*

XII. *Quænam ſub hac facultate, ſive jure proprie dicto continentur?*

℟. Poteſtas tum in ſe, quæ libertas dicitur, tum in alios, ut patria, dominica: dominium plenum & minus plenum, & creditum, cui ex adverſo reſpondet debitum. *Grot. d. l. l. 1. c. 3. §. 12. l. 2. c. 5. §. 1. & ſeqq. & §. 27. l. 10. 11. & 49. D. de verb. ſignif.*

XIII. *Quotuplex eſt hæc facultas?*

℟. Vulgaris, & eminens. *Grot. l. 1. c. 1. §. 6.*

XIV. *Quid eſt vulgaris?*

℟. Quæ uſus particularis cauſa comparata eſt. *Grot. d. l.*

XV. *Quid eminens?*

Grot. d. l. ℞. Quæ ſuperior eſt jure vulgari, utpote communitati competens in perſonas earumque res, boni communis cauſa..

XVI. *Cur dicitur hæc facultas eminens ſuperior vulgari?*

Grot. d. l. ℞. Quia vulgaris ab eminente dependet, quatenus regia poteſtas eminenter ſub ſe habet maritalem, patriam, & dominicam poteſtatem; & in res ſingulorum majus eſt reip. dominium, ad bonum commune, quam dominiorum ſingularium: ſic reipublicæ quiſque ad uſus publicos magis obligatur, quam creditori. Plura de hac eminenti facultate vid. *l. 2. c. 2. quæſt.* 10. 11. *& ſeq.*

Grot. l. 1. c. 1. §. 7. XVII. *Quid eſt facultas moralis minus perfecta?*

℞. Facultas moralis minus perfecta ſive aptitudo, eſt jus minus proprie dictum, quod jus habendi & petendi juxta alios producit.

Grot. l. 2. c. 17. §. 2. n. 2. §. 3. XVII. *Quæ juſtitia reſpicitur in facultate ſive in jure ſtricte dicto?*

℞. Juſtitia expletrix, ſive commuta-

ta-

tativa, qua unicuique tribuitur, quod ipſi tanquam uni ex ſingulis peculiariter debetur.

XIX. *Quæ in aptitudine ſive in jure minus proprie dicto?*

℞. Juſtitia attributrix, ſive diſtributiva, qua unicuique tribuitur, quod ipſi in civitate debetur ex rebus communibus, ideo quia civis eſt.

XX. *Quæ eſt tertia juris ſignificatio?*

℞. In tertia ſignificatione, jus idem valet quod lex, quoties vox legis largiſſime ſumitur, ut ſit regula actuum moralium obligans ad id, quod rectum eſt. Grot. l. 1. c. 1. §. 9.

XXI. *Quotuplex eſt jus?*

℞. Eſt vel divinum, vel humanum.

XXII. *Quid eſt jus divinum?*

℞. Jus divinum eſt jus, quod auctore Deo latum eſt. Seld. l. 1. c. 10.

XXIII. *Quotuplex eſt jus divinum?*

℞. Eſt vel morale, vel poſitivum.

XXIV. *Quid eſt jus morale?*

℞. Jus morale eſt jus, quod obligat omnes homines & omnes gentes.

XXV. *Jus morale quotuplex eſt?*

℞. Vel eſt jus naturæ, vel jus gentium.

XXVI. *Quid eſt jus divinum poſitivum?*

℞. Jus divinum poſitivum eſt jus, quod obligat certam gentem, e. g. Judæos, & eſt vel forenſe vel ceremoniale.

XXVII. *Quid eſt jus naturæ?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 1. ℞. Jus naturæ eſt jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes homines conſtituit propter honeſtatem & turpitudinem.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 2. XXVIII. *Quæ dicuntur honeſta?*

Puff. in ſpic. Controv. c. 5. §. 6. & 7. Grot. l. 1. c. 1. §. 3. ℞. Honeſta dicuntur omnia, quæ cum natura ſocietatis humanæ conveniunt, & omnino requiruntur ad ejus conſervationem; ut amare Deum ex toto corde, & proximum ut ſe ipſum.

Boecl. in Proleg. p. 60. XXIX. *Quæ dicuntur turpia?*

Grot. l. 2. c. 20. §. 44. n. 3. 4. 5. 6. & §. 45. & §. 46. n. 4. ℞. Quæ non conveniunt cum natura ſocietatis humanæ, ordinem in ea tollunt, & omnino eam deſtruunt; ut negare Deum vel verbis vel factis, falſos Deos colere, inobedientia erga

ga ſuperiores, impietas in parentes, inhumanitas in proximum.

XXX. *Cur hæc ita determinantur ex natura ſocietatis humanæ?*

℞. Quia jus naturæ propter conſervationem ſocietatis humanæ & ordinatæ eſt latum: ergo quæ cum ea conveniunt, eamque conſervant, rectè dicuntur honeſta, & quæ non conveniunt cum ea & eam deſtruunt, dicuntur turpia.

XXXI. *Quid, ſi quis negaret dari jus naturæ?*

℞. Carneades antiquus Philoſophus id olim negavit, & putavit omnia jura utilitatis tantum gratia eſſe lata: adeoque jus naturæ vel nullum eſſe, vel eſſe ſtultitiam, quia vult, ut ſibi quis noceat alienis commodis conſulens. Quæ opinio falſa eſt. 1. Quia etiamſi nulla re indigeremus, jus naturæ futurum fuiſſet, latum cum ipſa humana natura, ut in ſocietate ordinata tranquillè vitam tranſigere poſſemus. 2. Jus naturæ non vult, ut nobis noceamus & alienis

Grot. in Proleg. n. 5.

Proleg. n. 6. & l. 1. c. 2. §. 1. n. 6. c. 3. §. 3. n. 3.

nis commodis conſulamus ; ſed ut amemus proximum ut nos ipſos, & noſtram utilitatem conjungamus cum utilitate proximi noſtri; ſeu non debemus tanti facere propriam utilitatem, ut propterea communia populorum jura negligamus: quod enim mihi licet in proximum, id ipſi licet in me. Sic populus jura naturæ & gentium violans, ſuæ tranquillitatis inpoſterum reſcindit munimenta 3. Sapientiæ, non ſtultitiæ eſt eò ferri, ad quod à natura noſtra nos duci ſentimus.

In Proleg. n. 18. Puff. l. 2. c. 3. §. 10. in med.

XXXII. *Unde probatur dari jus naturæ?*

℞. 1. Quia inter homines naturales dantur ſocietates, ergo etiam naturale datur jus; nulla enim ſocietas ſine jure conſervari poteſt, nec nuptialis, nec paterna, nec herilis &c. 2. Quia omnes homines, qui male quid egerunt, etiam illi, qui vel legem à Deo expreſſe non acceperunt, vel quibus ab hominibus metus nullus impendet, vel quod Principes ſint, vel quod oc-

Grot. in Proleg. n. 23. & 20. l. 3. c. 3. §. 2. n. 1.

occultiſſimè geſta res ſit, terrentur in conſcientia, ut vocant, & metuunt pœnam, ergo propter tranſgreſſionem legis, quæ non eſt alia, quam illa, quæ nata eſt cum ipſis & per rectam rationem à Deo in cordibus ipſorum lata.

XXXIII. *Jus naturæ quotuplex?*

℞. Aliud eſt jus naturæ abſolutum, quod omni tempore & omni loco hominem obligat; aliud eſt hypotheticum, quod præſupponit factum humanum, quo poſito obligat, e. g. Deum colere, honeſtè vivere, ſunt juris naturæ abſoluti: homines enim ſemper & omni in loco Deo cultum debent, omnis homo omni tempore & loco honeſte vivat: furtum non facere, eſt juris naturæ hypothetici, quod præſupponit diſtinctionem dominiorum, quâ poſitâ, obligat; ante eam furtum non eſt. *Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 4.*

XXXIV. *Jus naturæ eſtne perpetuum, an vero mutari poteſt?*

℞. Jus naturæ eſt immutabile, adeo ut ne a Deo quidem mutari queat:

li-

licet enim liberè ab initio hominem creaverit, tamen dum ipſum animal ſociale creavit, & propterea hoc jus ipſi concreavit, quamdiu hominis naturam non mutat, tamdiu jus naturæ mutare non poteſt: & Deus non poteſt velle, ut homo vivat in ſocietate ordinata, & tamen tollere illud jus, quod ordinem conſtituit & conſervat in ſocietate. Dei enim potentia ad impoſſibilia ſe non extendit.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 5. Puff. l. 2. c. 3. §. 5.

XXXV. *Objectum juris naturæ an Deus mutare poteſt?*

℞. Quia Deus eſt ſupremus Dominus & auctor vitæ & rerum noſtrarum, de iis pro lubitu ſuo diſponere poteſt: & ſi jubeat hominem occidi, non erit homicidium, quia exemit hunc hominem ex numero eorum objectorum, quæ comprehendebantur ſub iſto præcepto *non occidas:* ſi jubeat alicui auferri res ſuas, non erit furtum, quia objectum hujus præcepti *furtum non facias*, à Deo eſt mutatum. Et hæc mutatio objecti non eſt confundenda cum mutatione juris naturæ ipſius.

XXXVI.

XXXVI. *An bruta ſunt capacia juris naturæ?*

℟. Non: juris enim capax non eſt, niſi natura præceptis utens generalibus. Grot. l. 1. c. 1. §. 11. n. 1.

XXXVII. *Quomodo probatur aliquid eſſe juris naturæ?*

℟. 1. Si oſtendatur alicujus rei convenientia aut diſconvenientia cum natura rationali ac ſociali. 2. Quicquid apud omnes gentes, quæ ratione ſua recte utuntur, i. e. ut ipſorum ratio conveniat cum natura, creditur eſſe juris naturæ: nam univerſalis effectus univerſalem requirit cauſam, talis autem exiſtimationis cauſa nulla alia videtur eſſe, præter ſenſum ipſum communem. Grot. l. 1. c. 1. §. 12. n. 1. aliter Seld. l. 1. c. 4. & 5. Pufend. l. 2. c. 3. §. 7. Boecl. hic.

XXXVIII. *Quid tandem notandum circa jus naturæ?*

℟. Quædam juris naturalis non proprie dicuntur, ſed, ut ſcholæ loqui amant, reductive, quibus jus naturale non repugnat. interdum etiam per abuſionem ea, quæ ratio honeſta, aut oppoſitis meliora eſſe indicat, etſi non debita, ſolent dici juris naturalis. Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 3. l. 1. c. 4. §. 19. l. 3. c. 13. §. 4.

XXXIX.

XXXIX. *Quid eſt jus gentium?*

aliter Grot. l. 1. c. 1. §. 14. ℞. Jus gentium eſt jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes gentes propter communem neceſſitatem & utilitatem conſtituit.

aliter Boecl. c. 1. §. 14. p. 169. XL. *Cur Deus hoc jus conſtituit?*

& Puffend. l. 2. c. 3. §. fin. Grot. in Proleg. n. 17. ℞. Quia in magna hac gentium civitate non requiruntur tantum jura, quæ ipſam conſtituunt & conſervant; verum requiruntur & alia, quæ faciunt, ut beatitudinem in ea & tranquillitatem conſequamur majorem, & commodiorem.

XLI. *Quodnam ergo eſt fundamentum hujus juris?*

Str. Synt. Iur. Civ. Ex. 1. th. 55. Grot. l. 2. c. 5. §. 13. n. 3. ℞. Communis inter omnes gentes utilitas & neceſſitas: ſic apud omnes gentes utile ac neceſſe eſt, ut matrimonium inter fratres & ſorores ſit prohibitum, ut conſtituantur in unaquaque civitate certi magiſtratus, ut dominia diſtinguantur, ut ſit libertas tranſeundi per territorium alterius, commercia exercendi, legatos mittendi, fœdera faciendi, ut certis ritibus & certo modo bellum geratur.

XLII. *An ergo jus naturæ & gentium non eſt idem?*

℞. Non. 1. Jus naturæ eſt conſtitutum propter honeſtatem & turpitudinem; jus gentium propter communem neceſſitatem & utilitatem. 2. Jus naturæ omnino eſt immutabile; jus gentium mutari poteſt: vel potius non obligat, quando ceſſat ratio communis utilitatis & neceſſitatis; hinc tempore belli, quia nobis non eſt utile, ut hoſtis per territorium noſtrum tranſeat, vel commercia in eo & per illud exerceat, hoc jus gentium nos non obligat.

XLIII. *Quomodo probatur aliquid eſſe juris gentium?*

℞. 1. Si contineat communem utilitatem vel neceſſitatem inter omnes gentes. 2. Si omnes gentes, quæ ratione ſua rectè utuntur, i. e. quatenus illa convenit cum communi utilitate vel neceſſitate, aliquid dicunt eſſe juris gentium. *aliter Grot. l. 1. c. 1. §. 14. n. 1.*

XLIV. *Jus divinum poſitivum per Moſem datum, quemnam uſum habet in hac de jure belli & ſimilibus quæſtionibus?*

℞. Lex Hebræa oſtendit id, quod ea lege præcipitur non eſſe contra jus naturæ. Nam cum jus naturæ ſit perpetuum & immutabile, non potuit a Deo, qui injuſtus nunquam eſt, quicquam adverſus id jus præcipi.

XLV. *Quid eſt jus humanum?*

Grot. in Proleg. §. 17. & lib. 1. c. 1. §. 14. ℞. Jus humanum eſt jus, quod a poteſtate civili, ſeu ab eo, qui habet majeſtatem, in propriam ſuæ civitatis utilitatem & neceſſitatem eſt latum.

XLVI. *Hoc jus an in decidendis quæſtionibus de jure belli adhibetur?*

Grot. in Proleg. §. 25. & 26. l. 1. c. 1. in pr. c. 3. §. 7. n. 1. ℞. Non. quia jus civile eos, qui habent majeſtatem, & inter quos bella geruntur, non obligat: ſed tantum ſubditos iſtius majeſtatis, quæ tulit jus civile.

CAPUT II.

An bellare unquam juſtum ſit.

I. *An bellare liceat.*
III. *Quid ſint prima naturæ.*
III. *An prima naturæ pe ſe ſufficiant ad probandum jus naturæ.*

I. *An*

I. *An bellare unquam juſtum eſt?*

℞. Affirmatur. 1. Quia prima naturæ a recta ratione diſpoſita & determinata hoc permittunt & volunt: finis enim belli eſt vitæ membrorumque conſervatio, & rerum ad vitam utilium aut retentio, aut acquiſitio. 2. Quia recta ratio iſtam tantum vim inhibet, quæ ſocietati repugnat, i. e. quæ jus alienum tollit, qualis non eſt vis bellica, niſi ſit injuſta. 3. Quia S. Scriptura hoc permittit, & bella probat; non tantum quia Deus Iſraelitis bellare mandavit contra ſeptem populos ab ipſis exſcindendos, unde & hæc bella Dei bella in Sacris literis nominantur: verum etiam quia Deus de modo gerendi belli populo ſuo leges generales ac perpetuas præſcripſit Deut. 20. v. 10. 15. 4. Quia omnes gentes hoc ſtatuunt. 5. Quia communis neceſſitas & utilitas inter omnes gentes id exigit.

Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. 4. diſſent. Feld. hic. jung. Proleg; n. 29. aliter Oſiand. h. l. Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 5. & 6. Grot. dict. loc. §. 2. n. 1. & 2. Seld. l. 6. c. 12.

dict. c. 2. § 3. dict. c. §. 4. ſed aliter.

II. *Quia diximus de primis naturæ, quid ſunt prima naturæ?*

Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. & l. 2. c. 17. §. 2.

℞. Prima naturæ vocantur, quod ſi-

ſimulatque natum eſt animal, ipſum ſibi conciliatur & commendatur ad ſe conſervandum, atque ad ſuum ſtatum & ad ea, quæ conſervantia ſunt ejus ſtatus, diligenda; alienatur autem ab interitu iiſque rebus, quæ interitum videntur afferre: hinc ſingulis animantibus vires ſunt a natura attributæ, ut ſibi tuendis juvandiſque ſufficiant:

dict. cap. §. 1. n. 4.

Sentit enim vim quidque ſuam, qua poſſit abuti:
Cornua nota prius vitulo quam frontibus extant.
Illis iratus petit atque infenſus inurget.

III. *An hæc prima naturæ per ſe ſufficiunt ad probandum jus naturæ?*

℟. Non, niſi conveniant cum ipſa ratione, quæ corpore eſt potior, atque hæc convenientia, in qua honeſtum ſit propoſitum, pluris eſt facienda, quam ad quæ ſola primum animi appetitio ferebatur; quia prima naturæ commendant nos rectæ rationi, quæ nobis carior eſſe debet quam illa, a quibus ad eam venerimus. CA-

Grot. l. 1. c. 2. n. 2.

CAPUT III.

Belli partitio in publicum, privatum, & mixtum. Summi imperii explicatio.

I. *Quæ ſit prima belli diviſio.*
II. *Quid ſit bellum publicum.*
III. *Quid privatum.*
IV. *Quid mixtum.*
V. *An poſt inſtituta judicia publica bellum privatum licite geri poſſit.*
VI. *Quando bellum privatum ſit permiſſum.*
VII. *Quot modis & quando ceſſet judicium.*
VIII. *Quotuplex ſit bellum publicum.*
IX. *Quid ſit bellum ſolenne.*
X. *Quid minus ſolenne.*
XI. *Quando minor magiſtratus poſſit bellum gerere.*
XII. *An injuriam invaſionis perſequi & vindicare poſſit.*
XIII. *An non ſufficiat conjectura voluntatis.*
XIV. *Quid ſi ipſi concedatur facultas belli inchoandi.*
XV. *An ad tuendam plebem & exercendam juriſdictionem habeat jus belli.*
XVI. *Quid ſit majeſtas.*
XVII. *Cur dicatur ſumma.*
XVIII. *An actus ejus a nemine poſſint reddi irriti.*
XIX. *Quotuplex ſit ſubjectum majeſtatis.*
XX. *Quid commune ſubjectum.*
XXI. *An populi, qui in alterius ditionem conceſſerunt, habeant majeſtatem.*
XXII. *Quid ſi plures populi unum habeant caput, an ſinguli majeſtatem retineant.*
XXIII. *Unde hoc conſtet.*
XXIV. *An durante domo regnatrice, populus habeat majeſtatem.*
XXV. *An civitates arctiſſimo fœdere junctæ ſingulæ retineant majeſtatem.*
XXVI. *Quid ſit ſubjectum majeſtatis proprium.*

XXVII. *Cur vocetur proprium.*
XXVIII *Quot ſint jura Majeſtatis.*
XXIX. *Cur quidam admittant majeſtatem realem.*
XXX. *Unde probetur majeſtatem non eſſe populi.*
XXXI. *An hæc tantum in monarchiis obtineant.*
XXXII. *An populus, quia regem conſtituit, rege ſit ſuperior.*
XXXIII. *An populus, quia omne regimen eorum cauſa qui reguntur eſt comparatum, ſit ſupra regem.*
XXXIV. *An rex male imperans non ſubjiciatur populo.*
XXXV. *An ex nomine & externâ adminiſtrationis ſpecie de ſummâ poteſtate judicari poſſit.*
XXXVI. *An ex imperii delatione per electionem aut ſucceſſionem.*
XXXVII. *An imperium ſummum diverſo modo haberi poſſit.*
XXXVIII. *An detur monarcha temporarius.*
XXXIX. *Quomodo imperia poſſint eſſe in patrimonio.*
XL. *An populus alienari poſſit.*
XLI. *An jus regendi populum devictum ſit in patrimonio populi.*
XLII. *An regna populi voluntate delata alienari poſſint.*
XLIII. *An ſummitas imperii diſtingui poſſit ab habendi plenitudine.*
XLIV. *Quorum ſit tutela, cum rex poteſtate fungi non poteſt.*
XLV. *An rex promittens aliquid Deo aut ſubditis retineat ſummum imperium.*
XLVI. *Quid ſi addatur, ſi rex fidem fallat ut tum regno cadat.*
XLVII. *An ſummum imperium dividi poſſit.*
XLVIII. *Quid ſi populus futuro regi aliquid imperet per modum manentis præcepti, aut ſi quid ſit additum, quo intelligatur regem cogi aut puniri poſſe.*
XLIX. *Si talis partitio inſtituatur, qualis ſit reſp.*
L. *An ex tali ſtatu bicipiti non oriantur multa incommoda.*
LI. *Quid ſi reges acta ſua*

a ſenatu probari velint.
LII. *An inæqualiter fœderatus ſummum imperium habeat.*
LIII. *An ipſi tale inæquale fœdus expediat.*
LIV. *An ſummum imperium habeant qui certi quid penſitant.*
LV. *An illi, qui nexu feudali tenentur.*
LVI. *An ex adminiſtrandi modo ſummum imperium ſemper dignoſci poſſit.*
LVII. *Unde probetur modum adminiſtrandi ab ipſo ſummo imperio diverſum eſſe poſſe.*

I. *Quæ eſt belli prima & neceſſaria partitio?*

℞. Bellum aliud eſt privatum, aliud publicum, aliud mixtum.

II. *Quid eſt bellum publicum?* Grot.

℞. Bellum publicum eſt, quod geritur auctore eo, qui habet jurisdictionem, i. e. ſummum imperium, vel interdum imperium ſummô minus. *l. 1. c. 3. §. 1. n. 1. & §. 4. n. 3.*

III. *Quid eſt privatum?*

℞. Bellum privatum eſt, quod geritur a privato in privatum, e. g. a viatore in latronem. *dict. c. 3. §. 1. n. 1. c. 4. §. 1. n.*

IV. *Quid eſt mixtum?*

℞. Quod ex una parte eſt publicum, ex altera privatum, e. g. quod privatus gerit in eum, qui ſummo utitur imperio, at non in ſe; aut quod ſummum *dict. c. 4. §. 1.*

imperium habens gerit in privatos ſibi non ſubjectos.

Grot. dict. c. 3. §. 1. n. 2. l. 2. c. 1. §. 14. in fin.

V. *An poſt inſtituta judicia publica bellum privatum licitè geri poteſt?*

℞. Non poteſt, niſi certis in caſibus: quia 1. fruſtra inſtituta eſſet judiciorum auctoritas. Et non eſt ſingulis concedendum, quod per magiſtratum publicè poteſt fieri, ne occaſio ſit majoris tumultus faciendi. 2. Quia legum nulla eſſet reverentia; ideo enim latæ ſunt, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulſu: quid enim a bellica confuſione pax tranquilla diſtat, ſi per vim litigia terminantur? Et vim vocant leges, quoties quis id, quod deberi ſibi putat, non per judicem repoſcit.

dict. 1. c. 3. §. 1. n. 2. in fin.

VI. *Qui ſunt iſti caſus, ubi bellum licitè inter privatos geri poteſt?*

dict. c. 3. §. 2. n. 1. l. 2. c. 1. §. 2.

℞. Ubi judicia ceſſant: nam lex vetans ſine judicio ſuum conſequi, intelligi commode debet, ubi copia eſt judicii: nam ubi judicia deficiunt, incipit bellum.

VII. *Quot modis ceſſat judicium?*

℞.

℞. Duobus: momentanee, aut continue. Momentanee, quando eo ipſo momento vel tempore, quo vi certatur, non poteſt judex exſpectari ſine certo periculo aut damno, e. g. in neceſſaria defenſione ſuæ vitæ. dict. c. 3. §. 2. l. 1. c. 1. §. 3. & 5.

Continue, quando non tantùm eo momento, quo vi decertatur, judicis copia haberi non poteſt, verum etiam tempore ſucceſſivo: idque aut jure, aut facto; jure, ſi quis verſetur in locis, ubi nulla eſt civitas, neque ſpes ſit, adverſam partem venturam in locum, ubi civitas eſt, ut ſi verſemur in inſulis vacuis, ſolitudine, mari, aut locis non occupatis. facto, ut ſi quidem verſemur in loco, ubi judicis copia haberi poteſt, ſed ſubditi non audiant judicem, & nullo jure recuſent pati executionem fieri, vel ſi judex aperte dicat, ſe mihi non adminiſtraturum jus, aut malitioſe de die in diem, de anno in annum protrahat. Grot. l. 2. c. 20. §. 8. n. 5. Grot. l. 2. c 3. §. 2. n. 1.

VIII. *Quotuplex eſt bellum publicum?* Grot. d. l. 1. c. 3. §. 4. aliter Ziegl.

℞. Duplex. ſolenne, & minus ſolenne. Grot. dict. §. in fin.

Grot. l. 3. c. 3. §. 1 n. 2. §. 3. 4. & 5. Puf. l. 8. c. 6. §. 9.

IX. *Quid eſt ſolenne?*

℞. Quod geritur auctore eo, qui ſummam poteſtatem habet in civitate, & cui ritus quidam adſunt, ſcilicet denunciatio.

Grot. dict. c. 3. §. 4. n. 2.

X. *Quid minus ſolenne?*

℞. Quod ritibus illis carere poteſt, & geri in privatos, & auctorem habere magiſtratum.

XI. *Quando minor magiſtratus poteſt bellum gerere?*

dict. c. 3. §. 4. n. 2. Conring de fin. Imp. c. 19.

℞. Si ita præſens ſit periculum, ut tempus non ferat eum conſuli, qui ſupremum in civitate jus habet, neceſſitas facultatem ſe defendendi concedit. Sic proreges, præſides provinciarum, præfecti caſtrorum &c. in caſu neceſſitatis contra aliorum invaſionem jure ſe defendunt, & videtur ſummum imperium habens maluiſſe civitatem quacunque ratione ſalutem ſuam procurare, quam ab hoſtibus capi.

XII. *Si rex injuriam invaſionis perſequi negligat, an eam perſequi & vindicare poſſunt?*

Grot. dict. c. 3. §. 3. n. 3. in fin.

℞. Non. quia bellum offenſivum tan-

tantum geritur auctore eo, qui habet ſummam poteſtatem.

XIII. *An hic non ſufficit conjectura voluntatis, e. g. ſi occaſio detur eas feliciter vindicandi?*

℞. Non. quia non ſufficit videre, quid hoc rerum ſtatu ſummam poteſtatem habenti, ſi conſulatur, placiturum ſit, ſed videndum, quid ille, ubi res moram fert, aut dubiam habet deliberationem, ſe inconſulto cupiat fieri: & licet hoc tempore & tali rerum ſtatu forte voluntas imperantis eſſet, ut bellum gereretur, tamen, quia ſi unuſquisque magiſtratus hujus rei judicium ad ſe traheret, perpetuis periculis civitas exponeretur, quibus tamen ex natura & fine ejus eſt occurrendum, hoc permitti non debet. Imo, vel hoc ſummum imperium habenti diſpliceret, quod miniſter limites muneris ſui excederet. *Grot. dict. c. 3. §. 5. n. 3. Puff. l. 8. c. 6. §. 11.*

XIV. *Sed ſi in imperio latè patente inferiores poteſtates belli inchoandi conceſſam habeant facultatem?*

℞. Si hoc fiat, jam ſane cenſendum erit, *Grot. dict. c. 3. §. 5. n. 2.*

erit, bellum geri ex vi ſummæ poteſtatis; nam quod faciendi quis jus alii dat, ejus ipſe auctor cenſetur.

XV. *An extra hos caſus non habent poteſtatem gerendi bellum, ſcilicet ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem, ſi vis occurrat?*

Ziegl. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 1. Puffend. l. 8. c. 6. §. 10. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 5. n. 2. & 3.

℞. Ad tuendam plebem & juriſdictionem exercendam non opus habent jure belli, ſed modico imperio ſeu facultate ad coërcendos refractarios, quæ conceſſa eſt omnibus, qui habent juriſdictionem; & ſi eorum tantus ſit numerus, ut iis compeſcendis lictores aut apparitores non ſufficiant, rectè ſummæ poteſtatis judicium ſuper tali negotio exſpectant, hæc enim plebem tuetur, magiſtratus juriſdictionem exercet. Neque tamen propriè hæc vis coactiva, quam majeſtas rebellibus & refractariis opponit, bellum dici poteſt, quia hoc eſt inter pares, aut qui tales eſſe volunt.

in Proleg. §. 25.

XVI.

XVI. *Verum quia bellum geritur ab eo, qui habet ſummam poteſtatem ſeu majeſtatem, quid eſt majeſtas?*

℞. Majeſtas eſt ſumma poteſtas in civitate ubique, i. e. in perſonas & res.

XVII. *Cur dicitur hæc poteſtas ſumma?*

℞. Quia actus ejus alterius non ſubſunt, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi poſſint. *Grot. l. 1 c. 3. §. 7. n. 1.*

XVIII. *An ergo actus ejus a nemine poſſunt reddi irriti?*

℞. Tantum ab eo, qui ſummam poteſtatem habet, cui voluntatem mutare licet, ut & ſucceſſori, qui eodem jure utitur, ac proinde eandem habet poteſtatem. *Grot. d. l.*

XIX. *Subjectum majeſtatis quotuplex?*

℞. Eſt duplex. commune ſeu eſſentiæ, proprium ſeu exiſtentiæ. *Grot. dict. §. 7. n. 1. & 3.*

XX. *Quid eſt commune?*

℞. Civitas, ſeu majeſtas non eſt, niſi in civitate: quæ eſt cœtus perfectus liberorum hominum, juris fruen- *Lamp. de Rep. Rom. Germ. part. 1. §. 59. & ſeqq.*

fruendi & communis utilitatis cauſa ſociatus: ſeu eſt ſocietas magna ex pluribus minoribus compoſita, omnis pene ſufficientiæ finem habens.

XXI. *Populi, qui conceſſerunt in alterius ditionem, habentne majeſtatem?*

Grot. dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 6. ℞. Non. quia non ſunt civitas per ſe, aut cœtus perfectus liberorum hominum, ſed membra minus digna perfectæ civitatis, in cujus ditionem conceſſerunt, ut ſunt provinciæ Romanorum, & quaſi incorporantur, ut dicunt, regno alterius.

XXII. *Si ergo plures ſint populi, qui ſinguli perfectum cœtum conſtituunt & unum caput habent, an ſinguli retinent majeſtatem?*

dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 9. ℞. Affirmatur. in morali enim corpore eadem perſona poteſt eſſe caput plurium & diſtinctorum corporum diverſa ratione conſiderata; ſecus ac in corpore naturali.

XXIII. *Unde hoc conſtat?*

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 2. ℞. Hujus rei certum indicium eſſe poteſt, ſi extincta domo regnatrice impe-

imperium ad quemcunque populum ſeorſim revertatur.

XXIV. *Ergone durante domo regnatrice civitas ipſa ſeu populus non habet majeſtatem?*

℞. Qui agnoſcunt duplicem majeſtatem, realem ſcilicet & perſonalem, affirmant quæſtionem: ii, qui agnoſcunt ſaltem unam in una civitate, negant; quorum opinio verior eſt. 1. quia omne primum & ſummum debet eſſe ſolum. 2. quia in democratia hæc pluralitas oſtendi non poteſt. 3. quia jura majeſtatis realis a juribus majeſtatis perſonalis diverſa non dantur: & ſimulac à civitate tranſit in perſonam imperantis, deſinit eſſe realis: ſicut dum deſinit eſſe perſonalis, iterum fit realis; & à Deo, ad quem revertitur, tanquam ſuam cauſam efficientem proximam & ſolam, populo iterum confertur.

Limm. ad capit. Rudolph. II. art. 32. p. 533. Grot. dict. §. 7. n. 2 Boecl. Inſt. Pol. l. 2. c. 1. p. 94. & ſeqq. Frid. Hor.. 2. Pol. c. 1. §. 10 aliter Puffend. l. 7. c. 3. §. 3. & ſeqq.

XXV. *Civitates arctiſſimo fædere junctæ an ſingulæ retinent majeſtatem?*

℞. Quia manent cœtus perfectus, reti-

Grot. dict. §. 7. n. 2. in fin. l. 2. c. 9. §. 9.

retinent ſua jura, leges, & libertatem, etiam retinent majeſtatem.

XXVI. *Quod eſt ſubjectum majeſtatis exiſtentiæ ſeu proprium?*

℞. Ipſi imperantes, in quibus majeſtas exiſtit, & per quos omnia in civitate diſponuntur & diriguntur proprio nomine; perſona una, pluresve, pro cujuſque gentis legibus ac moribus.

Grot. dict. §. 7. n. 3.

XXVII. *Cur vocatur proprium?*

℞. Quia ab eo reſpp: denominantur, & per illud à ſe invicem differunt: ſcilicet, ſi unus habeat majeſtatem, vocatur monarchia; ſi plures, ariſtocratia; ſi omnes, democratia; ſi & unus & plures, vel unus & omnes, vel unus, plures, & omnes, reſp. mixta.

XXVIII. *Quot ſunt jura majeſtatis?*

℞. Quia majeſtas eſt poteſtas ſeu jus, tanquam res incorporalis, dividi non poteſt, ſed eſt indiviſa in ſe, & ſic eſt unicum jus majeſtatis, quod à varietate objectorum varia accipit nomina, e. g. vocatur jus legiſlatorium, quando leges fert: jus conſtituendi magiſtra-

Frid. Horn. l. 2. c. 2. §. 2. Grot. l. 1. c. 3. §. 6. n. 2.

ſtratus, quando magiſtratus conſtituit &c. Hinc pro noſtro concipiendi modo poſſunt conſtitui tria, ad quæ reliqua omnia reducuntur: imperium in perſonas, dominium in res, & regimen univerſi.

XXIX. *Diximus ſupra, quoſdam admittere majeſtatem realem, in quem finem hoc ſtatuunt?*

℟. Ut oſtendant, ubique & ſine exceptione ſummam poteſtatem eſſe populi, ita ut ei reges, quoties imperio ſuo male utuntur, & coërcere & punire liceat: quæ ſententia multis malis cauſam dedit & dare etiamnum poteſt, penitus animis recepta. *Limn. dict. capit. vid. quæſt. 21. Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1.*

XXX. *Unde probatur majeſtatem non ſemper eſſe populi?*

℟. 1. Per ea, quæ ſupra dicta ſunt. 2. Quia populus nunquam conceſſit poteſtatem regi, quam nunquam habuit, ſed ſolus Deus: & populus liber regem ſibi eligendo, inter manus Dei, a quo proximè accepit, eam reſignat, qui poſtquam à populo rex eſt electus, eam regi confert. 3. Quia rex eſt Dei vica- *Quæſt. 24.* *Frid. Horn. d. l. vid. quæſt. 24. in fin.*

vicarius, non populi, ergo a Deo, non a populo accipit ſuam poteſtatem. 4. Populus liber ſibi poteſt eligere qualem vult gubernationis formam, ita ut regendi ſui jus ita in alium velit transferri, ut nullam ejus juris partem ſibi retineat: neque ex præſtantia hujus vel illius formæ, ſed ex voluntate jus metiendum eſt, e. g. ſi in tantum periculum adductus alia lege, qui ſe defendat, reperire non poſſit, neque ex incommodis, quæ hinc ſequuntur, aut ſequi poſſunt, judicandum; nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebit, aut hæc cum illis ſunt habenda, aut illa cum his mittenda. 5. Quia jus regendi populum bello adquiri poteſt. 6. Quia tum ſacra, tum profana hiſtoria hoc teſtantur.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1. — *dict. §. 8. n. 3.* — *dict. §. 8. n. 1. in fin.* — *dict. §. 8. n. 6. dict. §. 8. n. 8.*

XXX. *An hæc ita ſe habent tantum in monarchiis, an vero etiam in aliis rerumpp. formis?*

℞. Idem jus eademque ratio eſt procerum, qui plebe excluſa civitatem re-

Grot. dict. §. 8. n. 6. & 7.

regunt; & populi, qui alios ſub ſe populos habet.

XXXII. *At v. populus, quia regem conſtituit, ergo rege eſt ſuperior?*

℞. Conſtituens conſtituto eſt ſuperior, quando conſtitutionis effectus perpetuo pendet a voluntate conſtituentis, ut ſi conſtituens non tantum conſtituat perſonam, verum etiam conferat poteſtatem; ſic rex conſtituens magiſtratum eo eſt ſuperior, quia non tantum magiſtratus perſonam conſtituit, verum etiam poteſtatem ei confert: ſecus quando conſtitutio quidem ab initio eſt voluntatis, ſed poſtea effectum habet neceſſitatis, quomodo mulier ſibi virum conſtituit, cui parere ſemper neceſſe habet, quia poteſtatem maritalem ei non confert, ſed Deus, qui eſt cauſa omnis ordinis inter imperantes & parentes in ſocietatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes reges ſcilicet imperantes conſtituantur a populo, quod exemplis gentium bello devictarum ſatis intelligi poteſt.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Ziegl. ad h. l. Puff. l. 7. c. 6. §. 6. in med.

XXXIII. *An non ideo populus rege eſt ſuperior, quia omne regimen eorum cauſa, qui reguntur, non qui regunt, eſt comparatum?*

Grot. d. §. 8. n. 14. Ziegl. hîc; ſed non bene.

℞. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum univerſaliter verum non eſt, omne regimen ejus, qui regitur, cauſa eſſe comparatum; ſic imperia, quæ victoriâ parta ſunt, poſſunt eſſe comparata ad imperantium utilitatem; poſſunt quædam utilitatem reſpicere tam ejus qui regit quam ejus qui regitur; ut cum populus impotens ſibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non ſequitur quod illi inferunt, propterea populum imperantibus eſſe ſuperiorem, nam & tutela pupilli cauſa reperta eſt, & tamen tutela eſt poteſtas in pupillum. Verum quidem eſt, tutorem removeri poſſe, ſi rem pupilli male adminiſtret, non autem regem ſeu imperantes, quia tutor ſuperiorem habet, non vero rex ſeu imperantes; horum enim peccata Deus ſibi curæ peculiari eſſe teſtatur, qui ea aut vindicat, ſi ita opus judicet,

cet, aut tolerat in pœnam aut explorationem populi. Nec refert, quod populi interdum puniti legantur ob regum peccata: non enim id eo evenit, quod populus regem aut non puniret aut non reprimeret, cum enim ſit inferior, nec poteſt, nec tenetur ea prohibere aut punire, ſed Deus ſummo dominio, quod in vitam necemque ſingulorum habet, uti potuit in pœnam regis, cujus ſupplicium eſt ſubditis orbari. Grot. d. §. 8. n. 16. Puff. l. 7. c. 6. §. 6. Grot. l. 2. c. 21. §. 7. 14. & 17.

XXXIV. *An non tunc demum populus univerſus ſubjicitur regi, dum bene imperat, & dum male imperat rex populo ſubjicitur?*

℞. Si hoc diceretur, non facienda ob regis imperium mala, ſeu ea, quæ manifeſte ſunt iniqua, verum diceretur, quia Deo magis eſt obediendum, quam hominibus: ſed inde non ſequitur, ergo populus univerſus regem coërcere vel punire poteſt: & actuum bonitas vel malitia, quia concernunt virtutes vel particularia vitia, apta non ſunt, ut partes imperii diſtin- Grot. l. 1. c. 3. §. 9. l. 2. c. 26. §. 3. Fr. Horn. l. 2. c. 12. §. 6. & 7.

 guant,

guant, ſeu ut populo communicent majeſtatem: & ſi populo alicui propoſitum fuiſſet partiri cum rege imperium, fines certe poteſtati utriuſque aſſignari debuiſſent tales, qui cognoſci facile poſſent, ex locorum, perſonarum, aut negotiorum diſcrimine.

Grot. d. §. 9 n. 1. in fin. & eod. c. §. 17.

XXXV. *An ex nomine & externa ſpecie adminiſtrationis poteſt judicari de ſumma poteſtate?*

Grot. l. 1. c 3. §. 10.

R. Prima cautio hæc ſit, ne decipiamur ambiguo nominis ſono, aut rerum externarum ſpecie: ſic veteri Germaniæ reges erant, quos Tacitus præfuiſſe ait auctoritate ſuadendi, non poteſtate: contra Romani Imperatores, poſtquam palam & ſine ulla diſſimulatione regnum liberrimum tenuerunt, principes tamen vocabantur: ſed & inſignia regiæ majeſtatis in liberis quibuſdam civitatibus tribui principibus ſolent. Item & comitia ordinum alibi ſunt tantum majus regis conſilium, alibi de majeſtate participant, alibi etiam jus habent de actis principis cognoſ-

d. §. 10. n. 2. & 3. Limn. Tom. 4. Addit. l. 2. c. 1. p. 200.

Grot. d. § 10. n. 4. Boecl. in Comment. h l.

gnoſcendi atque etiam leges præſcribendi, quibus princeps teneatur.

XXXVI. *An diſcrimen ſummi imperii & ſummo minoris petendum ex imperii delatione per electionem aut ſucceſſionem?*

℞. Negatur. ſucceſſio enim non eſt titulus imperii, qui imperio formam aſſignet, ſed veteris continuatio, jus enim ab electione familiæ cœptum ſuccedendo continuatur; quare quantum prima electio tribuit, tantum defert ſucceſſio: ſeu electio & ſucceſſio ſunt tantum modi perveniendi ad imperium; ſeu modi, quibus deſignamus perſonas, quæ imperare debent, imperium autem ipſum non conferunt.

Grot. dict. §. 10. n. 5.

Frid. Horn. de civit. l. 2. c. 9. §. 1. fin.

XXXVII. *An ergo imperium ſummum diverſo modo haberi poteſt?*

℞. Altera cautio hæc eſto, aliud eſſe de re quærere, aliud de habendi modo: ſic alii habent ſummum imperium jure pleno proprietatis ſeu in patrimonio, ut qui juſto bello id quæſiverunt,

Grot. l. 1. c. 3. §. 11.

aut in quorum ditionem aliquis populus ita ſe dedidit, ut nihil de majeſtate retineret: alii non, ſeu regnum non habent in patrimonio, ut reges tam qui primi eliguntur, quam qui electis legitime ſuccedunt: alii jure temporario.

XXXVIII. *An datur monarcha temporarius?*

℟. Affirmatur, quia rerum moralium natura ex operationibus cognoſcitur: quare quæ facultates eoſdem effectus habent, eodem nomine nuncupandæ ſunt. Sic ſi quis rogatus, ut, ſi alteri naſcantur liberi, regnum iis reſtituat; ante eorum nativitatem majeſtatem habet, quia omnia in civitate independenti ab hominibus poteſtate proprio nomine diſponit, neque ipſius actus ab ullo homine irriti reddi poſſunt, & dum regnum reſtituit, non vi ſuperiori ab homine coactus, ſed ad fidem quam defuncto dedit exſolvendam hoc facit. Exempla Dictatoris Romani, curatorum qui regibus dantur dum impuberes ſunt, aut furore aut capti-

aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. Boecl. in Pol. 2. c. 1. pag. 108. & comment. h. l.

Grot l. 1. c. 3. § 12. n. 4. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin. Boecl. in Comment. h. l.

captivitate impediuntur, nihil probant, quia Dictator Romanus & tales curatores magiſtratus ſunt, ab aliis hominibus dependent, & omnia non nomine proprio ſed alieno agunt; imò interdum ipſorum actus poſſunt reddi irriti vel a populo, vel a rege, & ſic eos non exercent ut rex optimo jure.

aliter Grot. h.l. Fr. Horn. l. 2. c. 10. §. 3. Conring. de Regno §. 4. Ziegl. de jur. Majeſt. l. 1. c. 1. §. 41.

XXXIX. *Quomodo imperia poſſunt eſſe in patrimonio, cum liberi homines non ſint in commercio?*

℞. Natura quidem liberos homines conſtituit extra commercium: quia quicquid eſt in commercio, poteſt æſtimari certo pretio, & liberi homines certo pretio æſtimari non poſſunt, aut ſi æſtimentur, non amplius ſunt liberi, ſed ſunt ſervi: verum jus imperandi eſt in patrimonio & commercio.

Puffend. l. 5. c. 1. §. 5.

XL. *Atqui populus ſæpe alienatur, & quicquid alienatur ſeu venditur eſt in commercio & certo pretio æſtimatur?*

℞. Proprie non ipſi homines alienantur, ſed jus perpetuum eos regendi, qua

Grot. 1. c. 3. §. 12. n. 1.

qua populus ſunt, ſeu, potius, jus habendi majeſtatem alienatur.

XLI. *Imo hoc jus videtur eſſe in patrimonio populi, quia rex illud non ſine civium ſanguine ac ſudore quæſivit?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. Hot. tom. illuſtr. quæſt. 1. Grot. l. 2. c. 6. §. 11. ℞. Fieri 1. potuit, ut rex ex ſua privata ſubſtantia exercitum aluerit. 2. aut ex fructibus ejus patrimonii quod principatum ſequitur, qui ipſius ſunt, licet patrimonium ſit populi, & ſic evenire poteſt, ut rex in quoſdam populos imperium habeat proprio jure, ita ut alienare etiam poſſit.

XLII. *Regna, quæ populi voluntate delata ſunt, poſſuntne alienari?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 13. n. 1. Alber. Gent l. 3. c. 15. p. 608. Grot. l. 2. c. 7. §. 15. l. 2. c. 6. §. 9. in fin. l. 2. c. 6. §. 4. in fin. ℞. Non eſt præſumendum, eam fuiſſe populi voluntatem, ut alienatio imperii regi ſuo permitteretur; quia ideo hunc regem & interdum ipſius familiam elegit, ut exerceret ſummum imperium per ſe, non per quemvis alium, & ſic hoc jus ex primæva voluntate, dum in ſocietatem coiverunt, metiendum eſt.

XLIII. *Diximus modum habendi ſummum*

mum imperium diſtinguendum ab imperio ipſo, anne ergo ſummitas imperii poteſt diſtingui ab habendi plenitudine?

℞. Dicunt hoc adeo verum eſſe, ut non modo pleraque imperia ſumma non plene, i. e. non in patrimonio habeantur, ſed & multa non ſumma habeantur plene, i. e. in patrimonio, ut marchionatus, comitatus, quæ propterea facilius quam regna vendi & teſtamento relinqui ſoleant. Nos diſtinguimus, ſi per vocabula, *plene habere*, intelligatur, ut quis non ſolus ſummum imperium, ſed commune cum aliis habeat, bene dicitur; verum, ſi intelligatur, ut non habeat omnia jura majeſtatis, falſum eſt. Quia quicquid eſt ſummum, a nemine dependet, & quicquid a nemine dependet, nullos habet limites & plenum eſt, licet interdum commune & conjunctum cum aliis qui participant de ſummo imperio; ſic Imperatoris noſtri glorioſiſſimi imperium eſt ſummum & plenum, licet non ſolus habeat majeſtatem in Imperio R. G. ſed conjunctim cum Sta-

Grot. l. 1. c. 3. §. 14.

Inſtit. jur. Publ. l. 1. tit. 7. in fin.

2. Feud. 10 & Bitſchius ibi. Struv. Synt. I. F. c. 13. aph. 12. & 13.

Statibus Imperii: marchionatus, comitatus &c. nec omnino ſumma ſunt, nec plena, quia ſunt feuda Imperatoris & Imperii, & ſic imperium in iis eſt dependens & minus plenum, nec ita facile vendi & teſtamento alienari poſſunt.

XLIV. *Quorum eſt tutela, cum rex ætate aut morbo impeditur ſua fungi poteſtate?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 15. ℟. In regnis non patrimonialibus tutela eorum eſt, quibus lex publica, aut ea deficiente, conſenſus populi eam mandat. In regnis patrimonialibus eorum, quos pater aut propinqui elegerint. Quamvis & in non patrimonialibus tutela teſtamentaria locum habeat, exempla vid. in A. B. tit. 7. in tutela Sereniſſimorum Electorum I. R. G. *Inſt. Iur. Publ. l. 3. tit. 11. §. 4. & 5.*

XLV. *Imperium deſinitne eſſe ſummum, ſi imperaturus promittat aliqua aut Deo, aut ſubditis?*

℟. Si promittat Deo aut ſubditis de obſervatione juris divini vel naturalis & gentium, ad quam omnes reges tenentur, etiamſi nihil promiſerint, e. g. ju-

juſtitiam omnibus æqualiter adminiſtrare &c. ſummum imperium nec deſinit, nec commune fit cum aliis: verum ſi promittat de regulis quibuſdam exercendi ſummum imperium, ad quas ſine promiſſo non teneretur, videndum an promiſſio tantum cadat in exercitium actus, e. g. nolo gerere bellum ſine communicato cum ſtatibus regni conſilio, adhuc & ſummum manet imperium & ſolus retinet: ſi promiſſio cadat etiam directè in ipſam facultatem, e. g. nec volo nec poſſum gerere bellum niſi conſenſu ſtatuum, *Wir ſollen ũnd wollen*, ſummum quidem manet imperium, ſed ſolus non retinet, qui facultatem communicat cum ſtatibus regni. Hinc ſi contra prius promiſſum faciat, actus tantum erit injuſtus; ſi contra poſterius, etiam erit nullus, propter defectum facultatis, quam ſolus non habet, non ex vi ſuperiori.

Boecl. in Comm. h. l. Puff. l. 3. c. 6. §. 1. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.

Boecl. h. l. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 4 & 5. & l. 2. c. 20. §. 1. & 3.

XLVI. *Quod ſi addatur, ſi rex fidem fallat, ut tum regno cadat?*

℞. Si talis lex commiſſaria in de

latione

latione regni adjiciatur, deſinit ſummum imperium habere, quia 1. ſe ſubjicit judicio populi vel ſtatuum regni. 2. quia pœna infligitur a ſuperiore, propter tranſgreſſionem legis, quam præſcripſit.

XLVII. *An ſummum imperium dividi poteſt?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1. ℞. Summum imperium unum quid eſt ac per ſe indiviſum, quia eſt poteſtas ſeu jus, & ſic res incorporalis, fieri tamen interdum poteſt, ut dividatur per partes, ut vocant, potentiales, ſeu objectum ejus dividi poteſt. e. g. in Imperio R. G. dignitates per univerſum Imperium conferuntur a ſolo Imperatore, leges univerſales feruntur ab Imperatore & omnibus Imperii Statibus in comitiis. *Inſtr. Pac. Oſn. art. 8. n. 2.* Dividi etiam poteſt per partes ſubjectivas, ſeu ut ſubjectum exiſtentiæ dividatur, e. g. in imperio R. G. ſubjectum exiſtentiæ majeſtatis Imperator ſolus eſt in reſervatis ſuis; in juribus comitialibus Imperator & Status Imperii ſimul. *Boecl. in Comm. ad Grot. l. 1. c. 1. §. 17. n. 1. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin.* Etiam ratione locorum, & ratione temporis, e. g.

e. g. hic in oriente, illi in occidente, hic hoc tempore, illi alio tempore imperent.

XLVIII. *An talis partitio inſtituitur, ſi quid populus adhuc liber futuro regi imperet per modum manentis præcepti, aut ſi quid ſit additum, quo intelligatur, regem cogi aut puniri poſſe?*

℟. Non, ſed populus ſolus habet ſummum imperium, rex tantum titulum: quia is, cui præcipimus, inferior eſt, ut & is qui puniri poteſt: par enim in parem non habet imperium, ſed ſuperior in inferiorem, & coactio moralis ſeu civilis ſemper fit a ſuperiore, ſecus quam phyſica, ibi enim cogit qui fortior eſt, non qui ſuperior dignitate aut poteſtate.

Vid. quæſt. 45. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 3. n. 1. Grot. l. 2. c. 20. §. 17. n. 2. Boecl. Inſt. Pol. l. 2. c. 1. in Com. h. l. aliter Bodinus. l. 20. 1. Gaſſend. in Phil. Mor. p. 14. 66. Fr. Horn. l. 3. c. un. §. 3. Puff. l. 7. c. 4. §. 13.

XLIX. *Quando talis partitio inſtituitur, ut ante diximus, qualis eſt reſpublica?*

℟. Eſt reſp. mixta, quia ubi ſubjecta majeſtatis exiſtentiæ miſcentur, ibi fit reſp. mixta; a ſubjecto enim exiſtentiæ reſp. denominatur. Si unus impe- ret,

ret, eſt monarchia &c. vid. quæſt. 27.

L. *Sed talis ſtatus biceps multa incommoda defert in civitatem?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 2. ℞. In civilibus nihil eſt, quod omni ex parte incommodis careat, & jus non ex eo, quod optimum huic aut illi videtur, ſed ex voluntate eorum, qui in civitatem coëunt, metiendum.

LI. *Si reges acta quædam ſua nolint eſſe rata, niſi a ſenatu aut alio cœtu aliquo probentur, eritne partitio & reſp. mixta?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 18. Boecl. in Com. h. l. ℞. Non, ſed eſt tantum ſimulacrum reip. mixtæ: quia facultas imperandi ſic non communicatur cum ſenatu, aut alio cœtu aliquo, ſed tantum modus adminiſtrandi; & quæ acta eum in modum reſcinduntur, intelligi debent reſcindi regis ipſius imperio, qui eo modo ſibi cavere voluit, ne quid fallaciter impetratum pro vera ipſius voluntate haberetur. Simile quid eſt, ſi rex non ſubſcribere velit, niſi prius ſubſcriptum videat a ſuo cancellario, cujus fidem in omnibus perſpectam habet.

LII.

LII. *An inæqualiter fœderatus ſummum imperium habere poteſt?*

℞. Aut fœdus conjunctum eſt cum imminutione ſummi imperii: ut ſi facultas imperandi vel plane transferatur in confœderatum, vel communicetur, e. g. ne cui bellum faciat confœderatus injuſſu alterius, facultas imperandi in ipſum eſt tranſlata: qui enim me jubet, me ſuperior eſt. Aut eſt ſine imminutione imperii, ut ſi quis promittat confœderato, ſe certis locis arces non ædificaturum, ſe non navigaturum certo loco &c. facultas enim caſtra exſtruendi & munimenta, navigandi facultas penes ipſum manet, licet exercitium ex pacto reſtringatur, ut ubique hoc non poſſit. Huc refer fœdera protectionis & advocatiæ. Item, dum populus populo reverentiam & honoris ſigna quædam exhibere promittit.

Grot. l. 2. c. 15 §. 7. n. 1. & 2.

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. n. 1.

LIII. *At ſæpe, qui ſuperior eſt in fœdere, ſi is potentia multum antecellat, ſummum imperium uſurpat?*

℞. Verum eſt, præſertim ſi fœdus ſit per-

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. n. 10.

perpetuum,& cum jure præſidia inducendi in oppida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis conſiliis circa iſtiuſmodi fœdera & clientelas

Puff. l. 8. c. 9. §. 4. in fin. Bodin. de Rep. l. 5. c. 6. cautè incedere: non enim inepte vulgo dicitur, clientelam primum ad ſervitutem eſſe gradum.

LIV. *An ſummum imperium habent, qui certum quid penſitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 23. Alber. Gent. l. 3. c. 4. Seld. l. 6. c. 17. ℞. Quo minus ſummum imperium habere poſſint, nullam dubitandi cauſam video, cum de imperandi facultate plane nihil decedat, quamquam infirmitatis confeſſio de dignitate aliquid delibat.

LV. *An qui nexu feudali vinciuntur, habent ſummum imperium?*

Aliter Grot. l. 1. c. 3 §. 23 n. 1. & 2. & l 2. c. 6. §. 9. ℞. Non: quia dominus feudi retinet dominium directum ſeu ſuperius, & vaſallus tantum dominium utile ſeu inferius & regalia conſequitur. Imo ob crimina feudalia puniri & feudum amittere poteſt.

LVI. *An ex modo adminiſtrandi ſummum*

mum imperium ſemper judicandum de formâ imperii aut ſummo imperio ipſo?

℞ Negatur. aliud enim eſt jus, aliud uſus juris. ſive, modus adminiſtrandi ſummum imperium poteſt eſſe diverſus a ſummo imperio. ſic modus adminiſtrandi poteſt eſſe ariſtocraticus, imperium autem monarchicum, e. g. dum rex infans eſt, furioſus, captivus, jus ſeu ſummum imperium habet, ſed exercere non poteſt, verum ſæpe exercetur per ſenatores regni, & ſic modus adminiſtrandi eſt ariſtocraticus, imperio monarchico exiſtente.

Grot. l. 1. c. 3. §. ult. aliter Lim. l. 1. c. 10 §. 24. & in tom. addit. ad h. lib.

LVII. *Unde hoc cognoſcitur?*

℞. Si ſalvis imperii legibus fundamentalibus hic modus adminiſtrandi a ſummum imperium habente mutari poſſit, diverſus eſt ab imperio ipſo, ſeu a forma ipſius reip. & ſi ſalvis imperii legibus fundamentalibus mutari non poſſit, modus adminiſtrandi, & imperium ipſum, ſeu forma reip. conveniunt, & non ſunt diverſa, ut in Imperio R. G. & modus adminiſtrandi & forma ipſa reip. ſunt mixta.

CAPUT IV.

De bello ſubditorum in ſuperiores.

I. *An ſubditi adverſus imperantes licitè arma ſumant.*
II. *Unde probetur eos id non poſſe.*
III. *An 1 Sam. 8. v. 11. deſcribatur verum jus regium.*
IV. *An magiſtratus inferior non poſſit contra imperantem arma ſumere.*
V. *An lex de non reſiſtendo nos obliget in graviſſimo & certiſſimo diſcrimine.*
VI. *Cur perſonæ regis ſit parcendum.*
VII. *An ergo injurias pati utile ſit.*
VIII. *An regiis miniſtris & iniqui mandati executoribus ſit parcendum.*
IX. *Quibus in caſibus detur jus belli adverſus regem.*
X. *Quid ſi rex imperium abdicaverit, aut pro derelicto habuerit.*
XI. *Quando cenſeatur imperium derelictum.*
XII. *Quid ſi regnum alienet aut alii ſubjiciat.*
XIII. *Quid ſi hanc regni alienationem tentet.*
XIV. *Quid ſi vere hoſtili animo in totius populi exitium feratur.*
XV. *Quis de ejus hoſtili animo judicare debeat.*
XVI. *Quid ſi rex regnum committat ex felonia, vel ipſe per clauſulam in imperii delatione appoſitam ſubditos ſuos certo caſu obedientiæ vinculo ſolverit.*
XVII. *Quid ſi rex in partem ſummi imperii, quam populus habet, involet.*
XVIII. *Quid ſi hoc in caſu belli poteſtas penes regem ſit.*
XIX. *Quid liceat in invaſorem imperii.*
XX. *An talem invaſorem occidere liceat ex mandato ejus, qui verum jus imperandi habet.*
XXI. *An ex lege antecedente.*

XXII.

XXII. *Quid ſi rex in tyrannum degeneret.*
XXIII. *Quid ſit tyrannus.*
XXIV. *Quid in eum liceat.*
XXV. *In controverſo jure quid privatus facere debeat.*

I. *An ſubditi adverſus ſummam poteſtatem, aut inferiores agentes, quod agunt ſummæ poteſtatis auctoritate, licite arma ſumunt?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 1. n. 2. & 3.

℟. Si quid imperent naturali juri aut divinis præceptis contrarium, non eſt faciendum quod jubent: quia Deo magis, quam hominibus obediendum. at, ſi qua ex tali cauſa, aut alioqui quia ſummum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiu non eſt tyrannus, & vinculum inter imperantes & parentes non ſolvit, toleranda eſt potius, quam vi reſiſtendum. Grot. l. 2. c. 26. §. 3.

II. *Unde hoc probatur?*

℟. Probatur. 1. quia alias civitas, quæ jus majus in nos & noſtra conſequitur, quam ipſi habemus, finem ſuum, qui eſt, ut quiete & tranquille vivamus, non poteſt conſequi. Unde enim ſanitas ægrotantibus, ſi non per omnia medicis pareant? quid Grot. dict. c. 4. §. 2. n. 1.

tuti navigantibus, ſi plebs nautica gubernantium juſſa contemnat. 2. Non eſt civitas, ſed diſſociata multitudo & confuſa turba, nemo ubi audit neminem. 3. Fruſtra majeſtas ſive populi, ſive unius, qui ſummo fungitur imperio, tot legibus & tot pœnis defenditur, ſi maneat reſiſtendi licentia. 4. In lege Hebræa mortis ſupplicio damnatur, qui inobediens fuerit aut ſummo Pontifici, aut qui extra ordinem rector populi a Deo eſt conſtitutus. Deut. XVII. v. 14. 1 Sam. 8. v. 11.

Grot. dict. §. 2. n. 3.

dict. c. 4. §. 3.

III. *An 1 Sam. 8. v. 11. deſcribitur verum jus regium?*

℞. Aff. 1. quia populus regem petiit, & Deus promiſit regem talem, qualem alii populi habebant. 2. Quia omnes actus ibi deſignati per ſe vitium nullum continent. 3. Poſita neceſſitate reip. neceſſario a quocunque rege, ſi ſalvam velit remp. ſuſcipiuntur. 4. Recenſentur jura regis ordinaria & extraordinaria ſeu eminentis dominii: inſtruit enim Samuel populum, eique regis poteſtatem & imperii amplitudinem

Frid. Horn. l. 2. c. 4. §. 8 Becl. Inſt. Pol. 2. c. 2. & in Comment. O. ſtand. h. l. aliter Grot. dict. § 3.

dinem exponit, ſecus quam Moſes, qui regis officium deſcribit. *Puff. l. 7. c. 8. §. 3. & 6.*

IV. *An hæc tantum locum habent in privatis, an vero etiam in magiſtratibus inferioribus?*

℞. Inventi ſunt noſtro ſæculo viri, eruditi quidem illi, ſed temporibus & locis nimium ſervientes, qui putabant, hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in magiſtratibus inferioribus, quibus jus eſſe putant reſiſtendi injuriis ejus, cujus ſummum eſt imperium; imo & peccare eos, ni id faciant. *Grot. dict. c. 4. §. 6. n. 1.* Quæ opinio admittenda non eſt: quia quidem magiſtratus illi, inferiorum ratione habita, ſunt publicæ perſonæ, ad ſuperiores ſi conſiderentur, privati ſunt. nam omnis facultas gubernandi, quæ eſt in magiſtratibus, ſummæ poteſtati ita ſubjicitur, ut quicquid contra voluntatem ſummi imperantis faciant, id defectum ſit ea facultate, ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid imperii cenſentur habere, id omne debent principi, qui ſi detrahat manum & repoſcat

poteſtatem, nudi adſtabunt nihil priſtinæ dignitatis retinentes. Quo accedit, quod in populo Hebræo, ubi tot
dict. c. 4. *§.* 6. *n.* 3. fuere reges divini humanique juris contemptores, nunquam inferiores magiſtratus, in quibus plurimi fuere viri pii & fortes, id ſibi juris ſumſerunt, ut regibus vim ullam opponerent, niſi ſi qui a Deo, cujus in reges ſummum jus, mandatum ſpeciale acceperant.

V. *An lex de non reſiſtendo nos obligat in graviſſimo & certiſſimo diſcrimine?*

dict. c. 4. *§.* 7. *n.* 1. ℞. Leges etiam Dei quædam, quanquam generaliter prolatæ, tacitam habent exceptionem ſummæ neceſſitatis, ut lex de ſabbato ſanctificando, & non edendis panibus propoſitionis: non quod Deo jus non ſit ad certam mortem ſubeundam nos obſtringere, ſed quod leges quædam ejus ſint argumenti, ut non credibile ſit datas ex tam rigida voluntate. An autem lex de non reſiſtendo regi talis ſit? plures dubitant: quia natura turpe eſt ſummo

mo reſiſtere imperio, & quemadmodum jus naturæ, ita & hoc præceptum de non reſiſtendo regi immutabile eſt. Verum non videntur damnandi vel ſinguli aut pars populi minor, ſi ita utantur ultimo neceſſitatis præſidio, ut interim communis boni reſpectum non deſerat, & in tali periculo perſonæ regis vel principis ſemper parcat. *Ziegl. O. ſiand. h. l. dict. §. 7. n. 4. 6. & 7.*

VI. *Cur perſona regis excipitur?*

℞. Quia 1. eſt ſancta propter majeſtatem, quæ eandem perſonam inhabitat, quæ impias nobis infert manus, eamque ſemper comitatur, ita ut ejus reverentiam nunquam nobis deponere liceat, & nec voce lædendus ſit, multo minus manu. Nam cum ſummum imperium non poſſit non multorum odiis patere, ſecuritas fungentis peculiariter a Deo eſt munita, & regium nomen gentes, quæ ſub regibus ſunt, pro Deo colunt. 2. Quia multis eſt utilis; niſi enim rectores civitatum eſſent, feriorem feris viveremus vitam, non mordentes tantum, ſed & vorantes alios alii. *dict. c. 4. §. 7. n. 6. Horn. de Civ. l. 2. c. 12. §. 11. & 13. Grot. d. l. & l. 2. c. 1 §. 9. Puffend. l. 2. c. 5. §. 2.*

dict. c. 4. §. 4. n. 2. & 3.

VII. *At utile non eſt pati injurias?*

℞. Hæc injuria interventu meliorum penſatur, tranquillitate ſcilicet publica, in qua & ſingulorum comprehenditur; & ſi quando nimia iracundia aliiſve affectibus tranſverſi agantur rectores, quo minus rectam ineant viam, quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minus frequentia habendum eſt; vel ſi non utile videatur huic, qui patitur injuriam, ejus tamen patientia utilis eſt univerſitati, ad cujus conſervationem eſt natus, etiam cum amiſſione vitæ, ſi aliter fieri non poſſit.

f Boecl. in Inſt. Pol. l. 1. c. 6. p. 84.

VIII. *An idem dicendum de miniſtris, quos adhibet?*

℞. Si miniſtros adhibeat, ut iniqui mandati executores, hos malitia regis non præſtabit ſacro-ſanctos, & ab imperio injuſti regis & tyranni nullam facultatem injuſte agendi conſequuntur; ſed abſiſtere debent ab executione præcepti iniqui, miniſterium enim eſt crimen; & ſi quis aut patri, aut magiſtratui, aut domino turpia aut iniqua facta imperanti, non paret, is nec

Grot. l. 2. c. 26. §. 1. n. 1. in fin. & n. 2.

nec inobediens eſt, nec injuriam facit, nec peccat. Et hinc ſi malitiam malitiæ conjungant, inque executione pergant, quin a læſis omnes tanquam latrones trucidari poſſint, non dubitamus. *Horn. l. 2. c. 12. §. 11. med.*

IX. *An igitur nullo in caſu datur jus belli adverſus regem aut principem?*

℟. Qui principes ſub populo ſunt, ſive ab initio talem acceperunt poteſtatem, ſive poſtea ita convenit, ſi peccent in leges reip. non tantum vi repelli poſſunt, ſed ſi opus ſit, puniri morte. Confer tamen ſupra c. 3. q. 45. ubi oſtendimus, tales principes majeſtatem non habere. *dict. c. 4. §. 8.*

X. *An jus belli datur in eum, qui abdicavit imperium, aut habet pro derelicto?*

℟. Affirmatur; quia poſt id tempus habetur pro privato, & omnia in eum licent, quæ in privatum. *dict. c. 4. §. 9.*

XI. *Quando habetur imperium pro derelicto?*

℟. Pro derelicto habet imperium, qui ſciens volenſque patitur illud perire, aut *Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 5.*

Boecl. in Comment. ad Grot. l. 1. c. 4. §. 9.

aut in ſummum diſcrimen adduci, nec in ſalutem ejus quicquam movet dignum memoratu. Qui illud per fugam manifeſte derelinquit, qui è regno ejectus illud ab alio præſcribi patitur, nec armis, nec proteſtatione interpoſita ſibi conſulit, cum invaſore paciſcitur nulla juris ſui mentione facta, ipſum regem vel principem illius regionis nominando, titulo & inſignibus regiis abſtinendo. Nec enim ita ſe gerit circa rem, quam pro ſua vindicat vir bonus, aut prudens. Minime autem pro derelicto habere imperium cenſendus eſt, qui id tractat negligentius.

XII. *Quid ſi rex regnum alienet, aut alii ſubjiciat?*

dict. c. 4. §. 10. ℞. Amitti ab eo regnum exiſtimat Barclajus. verum ſine ratione; nam talis actus, ſi regnum electione aut ſucceſſoria lege deferatur, nullus eſt, propter defectum facultatis; quæ autem nulla ſunt, nullum habent juris effectum.

XIII. *Si tamen id etiam tradere aut ſubji-*

ſubjicere moliatur?

℞. Quin ei reſiſti poſſit, non eſt dubitandum. Modus enim habendi imperium ne mutetur, obſtare poteſt populus; id enim ſub imperio comprehenſum non eſt, ſed ex primæva in civitatem coëuntium voluntate metiendum eſt, ubi nullum fuit imperium. Et ſi ſibi ipſi defendendo ſufficiat, ſeparatam poteſt inſtituere civitatem: parendum enim in omnibus pátri, in eo autem non eſt parendum, quo efficitur, ne pater ſit. *Grot. d. c.4. §.10. in fin. l. 2. c. 7. §. 27. n. 1. in fin.*

XIV. *An bellum in eum eſt licitum, qui vere hoſtili animo in totius populi exitium fertur?*

℞. Affirmatur. conſiſtere enim ſimul non poſſunt voluntas imperandi & voluntas perdendi. Quare qui ſe hoſtem populi totius profitetur, is eo ipſo abdicat regnum. Sed vix videtur id accidere poſſe in rege mentis compote, qui uni populo imperat: ſi enim pluribus imperet, accidere poteſt, ut unius populi in gratiam alterum velit perditum. *dict. c. 4. §. 11.*

XV.

XV. *Quis judicabit an ſit hoſtis?*

Boecl. in Comment l. 1. c. 4. §. 11. Lampad. de Rep. R. G. part. 1. §. 11. 12. 13.

℞. 1. Multæ hic ſe ingerunt difficultates, nec enim hoc ſimpliciter populi judicio permittendum, qui forte rerum præſentium pertæſus facile regem hoſtem pronunciaret. 2. Notæ ſæpe tales ſunt, ut non ſtatim hoſtem, ſed peſſime imperantem oſtendant. Hinc ſubditi neceſſitate obſequii tamdiu non ſunt liberati, quamdiu reip. eſſentia non eſt intercifa, & conſtat ejus compages. Et ſi pluribus populis imperet, & alterum velit perditum, videndum, an hoc faciat ex cauſa pœnali, an odio tyrannico.

XVI. *An in eum bellum eſt licitum, qui regnum committit ex felonia, aut ex clauſula in imperii delatione appoſita, quâ ſubditi obedientiæ vinculo ſolvuntur, ſi rex hoc aut illud fecerit?*

Grot. d. c. 4. §. 12. & 14. Conring. in theſ. Rerump. part. 1. p. 180. & 181.

℞. Affirmatur; quia tunc recidit in privatam perſonam: vel potius, quia nunquam majeſtatem habuit. vid. ſupra c. 3. q. 45.

XVII. *An ſi rex partem habeat ſummi im-*

imperii, partem alteram populus aut ſenatus, regi in partem non ſuam involanti vis juſta opponi poterit?

℞. Affirmatur, quia eatenus imperium non habet. *dict. c. 4. §. 13.*

XVIII. *Quid ſi belli poteſtas penes regem eſſet?*

℞. Si belli poteſtas eſt penes regem, intelligendum eſt de bello externo, non de bello in coimperantes, qui non poſſunt non jus habere ſuam partem tuendi, adeò ut & rex ſuam imperii partem belli jure amittere poſſit: in mixta enim rep. ille juſtam bellandi cauſam habet, qui ſuam partem defendit. *dict. c. 4. §. 13. Boecl. in Comment. h. l. Conring. ad Lamp. part. 1. §. 11. conf. Grot. l. 2. c. 16. §. 14. & l. 3. c. 3. §. 4.*

XIX. *Quid licet in invaſorem imperii?*

℞. Quamdiu durat cauſa invadendi, ſeu quamdiu imperium non eſt plane arreptum, videtur manere belli jus, ac proinde in eum licere, quod in hoſtem licet, qui à quolibet etiam privato poteſt interfici: ſi autem imperium omnino ſit acquiſitum, vel quia pactio eſt ſecuta, aut fides illi data, aut victoria *Horn. l. 2. c. 9. §. 2. 3. 4.*

in

in populum obtenta, adeò ut cogatur arma omnino ponere, nullum in ejus perſonam jus ſupereſt populo. Ad imperium enim nihil attinet, quocunque modo ſit adquiſitum, ſemper enim & ubique ſibi reſpondens poſtulat obſequium, quod à Deo majeſtati conjunctum eſt; & ſimul ac invadenti victoriam conceſſit, è populo in invaſorem omne imperium citra ullam iſtius pactionem tranſtuliſſe dicendum eſt. Grot. l. 3. c. 8. 3. 1. & 4. Imperia enim armis quæruntur, victoriis propagantur, neque voluntas Dei, qui reges imponit & deponit, ex belli cauſa æſtimanda eſt.

XX. *An ergo talem tyrannum occidere non licet, ſi diſerta auctoritas accedat ejus, qui verum jus imperandi habet, ſive is rex ſit, ſive ſenatus, ſive populus?*

Grot. l. 1. c. 4 §. 18. aliter. ℞. Licet, ſi nulla pactio interceſſit, & victoria nondum omninò eſt obtenta; alias non licet, quia ſummum imperium non ampliùs eſt penes eum, qui fuit rex.

XXI. *Quid ſi ante invaſionem lex exſtiterit,*

terit, ut unusquiſque invaſorem occidere poſſit?

℞. Quamdiu in actu occupandi & invadendi conſtitutus eſt, licet; non autem poſtquam occupavit. Grot. l. 1. c. 4. §. 17. aliter.

XXII. *Quid ſi aliquis etiam ab initio legitimus rex degeneraret in tyrannum, ſeu fieret tyrannus exercitio?*

℞. Quid ſit tyrannus non ſatis eſt definitum; nec hîc Philoſophi auctoritate abuti debemus & deſcriptiones quaſdam pro veris definitionibus arripere; nec ex notis tyrannicis 5. Pol. 11. eam exſtruere, ſunt enim quædam 1. nec bonæ nec malæ per ſe. 2. quædam ita comparatæ, ut optimo cuique principi competere poſſint. Nec ſtatim ad mores patrios confugere & illum tyrannum dicere licet, qui facit contra mores patrios, quos interdum populus ementitur, & titulo legis adornat, vel qui jam ab aliquot ſæculis in uſu non fuerunt; contra primævas enim leges reip. tempus multa innovat. Et hinc ſicut in definiendo tyranno, Boecl. in Com. ad §. 14.

no, ita & in eo, quid in illum liceat, non ita faciles ſimus oportet.

XXIII. *An ergo definiri non poteſt?*

℟. Fortè non male deſcribitur tyrannus: quod ſit is, qui nec eo, quo decet, ordine & modò imperat, ſed omni honeſtatis, virtutis, juris ratione, inprimis patrii, inſuper habitâ, in tractanda rep. libidinem animi pro lege habet. Requiritur ergo hîc regni cujuſque ſolida cognitio.

XXIV. *Si hæc omnia certa ſint, quid in ipſum licet?*

℟. In remediis adverſus tyrannum conquirendis nullus temeritati & feſtinationi locus eſt. Quia tamen ſic omnino diſſolvitur vinculum inter
Frid. imperantes & parentes, quin in tali ne-
Horn. ceſſitatis caſu, quando reip. aliter
l. 2. c. 9. §. 3. & conſuli non poteſt, deponi poſſit,
4. *aliter.* non dubitamus.

XXV. *Si dubium ſit, ad quem imperandi jus pertineat?*

Grot. l. 1. ℟. In re controverſa judicium ſibi
c. 4. §. 20. privatus ſumere non debet, ſed poſ-
conf. hic ſeſſionem ſequi. Sic tributum ſolvi
Becman.
in not. Cæſari

Cæſari Chriſtus jubebat, quia ejus imaginem nummus præferebat, i. e. quia in poſſeſſione erat imperii.

CAPUT. V.

Qui bellum licite gerant.

I. *Quæ ſit cauſa principalis effectrix in bello.*
II. *An pro aliis bellare liceat.*
III. *Quæ ſint hominum inter ſe vincula, quæ ad mutuam opem invitant.*
IV. *Quæ ſit cauſa inſtrumentalis.*
V. *An ſubditi ad bellum cogi poſſint.*

I. *Quæ eſt cauſa principalis effectrix in bello?*

℞. Is, cujus res agitur: in privato privatus; in publico poteſtas publica, maximè ſumma. *Grot. l. 1. c. 5. §. 1.*

II. *An & pro aliis bellum movere poſſumus?*

℞. Alteri prodeſſe non licitum modo, ſed & honeſtum eſt. *Grot. d. c. §. 2. n. 1.*

III. *Quæ ſunt hominum inter ſe vincula, quæ ad mutuam opem invitant?*

℞. Diverſa ſunt: nam & cognati ad opem ferendam coëunt, & vicini in- *Grot. d. c. §. 2. n. 1. & 2. in fin.*

 cla-

clamantur, & qui ejuſdem ſunt civitatis participes. Et hiſce vinculis deficientibus ſufficit humanæ naturæ communio. Deus enim præter cætera homini dedit hunc pietatis affectum, ut homo hominem tueatur, diligat, foveat, contraque omnia pericula & accipiat & præſtet auxilium.

IV. *Quæ eſt cauſa inſtrumentalis?*

Grot. d. c. §. 3. ℞. Filius patri eſt inſtrumentum, pars quippe ejus naturaliter; ſervus domino; ſubditus imperanti; qui ita agunt ſua voluntate, ut ea ab altero pendeat.

V. *An omnes ſubditi naturaliter bello poſſunt adhiberi?*

Grot. d. c. §. 4. l. 2. c. 25. §. 1. c. 26. §. 5. ℞. Dubium non eſt, propter ſummum imperium in ipſorum perſonas: & quia ſunt quaſi pars rectoris; hinc etiam in caſu neceſſitatis cogi poſſunt.

IN-

INSTITUTIONUM JURIS NATURÆ ET GENTIUM

LIBER II.

CAPUT. I.

De belli cauſis, & primum de defenſione ſui & rerum.

I. *Quid ſit cauſa belli.*
II. *Quotuplex ſit.*
III. *An in omni bello cauſa juſtifica requiratur.*
IV. *Quid ſit cauſa juſtifica.*
V. *An is, qui injuriam nec paſſus eſt, nec metuit, juſtam habeat belli cauſam.*
VI. *An detur bellum pœnale.*
VII. *Quæ ſit prima juſta belli cauſa.*
VIII. *Quid ſi corpus impetatur vi præſente.*
IX. *Quid ſi invaſor peccato careat.*
X. *Quid ſi innocentes interpoſiti fugam aut defenſionem impediant.*
XI. *Quale periculum requiratur, ut alium licite occidere poſſim.*
XII. *An quis cogatur exſpectare primum ictum.*
XIII. *Quid ſi quis conjuraverit, aut alias inſidias ſtruat.*
XIV. *An pro integritate membrorum bellum ſit licitum*
XV. *An pro pudicitia conſervanda.*
XVI. *Quando occidi potius quam occidere debeamus.*
XVII. *An rex innocentem inſultans, ipſo facto rex eſſe deſinat.*
XVIII. *An unuſquiſque ſalutem propriam ante-*

ponere debeat ſaluti reip.

XIX. *An interfectio licita ſit ad arcendam alapam aut malum ſimile.*

XX. *Talem injuriam patienter ferens an honorem ſuum augeat.*

XXI. *In periculo vitæ conſtitutus an fugere debeat.*

XXII. *An fuga ignominioſa ſit.*

XXIII. *An occidi poſſit, qui male de nobis loquitur.*

XXIV. *An pro rebus defendendis interfectio ſit licita.*

XXV. *An fur interdum occidi poſſit.*

XXVI. *An lex civilis, interfici aliquem permittens, jus det, an ſolam impunitatem.*

XXVII. *Quando licita eſſe poſſit ſingularis dimicatio.*

XXVIII. *Quid ſi magiſtratus duos mortem meritos inter ſe committat.*

XXIX. *An ad vindicandas privatas injurias duella ſint permittenda.*

XXX. *An hactenus dicta de jure ſe & ſua tuendi etiam ad bellum publicum aptari poſſint.*

XXXI. *An ad imminuendam potentiam vicini arma licite ſumantur.*

XXXII. *Quid ſi de ejus animo hoſtili conſtet.*

XXXIII. *An licita ſit defenſio in eo, qui juſtam bello cauſam dedit.*

XXXIV. *An oblata ſatisfactio ſemper acceptari debeat.*

I. *Quid eſt cauſa belli?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 1. c. 22. §. 1. n. 1. & 2.

℞. Cauſa belli, quæ & principium vocatur, licet inter ſe diverſa ſint, eſt, propter quod quis bellum gerit.

II. *Quotuplex eſt cauſa belli?*

Grot. dict. loc. Boecl. ad 1. Annal.

℞. Duplex. juſtifica, quæ movet ſub ratio-

ratione juſti, & bellum juſtum reddit; & ſuaſoria, quæ ſub ratione utilis movet. Illæ dicuntur etiam prætextus, quia plerumque in publicum edi ſolent: hæc in pectore bellantium latent, ut gloriæ cupido, metus vicinæ potentiæ, odia &c. cauſæ juſtificæ propriè noſtri ſunt argumenti. *Tac. c. 16. Puff l. 8. c. 6. §. 4. & 5.*

III. *An in omni bello cauſa juſtifica requiritur?*

℟. Non minus de bello publico, quam privato verum eſt. Licet enim bella publicâ auctoritate ſuſcepta habeant aliquos effectus juris; quos bella privata non habent, non tamen vacant peccato, niſi juſta cauſa ſubſit, & qui ea gerunt, vocantur latrones, prædones: dicuntur alios fraude latronum ac ſcelere regnis ſpoliare &c. *Grot. d. §. 1. n 3.*

IV. *Quæ eſt cauſa juſtifica?*

℟. Nulla eſſe alia poteſt, niſi injuria, aut facta, aut non facta. Propter injuriam factam aut reparamus quod noſtrum eſt vel fuit, aut punimus. Propter injuriam nondum factam defen- *Grot. d. §. 1. n. 4. & §. 2.*

dimus aut corpus, aut rem. Hinc plerique tres bellorum cauſas juſtas ſtatuunt, defenſionem, recuperationem rerum, & punitionem.

Grot. d. §. 2. n. 2.

V. *Qui ergo injuriam paſſus non eſt, vel eam non certè metuit, an habet juſtam cauſam?*

Text. in Synt. ꝗ. G. c. 17. §. 2.

℞. Non, & ab omni jure abhorret perperam ſic dicta Ratio belli, *raiſon de Guerre*, quâ putant omne eſſe licitum, quod ſtatus belli felicius perficiendi depoſcere videtur, poſthabito omni æquitatis reſpectu; quo referuntur populationes in territorio amico vel neutrali, militum excurſiones, deprædationes, hoſpitationes &c. an etiam caſtri occupatio in ſolo neutrali, ne hoſtis illud occupet? videbimus in cap. 2. ad §. 10.

VI. *Cur diximus, plerique admittunt tres juſtas cauſas?*

Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 2. n. 2. Boecl. in Com. h. l. Grot. in Proleg. §. 25.

℞. Quia plures bellum pœnale non agnoſcunt, & quidem recte: pœna enim exigitur ab inferiore, bella ſuſcipiuntur inter æquales.

VII.

VII. *Quæ eſt prima juſti belli cauſa?*

℞: Injuria nondum facta, quæ petit aut corpus aut rem. *Grot. d. l. 2. c. . . §. 2. n. 3.*

VIII. *Si corpus impetatur vi præſente cum periculo vitæ non aliter evitabili, an bellum eſt licitum?* *in fin. alter Text. in Syn. J. G. c. 17.*

℞. Licitum eſt, etiam cum interfectione periculum inferentis: imo jure naturæ præceptum, ita ut nec lege civili tolli poſſit, & is, qui ſe non defendit, ſe ipſum occidiſſe videatur. *§. 9. Grot. d. c. §. 3. Ziegl. ad l. 1. c. 3. §. 3 Puff. l. 2. c. 5.*

XI. *Quid ſi is, qui me invadit, peccato careat?* *§. 5.*

℞. Etiamſi peccato careat, puta quod bonâ fide militet, aut alium me putet quam ſim, aut quod inſaniâ aut inſomniis agitetur, non eo tolletur jus ſe tuendi, cum natura quemque ſibi commendet; & ſufficiat, quod ego non tenear id, quod ille intentat, pati, non magis quam ſi beſtia aliena periculum intentaret. Imo propter naturalem amorem ſui ipſius homo in pari cum altero periculo conſtitutus ſibi potius, quam alteri conſulere & *Grot. d. l. & Puff. Grot. l. 1. c. 3. §. 3. n. 3.*

poteſt & debet: quia alias non eſſet caritas in proximum, ſed crudelitas in ſe ipſum.

X. *Quid ſi innocentes interpoſiti, infantes ſcilicet, claudi &c. defenſionem aut fugam, ſine qua evadi mors non poteſt, impediant?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 4. aliter l. 2. c. 1. §. 4. n. 2. Boecl. in Comment. l. 2. c. 1. §. 4. & Ziegl. aliter Paſſ. l. 2. c. 6. §. 4.

℞. Impelli & proſterni poſſunt, etiamſi mors inde ſequatur: ad jus enim agendi multa conſequi poſſunt indirectè & extra agentis propoſitum, ad quæ per ſe jus non eſſet. hi enim non occiduntur ex intentione, quum illa mors non eligatur ut quiddam primario intentum, ſicut in punitione judiciali, ſed ut unicum quod eo tempore ſuppetit. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti poteſt, etiamſi intra eandem navem aut domum ſint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum.

XI. *Quale periculum hîc requiritur ut alium occidere poſſimus?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 5. n. 1.

℞. Præſens & quaſi in puncto

XII.

XII. *An quis cogitur exſpectare primum ictum?*

℞. Si inſultator arma arripiat, & quidem ita, ut appareat eum id facere occidendi animo, occupari poteſt facinus; & melius eſt prævenire, quam præveniri; in moralibus enim non invenitur punctum ſine aliqua latitudine. multum autem falluntur & fallunt, qui metum qualemcunque ad jus occupandæ interfectionis admittunt, talis enim requiritur, de quo moraliter certi ſimus, & qui in virum conſtantem cadere poſſit.

Grot. d. l. Alber. Gent. l. 1. c. 13.

XIII. *Quid ſi quis vim non jam præſentem intentet, ſed conjuraſſe aut inſidiari compertus ſit, ſi venenum ſtruere, ſi falſum teſtimonium, iniquum judicium moliri?*

℞. Si aliter periculum evadi non poteſt, conjuratos, inſidiatores, aut venenum ſtruentes occidi poſſe verius eſt: quia ex ſignis externis animus occidendi omnino apparet, propter quem facinus occupari poteſt. In falſa ac-

aliter Grot. l. 2. c. 1. §. 5. n. 2. & Ziegl. h. l.

accuſatione, falſo teſtimonio, iniquo judicio res aliter ſe habet: aliis enim remediis corrigi hæc poſſunt, & ſic periculum evitari.

XIV. *Quid dicemus de periculo mutilationis membri?*

℞. Si membrum ſit è præcipuis & vitæ quaſi æquiparabile, cujus abſciſſio periculum mortis poſt ſe trahit, ſi aliter vitari nequeat, intentantem periculum occidi poſſe putem: mutilatio enim talis membri non minoris æſtimatur, quàm ſi vita adimatur. l. 4. §. 2. D. ad leg. Corn. de ſicar.

Grot. l. 2. c. 1. §. 6. Boecl. ibi. Puff. l. 2. c. 5. §. 10. aliter Feld. h. l.

XV. *An pro pudicitia conſervanda?*

℞. Pudicitia quidem ſemel ablata naturaliter ſeu phyſice reſtitui non poteſt: verum quia inter offenſionem & defenſionem debet eſſe æqualitas, vitæ vero nullum periculum imminet, & moraliter ſeu civiliter pudicitia poteſt reſtitui, vita autem ſemel amiſſa reſtitui non poteſt, interfectionem illicitam quidem, ſed ſi injuriæ atrocitate commota violentum ſtupratorem occi-

Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 7. aliter Grot. d. l. & l. 1. c. 2. §. 5. n. 7. l. 2. c. 17. §. 15. l. 8. §. 2. D. quod metus cauſa.

occidat: eam excuſandam eſſe putamus: appetitus enim declinandi mali maximè eſt naturalis, ideoque inter appetitus honeſtiſſimus; unde quæ mortis, carceris, doloris aut ſummæ *Grot.l.2.* egeſtatis vitandæ cauſa, aut ad pudi- *c.20.§.* citiam conſervandam injuſtè fiunt, *29.n.1.* maximè excuſabilia videri ſolent.

XVI. *An non interdum præceptum eſt occidi potius, quam occidere?*

℞. Si invaſor ſit rex aut princeps, *Grot.l.1.* qui ſimilem habet poteſtatem, ſine *c.4.§.7.* *n.6. &* peccato occidi non poteſt: 1. quia *7.& l.2.* eſt perſona ſancta, vid. ſupra c. 4. *c.1.§.9.* *n.1.* q. 6. 2. quia multis utilis.

XVII. *An non vero rex innocentem inſultans ipſo facto rex eſſe deſinit?*

℞. Sicut dominia, ita & imperia *Grot.l.2.* non amittuntur delinquendo, niſi lex *c.1 §.9.* id ſtatuat: delictum enim eſt factum *n.2.c.8.* *§.20.ali-* improbum a lege puniendum. Talis *ter Puff.* autem lex, quæ hoc de imperiis ſta- *l.2.c.5.* *§.14.in* tueret, ut delicto in privatum, ſi enim *fin.* ſit in ipſam remp. rex ſit hoſtis & deſinit eſſe rex, amitterentur, nuſquam reperta eſt, nec repertum iri credo;

ſum-

ſummam enim rerum confuſionem inducere, & ex imperantibus parentes & inferiores efficeret.

XVIII. *Atqui unuſquiſque reip. & regis incolumitatem deſiderat propter propriam ſuam ſalutem, & hinc eam anteponere debet & ſaluti reip. & regis?*

℞. Noſtri quidem cauſa remp. ſalvam eſſe volumus, ſed non tantum noſtri, verùm & aliorum, vid. ſupra cap. 4. q. 7.

Grot. d. §. 9. n. 2. in fin. l. 1. c. 4. §. 4. n. 5.

XIX. *Si cui periculum immineat accipiendæ alapæ, aut mali ſimilis, e. g. ictus fuſtis?*

℞. Defenſio modum accipit ab offenſione, & vero inæqualia ſunt mors & alapa; hæc civiliter reparari poteſt, contra mortem vero nulla remedia ſuperſunt. Si tamen ab alapâ inflictâ ſtatim ferrum ſtringatur ab utroque, & quis invaſorem occidat, non ſine ratione mitius puniri debet.

Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 10. n. 1. aliter Grot. d. l. jung. Puff. l. 2. c. 5. §. 12.

XX. *At vero qui fert talem injuriam, auget ſuum honorem, quia ſe excellenter patientem oſtendit?*

℞. Gro-

℞. Grotius ſic exiſtimat; verum ejus philoſophiam mos vitæ civilis non fert, neque propterea excellenter patiens cenſendus eſt: nam quæ vis ferre & a quovis, virtus non eſt, ſed ignavia. *l. 2. c. 1. §. 10. n. 2. Feld. h. l.*

XXI. *An in periculo vitæ conſtitutus fugere cogitur?*

℞. Si in fugâ periculum non ſit, fugiendum, quia fuga eſt modus ſe & ſuum proximum conſervandi. *Grot. d. §. 10. n. 3.*

XXII. *An fuga ignominioſa eſt, præſertim nobili homini?*

℞. Eſt falſa quædam ignominiæ opinio, aſpernanda ab omnibus iis, qui virtutem & ſapientiam ſectantur. quia non ſuſcipitur ex ignaviâ aut neglectu officii; ſed quia ratio hîc nullam fortitudinis materiam invenit. *Grot. d. §. 10. n. 3. Puff. l. 2. c. 5. §. 16. in med.*

XXIII. *An occidi poteſt is, qui male de nobis loquitur & talia dicit quæ credita noſtram exiſtimationem apud bonos delibarent?*

℞. Non. quia interfectio iſta non eſt modus aptus ad tuendam exiſtimationem; ſed ſtudium virtutis, & alia remedia jure nobis conceſſa. *Grot. dict. §. 10. n. 3. in fin. l. 5. §. 1. D. de extr. cogn.*

XXIV.

XXIV. *An ad res noſtras conſervandas raptor poteſt occidi?*

aliter Grot. l. 2. c. 1. § 11. & 13. jung. l. 1. c. 2 §. 1. n. 4. in fin. Puff. l. 2. c. 5. §. 16. Boecl. in Comment.

R. Si ſit talis res, ex quâ vita noſtra & familiæ noſtræ pendeat, quæque judicio recuperari non poſſit, fortè quia fur eſt ignotus & in fugâ conſtitutus, occidi poteſt. Alter enim non plus juris ad res meas, quàm vitam eripiendam habet, & cum citra res vita non poſſit conſervari, hanc quoque conſequenter impugnat, qui illis me ſpoliare nititur. Quo accedit, ſecuritatem & tranquillitatem ſocietatis civilis ac generis humani non poſſe ſubſiſtere, ſi rerum raptores occidere non liceret, imprimis judiciis ſublatis. Imo pleraque bella geruntur, non ut aliis vita, ſed res eripiantur.

XXV. *An fur interdum occidi poteſt?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 12. Puff. l. 2. c. 5. §. 18.

R. Occidi poteſt, inprimis ſi ipſe in periculum vitæ adducar: nec obſtat mihi, quod me in id diſcrimen adduxerim, dum rem meam cupio retinere, aut occupatam extorquere, aut furem capere; nam in his omnibus mihi nihil poteſt imputari, qui verſor in

actu

actu licito, nec cuiquam injuriam facio, cum utar meo jure.

XXVI. *An lex civilis, interfici aliquem permittens, jus dat, an ſolam impunitatem?* Grot. l. 2. c. 1. §. 14.

℟. Interdum jus dat, interdum tantum impunitatem. c. 20. §. 17. junct. Puff. l. 8. c. 3. §. 23.

XXVII. *Quando ergo ſingularis dimicatio eſt permiſſa?* Grot. l. 2. c. 2. §. 15.

℟. Quando invaſor alteri concedit licentiam dimicandi, alioquin eum occiſurus ſine dimicatione. vid. quæſt. 8.

XXVIII. *An etiam, ſi magiſtratus duos mortem meritos inter ſe committat?* Grot. d. c. §. 15.

℟. Affirmatur; & tunc unicuique licet arripere ſpem ſalutis, vel alter alterum occidere poteſt. At, qui juſſit, forte minus rectè officio functus videbitur, cum ſatius fuiſſet, ſi unius ſupplicium ſufficere videbatur, ſorte eligi moriturum, ut fieri ſolet in decumatione, cujus uſus frequens eſt in bello.

XXIX. *An præter hunc caſum magi-*

ſtratus duella poteſt concedere ad vindicandas privatas injurias?

Boecl. in Comment. ad Grot. h. l. ℞. Negatur. quia hoc eſt tentare Deum, & incerto eventui rem minime incertis rationibus definiendam permittere. Quod tamen Germanis ante Chriſtianiſmum in more poſitum, nunc autem optima ratione mutatum.

Grot. l. 2. c. 20. §. 8. n. 5. XXX. *An quæ hactenus dicta ſunt de jure ſe & ſua tuendi ad bellum privatum tantum pertinent, an vero etiam ad publicum aptari poſſunt?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 16. ℞. Aptari poſſunt, habita aliqua ratione diverſitatis, nam in privato bello jus bellandi ceſſat, ſimul ac eſt judicii copia: publicum, quia non oritur, niſi ubi aut non ſunt, aut ceſſant judicia. tractum habet & perpetuo fovetur accedentibus novis damnis & injuriis. In bello privato fermè defenſio mera conſideratur: in publico præter de-

Grot. l. 2. c. 20. §. 8. fenſionem, etiam injuriæ vindicta intenditur, & ſi fieri poteſt, ut vires hoſti adimantur, ut inpoſterum nocere non poſſit.

XXXI.

XXXI. *An ergo arma rectè ſumuntur ad imminuendam potentiam creſcentem, quæ nimium aucta nocere poteſt?*

℞. Licet hoc in conſultationem venire poſſit, vim tamen pati poſſe, jus non tribuit ad eam inferendam; & ita vita humana eſt, ut plena ſecuritas nunquam nobis conſtet. Adverſus incertos metus à divina providentia & ab innoxia cautione, ut exercitum conſcribendo, caſtella muniendo &c. non à vi præſidium eſt petendum. *Grot. l. 2. c. 1. §. 17.* *Alber. Gent. l. 1. c. 13*

XXXII. *Quid ſi non tantum de potentia, ſed & de animo nocendi conſtet, & quidem ita, ut certum id ſit ea certitudine, quæ in morali materia locum habet?*

℞. Occupari poteſt bellum: imò ſi magnæ adſint metus conjecturæ, metuens poterit exigere cautionem, ut ſuſpectus ſe contineat intra ſuam regionem, qui ſi hoc recuſet, manifeſtum ſuæ hoſtilitatis argumentum edit, & ille alter quocunque modo defenſionem adornare poteſt. *Scharrock de off. c. 3. n. 9. & 10.*

XXXIII. *An juſte defenduntur bellum promeriti?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 18. ℞. Non. ſed qui bellum promeritus eſt, primum offerre debet ſatisfactionem ei, quem læſit, viri boni arbitratu: quâ rejectâ, pia demum erunt arma.

XXXIV. *An, ſi uterque jam in bello conſtitutus ſit, ſatisfactio oblata acceptari debet?*

Ziegl. h. l. Puff. l. 2. c. 5. §. 19. ℞. Plures negant; qui ei quia pium bellum gerit injuriæ vindicta permiſſa eſt. Alii affirmant; quæ opinio æquior videtur, pœnitenti enim parcendum, & iniquum eſt, hoſtem non audire, ubi nocere adhuc poteſt, ſed non vult.

CAPUT II.

De his, quæ hominibus communiter competunt.

I. *Quæ ſit altera belli cauſa.*
II. *Quot modis aliquid noſtrum ſit.*
III. *Quotuplices ſint res a proprietate vacuæ.*
IV. *Proprietatis quale ſit exordium.*
V. *An homo ſtatim acceperit dominium, an potius facultatem res vacuas occupandi.*
VI. *Ante multiplicatum genus*

genus humanum an nullum fuerit dominium.

VII. *Quomodo poſtea introductum fuerit.*

VIII. *An in primo ſtatu labore & induſtria opus fuiſſet.*

IX. *Quid ſit dominium.*

X. *Quotuplex.*

XI. *Unde probetur majeſtatem habere dominium eminens.*

XII. *An majeſtati tale concedi dominium tuto & vere poſſit.*

XIII. *Quæ res propriæ fieri non poſſint.*

XIV. *An mare poſſit eſſe in dominio.*

XV. *In quibus partibus mare occupari poſſit.*

XVI. *Unde hoc probetur.*

XVII. *Mare ergo per ſe non eſt incapax dominii.*

XVIII. *Quæ res propriæ nondum factæ, propriæ fieri poſſint.*

XIX. *Quotuplex ſit occupatio.*

XX. *An feræ, piſces & aves per univerſitatem occupatæ ſint.*

XXI. *An princeps feras ex ſuo in aliud territorium fugientes vindicare poſſit.*

XXII. *Lex civilis de venatione lata an etiam obliget peregrinos.*

XXIII. *An hominibus jure naturæ competat aliquod jus in res jam proprias factas.*

XXIV. *An invito domino res poſſint auferri.*

XXV. *An hoc in caſu committatur furtum.*

XXVI. *An ceſſante neceſſitate reſtitutio debeat fieri.*

XXVII. *Quando locus in ſolo pacato ſitus occupari poſſit.*

XXVIII. *Quid ex tali loco ſumendum ſit.*

XXIX. *An præter caſum extremæ neceſſitatis aliud jus hominibus competat in res jam occupatas.*

XXX. *An flumen poſſit eſſe in proprietate.*

XXXI. *Quale jus homines alii in illud habeant, ut & in partem maris, & terras jam occupatas.*

XXXII. *An jus tranſeundi competat iſti, qui bellum pium gerit.*

XXXIII. *An dictum jus ipſi competens metu alieno tollatur.*

XXXIV. *Quæ rationes cavendi de innoxio tran-*

ſitu adhiberi poſſint.
XXXV. An mercibus debeatur tranſitus.
XXXVI. An ipſis hoc in caſu vectigal imponi poſſit.
XXXVII. Quis ſit modus exigendi vectigalis.
XXXVIII. An tranſeuntes vel prætervehentes jus morandi ad tempus habeant.
XXXIX. An exteris ſedibus ſuis pulſis concedi debeat perpetua habitatio.
XL. An habeant jus petendi loca deſerta & inculta.
XLI. Quotuplex ſit jus quod homines habent ad actus quos vita humana deſiderat.
XLII. Quod ſit ſimplex ſeu abſolutum jus ad dictos actus.
XLIII. Quid ſi ipſi, a quibus petitur, ejus rei indigeant.
XLIV. An hoc jus exteris competat ad res ſuas vendendas.
XLV. Quo in caſu hoc jus habeant.
XLVI. An hoc jus ad quærenda matrimonia pertineat.
XLVII. Quomodo habeamus jus ex ſuppoſitione ad actus aliquos.
XLVIII. An licitus ſit contractus cum populo, ut is fruges ſuas eis quibuscum jam contraxit, non aliis vendat.

I. *Quæ eſt altera belli cauſa?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 1.

℞. Altera belli cauſa eſt injuria facta adverſus id, quod noſtrum eſt.

Grot. d. c. §. 1.

II. *Quot modis aliquid noſtrum eſt?*

℞. Noſtrum aliud eſt communi hominum jure, aliquid jure ſingulari. Jus

Jus illud commune directe eſt in rem corporalem, aut ad actus aliquos. Res corporales aut vacuæ ſunt à proprietate, aut jam aliquorum ſunt propriæ.

III. *Quotuplices ſunt res à proprietate vacuæ?*

℞. Aut tales ſunt, ut in totum ſeu integræ propriæ fieri nequeant, aut ut poſſint.

IV. *Quale ergo eſt exordium dominii ſeu proprietatis?*

℞. Deus creavit hominem infirmum & multarum rerum indigum, & ſimul ipſum ſibi commendavit ad ſe conſervandum, adeoque ipſi conceſſit jus in omnia ea, quæ ad ipſius conſervationem erant vel neceſſaria vel utilia.

Grot. Proleg. n. 16. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. l. 2. c. 5. §. 5. in fin. l. 3. c. 1. §. 2. n. 1.

V. *An homo accepit ſtatim ipſarum rerum dominium, an vero jus ſeu facultatem res vacuas occupandi?*

℞. Dominium præſupponit factum humanum & plures homines, ideoque Deus conceſſit ſaltem jus ſeu facultatem res vacuas occupandi, & poſt multiplicatum genus humanum eas dividendi.

Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 1. & ſeq. aliter.

VI. *Antequam ergo fuerunt plures homines, an non fuit dominium?*

Puff. l. 4. c. 4. §. 3. Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 1. & ſeq. aliter Text. in Syn. J. G. c. 8. §. 7. & 8.

℟. Antequam plures fuerunt homines, nihil proprium vel commune fuit: quia communio involvit ſocium poſſeſſionis & dominii; proprietas autem notat excluſionem alterius à jure ad iſtam rem; quam ſolus ut propriam habeo; ſic ut utraque non poſſit intelligi, niſi poſtquam plures uno homines eſſe cœperunt.

VII. *Poſtquam genus humanum eſt multiplicatum, quomodo dominium eſt introductum?*

Puff. l. 4. c. 4. §. 6.

℟. Res, quæ immediate ſui uſum hominibus præbent, vel ad nutrimentum, vel quæ corpori tegendo inſerviunt, primum in proprietatem venerunt, & quod quisque ſic arripuerat, id ei alter niſi per injuriam eripere non poterat: cumque plurima labore & induſtria opus habebant, inconveniens fuiſſet, ſi æquale jus ad ea habuiſſet, qui nihil operæ contulerat ad eorum productionem, ideoque producenti cedebant. Deinde res immobiles, quæ im-

immediate uſum nobis præſtant, uti ſunt domus, & tandem res per naturam citra induſtriam humanam productæ, ut ſunt agri, ex uſu & neceſſitate uniuscujuſque occupatæ ſunt: reliquæ vero vacuæ manſerunt, ut eas inpoſterum occupare potuerint, quibus id viſum erat. Unde videtur factum, ut qui agri alicui eſſent aſſignati, aut quibus cæteri tacite ceſſiſſent, quod unum ſolum iſtis frui quietè paterentur, ii ad eum ſolum pertinerent; & qui reliqui eſſent, illis cederent, qui deinceps eos occupaturi eſſent.

VIII. *An in primo ſtatu etiam labore & induſtriâ opus fuiſſet?*

℟. Non admittendum, primos homines terram non coluiſſe, & citra artium exercitionem & uſum exegiſſe vitam, aut in ſylvas excurriſſe inſtar brutorum, ut veſcerentur tantum ſponte natis & antra habitarent; eadem enim tunc fuit artium neceſſitas & utilitas, ut & judicium humanum & induſtria, quibus inventæ ſunt, quæ nunc eſt; & ut ſcriptura ſacra loqui- *Oſiand. l. 2. c. 2. obſ. 2. Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 4. aliter.*

 tur,

tur, Adamus non debuit tantum hortum Paradiſi inhabitare, ſed & colere, ut ex cultura viveret. Gen. 2. v. 15.

IX. *Poſt introductam proprietatem quid eſt dominium?*

℞. Dominium eſt jus de rebus pro arbitrio proprio nomine diſponendi, & eas à quocunque alio poſſeſſore vindicandi.

X. *Quotuplex eſt dominium?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 5. & 6. Boecl. ibi. Fr. Horn. l. 2. c. 4. ℞. Duplex. vulgare ſeu commune, quod privatis; & dominium eminens, quod reip. competit in res privatorum ad reip. utilitatem & neceſſitatem.

XI. *Unde probatur majeſtatem habenti in res privatorum competere dominium eminens?*

Fr. Hor. l. 2. c. 4. ℞. Probatur 1. quia Deus majeſtati, quæ eſt vicaria ejus poteſtas, illud jus tribuit, quod ex creatione in perſonas & res eſt conſecutus. 2. Majeſtas de rebus privatorum pro utilitate & neceſſitate reip. proprio nomine & pro arbitrio diſponere poteſt. 3. Majeſtas producit effectus dominii in rebus pri-

privatorum, eas optimo jure alienando, dum negligentibus aufert, vel indignis, ut in uſucapionibus, confiſcationibus; iis, qui vel abutuntur vel adminiſtrare non poſſunt, curatores conſtituit, ut prodigis, minoribus &c. 4. Sacra ſcriptura hoc teſtatur 1 Sam. 8. ℣. 10. & ſeqq. Matth. 22. ℣. 20. & 21. ubi dicitur, reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, quando tributum erat ſolvendum.

XII. *At vero, ſi majeſtas haberet dominium in rebus privatorum, ipſi daretur facultas in iis graſſandi; vel etiam unius rei duo eſſent domini, & à privatis nihil acquirere poſſet, quia quod meum eſt, amplius meum fieri non poteſt?*

℟. Hoc dominium non exercet, niſi ubi reip. utilitas & neceſſitas id exigit. 2. Majeſtas habet dominium ſummum & eminens, privati ſubalternum, & ſic ſunt domini diverſo modo. 3. Acquirere poteſt à privatis hoc dominium ſubalternum; non autem acquirit eminens, quod jam ejus eſt.

XIII. *Quæ res non poſſunt fieri propriæ in totum ſeu integræ?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 3. n. 1. & 2.

℞. Res, quarum tanta eſt magnitudo, ut ad uſum omnibus populis ſufficiant, ut mare ad aquam hauriendam, ad navigationem: idem dicendum de aëre, ſi quis ejus uſus eſſe poſſet, ad quem terræ uſus non eſſet neceſſarius, ut eſt ad aucupia: nec aliud cenſendum de Syrtibus, ubi nihil eſt, quod cultum ferat, & uſus unicus petendarum arenarum exhauriri nequit.

XIV. *An ergo mare non poteſt eſſe in dominio?*

Puff. l. 4. c. 5. §. 9. & 10. Boecl. ad Grot. d. c. 2. §. 3.

℞. Vaſtus oceanus magnis continentibus Europæ, Aſiæ, Africæ, Americæ, terræ Auſtrali & incognitæ interjectus uni ſoli in univerſum, aut paucis, excluſis reliquis, acquiri non poteſt: quia ab ejus promiſcuo uſu alios arcere moraliter impoſſibile eſt, imò illicitum; neque enim Deus uni vel alteri, ſed univerſo hominum generi terrarum orbem conceſſit, ſimulque naturaliter homines æquales eſſe voluit; unde gravis eſſet injuria & dura ſervitus,

tus, ſi quis dominium maris univerſale ſibi ſoli vindicaret.

XV. *Mare, in quibus partibus poteſt occupari & in dominio eſſe?*

℞. Diſtinguendus eſt uſus maris in iis, ubi exhauſtus eſſe poteſt, ut in certis piſcium generibus, gemmis, & ſi quæ ſint alia, & in his occupari & in dominio eſſe; & ubi eſt inexhauſtus ſeu exhauriri non poteſt, & omnibus innoxius eſt, ut in navigatione, commerciis exercendis, in quibus in proprietatem unius venire non poteſt. *Puff. d. c. 5. §. 7.*

XVI. *Cur hoc ita?*

℞. Quia illud demum eſt in dominio, quod 1. uſum aliquem mediatum vel immediatum hominibus præbere & 2. cuſtodiri poteſt: quod ultimum in priori uſu, non autem in poſteriori obtinet.

XVII. *An ergo ex ſe mare non eſt incapax dominii?*

℞. Non. cuſtodiri quidem univerſum ab uno populo non poteſt, tamen magnitudo ejus in omnibus non obſtat, quo minus in quibuſdam alii poſ- *Becman. in hiſt. orb. part. 2. c. 4. §. 2.*

ſint

ſint abuſu ejus arceri, vel ex terra, ubi per anguſtum fretum in noſtras terras ſinus maris infunditur, vel per naves armatas. Quo accedit, quod conceſſioni divinæ, qua hominibus in terram capeſſere imperium permittitur, etiam mare jungatur. æque enim dicitur, dominamini piſcibus maris, quàm animalibus terreſtribus; in animalia autem imperium non competit, niſi ſimul jus in illud elementum, quod inhabitant, concedatur.

Oſiand. l. 2. c. 2. §. 3.

XVIII. *Quæ ſunt res, quæ in totum ſeu integræ propriæ fieri poſſunt, ſed nondum factæ ſunt?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 4. ℞. Sunt loca multa inculta adhuc, inſulæ in mari, feræ, piſces, aves. Vide tamen quæſt. 20.

XIX. *Quoniam, ut diximus, propriæ fiunt per occupationem, quotuplex eſt occupatio?*

Grot. d. c. 2. §. 4. ℞. Occupatio eſt duplex: alia per univerſitatem, quæ fit per populum, aut eum, quæ populo imperat; & per hanc occupationem omnia ſibi acquirit, quæ in ſingulos dominos deſcripta

non

non ſunt, ut flumina, lacus, ſtagna, ſylvæ, montes aſperi: alia per ſingulos, quando à populo ſingulis vel expreſſe aſſignatur, quantum debeant occupare, vel tacitè, dum permittit, ut unusquisque occupet, quantum excolere poteſt.

XX. *Feræ, piſces & aves, an non videntur per univerſitatem occupatæ?* *Fr. Hom. l. 2. c. 3. §. 5. aliter Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 5. & Puff. l. 5. c. 6. §. 11.*

℞. Verius eſt, per occupationem, quæ facta eſt per univerſitatem in elementis, quæ inhabitant, etiam dominium earum beſtiarum eſſe acquiſitum populo, vel ei, qui habet jus in populum; adeo ut ſi quis contra legem ipſorum eàs capiat, furtum committat. Et ſic lex civilis non tantum dominium ipſarum naturaliter acquirendum antevertit, ſed per univerſalem occupationem jam adquiſitum defendit & tuetur. *Grot. d. c. 2. §. 5. in fin.*

XXI. *At, ſi princeps haberet dominium ferarum, eas poſſet vindicare ſi ex uno territorio in aliud aufugerent?*

℞. Dominium eſt reſtrictum ad territorium principis, ergo ſimul ac tranſeunt *aliter Ziegl.*

eunt in aliud territorium, deſinunt eſſe principis, & cedunt occupanti ſeu domino iſtius territorii; ſicut quando fera beſtia evadit cuſtodiam privatorum.

XXII. *Quando lex civilis lata de venatione, an etiam obligat exteros?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 5. c. 11. §. 5. n. 2. ℟. Aff. quia ad gubernationem populi moraliter neceſſarium eſt, ut qui ei vel ad tempus ſe admiſcent, quod fit intrando territorium, ii conformes ſe reddant ejus populi inſtitutis, tanquam ſubditi temporarii.

XXIII. *An hominibus jure communi ſeu jure naturæ competit aliquod jus in res eas, quæ jam factæ ſunt propriæ?*

Grot. d. c. 2. §. 6. aliter. ℟. Quia jus naturæ præcipit, ut proximum diligamus uti nos ipſos, eumque juvemus, in graviſſima neceſſitate habet jus in meas res, perinde ac ſi à me occupatæ non eſſent.

Grot. d. c. 2. §. 7. Seld. d. I. N. & G. l. 6. c. 6. in fin. XXIV. *An ergo me invito eas mihi poteſt auferre?*

℟. Non ſemper. primo enim omni modo tentandum eſt, an alia ratione ne-

neceſſitas poſſit evadi; puta magiſtratum adeundo, aut etiam tentando, an rei uſus à domino poſſit precibus obtineri, inprimis laborando; ſubveniendum enim neceſſitati, non inſtruenda eſt pigritia. 2. Requiritur, ut ſi rem ipſi concedam, poſtea non tenear pari neceſſitate; melior enim eſt cauſa ſuum non tradentis, quàm poſcentis alienum; & prima cauſa eſt ſui ipſius, ſecunda proximi. Grot. d. c. 2. §. 8. & ibi Boecl. ſed aliter.

XXV. *Si mihi invito hoc in caſu auferat, an committit furtum?*

℟. Non quia dominus negando officium humanitatis ſuo dominio ipſo jure excidit, & ſic res, ut vacua, occupatur. Puff. l. 2 c. 6. §. 8.

XXVI. *Si ceſſante neceſſitate poſſit fieri reſtitutio, debetne fieri?*

℟. Verius eſt jus hic non fuiſſe abſolutum, ſed reſtrictum ad onus reſtituendi, ubi neceſſitas ceſſat: tale enim jus ſufficit ad juvandum proximum & ad ſervandam naturalem æquitatem, quæ vult, ut alius cum meo damno non fiat locupletior. Grot. d. c. 2. §. 9. & c. 10. §. 2. Ziegl. h. l. aliter.

XXVII. *An is, qui bellum pium gerit, poteſt locum occupare; qui ſitus eſt in ſolo pacato, ſi certum ſit periculum, ne hoſtis eum locum invadat, & inde irreparabilia damna det?*

Grot. d. c. 2. §. 10. Boecl. in Com. h. l. Feld.

℟. Si omnino periculum ſit certum, & aliter hoſtis impediri non poſſit, neceſſitas jus facit; alias adverſus incertos metus à divina providentia & innoxia cautione, non à vi præſidium petendum: inprimis cum ſic transferatur bellum in ejus territorium, qui hoſtis non eſt, & nec læſit, nec lædere voluit.

XXVIII. *Quando talis locus occupatur, quid ſumitur?*

Grot. d. c. 2. §. 10.

℟. Nihil quod ad cautionem non eſt neceſſarium; puta nuda loci cuſtodia, relicto domino vero jurisdictione & fructibus, & ceſſante neceſſitate redditur cuſtodia.

XXIX. *An præter caſum extremæ neceſſitatis homines habent aliquod jus in res, quæ aliis factæ ſunt propriæ jure naturæ?*

℟. Affir-

℟. Affirmatur, ſcilicet jus innoxiæ utilitatis: neque enim ſocietatis debitum quis exhauſerit, qui infeſto aliquo facto me à ſe non protelavit, ſed qui etiam aliquid proficui mihi præſtitit. Natura enim neceſſitudinem & cognationem inter homines conſtituit mutuis officiis exercendam. Hinc neque alimenta noſtra perdere fas eſt, ubi ipſi plus ſatis habemus, neque fontem, poſtquam inde, quantum libet, potaverimus, obturare aut occultare, neque ſigna navigationis aut itineris abolere, quæ nobis uſui fuerunt. *Grot. d. c. 2. §. 11. l. 3. D. de juſtitia & jure.*

XXX. *An flumen eſt in proprietate?*

℟. Flumen, qua flumen dicitur, per occupationem, quæ fit per univerſitatem, factum eſt ejus populi, intra cujus fines fluit, vel ejus, cujus in ditione eſt populus, atque ei licet molem in flumen injicere; quæ in flumine naſcuntur ejus ſunt. At idem flumen, qua aqua profluens vocatur, commune manſit, nimirum ut bibi hauririque poſſit. *Grot. l. 2. c. 2. §. 4. in fin. §. 12.*

XXXI. *Si terræ & flumina & ſi quæ*

pars maris in proprietatem alicujus populi venerit, an alii homines in ea adhuc jus habent?

Grot. d. c. 2. §. 13. Puff. l. 3. c. 3. §. 5.

℟. Quia ex lege humanitatis & jure ſocietatis univerſalis alter alteri debet præſtare uſum rei ſuæ innoxium, ergo tranſitus patere debet his, qui eo opus habent ad juſtas cauſas, qui, ubi neceſſitas adigit, etiam vi poteſt vindicari, ſi quidem ex inani diffidentia aut animi malignitate denegetur. Quamvis de hac re aliter diſputent philoſophi, & aliter ſentiant populi gentesque in ipſo uſu vitæ humanæ: nemo enim dubitat, quin liceat ſibi armatorum tranſitum impedire, ſi poſſit, ſicut omnes ex diverſo credunt, licere ſibi, ſi poſſint, tranſitum vi aperire, adeò ut hodie non tàm juris controverſia, quam tranſactionis eſſe videatur.

Boecl. in Comment. l. 2. c. 2. §. 13.

XXXII. *Si ergo quis quod ſuum eſt juſto bello petat, an ipſi tranſitus patere non debet?*

Puff. l. 3. c. 3. §. 5. in med. aliter Grot. d. c. 2. §. 13.

℟. Quamvis juſtum bellum alteri inferri poſſit, tamen hoc non ſtatim fieri debet per meum territorium: tranſitus enim

enim mihi debet eſſe innoxius, & vero ſic facile ſedes belli in meum territorium transferri poteſt; idem enim jus tranſitus hoſti tuo ex altera parte competit, qui tibi, & ſic in meo territorio occurrere & reſiſtere poteſt.

XXXIII. *An non ſic jus meum metu tuo tollitur?*

℞. Multitudo tranſeuntium eſt juſta metus cauſa, inprimis armatorum: tutum enim non eſt tot hoſpites in ædes ſuas admittere, ut ab ipſis quis ejici poſſit. Hinc tibi jus quæſitum nullum eſt, ubi tranſitus mihi poteſt eſſe noxius, vel quia ipſe ſubjugari poſſum; vel quia hoſtem tuum mihi hoſtem facio, & bello me implico.

Feld. h. l. Text. d. J. G. c. 26. §. 36. & ſeqq. inſtantia Ziegl. h. l. non concludit.

XXXIV. *At verò ſunt rationes cavendi contra hunc metum, ut ſi diviſis manibus tranſmittantur copiæ, ſi inermes, ſi impenſâ tranſeuntis præſidia idonea conducantur?*

℞. Cautiones de hoſte inermi tranſmittendo, & ut præſidia idonea conducantur, non ſunt tales, quæ facile impetrari poſſunt: altera enim à viro

Puff. d. l. aliter Grot. d. c. 2. §. 13. n. 4.

militari, ut arma ponat vix exigi debet, altera nimis ſumptuoſa eſt; ut agminibus diviſis tranſeant, facillimum quidem & tutiſſimum, ſed tamen hoſtis tuus adhuc in ſolo meo tibi occurrere, & iter impedire poteſt.

XXXV. *Eſtne juſta tranſeundi cauſa, ſi commercia velim exercere cum gente ſepoſita, an & mercibus debetur tranſituus?*

Grot. d. c. 2. §. 13. n. 5. & §. ult. ℞. Etſi prohibere non poſſim, ſi nullum pactum cum tali gente, ſcilicet, ut ſolus cum ea commercia colam, interceſſit, quominus commercia cum Puff. d. l. ea exerceas, tamen ſi utilitas reip. propria hoc ſuadeat, prohibere poſſum, ne per meum territorium exerceantur: nec intereſt, quod forte aliter exerceri non poſſint, propter tuum enim commodum jus in meo meum mihi non tollitur. Quo accedit, quod nullo jure humanitatis cogar concedere tranſitum aliis mercibus, quam quæ ad vitam aliorum omnino ſunt neceſſariæ; ſi autem ad luxum faciant, aut exuberans lucrum, ut ſint poten-

tiæ

tiæ nimis creſcentis inſtrumenta, prohibere poſſum. Et licet propriè nullo afficiar damno, dum lucrum ſperatum & incertum mihi intervertitur, tamen cum mihi ſemper propriæ reip. ſalus potior ſit, merces in meo territorio mihi ſiſtendi jus eſt; id quod hodie vocamus jus ſtapulæ, ut à meis civibus poſtea divehantur in loca remotiora.

XXXVI. *An ita tranſeuntibus mercibus terra, aut amne, aut parte maris vectigalia imponi poſſunt ab eo, qui in terra imperium habet?*

℞. Quæcunque onera ad illas merces nullum habent reſpectum, ea mercibus iſtis imponi nulla æquitas patitur, ut capitatio civibus impoſita ad ſuſtentanda reip. onera; ſi autem pertineant ad præſtandam ſecuritatem mercibus, aut ad onera ſuſtinenda, e. g. ubi ſigna brevium, aut portus, aut naves ſtationariæ in excubitu ſunt, vel ſi ripæ arcibus, munimentis, præſidiis adverſus piratica auſa inſtruendæ, ad ea compenſanda vectigal aliquod im- *Grot. d. c. 2. §. 14. n. 1. & 2. c. 3. §. 14.*

poni mercibus poteſt, dum modus cauſæ non excedatur: inde enim pendet juſtitia ut tributi, ita & vectigalis.

XXXVII. *Quis eſt modus exigendi vectigalis?*

Grot d. c. 2. §. 14. n. 3. Boecl. h. l. ℞. Adeo facile æſtimari non poteſt, quis ſit æquus modus vectigalis exigendi: & qui æſtimant, non ſolas expenſas conſiderare debent, ſed tempora reip. naturam mercium, emendi vendendique facultatem, pecuniarum copiam inopiamve &c. Hinc eſt, ut, qui jus habet vectigal exigendi de mercibus, habeat etiam jus, ſi natura mercium hoc admittat, & commerciorum libertas non impediatur, reſignandi, refringendi, aperiendi inſpectionis cauſa.

XXXVIII. *An prætervehentes aut tranſeuntes aliquantisper poſſunt morari valetudinis aut alia qua juſta de cauſa?*

Puff. c. 3. c. 3. §. 8. ℞. Prius conſtare oportet, quam faciem ipſa claſſis præ ſe ferat, hoſtes an amicos vehat? an à contagioſis morbis immunis ſit? & his omnibus obſervatis

vatis & aliis, quæ requiruntur ad utilitatem innoxiam, humanitatis eſt, ut non ſolùm exſcendere, ſed & ut in littore tuguriolum momentaneum exſtruere poſſint, modo littus non reddatur deterius. Æquitas tamen vult, ut hoc non ſemper fiat gratis, ſicut enim afflicto afflictio non eſt addenda, ſi rex naufragio appellat, aut alia cauſa miſeratione digna, forte quia propter religionem pulſus aufugit, ita ſi lucri ſui gratia in littore noſtro exſcendat, durum eſſet, ſi pro compenſatione impenſarum vel præſtitæ ſecuritatis nihil ſolveret: hinc eſt, ut in locis quibuſdam pro jactis anchoris aliquid ſit præſtandum.

Grot. d. c. 2. §. 15. n. 1. & 2.

Boecl. h. l.

Seld. de mar. cl. p. 319.

XXXIX. *Exteris, qui ſedibus ſuis pulſi receptum quærunt, concedendane perpetua habitatio?*

℞. Quoslibet recipere peregrinos in civitatem non modo periculoſum eſt, ſed nec civitatis cujusque ſtatus id admittit; finis enim ejus eſt civium beatitudo, quæ impeditur promiſcua omnium receptione & barbarorum

Feld. ad Grot. h. l.

morum introductione. Hinc miſericordia ita eſt temperanda, ut nos ipſi aliis non fiamus miſerabiles; & probe conſiderari debet, an ea ſit agri noſtri fertilitas, ut commodè eos alere poſſit, ſolers an ignava turba, quæ recipi debet, an advenæ ita diſtribui poſſint & locari, ut nullum civitati periculum immineat &c.

Puff. l. 3. c. 3. §. 10.

XL. *An ſi quid intra territorium populi ſit deſerti ſoli, poſtulantibus concedendum eſt?*

℞. Contenti debent eſſe iis, quæ iſtis aſſignamus, & fortuna ejuſmodi exulum non ſtatim dat ipſis jus à quocunque populo, & ubi placuerit, expoſtulandi ſedes, ſed circumferendæ preces, ad extremum non futuræ ubique inefficaces, ſi vel religionis cauſa, vel alio infortunio expellantur: conjurati enim & deſperati latrones merito nobis ſunt ſuſpecti.

Boecl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 17. aliter Grot. d. l.

XLI. *Jure naturæ omnes homines etiam habent facultatem ad actus aliquos exercendos apud nos, quotuplex eſt iſta facultas?*

℞. Du-

℞: Duplex, ſecundum quoſdam: alia eſt ſimplex ſeu abſoluta, quæ ipſis ſemper competit; alia ex ſuppoſitione, quæ ipſis competit, ſi eam etiam aliis concedamus. Grot. d. c.2.§.18.

XLII. *Quæ eſt ſimplex ſeu abſoluta?*

℞. Simpliciter & ſemper habent facultatem ad actus tales, quibus comparantur, ſine quibus vita duci nequit, puta alimenta, veſtimenta, medicamenta. Hinc aut lege lata, aut conſpiratione hoc impedire non licet: eſt enim tale impedimentum naturæ ſocietatis contrarium. Grot. d. §. 18.

XLIII. *Quid ſi ipſi ejus rei indigeamus?*

℞. Impediri poſſunt; & in ſumma penuria frumenti venditio recte prohibetur. Hinc ſi urbem aliquam tanta multitudo peregrinorum impleverit, ut ſuſtinere eos nequeat, ſi ſalva eſſe velit, peregrini ſemel admiſsi recte ejiciuntur; alias enim indigenæ eſſent ejiciendi, cum tamen propriæ civitatis cura potior eſſe debeat. Grot. d. c.2.§.11. aliter. Boecl. h.l.

XLIV. *An exteri ad ſua vendenda apud*

apud nos eandem habent facultatem?

℞. Negatur. cuilibet cum liberum eſt ſtatuere, quid velit acquirere, aut non: & ſi domeſticis copiis quis ſit contentus, qua fronte aliquis alienas merces ipſi invito obtruſerit, inprimis ſi damnum aliquod civitati inde oriri poſſet, forte ſi ſubditorum noſtrorum induſtria impediretur, aut opes ipſorum ad exteros tranſportarentur.

Grot. d. c.2.§.20.

XLV. *Si populus aliquis undique alterius territorio circumdatus merce aliqua abundaret, rebus autem aliis ad vitam ducendam neceſſariis indigeret, an non ipſo invito eas in ejus territorio vendere poſſet?*

Boecl. ad Grot. l.2. c.2.§.20.

℞. Ad minimum facultas ipſi eſſet concedenda vendendi eas aliis per territorium; alias juſtam adverſus me haberet bellandi cauſam.

XLVI. *An ad hoc jus libertas matrimonia ambiendi & contrahendi refertur?*

℞. Si cætera paria ſint, ſi eandem religionem profiteantur, iiſdem ſint moribus,

ribus, ſceleſtum vitæ genus non ſequantur &c. facultas comparandi uxores adimi non debet, aut ſi conſpiratione quadam ad excidium civitatis hoc fiat, populus enim virorum eſt unius tantum ætatis, & aliunde copia mulierum, quam ab iis, à quibus petitæ ſunt, haberi non poſſit, neceſſarium propterea bellum inferre permiſſum eſſe videtur, & leges civiles aliquorum populorum, quæ connubia exteris negant, non de quibuſvis connubiis agunt, ſed de iis tantum, quæ ſpeciales quoſdam effectus juris civilis producunt.

Grot. d. c. 2. §. 21. & Boecl. ibi. Alber. Gent. l. 1. c. 17. aliter Oſiand. h. l. Puff. l. 3. c. 3. §. 13.

XLVII. *Quomodo jus habemus ex ſuppoſitione ad actus aliquos?*

℞. Si aliquis populus promiſcue permittat externis aliquos actus in ſuo territorio, e. g. venari, piſcari, aucupari, margaritas legere, ex teſtamento capere, res vendere, conjugia contrahere &c. alii populo niſi delictum præceſſerit, ſine injuria, ſecundum aliquos, denegare eos non poteſt. Verum merito de hoc dubitaveris: aut

Grot. d. c. 2. §. 22.

Boecl. h. l. & Feld. ſed aliter.

aut enim conceſſio facta eſt expreſſe, idque vel precario, vel per modum pacti, aut promiſſionis perfectæ, & impudens eſſet, ſi quis ignotus, hæc tanquam jure ſibi debita prætenderet: aut notis & ignotis precario & per diſſimulationem conceſſimus, tunc mutatis noſtris rationibus, aut propter immodeſtiam utentium, aut neceſſitatem noſtræ reip. revocari & prohiberi merito poſſunt. reip. enim propria ſalus prima eſt.

XLVIII. *Licetne alicui populo cum alio paciſci, ut is ſibi ſoli vendat certos fructus, qui alibi non naſcuntur?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 16. & c. 2. §. 24. Ziegl. h. l. ſed aliter, contra quem diſputat. Puff. l. 3. c. 3. §. 6.

℞. Sicut privata monopolia interdum ab iniquo pravoque conſilio liberantur, ita & in hoc publici monopolii genere non eodem ſemper modo erit judicandum, poteſt enim vitium ex tempore, locorum conditione, populorum utentium neceſſitate &c. accedere, quod tamen regulam non ſubvertit: talia enim pacta per ſe juri naturæ non repugnant, ſi is, qui emit, paratus

ratus ſit aliis vendere æquo pretio: nam aliarum gentium non intereſt, à quo emant, quod ad deſideria naturæ attinet; & ſic impedimentum nullum fit naturæ ſocietatis humanæ, inprimis ſi populus, qui id ſtipulatus eſt, alterum populum in ſuam tutelam receperit, ſumtuſque eo nomine faciendos habeat.

CAPUT. III.

De acquiſitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus.

I. *Quot modis aliquid noſtrum fiat jure ſingulari.*
II. *Originaria acquiſitio quot modis fiat.*
III. *An hodie adhuc per diviſionem originarie acquiri poſſit.*
IV. *An per conceſſionem ſervitutis, & conſtitutionem pignoris.*
V. *An per ſpecificationem.*
VI. *Quænam occupari poſſint.*
VII. *Quæ materiæ imperio ſubjaceant.*
VIII. *An retento imperio dominium aliis aſſignari poſſit.*
IX. *An occupatio rerum mobilium lege civili anteverti poſſit.*
X. *An requiratur nova prohibitio.*
XI. *Quid requiratur in eo, qui dominium vult acquirere.*
XII. *An infantes & furioſi dominium acquirere poſſint.*

XIII. *An*

XIII. *An dominio per ſe utantur.*
XIV. *Flumina & maria an occupari poſſint.*
XV. *An ſolum mare internum.*
XVI. *An animi actu ſolo.*
XVII. *Quot modis talis occupatio fiat.*
XVIII. *Pactiones, quæ populum aliquem ultra certos terminos vetant navigare, an doceant maris occupationem.*
XIX. *Fluminis curſus mutatus an imperii terminum mutet.*
XX. *Quid ſi alveus mutatus ſit.*
XXI. *An totum flumen uni populo accedere poſſit.*
XXII. *Res derelictæ, aut quarum defecerunt domini, an originarie acquiri poſſint.*

I. *Quot modis aliquid noſtrum fit jure ſingulari?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 1. ℞. Acquiſitione originaria vel derivata.

II. *Quot modis res originariè nobis acquiruntur?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 1. ℞. Jure ſingulari res originarie ſeu primum à nobis acquiruntur, quando alii homines extra caſum extremæ neceſſitatis, & innoxiæ utilitatis nullum amplius jus commune nobiſcum habent in res: idque duobus modis, occupatione & diviſione.

III. *At verò originaria acquiſitio per diviſionem fioeri potuit tantum, quan-*

quando genus humanum coivit in civitates.

℞. Hodie adhuc acquiſitio primum à nobis poteſt fieri per diviſionem, quando ſcilicet novæ occupantur terræ à populo, & ſingulis privatis per diviſionem aſſignantur: tunc enim reſpectu dominii privati diviſio eſt modus acquirendi dominii originarius. *dict. l. 2. c. 3. §. 1.* *Ziegl. ad Grot l. 2. c. 3. §. 1.*

IV. *An non conceſſione ſervitutis, & conſtitutione pignoris originarie acquiritur?*

℞. Non. hæc enim jura nova non ſunt niſi modo, & virtute ipſa jam inerant in dominio domini. *Grot. l. 2. c. 3. §. 2.*

V. *An ſpecificatio eſt modus acquirendi originarius?*

℞. Cum naturaliter nihil fiat, niſi ex materia prius exiſtente, ſpecificatio ad originarium acquirendi modum referri non poteſt, niſi materia, ex qua nova ſpecies facta fuit, nullius fuerit, tunc enim ad occupationis genus hæc acquiſitio pertinebit, ſin noſtra fuerit, continuabitur dominium ſpecie introducta. *Grot. l. 2. c. 3. §. 3.*

VI. *Quænam poſſunt occupari?*

Grot. dict. l. 2. c. 3. §. 4. ℞. In iis, quæ nullius ſunt, duo ſunt occupabilia, imperium ſeu jus imperandi, & dominium, quatenus ab hoc jure imperandi diſtinguitur.

VII. *Quæ ſunt materiæ ſubjacentes imperio?*

dict. loc. ℞. Primaria ſunt perſonæ, quæ materia ſola interdum ſufficit, ut in exercitu virorum, mulierum, puerorum, quærente novas ſedes, ſeu uno verbo, coloniæ: ſecundaria locus, qui territorium dicitur. Sic jure belli in victos originarie acquirimus & jus imperandi ſeu imperium, & dominium: ea l. 3. c. 6. §. 8. in. enim, quæ hoſtium ſunt, à nobis habentur ut res nullius; quia quæ ex jure ſocietatis fluunt, ſeu ex jure naturæ, in quantum faciunt ad finem in bello Puff. l. 4. c. 2. §. 8. in fin. obtinendum, non debemus hoſtibus, qui per belli denunciationem ſocietati ejusque juribus renunciarunt.

VIII. *Poſſumusne retinere imperium, & dominium aßignare aliis?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 4. n. 2. ℞. Quanquam plerumque uno actu quæri ſolent imperium & dominium,

ſunt

ſunt tamen diſtincta, ideoque dominium non in cives tantum, ſed & in extraneos tranſit, manente, penes quem fuit, imperio; ſic advenis poſſumus aſſignare dominium in agris & retinere imperium.

IX. *In loco, cujus imperium jam occupatum eſt, anne jus occupandi res mobiles, ut metalla, aurum, argentum, feras beſtias &c. anteverti poteſt lege civili?*

℞. Non tantum jus occupandi has res anteverti poteſt lege civili, ſeu non tantum prohiberi poteſt lege privatis, ne has res occupent, etiam in proprio ſolo; ſed & per univerſitatem jam à populo, ſeu ab eo, qui jus in populum habet, occupatæ videntur, & ſunt in ejus dominio. vid. ſupra c. 2. q. 20. Grot. l. 2. c. 3. §. 5. aliter Puff. l. 4. c. 6. §. 7.

X. *At ſi viderentur jam occupatæ, vel a populo, vel eo, qui jus habet in populum, quid opus eſſet nova prohibitione?*

℞. Quia primis temporibus, & hodie adhuc plurimis in locis occupatio ha- Grot. l. 2. c. 8. §. 7.

rum rerum privatis tacite permittitur à populo, vel eo, qui jus habet in populum, ideo, ut de contraria voluntate & animo has res ſibi retinendi omnibus conſtet, prohibitiones & interdicta fieri ſolent: non autem ideo, quod non videantur occupatæ aut in dominio eſſe.

XI. *Quid requiritur in eo, qui dominium vult acquirere?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6. ℞. Uſus rationis: opus enim eſt intentione acquirendi, quod rem iſtam in poſterum velit habere pro ſua; & intellectu, ut ſciat iſtum actum aptum eſſe, ut ipſi inde jus naſcatur.

XII. *An ergo infantes, furioſi &c. dominium non poſſunt acquirere?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6. ℞. Jus gentium ob utilitatem communem conſtituit, ut & infantes & furioſi dominia accipere & retinere poſſint, perſonam illorum interim quaſi ſuſtinente humano genere: nec intereſt, an ab alio jam acquiſitum accipiant, an originarie acquirant: ſi enim jus & legislator propter eorum utilitatem & præſumtum conſenſum, (aliter Puff. l. 4. c. 4. §. 15.)

quo

quo ſcilicet non præſumuntur reſpuere id, quod ipſis expedit, ipſorum perſonam hic ſuſtinet, cur non etiam in dominio noviter acquirendo, ſi e.g. novæ terræ occuparentur, & ipſis forte à legislatore aliqua portio citra ipſorum occupationem aſſignaretur; & ſicut jus & legislator ipſis poteſt acquirere per tutores, cur non immediate ſine tutoribus?

XIII. *An dominio per ſe uti poſſunt?*

℞. Non. dominium enim eorum ſtat intra actum primum, nec ad actum ſecundum pertingit, id eſt, ad habendi, non ad per ſe utendi jus pertinet, & alienatio, quæque huic ſunt ſimilia, in ipſa ſui natura includunt actum voluntatis ratione utentis, quæ in talibus non exiſtit. *Grot. d. l.*

XIV. *Flumina & maria poſſuntne occupari?*

℞. Affirmatur; quia 1. natura & fluminum & marium dominii capax eſt. 2. utilitatem nobis præſtare, & cuſtodiri poſſunt. vid. ſupra cap. præced. q. 16. *Grot. l. 2. c. 3. §. 7. & 8.*

XV. *An mare internum tantum poteſt occupari?*

Grot. d. l. ſed aliter. *Puff. l. 4. c. 5. §. 8. in fin.* *Alber. Gent. c. 8. & 14.* *Seld. in mar. cl. l. 2. c. 20. 21. & 22. jung. Ziegl. h. l.*

℞. Non tantum incluſum ad populum adjacentem, ſed & omne mare alluens ad dominum continentis pertinet: & quidem quivis populus maritimus, & cui ullus navigandi uſus eſt, præſumitur dominium maris, littoribus ſuis prætenſi occupaſſe, quouſque illud munimenti rationem habere cenſetur: inprimis autem portus, & ubi alias commoda in terram exſcenſio fieri poteſt, ſinus quoque maris, freta, lacus ad populum pertinent, qui territorium ibi occupat; & ſi ſint diverſi ab utroque latere pro latitudine terrarum ad medium uſque ad eos ſpectant: niſi vel per conventionem indiviſim imperium contra exteros exercere, & promiſcue inter ſe iſto æquore uti placuerit, vel uni ſoli in totum cedat, acquiſitum ex pacto expreſſo vel tacito, jure victoriæ, aut quia is prior ad maria ſedes fixerit, illudque ſolus ſtatim occupaverit, & contra alios actus imperii exercuerit.

XVI.

XVI. *An ſolo animi actu mare occupari poteſt?*

℞. Dum quis territorium occupat, ſtatim intelligitur mare occupaſſe, in quantum hoc ad territorii ſui utilitatem & neceſſitatem, ut quæſt. præced. dictum, requiritur; ad exemplum occupationis rerum immobilium, in quibus non eſt opus, ut quis ſingulas glebas terræ circumambulet, ſed dum quis fundum intrat animo eum occupandi, ſtatim totum occupaſſe intelligitur. *Grot. l. 2. c. 3. §. 11. ſed aliter.*

XVII. *Quot modis imperium in portionem maris acquiri poteſt?*

℞. Acquiri poteſt & ratione perſonarum, & ratione territorii: ratione perſonarum, ſi claſſis, qui maritimus eſt exercitus, aliquo in loco maris ſe habeat eo tempore; quo de maris imperio vindicando agitur, & iſta claſſis perpetuo ibi ſubſiſtat: ratione territorii, quatenus ex terra cogi poſſunt, qui in proxima maris parte verſantur, nec minus, quam ſi in ipſa terra reperirentur. *Grot. d. c. 3. §. 13. n. 2. Boecl. & Ziegl. h. l.*

XVIII. *Quando populus alteri populo ſe obſtringit, ne ultra certum terminum naviget, an hoc docet maris occupationem aut juris navigandi?*

Grot. d. c. 3. §. 15. n. 1. & 2. aliter Ziegl. h. l.

℞. Negatur. populi enim pactis decedere poſſunt de jure, quod ſibi competit, & quod cum omnibus habent commune, in gratiam ejus, cujus intereſt. Imo ſi occupatum fuiſſet ab altero populo, talis pactio non requireretur.

XIX. *Cum flumen mutat curſum, an ſimul imperii terminus mutatur, & quæ flumen adjecit, an ea cedunt iis, quibus adjecta ſunt?*

Grot. d. c. 3. §. 16. Text. in Syn. J. G. c. 8. §. 36.

℞. Si territorium ad flumen ſe extendat, curſu fluminis paulatim mutato, mutantur & fines territorii: & quicquid alteri parti adjectum eſt, ſub ejus eſt imperio, cui adjectum eſt: quia eo animo populus imperium occupaſſe primitus creditur, ut flumen ſua medietate dirimeret eos, tanquam naturalis terminus, quia imperiis diſtinguendis nihil eſt aptius, quàm quod non facile tranſitur, ut ſunt flumina & montes.

XX.

XX. *An idem dicendum, ſi alveum mutaverit amnis?*

℞. Non. nam flumen etiam qua imperia determinat, non conſideratur nude, qua aqua eſt, ſed qua aqua alveo tali fluens ripiſque talibus incluſa: at ſi alveo veteri deſerto alio irruperit flumen, non idem erit, quod fuit ante; ſecus quàm quando paulatim curſum mutat; ſed novum vetere extincto, & ſicut, ſi exaruiſſet flumen, imperii terminus maneret medietas alvei, qui proxime fuiſſet, ita mutato alveo idem obſervandum. Hæc enim mens populorum fuiſſe cenſenda eſt, ut flumine quidem naturaliter dirimi vellent, quod ſi flumen eſſe deſiiſſet, ut tum teneret quiſque quod tenuiſſet. *Grot. d. c. 3. §. 17. & ibi Boecl.*

XXI. *An totum flumen uni populo poteſt accedere?*

℞. Aff. ſi alterius imperium in ripam ſerius & occupato jam flumine cœperit, aut eum in modum res pactionibus definita ſit. *Grot. d. c. 3. §. 19.*

XXII. *Si quædam dominum habuerunt, ſed habere deſierunt, aut quia*

derelicta ſunt, aut quia defecerunt domini, an originarie poſſunt acquiri?

d. §. 19. n. 3. ℞. Privati ea originariè acquirere poſſunt, ſi populus ſeu univerſitas, aut dominus ſuperior, à cujus dominio generali pendent, eorum occupationem privatis aut concedat, aut ea privatis aſſignet. alias enim, ſi quid domino particulari carere incipiat, non fit occupantis, ſed ad univerſitatem, aut ad dominum ſuperiorem redit.

CAPUT IV.

De derelictione præſumta, & eam ſecuta occupatione: & quid ab uſucapione & præſcriptione differat.

I. *Quæ res dicantur derelictæ.*
II. *Quomodo alicui de alterius animo conſtare poſſit.*
III. *Quæ ſint ſigna ejus externa.*
IV. *Quomodo factis aliquid habeatur pro derelicto.*
V. *An ſub factis comprehendantur non facta.*
VI. *Quæ in ſilentio requirantur, ut valeat ad præſumendam derelictionem.*
VII. *An conjectura ſcire aliquem & velle ex tempore poſſit deſumi.*
VIII. *An tantum temporis inter præſentes, quantum inter abſentes re-*

requiratur.

IX. *Quot anni faciant tempus memoriam excedens.*

X. *An actus negativi ad conjecturam præſumtæ derelictionis ſufficiant.*

XI. *An idem obtineat in imperiis.*

XII. *Quomodo res pro derelicta habita acquiratur.*

XIII. *Quid ſit uſucapio ſeu præſcriptio.*

XIV. *An obtineat in regnis.*

XV. *An ad reges pertineat, cum ſit juris civilis.*

XVI. *An reges ea opus habeant, cum omnia acquirant aut jure belli, aut titulo pacifico.*

XVII. *An nondum natis jus ſuum tali derelictione decedat.*

XVIII. *Lex de uſucapione & præſcriptione lata ab eo, qui habet ſummum imperium, an ad ſummum imperium ipſum & ejus partes pertineat.*

XIX. *Quicquid juris eſt in integro, an non obſervandum ſit in parte.*

XX. *An populus in delatione imperii præſcribere poſſit modos illud amittendi per non uſum.*

XXI. *Ea, quæ non ſunt de natura ſummi imperii, an legibus populi de uſucapione latis ſubjaceant.*

XXII. *An ſemper liceat ſubditis ſe in libertatem vindicare.*

XXIII. *An actus meræ facultatis præſcribi poſſint.*

I. *Quæ res dicuntur derelictæ?*

℞. Res derelictæ dicuntur, quas quis non amplius vult habere in numero rerum ſuarum. Grot. l. 2. c. 3. §. 19.

II. *At vero hoc pendet ab alterius animo, quomodo mihi de iſto conſtare poteſt?*

Grot. l. 2. c. 4. §. 3. c. 2. §. 2. n. 5.

℞. Non quidem congruum eſt naturæ

ræ humanæ, nudis animi actibus efficientiam juris tribuere; quia animus cognoſci non poteſt, niſi ex ſignis externis: tamen natura humanæ ſocietatis, quæ vult, ut officiorum inter nos & rerum fiat commutatio, etiam non patitur, ut actibus animi ſufficienter indicatis nulla ſit efficacia, quia alias nullum eſſet medium hæc negotia expediendi inter homines.

III. *Quæ ſunt ſigna externa, ex quibus mihi conſtat de alterius animo?*

d.c. 4. §. 3. *in fin.* *c.* 6. §. 2. *c.* 11. §. 11.

℞. Verba vel facta: & quidem de verbis rem abdicantis expedita res eſt, dummodo non ſint vaga, ambigua, obſcura, & rem non ſatis exprimentia.

IV. *Quomodo factis aliquid habetur pro derelicto?*

d.c. 4. §. 4. *n.* 1. *&* 2.

℞. Quod abjicitur aut deſeritur; niſi ea ſit rei circumſtantia, ut temporis cauſa & requirendi animo aut repetendi ſit abjectum aut deſertum; ut ſi quis navis levandæ gratia aliquid abjiciat, aut fundum deſerat ob metum hoſtium. Et hoc non tantum inter privatos, verum & inter reges locum habet

bet & populos liberos: venit enim ex jure naturali, quo quiſque ſuum poteſt abdicare; & ex naturali præſumtione, qua voluiſſe quis creditur, quod ſufficienter ſignificavit.

V. *An ſub factis comprehenduntur non facta?*

℞. Moraliter ſub factis veniunt & non facta conſiderata cum debitis circumſtantiis: ſic qui ſciens & præſens tacet, quando agitur de commodo, videtur conſentire: quando agitur de ipſius præjudicio vel obligatione tum demum, ſi actum impedire potuit, & non fecit: ſæpe enim circumſtantiæ oſtendunt, metu aliquem vel alio caſu impediri, quo minus loquatur. Sic à populo poteſt ſubito introduci conſuetudo ex eo, quod ab imperium habente tolleratur per tempus, quantum ſatis eſt ad ſignificandum conſenſum. *d. c. 4. §. 5. Ziegl. h. l.*

VI. *Quæ requiruntur in ſilentio, ut valeat ad præſumendam derelictionem?*

℞. Duo. 1. ut ſit ſilentium ſcientis, *d. c. 4. §. 5. n. 3.*

nam

nam ſilentium neſcientis jure naturæ caret effectu. 2. ut ſit libere volentis: ſi enim alia cauſa appareat, ceſſat conjectura voluntatis. vid. quæſt. 4.

VII. *Hæc conjectura, ſcilicet ut aliquis præſumatur ſcire & velle, poteſtne etiam ſumi ex tempore?*

d. c. 4. §. 6. Puff. l. 4 c. 12. §. 8. in fin. ℞. In utrumque temporis magna vis eſt: nam primum fieri vix poteſt, ut multo tempore res ad aliquem pertinens non aliqua via ad ejus notitiam perveniat, cum multas ejus occaſiones ſubminiſtret tempus: deinde incuſſus ſemel metus durare quidem nonnihil creditur, ſed non perpetuo, cum tempus longum multas occaſiones adverſus metum ſibi conſulendi per ſe, vel per alios ſuppeditet, etiam exeundo fines ejus, qui metuitur, ſaltem ut proteſtatio de jure fiat, aut quod potius eſt, ad judices aut arbitros provocetur,

VIII. *An tantum temporis requiritur inter præſentes, quantum requiritur inter abſentes?*

Grot. d. c. 4. §. 6. Puff. d. l. ℞. Non etiam jure naturæ inter præ-

præſentes minus temporis ſpatium ad hanc conjecturam ſufficit, quam inter abſentes: in omnibus autem tempus memoriam excedens, quaſi moraliter infinitum, ad rei derelictæ conjecturam ſemper ſufficere videtur, niſi validiſſimæ ſint in contrarium rationes; ut ſi quis propter impotentiam jus ſuum ſibi vindicare non potens, proteſtatione illud conſervet.

IX. *Quot anni faciunt tempus memoriam excedens?*

℞. Anni centum non longe abeunt à tempore memoriam excedente, quia communem humanæ vitæ terminum conſtituunt: quamvis non ſint plane idem propter interventum famæ & auditionis à parentibus & avis. Monumenta ſcripta hic non attenduntur, quia alias nullum eſſet tempus memoriam excedens..

d. c. 4. §. 7.

Boecl. h. l. p. 118. & 119.

X. *Cum non ſit credendum, homines jactare quod ſuum eſt, ideoque ad conjecturam præſumtæ derelictionis actus negativi non videntur ſufficere, etiam cum magno temporis ſpatio conjuncti.*

℞. Cum

d. c. 4. §. 8. n. 4. ℞. Cum homines ſe ſuaque ament, non quidem præſumuntur facile quod ſuum eſt jactare, verum credibile etiam non eſt, quemquam ejus quod vult, longo tempore nullam plane edere ſignificationem idoneam.

d. c. 4. §. 8. n. 2. l. 1. c. 4. quæſt. 15. XI. *An idem obtinet in imperiis?*

℞. Affirmatur. quanquam enim magni fieri ſoleant, ſcire tamen debemus, magna eſſe onera, & diligentem atque perpetuam requirere adminiſtrationem; quæ ſi deficiat, facit, ut qui rex fuit, deſinat eſſe rex.

XII. *Si itaque interveniat actus negativus, ſeu ſi aliquis nihil faciat circa ſuam rem, eamque alius interea poſſideat, quomodo eam acquirit?*

℞. Hæc præſumta derelictio facit, ut eam uſucapiat aut præſcribat.

XIII. *Quid eſt uſucapio ſeu præſcriptio?*

℞. Uſucapio ſeu præſcriptio eſt modus, quo propter prioris domini negligentiam, & præſumtam derelictionem, poſſeſſori per tempus idoneum res acquiritur.

XIV.

XIV. *An obtinet in regnis?*

℞. Affirmatur; quia 1. derelinqui poſſunt. 2. tandem aliquando in certo & extra controverſiæ aleam conſtitui humanæ ſocietatis intereſt propter pacem communem, quam quæ adjuvant conjecturæ favorabiles putandæ ſunt. Et hinc 3. communis neceſſitas & utilitas inter omnes gentes induxit hanc legem, ut poſſeſſio memoriam excedens non interrupta, nec provocatione ad arbitrum interpellata omnino dominium transferat; ita ut non tantum regi adverſus regem, populo libero adverſus populum liberum jus imperandi acquiri poſſit, ut expreſſo conſenſu, ita derelictione & eam ſecuta, aut ex ea vim novam accipiente apprehenſione; ea enim, quæ ab initio vitioſa ſunt, ſi nova cauſa ſuperveniat, convaleſcere poſſunt: verum etiam alicujus populi rex verus amittere poſſit regnum; & populo ſubjici, & qui revera non rex ſed princeps erat, rex ſummo cum imperio fieri, & ſummum imperium, quod penes populum

Grot. l. 2. c. 4. §. 9. l. 2. c. 4. §. 8. n. 3.

d. c. 4. §. 9. ſed aliter.

d. c. 4. §. 11. aliter vaſq. l. 2 c. 51. n. 28. vid. Grot. d. c. 4. §. 1.

aut penes regem in ſolidum erat, inter eos dividi.

XV. *Uſucapio cum ſit juris civilis, quomodo ad reges pertinet?*

Boecl. l. 2. c. 4. p. 122. & ſeqq. aliter Feld. ad Grot d. c. 4. §. 1. Cujac. ad l. 1. de uſucap. aliter Conring. de fin. Imp. c. 19.

℞. Uſucapio eſt juris naturæ, propter fundamenta, quibus nititur, ſcilicet de re derelicta, de voluntate idoneis ſignis declarata, de ſocietate non perturbanda: juris gentium ratione definiti certo modo temporis & perpetuæ poſſeſſionis: juris civilis propter ſpecialem formam, quæ pro conditione variarum rerumpp. varie deſcripta eſt.

XVI. *Quamvis ſit juris naturæ, tamen non videtur pertinere ad reges, quia quicquid poſſident, acquiſiverunt aut jure belli, aut titulo pacifico, & nullo caſu opus eſt præſcriptione*

Puff. l. 4. c. 12. §. ult.

Thuanus l. 59. p. 43.

℞. Verum eſt, quando jure belli & victoriæ acquirunt, non opus eſt præſcriptione; ſed quando titulo pacifico quid nacti ſunt, facile accidere poteſt, ut vel detentor, ſæpe etiam verus poſſeſſor jus in regnum in alium tranſferat vel venditionis vel alio titulo, in præ-

præjudicium agnatorum ſuorum, qui ſi per tempus idoneum ad præſumtam derelictionem ſileant, præſcriptioni ſine dubio locum faciunt: vel ſi pax fiat, & de locis quibuſdam reſtituendis tractatus differantur in aliud tempus, e. g. in viginti annos, quibus elapſis tractatus reaſſumi debeant; ſi hoc non fiat, & iſti, quibus poſſeſſio eſt ademta, inter idoneum tempus eam non repetant, per præſcriptionem dominium & imperandi jus recte amiſiſſe dicuntur.

XVII. *An nondum natis jus ſuum tacite tali derelictione poteſt decedere?*

℞. Ejus qui nondum conceptus & natus eſt nullum eſt jus; quare ſi populus, à cujus voluntate jus habendi imperium proficiſcitur, voluntatem mutet, conſenſu parentum, è quibus naſci poſſunt, qui jus ſuo tempore eſſent habituri, ſive expreſſe ſive tacite per præſumtam derelictionem hoc fiat, nullam facit injuriam iis, qui nondum nati ſunt, ut quibus jus quæſitum nondum eſt: licet jure civili ut aliæ *Grot. d. c. 4. §. 10. Puff. l. 4. c. 12. §. 10. Boecl. h. l.*

fictiones, ita & hæc introduci poſſit, ut eorum, qui nondum ſunt, perſonam lex interim ſuſtineat, atque ita impediat, ne quid adverſus eos poſſit occupari: quod tamen leges velle non temere cenſendæ, quia iſta privata utilitas publicæ valde repugnât, & facit, ut aliquo modo imperia ſint in incerto & non extra controverſiæ aleam.

XVIII. *Si lex de uſucapione aut præſcriptione ſit condita ab eo, qui habet ſummum imperium, pertinetne ad ipſum jus imperii & ejus partes neceſſarias*

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 1. l. 2. c. 4. §. 12. ℞. Negatur 1. quia is ſe non poteſt obligare per modum legis, quæ fertur à ſuperiore, nemo autem ſe ipſo ſuperior eſt. 2. Nec præſumitur velle, quia legum auctores non cenſentur ſe velle comprehendere ſub lege, niſi ubi & materia & ratio legis ipſis eſt communis cum ſubditis ſuis ut hominibus, e. g. in æſtimandis rerum pretiis, ſeu quando aliquid emunt, oportet, ut æque ſolvânt pretium juſtum ac ſi ſub-

ſubditi emant, natura enim æqualita- Grot. l. 3.
tem imperat inter contrahentes: jus c. 12. §. 8.
autem imperandi non eſt paris rationis cum aliis rebus, imo nobilitate ſua res alias multum excedit, & imperantibus proprium. Unde ſequitur, neque tempus lege definitum ſufficere ad acquirendum ſummum imperium aut partem ejus neceſſariam, ſi deſint con- d. c. §. 4.
jecturæ naturales, neque tantum tem- 12. n. 2.
poris ſpatium requiri, ſi intra id tempus eæ conjecturæ quantum ſatis eſt adſint.

XIX. *At vero æquitas naturalis vult, ut pars ſe componat ad rationem integri, ut quicquid juris eſt in integro, illud etiam obſervetur in parte, inprimis cum integrum ſeu totum habeat jus in partem.*

℞. Rex quidem pars eſt integri, ſeu eſt pars civitatis, in qua rex eſt, ſed talis pars, in quam tota civitas voluit jus ſuum transferri, ita ut nullum am- Grot. l. 1.
plius nec in ſe nec in ipſum regem reti- c. 3. §. 8. & 9. d.
neret; ideoque ſua lege ne quidem c. 4. §. 12.
ut pars integri ſeu civitatis obligari n. 1.

poteſt, nam integrum ſeu civitas ipſo non eſt ſuperior.

XX. *Sed annon in delatione imperii populus ſuam voluntatem exprimere poteſt, quo modo ac tempore imperium non utendo amitti velit?*

Grot. d. c. 4. §. 12. n. 2. in fin. c. 7. §. 27. in fin. l. 1. c 3. § 16. n. 1. & 2.

℞. Affirmatur; & hæc voluntas haud dubie ſequenda eſt, nec infringi poteſt à rege etiam ſummum imperium habente, quia ad hoc in imperii acceptatione pacto ſe obſtrinxit, & præterea pertinet ad modum habendi imperium, qui pendet ex primæva voluntate, quando in civitatem coiverunt, nec comprehenditur ſub imperio; quia tunc adhuc nullum fuit.

XXI. *Ea, quæ non ſunt de natura ſummi imperii, nec ut proprietates ad eam pertinent, ſed ſeparari ab ea naturaliter poſſunt aut cum aliis communicari, an legibus populi de uſucapione latis ſubjacent?*

d. c. 4. §. 13. aliter Struv. in Synt. J. F. c. 14. §. 6.

℞. Subjacent, quia comprehenduntur ſub ſummo imperio & ab eo dependent, ut ſunt omnia jura, quæ in feudum conceduntur, & alias vocan-

tur

tur regalia; ſic videmus ſubditos eſſe, aliter
qui præſcriptione acquiſiverunt, ut Ziegl. h. l. Vaſq. l.
appellari ab iis non poſſit. 2. c. 82.

XXII. *An ſemper licet ſubditis, ſi* n. 3.
poſſint, ſe in libertatem, quæ eſt
populi, qui nulli ſubjicitur, vindicare? d. c. 4.

℞. Non: quia poſt conſtitutum im- §. 14.
perium regi à Deo tale jus confertur, quod inpoſterum à voluntate populi non dependet; & ſi vi partum ſit imperium, olim pro libertate pugnare honeſtum erat, at qui victi ſemel ſunt, & longo tempore paruerunt, ſi jugum excutiant, faciunt quod deſperatorum hominum eſt, non quod libertatem amantium. Imo contraria ſenten- Conring.
tia juri divino, naturæ, & gentium eſt de fin. Imp.
adverſa, & omnibus rebuſpp. ever- c. 19. §. 7.
tendis idonea, ideoque impia & non toleranda.

XXIII. *An actus meræ facultatis præſcribi poſſunt?*

℞. Jura, quæ non habent quotidia- d. c. 4.
num exercitium, non amittuntur niſi §. ult.
ex quo tempore interceſſit prohibitio

aut coactio, eique paritum eſt cum ſufficienti conſenſus ſignificatione. Sic ſi quis per centum annos cum uno duntaxat vicino ſocietatem habuerit, etiam cum aliis eam habere poterit. id quod obtinet quoque in omnibus aliis meræ facultatis actibus.

CAPUT V.

De acquiſitione originaria juris in perſonas: ubi de jure parentum: de matrimoniis: de collegiis: de jure in ſubditos: ſervos.

I. *Quomodo jus originarie acquiratur in perſonas.*
II. *Cui Deus conferat jus propter generationem.*
III. *Quid ſi imperia patris & matris inter ſe contendant.*
IV. *Quid ſit patria poteſtas.*
V. *Quomodo patria poteſtas differat ab imperio paterno.*
VI. *An patria poteſtas recte diſtinguatur per certa temporis intervalla.*
VII. *Quibus temporibus jus coërcendi competat.*
VIII. *An pater filium oppignorare, vendere, aut alteri in adoptionem dare poſſit.*
IX. *An habeat jus interficiendi liberos.*
X. *Hoc jure patri denegato, an non delicta manerent impunita.*
XI. *Quomodo propter conſenſum Deus jus conferat in perſonas.*
XII *Quomodo differat con-*

conſociatio à ſubjectione.
XIII. *Quæ ſit conſociatio maxime naturalis.*
XIV. *Cui competat imperium in ſocietate maritali.*
XV. *Quid ſit conjugium.*
XVI. *An permiſſa ſit polygamia.*
XVII. *An divortia jure naturæ ſint licita.*
XVIII. *Conſenſus parentum an abſolute ſit neceſſarius.*
XIX. *Nuptiæ an ſint permiſſæ cum eo vel ea, qui jam in matrimonio vivit.*
XX. *Quæ nuptiæ prohibeantur propter cognationem & affinitatem.*
XXI. *An hæc prohibitio etiam obtineat in linea collaterali.*
XXII. *Concubinatus an ſit verum & ratum matrimonium.*
XXIII. *An inter civem & peregrinam, ſenatorem & libertam, liberum & ſervam, ſervum & ancillam verum contrahatur matrimonium.*
XXIV. *An conjugia inter certas perſonas à lege civili vetita, ſemper ſint irrita.*
XXV. *An matrimonium ad morganaticam verum & ratum ſit conjugium.*
XXVI. *Quæ rationes civiles talia matrimonia ſuadeant.*
XXVII. *Quæ ſint aliæ conſociationes præter maritalem.*
XXVIII. *Quæ ſint communia omni conſociationi.*
XXIX. *Quid ſi in deliberationibus pares ſint ſententiæ.*
XXX. *Quomodo ſententiæ, licet diverſæ appareant, conjungantur.*
XXXI. *Quid ſi ſocius abſit.*
XXXII. *Quis ſit ordo naturalis inter ſocios.*
XXXIII. *Si non omnes æqualiter participent de re, quæ fundamentum eſt ſocietatis, quomodo ſint ferendæ ſententiæ.*
XXXIV. *Conſociatio in populum quale jus conferat.*
XXXV. *An populus liber habeat par jus regibus.*
XXXVI. *An civibus de civitate abſcedere liceat.*
XXXVII. *Facultas migrandi an prohiberi poſſit.*
XXXVIII. *Quid ſi majeſtas ſubditos invitos detineret.*

XXXIX. *An gregatim poſſint diſcedere.*
XL. *An quovis tempore.*
XLI. *An civitas jus habeat in exſules.*
XLII. *Quotuplex ſit ſubjectio.*
XLIII. *Quotuplex ſubjectio privata.*
XLIV. *Quæ ſit ignobiliſſima ſubjectionis ſpecies.*
XLV. *An æquitas naturalis ſervitutem ex conſenſu permittat.*
XLVI. *Quouſque ſe extendat jus dominorum in ſervos.*
XLVII. *Unde oriatur jus in prolem ſervilem.*
XLVIII. *An ſervis aufugere liceat.*
XLIX. *Quid ſit ſubjectio publica.*
L. *Quomodo jus oriatur ex delicto.*

I. *Vidimus, quomodo jus originarie acquiratur in res; quomodo originarie acquiritur in perſonas?*

℟. Deus, qui eſt unica cauſa efficiens poteſtatis & ordinis, qui eſt in ſocietatibus inter imperantes & parentes, eam confert vel propter intercedentem generationem, vel conſenſum, vel delictum.

Frid. Horn. l. 1. c. 2. §. 1. aliter Grot. l. 2. c. 5. §. 1.

II. *Cui confert jus propter generationem?*

℟. Quamvis liberi parentibus ſint æquales naturâ, non tamen iis ſunt æquales poteſtate, ſed ſunt ſub parentum

tum imperio; liberi enim cum parentibus vivunt in ſocietate inæquali, quæ rectoria dicitur: & Deus & natura, quia parentibus præcipiunt educationem, ſimul concedunt imperium in liberos, iiſque injungunt obedientiam & reverentiam erga parentes. *Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2. aliter Hobbes de Cive c. 9. aliter Puffend. l. 6. c. 2. §. 4.*

III. *Quid ſi imperia patris & matris inter ſe contendant?*

℞. Patris imperium præfertur, quia propter ſexus præſtantiam Deus præter imperium paternum, quod ipſi commune eſt cum matre, in eum ſolum contulit patriam poteſtatem. *Grot. d. c. 5. §. 1. Frid. Horn. d. l. 1. c. 2. §. 6. ſed aliter.*

IV. *Quid eſt patria poteſtas?*

℞. Patria poteſtas eſt poteſtas, quam pater in liberos habet & bona eorum ad communem familiæ utilitatem.

V. *Quomodo patria poteſtas differt ab imperio paterno?*

℞. Patria poteſtas 1. eſt in perſonas & bona, imperium eſt tantum in perſonas. 2. Imperium patri & matri eſt commune & manet patria poteſtate ſoluta, adeo ut ſi filius reverentiam debitam exhibere recuſet: durioribus me- *Grot. d. c. 5. §. 3. & 6.*

mediis ad hoc cogi poſſit. 3. Poſita patria poteſtate, hæc ſocietas eſt perfecta; poſito autem imperio tantum, vel quia liberi exierunt ex familia, vel quia pater mortuus eſt, hæc ſocietas eſt imperfecta, ad eum modum, quo mortuo domino, domina ſocietatem herilem ratione effectus conſervat & continuat.

VI. *Poſſumuſne patriam poteſtatem & imperium paternum diſtinguere per certa temporis intervalla?*

Grot. d. c. 5. § 2. & ſeqq. aliter Ziegl. h. l. & Feld. hunc refutat Boecl. h. l. illum Puff. l. 6. c. 2. §. 7. Horn. d. c. 2. §. 6. Grot. d. c. 5. §. 2. n. 2. c. 3. §. 6.

℞. Diſtinguenda ſunt tria tempora: primum eſt tempus imperfecti judicii, & in hoc omnium liberorum actiones ſunt ſub parentum dominio; æquum enim eſt, ut qui ſe regere non poteſt, regatur aliunde, & vero naturaliter alius inveniri non poteſt, cui regimen competat, quam parentes, quorum pars liberi eſſe cenſentur: tamen & in hoc tempore jus ſuſtinet eorum perſonam, ut ſi aliunde ipſis aliquid obveniat, ejus dominium ſibi acquirant, licet exercitium impediatur ob judicii imperfectionem. Secundum eſt tempus

pus perfecti judicii, & in hoc tempo- *d. c. 5.*
re ſubſunt parentum imperiis non aliæ *§. 8.*
actiones, quam quæ ad familiæ paternæ aut maternæ ſtatum aliquid momenti habent, ſeu eæ actiones, quæ non concernunt cauſas publicas: æquum enim eſt, quia manent pars familiæ, ut pars conveniat cum ra- *d. c. 5.*
tione integri, eique ſubjiciatur, & *§. 3.* *&c. 4.*
ejus conſervationem quærat & pro- *§. 12.*
moveat, in cæteris actionibus, quæ non pertinent ad familiam, facultatem moralem agendi quidem habent, tenentur tamen in illis quoque ſtudere ſemper placere parentibus, ne contra pietatis, obſervantiæ & gratiæ rependendæ officium peccent. Tertium *d. c. 5.*
tempus eſt, in quo non tantum ſunt *§. 6.*
perfecti judicii, ſed & in omnibus ſunt ſui juris, & non ſunt amplius pars familiæ, ſed ex ea omnino exiverunt, & ſic actus eorum non poſſunt reddi irriti eo nomine, quod parentes habeant: ſemper tamen manet & in hoc tempore pietatis & obſervantiæ debitum, quia cauſa, propter quam Deus eam

eam exigit, eſt generatio, quæ perpetua eſt & tolli non poteſt.

VII. *Si liberi non velint facere ea, quæ ſunt officii?*

d. c. 5. §. 4. ℞. In duobus prioribus temporibus, jus regendi etiam jus coërcendi complectitur, quatenus nempe vel cogendi ſunt ad officium & obedientiam, vel emendandi: imo etiam in tertio tempore, ſi pietatis & obſervantiæ debitum negent propter imperium paternum, quod nullo tempore tollitur, neceſſitate exigente, durioribus mediis uti licebit.

VIII. *Quoniam imperium paternum nunquam poteſt avelli à perſona parentum & in alium transferri, anne pater filium oppignorare &, ſi neceſſe ſit, vendere aut in adoptionem dare poteſt?*

d. c. 5. §. 5. Puff. l. 6. c. 2. §. 9. aliter Boecl. & Feld. h. l. ℞. Ubi alia ratio eum alendi non ſuppetit, poteſt eum oppignorare & vendere, non quidem ut detrudatur in perfectam ſervitutem, ſed ut alteri conſtituatur jus aliquod ſimile dominio, utendi ſcilicet ſervitio filii: hinc mul-

multo magis alii in adoptionem dare licet, quia ſic efficitur filius alterius; cenſetur quippe ipſa natura jus dare ad id omne, ſine quo obtineri non poteſt quod ipſa imperat.

Grot. d. c. 5. §. 5. in fin.

IX. *An pater habet jus interficiendi liberos?*

℟. In ſocietatibus ſimplicibus tanta poteſtas à Deo non eſt conceſſa, quia ad finem in iis obtinendum ea non opus eſt: ſicut enim de omni ſummo imperio ac civili id vere dicitur, quia alias ſecuritas & ordinata tranquillitas in civitate obtineri non poſſet, ſed potius eſſet diſſociata multitudo, ſcilicet, quod ei inſit jus vitæ & necis; ita fallit in imperiis ſummo minoribus, qualia ſunt maritale, patrium & dominicum.

d. c. 5. §. 4. 7. 28. & Boecl. h. l. Diſſ. Horn. l. 1. c. 2. Bodin. de Rep. l. 1. c. 4. jung. Boecl. Inſt. Pol. l. 1. c. 3.

X. *At vero ſic delicta manerent impunita?*

℟. Si ſint familiæ ſegreges & extra civitatem, Deus hoc in caſu iſtiuſmodi delictis puniendis non minus ſufficit, quam ſi paterfamilias delictum capitale commiſiſſet: ſi ſint in civitate, ratio

Grot. l. 1. c. 3. §. 1. & l. 2. c. 1 §. 14. in fin.

tio rerumpp. vult, ut pœnarum capitalium poteſtas non aliunde quam ab imperantibus dependeat; ſingulis enim concedendum non eſt quod publica debet fieri auctoritate, majoris tumultus evitandi cauſa.

XI. *Quomodo propter conſenſum Deus jus confert in perſonas?*

Grot. d. ℞. Hoc confert aut propter conſo-
c. 5. §. 8. ciationem, aut propter ſubjectionem.

XII. *Quomodo differt conſociatio à ſubjectione?*

℞. 1. Omnis ſubjectio includit conſociationem, ſed non omnis conſo-
Grot. l. 1. ciatio eſt ſubjectio: nam 2. ſocietas
c. 1. §. 1. poteſt eſſe inter æquales, e. g. inter
n. 2. fratres, amicos, fœderatos, & plures patresfamilias in civitatem coëuntes, antequam imperii formam elegerunt; ſubjectio nunquam eſt inter æquales, e. g. regem & ſubditos, patrem & liberos, dominum &
c. 3. §. 12. ſervum. 3. in conſociatione aliquis
n. 1. in pr. participat de jure imperandi, ſecus
d. c. 5. §. 31. quam in ſubjectione.

XIII. *Quæ eſt conſociatio maxime naturalis?* ℞.

℟. Conſociatio maxime naturalis in conjugio apparet; quia ad id natura nos ducit. *d. c. 5. §. 8.*

XIX. *Cui competit imperium in hac conſociatione?*

℟. Soli marito in uxorem; marito cum uxore in familiam, habita tamen ratione prærogativæ marito competentis, ob ſexus differentiam. Hinc maritus uxoris caput eſt in rebus conjugii & rebus familiæ, & de domicilio conſtituere jus eſt marito. *d. c. 5. §. 8. n. 1. aliter Horn. l. 1. c. 1. §. 6. & Puff. l. 6. c. 1. §. 12.*

XV. *Quid eſt conjugium?*

℟. Conjugium eſt viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem continens. *aliter Grot. d. c. 5. §. 8. n. 3.*

XVI. *An unus vir poteſt ducere plures uxores, aut una uxor nubere pluribus viris?*

℟. Matrimonio ſoluto poteſt; quia alterius conjugis facultas ſeu jus in alterius perſonam non niſi conſtante matrimonio durat, ſeu, ut loquuntur, polygamia ſucceſſiva utrique conjugum eſt permiſſa: durante matrimonio non poteſt, ſeu polygamia ſimul-

 tanea

aliter Grot. d. c. 5. §. 9. n. 1. Puffend. l 6. c. 1. §. 18. & 19. in fin. Feld. h. l. & Boecl. in Inſt. Pol. l. 1. c. 2. p. 23. Meyer de Ux. Chriſtiana Sect. II. & III.

tanea eſt prohibita: quia à Deo per conjugium conjugi in alterius conjugis corpus facultas ſeu jus datur, quod ne quidem mutuo conſenſu, durante matrimonio tolli poteſt. Nam hoc jus non pendet à conſenſu mutuo, ſed à Deo & jure naturæ, quod vult, ut amor conjugalis ſit æqualis, reciprocus & individuus, ſine quo ſocietas honeſta & decora inter homines conſiſtere non poteſt; jus enim naturæ æquale eſt in omnibus hominibus in univerſo mundo, & ſic in pauperibus æque ac divitibus, quibus omnibus ſi concedatur jus habendi plures uxores, evertatur ſocietas neceſſe eſt: ſcilicet per liberorum nimiam multitudinem nobiles familiæ ad egeſtatem, modicæ ad mendicitatem rediguntur, ac tandem tenui plebecula civitates repletæ, ubi commode evacuari nequeunt, mole ſua reſpp. ſubvertunt. Quo accedit, quod polygamia ſit contra primævam matrimonii inſtitutionem, & quod fides, quæ eſt vinculum omnis ſocietatis, tali concubitu vio-

Puff. l. 6. c. 1. §. 19. in fin.

violetur, quia continet adulterium, quod committitur, quoties fides conjugalis, quæ Dei & naturæ inſtituto, tacite & neceſſario ineſt omni vero conjugio, per concubitum violatur.

XVII. *An divortia jure naturæ ſunt licita?*

℞. Non, ne quidem mutuo conſenſu; quia jus, quod propter matrimonium conjugi in conjugem competit, à Deo & natura confertur non à conſenſu contrahentium: & hoc jus individuam vitæ conſuetudinem continet, quamdiu capita primaria & eſſentialia conjugii ſeu matrimonii ab altero non ſunt violata. Scilicet initur matrimonium ſobolis procreandæ cauſa, cui fini neceſſaria eſt mutua corporum præbitio: quæ ſi vel per malitioſam deſertionem vel pertinacem & ſpontaneam debiti conjugalis denegationem fieri prohibeatur, juſtam divortii cauſam innocenti præbet. Deinde conjugium initur, ut ſuam quiſque prolem ſuſcipiat, non adulterinam, aut ſuppoſititiam. Imo etiam extra

aliter Grot. d. c. 5. §. 9. n. 2. Joh. Milt. de divort. Puff. l. 6. c. 1. §. 24.

Puff. d. l. 6. c. 1. §. 20.

procreationem ſobolis honeſti ſuam ſibi ſeorſim volunt & debent habere uxorem, & gravem ducunt injuriam, ſi alteri corporis ſui uſuram ſponte concedat: unde & hæc & aliæ ſimiles, quibus per concubitum fides conjugii violatur, erunt juſtæ divortii cauſæ, quæ & matrimonii eſſentiam deſtruunt, & obligationem inde ortam omnino tollunt.

XVIII. *An conſenſus parentum requiritur ad validitatem conjugii jure naturæ?*

Grot. d. c. 5. §. 10. ℞. Non; quia qui uxorem ducit, & maturæ debet eſſe ætatis, & extra familiam abiit, ita ut habeat facultatem moralem; & hac in re regimini familiari non ſubjiciatur: quamvis officio filiorum conveniens ſit, ut parentum conſenſum impetrent, niſi manifeſte iniqua ſit eorum voluntas. Nam ſi in omnibus rebus filii reverentiam parentibus debent, certe præcipue eam debent in eo negotio, quod ad gentem to-
d. §. 10. tam pertinet, quale ſunt nuptiæ. Hinc
n. 3. & in ſacris literis videmus viros pios, mul-

multoque magis mulieres in contrahendis nuptiis ſecutos auctoritatem parentum: ſed non tamen irritum pronunciatur Eſavi conjugium, aut liberi illegitimi, quia ſine tali auctoritate nuptias contraxerat; non enim ſtatim irritum eſt jure naturæ, quod iſti juri repugnat, ſed id demum, in quo deeſt principium dans validitatem actui, aut in quo vitium durat in effectu.

XIX. *Nuptiæ ſuntne permiſſæ cum eo vel ea, qui jam in matrimonio vivit?*

℞. Non; quia & facultas moralis deeſt, ſublata per prius matrimonium, & omnis effectus eſt vitioſus: ſinguli enim actus contrectationem habent rei alienæ; ſive vir ſit, ſive fœmina, nam jure naturæ Deus utrique æquale jus in alterius corpus concedit. *aliter Grot. d. c. 5. §. 11. vid. Feld. h. l.*

XX. *An omnes jure naturæ inter ſe nuptias contrahere poſſunt, an vero quidam prohibentur propter cognationem vel affinitatem?*

℞. Matrimonia parentum cujuſcunque gradus cum liberis jure naturæ *Grot. d. c. 5. §. 12. n. 5.*

ſunt prohibita, 1. quia in hominum affectibus, quorum ratio non eſt corrupta, inſita eſt fuga quædam commixtionis cum parentibus & ex ſe natis: ſeu naturalis verecundia non ſinit, ortus auctores cum ſua ſobole miſceri. 2. quia nec maritus, qui ſuperior eſt lege matrimonii, eam reverentiam poteſt præſtare matri, quam natura exigit, nec patri filia; quia, quanquam inferior eſt in matrimonio, ipſum tamen matrimonium talem inducit ſocietatem, quæ illius neceſſitudinis reverentiam excludit.

juſti & decori p. 52. aliter Puff. l. 6. c. 1. §. 31. Grot. d. c. 5. §. 12. n. 2.

XXI. *Quid dicendum de gradibus affinitatis & de gradibus cognationis ex tranſverſo limite, inter iſtas perſonas, quæ vel parentum & liberorum, vel fratrum & ſororum loco ſunt?*

℞. Præcepto divinæ voluntatis per rectam rationem propter communem neceſſitatem & utilitatem apud omnes gentes, quæ ſana utuntur ratione, in vetitum iverunt: harum enim perſonarum convictus nimis quotidianus atque

d. c. 5. §. 13. n. 2. Meyer. de grad. proh. diff. 2. c. 5. p. 51.

atque inobſervatus ſtupris & adulteriis occaſionem daret, ſi amores tales nuptiis poſſent conglutinari. Quo accedit reverentia erga ſanguinem & nomen paternum, quam in his perſonis deprehendimus, & quaſi propterea ſi non præcipit, certe ſuadet nuptiis eorum eſſe abſtinendum.

XXII. *Concubinatus eſtne verum ac ratum conjugium?* *Oſiand. ad Grot. l. 2. c. 5. obſ. 15.*

℞. Non 1. quia contrahitur tantum libidinis explendæ cauſa. 2. eſt conſuetudo diuturna, non perpetua ac individua. 3. eſt ſine affectu maritali: licet matrimonia quædam concubinatus vocentur. *Grot. d. c. 5. §. 15.*

XXIII. *An inter civem & peregrinam, ſenatorem & libertam, liberum & ſervam, ſervum & ancillam eſt verum & ratum conjugium,* *h. l. aliter Feld. §. 15. d. c. 5.*

℞. Affirmatur; quia in his nihil deeſt ad ipſam conjugii naturam, licet effectibus quibuſdam juris civilis propriis privetur, aut etiam effectus quoſdam naturales impedimento legis civilis amittat.

XXIV. *Si lex humana conjugia inter*

certas perſonas contrahi prohibeat, an erunt irrita, ſi re ipſa contrahantur?

d. c. 5. §. 16. ℞. Non ſemper id, quod vetitum eſt, lege humana irritum eſt, niſi & hoc lex ſpecialiter addiderit aut ſignificaverit. Diverſa enim ſunt prohibere & irritum quid facere, & prohibitio vim ſuam exſerere poteſt per pœnam vel expreſſam vel arbitrariam.

XXV. *Quid dicendum de matrimonio perſonarum diſparis qualitatis, quod nos vocamus matrimonium ad morgenaticam?*

Puff. l. 6. c. 1. §. 36. Rhet. Inſt. Iur. Publ. l. 1. tit. 21. p. 303. Grot. d. c. 5. §. 15. n. 1. in med.

℞. Etiam eſt verum & ratum conjugium; licet ob civiles rationes talem uxorem non adſciſcamus in juſtæ matrisfamilias dignationem, nec ejus proli idem jus ſit, quod aliis filiisfamilias competit.

XXVI. *Quæ ſunt iſtæ rationes civiles?*

℞. Potiſſimum hoc fit ob conſervationem illuſtrium familiarum, aut in favorem priorum liberorum, vel denique ob melius ferendos ſumtus, qui ex moribus civitatis alias in juſtas uxo-

uxores erant faciendi. Ex quibus ſequitur, injuriam fieri iſtiuſmodi uxoribus, ſi vile concubinarum nomen iis imponatur, quæ à meretricibus gradu tantum differunt: nec ab hoc cenſu eximuntur, ſi vel maxime aliqua paciſcatur, quod ad certum tempus uni ſoli ſe velit ſociare; nam in fide conjugali longe ſanctius quid eſt, quam ſolius mercedis, aut libidinis intuitu alicui ſoli corpus ſervare. *Puff. l. 6. c. 1. §. 36. Bitſch. ad 2. Feud. 29.*

XXVII. *Præter hanc conſociationem naturalem, quæ ſunt aliæ conſociationes?*

℞. Sunt vel privatæ, vel publicæ; & hæ quidem aut in populum, quando plures patresfamilias coëunt in unam civitatem, & populum conſtituunt: vel ex populis, ut in fœdere. *Grot. d. c. 5. §. 17. & 23. §. 25. in fin.*

XXVIII. *Hæ conſociationes habentne aliquid commune, ſeu quod obtineat in omni conſociatione?*

℞. Habent commune, quod in iis rebus, ob quas conſociatio quæque inſtituta eſt, univerſitas & ejus pars major nomine univerſitatis obligat ſin- *d. c. 5. §. 17. Boecl. h. l.*

 gulos

gulos, qui ſunt in ſocietate. Omnino enim ea credenda eſt fuiſſe voluntas in ſocietatem coëuntium, ut ratio aliqua eſſet commoda, quæ nihil difficultatis, aut obſcuræ diſceptationis haberet, expediendi negotia: quare naturaliter ſecluſis pactis aut legibus, quæ interdum unanimem conſenſum, interdum duas tertias partes requirunt, pars major jus habet integri. Hinc juri naturæ non repugnat, ut ſententia imprudentior plurium ſententiæ prudentiori pauciorum præferatur: in decidendis enim negotiis ſententiæ numerantur, non ponderantur. Imo ſæpe multitudo adſtipulantium erroris indicium habetur, & vulgo placere, eſt ſapientibus diſplicere. Verum in concilio aliquo; cujus membra æquali jure gaudent, hæc non procedunt. Quis enim hic judicium feret, utra ſententia ſit prudentior? non ſane ipſæ partes diſſidentes; quotusquisque enim eſt, cui non ſua prudentia magis, quam aliena placet? imo plures optimam ſententiam vel ideo

Puff. l. 7. c. 2. §. 16. Bod. de Rep. l. 3. c. 4.

ideo non ſequuntur, quod ipſi non ſint auctores.

XXXIX. *Si pares ſint ſententiæ?*

℞. Nihil agitur; quia non ſatis momenti eſt ad mutationem. *Grot. d. c. 5. §. 18.*

XXX. *Sententiæ annon interdum conjunguntur, licet diverſæ appareant?*

℞. Si pactio aut lex aliud non præcipiat, illæ ſunt conjungendæ, quarum altera partem alterius continet, ſcilicet in eo, in quo conveniunt: ſic qui in viginti damnant, & qui in decem, conjunguntur in illo decem, quia decem continentur in viginti, & qui in viginti damnat, damnat etiam in decem, & ſic obtinebit eorum ſententia, ſi plures ſint contra abſolventes. At qui morte reum puniunt, & qui relegant, non conjunguntur, quia in morte non continetur relegatio, ſed ſunt plane duæ diverſæ pœnæ: ſi quidam relegent, quidam abſolvant, etiam non conjungentur, quia qui relegat, non vult eum abſolvi, ſed puniri, licet non ultimo ſupplicio. *d. c. 5. §. 12.*

XXXI.

XXXI. *Si ſocius abſit, aut alias impediatur jure ſuo uti, e.g. morbo, neceſſaria peregrinatione, quid obtinet?*

℞. Niſi pacta vel lex obſtent, jus abſentis præſentibus accreſcit: nam alias ſocietates ob medii negotia expediendi defectum facile fruſtrarentur ſuo fine. Sic in Imperio R. G. Imperatorem eligunt Electores præſentes, nulla habita abſentium ratione.

Grot. d. c. 5. §. 20. A. B. tit. 2. §. debet autem unuſquiſque Princeps. & ibi Limn. Inſt. Jur. Publ. p. 67.

XXXII. *Quis eſt ordo naturalis inter ſocios?*

℞. Prout quiſque in ſocietatem venit. Sic inter fratres is ſervatur ordo, ut qui primus natus eſt, reliquos præcedat, atque ita deinceps, rejectis omnibus aliis qualitatibus, ut ſi forte ſecundo genitus eſſet conſiliarius principis &c. dummodo agatur de rebus in collegio ſocietatis: extra hæc enim qualitates aliæ ſupervenientes conſiderantur. Sic in eodem collegio cætera debent eſſe paria, e. g. ſi collegii membra lecta ſunt partim ex nobilibus, partim ex iſtis, qui nobiles nati non

Grot. d. c. 5. §. 21.

Jac. Gothofr. de Præced. c. 3. §. 18. p. 79.

non ſunt, & nobilibus præ cæteris locus ſit aſſignatus, tunc novus collega nobilis nobilibus in eodem collegio poſteriorem, aliis autem, qui nobiles nati non ſunt, priorem locum tenet. An idem obtinere debeat in conciliis ad rem Chriſtianam pertinentibus, ut reges, duces &c. qui primi Chriſtianiſmum profeſſi ſunt, reliquos præcedere debeant, plures affirmant. *Grot. d. c. 5. §. 21. in fin. aliter Boecl. ibi.*

XXXIII. *Ubi ſocietas fundamentum habet in re, quam non æqualiter omnes participant, quomodo ſententiæ ſunt ferendæ?*

℞. Secluſis pactis & legibus ordo ſumendus ex modo participationis, & ſententiæ etiam ad eum modum ſunt ferendæ. Sic qui prior participat de re & plures partes in ea habet, prior dicit ſententiam & plures, & ad eundem modum onera fert, e. g. in Imperio R. G. iis, qui plures principatus poſſident, plura interdum ſuffragia in comitiis conceduntur, & plura onera ferunt. *Grot. d. c. 5. §. 22. Lamp. part. 3. c. 5. §. 5. in fin & Conring. ibi.*

XXXIV.

XXXIV. *Quomodo jus propter conſenſum oritur, quando plures patresfam. in unum populum & civitatem coeunt?*

Grot. d. ſ. 5. §. 23. l. 1. c. 3. §. 8. n. 2. c. 4. §. 2. n. 1.

℞. Quando plures patresfam, in unum populum ac civitatem coeunt, & libertatem civilem retinere cupiunt, ſeu eligunt formam regiminis democraticam, Deus, quia hæc eſt perfectiſſima ſocietas, maximum dat jus corpori in partes, ita ut nulla ſit actio hominis externa, quæ non ad hanc ſocietatem aut per ſe ſpectet, aut ex circumſtantiis ſpectare poſſit, ſcilicet ad finem hujus perfectiſſimæ ſocietatis obtinendum, qui eſt vita beata & tranquilla.

XXXV. *Datne Deus ipſi par jus regibus?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 1. c. 3. §. 7. & 11. n. 2. aliter Fr. Horn. l. 3. c. un. §. 2.

℞. Affirmatur, 1. quia populus liber habet ſummam poteſtatem in civitate ubique, i. e. in perſonas & res. 2. Jus, quod Deus populo libero concedit, producit eoſdem effectus, & vero facultates morales, quæ producunt eoſdem effectus, eædem ſunt, eodem no-

nomine nuncupandæ. Uno verbo, populus liber parem habet majeſtatem cum regibus.

XXXVI. *An civibus de civitate abſcedere licet?*

℞. Natura quidem nos ad ſocietatem ineundam ducit & invitat, non tamen huic vel illi civitati, quam deinde relinquere nequeamus, nos addicit, ſed ut cives eorumque poſteri adſtringantur pactis, quique vim illorum accipiunt moribus, opus eſt. Ex conſociationis ergo natura hoc conſtat, magis eſſe, ut licentiam pro arbitrio migrandi liber homo ſibi reſervaſſe intelligatur. Qui enim civitati ſe adjungit, in ſui ſuarumque rerum conſervationem hoc feciſſe intelligitur, & cum contingere poſſit, ut publicum regimen vel alia in iſta civitate privatis alicujus rationibus parum expediant, ut alibi commodius eaſdem poſſit proſequi, neque tamen conveniat poſtulare, ut ad unius aut paucorum libitum hæc mutentur, proximum erit, ut alicui ſit con-

Grot. in Prol. n. 6. & d. c. 5. §. 24. n. 1. & 2.

l. 1. c. 2. §. 1. n. 5. c. 4. §. 4. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. & 3.

Brandes de jure emigr. th. 4 apud Fritſch. tom. 2. diſp 4. Puff. l. 8. c. 11. §. 2.

conceſſum per migrationem ſibi conſulere. Sic in Imperio R. G. ſubditi, qui diverſæ à domino territorii ſunt religionis, emigrare & bona ſua vel vendere, vel per alios adminiſtrare poſſunt.

XXXVII. *Poteſtne edicto prohiberi, ne cives migrent ſub gravi pœna, e. g. confiſcatione bonorum?*

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 1. Staml. de Servit. pers. l. 3. c. 12. n. 11. aliter Myller ab Ehrenbach de Stat. Imp. part 2. c. 63. n. 5.

℞. Quia pactis & legibus fundamentalibus hæc migrandi facultas civibus poteſt adimi; cur propter utilitatem & neceſſitatem civitatis majeſtas tale edictum promulgare non poſſit, non videmus? ſunt enim hæc, ut loquuntur, juris naturæ permiſſivi: ſubditus enim in omnibus, quæ non ſunt contra jus divinum & naturæ, majeſtati obedientiam debet.

XXXVIII. *At majeſtas ſæpe mandat ea, quæ ſunt contra jus divinum, & ſubditos invitos detinet.*

Boecl. in Inſt. Pol. l. 1. c. 6. p. 75.

℞. Civem emigrare volentem nullo jure hoc in caſu detinet, & ſi fuga ſibi proſpiciat, non peccabit: lex enim ad impoſſibilia & turpia neminem obligat.

XXXIX.

XXXIX. *An gregatim poſſunt diſcedere?*

℞. Si commodum ipſis hoc ſit, & conſervari non poſſint in tali civitate, inviti detineri non poſſunt: nam propter ſui conſervationem cum aliis in civitatem coiverunt. Si propriæ ſalutis ratio non obſtet, cum & civitatis commodum promovere, eamque & corpore & bonis incolumem ſervare cogantur, detineri poſſunt; modo ipſis, ut diximus, nihil contra jus naturæ & divinum injungatur.

Puff. l. 8. c. 11. §. 4 aliter Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. Oſiand. h. l.

aliter Puff. d. l.

XL. *An hæc renunciatio poteſt fieri quocunque tempore?*

℞. Renunciatio non debet fieri intempeſtive, ſeu tali tempore, quo ſocietatis civilis intereſt civem non abire, e. g. ſi magnum contractum ſit æs alienum, niſi paratus ſit civis in præſens partem ſuam exſolvere: item ſi fiducia multitudinis bellum ſit ſuſceptum, præſertim ſi obſidio immineat, niſi paratus ſit civis ille alium æque idoneum ſubſtituere, qui remp. defendat.

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. in fin.

perfectam ſervitutem, cum natura omnes æquales ſimus?

℞. Non eſt iniquum, 1. quia natura quidem omnes ſumus æquales ratione humanitatis, non ratione poteſtatis: & Deus & natura marito ſtatim jus in uxorem, parentibus in liberos concedunt. 2. quia poſtquam à prima vivendi ſimplicitate homines diſceſſerunt, vitamque operoſius excolere, ac rei augendæ incumbere cœperunt, hebetiores & tenuiores ſponte ſua operas ſolertioribus & locupletioribus locarunt, ſub promiſſione alimentorum & aliorum, quæ ad vitam ſunt neceſſaria, & ſic eſt ex conſenſu. Quo accedit 3. cum Deus & natura velint, hominem ab homine juvari, quod cum hæc ſervitus naturalis contineat utriuſque utilitatem, domini ſcilicet & ſervi, vel maxime conveniens ſit naturæ humanæ, ut tenuiores locupletioribus operas, & hi illis alimenta præſtent; quorum certitudine, quam ſæpe non habent, qui diurnas operas locant, vel propter defectum conductorum, vel

d. c. 5. §. 27. n. 2. Puff. l. 6. c. 3. §. 4. aliter Horn. l. 1. c. 3. §. 1.

Puff. l. 6. c. 3. §. 9.

propter ſocordiam ipſorum non niſi fuſtibus expellendam, ſervitiorum perpetuitatem compenſamus.

XLVI. *Jus, quod dominus in ſervos conſequitur, quouſque ſe extendit?*

Grot. d. c. 5. §. 28. Puff. d. l. §. 4. aliter Horn. d. l.

℞. In moralibus media modum accipiunt à fine; & ſic dominus poteſt tali ſervo operas injungere, quaſcunque velit, etiam ſordidas, habita tamen ratione virium & dexteritatis ipſius. Poteſt quoque negligentiam & ſocordiam ſervi aſperioribus remediis coercere, & ſi opus ſit, ex familia expellere, & ſocordiæ ſuæ relinquere. Jus autem vitæ & necis non habet in hac ſervitute naturali, nam hoc non requiritur ad finem obtinendum in hac, ut & in omnibus ſocietatibus minoribus.

XLVII. *Unde naſcitur jus dominorum in prolem ſervilem?*

Grot. d. c. 5. §. 29. n. 2. Puff. d. c. 3. §. 9. aliter Ziegl.

℞. Ex ipſa alimentorum & eorum, quæ vitæ neceſſaria ſunt, præbitione: diu enim alendi ſunt è ſervis nati, antequam opera eorum domino utilis eſſe poſſit, & ſequentes operæ ſui temporis alimentis reſpondent. Hinc tamdiu

diu ſerviunt, quamdiu non reddunt quantum ſatis eſt pro alimentis.

XLVIII. *An ſervis aufugere licet?*

℞. Si ſit immanis domini ſævitia, vel alimenta deneget, etiam illi. qui ipſi ſe in ſervitutem dederunt, aufugere poſſunt. *Grot. d. §. 29. n. 2. in med. jung. Oſiand. h. l.*

XLIX. *Quid eſt ſubjectio publica?* *Grot. l. 3. c. 7. §. 6.*

℞. Publica ſubjectio eſt, qua ſe populus ſeu plures patresfam, qui in unam civitatem coëunt, homini alicui ſeu regi, vel pluribus hominibus, i. e. optimatibus, ſeu etiam populo alteri, qui liber eſt, & ſibi elegit regimen democraticum, in ditionem dat. *Grot. d. c. 5. §. 31.*

L. *Quomodo jus oritur ex delicto?*

℞. Propter delictum jus oritur, quoties qui metuit libertatem amittere ab eo, cui pœnæ exigendæ jus eſt, in poteſtatem vi redigitur; ſic Romæ libera fœmina, quæ ſe ſervo alieno junxerat, fiebat ſerva. Populus etiam, ſi in alium delinquat, interdum jure victoriæ propter hoc delictum libertate ſua civili poteſt privari, & in ſervitutem redigi civilem. *d. c. 5. §. 32. l. 1. c. 3. §. 8. n. 3.* *l. 3. c. 8. §. 2.*

CAPUT VI.

De acquiſitione derivativa facto hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.

I. *Quomodo aliquid noſtrum fiat acquiſitione derivativa.*
II. *Quomodo facto hominis.*
III. *Ut dominium transferant, quid requiratur in dante.*
IV. *Quid in accipiente.*
V. *An imperia ut aliæ res alienari poſſint.*
VI. *Imperium in partem an parte invita alienari poſſit.*
VII. *An membra ad totius corporis conſervationem non recte abſcindantur.*
VIII. *An pars pro lubitu poſſit à corpore recedere.*
IX. *An corpus idem jus habeat ad partem tuendam, quod habet pars ipſa ad ſe tuendam.*
X. *Imperium in totum corpus cum etiam competat in partem, an à ſummum imperium habente in partem alienari non poſſit.*
XI *An talis partis alienatio neceſſitate, vel utilitate publica id exigente præcipiatur.*
XII. *Imperium in locum deſertum an poſſit alienari.*
XIII. *An rex regnum ſuum, vel totum, vel partem, ſine populi conſenſu alteri poſſit in feudum offerre.*
XIV. *An oppignorare.*
XV. *Functiones minores an à rege ſine populi conſenſu concedi poſſint jure hæreditario.*
XVI. *Patrimonium populi an à rege alienari poſſit.*
XVII. *An fructus ex patrimonio.*
XVIII. *An pars patrimonii à rege oppignorari poſſit.*
XIX. *An teſtamentum ſit alienationis ſpecies.*

I. Quo-

I. *Quomodo aliquid noſtrum ſit caquiſitione derivativa? ſeu quomodo acquirimus rem, quæ alicujus vel eſt, vel fuit?*

℞. Acquirimus eam aut facto hominis, aut legis. Grot. l. 2. c. 6. §. 1. n. 1.

II. *Quomodo facto hominis?*

℞. Quando homines rerum domini, d. c. 6.
qui liberam habent adminiſtrationem, §. 1. n. 1.
dominium aut totum, aut ex parte in
nos transferunt: ineſt enim hoc in l. 1. c. 1.
ipſa dominii natura, & poſt introdu- §. 10. n. 4. l. 2.
ctum dominium nihil tam naturale c. 2. §. 2.
eſt, quam ut domini voluntas, rem in n. 5.
alium transferre volentis, rata ſit.

III. *Ut dominium ſic transferatur, quid requiritur in dante?*

℞. Non ſufficit actus internus vo- d. c. 6.
luntatis: nam hic non eſt congruens §. 1.
naturæ ſocietatis humanæ, quæ offi- n. 1. in fin. c. 4.
ciorum & rerum commutationem de- §. 3.
ſiderat, & vero nemo mentem alterius
introſpicere poteſt, ſed ſimul requiruntur aut verba, aut alia ſigna exter-

Digitized by Google

d.c.6. §.1. n.2.in fin. na, quibus hunc animum noſtrum rationi convenientem indicemus.

IV. *Quid requiritur in accipiente?*

d.c.6. §.2. 11.& 14.Boecl. h.l. ℞. Sepoſita lege civili, requiritur naturaliter voluntas accipiendi, cum ſuo ſigno, ſeu ſigno externo, certo, claro, & extra omnem ſuſpicionem aut querelam incertæ voluntatis poſito, indicata. Quæ voluntas ordinarie ſequitur dationem; ſed poteſt præcedere, puta ſi quis quid dari, aut concedi ſibi petierat, & dans poſtea conſentiat: cenſetur enim durare voluntas, niſi mutatio appareat, & contrahentes digreſſi ſint ad alia negotia.

V. *Imperia an ut aliæ res alienari poſſunt?*

d.c.6. §.3. ℞. Imperia, ſi ſint in patrimonio, poſſunt alienari ab eo, cujus ſunt in patrimonio, e. g. rege; ſi non ſint in patrimonio & electione, aut ſucceſſione deferantur, à rege, tanquam capite populi, accedente populi conſenſu; quia & hic jus aliquod habet, quando agitur de modo habendi imperium: hic enim modus pendet à pri-

Grot.d.l. aliter

primæva voluntate, & non compre- *l. 2. c. 7.*
henditur ſub imperio. Cæterum totus *§. 27.*
hic tractatus fere regitur moribus & *Boecl. h. l.* *Conring.*
legibus populorum, & notitia ejus non *de fin.*
ubivis in obvio poſita eſt: neque enim *Imp.* *c. 19.*
leges, quas vulgo vocamus fundamentales, ubique præſcriptæ, aut ad totam reip. rationem ſufficienter deſcriptæ extant.

VI. *Si pars ſit alienanda, e. g. civitas, provincia, an & ejus partis conſenſus requiritur?*

℞. Pars, de qua alienanda agitur, con- *d. c. 6.*
ſentire debet: nam qui in civitatem *§. 4.* *Puff. l. 8.*
coëunt, contrahunt ſocietatem quan- *c. 5. §. 9.*
dam perpetuam & immortalem, ita ut *aliter.*
velint regi eodem imperio, & intra e- *Conring.* *dict.*
juſdem imperii fines degere. Et quem- *c. 19.*
admodum ſinguli jus acquiſiverunt, *Ziegl.* *h. l. O-*
ut non poſſint inviti è civitate ejici, *ſtand.*
aut alterius ſub imperium tradi, niſi in *aliter*
pœnæ vicem, ita & univerſis idem jus *Textor* *c. 30.*
eſt quæſitum, ut inviti à corpore ab- *§. 31.*
ſcindi, & alii in ditionem tradi non poſſint. Et ſi rex neceſſitate adactus cum *Puff. d. l.*
hoſte validiore pacem hac lege fece-

rit, ut ipſi certam civitatem, certam regionem concedat, quæ tamen iſti ceſſioni contradicit: rex quidem ex eadem ſua præſidia deducere poteſt, & victori permittere, ut, ſi poſſit, ejus poſſeſſionem apprehendat: civitas tamen illa vel regio nulla obligatione impeditur, quo minus ſi viribus ſuis confidat, ſe occupare volenti reſiſtat, aut peculiarem deinceps civitatem conſtituat. Si autem neceſſitati cogatur cedere, & ſic communis ſit neceſſitas & utilitas & corporis & partis, facile ex ſilentio conſenſus intervenisſe videtur.

Grot. d. c. 6. §. 8.

Grot. l. 2. c. 21. §. 11. n. 2. in fin.

VII. *At membrum corporis humani poteſt abſcindi in conſervationem totius corporis, ergo & membrum corporis hujus moralis?*

d. c 6. §. 4.

℟. Partes corporis moralis non ita ſunt ſub ſuo corpore, ut partes corporis naturalis: hæ ſine corporis vita vivere non poſſunt, & ideo in uſum corporis recte abſcinduntur; illæ ſine ſuo corpore vivere interdum poſſunt, & eſt corpus voluntate contractum, ac prop-

propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum eſt.

VIII. *An parti jus eſt à corpore pro lubitu recedere?*

℞. Non; niſi evidenter ſe aliter ſervare non poſſit. Nam in omnibus conventionibus excepta videtur ſumma neceſſitas, quæ facultatem dat ſalutem ſuam quovis modo expediendi. Hinc nemo jure urbes reprehenderit, quæ,ubi pro virili hoſtibus reſtiterunt, dedere ſe tandem maluerunt, quam excidium pati.

d. c. 6. §. 5. l. 1. c. 4. §. 7. Puff. l. 8. c. 5. §. 9.

IX. *An corpus idem jus habet ad partem tuendam, quod habet pars ipſa ad ſe tuendam?*

℞. Partis jus ad ſe tuendam eſt majus, quam corporis in partem, quia corpus demum jus conſequitur in partem propter conſenſum ejus in conſociationem: partis autem ad ſe tuendam jus eſt antiquius, eique ante initam conſociationem à Deo & natura ad ſui conſervationem conceſſum, quod invitæ auferri non poteſt.

d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 23. c. 17. §. 2. aliter Ziegl. l. 2. c. 6. §. 6.

X. *At*

X. *At imperium eſt in corpore ſeu tota civitate & ſic etiam in hac parte, ac propterea ut dominium à domino, ita ab imperium habente imperium in hanc partem alienari poteſt?*

d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 23. ℞. Imperium eſt in toto corpore, ſeu tota civitate, & ſic etiam in hac parte, ſed non diviſibiliter in plures partes, verum indiviſibiliter, & quamdiu pars manet pars, & in eadem civitate; civitas enim tunc majus jus conſequitur in partem, ita ut omnes ejus actiones ad eam referri debeant: verum quando pars ſeparatur, primævum ſuum jus conſequitur ad ſe ipſam defendendam, ex ſua voluntate metiendum. d. c. 6. §. 4 in fin.

XI. *Imo neceſſitas & utilitas publica interdum exigunt, ut pars alienetur?*

d. c. 6. §. 6. Puff. l. 8. c. 5. §. 9. aliter Boecl. & Zegli. h. l. ℞. In extrema neceſſitate & innoxia utilitate habemus quidem jus etiam in res, quæ ſunt in alterius dominio; ſed hæc neceſſitas & utilitas, quæ rem ad jus naturæ reducit, comprehendit tantum uſum rei alterius, & detentionem, quæ nobis communiter debentur in rebus aliorum, & naturalia ſunt; non

non autem jus alienandi, quod facto humano, ſcilicet poſt dominia diſtin- d. c. 6. cta, introductum eſt, atque ideo inde §. 1. n. 1. ſeu à voluntate menſuram accipit.

XII. *An imperium in locum, i. e. partem territorii puta non habitatam aut deſertam, alienari poteſt?* d. c. 6.

℞. Alienari poteſt à populo libero, §. 7. aut etiam à rege, accedente populi conſenſu, nam territorium & totum & ejus partes ſunt communia populi pro indiviſo, ac proinde ſub arbitrio populi: ſecus quam pars populi, quæ quia liberam habet voluntatem, jus quoque contradicendi habet, & populo & regi, in cujus patrimonio non eſt jus imperandi.

XIII. *Poteſtne rex ſine populi conſenſu regnum ſuum alii offerre in feudum, & ab eo recognoſcere ſub onere commiſſi ex felonia, aut ut deficiente familia jus imperandi ad eum devolvatur, cui in feudum obtulit, ut ad ſeniorem?* d. c. 6.

℞. Non; quia & talis infeudatio eſt §. 9. & ſpecies alienationis, quare videmus à l. 1. c. 3. plu- §. 23. Puff. l. 8. c. 5. §. 10.

pluribus populis irritas habitas ut alienationes, ita & infeudationes regnorum, quas populis inconſultis reges fecerant.

XIV. *An pignori dari poteſt pars populi & imperii in populum?*

d.c.6. §.9. & Puff. d.l. Cap. Leop. art. 12.

℞. Non poteſt ſine conſenſu populi & ejus partis, quæ oppignoratur, ita ut ejus adminiſtratio & naturalis poſſeſſio tantiſper ſit penes creditorem: non ea tantum ex cauſa, quod ex pignoris datione ſequi alienatio ſoleat, ſed quia populus regem ultro conſtituens, ab ipſo voluit gubernari, non à quovis alio, nec in multas particulas diſcerpi; ſed præſumitur velle, ut in ſua integritate conſervetur, cujus rei gratia in ſocietatem civilem coitum eſt.

XV. *An functiones ſummo minores, ducatus, marchionatus, landgraviatus, comitatus &c. rex ſine populi conſenſu poteſt concedere jure hæreditario?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 14.

d.c. 6. §. 10. Boecl. h. l. ſed aliter.

℞. Inconſulto populo rex id non poteſt, ſi maneamus intra terminos natura-

rales: quia ſicut ipſius imperium morte finitur, ita & conceſſiones ab ipſo factæ; nec ſucceſſor obligatur ad eas ſervandas, qui jus ſuum imperandi ſeu jus habendi imperium à populo, non ab anteceſſore accipit. Populi autem conſenſus ut expreſſus, ita tacitus conſuetudine introductus id jus regibus tribuere poteſt. Sic videmus oppida & totas regiones perpetuo jure tenendas ab Imperatoribus eſſe donatas.

Inſt. Jur. Publ. l. 1. tit. 14. & 16. p. 166. 1. F. 1.

XVI. *Patrimonium populi poteſtne alienari à rege ſine populi conſenſu?*

℞. Patrimonium populi ſeu bona domanialia, quæ regi ſunt conceſſa ad ſuſtentanda reip. aut regiæ dignitatis onera, à rege ſine conſenſu populi nec in totum, nec in partem alienari poſſunt. Ne quidem ſi res modicum valeat, quia quod meum non eſt, ejus nec exiguam partem alienare mihi jus eſt, licet in rebus modicis ex ſcientia & ſilentio facilius conſenſus præſumatur. Deficiente autem conſenſu expreſſo vel præſumto, alienatio eſt ipſo

Grot. d. c. 6. §. 11. Renat. Choppin. de Doman. 3. c. 18. Molinæus de uſuriſ. q. 58. p. 519. Crag. 1. dieg. 14. p. 110.

ipſo jure nulla ob defectum facultatis. Patrimonium enim imperii cauſa eſt conſtitutum, & quamvis rex ſibi forte ad vitam ſuam ſatis proſpectum judicet, tamen poſt ipſum alius rex præficiendus, qui & ipſe pro dignitate ſuſtentari debet.

Puff. l. 8. c. 5. §. 11.

XVII. *An idem dicendum de fructibus, quos ex patrimonio percipit?*

d. c. 6. §. 17.

℞. Fructus ſunt in regis patrimonio & dominio, & ſic de iis pro lubitu & ultima voluntate & inter vivos habet diſponendi facultatem: ſic jus alluvionum in patrimonio eſſe ſolet; ipſæ res, quas fecit alluvio, in fructu: jus vectigalia exigendi in patrimonio, pecunia ex vectigalibus procedens in fructu: jus confiſcandi in patrimonio, fundi confiſcati in fructu.

XVIII. *An partes patrimonii poſſunt pignori opponi à rege ſine conſenſu populi?*

d. c. 6. §. 13. Puff. d. l. Ziegl. h. l. aliter.

℞. Pars imperii non poteſt, ut diximus, pars patrimonii oppignorari poteſt inconſulto populo, modo rex ſolus habet jus nova tributa imponendi:

di: hæc enim luitio pignoris eſt ſpecies quædam tributi; perinde enim eſt, an cives pecuniam contribuant propter publicas neceſſitates, an pecunia poſt collata talem partem oppignoratam redimant. Imo ſi rex ex proprio ſuo patrimonio in uſum reip. quædam erogaverit, merito patrimonium publicum eo nomine hypothecæ loco eidem judicabitur obſtrictum ex præſumta populi voluntate, quæ eſt, ut rex habeat, unde reip. onera ferat, quouſque à populo debitum illud diſſolvatur. Hæc autem hactenus dicta ita locum habent, niſi lex imperio addita aut regis, aut populi poteſtatem magis aut auxerit aut contraxerit.

aliter Ziegl. d. l.

d. c. 6. §. 13. in fin. Puff. d. l.

XIX. *An alienatio poteſt fieri per teſtamentum?*

℞. Affirmatur; quia teſtamentum eſt voluntatis noſtræ ſententia, de eo, quod poſt mortem noſtram fieri volumus. Et ea eſt dominii vis, ut non tantum inter vivos, verum etiam in caſum mortis illud in alium transferre poſſimus, licet, ut actus alii, formam

Grot. d. c. 6 §. ult. ſed aliter jung. Ziegl. h. l.

Tacit. de mor. Germ. c. 20. Grot. d. c. §. ult. n. 2.

certam à jure civili accipere poſſit, quod teſtamenti factionem aliquando plane tollit, vel ſolis civibus concedit excluſis exteris.

CAPUT. VII.

De acquiſitione derivativa, quæ fit per legem: ubi de ſucceſſionibus ab inteſtato.

I. *Quot modis acquiſitio fiat per legem.*

II. *Quot modis per legem naturæ fiat alienatio.*

III. *Quomodo expletione juris.*

IV. *An quis propria auctoritate invito debitori rem auferre poſſit.*

V. *Quid ſi per judicem juris explementum obtineri non poſſit.*

VI. *Quomodo ſucceſſione ab inteſtato fiat alienatio.*

VII. *An ſit ex ſola conjectura voluntatis.*

VIII. *Qui in ſucceſſionibus primi ſint.*

IX. *An liberis alimenta debeantur.*

X. *An omnibus liberis.*

XI. *An ſemper.*

XII. *An debeantur parentibus.*

XIII. *An hoc debitum liberorum æque ordinarium ſit ac parentum.*

XIV. *Avi & aviæ an ad danda alimenta teneantur.*

XV. *Reliqua bona an debeantur liberis.*

XVI. *An & quando ipſis adimi poſſint.*

XVII. *Quæ ſint juſtæ exhæredationis cauſæ.*

XVIII. *An in tam teneram ætatem, cui alimenta debentur, tale delictum cadere poſſit.*

XIX. *Quid ſi non ſatis conſtet hunc illo eſſe genitum.*

XX. *An pater certus eſſe poſſit*

Digitized by Google

poſſit de liberis ſuis.
XXI. *Quis ſit pater.*
XXII. *An omnes liberi æqualiter ſuccedant in bona parentum.*
XXIII. *Quid ſit matrimonium ad morgenaticam.*
XXIV. *An ſit licitum.*
XXV. *Quæ rationes tale matrimonium ſuadeant.*
XXVI. *An injuſtum matrimonium mutari poſſit.*
XXVII. *Quibus deficientibus liberis ſucceſſio deferatur.*
XXVIII. *Quibus deficientibus parentibus.*
XXIX. *Quid ſi ſuperſint fratres conſanguinei & uterini.*
XXX. *His deficientibus qui ſuccedant.*
XXXI. *An cognati defunctis ſemper ſint cariſſimi.*
XXXII. *An hæ ſucceſſiones, quæ ex conjectura naturali deferuntur, mutari non poſſint.*
XXXIII. *Quid ſi expreſſa voluntatis indicia circa ſucceſſionem non exſtent.*
XXXIV. *An hæc etiam obtineant in iis, qui habent ſummum imperium.*
XXXV. *An ſucceſſio regum per omnia ſit æqualis ſucceſſionibus privatorum.*
XXXVI. *Quot modis regna deferantur.*
XXXVII. *Quæ regna deferantur ex liberrima voluntate regnantis.*
XXXVIII. *Qui heredes in talibus regnis inſtitui poſſint.*
XXXIX. *Quid ſi dictum ſit, ne regnum dividatur.*
XL. *An ſecundogeniti non ſuccedant.*
XLI. *Regna libero populi conſenſu facta hæreditaria quomodo deferantur.*
XLII. *An debeant eſſe individua.*
XLIII. *Qui ſuccedant.*
XLIV. *Regum liberi an omnes ſint legitimi.*
XLV. *An adoptivi ſuccedant.*
XLVI. *Mares an præferendi fœminis.*
XLVII. *An majores natu præferantur.*
XLVIII. *Cur.*
XLIX. *Quid ſi primogenitus ſit incapax.*
L. *An regnum hoc modo delatum ſit pars hereditatis.*
LI. *Qualis lex ſucceſſionis ſequenda ſit in regno feudali.*

LII. *Quid ſit ſucceſſio linealis cognatica.*
LIII. *Quid ſi lege fundamentali hæc ſucceſſio non ſit determinata.*
LIV. *Quid ſit majoratus.*
LV. *Quid linealis ſucceſſio agnatica.*
LVI. *An poſſint alii ſucceſſionum modi introduci.*
LVII. *An filius poſſit à patre exheredari, ne in regnum ſuccedat.*
LVIII. *An in regnis non patrimonialibus exhæredatio locum habeat.*
LIX. *An regnum abdicari poſſit.*
LX. *An etiam in præjudicium liberorum.*
LXI. *Quis de controverſia de regni ſucceſſione judicare debeat.*
LXII. *Filius ante adoptionem regni natus, an præferendus ſit ei, qui in regia fortuna natus eſt.*
LXIII. *Nepos ex filio priore an præferatur filio poſteriori.*

I. *Acquiſitio, quæ fit lege, quotuplex eſt?*

Grot. l. 2. c. 7. §. 1. ℞. Eſt triplex: aut fit lege naturæ, aut gentium, aut civili, de qua tamen hic non agitur, id enim infinitum foret, & præcipuæ de bellis controverſiæ ex lege civili non definiuntur. Tantum notandum eſt, leges quaſdam civiles eſſe plane injuſtas, ut quæ bona naufragorum fiſco addicunt.

II. *Quotupliciter fit alienatio lege naturæ, quæ ex ipſa dominii natura ac vi ſequitur?*

℞. Du-

℟. Dupliciter; expletione juris & ſucceſſione. d. c. 7. §. 2.

III. *Quomodo fit expletione juris?*

℟. Quoties id, quod meum nondum d. §. 2. eſt, ſed mihi dari debet aut loco rei meæ, aut mihi debitæ, cum eam ipſam conſequi non poſſum, aliud tantundem valens accipio ab eo, qui rem meam detinet, vel mihi debet. Nam juſtitia expletrix, quoties ad idem non poteſt pertingere, fertur ad tantundem, quod eſt morali æſtimatione idem. Quum autem mei juris explementum alias conſequi non poſſim, quam ſi dominus fiam, & ſola rei detentio non ſufficiat, dominium hoc modo transferri probabitur à fine, quæ in moralibus optima eſt probatio.

IV. *An ipſe propria auctoritate invito debitori auferre poſſum, an expectare debeo à judice?*

℟. Ubi judicia vigent, jure eſt experiundum, quia alias fruſtra eſſet inſtituta judiciorum auctoritas, tumultus in civitate oriri facile poſſent, & ordo turbari: ubi judicia ceſſant vel d. c. 7. §. 2. n. 2.

momentanee, puta ſi alioqui nunquam tuum recuperare poſſis, aufugiente forte debitore; aut continue,
l. 1. c. 3. §. 2. ut in locis, ubi non eſt civitas, unuſquiſque propria auctoritate invito debitori auferre poteſt.

V. *Si jus quidem certum ſit, judicia etiam vigeant, ſed ſimul moraliter certum, per judicem juris explementum obtineri non poſſe, puta quia probatio deficiat, an ſibi ipſi quis poteſt jus dicere?*

Ziegl. h. c. 7. §. 2. n. 2. aliter Grot. h. l. R. Non; quia alias magna daretur injuriis faciendis licentia, & facile ſub prætextu juris alter alteri vim eſſet illaturus, civitates furtis ac rapinis implerentur: quo accedit, quod hæc ablatio non ſit habitura diuturnum effectum, ſi enim is, cui vis facta eſt, adeat judicem, & in ſua probatione non deficiat, res erit reſtituenda, imo pluribus in locis jus crediti amittit, qui id facit.

VI. *Quomodo alienatio ſit ſucceſſione?*

d. c. 7. §. 3. R. Quia dominii ea vis erat, ut domini voluntate in alium transferri poſſet,

ſet, etiam mortis cauſa, ſi quis voluntatis ſuæ nullam edidiſſet teſtationem, cum tamen credibile non eſſet, ejus eum mentis fuiſſe, ut poſt mortem ſuam bona cuivis occupanti cederent, ex conjectura voluntatis præſumitur bona ſua voluiſſe pervenire ad eum, ad quem ea pervenire æquum atque honeſtum erat.

VII. *At ſi alienatio, quæ fit ſucceſſione, ſit ex conjectura voluntatis, nulla eſt ex jure naturæ?*

℞. Conjungi debent jus naturæ & *Feld. ac Grot. h. l.* præſumta voluntas, non ſibi opponi, *ſed aliter* ideo enim quis præſumitur velle, quia jus naturæ hoc vult. Et hæc ſucceſſio, cum ſit ex ordinata & hominis ſani præſumta voluntate; ſi quis inique liberos facto forte teſtamento exhæredet, jus naturæ etiam contra ejus voluntatem dat ſucceſſionem, quæ erat *pr. Inſt. de inoff. teſt.* inordinata, & hominis, qui ſua ratione non recte uſus eſt: adeo ut licet hoc in caſu ſucceſſio ſit contra voluntatem inordinatam, non tamen ſit contra præſumtam voluntatem, ſi ordinata fuiſſet.

VIII. *Ad quem bona pervenire æquum atque honeſtum eſt?*

d c 7. §. 3. in fin. ℞. Prima cauſa eſt liberorum, quia ea liberis debemus.

IX. *At liberis ne quidem alimenta debemus, ſed naturali rationi tantum conſentaneum, ut liberi à parentibus alantur, ergo multo minus reliqua noſtra bona?*

Grot d. c. 7. §. 4. n 1. aliter. ℞. Liberis debentur alimenta ex neceſſitate & præcepto juris naturæ, quia alias ſocietas humana ultra hominis ætatem ſubſiſtere non poſſet, imo nulla unquam futura fuiſſet. Et qui dat formam, dare debet quæ ad formam ſunt neceſſaria: quare qui cauſa eſt, ut homo exiſtat, is, quantum neceſſe eſt, proſpicere ei debet de his, quæ ad vitam humanam, id eſt, naturalem ac ſocialem, ad hanc enim natus eſt, ſecundum ſuæ dignitatis ſtatum ſunt neceſſaria. Adeo ut impia Hobbes c. 9. ſit ſententia eorum, qui ſtatuunt integrum eſſe matri, an infantem recens natum exponere velit, an educare; brutis animantibus ſint pejores, nam

&

& bruta proli ſuæ, quantum neceſſe *Grot. d.*
eſt, alimenta ſuppeditant. Optima *c. 7. §. 3.*
quippe magiſtra natura eſt, cunctis *n. 2.*
animantibus, non tantum ad ſui, ſed *Boecl. h. l.*
& ad prolis ſuæ conſervationem, ut *Puff. l. 6.*
cognata hac caritate continua ſucceſ- *c. 2. §. 12.*
ſio ad æternitatis circulum perve-
niat.

X. *An omnibus liberis debentur alimenta?*

℞. Quia naturale eſt hoc debitum, *d. c. 7.*
ideo etiam alimenta debentur natura- *§. 4. n. 3.*
libus liberis, vulgo quæſitis, ex dam- *Puff. l. 4.*
nato coitu natis. Nec aliter capien- *c. 11. §. 6.*
dum, quod dici ſolet, legitimam humanis legibus tolli non poſſe, quatenus ſcilicet in legitima inſunt alimenta neceſſaria. Nam quod ſupra eſt tolli poteſt, non repugnante natura.

XI. *An alimenta nullo caſu poſſunt denegari?*

℞. Hoc debitum alimentorum & *d. c. 7.*
ſucceſſionis in bona eſt juris naturæ *§. 7.*
hypothetici, quod præſupponit liberorum in parentes pietatem, ſi enim ſint ingrati, ex familia expelli & abdicari poterunt.

XII. *Alimenta an debentur parentibus?*

d.c.7. §.5. Puff.l.4. c.11. Boecl.h.l. Seld.de J.N.& G.l.7. c.2.

℞. Affirmatur; quia 1. parentum beneficia id merentur. 2. bona ut plurimum à parentibus ſunt profecta, aut ſaltem ſemina eorundem, quæ liberi poſtea auxerunt. 3. in quibuſdam parentibus debilitas & egeſtas ſenii accedunt.

XIII. *An hoc liberorum debitum in parentes æque ordinarium eſt, ac illud parentum in liberos?*

d.c.7. §.5.n.1.

℞. Non; nam liberi cum naſcuntur, nihil ſecum afferunt unde vivant: adde, quod vivendum diutius habent, quam parentes: atque ideo, ſicut honor & obſequium parentibus debentur, non liberis, ita educatio liberis magis, quam parentibus. Et cum parentibus debeantur inprimis propter beneficia educationis, hinc ſi hæc beneficia ceſſent, forte quia partum dolo expoſuerunt, & debitum alimentorum ceſſat.

XIV. *An avi aviæque tenentur ad danda alimenta?*

℞. Ubi

℞. Ubi parentes defecerunt, æquum eſt, ut avus aviaque pro mortuo filio filiaque curam ſuſcipiant nepotum & neptium; quod & in parentibus longius remotis pari ratione procedit, & ad eos etiam nepotes extenditur, qui per mulieres ex nobis veniunt, i. e. ad nepotes ex filiabus noſtris, ſi aliunde ali non poſſint: natura enim trahit parentes ad amorem ejus quod ex ſe procreatum norunt, & quod mediantibus liberis ab iis provenit. Atque hinc ortum traxit jus illud, ut nepos filii loco ſuccedat; quam vicariam ſucceſſionem, quæ per ſtirpes fit, repræſentationem vocant. *d. c. 7. §. 4. n. 4. & §. 6. Feld. h. l.*

XV. *An & reliqua bona liberis debemus?*

℞. Prima bonorum ſucceſſio liberis defertur: quia creduntur parentes illis, ut corporis ſui partibus, non tantum de neceſſariis, ſed & de his, quæ ad vitam ſuavius honeſtiuſque tranſigendam pertinent, quam uberrime voluiſſe proſpectum, ab eo maxime tempore, quo ipſi rebus ſuis frui non poſſunt: *d. c. 7. §. 5. n. 2.*

ſunt:

ſunt: partim ob præciſum debitum naturale, partim ex conjectura naturali, qua parentes creduntur id velle, ut liberis quam optime proſpectum ſit.

XVI. *Quid ſi in diverſum adſint indicia voluntatis paternæ?*

d. c. 7. ℞. Si in diverſum ſuppetant indicia,
§. 7. hæc voluntatis conjectura ceſſat, ut ſi filius ex juſta cauſa abdicetur vel exhæredetur.

XVII. *Quæ ſunt juſtæ exhæredationis*
N. 115. *cauſæ?*

c. 3. *Boecl. ad c.* 7. ℞. Juſtæ exhæredationis cauſæ ſunt
§. 7. omnes, quæ naturalis neceſſitudinis aut caritatis vincula aut laxare, aut impedire poſſunt, e. g. ſi patri injurias manus inferat filius, ſi vitæ ejus inſidias ſtruat &c. & hoc in caſu ne quidem alimenta debentur, quia eſt delictum, quod mortem meretur.

Puff. l. 4. XVIII. *At in tam teneram ætatem, cui*
c. 11. *alimenta debentur, tale delictum*
§. 11. *non videtur cadere poſſe?*

Arnis. Relect. ℞. Alimenta debentur liberis, quam-
Pol. l. 1. diu ſe ipſos honeſte exhibere non poſ-
c. 4. *ſect.* 4. ſunt, & comprehendunt ſumtus in
Gaſſend. ſtudia

ſtudia & peregrinationes, quæ ſæpe in plures annos protrahuntur, ita ut in tales liberos tale delictum facile cadere poſſit. Imo etſi tale delictum non eſſet, ad alimenta deneganda ſufficeret ingratitudo erga parentes & delictum vinculum caritatis naturalis diſſolvens. *Philoſ. Mor. p. 1457. Puff. l. 4. c. 11. §. 5.*

XIX. *Si non ſatis conſtet hunc illo eſſe genitum?*

℞. Et hæc exceptio regulæ eſt addenda: ſcilicet natura nos ducit ad partum alendum ex nobis, non autem ſi ex adulterio ſit conceptus. *d. c. 7. §. 8.*

XX. *Verum de factis nulla eſt certa perceptio, & generis nemo ſibi conſcius ipſe eſt, & mater ſcit ſuos eſſe liberos, pater autumat?*

℞. Ea, quæ ſolent in hominum conſpectu fieri, ſui generis certitudinem habent ex teſtimonio: quo ſenſu mater certa eſſe dicitur, quia inveniuntur, qui quæve partui & educationi adfuerunt; at de patre hujus gradus certitudo haberi non poteſt. *d. c. 7. §. 8. l. 1. §. 10. D. de inſpic. ventre. d. c. 7. §. 8. n. 1. in med.*

XXI. *Quis eſt pater?*

℞.

Digitized by Google

Puff. l. 4. c. 5. §. 10. Limn. tom. 4. addit. l. 2. c. 1. p. 201. in fin. ℞. Probabiliter pater eſt, quem nuptiæ demonſtrant, vel qui pro tali habetur matris indicio; ſaltem tali certitudine, qua res facti probari ſolent, cum mater plures mares potuerit admittere.

XXII. *An omnes liberi æqualiter ſuccedunt in bona parentum?*

Puff. d. l. 4. c. 11. §. 8. & 9. Boecl. Inſt. Pol. l. 2. c. 3. p. 53. ℞. Non eſt neceſſe 1. ut bona æqualiter inter filios dividantur, ſed uni atque alteri præ cæteris eximii quid aſſignare poteſt pater vel ob ſingularia merita, aut præclaram ſpem, vel etiam ob peculiarem affectum, inprimis erga familiam ejuſque ſplendorem, & conſervationem, quæ ſæpius detrimentum patitur diviſione bonorum æquali 2. non tantum leges civiles, verum & jus naturæ, propter diſcrimen inter nuptias & alios concubitus *Grot. c. 7. § 8. n. 2. aliter.* conſtitutum, magis favet liberis legitimis quam naturalibus, licet hi tantundem trahant ex ſanguine paterno quam illi.

XXIII. *Quomodo vocatur matrimonium, quando ex pactione quidam liberi*

beri excluduntur à præcipua hæreditate, ut certa portione, vel alimentis ſint contenti?

℞. Matrimonium ad morgenaticam, quod eſt legitima conjunctio inprimis viri illuſtris cum fœmina inferioris conditionis, ut liberi iſto matrimonio nati certa portione aſſignata ſint contenti, & à reliqua hæreditate & dignitate paterna excludantur. *2. F. 29. & ibi Bitſch. Grot. d. c. 7. §. 8. n. 3. Puff. l. 6. c. 1. §. ult.*

XXIV. *An hoc matrimonium eſt licitum?*

℞. Affirmatur; quia continet individuam vitæ conſuetudinem ſobolis procreandæ gratia, licet ſiniſtra manu jungi ſoleat talis uxor. *Mylerus in Gamol. Princip. c. 6. ſupra c. 5. q. 25.*

XXV. *Quæ ſunt rationes, propter quas tale matrimonium contrahi ſolet?*

℞. Ut 1. conſerventur familiæ, inprimis illuſtres, quibus diviſione bonorum & imminutione tantum decedit de dignitate, quantum ſplendoris ipſis accedit ex nativitate: & hinc 2. eſt favor liberorum prioris matrimo- *Puff. d. l. & Bitſch. 2. F. 29. ſupra c. 5. q. 26.*

monii. 3. ne tales viri cogantur vivere in peccato ſeu concubinatu.

XXVI. *An hoc pactum conſtante matrimonio à patre illuſtri & matre mutari poteſt?*

Rhet. Inſt. Iur. Publ. l. 1. tit. 21. p. 304. Grot. l. 2. c. 14. §. 7.

℞. Nihil tam naturale eſt, quam ut unumquodque eo modo diſſolvatur, quo fuit colligatum, modo tertio ex tali pacto, e. g. cognato; in cujus favorem forte etiam factum eſt, non ſit jus quæſitum: nam hoc ipſi invito, ne quidem à principe, niſi in pœnam vel propter eminens dominium, auferri poteſt.

XXVII. *Ubi deſunt liberi, quibus naturaliter defertur ſucceſſio?*

d. c. 7. §. 5. n. 2. Puff. l. 4. c. 11. §. 13.

℞. Parentibus, non tamen eo modo ut liberis. Parentes ad bona liberorum ratio miſerationis admittit, liberos naturæ ſimul & parentum commune votum. Scilicet optarent quidem parentes bona ſua in liberos devolvi, eoſque habere ſuperſtites, ubi tamen ordo naturæ verſus fuerit, lamentabili illo

d. c. 7. §. 9. n. 2.

ſolatio hæreditatis utcunque demulceri par erat. Et cum nullum ſit officium

cium referenda gratia magis neceſſarium, nemo præſumitur voluiſſe perdere occaſionem beneficii reddendi & referendæ gratiæ. vid. quæſt. 12.

XXVIII. *Parentibus mortuis, ad quos devolvitur hæreditas?*

℞. Ad eos, qui proxime nobiſcum *d. c.* 7.
deſcendunt ex parentibus, & ſi qui- §. 9. *n* 2. *in fin.* &
dam præmortui fuerint, ad liberos eo- *n.* 4.
rum ſuperſtites, qui eos repræſentant: uno verbo, ad fratres & ſorores germanos eorumque liberos. Nam & ſic gratiam referimus parentibus noſtris, in eorum liberis, qui naturaliter ſunt pars parentum, & quibus, ſi viverent parentes, maxime vellent benefieri. Quo accedit, quod commendationi naturæ, quia ex iiſdem parentibus genus nobiſcum ducunt, ſatisfaciamus.

XXIX. *Quid ſi ſuperſint fratres conſanguinei tantum & uterini?*

℞. Simul hic reſpicitur ex quo velut *d. c.* 7.
fonte bona iſta in defunctum fuerint §. 9. *n* 1. *Puff l.* 4.
devoluta, ita paterna paternis, i. e. *c.* 11.
conſanguineis, materna maternis, i. e. §. 14.

N ute-

uterinis cedant, bona autem noviter quæſita æqualiter dividantur.

XXX. *His deficientibus, qui ſuccedunt?*

d.c.7. §. 10. Boecl.h.l aliter Feld. ℟. Reliqui cognati, qui defuncto cariſſimi fuerunt, ſcilicet, qui defunctum gradu cognationis proxime attingunt.

XXXI. *At vero ſæpius tales diſſident à defuncto, & ipſi cariſſimi non ſunt?*

Puff. l.4. c. 11. §. 15. ℟. Licet forte cognati proximi non ſint cariſſimi defuncto, tamen cognatio, quæ in ipſis eſt, & ad cujus conſervationem & ſplendorem augendum natura & communi voto omnes feruntur, eſt cariſſima; & hinc convenientiſſimum eſt, ut bona noſtra intra familiam maneant.

XXXII. *An hæc, quæ dicta ſunt de naturali conjectura, ita neceſſaria ſunt jure naturæ, ut mutari non poſſint?*

d.c.7. §. 11. ℟. Dummodo liberis & parentibus legitima relinquatur, reliqua jure naturæ abſolutam neceſſitatem nullam habent, ac proinde ex diverſis cauſis volun-

voluntatem humanam moventibus variari ſolent, pactis, legibus, moribus, qui ſubitionem in locum interdum admittunt, interdum non; alibi diſtinguunt, unde bona veniant, alibi id inſuper habent. Eſt ubi primogeniti poſtgenitis plus ferunt, ut apud Hebræos: eſt ubi inter ſe æquantur. Eſt ubi agnatorum habetur ratio; eſt ubi cognati quilibet cum agnatis tantundem ferunt. Etiam ſexus alicubi momentum habet, & alibi cognationis ratio habetur intra propiores gradus: alibi longius extenditur.

XXXIII. *Si non ſint expreſſa voluntatis indicia circa ſucceſſionem in bona poſt mortem?*

℞. Credendum quemque id de ſua ſucceſſione ſtatuiſſe, quod ſtatuit lex, aut mos habet populi, non tantum ex vi imperii, quod vult, ut omnes inferiorum actus ſint legibus conformes; ſed & ex conjectura; qua unuſquiſque præſumitur legibus ſe ſuaque ſubjicere. *d. c. 7. §. 11. n. 2.* *l. 2. c. 2. §. 5. c 4. §. 12. c. 11. §. 5. n. 2.*

XXXIV. *An hæc conjectura valet*

 etiam

etiam in eos, quorum in manu ſummum eſt imperium?

d. c. 7. §. 11. n. 2. ℞. Affirmatur; nam & hi probabiliter creduntur in rebus ſuis æquiſſimum judicaſſe, quod aut legibus ſanxerunt ipſi, aut moribus probant, in iis rebus, in quibus de nullo ipſorum
c. 4. §. 12. damno agitur, & in quibus materia & ratio legis ipſis eſt communis cum ſubditis.

XXXV. *An ergo in omnibus præſumuntur velle leges ſuas valere in ſucceſſione ſua?*

Boecl. ad c. 7. §. 12. n. 2. ℞. Succeſſio regum non per omnia ſe habet aut exigi poteſt ad regulas privatæ ſucceſſionis: quia ſucceſſio regnorum non æſtimatur ex utilitate
Conring. de Reg. & Tyr. th. 9. privatorum, ſed ex utilitate publica, & hinc ea, quæ in jure civili, aut privatorum ſucceſſionibus naturalem habent rationem aut æquitatem, huc, in quantum fieri poteſt, trahuntur & applicantur.

XXXVI. *Quot modis regna deferuntur?*

d. c. 7. §. 12. & 14. ℞. Regna deferuntur vel ex liberrima

ma voluntate regnantis, eaque vel expreſſa, vel præſumta; vel ex voluntate populi.

XXXVII. *Quæ ſunt regna, quæ deferuntur ex liberrima voluntate regnantis?*

℞, Regna 1. armis ſubacta. 2. dedita ſine conditione. Utrobique populus videtur conſenſiſſe per modum invitæ actionis, ad voluntariæ tamen æſtimationem redigendæ, quia coacta voluntas etiam eſt voluntas: & victor omne imperium per victoriam ut exercendum, ita & ſubjectum imperii exiſtentiæ conſtituendum eſt conſecutus. *d. §. 12. l. 3. c. 8. §. 1. & 2.*

XXXVIII. *Quoſnam hæredes inſtituere poteſt in tali regno?*

℞. Non tantum liberos legitimos, mares & fœminas, verum & naturales, adoptivos, imo & extraneos & diverſæ religionis præficere, & regnum dividere poteſt. Imo etiam ad eos proximos ultimi poſſeſſoris regnum perveniet, qui primum regem ſanguine non attingunt, ſi talis ſucceſſio in is locis recepta ſit. *d. c. 7. §. 12. Boecl. h. l. aliter.*

XXXIX. *Si dictum ſit, ne regnum dividatur?*

d. c. 7. §. 13. alι. er. ℞. Regnum habebit natu maximus, ſive omnes ſint filii, ſive filiæ: ſi filii & filiæ concurrant, habetur ratio ſexus, ita ut filius natu minor ſeu ſecundogenitus præferatur filiæ primogenitæ: d. c. 7. §. 18. ſexus enim prærogativa eſt perpetua, ætatis autem temporaria.

XL. *Secundogeniti an plane non ſuccedunt?*

d. c. 7. §. 13. in fin. Dieter. ad ✓ B. tit. 24 Inſt. Jur Pub. p. 618. ℞. Primogenitus erga eos ſe clementem & pium exhibeat, & pro ipſorum partibus, ſi non rependat æſtimationem, aſſignet ipſis, ut honeſte ſecundum ſtatus ſui dignitatem vivere poſſint, ne tenuitate proviſionis vitæ inquinatæ & diſſolutæ occaſio præbeatur.

XLI. *Regna libero populi conſenſu facta hæreditaria quomodo deferuntur?*

℞. Ex præſumta populi voluntate, quæ videtur fuiſſe, ut obſervetur id, d. c. 7. § 14. quod maxime expedit.

XLII. *Quid videtur maxime expedire?*

℞. Ni

℞. Ni aliud lex aut mos ferat, quin- *d. c. 7.*
que videntur expedire: 1. ut regnum *§. 14.*
ſit individuum, quia id ad tuendum *Puff. l. 7. c. 2. §. 11.*
regnum in civium concordiam maxi- *& 12.*
me valet. Imo etiam votum primi ele- *Boecl. h. l.*
cti regis eſt, ut maneat eadem regni forma; & cum regnum non regna acceperit, etiam ex regno non præſumitur voluiſſe plura regna efficere per diviſionem, vel ex regno ariſtocratiam, ut nimirum plures fratres pro indiviſo, pari inter ſe poteſtate regnum adminiſtrarent; talis enim mutatio nullo unquam ævo periculis caruit.

XLIII. *Quid præterea expedit?*

℞. Alterum eſt, ut ſucceſſio ſtet intra *d. c. 7.*
eos, qui deſcendunt à primo rege: ea *§. 15.*
enim familia ob nobilitatem electa *& 16.*
cenſetur, eaque finita regnum redit ad populum. Tertio, ne ſuccedant, niſi qui nati ſunt ſecundum patriæ leges: non naturales tantum, quia ad contemtum patent, quorum matrem pater juſto conjugio dignatus non eſt, & præterea quia minus certi habentur propter deficientem fidem conjuga-

lem: at in regnis expedit populo habere maximam certitudinem, quæ haberi poteſt, ad vitandas controverſias.

Horn. l. 2. c. 9. § 17. XLIV. *At regum liberi omnes ſunt legitimi, quia diſcrimen inter legitimos & naturales eſt ex lege civili, & vero reges legibus civilibus ſunt ſoluti?*

℞. Quamvis diſpar ſit conditio regum & ſubjectorum, quantum ad leges civiles, tamen nepotes, liberi, propinqui, familia, genus &c. ſemper communiter apud omnes populos, qui ratione ſua recte utuntur, reſpectu matrimonii dicuntur: diſcrimen inter legitimos & naturales eſt à jure naturæ, à quo eſt diſcrimen inter nuptias & concubinatum, ſeu ii demum ſunt legitimi apud omnes populos, qui ex individua vitæ conſuetudine naſcuntur. Et ſi quis aliter explicaret, ſtylum omnibus ſeculis toto orbe receptum abnegaret, quod non eſt privati vel unius hominis; oportet enim, ut prius oſtendatur, vel nullum eſſe, vel omni tempore nullum fuiſſe diſcrimen inter prin-

principum uxores, pellices & amicas.

XLV. *An adoptivi ſuccedunt?*

℞. Non; quia populus in naturalem d. c. 7.
regis ſtirpem regnum contulit, qua §. 16.
deficiente ad ſe voluit redire faculta- Boecl. h. l.
tem de ſucceſſore diſponendi, quæ fa- Puff. l. 7.
cultas admiſſa adoptione, quæ qui- c. 7. §. 12.
dem ad regnum jus daret, in perpe- in med.
tuum eluderetur, quo accedit, quod nobilitas generis vere regii magis reverendos efficit reges, majorque de eis ſpes concipitur. Hinc nec aſcendentes primi regis, fratres, vel collaterales, multo minus affines admittuntur citra novam populi electionem.

XLVI. *Quodnam eſt quartum, quod expedit?*

℞. Quartum eſt, ut inter eos, qui pa- d c. 7.
riter ad hæreditatem admittuntur, ſi- §. 17.
ve quia unius ſunt gradus, ſive quia in Boecl.
parentum ſuorum locum ſuccedunt, h. l.
præferantur mares fæminis: ideo quod mares tum ad bella, tum ad alias imperii partes magis idonei fœminis cenſentur, & rarum & extraordinarium

eſt illud Poëtæ : *Vos etenim juvenes animum geritis muliebrem , illaque virgo viri.*

XLVII. *Quintum, quod eſt?*

d. c. 7. §. 18. ℞. Quintum eſt, ut inter mares aut fœminas, ubi mares deficiunt, præferatur natu maximus ; ita tamen ubi fœminæ & mares concurrunt, ſexus prærogativa ut perpetua, potior ſit ætatis.

XLVIII. *Cur natu maximus præfertur?*

Horn. l. 2. c. 9. §. 8. & ſeqq. ℞. Variant hic opiniones: alii ad jus naturæ, ſanguinis, aut hæreditatis provocant: alii ad jus divinum & gentium: alii ad populi electionem, quorum opinio verior eſt: ſcilicet in omni ſucceſſione latet populi electio ſeu tacita ſeu expreſſa, jus enim ab electione *Grot. l. 1. c. 3. §. 10. n. 5.* familiæ cœptum ſuccedendo continuatur. Quare quantum prima electio *d. c. 7. §. 18. n. 2.* tribuit, tantum defert ſucceſſio.

XLIX. *Si primogenitus ſit incapax?*

A. B. tit. 25. & ibi Limn. ℞. Quia populus ipſum elegit, quia præſumitur is judicio eſſe perfectior,

ctior, aut futurus, ſi propter mentis aut corporis vitium imperare non poſſit, non ſuccedit, ſed reliqui, ſalva tamen ſemper ſexus primum, deinde ætatis prærogativa inter capaces. Nam qualitas & ſexus & ætatis, quatenus in hac re à populo conſideratur, ita perſonæ adhæret, ut avelli inde nequeat.

L. *An regnum, ubi in hunc modum defertur, pars eſt hæreditatis?*

℞. Eſt hæreditas quædam, quia eſt legitima in locum alterius defuncti ſucceſſio, & ſucceſſor principis non male vocatur hæres regni, ſolii, ſceptri, ſed ſeparata ab aliorum bonorum hæreditate, ita ut in his non cogatur ſimul ſuccedere & eorum onera ferre. nec ab illa ſucceſſione excludi ob omnes cauſas, ob quas ab his excluditur, ſed ut aliquid committat contra patriam, vel ut propter defectum imperare non poſſit, requiritur. Præſumta enim voluntas populi ſemper intelligenda eſt cum relatione ad commodum reip. & regnum voluiſſe creditur

d. c. 7. §. 19. Boecl. h. l. & ad §. 18. Puff. l. 7. c. 7. §. 12. Horn. l. 2. c. 9. §. 13. aliter l. 2. c. 14. §. 10. & 11.

ditur quam optimo jure deferri, nec quicquam ejus refert hæreditas aliorum bonorum à rege adeatur, nec ne, cum hæreditarium ordinem non ob hoc elegerit, ſed ut certi quid eſſet, & reverentia conciliaretur ex ſanguine, ſimulque ex genere & educatione ſpes eſſet præclaræ virtutis, & regni poſſeſſor regnum magis curaret, animoſiuſque defenderet, ſi id ipſum iis eſſet relicturus, quos ipſe ob caritatem maximi faceret.

d. c. 7. §. 19. in fin. Mylerus in Archol. c. 11. §. 6.

LI. *Si. regnum primitus datum ſit in feudum ab eo, qui plene dominus erat, qualis lex eſt ſequenda in ſucceſſione?*

℞. Sequenda erit lex ſucceſſionis feudalis, non ſemper Longobardica illa, quam perſcriptam habemus, ſed quæ in gente quaque recepta fuit, quo tempore data eſt prima inveſtitura: nam aliæ gentes leges aut mores de feudis non minus, quam Longobardi habuerunt. idem dic de regno, quod ex non feudali factum eſt feudale, quia ejus natura eſt mutata.

d. c. 7. §. 20. Ziegl. h. l. Struv. Synt. J. F. c. 9. §. 1. & ſeqq. Frantz. de orig. Feud. Bitſch in proœm.

LII.

LII. *Eſtne in regnis adhuc alia quædam ſucceſſio non hæreditaria?*

℞. Affirmatur; ſcilicet ſucceſſio, quæ linealis dicitur, eaque vel cognatica, vel agnatica. Cum enim favor repræſentationis propter jus, quod defunctus in viventis bonis habet, & quod ad eos, qui ex ipſo ſuperſtites ſunt, tranſmittit, tantum in deſcendentibus obtineat in infinitum, in collateralibus autem evaneſcat, apud multas gentes linealis ſucceſſio eſt introducta, cujus fundamentum, ut & hæreditariæ, eſt ſpes populorum de optima educatione eorum, qui ſpem regni habent juſtiſſimam. Hæc autem linealis ſucceſſio in eo conſiſtit, ut omnes, qui ab auctore ſtirpis regnatricis deſcendunt, velut lineam perpendicularem conſtituant, ita ut eorum quilibet regno propior ſit, prout quiſque in eodem gradu ſexus, deinde ætatis prærogativa potior eſt. Nec prius ad aliam lineam regnum devolvitur, quam omnes ex eadem linea defecerint, & prout quiſque naſcitur, ita lex ex ſpe ad regnum

d. c. 7. §. 22. Puff. l. 7. c. 7. §. 13.

gnum ſuo ordine habendum jus verum ipſi excitat; quod jus quiſque ad omnes ex ſe natos pari ordine demittit, licet ipſe regnum non obtinuerit. Hoc modo primo loco ſemper vocantur liberi ultimi poſſeſſoris, ſed ita ut & mortuorum ratio habeatur, ſi quidem ipſis proles ſuperſit qualiſcunque gradus, & ſi mortui iſtius linea potior fuit, vel ratione ſexus, vel ratione ætatis, ejuſdem proles reliquos omnes excludit, & ſic mortui tranſmittunt ſuum jus in vivos, & vivi ſeu ultimi poſſeſſores in mortuos, ſalva tamen ſemper in pari gradu ejuſdem lineæ prærogativa & ſexus & ætatis. Si ultimo poſſeſſori deſint liberi, ab ipſo incipiendo, non recurrendo ad auctorem ſtirpis, itur ad lineam proximam, & ſic deinceps, ita ut ob ſexum aut ætatem nunquam tranſeatur de linea in lineam. Cui conſequens eſt, ut ſi ultimo poſſeſſori ſit filius & filia, filius contracto matrimonio moriatur relicta filia, hæc præferatur filio, qui natus eſt ex filia ultimi poſſeſſoris ſeu avi, & filius majoris fratris præmortui

fratri

fratri minori. Hæc linealis ſucceſſio vocatur cognatica, quia cognati ſeu fœminæ ex iis nati natæve non minus admittuntur quam agnati, licet poſtponantur in eadem linea. Vocatur etiam ſucceſſio regni Caſtellæ, ad cujus exemplum etiam majoratus jura in eo regno conſtituta.

LIII. *Quid ſi lege fundamentali hæc ſucceſſio non ſit determinata?*

℞. Si lex & exempla deſint, ſumi poterit ex ordine, qui in publicis cœtibus ſervatur. Nam ſi in eo ratio habeatur linearum, id ſignum erit ſpem à lege in jus animatam, ita ut à morientibus in ſuperſtites tranſeat, & ſi linea primogeniti præcedat lineam ſecundo geniti, populus præſumatur velle idem obſervari in ſucceſſione. *Grot. d. c. 7. §. 22. n. 2.*

LIV. *Quid eſt majoratus?*

℞. Majoratus eſt jus, quo ad ſucceſſionem vocatur, qui in familia poſt mortem poſſeſſoris major natu reperitur. Hoc jus eo præcipue fine eſt introductum, ut tutelæ non ſit locus, ſed regnum ſemper proprios dominos habeat. *d. c. 7. §. 22. n. 1. in fin. Beſold. de ſucceſſ. & elect. reg. 1. differt. 4. n. 13.*

LV.

LV. *Quæ eſt alia linealis ſucceſſio?*

d. c. 7. §. 23. Ziegl. h. l. Limn. 2. J. P. c. 2. §. 24.

℞. Eſt ſucceſſio linealis agnatica duntaxat marium ex maribus; quæ vulgo vocatur ſucceſſio juris Francici ſeu regni Galliæ. Hæc maxime introducta eſt, ne per fœminarum matrimonia ad peregrinum ſanguinem imperium deveniat. In hac tamen ſucceſſione deficientibus agnatis, ſubſtituuntur interdum cognati, non jure ſucceſſionis aut cognationis, ſed liberæ electionis, ne regnum ad exteros deferatur. In utraque lineali ſucceſſione in infinitum admittuntur etiam, qui ab ultimo poſſeſſore remotiſſimo gradu diſtant, dum à primo rege deſcendant.

LVI. *Poſſuntne alii ſucceſſionum modi introduci?*

d. c. 7. §. 24.

℞. Affirmatur; aut ex populi voluntate, aut etiam ejus, qui regnum ita in patrimonio habet, ut alienare poſſit. Imo ſi ſint regna non patrimonialia, interdum hoc eſt permiſſum; ſic in Imperio Romano-Germanico inter illuſtres recepta ſunt pacta confraternita-

Limn. l. 4. c. 8. §. 126. & ſeqq. Juſt. Jur. Publ. p. 623.

nitatis, quo etiam referri poſſunt pacta ganerbinatus. Sic conſtituere licet, ut qui vel ultimo poſſeſſori, vel primo acquirenti, quoque tempore futuri ſunt proximi ſuccedant.

LVII. *An filius poteſt à patre exhæredari, ne in regnum ſuccedat?*

℞. In regnis patrimonialibus ſeu alienabilibus omnino poteſt, ita tamen, ut & in his regnum à reliqua hæreditate paterna diſtinguendum ſit; & hinc licet aliquem à regno excludat, non ſtatim videtur eum à reliqua hæreditate excluſiſſe, niſi voluntatem ſuam expreſſe declaraverit, & contra poteſt aliquem ab hæreditate excludere, ut tamen ipſum non excludat à regno; eo ipſo enim dum bona alia opponit regno, non præſumitur voluiſſe ipſum excludere à regno. Nec tacite aliquis habetur pro exhæredato, ſi grave aliquid in patrem commiſerit, & nulla exſtent condonatæ culpæ indicia expreſſa, eo ipſo enim dum pater judicium ſuum non declaravit, non videtur voluiſſe eum exhæredare, ſed ſpe-

d. c. 7. §. 25.

Boecl. h. l. Ziegl. Horn. l. 2. c. 9. §. 15. in fin.

Grot. d. c. 7. §. 25. aliter.

ſtavit forte aliam caſtigationem, & pro peccato magno minus exhæredatione ſupplicium optavit.

LVIII. *An poteſt exhæredari in regnis non patrimonialibus, ſeu in iis, quæ per ſucceſſionem deferuntur?*

Boecl.d.l. Horn. d.l. Grot.d. c.7.§.25. in fin. aliter.

℞. Et in his regnis præſumtus conſenſus populi in ſucceſſione ab inteſtato reſtrictus eſt ad caſum publicæ utilitatis, adeo ut ſi forte filius in tali regno contra ſalutem regis vel regni aliquid moliatur, à ſucceſſione excludi poſſit. Primogenito enim populus confert ſucceſſionis ſortem, ſi prodeſſe publico ſtudeat; ſin deſciſcat & periculum tyrannidis ſubſit, negligere putanda eſt civitas publicæ ſalutis everſorem. Alias autem non procedet exheredatio, quia populus quidem elegit viam hæreditariam, ſed hæreditariam ab inteſtato. multo minus procedet in lineali ſucceſſione, ubi nulla imitatione hæreditas ex dono populi pervenit ad ſingulos præſcripto ordine.

LIX.

LIX. *An abdicari poteſt regnum ſeu jus ſuccedendi in regnum?*

℞. Quin pro ſe quiſque poſſit abdicare regnum, ſeu jus ſuccedendi in regnum jure naturæ & gentium, ſive ſit electitium, ſive ſucceſſivum, dubium non eſt: nam civitas eſt ſpecies societatis, in qua nemo cogitur invitus manere, & in qua imperantes ſunt caput. Quo accedit, quod derelinqui imperia poſſint. Verum cum imperiorum primordia, quod ad ſubjecta exiſtentiæ majeſtatis attinet, ad conſenſum mutuum ſint referenda, is, qui regimini præeſt, non magis ſe ſubtrahere poteſt ſubjectis ſine juſta cauſa, quam hi ſine cauſa ſceptrum averſari. Et hinc licet in regno ſucceſſivo permiſſa ſit abdicatio, tamen injuria in remp. non carebit factum, ſi rex ſolo quietis amore, ætate & viribus minime defectus abdicatione ſua regnum transferret in filium minorennem, præſertim bellis incumbentibus, niſi populi conſenſum impetraverit, eique in rep. & ætate ſucceſſoris adverſus periculum

Grot. l. 2. c. 5. §. 24.

Limn. ad Cap. Ferd. art. 1. p. 451.

Textor c. 30.

Boecl. h. l.

munienda aliquas conſilii partes reliquerit, tunc enim demta intelligitur, quæ ſubeſt injuria.

LX. *An & pro liberis abdicari poteſt?*

d.c.7. §.26. ℞. Hoc magis controverſum eſt: in regnis hæreditariis patrimonialibus, ubi arbitrium ſucceſſionis in voluntate unius eſt poſitum, pater ſua abdicatione liberis nocere poteſt, in hæreditariis ex præſumta populi voluntate pater pro ſe & liberis renuncians, liberis obeſſe non poteſt, inprimis in lineali ſucceſſione, quia ſimul atque exiſtere cœperunt, jus proprium eis quæſitum eſt ex lege: ſed nec naſcituris, quia pater impedire non poteſt, quin ad illos ſuo tempore jus pertineat, niſi populi conſenſus accedat, tunc enim quia jus quæſitum ipſis nondum eſt, id quod accepturi fuiſſent, ſi naſcerentur, parentis & populi conſenſu auferri poteſt.

c.4.§.10. n.2. LXI. *Quando eſt controverſia de ſucceſſione regni, quis poteſt judicare, an rex, qui nunc regnat, an populus per ſe, an judices dati?*

℞. Ne-

℟. Neque rex, neque populus judicare poteſt judicio juriſdictionis, quæ non eſt, niſi apud ſuperiorem; ſive judicet de alicujus perſona, ſive de cauſa. Cauſa autem ſucceſſionis ſeu controverſiæ de ſucceſſione non comprehenduntur ſub jure imperii, ſeu ſub majeſtate, quia reſpiciunt modum perveniendi ad imperium, qui ex primæva patrumfamilias voluntate, quando in civitatem coiverunt, & ubi nulla adhuc regiminis forma fuit conſtituta, eſt æſtimandus, ſeu manſit in ſtatu naturali, quo nulla erat juriſdictio. Populus non poteſt, quia omnem juriſdictionem in regem & regiam familiam tranſtulit, nec ea durante, ſi ſit verum regnum, ullas ejus habet reliquias. Hinc recte & pie facient, qui jus vindicant, ſi de arbitris inter ſe conveniant, qui, ſi de primæva populi voluntate quæſtio incidat, populi qui nunc eſt, quique idem cum eo qui olim fuit, cenſetur, ſenſum exquirunt, eumque ſequuntur, niſi ſatis certo conſtet, olim aliam fuiſſe po-

d. c. 7. §. 27.

l. 1. c. 3. §. 8. n. 2. l. 2. c. 5. §. 23.

d. c. 7. §. 27. n. 2. l. 1. c. 3. §. 7. n. 2. l. 2. c. 23. §. 8. Puff. l. 7. c. 7. §. 15. l. 2. §. 3.

puli voluntatem, & ex ea jus quæſitum.

LXII. *An filius ante adeptionem regni natus in regno individuo præferendus ei, qui in regia fortuna eſt natus?*

d. c. 7. §. 28. Boecl. h. l. Horn. l. 2. c. 9. §. 16.

℞. Præferendus eſt in quavis ſucceſſionis ſpecie. 1. quia populus regnum regi & ſuæ familiæ detulit, ſub qua ſine dubio talis filius intelligitur, & in lineali ſucceſſione ſimul atque regnum quæſitum eſt, ſpes aliqua parta eſt liberis ante natis, & in hoc ſucceſſionis genere ſpes ſemel parta jus facit, nec ex poſt facto ceſſat, niſi quod ex ſexus privilegio ſuſpenditur in cognatica ſucceſſione. 2. ſi ſolus ſupereſſet, nullo alio relicto filio, ſuccederet, ergo nativitas ſecundo geniti ipſi non poteſt auferre id, quod populi dono & conſenſu ſui patri eſt conſecutus. 3. ſuccedit etiam in aliis bonis, in quibus non diſtinguitur, quo tempore ſint quæſita; quæ ratio eſt dubia. Præterea notandum lege & expreſſa populi voluntate aliter conſtitui poſſe.

LXIII.

LXIII. *An nepos ex ſilio priore præfertur ſilio poſteriori.*

℞. In lineali ſucceſſione difficultatem nullam habet: ibi enim mortui pro vivis habentur in hoc, ut in liberos tranſmittant. In hæreditariis dividuis, ubi ſubitio in locum, ſeu jus repræſentationis obtinet, in partes concurrent: in hæreditariis individuis nepos ex præſumta populi & regis voluntate præfertur, & ſi ætate impediatur adminiſtrare regnum, tutores conſtituendi, qui periculis, quæ alias ab ætate timentur, facile prævenire poſſunt. Pari diſtinctione reſpondendum eſt ad quæſtionem inter fratrem ſuperſtitem ultimi regis, & fratris majoris filium: an defuncti fratris filius aut filia patruo regis, an ex filio nepos filiæ, an minor nepos ex filio nepoti majori ex filia præferatur.

d. c. 7. §. 30. n 1. & 2. Horn. l. 2. c. 9. §. 16. aliter. Grot. d. c. 7. §. 31. 32. & ſeqq.

CAPUT VIII.

De acquiſitionibus derivativis, quæ à JCtis vocantur juris gentium.

I. *Quot modis acquiratur dominium jure gentium.*
II. *An occupatione.*
III. *Quot modis per occupationem.*
IV. *Quomodo venatione.*
V. *Feræ beſtiæ occupatæ quamdiu cenſeantur eſſe noſtræ.*
VI. *Quid ſi addita ſint ſigna ex quibus dignoſcantur cujus fuerint.*
VII. *Ut fera alicujus fiat quid requiratur.*
VIII. *An feræ in ſylva circumſepta & piſces in ſtagno à nobis poſſideantur.*
IX. *Quomodo acquiratur inventione.*
X. *An ſolo viſu ita acquiri poſſit.*
XI. *Quomodo captivitate in bello.*
XII. *Quid acquiratur per acceſſionem.*
XIII. *Qui ſint agri limitati & illimitati.*
XIV. *An cum feudo conſtituto ſimul etiam fluviatilia incrementa concedantur.*
XV. *Ad quem pertineat fœtus ex animalibus noſtris.*
XVI. *Quid ſi pater ſit certus.*
XVII. *Quomodo acquiratur ſpecificatione.*
XVIII. *Quid ſi quis mala fide ex aliena materia novam ſpeciem fecerit.*
XIX. *Quomodo acquiratur traditione.*

I. *Quot modis acquirimus dominium jure gentium?*

℞. Quatuor modis; occupatione, acceſſione, ſpecificatione, & traditione.

II.

II. *At vero occupatio eſt modus acquirendi originarius & naturalis?*

℞. Eſt modus acquirendi originarius *l. 2. c. 1.* & naturalis in primo rerum ſtatu, ubi *§. 1. in fin.* omnia vacua adhuc fuerunt & omnium occupationi patuerunt: eſt modus acquirendi juris gentium & derivativus, poſtquam res, quæ occupantur, deſierunt eſſe in dominio vel principis, vel privatorum, & permiſſu principis apud omnes gentes propter communem neceſſitatem & utilitatem iterum cedunt occupanti, quæ alias propter occupationem quæ fit per *d. c. 3.* univerſitatem ad principem redirent. *§. 3.* Ita ut reſpectu prioris dominii, quod fuit vel principis vel privatorum, poſſit vocari modus acquirendi derivativus, licet proprie loquendo, quia cenſentur eſſe res nullius, & primum ab occupante acquiruntur, ſit modus ac- *d. c. 3.* quirendi originarius. Quo accedit, *§. 19. n. 2. & 3.* quod JCti ſub modis dominium acquirendi juris gentium comprehendant naturales.

III. *Quot modis acquiritur occupatione jure gentium?*

℞. Tribus; venatione, inventione, & captivitate in bello.

IV. *Quomodo venatione?*

℞. Poſt introducta dominia & imperia conſtituta, feræ quidem beſtiæ per occupationem quæ fit per univerſitatem principi, vel ei qui jus ſummum in civitate habet, fuerunt acquiſitæ, verum propter ſimplicius vivendi genus inter omnes gentes jus venandi privatis fuit conceſſum, ita ut quod quiſque cepiſſet, ſuum eſſet: à quo ſimpliciori vivendi genere cum gentes diſceſſerint, principes, prout cujuſcunque neceſſitas & utilitas exigebat, hoc jus venandi promiſcuum privatis iterum ademerunt. & ferarum beſtiarum dominium fere ubique locorum ſibi repetierunt.

Horn. l. 2. c. 3. §. 5. Puff. l. 4. c. 6. §. 4. aliter. Ziegl. h. l. Textor c. 8. §. 18.

V. *Feræ beſtiæ à nobis occupatæ, quamdiu cenſentur eſſe noſtræ?*

℞. Quamdiu ſunt in noſtra cuſtodia & in naturalem libertatem ſe non receperunt; ſimulac enim cuſtodiam no-

noſtram evaſerunt & difficilis eſt earum perſecutio, vel potius nulla, præſertim cum internoſci, quæ noſtræ fuerint, ab aliis non poſſint, ex probabili conjectura derelictionis deſinunt eſſe noſtræ, & ubi hodie princeps permittit, iterum cedunt occupanti. Grot. d. c. 8. §. 3.

VI. *An noſtræ manent, ſi addita ſint ſigna, unde dignoſci poſſint cujus fuerint?*

℞. Affirmatur; quia tunc videtur ceſſare præſumta derelicto, & hinc ab aliis occupatæ & agnitæ dominis ſunt reddendæ: niſi ex aliis circumſtantiis conſtet, vel ſigna non fuiſſe addita ad retinendum dominium, vel dominum dominii animum non retinuiſſe. d. c. 8. §. 3. Kulpis in exercit. Grot. h. c. Puff. l. 4. c. 6. §. 12.

VII. *Ut fera alicujus fiat, quid requiritur?*

℞. Requiritur corporalis quædam poſſeſſio, quæ acquiritur vel manibus noſtris, vel inſtrumentis aliis, ut decipulis, retibus, laqueis, dum duo adſint, primum ut ipſa inſtrumenta ſint in noſtra poteſtate, deinde ut fera d. c. 8. §. 3. in fin. & §. 4.

ita

ita ſit incluſa, ut exire inde nequeat. Unde ſequitur, ſi quis feram lethaliter vulneraverit & eam perſequatur, vel à canibus ejus capta ſit, alius eam capere vel eximere non poſſit.

VIII. *Quid dicendum de feris in ſylva circumſepta, & piſcibus in ſtagno & piſcina?*

l.3.§.14. D. de acquir. vel. amit. poſſ. Grot. d. c. 8. §. 2. aliter.

℞. Feræ beſtiæ vivariis incluſæ, & piſces in piſcinas conjecti à nobis poſſidentur, ſecus quam quæ verſantur in ſylva circumſepta vel ſtagno, quæ antequam occupatæ fuerint, in libertate naturali manent.

IX. *Quomodo acquirimus inventione?*

d. c. 8. §. 6. Ziegl. h.l. aliter Puff. l.4. c.9. §.13. Horn. l. 2. c. 3. §. 8. in fin.

℞. Idem dicendum de inventione, quod diximus de venatione: ſcilicet lapillos, gemmas in littore maris, res pro derelicto habitas, & theſauros, ut olim apud omnes gentes, ita hodie adhuc, ubi princeps id permittit, noſtra facimus occupando.

X. *Hæc occupatio per inventionem poteſtne fieri oculis?*

d. c. 8. §. 6.

℞. Non; quia poſſeſſionis initium eſt corporis ad corpus adjunctio, qualis

circa

circa res mobiles maxime fit manibus, circa res ſoli pedibus. ſcire ubi res eſt, non eſt reperire.

XI. *Quomodo captivitate in bello acquirimus?*

℞. Apud omnes gentes res hoſtium habentur pro rebus nullius, & ſic fiunt capientium, tam eorum qui per alios, quam qui per ſe capiunt. *l. 3. c. 6. §. 8. in fin. & 9. in pr.*

XII. *Quid acquiritur per acceſſionem?*

℞. Acceſſorium cedit ſuo principali, ſine quo eſſe non poteſt. Sic inſula pertinet ad flumen, in quo nata eſt; ſi flumen ſit privatum, ad privatos, ſi ſit publicum, ad populum, aut eos quibus populus dedit, quales ſunt iſti, qui prope flumen habent agros illimitatos: cum enim multa ſæpe incommoda patiantur per inundationes, & vero hæc incrementa fluviatilia, inprimis ſi fiant per alluvionem, reditibus publicis parum momenti adferant, conſtitutum eſt, ut concedantur iis, quorum fundis accedunt, ita tamen, ut ex propria cujuſque civitatis utilitate & neceſſitate privatis iterum dene- *d. c. 8. §. 8. in fin.* *Puff. l. 4. c. 7. §. 8. & ſeqq.*

denegari & publico tribui poſſint, ut in venatione & inventione dictum.

XIII. *Qui agri dicuntur illimitati?*

d. c. 8. §. 12. ℞. Qui nullum alium finem habent quam flumen, dicuntur illimitati; & qui alium finem habent quam flumen, ſeu qui ſe non extendunt ad flumen, ſunt limitati: quales in dubio præſumuntur agri privatorum, quia hoc privatarum poſſeſſionum naturæ eſt congruentius, ſicut contra in dubio d. §. 12 c. 3. §. 17. n. 2. imperia ad flumen credenda ſunt illimitata, quia id territorii naturæ maxime convenit ad arcendos hoſtes, nam flumina & alii termini naturales, ut montes, non ita facile tranſiri poſſunt.

XIV. *Si feudum conſtituatur, an ſimul cenſentur conceſſa incrementa fluviatilia?*

Grot. d. c. 8. §. 15. ℞. Negatur; nec ſub imperii ſola conceſſione ſtatim fluviatilia incrementa continentur, licet aliquando cum illo definito imperio agrorum univerſitatem accipiant; quo caſu dubium non eſt, quin vaſalli jus habeant;

beant, quod populi aut principis fuit. idem dic, ſi flumen ipſum in feudum acceperint, vel agrum arcifinium ſeu illimitatum, tunc enim ex agri qualitate fluviatilia incrementa ad eos pertinebunt: ſecus eſt ſi ſit limitatus, ſi in inveſtitura nihil de eo comprehenſum fuerit, nec regionis mos, aut longi ſatis temporis poſſeſſio, jus ipſis peperit.

XV. *Fœtus animantium noſtrorum ad quem pertinet?*

℟. Quicquid ex animali meo natum eſt, meum eſt. Et ſi pater pertineat ad alium, & ad alium mater, partus ventrem ſequitur, 1. quia aliquando fuit pars matris, 2. quia plerumque pater ignoratur. *d. c. 8. §. 18. Ziegl. h. l.*

XVI. *Quid ſi de patre conſtet?*

℟. Quia pater leviter opera ſua defungitur, ſic ut ipſius domino parum aut nihil decedat, mater autem, dum uterum gerit, ad alia fere eſt inutilis & ſolicite alenda, adhuc ad dominum matris pertinet; ita tamen ut domino patris interdum aliquid ſit ſolvendum. *Puff. l. 4. c. 7. §. 4.*

dum. Idem dicendum, quando planta alterius vel arbor in meo fundo radices egit, vel aliquis ex ſua materia in meo fundo ædificavit. Cum enim apud omnes gentes communio pariat lites, judex qui uni rem debet adjudicare, & alterum alteri in certam pecuniæ ſummam interdum condemnare ut indemnis ſervetur, ſemper pronunciabit pro eo, ad quem pertinet res principalis: niſi interdum acceſſorii pretium, vel ars aliud ſuadeat, ut ſi planta aliena rara omnino in fundum meum radices egerit, & dominus fundi eam repetat; vel pictura præſtans & artificioſa tabulæ meæ imponatur.

XVII. *Quomodo acquirimus ſpecificatione?*

℞. Quando vel ex aliena, vel partim noſtra, partim aliena materia novam
d. c. 8. ſpeciem efficimus, regulariter ſi hæc
§ 19. ſpecies uni ſit adjudicanda, quia, ut di-
aliter. ctum, apud omnes gentes ex communione oriuntur lites, illi ſpecies eſt adjudicanda in judiciis, qui eam fecit, ut tamen dominus materiæ pretium ejus

ejus recipiat: vel interdum, ubi ſpecies reduci poteſt ad materiam, domino materiæ adjudicetur, & opera ſolvatur. *Kulpis d. l.*

XVIII. *Quid ſi quis mala fide ex aliena materia novam ſpeciem confecerit?*

℟. Dubitatur an jure naturæ eam ſibi acquirat: licet enim ſpecies pluris ſit quam materia, & materia prior deſiiſſe videatur, aut ipſe vehementer re indigeat, ad dominium ejus rei acquirendum non ſufficiet, ſed probabilem aliquam cauſam accedere oportet, ne dominus per malam fidem alterius rei ſuæ dominio, invitus plerumque, carere cogatur. *Puff. l. 4. c. 7 §. 10. in fin.*

XIX. *Quomodo traditione?*

℟, Quamvis ad dominii tranſlationem naturaliter & abſolute non requiratur, ut fiat traditio, verum etiam ipſo jure, citra traditionem, in nos transferri poſſit, tamen inter omnes gentes receptum, ut ſi quid ab alio animo dominium in me transferendi *d. c. 8. §. 25. c. 6. §. 1. n. 2. Puff. l. 4. c. 7. §. 7. aliter.*

tradatur, & à me ita acceptetur, dominium ejus in me transferatur, ita ut recte traditio dicatur modus acquirendi dominium ex jure gentium.

CAPUT IX.

Quando imperia vel dominia deſinant.

I. *Quot modis dominia & imperia deſinant.*
II. *Quid ſi moriatur qui dominium vel imperium habuit, nullo ſucceſſore relicto.*
III. *An totus populus interire poſſit.*
IV. *Quot modis.*
V. *Corpus quomodo intereat.*
VI. *Quomodo ſpecies ſive ſpiritus, vel vinculum inter imperantes & parentes.*
VII. *Quid ſi ex populo tam pauci ſuperſint, ut populum facere nequeant.*
VIII. *An migratione populus intereat.*
IX. *An mutata regiminis forma.*
X. *An per hanc regiminis mutationem civitatis debita exſtinguantur.*
XI. *Quid ſi populus armis devictus ſit.*
XII. *Si civitas alteri uniatur, an eadem maneat.*
XIII. *An dividi poſſit.*
XIV. *Populus Romanus an hodie idem ſit qui olim fuit.*
XV. *An perſona hæredis eadem cenſeatur cum perſona defuncti.*

I. *Quot modis deſinunt dominia & imperia?*

R. De-

℞. Deſinere ac interire dominia & imperia variis modis poſſunt, inprimis derelictione, quia voluntate ceſſante non manet dominium; & ſublato ſubjecto, in quo eſt imperium vel dominium, ſcilicet ante alienationem vel expreſſam, ſive inter vivos, ſive ultima voluntate; vel tacitam, qualis eſt in ſucceſſionibus ab inteſtato ex præſumta defuncti voluntate. Grot. l. 2. c. 9. §. 1. in pr. c. 3. §. 6. l. 1. c. 3. §. 7. l. 2. c. 7. §. 3. & §. 10. n. 2.

II. *Si perſona in qua fuit dominium aut imperium moriatur nulla edita voluntatis ſignificatione, nullo conſanguineo relicto vel alia perſona, cui jus ſuccedendi ex pacto vel alio modo competit, ad quem pertinet dominium aut imperium?*

℞. Dominium & imperium redit in eum ſtatum, in quo fuit ante acquiſitionem à defuncto factam. Si ſit privatus, dominium ejus ad univerſitatem aut ad dominum ſuperiorem redit, à cujus dominio generali & eminenti pendet: ſi ſit rex, qui populum ſeu potius jus imperandi populo habuit in patrimonio, populus fiet ſui juris, l. 2. c. 7. §. 27. Limn. l. 4. c. 8. §. 172. Myler. de Stat. Imp. part. 1. c. 25. Grot. l. 2. c. 3. §. 19. n. 3. l. 2. c. 9. §. 1.

juris, niſi ſuam libertatem ultro deſerat, & alii ſe in ditionem det: aliæ res, in alterius territorio ſitæ, redeunt ad dominum territorii; ſitæ in ipſius defuncti, fiunt occupantis, & quidem ſi populus libertatem ſuam civilem retinere velit, per occupationem, quæ fit per univerſitatem, ſunt populi, alias cedunt primo occupanti. Si ſit rex, cui ex populi voluntate regnum delatum, ſive per electionem, ſive per ſucceſſionem quamcunque, redit imperium ad Deum, qui quoniam in tali populo ordinem vult, ſtatim illud in enm tranſtuliſſe præſumitur, uſque dum aliud ſubjectum majeſtatis exiſtentiæ ſibi eligat. Si ſint Optimates, & omnes intereant, idem dicendum. Si ſit populus liber, idem, & ſi talis populus interiret, alii populi, qui forte fuerunt in ipſius ditione, fiunt ſui juris.

l. 1. c. 3. §. 12. l. 2. c. 2. §. 4.

l. 1. c. 3. §. 8. n. 1. Text. c. 30. §. 4. & 5. d. c. 3. §. 8. n. 7. l. 2. c. 9. §. 3.

III. *At civitates dicuntur immortales, quomodo totus populus interire poteſt?*

℞. Civitates poſſunt eſſe immortales,

les, ſcilicet quamdiu ſpiritus ſive vitæ *d. c. 9.*
civilis conſociatio plena atque perfe- *§. 3. n. 12*
cta, vinculo imperandi cum ſummo *& 2. in fin. c. 12.*
imperio & parendi conſtans, ſubſiſtit: *§. 8. n. 1.*
hinc ortus mos loquendi, ut popu- *Kulpis. h. l. Puff.*
lum qui nunc eſt alloquentes, ei tri- *l. 8. c. 12.*
buamus quæ eidem populo ante mul- *§. 7.*
ta ſecula acciderunt. Hoc autem vin- *Boecl. de eo quod*
culo ſublato, interit & tollitur civitas. *civitas e-*

IV. *Quot modis hoc accidit?* *git. p. 33.*

℟. Duobus modis; aut interitu cor- *d. c. 9.*
poris, aut interitu ſpeciei ſive ſpiri- *§. 3. n. 3.*
tus, quem dixi. *in fin.*

V. *Corpus quomodo interit?*

℟. Corpus interit, vel ſublatis ſimul *d. c. 9.*
partibus, ſine quibus corpus ſubſiſte- *§. 4.*
re nequit, ut ſi populus mari abripiatur, aut terræ motu, aut chaſmate penitus hauriatur; aut ſponte internecioni ſe det; vel ſublata corporis ratione, ut ſi cives aut ſponte ob peſtilentiam vel ſeditionem à ſocietate diſ- *d. c. 9.*
cedant, aut vi ita diſtrahantur, ut coi- *§. 4.*
re non poſſint, quod bellis accidit interdum.

VI. *Species ſive ſpiritus vel vinculum*

 inter

inter imperantes & parentes quomodo interit?

d. c. 9. §. 6. ℞. Interit hoc vinculum, ſublata aut omni aut perfecta juris communitate, ſive ſinguli libertatem perſonalem amittant & ſervi fiant, ſive libertate
l. 3. c. 8. §. 1. n. 1. & 2. c. 15. §. 7. perſonali retenta, imperia exuantur, ut corpus civitatis nullum ſit, nec ſenatus, nec plebis concilium, nec magiſtratus, ſed ſine concilio publico, ſine imperio multitudo, cui præfectus
d. c. 9. § 6. in fin. ab alio mittitur, ut jus reddat. Tales ſunt etiam populi in provinciæ formam redacti: item hi, qui alterius populi ditionem ſubierint.

VII. *Quid ſi ex aliquo populo tam pauci ſuperſint, qui populum facere nequeant?*

Puff. l. 8. c. 12. §. 8. Ziegl. c. 9. §. 4. Grot. c. 9 §. 4. in fin. aliter. ℞. Definitum non eſt, quot homines requirantur ad conſtituendum populum, quare ſi hi pauci ſe defendere poſſint contra vim hoſtilem exterorum, poterunt ſibi vindicare imperium, uſque dum iterum in juſtum numerum populi allectis aliis ſeſe ſuppleverint: nam jura collegiorum poſſunt etiam conſervari in uno. VIII.

Digitized by Google

VIII. *Quid ſi populus de loco migraverit, ſive ſponte ob inediam aut alia mala, ſive coactus?*

℞. Poteſt fieri ut eadem civitas contrahatur, aut amplificetur, aut disjungatur intervallis. Sic civitas eſt Hiſpanica, quicquid diſtantibus longe lateque locis Hiſpanici eſt juris, ſic Germanica eſt civitas, quicquid Germanici eſt juris. Ut autem civitas pluribus nationibus conſtans, urbibus, pagis, locum totum ſuo arbitrio auſpicioque mutaverit, putant exemplis non probari, niſi quatenus ſedes imperii pro tota civitate nominatur. Cæterum talis populus, ſi maneat ſpecies, quam diximus, populus eſſe non deſinit, licet, ſi ſedes imperii transferatur, ſæpe non omen modo, ſed via eſſe poſſit ad ulteriorem mutationem, ut in Imperio Romano accidit, ſede imperii Roma Conſtantinopolim tranſlata.

Conring. de fin. Imp. c. 1. & 2. Boecl. ad Grot. de eo quod civitas egit. p. 32. & ſeqq.

IX. *Si forma regiminis mutetur & ex regno fiat ariſtocratia, aut democratia, aut reſp. mixta, manetne eadem civitas?*

d. c. 9. §. 8 n. 1. Lamp. de Rep. Rom. Germ. 1. §. 60. & 61. ibique Conring. Boecl. dict. diſſ. de eo quod civitas egit. p. 5. & ſeqq.

℞. Affirmatur; ut enim civitas eadem dicatur, hoc non debetur formæ accidentali, ut loquuntur, quæ ſumitur à ſubjecto exiſtentiæ & ſæpe mutari poteſt, ſed formæ eſſentiali, ſive ordini imperandi & parendi in genere, qui ſive ſit in uno vel pluribus vel omnibus, ſemper manet eadem civitas & idem populus. Sic idem eſt populus Romanus ſub regibus, conſulibus, imperatoribus. Imo etiamſi pleniſſimo jure regeretur, populus idem erit, qui antea erat, cum ſui juris eſſet, dum rex ei præſit, ut caput iſtius populi, non ut caput alterius populi. Nam imperium quod in rege eſt, ut in capite, in populo manet, ut in toto cujus pars eſt caput: atque ideo rege, ſi electus eſt, aut regis familia extincta, jus imperandi ad populum redit, ut diximus quæſt. 2. licet interdum, mutata civitatis forma, quædam per ſe coincidant neceſſe ſit, non quod alia jam ſit civitas, ſed quia quædam huic vel iſti regiminis formæ erant propria, e. g. modus leges ferendi in monarchia, coin-

l. 2. c. 16 §. 16. n. 1, in fin.

coincidit ſi fiat tranſitus in democratiam. Quo vero loco in conventibus ſedere debeat qui ſummum imperium in populum ante liberum accipit, vel populus ſi ex monarchia facta fuerit vel ariſtocratia, vel democratia, an ſc. rex occupare debeat locum populi antea liberi, vel optimates vel populus locum prioris regis? dubitatur.

Grot. d. c. 9. §. 8. n. 3. aliter.

X. *Si forma regiminis mutetur, an debita civitatis extinguuntur?*

℞. Non deſinit debere pecuniam populus rege ſibi impoſito, quam liber debebat: eſt enim idem populus & dominium retinet eorum, quæ populi fuerunt, imo & imperium, quanquam jam non exercendum à corpore, ſed à capite, & licet in aliud ſubjectum exiſtentiæ ſit tranſlatum, non tamen eſt tranſlatum in alium populum, & hoc ſubjecto extincto, non redit ad alium populum, ſed ad hunc populum.

d. c. 9. §. 8. n. 3. Hottom. in quæſt. illuſtr. 7. Boecl. d. diſſert. p. 4. & ſeqq.

XI. *Quid ſi populus armis devictus?*

℞. Aut victo relinquit ipſi imperium & dominium, quanquam de-

Grot.l.3. c. 8.§. 4. n.3.c.15. §.10. Puff. l.8. c.12.§.2. & 3. Boecl. d. diſſert. p. 51. pendens; & res dubio caret, ſeu populus adhuc pecuniam debet; aut victor nec imperium nec dominium relinquit, ſed omnia ſibi tribuit & adimit omnia, ærarium, agros publicos &c. & victor, ſi laudem juſtitiæ amet, & pecunia debeatur iis, qui non ſunt hoſtes, non intercedere debet juri, quod æquitas dictat; ſicut enim alia bona, *l. 3. c. 6. §. 5.* quæ hoſtium non ſunt, ſi apud hoſtes reperiantur, non acquiruntur victori, ſed ſunt reſtituenda, ita & hæc bona incorporalia ſeu debita, quæ videntur eum ſequi, & ab eo debere ſolvi, qui bona debitoris occupavit.

XII. *Si una civitas alteri uniatur, an manent eadem?*

℞. Si uniatur per modum arctioris fœderis, manet quod ante fuit; & retinet imperium & dominium, licet interdum exercendum per unum: nam in morali corpore eadem perſona diverſa ratione conſiderata, caput eſſe poteſt plurium ac diſtinctorum cor- *l. 1. c. 3. §. 7. n. 2.* porum, ſeu populorum, qui perfectum cætum ſinguli conſtituunt: cujus

jus rei certum indicium eſt, quando extincta domo regnatrice imperium ad quemcunque populum ſeorſim revertitur. Si alio modo uniatur, ſeu ſi incorporetur, ut loqui amant, favor ſæpe populi talis quæritur in nominis ſono, cum res ipſa diſcrepet, fiatque ut in dignioris acceſſionem veniat, quod minus dignum eſt, & pars unita majori, illius appendix fiat. Interdum utriuſque forma accidentalis interit, & nova conſtituitur, ut ſi duo democratici diverſi populi, abolito priſtino regimine, in unum populum regnumqe coaleſcant, aut ſi duo regna, ſublatis utriuſque legibus fundamentalibus, remotiſque familiis antiquis regnatricibus novum regnum condant.

Puff. d. l. 8. c. 12. §. 6. Boecl. d. differt. p. 34. Grot. d. c. 6. §. 9. aliter.

XIII. *Civitas, quæ una fuit, poteſtne interdum dividi?*

Puff. l. 8. c. 12. §. 5. & Boecl. d. l p. 38. Grot. d. c. 9. §. 10.

R. Evenit interdum, ut quæ una civitas fuerat, dividatur aut conſenſu mutuo, aut vi bellica. Quod cum fit, plura pro uno exiſtunt ſumma imperia cum ſuo jure in partes ſingulas. Si

quid

quid autem commune fuerit, id aut communiter eſt adminiſtrandum, aut pro ratis portionibus dividendum. Huc interdum etiam referenda eſt diſceſſio, quæ ex conſenſu fit in colonias. Nam ſic quoque novus populus ſui juris naſcitur, & tales coloniæ non ſunt partes ſuæ originis; ſecus quam illæ, quæ vel ob militares uſus, vel alias ob cauſas deducuntur, ut maneant pars civitatis matris ſive majoris patriæ, ut ſunt Hiſpanorum, Anglorum, Belgarum, Gallorum, in Americanis inſulis.

Conring. d. I. G. R. c. 10. de fin. Imp. c. 9. & 10.

XIV. *An Imperium Romanum ſemper apud populum Romanum permanſit, ſeu an populus Romanus adhuc hodie idem eſt, qui fuit olim?*

℞. Non, quia imperium in populum Romanum non amplius eſt in ipſo populo Romano, ſed eſt tranſlatum in Germanos.

Limn. tom. 5. addit. l. 1. c. 4. §. 24. Boecl. in not. imp. l. 1. c. 5. & l. 2. c. 3. & 4.

XV. *An perſona hæredis eadem cenſetur cum perſona defuncti?*

℞. Certi juris eſt, pro eadem cenſeri cum defuncta perſona, quodad dominii

Gronov. ad Grot. d. c. 9. §. 11. Grot. d. l. ſed aliter.

nii tam publici, quam privati continuationem. d. c. 9. §. 12. c. 21. §. 19.

CAPUT X.

De obligatione, quæ ex domino oritur.

I. *Obligatio reddendæ domino rei ſuæ quotuplex ſit.*
II. *Quomodo hæc obligatio naſcatur ex rebus exſtantibus.*
III. *An poſſeſſor rem alienam reſtituere debeat, etiamſi dominus eam non repetat.*
IV. *An hoc decalogo ſit præceptum.*
V. *An ſuis impenſis poſſeſſor rem reſtituere debeat.*
VI. *Si dominus & deponens in rei repetitione concurrant, cui res reddenda ſit.*
VII. *An ſit differentia inter res ex jure gentium & jure civili acquiſitas.*
VIII. *An bonæ fidei poſſeſſor teneatur jus ſuum in dubium vocare, & poſſeſſionem ſuam publice ſignificare.*
IX. *Quomodo obligatio naſcatur ex rebus non exſtantibus.*
X. *Bonæ fidei poſſeſſor an ad reſtitutionem teneatur, ſi res perierit.*
XI. *An ad reſtituendos fructus exſtantes.*
XII. *An conſumtos.*
XIII. *Quid ſi rem ſibi donatam alii donaverit.*
XIV. *An per talem donationem locupletior fiat.*
XV. *Quid ſi rem vendiderit.*
XVI. *Res aliena bona fide emta, an reſtituenda ſit ſine repetitione pretii.*
XVII. *An ergo officium hoc ſit damnoſum.*
XVIII. *Res aliena emta an reſtitui venditori poſſit ut pretium ſervetur.*
XIX. *Qui rem habet cujus dominus ignoratur, an eam pauperibus dare te-*

teneatur.

XX. *Ob cauſam turpem, aut alioqui ex officio debitam, acceptum an reſtitui debeat.*

XXI. *An rerum fungibilium dominium ſine conſenſu domini in nos transferatur.*

I. *Quot modis obligatio naſcitur adverſus nos ex eo jure quod competit in res?*

Grot. l. 2. c. 10. §. 1. n. 2.

℟. Duobus modis adverſus nos naſcitur obligatio; aut è rebus exſtantibus, aut non exſtantibus.

II. *Quomodo obligatio naſcitur adverſus nos è rebus exſtantibus?*

d. c. 10. §. 1. n. 2. Puff. l. 2. c. 12. §. 5. & c. 13 §. 2. Oſ. h. l. Kulpis. h. l. aliter.

℟. Eo ipſo dum jus naturæ vult, ut æqualitas obſervetur inter homines & in contractibus & in dominio, præcipit, ut unicuique ſuum tribuamus, ita ut non abſtrahatur ab ullius juſtiore petitione*, & præſumit, dum homines dominia diſtinxerunt, eos inter ſe conveniſſe & ſe obligaſſe ad rei alienæ reſtitutionem; ſcilicet, quantum eſt in poteſtate poſſeſſoris, ut res ad dominum ſuum perveniat.

III. *An reſtituere rem alienam debet poſſeſſor, etiamſi dominus eam non repetat?*

℟. Affir-

℞. Affirmatur; quia ſi dominii ea tantum vis fuiſſet, ut poſcenti domino res redderetur, nimis debile futurum fuiſſet dominium, & nimis ſumptuoſa cuſtodia: vel potius, quia jus naturæ, quod vult, ut unicuique ſuum tribuatur, rem pro domino repetit, & ex quaſi contractu poſſeſſores ad hoc obſtricti eſſe videntur. *d. c. 10. §. 1. n. 2. in fin.*

IV. *At vero in Decalogo nullum eſt præceptum de re reſtituenda, ſed ſaltem de furto non faciendo?*

℞. Jure naturæ & ex Decalogo furtum eſt, quoties invito domino rem ejus lucri faciendi gratia retineo, ſive repetat rem ſive non. *Oſ. l. 2. c. 10. §. 1. obſ. 1. §. ult. Inſt. de R. D.*

V. *An ſuis impenſis poſſeſſor rem reſtituere debet?*

℞. Non; obligatur enim poſſeſſor tantum, quantum in ſe eſt, ut dominus rem recipiat, hinc indicare tenetur, ut alter recipere ſuum poſſit, nec ubi impoſſibile fuerit rem reſtituere, tenetur. Nec intereſt, utrum ab initio occupationis ſciverit rem eſſe alienam, ſive poſt occupationem. Seu, non intereſt, *d. c. 10. §. 1. n. 2. Ziegl. h. l. Feld. aliter.*

tereſt, ſive ſit malæ, ſive bonæ fidei poſſeſſor.

VI. *Si alius rem alienam apud me deponat & verus dominus ſuperveniat, eamque repetat, cui res eſt reſtituenda, an domino, an deponenti?*

℞ Quia obligatio, qua domino teneor rem reſtituere, eſt antiquior, & ex priori contractu, poſteriores contractus exceptionem inde accipiunt, niſi poſterior contrahens & deponens jus habeat, propter quod domino præferri debeat. Sic ſi creditor apud me deponat pignus, quamvis jus creditoris, quod habet in re, ſit poſterius jure dominii, tamen creditori deponenti, non autem debitori & domino eam reſtituere debet, quia creditor jus habet in re, propter quod domino præfertur: ſecus eſt, ſi fur aut latro rem apud me deponat; vel ſi fiſcus rem furtivam, vel navis levandæ cauſa è navi ejectam vindicare velit, ubi conſtat de domino.

d. c. 10. §. 1. n. 4. l. 31. D. Depoſ. l. 1. §. pen. D. naut. caupon. ſtab. & ibi Brun.

Puff. l. 4. c. 13 §. 5. Beſold. in theſ. pract. voc. Grunderuhrrecht.

VII. *An nulla eſt differentia inter res ex gentium jure acquiſitas & ex jure civili?* ℞.

℞. Non; nam ad dominii naturam nihil refert, ex gentium, an ex civili jure oriatur: ſemper enim ſecum habet, quæ ſibi ſunt naturalia, inter quæ eſt obligatio cujuſvis poſſeſſoris ad rem domino reſtituendam cum fructibus, deductis tamen impenſis in fructus & in rem factis; ita ut ſi quis rem alienam invenerit, præmium inventionis petere non poſſit, niſi fuerit promiſſum. d c. 10. §. 1. n. 5. c. 14. §. 8. d c. 10. §. 1. n. 5. in fin.

VIII. *An bonæ fidei poſſeſſor tenetur ipſe ſuum jus in dubium vocare, & publice ſignificare, talem rem à ſe poſſideri, ut ſi forte ad alium pertinuerit, eam vindicare queat?*

℞. Negatur; quia bona fides & juſtus titulus eum ab omni crimine liberant, & faciunt, ut habeatur pro domino. Imo ſi poſt uſucapionem completam ſciverit rem eſſe alienam, reſtituere eam non tenetur, quia prior dominus excidit ſuo dominio. Puff. l. 4. c. 13. §. 2. in fin. l. 2. c. 4. §. 6. & 8. Lud Molina de Iuſt. & Iur. tr. 2. diſp. 61.

IX. *Quomodo obligatio naſcitur e rebus non exſtantibus adverſus nos?*

℞. Ille, qui ex re aliena factus eſt

Q locu-

d. c. 10 §. 2. n. 1. Puff. l. 1. c. 13. §. 6 Kulpis. h. l.

locupletior, tenetur in tantum, in quantum factus eſt locupletior, modo res aliunde non ſit penſata domino. Nam ſi v. g. tibi res furto ſit ſubtracta, quam ego bona fide acquiſivi & conſumſi, & tu à fure ejus æſtimationem ſis conſecutus, à me nihil amplius petere potes, licet factus ſim locupletior, quia non amplius tuum eſſe videtur, quod ex re eſt, nec bona fides patitur, ut idem bis conſequaris, hæc enim obligatio ad reſtitutionem, in quantum quis factus eſt locupletior ex re aliena, fluit, non tantum exinde; quod dominia ſint introducta ad ſervandam æqualitatem in eo ſcilicet, ut unuſquiſque ſuum haberet, verum etiam exinde, quod res, cujus dominium neque conſenſu meo, neque delicto, neque jure belli amiſi, adhuc ad me videatur pertinere, vel illi conſumta, quicquid ex eadem ad te pervenerit: & eſt hujus dicti tanta æquitas, ut multa hinc definiant JCti extra legum præſcripta, ſemper ad ipſam æquitatem, ut evidentiſſimam, provocantes.

X. *Si res apud bonæ fidei poſſeſſorem perierit, an obligatur?*

℞. Non tenetur ad ullam reſtitutionem, ſi res perierit; quia nec res ipſa apud eum eſt, nec lucrum ex re. d.c. 10. §. 3.

XI. *Re conſumta, obligaturne fructus exſtantes reſtituere?*

℞. Omnes fructus & induſtriales & naturales domino ſunt reſtituendi, quia quicquid eſt ex re mea, meum eſt, licet induſtria tua intervenerit, quæ alio modo compenſanda, non autem fructuum lucro; detrahendo ſc. omnes impenſas in rem factas, ut & mercedem induſtriæ tuæ. Puff. l.4. c.13.§ 8. l.22.C. de rei vindic.& l.48. D. de acq. rer. dom. Grot. d. c.10.§.4. aliter. Ziegl. h. l.

XII. *Si fructus ſint conſumti?*

℞. Tenetur ad reſtitutionem, ſi modo alias quoque tantundem erat conſumturus; nam in hoc locupletior cenſetur. Unde ſequitur, eum non teneri de percipiendis, ſeu, quos neglexit percipere; quia nec rem habet, nec quicquam, quod rei loco ſuccedit. Grot. d. c.10.§.5. & 6.

XIII. *Si talis poſſeſſor rem ſibi donatam alii donaverit?*

℞. Non tenetur, niſi omnino etiam d.c. 10. §.7.

ſine hac re donaturus tantundem fuiſſet: tunc enim lucrum erit, rei ſuæ peperciſſe.

XIV. *At verò propter beneficium accipientem ad remunerandum ſibi obligat, & ſic ſemper videtur locupletior fieri, etiamſi ex mera liberalitate, & citra neceſſitatem donet?*

l. 25. §. 11. D de petit. hæred. Grot. l. 2. c. 11. §. 3. ℞. Quamvis accipientem ad remunerandum naturaliter obligatum habeat, tamen remuneratio neceſſario non ſequitur, ſed ſufficit beneficium grato animo reputare, & hinc, quamdiu remuneratio non eſt ſecuta, non videtur locupletior factus.

XV. *Si rem alienam talis poſſeſſor vendiderit?*

d. c. 10. §. 8. ℞. Si eam bona fide ipſe emerit, & retrovendiderit, obligatur in quantum plus pretii accepit, quam ille dedit, habita tamen ratione laboris & expenſarum circa rem vendendam: ſi donatam vendiderit, totum pretium reſtituet, quia tunc ex re ſua propter meam nihil ipſi abeſt. Quæ ſententia vel maxime æqua eſt, ſi dominus rei non poſ-

ſit

ſit poſſeſſorem convenire,& rem ipſam vindicare. Niſi forte prodegerit pretium, alias non prodacturus.

XVI. *An res aliena, bona ſide emta, reſtituenda eſt ſine repetitione pretii erogati?*

℞. Affirmatur; niſi quatenus dominus rei ſuæ poſſeſſionem probabiliter non potuit recipere ſine aliquo impendio, ut puta, ſi res apud piratas fuerit, tunc enim deduci poterit, quantum dominus impenſurus libenter fuerat: ipſa enim poſſeſſio præſertim recuperatu difficilis, eſt aliquid æſtimabile, & in hoc dominus poſt rem amiſſam cenſetur factus locupletior. Hinc ſi poſſeſſionem facile recipere poſſit dominus auctoritate judicis, emtor non poteſt pretium repetere, etiamſi eo animo emerit, ut domino reſtitueret: debuit enim tunc domino ſaltem rem indicare, qui eam ſine omni pretio à poſſeſſore vindicaſſet. *d. c. 10. §. 9. Frantz. 2. reſol. 9. n. 47. & ſeqq.* *l. 2. C. de furt.*

XVII. *At nemini officium ſuum debet eſſe damnoſum?*

l. 11. §. 2. D. de act. emt. ℞. Nullum hic fuit domino periculum rei non recipiendæ, ergo ſibi imputet quod rem emerit. Præterea recurrere poteſt ad venditorem, & evictionem petere.

XVIII. *Si quis bona fide rem alienam emat, & poſt emtionem audiat, rem eſſe alienam, poteritne rem venditori reſtituere, ut pretium ſervet?*

d. c. 10. §. 9. & 10. ℞. Si venditor ſit ignotus, vel fur, latro, aut pirata, qui forte re reſtituta abiturus eſt, ita ut poſſeſſio recuperatu ſit difficilis, rem ipſi reſtituere non poteſt, quia, ex quo res fuit in ejus poteſtate, cæpit obligatio reſtituendi, quantum in ipſo fuit, quod non præſtaret, ſi rem reſtitueret venditori: ſi periculum nullum ſit amittendæ plane rei, reſtituere poteſt, & domino indicare poſſeſſorem, cujus nihil intereſt, an à poſſeſſore vindicet, an ab emtore, cum multum interſit tum emtoris, ut pretium recipiat, tum venditoris, ne propter exceptiones, ſi quas habet, poſſeſſionis beneficium amittat. Et videtur emtor feciſſe, Puff. l 4 c. 13. §. 14. Ziegl. l 2 c. 10. §. 10.

quan-

quantum in ſe eſt, ut res perveniret ad dominum, non enim hoc tenetur facere ſuis expenſis.

XIX. *Qui rem habet, cujus dominus ignoratur, an naturaliter eam pauperibus dare tenetur?*

℞. Quanquam hoc valde pium ſit, non tamen præciſe ad hoc quis obligatur naturaliter, quia ex dominio nemo jus habet, præter dominum. Non eſſe autem & non apparere, tantundem valent quoad eum, cui non apparet; modo faciat, quantum in ſe eſt, ut veniat in domini notitiam, e. g. curet rem in locis publicis proclamari. *d. c. 10. §. 11.*

XX. *Si quis rem accipiat ex cauſa turpi, aut etiam ex cauſa honeſta, ad quam quis vi officii obligatur, an eam reſtituere debet?* *Feld ad Grot. l. 2. c. 10. §. 12. Ziegl. h. l. Grot. h. l. aliter. Puff. l. 4. c. 13. §. 16. aliter.*

℞. Reſtituenda, quia turpiter accipere eſt contra honeſtatem accipere, & ſic non niſi turpiter retineri poteſt. Nec ſufficit hic domini & dantis voluntas, ſed requiritur etiam, ut accipiens habeat facultatem accipiendi, &

ut finis ſit licitus, & modus rem dandi & accipiendi.

XXI. *An rerum fungibilium dominium in nos transfertur ſine conſenſu domini?*

Grot d. c. §. 13. ℞. Negatur; nam res ejus generis functionem quidem recipere dicuntur, id eſt reſtitui poſſe per id, quod genere idem eſt, ſed ita demum, ſi conſenſus præceſſerit, aut ex lege aut more præceſſiſſe intelligatur, ut in mutuo; aut etiam ſi res, utpote conſumpta, exhiberi nequeat.

CAPUT XI.

De Promiſſis.

I. *An ex promiſſis naturaliter jus oriatur.*
II. *Quot ſint gradus loquendi de rebus futuris, quæ noſtræ ſunt poteſtatis: & quid ſit aſſertio.*
III. *Quid requiratur ad aſſertionem.*
IV. *Quid ſit pollicitatio.*
V. *Quid promiſſio perfecta.*
VI. *Quid ad eam requiratur.*
VII. *An ebrius ex promiſſo obligetur.*
VIII. *An ex delicto.*
IX. *Quando puer ratione uti incipiat.*
X. *Quæ leges ſint obſervandæ, quando minores in integrum reſtituuntur.*

XI. *Si*

XI. *Si pactio fiat in mari vel inſulis vacuis.*
XII. *Promiſſio errantes an obliget.*
XIII. *Quid ſi ex tali inani promiſſo alter damnum incurrat.*
XIV. *Quid ſi dolus errori cauſam dederit.*
XV. *Ex metu promittens an obligetur.*
XVI. *Quid ſi tertius cum latrone contrahat, ut alium incolumem dimittat.*
XVII. *Quid ſi latro nullum metum inferat.*
XVIII. *Qualis requiratur materia ut promiſſum valeat.*
XIX. *Quid ſi res nunc non ſit in poteſtate promittentis, ſed eſſe aliquando poſſit.*
XX. *Quid ſi de facto impoſſibilia promittantur.*
XXI. *Si ex poſſibili res impoſſibilis fiat*
XXII. *An promiſſio ob cauſam vitioſam naturaliter valeat.*
XXIII. *Quid ſi promittatur ad conſequendam rem jam antea debitam.*
XXIV. *An promiſſio ſine cauſa valeat.*
XXV. *Quis ſit modus promittendi.*
XXVI. *An alius pro nobis promittens invitos nos obligare poſſit.*
XXVII. *An ex contractu magiſtri, qui à pluribus navi præpoſitus eſt, ſinguli obligentur in ſolidum, an pro portione quam in navi habent.*
XXVIII. *Ad promiſſionis validitatem quid requiratur in promiſſario.*
XXIX. *Cur acceptatio non requiratur, ſi civitati aliquid promittatur.*
XXX. *An acceptatio debeat innoteſcere promiſſori.*
XXXI. *An promiſſum ante accceptationem factum licite revocetur.*
XXXII. *An mortuo voluntatis noſtræ internuntio.*
XXXIII. *An eo non mortuo.*
XXXIV. *Quid ſi dubium ſit, an mandatum ſit revocatum.*
XXXV. *An tertius pro alio acceptare poſſit.*
XXXVI. *An promiſſioni perfectæ onus aliquod adjici poſſit.*
XXXVII. *An in commodum*

dum tertii.
XXXVIII. *Propter errorem & metum invalida premiſſio an & quomodo convaleſcere poſſit.*
XXXIX. *An promiſſiones requirant cauſam expreſſam.*
XL. *Factum alienum promittens ad quid naturaliter teneatur.*

I. *An ex premiſſis naturalitur jus oritur?*

l. 1. *D. de pact. Grot. l.* 2. *c.* 11. *§.* 1. *n.* 4. *jung. Puff. l.* 3. *c.* 5. *§.* 10. *Kulpis. in exercit. Grot. h. l. Ziegl. aliter. Proleg. §.* 15.

℞. Affirmatur; 1. quia nihil adeo congruum eſt humanæ fidei & ſocietati humanæ, quam ea ſervare, quæ placuerunt. 2. quia inter reges & populos diverſos neceſſarius eſt aliquis ſe obligandi modus, & vero alius naturalis fingi non poteſt. 3. voluntate ſufficienter indicata ſignis externis rei dominium transfertur, quidni ergo & jus in perſonam, aut ad transferendum dominium, aut ad aliquid agendum, quippe cum in actiones noſtras par jus habeamus, atque in res noſtras. 4. Sapientum conſenſus hoc probat.

II. *Quot ſunt gradus loquendi de rebus futuris, quæ noſtræ ſunt poteſtatis aut fore putantur?*

℞. Tres.

℞. Tres. primus eſt aſſertio explicans de futuro animum, qui nunc eſt. *d. c. 11. §. 2.*

III. *Quid requiritur ad aſſertionem, ut vitio careat?*

℞. Requiritur veritas cogitationis pro tempore præſenti, non autem ut in ea cogitatione perſeveretur. Habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi conſilium, ſed & jus, quamdiu non vergit in alterius præjudicium. *d. c. 11. §. 2.*

IV. *Quis eſt alter gradus?*

℞. Pollicitatio, cum voluntas ſe ipſam pro futuro tempore determinat, cum ſigno ſufficiente ad indicandam perſeverandi neceſſitatem. Ideo etiam obligat promittentem vel abſolute, vel ſub conditione interdum, alteri tamen jus proprium non dat, vi cujus promittentem cogere poſſit. Multis enim caſibus evenit, ut obligatio ſit in nobis, nullum jus in alio ad exigendum, e. g propter beneficium acceptum obligamur ad gratiam reponendam, quam tamen plerumque is, qui beneficium in nos contulit, exigere non *d. c. 11. §. 3. Puff. l. 3. c. 5. §. 6.*

non poteſt. Huc referendæ ſunt pollicitationes virorum potentum aut gratioſorum, quibus alicui non per verba honoris, ſed ſerio ſuam commendationem, interceſſionem, aut ſuffragium ſpondent, quæ tamen non volunt jure aliquo abs ſeſe exigi, ſed in ſolidum ſuæ humanitati ac veracitati cupiunt imputari; niſi forte aliquid ipſis detur, ut ſuffragium dent.

l. un. C. de Suffr. Struv. Syntag. Ex. 25. th. 35.

V. *Quis eſt tertius gradus?*

℞. Eſt promiſſio perfecta, ubi ad talem determinationem accedit ſignum volendi jus proprium alteri conferre, ut rem promiſſam plene exigere poſſit: ſive ſit promiſſio dandi, ſive promiſſio faciendi, in qua eſt alienatio particulæ cujuſdam libertatis noſtræ.

d. c. 11. §. 4. d. 1. Puff. l. 3. c. 5. §. 7. Feld. h. l. æliter.

VI. *Quid requiritur ad perfectam promiſſionem?*

℞. Primum requiritur uſus rationis, ut promittens intelligat præſens negotium, & videat, an conveniens ſit, ut ſe obliget ad dandum vel faciendum, an non. Hinc furioſi, quamdiu furor durat, amentes & infantes promittere nihil

d. c. 11. §. 5. n. 1.

nihil poſſunt, nec ex promiſſo obligari: fœminæ poſſunt, uti & minores, licet hi non ſatis firmum judicium habere credantur, & ſi propterea læſi ſint, reſtituantur in ſtatum, in quo fuerunt ante promiſſionem. *l. 1. D. de min.*

VII. *Quid dicendum de ebriis?*

℞. Cum ebrietas rationem exulare faciat, non poſſunt obligari ex contractu ſeu promiſſo, ſi ebrietas eo uſque proceſſerit, ut ratio plane ſit obruta vino. Si enim paulo largius quis tantum adbiberit ad hilaritatem, obligatio contrahenda ex promiſſo non impeditur, præſertim ubi à ſobriis renovatur. Sic antiqui Germani de omnibus fere rebus, pace & bello in conviviis conſultabant, quia nullo tempore aut ad ſimplices cogitationes magis patet animus, aut ad magnas incaleſcit, & poſtero die repetebant. *c. 14. X. de vita & hon. cler.* *Puff. l. 3. c. 6. §. 4.* *Tacit. de mor. Germ. c. 22.*

VIII. *An ebrii obligantur ex delicto.*

℞. In delicto obligatio ipſorum non venit ex conſenſu, ſed ex re, i. e. ex facto improbo, quod contra legis prohibitionem admittunt. Et eadem opera,

pera, quia interdictum eſt delinquere, omnia cenſentur interdicta, quæ ad delinquendum pertrahere poſſunt. Sic ſi quis per vinolentiam vaſa, feneſtras &c. confringat, merito præſtat illud damnum, quod ſua culpa dat, imo interdum & pœnam luit. In obligatione ex promiſſo ſecus eſt, hoc enim pendet ex arbitrio noſtro, & requirit conſenſum, ſi ergo adhibeamus ea, quæ impediunt conſenſum, non videmur velle, quæ inde veniunt.

Puff. l. 3. c. 6. §. 4.

IX, *Quando puer ratione uti incipit?*

℞. Hoc certo definiri non poteſt, ſed ex quotidianis actibus, aut etiam ex eo, quod communiter in quaque regione accidit, ſumendum eſt. Quin natura hic multum faciat, & cura educationis, nulli dubitamus. Cæſaribus virtus contingit ante diem: & ea ſunt regnantium emiſſa cœlitus præcipua, aut potius privilegia, ut aureis capitalibuſque ante annos ingeniis emineant, cum plumbea in cæteris adeo eſſe ſoleant, ut vires niſi cum annis accipiant, ſenſimque per longa tempora colligant.

l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. d. c. 11. §. 5 n. 2. Limn. ad A. B. c. 7. obſ. 28. Mornac. ad l. 31. de LL.

X.

X. *Quando minores reſtituuntur in integrum, quæ leges obſervari debent?*

℞. Leges iſtius loci, ubi domicilium minor habet & contraxit: etiamſi cum peregrino paciſcatur, quia qui in loco aliquo contrahit, tanquam ſubditus temporarius legibus loci ſubjicitur; & quia civitas actionem denegare ſolet ex illis negotiis, quæ iſto loco ſunt celebrata & legibus non ſunt conformia.

d. c. 11. §. 5. n. 2.

c. 14. §. 5.

l. 6. D. de evict.

XI. *Si pactio fiat in mari, vel inſulis vacuis?*

℞. Si fiat inter duos, qui eidem civitati ſubjiciuntur, leges civitatis obſervare debent; ſi ſint diverſarum civitatum, ipſorum pacta ſolo jure naturæ reguntur, niſi forte in foro alterutrius actio ſit inſtituenda, tunc enim & leges iſtius loci videntur conſiderandæ. Idem dicendum, ſi per literas inter abſentes negotium contrahatur. Si ſummum habentes imperium cum ſubditis contrahant, id ſolent facere ſecundum leges ſuas, quibus

Puff. l. 3. c. 6. §. 5. in fin.

Grot. d. c. 11. §. 5. n. 3 aliter.

Grot. aliter d. l. c. 7 §. 11. n. 2. in fin.

bus licet ſint ſoluti, iis tamem vivunt.

XII. *Quid juris, ſi error interveniat?*

d. c. 11. §. 6. n. 2. ℞. Si promiſſio fundata ſit in præſumtione facti, quod non ita ſe habet, vel præſupponat aliquam qualitatem, citra cujus intuitum promiſſurus non fueram, naturaliter promiſſionis nulla erit vis, ſiquidem circumſtantiæ oſtendant, promiſſorem unice ex illo facto & præſuppoſita qualitate, tanquam ex conditione conſenſum l. fin. D. de. hær. Inſt. l. 28. D. de in off. teſt. ſuſpendiſſe; ut, ſi falſo rumore perſuaſus, te utiliter negotia mea geſſiſſe, tibi promiſerim promiſſio non valebit; vel ſi ex errore hæredem inſtitutum mortuum putaverim, alium hæredem ſcriberem, prior tamen hæres hæreditatem obtinebit.

XIII. *At ex tali inani promiſſo alter ſæpe damnum incurrit.*

d. c. 11. §. 6. n. 3. ℞. Si promiſſor negligens fuerit in re exploranda, aut in ſenſu ſuo exprimendo, & damnum inde alter paſſus ſit, tenebitur id reſarcire promiſſor, non ex vi promiſſionis, ſed ex damno per culpam dato. Præterea, ſi adfuerit

rit quidem error, ſed in quo fundata non fuerit promiſſio, ratus erit actus, utpote non deficiente conſenſu. Et ſi promiſſio pro parte fundata ſit in errore, valebit pro reliqua parte.

XIV. *Quid ſi dolus alterius huic errori cauſam dederit?*

℞. Si ipſius dolus cum quo contraxi[d] cauſam dederit huic errori, non obligor, propter deficientem conſenſum, qui in his non eſt, qui dolo decipiuntur, & quia cum decipiente non idem intelligunt & volunt. Si ſit tertius, qui dolo nos ad contrahendum inducit, contractus valebit propter conſenſum in eandem rem, & idem placitum, licet propter damnum quod inde oritur, ille nobis teneatur. Sic ſi dolus fuerit incidens, aut in ipſam rem, aut qualitatem rei, hactenus contractus erit vitioſus, ut decepto liberum ſit, aut ab illo diſcedere eumque diſſolvere, aut læſionis penſationem exigere.

[d] c. 11. §. 6 n. 3. Puff. l. 3. c. 6. §. 6. & 7.

XV. *An obligatur metu aliquid promittens?*

Puff. l. 3. c. 6. & 10. §. 11. Grot. d. c. 11. §. 7. aliter. ℞. Si is, cui promittitur, mihi intulit metum injuſtum, obligationem naturaliter ſibi non acquirit; quia in eo non eſt jus, cujus vi exigere queat obligationem: nam ad hanc generandam non ſufficit conſenſus, ſed in utroque requiruntur principia ad jus quærendum idonea, qualia non ſunt in eo, qui metum injuſtum infert. Cum enim lex naturæ jubeat præſtare id, ad quod alteri jus eſt, abſurdum videtur, per injuriam i. e. factum legi naturali contrarium, id jus produci, inſerviret enim ad ſui ipſius deſtructionem. Sane lex, quæ prohibet metum injuſtum, inter modos acquirendi juſtos eum referre non poteſt. Hinc ſi tertius aliquis metum intulerit, obligor mecum contrahenti, quia præter conſenſum qui adeſt, in ipſo etiam ceſſat vitium, quod alias obligationem impedit. Sic ceſſat vitium ſi quis habeat jus metum inferendi, ut ſi princeps cogat milites, quos alteri in ſubſidium mittit, ut ei etiam fidem dent. Vel ſi quis in bello captus, ali-
l. 2. c. 17. §. 18. & 19.

quid promittat. Item ceſſat vitium, ſi metus ſit reverentialis, ut ſi pater filiæ invitæ ſponſum det.

XVI. *An idem obtinet, ſi tertius aliquis cum latrone contrahat, ut in ipſius gratiam aliquem incolumem dimittat?*

℞. Vitium non ceſſat, nam latro non plus juris habet obligandi hunc tertium, quam iſtum, pro quo hic ſe obligavit, & turpe eſt pretio accepto abſtinere à vi & injuria inferenda, quam jus naturæ alteri inferre prohibet. Quanquam non negemus, huic tertio vim non eſſe illatam, eumque ſe obligaſſe proprio nomine. Item, dignam eſſe rem, ut aliquid præſtemus pro conſervatione vitæ alterius, eſſe etiam laudem humanitatis inſignem; hæc tamen iſti, qui metum intulit injuſtum, jus exigendi nullum tribuunt. *Puff. d. l. aliter.*

XVII. *Quid ſi alias cum latrone paciſcar, quando nullum metum mihi infert?*

℞. Pactum eſt ſervandum, quia non

ut latro, ſed ut homo mecum paciſcitur: & licet communis ſit hoſtis omnium hominum, non tamen ideo omnia jura hominum amiſit, ubi humano modo agit, & quemadmodum ſtatus hoſtilis in juſto hoſte non obſtat, quo minus fides hoſti data ſit ſervanda, ſic nec communis illa latronis hoſtilitas impedit, quo minus pacta cum ipſo inita valeant, præſertim cum actus hoſtilitatis, dum paciſcitur, nullos exerceat; licet in modum pœnæ à magiſtratu jus exigendi, quod ex pacto ipſi debetur, auferri poſſit.

Grot. l. 3. c. 19. §. 1. & 2.

l. 2. c. 14. §. 7.

XVIII. *Qualis requiritur materia ut promiſſum valeat?*

d. c. 11. §. 8.

℟. Ut promiſſum ſit efficax, oportet materiam eſſe aut eſſe poſſe in jure promittentis, nec enim promiſſum ultra extenditur. Quare non valent promiſſa facti per ſe illiciti, quia ad illa nemo jus habet, nec poteſt habere.

XIX. *Si res nunc non ſit in poteſtate promittentis, ſed eſſe aliquando poſſit, an valet promiſſio?*

d. c. 11. §. 8. n. 2.

℟. In pendenti erit efficacia, quia pro-

promiſſio facta cenſeri debet ſub conditione, ſi res in poteſtatem venerit; & tenebitur promiſſor facere quicquid moraliter æquum eſt ut ea impleatur.

XX. *Quid juris, ſi de facto impoſſibilia promittantur?*

℞. Si uterque tam promiſſor, quam Puff. l. 3.
cui promittitur rem noverint impoſ- c. 8. §. 5.
ſibilem, luſiſſe tantum & nihil egiſſe
cenſentur. At vero ſi promiſſor dun- §. 5. I. de
taxat ſciverit, e. g. equum meum ho- V. O.
die tibi commodare promiſi, qui Romæ eſt, tenebitur ad id quod intereſt ejus, cui promiſſio eſt facta, ne ita ſibi illuderetur.

XXI. *Si eo tempore quo promiſſio facta, res fuit poſſibilis, poſtea autem impoſſibilis fiat, an promiſſor obligatur?*

℞. Si caſu fortuito & citra culpam vel dolum promiſſoris fiat impoſſibilis, promiſſor liberatur à ſua obligatione; dummodo id quod ab altera parte accepit, reſtituat, vel ſi hoc non poſſit facere, ſummum conatum ad-

hibeat, ne alter detrimenti quid capiat, quia quæ ultra hunc ſunt, pro impoſſibilibus habentur, Sic mercatores, qui caſu fortuito facultatibus labuntur citra culpam vel dolum, creditoribus ſuis ſummum ſolvendi conatum debent; ſi dolus ipſorum interveniat, malo ſeu pœna coerceri poſſunt, & in eos valet tritum illud, qui non habet in ære, luat in corpore.

Puff. l. 3. c. 7. § 3.

XXII. *An promiſſio facta ob cauſam naturaliter vitioſam ipſa natura valet, ut ſi quid promittatur homicidii perpetrandi cauſa?*

Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 11. § 9. Puff. l. 3. c. 7. § 8. in med.

℞. Non; quia cauſa jure naturali turpis & vitioſa non poteſt non producere effectum turpem & vitioſum: & ſicut promiſſio eſt turpis, quia eſt ilex mali, ita etiam impletio promiſsionis erit turpis, quia eſt penſatio ſceleris & ad plura committenda invitat. Quid prodeſt prohibuiſſe furtum, ſi furto facto res furtiva poſsit retineri? Nec ſufficit conſenſus utriuſque, ſi non ſit circa rem licitam, alias enim facile omnes leges ſubverterentur inito

to pacto ſuper iis violandis, & ſic jus naturæ inſerviret ad ſui deſtructionem. Hinc Judæ promiſſio Thamari facta quam meretricem putabat erat nulla, & factum ejus in omnibus vitioſum. Vitioſa fuit fornicatio, vitioſa promiſſio, annuli ſignatorii traditio, hædi miſſio, licet eo tempore ex errore creditum fuerit, permiſſum eſſe innuptæ & liberæ fœminæ corporis ſui uſum alteri concedere ſine conſenſu conjugali, vel gratis, vel pro mercede.

Oſ. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 9. Grot. d. l. aliter. Seld. l. 5. c. 4. Brun. ad l. 4. D. de condict. ob turp. cauſ.

XXIII. *Si quid promittatur ob cauſam ante debitam, e.g. ſi quis rem meam deperditam invenerit, quam vi dominii reſtituere debet, & ego inventori promittam præmium?*

℞. Promiſſio valet, licet ſi nihil ſponte promiſerim, à me inventionis præmium, ut rem reſtituat, exigere non poſſit; obligatus enim eſt ad reſtitutionem propter dominium meæ rei, quæ penes ipſum eſt.

Grot. l. 2. c. 11. §. 10. & c. 10. §. 1. n. 5.

XXIV. *An promiſſio ſine cauſa valet?*

℞. Quamvis ejus, cui fit promiſſio, meritum vel alia aliqua cauſa non

d. c. 11. §. 10. Feld. h. l. aliter & §. 14.

 præ-

præcedat, tamen ſine omni cauſa ex mera liberalitate mea promiſſio valet.

XXV. *Quis eſt promittendi modus?*

℞. Modus promittendi requirit actum externum, i. e. ſignum ſufficiens voluntatis noſtræ declarandæ, quale
d. c. 11. §. 11. Puff. l. 3. c. 6. §. 16. interdum poteſt eſſe nutus, inprimis inter illos, quorum alter linguam alterius non intelligit, & inter mutos & ſurdos, frequentius autem vox aut literæ: etiam homo, ſi conſtet de voluntate noſtra, qua illum elegerimus ut inſtrumentum noſtrum ad hoc ſpeciatim, aut ſub generali notione; ita nomine principalium in publicis promittunt legati, in privatis inſtitores & magiſtri navium.

XXVI. *An talis homo nos obligare poteſt contra voluntatem noſtram?*

Grot. d. l. 2. c. 11. §. 12. Puff. l 3. c. 9. §. 2. l. 35. & 45. l. 60. §. 3. & 4. D. mand. ℞. Si generaliter aliquis conſtituatur, ut nomine noſtro aliquid agat, ſemper ex bona fide agere debet illud, quod natura negotii vult: bonam enim fidem tacite ſuppoſuiſſe videmur, hinc ſi chartas puras, ſeu ut vocantur blancas alicui demus, nomine noſtro ſubſcriptas,

ſcriptas, non poteſt aliquid à naturâ negotii commiſſi alienum inſcribere, neque præſumimur in illud conſenſiſſe. Si tamen duplicia mandata dederimus; aliud manifeſtum & forte generale, quod exhibet illi, quocum eſt contrahendum, aliud arcanum & ſpeciale, quod internuncium duntaxat inſtruit, & quouſque progredi debeat, præſcribit; ſi hoc arcanum mandatum tranſgreditur, nobis tenetur ad id quod intereſt à mandato noſtro non fuiſſe diſceſſum, tertio tamen obligamur ad id, quod ab illo fuit actum. Nam alias nullum eſſet medium per internuncios negotia expediendi, & ſub prætextu limites mandati non fuiſſe obſervatos, facile omnia concluſa ſubverterentur.

XXVII. *Si plures navem exerceant & magiſtrum præponant, ut nomine ipſorum contrahat, an ex contractu magiſtri ſinguli obligantur pro portione, quam in navi habent, an in ſolidum?* *l. 1. pr. & § ult. l. 2. C. de inſtit. & exercit. act.*

℞. In ſolidum ſinguli exercitores te-

l.3.&4. D. de exerc. act. Zigl. ad Grot. l.2. c.11. §.13. nentur: æquitas enim vult, ſi damnum aliquod ſit ferendum, ut ille ferat, qui magiſtrum præponit & ſocium parum idoneum ſibi adjungit, non autem ille, qui cum magiſtro contrahit, & facultates exercitorum excutere non debet nec poteſt. Licet leges Feld. h.l. Grot. aliter. civiles propter ſuæ civitatis rationes aliter ſtatuere poſſint. Jus enim civile non in totum inſervit juri naturæ.

XXVIII. *Ut promiſſio jus transferat ex parte promiſſarii quid requiritur?*

Grot. l.2. c.11. §.14. ℟. Requiritur acceptatio, ut in dominii tranſlatione, neque enim invito rem meam obtrudere, neque eam pro derelicta habere volo. Si tamen rogatio anteceſſit, e. g. viſne ut decem dem pro hac vel illa re, cenſetur ea durare, niſi expreſſe fuerit revocata, & eo caſu in anteceſſum acceptatio facta Puff. l.3. c.6.§.15. intelligitur. Ita tamen, ut rogationi conveniat reſponſio, nam ſi quis de majori ſumma reſpondeat, quam alius rogavit, requiritur expreſſa acceptatio.

XXIX.

XXIX. *At in pollicitatione quando civitati aliquid promittitur, ſufficit actus promittentis & acceptatio non requiritur?* Grot. d. c. 11. §. 14.

℞. Propter beneficia in nos à civitate collata ſemper præſumitur acceptare, quæ ab aliis offeruntur. Feld. d. §. 14. Ziegl.

XXX. *Si acceptatio fuerit facta, an requiritur ne innoteſcat promiſſori?*

℞. Promiſſio poteſt concipi duplici modo; vel ſic, volo ut valeat ſi acceptetur; vel ſic, volo ut valeat ſi acceptatam intellexero. In dubio utrum ſenſum ob oculos habuerit promiſſor, ex negotii natura videndum: ſi promiſſio fiat ex mera liberalitate, prior ſenſus præſumitur, niſi aliud impediat; ſi non ſit ex mera liberalitate & ad mutuam obligationem pertineat, poſterior. l. 2. c. 11. §. 15. Puff. l. 3. c. 6. §. 15. in fin.

XXXI. *An promiſſum licite revocatur ante acceptationem?*

℞. Cum ante acceptationem jus nondum ſit tranſlatum, revocari promiſſum poteſt ſine injuſtitia, imo & ſine inconſtantia, ſi revera eo animo factum Grot. l. 2. c. 11. §. 16. Puff. l. 3. c. 9. §. 6.

ctum ſit, ut ab acceptatione demum valere incipiat. Revocari etiam poteſt mortuo ante acceptationem eo, cui forte per literas aut nuncium aliquid offerimus, ita ut ejus hæredes acceptare non poſſint, quia acceptatio videtur collata in ejus arbitrium, qui mortuus eſt, non in hæredum: aliud enim eſt, velle dare huic jus, quod ad hæredes tranſmittere poteſt, aliud
l. 191. D. velle dare hæredibus immediate; mul-
de R. J. tum enim refert, in quem beneficium conferatur.

XXXII. *An promiſſum revocari poteſt eo mortuo, qui lectus erat voluntatis noſtræ internuncius?*

d. l. 2. ℞. Affirmatur; quia in illius verbis
c. 11. poſita fuerat obligatio. Unde licet
§. 17.
Puff. l. 3. hic internuncius tertio alicui indicarit
c. 9. §. 3. quale negotium in mandatis habeat, & per hunc iſti, ad quem deſtinabatur, innotuerit, tamen non obligor, quia ex ipſius verbis non volo obligari, neque videtur meæ voluntatis ſatis exactam habere notitiam ad eam confirmandam alteri. Aliud eſt in tabellario, qui

qui non eſt inſtrumentum obligationis, ſed perlator inſtrumenti obligatorii. Itaque literæ conſenſus indices per quemvis perferri poterunt.

XXXIII. *An promiſſum revocari poteſt, ſi internuncius ſeu miniſter non ſit mortuus?*

℞. Affirmatur; ſive electus ſit tan- *Grot. d. l.*
tum ut perlator ſententiæ noſtræ, ſive *& Puff. d. c. 9.*
electus ſit, ut ipſe promittat. Utro- *§. 4. ali-*
que caſu vim ſuam habebit revocatio *ter.*
etiamſi miniſtro non innotuerit, dummodo ille, ad quem mittitur, de ea certior factus fuerit. Habet
enim animus humanus non tantum *Grot. d.*
naturalem potentiam mutandi conſi- *c. 11. §. 2.*
lium, ſed & jus, quamdiu alii non obligatur.

XXXIV. *Si dubium ſit, an mandatum ſit revocatum?*

℞. In dubio mandantis voluntas *d. c. 11.*
cenſetur fuiſſe ut impleatur manda- *§. 17.*
tum, niſi magna mutatio inciderit, *n. 2.*
qualis eſt mors; aut ſi apertiſſime appareat, ſtatum rerum præſentem unicam miſſonis cauſam fuiſſe, & ſtatus fuerit

Digitized by Google

l.2.c.16. fuerit mutatus. Hinc legati à ſuſcepto §.25.n.2. itinere domum redire ſolent, deſerta legatione, ſi res ita mutatas intelligant, ut tota legationis materia aut cauſa ceſſet.

XXXV. *An tertius poteſt promiſſionem alteri factam acceptare?*

℞. Si is qui acceptat, mandatum habeat acceptandi, d.c.11. plane ex tali acce- §.18.n.2. ptatione promiſſio perficitur; Puff.l.3. quia c.9.§.5. conſenſus poteſt & per miniſtrum interponi & ſignificari, & velle cenſemur, quod in alterius voluntate poſuimus, ſi & ille velit. Si acceptans mandatum non habeat, aut promiſſio ſit facta acceptanti, ut rem alteri det, e.g. ego Sejo dabo, ſi tibi placuerit; hic in acceptantis arbitrio videtur eſſe aut derivare hoc promiſſum in Sejum, aut recuſando id impedire, quo minus ad ipſum veniat, & acceptans mihi pœnitendi adimit facultatem, & ſi Sejo etiam placuerit, promiſſum jure naturali ad præſtandum obligat: aut promiſſio eſt collata in ipſius nomen, cui res eſt danda, altero tantum teſte,

teſte, e. g. aſſevero ſeu promitto, te teſte, me Sejo daturum, tunc etſi his verbis annuas, tamen neque tibi jus quæſiviſti, neque Sejo, quia in perſonam tuam promiſſio non fuit collata, neque Sejo, quia cum tibi non dederit mandatum acceptandi, tuam actionem pro ſua non agnoſcit. Hinc promiſſor, quia per acceptationem Sejo jus non eſt quæſitum, revocare promiſſum poteſt citra injuriam, etſi non ſemper circa violationem conſtantiæ & veracitatis.

XXXVI. *An promiſſioni perfectæ onus aliquod adjici poteſt?*

℞. Ante acceptationem conditiones d. c. 11.
adjicere poteſt quas vult promiſſor, §. 19.
e. g. dabo centum ſi velis Romam ire: ſi enim ante acceptationem liceat totum revocare, licebit etiam onus adjicere; poſt acceptationem non poteſt, quia jus acceptanti eſt quæſitum.

XXXVII. *Poteſtne onus adjici in commodum tertii?*

℞. Affirmatur; dummodo tertius d. c. 11.
ille acceptaverit, e. g. dabo tibi cen- §. 19.
tum,

Digitized by Google

tum; ſi Sejo ſumptus ſtudiorum per annum ſuppedites: ſi enim tertius nondum acceptaverit, à promiſſore revocari poteſt, quia huic tertio ante acceptationem nullum jus competere poteſt.

XXXVIII. *Si error promiſſioni cauſam dederit, vel metus, poteſtne promiſſio convaleſcere, ſi cognito errore vel metu promiſſor ſtare velit promiſſo?*

Grot. l. 2. c. 4. §. 11. d. c. 11. §. 20. Feld. h. l. aliter.

℞. Convaleſcere poteſt, dummodo interveniat actus externus, ex quo conſtare poſsit de animo promittentis, non quidem præciſe verba, cum retentio rei promiſſæ ex parte ejus cui promiſſa eſt, & relictio ejus ex parte promittentis, aut ſimile aliquid ſufficere poſsit ad ſignificandum conſenſum. Nam quæ ab initio vitioſa ſunt, ex poſt facto convaleſcere poſſunt, ſi res à vitio purgetur & nova cauſa ſuperveniat.

XXXIX. *An promiſſiones ſemper requirunt cauſam expreſſam ut valeant?*

℞.

℞. Non; tacita enim cauſa ſubeſſe poteſt, nam ſi quis promittat ſe datu- d c. 11. §. 11.
rum, quod ſcit ſe non debere, videtur donare.

XL. *Si quis promittat factum alienum, ſeu ejus, qui non eſt ſub ipſius poteſtate, ad quid obligatur?*

℞. Quia in factum alienum nullam d. c. 11.
facultatem habemus, facta aliena pro- §. 22.
mittere non poſſumus, & ex tali pro- Puff. l. 8. c. 6.
miſſione non obligamur, ſi ſtricte in- §. 10.
hæreamus verbis promiſſionis. Quia tamen inconveniens eſt, actus alicujus ſerio ſuſcepti nullum eſſe effectum, promiſſionem ſic interpretamur, ut promittens obligetur ad curandum, ut factum præſtetur. Quod eo magis valet, ſi quis expreſſe dixerit, ſe operam daturum, ut tertius aliquid faciat, tunc enim omni modo moraliter poſſibili, quantum honeſte ab eo poſtulari poteſt, efficere debet, ut alius faciat, qui ſi abnuat facere, promittens ad intereſſe non obligatur, niſi & hoc in omnem eventum promiſerit.

CAPUT XII.

De Contractibus.

I. *Quid ſit contractus.*

II. *Quomodo differat à pacto.*

III. *Quotuplex ſit. Quid ſit verus, quid quaſi contractus.*

IV. *Verus contractus quotuplex ſit. Quid nominatus, quid innominatus.*

V. *Quotuplex ſit contractus nominatus, quid realis, quid conſenſualis: an verbalis & chirographarius ſint juris naturæ.*

VI. *Quot ſint contractus innominati.*

VII. *Quomodo præterea contractus dividantur. quid bilaterales & unilaterales: onerosi & benefici: bonæ fidei & ſtricti juris.*

VIII. *An in contractibus æqualitas ſit obſervanda.*

IX. *An in contractibus beneficis.*

X. *Quomodo hæc æqualitas inveniatur.*

XI. *Quomodo ex actibus contractum præcedentibus æqualitas æſtimetur.*

XII. *An etiam ex aliis, quæ, licet ad rei æſtimationem faciant, rem tamen non contingunt.*

XIII. *An vitia ipſi emtori nota indicanda.*

XIV. *An etiam requiratur æqualitas in voluntate contrahendi.*

XV. *In ipſo actu principali quomodo inveniatur æqualitas.*

XVI. *Quomodo in eo, de quo agitur.*

XVII. *Quid ſit pretium.*

XVIII. *Quotuplex.*

XIX. *Quot modis determinetur.*

XX. *Quæ ſit menſura pretii.*

XXI. *An omnibus rebus vitæ humanæ utilibus pretium poſſit imponi.*

XXII. *Cui pretium mox augeatur, mox minuatur.*

XXIII. *Nummus qualis eſſe debeat.*

XXIV.

XXIV. *An ex ſtanno, ferro, plumbo, corio, cortice, papyro.*

XXV. *An valor nummorum à principe pro lubitu augeri vel minui poſſit.*

XXVI. *Quando in emtione & venditione dominium transferatur.*

XXVII. *Cur periculum ſtatim perfecta emtione pertineat ad emtorem.*

XXVIII. *Si res bis ſit vendita, quæ venditio valeat.*

XXIX. *An monopolia cum jure naturæ pugnent.*

XXX. *In locatione & conductione cujus damno ſint ſterilitas & alii caſus uſum impedientes.*

XXXI. *Si opera alicujus pluribus ſimul utilis eſſe poſſit, an à ſingulis mercedem petere poſſit, quam ab uno exigeret.*

XXXII. *An uſuræ jure naturali ſint vetitæ.*

XXXIII. *An pecunia ſit res ſterilis, & an pro uſu talis rei recte ſolvantur uſuræ.*

XXXIV. *Quomodo æſtimetur periculum in contractu aſſecurationis.*

XXXV. *Ut hic contractus ſubſiſtat quid requiratur.*

XXXVI. *In ſocietate negotiatoria quomodo partes in damno & lucro dicantur æquales & inæquales.*

XXXVII. *An ſociorum unus particeps eſſe lucri poſſit, & immunis damni.*

XXXVIII. *An quis damnum ſentire poſſit, & non participare de lucro.*

XXXIX. *An æqualitas obſervetur in ſocietate univerſorum bonorum.*

XL. *Societatē finita ad quem pertineat periculum rerum collatarum.*

XLI. *Quæ ſit communis utilitas in ſocietate navali, ſeu admiralitate; & quomodo æqualitas in ea inveniatur.*

XLII. *An æqualitas in contractibus obſervanda ſemper à contrahentibus obſervetur.*

I. *Quid eſt contractus?*

℞. Contractus eſt conventio vel nomen proprium, vel cauſam habens: vel quæ propter certum & determinatum contrahendi modum, vel propter datum vel factum, quod ſubeſt, obligat ad dandum, vel faciendum, vel præſtandum. vide quæſt. ſeq. in fin.

II. *Quomodo differunt contractus & pactum?*

Str. Ex. 6. th. 9. 30. & 31. Schilt. Ex. 8. th. 8. & 52. Puff. l. 5. c. 2. §. 4. aliter.

℞. 1. In contractu eſt conſenſus præſens; in pacto plerumque futurus. 2. in contractu eſt conſenſus determinatus & ratione rei in contractum deductæ, & ratione modi & formæ contrahendi; in pacto eſt conſenſus nudus. 3. in contractu præter conſenſum requiritur interdum ad perfectionem rei traditio, ut in realibus, interdum determinatio, ut modo dictum, ut in conſenſualibus; in pactis hæc non requiruntur. 4. in contractu ſemper ſubeſt cauſa, i. e. vel certus & determinatus contrahendi modus, vel datum vel factum; in pactis ſecus.

III. *Quo-*

III. *Quotuplex eſt contractus?*

℞. Contractus eſt vel verus, vel quaſi contractus. Verus contractus eſt vera conventio, propter proprium nomen vel cauſam, quæ ſubeſt, obligationem producens. Quaſicontractus eſt quaſi conventio, quando ſcilicet jus ex facto, quod intercedit, inducit conſenſum & obligationem, e. g. dum quis gerit abſque mandato negotia aliena in utilitatem vel abſentis vel ignorantis; jus ex hoc facto inducit conſenſum inter eum, qui negotia gerit, & eum, cujus negotia geruntur; ſcilicet ille videtur ſe obligaſſe ad diligentem adminiſtrationem, & rationum redditionem finito negotio, hic autem ad præſtationem indemnitatis, ſi negotiorum geſtor impenſas quaſdam fecerit, vel damnum ſentiat occaſione negotii, natura enim iniquum eſt, ut officium alicui ſit damnoſum. *Grot. l. 2. c. 12. §. 1. & 2. aliter. jung. Feld. h. l.*

IV, *Veri contractus quomodo ſubdividuntur?*

℞. Veri contractus alii ſunt, qui non retinent illud nomen generale con- *l. 7. D. pact.*

ventionis, ſed propter proprium & determinatum objectum, & propriam & determinatam contrahendi formam accipiunt nomen proprium, quod producit propriam actionem, quæ ex aliis contractibus non datur; e. g. quando pro re conſtituitur certum pretium in pecunia numerata, hæc conventio non retinet generale conventionis nomen, ſeu non dicitur tantum conventio, verum propter proprium ſuum & determinatum objectum, quod diverſum eſt à pretio, & propriam & determinatam contrahendi formam, quæ eſt ut pretium ſit certum, ut conſiſtat in pecunia numerata, ſit verum & juſtum, accipit nomen proprium, quod aliis conventionibus tribui non poteſt, & actio, quæ inde oritur, etiam eſt propria, quæ ex hoc contractu & nullo alio datur, ſcilicet actio empti venditi; & hi contractus à Doctoribus ſolent vocari contractus nominati. Alii ſunt contractus, qui quidem non habent proprium nomen, neque proprium & de-

Grot. l. 2. c. 12. §. 3. n. 2. aliter. Puff. l. 5. c. 2. §. 7 aliter.

determinatum objectum, ſed admittunt omnis generis res, neque propriam & determinatam contrahendi formam; verum illam partium arbitrio & voluntati relinquunt, & hinc producunt actionem generalem, quæ communis eſt pluribus contractibus, & à forma, quæ ab ipſorum præſcriptione pendet, dicitur actio præſcriptis verbis, actio in factum. & hi contractus ſolent vocari contractus innominati, e. g. do tibi rem, ut mihi des aliam, ſæpe ejuſdem ſpeciei, ut ſi imperialem tibi dem, ut alium imperialem mihi des, vel do tibi frumentum, ut mihi des cereviſiam, vel vinum, vel aliud quid, prout contrahentibus viſum fuerit.

Str. Ex. 25. th. 2. & 23.

V. *Contractus, qui nominati dicuntur, quomodo dividuntur?*

℞. Contractus, qui dicuntur nominati, alii ſunt reales; qui perficiuntur rei traditione, ut eſt mutuum, commodatum, depoſitum & pignus; alii conſenſuales, qui modo & determinato conſenſu abſque rei traditione perfi-

§. ult. Inſt. de Oblig. & tot. tit. quibus mod. re cont. obl. §. 1. J. de oblig. ex conſ.

ficiuntur, ut emtio venditio, locatio conductio, ſocietas, & mandatum. Contractus verbalis ſeu ſtipulatio, quatenus certis & ſolennibus interrogandi & reſpondendi formulis conſtat, juri naturæ eſt ignotus. Item contractus chirographarius, quatenus quis ex ſola ſcriptura, licet rem non acceperit, obligatur.

Puff. l. 5. c. 2. § 6. in med.

VI. *Coutractus qui innominati dicuntur quot ſunt?*

Str. Ex. 25. th. 2. 10. 11. 15. Puff. d. l. 5. c. 2. § 9. Grot. l. 2. c. 12. §. 3. n. 1. & 2. aliter.

℞. Plures, ex quibus tamen præcipui ſunt do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Qui omnes re perficiuntur ſeu cauſa conſtant, & antequam aliquid eſt datum vel factum, non eſt contractus, ſed pactum de contrahendo.

VII. *Suntne adhuc aliæ contractuum nominatorum & quaſi contractuum diviſiones?*

Puff. l. 5. c. 2. §. 5. & 8.

℞. Affirmatur: contractus enim nominati & quaſi contractus alii ſunt bilaterales, in quibus uterque obligatur, ut emtio venditio, locatio conductio, negotiorum geſtio &c. alii uni-

Digitized by Google

unilaterales, ubi unus tantum obligatur, ut mutuum, ſolutio indebiti &c. Alii ſunt oneroſi, qui obligant utramque partem ad onus, ut emtio venditio, locatio conductio; alii benefici, in quibus alteri parti gratis aliquid præſtatur, ut commodatum, depoſitum, mandatum, negotiorum geſtio. Alii ſunt bonæ fidei, in quibus ex bono & æquo alter alteri obligatur, & verbis omiſſa pro expreſſis habentur, ut emptio & venditio, negotiorum geſtio &c. alii ſtricti juris, in quibus obligamur ex iis, quæ expreſſa ſunt, & quæ expreſſa non ſunt habentur pro omiſſis, ut mutuum, ſolutio indebiti.

Kulpis. Ex. 6. ad lib. 2. c. 12. aliter. Textor. c. 13. § 50. aliter. Frantz. Ex. 13. q. 7.

VIII. *An in contractibus æqualitas eſt obſervanda?*

℞. Affirmatur; quia enim contractus inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas cauſas expetunt poſſidere potius, quam rem ſuam retinere, aut opera ſuperſedere, jus naturæ, ut & in dominio ſemel introducto,

Puff. l. 5. c. 3. §. 1.

Grot. l. 2. c. 10. §. 2. c. 12. §. 8.

æqualitatem imperat, ita ut ex inæqualitate jus oriatur minus habenti.

IX. *Quid ſi contractus ſint benefici, ut mandatum, depoſitum?*

Grot. l. 2. ℞. In contractibus beneficis non qui-
c. 12. dem omnimoda æqualitas ſpectatur,
§. 13. ſi enim e. g. in mandato operis merces
Puff. l. 3.
c. 3. §. 7. reſpondeat, non amplius eſt contra-
& l. 5. ctus beneficus, ſed tranſit in aliud ne-
c. 3. §. 7.
Feld. ad gotii genus, tamen ex ſuppoſitione
l. 2. c. 12. ejus quod agitur, ne quis ſcilicet ex
§. 8. ali- beneficio damnum ſentiat, is qui be-
ter.
neficum negotium in ſe ſuſcipit, indemnis ſervari debet, & propter impenſas, quas in negotium fecit, & propter damnum, quod propter negotium ſuſceptum incurrit.

X. *Quomodo iſta æqualitas invenitur & determinatur?*

Grot. l. 2. ℞. Hæc æqualitas invenitur & de-
c. 12. §. 8. terminatur partim ex actibus, qui vel præcedunt contractum, vel qui interveniunt in ipſo contractu principali, partim ex eo, de quo agitur.

XI. *Quomodo ex actibus, qui præcedunt*

dunt contractum, hanc æqualitatem invenimus & æſtimamus?

℞. Is qui cum aliquo contrahit, vitia ſibi nota rei de qua agitur, ſignificare debet; quia alias juſtum pretium ſtatui nequit; nam qui ſciens pro re vitioſa pretium ſumit, dum alter eam æſtimat non vitioſam, plus conſequitur, alter minus habet. *Feld. ad Grot l.2. c.12.§.9. Puff. l.5. c.3. §.3. Grot.l.2. c.12. §.9. aliter.*

XII. *An & alia, quæ extra rei ſubſtantiam poſita ſunt, & tamen ad æſtimationem ejus faciunt, indicari debent?*

℞. Non; quia hoc non venit ex natura contractus, ſed extrinſecus contingit: ut ſi quis frumentum vendat majori pretio, & ſciat multas naves in curſu eſſe, quæ frumentum advehunt, non cogitur indicare, vel frumentum ſuum minori pretio vendere; frumenti enim bonitas apparet, & tunc quando contractus initur, revera tanti eſt quanti venditur, etſi paulo poſt minoris ſit futurum propter aliarum navium adventum, adeo ut cum quilibet ſibi ipſi ſit proximus, ne quidem *Grot. d. c.12.§.9. n.2. Puff. l.5. c.3. §.4. Grot. d. §. n.2. aliter.*

contra

contra humanitatis officium faciat, ſi non indicet. Nam non ſemper quicquid tibi audire utile eſt, idem mihi dicere neceſſe eſt, niſi de iis agatur, quæ rem ſubjectam per ſe contingunt, ut ſi domus ſit peſtilens, ſi à magiſtratu dejici juſſa.

XIII. *Quid juris ſi vitia rei emtori jam nota ſint?*

Grot. d. c. 12. §. 9. n. 3. l. 55. D. de Ædil. edict. l. 15. §. 1. & 43. D. de contrah. emt.

℞. Non neceſſe eſt ut indicentur, ſcientia enim utrinque pars pares facit contrahentes; & ſicut ob vitia ab emptore indicata emtio non poteſt reſcindi, ita nec ob nota, vel ob ea, de quibus ex inſpectione facile conſtare potuit, in hæc enim emptor conſenſiſſe videtur, & ſic nulla ipſi fit injuria.

XIV. *Requiriturne ut & contrahentium inter ſe voluntas ſit æqualis?*

Grot. d. c. 12. §. 10. Feld. d. l. aliter.

℞. Et in voluntatis uſu requiritur æqualitas in contractibus, ita ut ne quis metus incutiatur contrahendi cauſa, aut ſi injuſte incuſſus ſit, dematur. Nam metum injuſtum incutiens ex ſuo delicto facit, ut in contractu oriatur inæqualitas, & ut ille plus,

plus, alter minus habere cenſeatur. Si metus juſte incuſſus anteceſſerit, ut ſi magiſtratus ſub pœna mandet ſubditis aut perpetuis, aut temporariis, ut vel emant vel vendant neceſſitate exigente, aut ut operas ſuas, vehicula aut naves locent, demi non debet, hic enim metus contractu videtur extrinſecus, & magiſtratus vi eminentis dominii hæc omnia ante contractum celebrandum optimo jure mandare potuit.

Puff. l. 5. c. 3. §. 6. in fin.

Grot. l. 1. c. 1. §. 6.

XV. *Quomodo æqualitatem invenimus & æſtimamus ex iis, quæ interveniunt in ipſo contractu principali?*

℞. Si in ipſo contractu non plus exigatur, quam par eſt. Id quod in oneroſis contractibus adeo eſt obſervandum, ut id, quod pars altera amplius promittit, ne quidem tanquam donatum retinere poſſit. Nam animus ejus generis contractus ineuntium non cenſetur eſſe talis, nec præſumitur, niſi manifeſte appareat: quod enim promittunt aut dant, credendi ſunt pro-

Grot. l. 2. c. 12. §. 11. Puff. l. 5. c. 3. §. 8.

promittere aut dare tanquam æquale ei, quod accepturi ſunt, utque jus æqualitatis ratione debitum.

XVI. *Quomodo ex eo, de quo agitur?*

Grot. d. c. 12. §. 12. n. 1. ℞. Licet nec celatum quicquam ſit quod dictum oportuit, nec plus exactum, quam deberi putabatur, ſi tamen in re deprehendatur inæqualitas ſine culpa contrahentium, puta quod vitium latebat, aut de pretio errabatur, ea tamen reſarcienda eſt, & demendum ei qui plus habet, reddendumque minus habenti: quia in contractu id utrinque propoſitum aut fuit, aut eſſe debuit ut uterque tantundem haberent. Quanta autem hic debeat eſſe læſio, judex æſtimabit, vel vir bonus ex ipſa pretii magnitudine & rei valore, ſecundum id, quod æquum eſſe ipſis recta ratio dictat. Ut autem tunc demum reſcindatur, quando quis *l. 2. & 8. C. de reſc. vend.* læſus eſt ultra dimidium veri pretii, eſt ex jure civili, &, ne nimium multiplicarentur lites, ſi ob quamcunque læſionem contractus reſcinderentur, conſtitui potuit.

XVII.

XVII. *Quid eſt pretium?*

℞. Pretium eſt valor rerum & actionum in commercium venientium, ſecundum quem illæ invicem comparari ſolent. *Puff. l. 5. c. 1. §. 2. in fin. Grot. l. 2. c. 12. §. 14.*

XVIII. *Quotuplex eſt?*

℞. Pretium eſt vel vulgare, vel eminens. Illud eſt, quod deprehenditur in rebus & actionibus, ſeu operis in commercium venientibus, quatenus neceſſariæ ſunt vel utiles, vel delectationem hominibus adferunt. Hoc eſt nummus & quicquid ejus vicem gerit, quatenus omnium rerum & operarum pretia virtualiter continet, & communem earundem menſuram præbere intelligitur. *Grot. & Puff. d. l. §. 3. Ren. Budel. de monet. l. 1. c. 3. l. 1. D. de contrah. emt.*

XIX. *Quot modis determinatur pretium?*

℞. In ſtatu naturali extra civitatem quarumvis rerum pretia ex conventione contrahentium determinantur. In civitatibus duplici modo: uno per legem, & vocatur pretium legitimum, quod regulariter cum juſtitia & æqui- *Grot. d. c. 12. §. 14. in fin.*

Puff. l. 5. *c.* 1. §. 8. *in fin.* & §. 9. æquitate congruere præſumitur, ita ut in puncto conſiſtat, nec latitudinem habeat, ſed quantulocunque exceſſu injuſtitia committatur. Quare quando in gratiam emtorum illud taxatur, venditori non licet ultra exigere, quamvis ſi velit, & lex non prohibeat, id quod plerumque fit in gratiam aliorum mercatorum, poſſit minus accipere: altero per communem hominum æſtimationem & judicium, accedente conſenſu eorum, qui inter ſe contrahunt, & hoc vocatur commune pretium ſeu naturale, & habet aliquam latitudinem, intra aliquam plus minusve poteſt exigi & dari, ſeu res tanti æſtimatur, quantum pro ea communiter offerri aut dari ſolet. Ita ut pretium vulgare *Puff. l.* 5. *c.* 1. §. 7. commodo ſubdividatur in legitimum & commune, cui adjicitur pretium affectionis, ſi propter peculiarem affectum res ſupra commune pretium vel ematur vel vendatur.

XX. *Quæ eſt menſura pretii, ſeu fundamentum pretii quod eſt?*

℞. Men-

℞. Menſura ſeu fundamentum pretii in ſe eſt aptitudo rei vel actionis, qua aliquid aut mediate aut immediate conferre poteſt ad vitæ humanæ neceſſitates, aut ad eandem commodiorem aut jucundiorem reddendam. Unde res inutiles vocantur res nullius pretii, ſicut & homines interdum inutilia terræ pondera, ſeu nullius pretii vocare ſolemus. *Puff. l. 5. c. 1. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 14. aliter.*

XXI. *At vero non omnibus rebus, quæ vitæ humanæ ſunt utiles, pretium impoſitum eſt.*

℞. Quædam res & actiones ſunt conſtitutæ extra commercium hominum & extra eorum dominium, & eo ipſo pretium iis eſt detractum, licet utiliſſimæ ſint in vita humana & neceſſariæ, ut partes aëris ſuperiores, æther, cœleſtia corpora, vaſtus oceanus; ſic jure gentium res ſacræ & ſanctæ & religioſæ; ſic liber homo, quia non eſt in commercio, pretium nullum habet; ſic actiones ſacræ, exhibitio Sacramentorum & ſimilia, pretio comparari non debent. Item actiones, quæ ani- *Puff. d. c. 1. §. 5.*

l. 1. §. 5. D. de extraord. cogn. mo perficiuntur, ut docere &c. licet, ut pro opera, quæ in his præſtatur, honorarium interveniat, æquum ſit. Quædam res ſeparatim teneri nequeunt, & ſic pretium non habent, niſi aliis rebus accedant, e. g. apricum lumen ſolis, liquidus & purus aër, amœna facies terræ, umbra & ſimiles res, quibus homines ſine uſu terræ frui non poſſunt, & hinc ſeorſim non habent pretium, at ſi jungantur cum regionibus, fundis ac prædiis, multum momenti adferunt ad augendum pretium.

XXII. *Quæ ſunt rationes, cur pretium mox augeatur, mox imminuatur?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 14. Boecl. in diff. de menſ. part. p. 59. 61. 68. 70 Puff. l. 5. c. 1. §. 6. ℞. Variæ ſunt rationes: ad intenſionem pretii inprimis facit raritas, & ambitio mortalium præcipue æſtimat, quæ cum paucis habet communia, & contra vile eſt, quicquid intra cujuſvis ſuppellectilem cernitur. Res quotidiani uſus & quæ potiſſimum ſpectant victum, amictum, & arma, præcipuam pretii ſui intenſionem nanciſcuntur, quando raritas con-

conjungitur cum neceſſitate, ut fieri ſolet in annonæ caritate, obſidionibus & ſimilibus præter raritatem neceſſitatibus. Pretia rerum artificialium intendi ſolent ex ſubtilitate & elegantia artis, ex fama artificis, interdum propter prioris poſſeſſoris præſtantiam. Operarum & actionum pretia intendit earundum difficultas, dexteritas, utilitas, neceſſitas, agentium raritas. Operæ quædam nobiliores ſunt, quia iis præſtantur ea, quæ æſtimari non poſſunt, ſic emis à medico rem inæſtimabilem, vitam ac valetudinem bonam; à bonarum artium præceptore ſtudia liberalia & animi cultum. Itaque his non rei pretium, ſed operæ ſolvitur, quod à rebus ſuis avocati nobis vacant, honorarium non meriti, ſed occupationis ſuæ ferunt. Pretium animantium brutorum intenditur interdum propter affectum peculiarem ex quadam quaſi familiaritate, aut quia genio noſtro ſeſe aliquo modo applicare norunt, aut quia ope eorum magnum malum ef-

Senec. de benef. l.6.c.15.

fugimus, aut quia inſignis eventus monumentum ſunt, dexteritas etiam multum confert, raritas & neceſſitas. Præterea in communi pretio ſolet haberi ratio laborum & expenſarum, quas communiter mercatores faciunt; extraordinariæ huc non pertinent, quando forte mercator in advehendis rebus morbo correptus, multum impendit in medicos &c. ſic ſuperfluæ non æſtimantur; operæ famulorum, quos conducere neceſſe habent, conſiderandæ. Item longitudo ac periculum itineris, diverſus pecuniæ & mercium valor in diverſis locis. Qui vendunt merces minuatim, plus poſſunt exigere, quam qui in magna copia. Paucitas ementium & pecuniæ, mercium autem abundantia, & quando merx quærit emtorem, pretium minuunt, contra ementium & pecuniæ copia & mercium raritas pretium augent. Habetur etiam ratio lucri ceſſantis, quod ex pretii ſolutione dilata aut anticipata naſcitur.

Grot. d. c. 12. §. 14. n. 2.

XXIII.

XXIII. *Materia pretii eminentis quod alias res æſtimat, ſeu nummi, qualis eſſe debet?*

℞. Quia nummus debet eſſe menſura rerum aliarum, materia 1. talis eſſe debet, ut per ſe minime, aut ſaltem difficulter flecti poſſit, ita ut uſu & contrectatione perpetua non conſumatur. 2. ut ſit ex numero utilium & æſtimabilium, in qua propter nobilitatem & raritatem multarum rerum pretia contineantur, ita ut bonitate & quantitate rebus cæteris reſpondeat. Si enim nummi materia inutilis eſſet, nemo pro rebus ſuis acciperet, puta, ſi ex papyro, corio, &c. nummi fierent. 3. debet eſſe tractabilis, i. e. debet facile poſſe circumferri, condi, liquari, cogi, duci, cudi, figurari & verſari, durare tamen in his omnibus minimo ſui detrimento. Hinc pleriſque gentibus commodiſſimum fuit viſum, adhibere metalla nobiliora & non ita frequentia, aurum ſcilicet, argentum & æs, habita tamen ratione præſtantiæ unius præ alio,

Grot. l. 2. c. 12. §. 17.

Ziegl. de jur. Maj. l. 1. c. 49. §. 15.

Arniſ. de jur. Maj. l. 2. c. 7. n. 7. aliter.

alio, quæ non in ſola hominum opinione, ſed modo dictis conſiſtit.

XXIV. *At ſæpe populi utuntur ſtanno, ferro, plumbo, etiam corio, cortice, papyro.*

Ren. Budel. de monet. l. 1. c. 1. n. 27. ſeqq. jung. l. 9. §. 2. D. ad L. Corn. de falſ. & Gothofr. in not. Budæus ad l. 1. D. de contrah. emt. Puff. l. 5. c. 1. §. 13. Ziegl. d. tr. l. 1. c. 49. §. 21. 22. & ſeqq. Puff. l. 5. c. 1. §. 14. & 15. Molinæus de uſur. n. 797.

R. Verum quidem eſt, exempla paſſim proſtant, & patrum noſtrorum & noſtra memoria id uſu veniſſe ſcimus; tamen nummi iſti veri nummi non ſunt, ſed tantum vice nummorum veluti ſubſidiarii quidam ſponſores habentur. Nec ad materias tales confugere licet, niſi urgente ſumma neceſſitate, nec alia intentione, quam ut ceſſante neceſſitate cum veris nummis iterum permutentur, & damnum communitati illatum reſarciatur.

XXV. *An valor nummorum pro lubitu ejus qui ſummum imperium habet poteſt augeri & minui, & an tantum alieni metalli auro vel argento miſcere poterit quantum vult?*

R. Non; cum enim nummus ſit menſura pretii aliarum rerum, & receptus non ſolum ad commodius exercenda commercia inter cives, ſed & inter hos

hos atque exteros, rector civitatis, ſi nummis ſuis enorme pretium poſuerit, eos ad commercia ſuorum civium cum exteris reddit inutiles; & cum electa ſit materia, cujus publica ac perpetua eſt æſtimatio inter gentes, quatenus functionem recipit in comparandis rebus aut omnibus, aut maxime neceſſariis, ſi alieni metalli quantitatem & bonitatem non rite temperet, ſaltem ut exterorum, quibuſcum nobis commercium eſt, moneta non ſint inferiores, fere præter permutationem mercium civibus ſuis cum exteris nihil reliquum facit.

XXVI. *Generali tractatione de contractibus abſoluta, quæritur, quando in emptione & venditione dominium transferatur?*

℟. Quia ex contractu naſcitur tantum obligatio ad rem habendam, ante traditionem emptor non poteſt fieri dominus, vel conſequi jus, quod venditor in re habuit: non enim præciſe obligatur ad dandum ſeu ad dominium transferendum, ſed ſufficit inter-

Kulpis ad Grot. l. 2. c. 12. Ex. 6. §. 4 Grot. l. 2. c. 12. §. 15. Puff. l. 5. c. 5. §. 3. in fin. aliter.

terdum emptori præſtitiſſe, ut habere liceat quandocunque velit, quod tranſlatione poſſeſſionis & facultatis uſucapiendi abſolvitur.

XXVII. *At periculum ſtatim perfecta emtione pertinet ad emtorem, & res perit ſuo domino?*

Grot. d. l. aliter. ℞. Quamvis periculum ſtatim pertineat ad emtorem, tamen inde non probatur ante traditionem ipſum eſſe dominum; verum ideo hoc receptum, quia ab emtoris voluntate pendet, rem venditam ſtatim vel per ſe vel Puff. d. l. aliter. per alium accipiendi, ita ut res penes ipſum, non autem penes venditorem periiſſet: quare etiam pretium oportet ut ſolvat, licet rem nunquam ſit conſecutus. Quo accedit, quod etiam omnia commoda ad ipſum pertineant ante factam traditionem, naturale ergo eſt, ut & ferat incommoda & periculum ſuſtineat. Tertia ratio, ſcilicet debitorem ſpeciei liberari à ſua Ziegl. h. l. obligatione rei interitu, probat quidem venditorem non cogi poſſe, ut rem tradat, ſed tamen ei exigendi pretium non tribuit.

XXVIII.

XXVIII. *Si res bis ſit vendita, quæ venditio valebit?*

℞. Ex duabus venditionibus ea valebit, quæ in ſe continuit præſentem dominii translationem: per hanc enim facultas moralis in rem abiit à venditore, quod non fit per ſolam promiſſionem. *Grot. d. c. 12. §. 15. n. 2.*

XXIX. *An monopolia pugnant cum jure naturæ*

℞. Monopolia non pugnant cum jure naturæ, quando is qui ſolus emit paratus eſt aliis vendere æquo pretio, tunc enim licet alii non poſſint libere emere à quo velint, tamen hoc impedimentum naturæ ſocietatis contrarium non eſt, cum ipſorum non interſit, à quo emant, quod ad deſideria naturæ attinet. Hinc etiam à ſumma poteſtate juſta de cauſa & pretio conſtituto permitti poſſunt. Privatis citra privilegium hoc non licet, ſeu prohibere non poſſunt, ne alii quoque cives certum genus mercium tractent: licet de compacto id interdum agant, ut res ſupra pretium id quod *Grot. l. 2. c. 2. §. ult. c. 12. §. 16.* *Puff. l. 5. c. 5. §. 7. l. un. C. de monop. Cap. Leop. art. 20. Joſeph. art. 19. Grot. d. l.*

Digitized by Google

ſummum nunc eſt in communi pretio vendantur, aut vi aut fraude impediant, ne major copia importetur, aut ideo merces cœmant, ut ſic raritate earundem procurata, iniquo illas pretio vendant. Huc non referuntur iſti, qui ex ſolertia negotiativa plures merces coemunt, ut data occaſione pluris, pro temporis tamen ratione pretio non iniquo, vendant.

XXX. *In locatione & conductione cujus damno ſunt ſterilitas & alii caſus uſum impedientes?*

pr. J. de loc. & cond. ℞. Venditioni & emptioni proxima quidem eſt locatio conductio, eiſdemque regulis conſiſtit. Reſpondet *l. 15. §. 2. D. loc. cond.* enim pretium penſioni ſive mercedi, & merci uſus rerum vel operarum, *Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 18.* differunt tamen in caſus præſtatione: nam in emptione caſus pertinet ad emptorem, in conductione ad locatorem, *Feld. d. l.* eſt enim contra æquitatem *Puff. l. 5. c. 6. §. 2. & 3.* naturalem, ut quis mercedem ſolvat pro uſu, quem citra dolum & culpam *Grot. l. 2. c. 12. §. 18. aliter.* non percepit. Quare ſi nullus ſit uſus, nulla debetur merces, ſi aliquis ſit

Google

ſit uſus, aliqua debetur merces, ita ut ex boni viri arbitrio pro circumſtantiarum diverſitate judicium ferri debeat de mercedis remiſſione.

XXXI. *Si mea opera pluribus poſſit eſſe utilis, ut tamen mihi non exiſtat laborioſior, quam ſi uni duntaxat adhibeatur, an à ſingulis ſolidam mercedem, vel honorarium petere poſſum?*

℞. Si ſint operæ artificiales, quæ pluribus communicatæ vileſcunt, à ſingulis ſolidam mercedem ſtipulari licet, ſi non vileſcant, & ſi unus ſolus tantum promiſerit, quantum plures ſolverent, iſto invito plures admitti non poſſunt, quia per contractum facultas uſum locandi eo tempore mihi eſt adempta; & ſi me conſentiente plures admittat, æquum eſt, ut reliqui contribuant conductori. Item dicendum de operis, quæ animo perficiuntur, & pretio nummario æſtimari non ſolent. Idem de operis vulgaribus, e. g. ſi quis ſolus navem conduxiſſet.

Puff. l. 5. c. 6. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 19. aliter. Feld. d. l.

l. 2. §. 6. D. ad L. Rhod. de jact. Str. Ex. 20. th. 28.

XXXII. *Circa mutuum quæritur an uſuræ ſint vetitæ jure naturali?*

Oſ. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 20. Molinæus de Uſur. q. 2. n. 86. Seld. l. 6. c. 10. & 11.

℞. Non; quia enim in mutuo dominium transfertur in accipientem, æquum eſt, ut dum re noſtra caremus, ille autem commodum & lucrum inde percipit, nobis aliquid pro uſu rei noſtræ ſolvatur. Quo accedit, quod Deus voluerit Judæos fœnorare extraneis, non Cananæis duntaxat, ſed quibuſvis aliis gentibus, & vero Deus non præſumitur expreſſe indulgere violationem, & tranſgreſſionem juris natutæ erga quoſcunque aliros populos.

XXXIII. *At vero pecunia eſt res ſterilis, & vero iniquum videtur ut pro uſu talis rei aliquid ſolvatur, inprimis cum uſus rei à re ipſa, quæ tandem in eodem genere eſt reſtituenda, non poſſit diſtingui, ita ut videatur & res & uſus rei reddi.*

Grot. d. c. 12. §. 20. n. 1. & 2. Feld. h. l. Puff. l. 5. c. 7. §. 10.

℞. Induſtria humana res ſua natura infœcundas, e. g. domos & ſic pecuniam, in quam pretium eminens eſt collatum, fructuoſas facere poteſt. Et

licet

licet uſus rei ſeu pecuniæ conſiſtat in abuſu, nec ſeparari poſſit ab ipſa re ſeu pecunia, quæ aliquando in genere reſtituitur, tamen quia poſt certum tempus demum redditur, & interea accipiens rem ea utitur, hoc æſtimabile eſt, & propterea aliquid ſolvendum. Hinc admittuntur alii contractus, qui in effectu cum uſuris coincidunt, ut ſunt cenſus annui, montes pietatis &c.

R. I. 1548. tit. 17. & Policey Ordnung. zu Fr. 1577. tit. 17. Frantz. Ex. 9. q. 4. Puff. l. 5. c. 1. §. 11. & 12. Grot. d. c. 12. §. 21.

XXXIV. *Quomodo æſtimari debet pretium periculi, quod ſuſtinetur in contractu aſſecurationis?*

℞. Æſtimatio pretii pro magnitudine periculi intendi poteſt aut remitti, ita ut major ſit, ſi præter tempeſtates etiam piratæ aut hoſtes metuantur, major quoque tempore hyberno, quàm æſtivo.

Grot. l. 2. c. 12. §. 23. in fin. Kulpis. Ex. 6. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 6.

XXXV. *Ut hic contractus ſubſiſtat, quid requiritur?*

Puff. l. 5. c. 9. §. 8.

℞. Hic contractus avertendi periculi, quem aſſecurationem vocant, omnino nullus erit, ſi contrahentium alter rem de qua agitur aut ſalvam quo deſti-

Grot. d. c. 12. §. 23. Marq. de Jur. Merc. l. 2. c. 13.

deſtinabatur perveniſſe, aut periiſſe ſciverit.

XXXVI. *In ſocietate negotiatoria quomodo partes in damno & lucro dicuntur æquales & inæquales?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 24. ℞. Quando paria ſunt quæ conferuntur, ſive ſit pecunia, ſive ſint operæ, partes ſunt æquales in lucro & damno; ſi non ſint paria, partes ſunt inæquales, propter exactum reſpectum, quem partes lucri & damni habent ad ſortem.

XXXVII. *Poteſtne ſociorum aliquis particeps eſſe lucri, ut immunis ſit. damni?*

Grot. d. §. 24. n. 3. l. 29. §. 1. D. pro ſoc. ℞. Hoc pactum quidem eſt præter naturam ſocietatis, quæ vult, ut lucrum & damnum pro rata ſortis ſint communia, poteſt tamen ſine injuria ita conveniri, modo tanto plus lucri ferat, quam alioqui laturus fuerat, qui in ſe damnum recepit.

XXXVIII. *An quis damnum ſentire poteſt ſine lucro?*

℞. Ini-

℟. Iniquiſſimum eſt genus ſocietatis, ex qua quis damnum non etiam lucrum percepit: nam ita naturalis eſt ſocietati utilitatum communio, ut ſine ea nequeat ſocietas conſiſtere. *Grot. d. §. 24. n. 3. d. l. 29.*

XXXIX. *An hæc æqualitas etiam ita obſervatur in ſocietate univerſorum bonorum?*

℟. Quia incertæ ſpei & eventui ab initio ſe committunt ſocii, & æquale jus habent, tum circa lucrum futurum, tum circa impenſas, quilibet ſociorum pro conditione ſua, quantum leges frugalis & honeſtæ œconomiæ ferunt, ex ſocietate ſumere poteſt ea, quæ ad ſui ſuorumque ſuſtentationem requiruntur; & ſocietate ſoluta partes fiunt æquales, non habita ratione, an quis plus, an minus contulerit. *Grot. d. §. 24. n. 3. in fin. Str. 22. th. 23. & ſeqq.*

XL. *Quando ſocietas ſolvitur, ad quem pertinet periculum rerum, quæ collatæ ſunt?*

℟. Si plures pecuniam conferant, quilibet fert periculum ſuæ ſortis, ſicut & eam ſoluta ſocietate præci- *Grot. d. §. 24. n. 2. Puff. l. 5. c. 8. §. 2.*

puam

puam habet : ſi alter conferat pecuniam, alter autem operam, tunc aut opera confertur cum ſolo pecuniæ uſu, & periculum pertinet ad ſolum dominum, & ſi ſalva ſit domino ſalva eſt; aut opera confertur cum dominio pecuniæ, & habetur quaſi pretium ſorti adjectum, & ſi pecunia pereat, damnum erit commune, quemadmodum ſi ſocietas ſolvatur, is qui operam tantum impendit particeps fit ſortis,

XLI. *Quæ eſt communis utilitas in ſocietate navali, ſeu admiralitate?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 25. Marq de jur. merc. l. 2. c. 11. p. 305.

℞. Hæc ſocietas navalis ſeu admiralitas ſpectat ad communem diverſorum mercatorum defenſionem adverſus piratus & hoſtes: hinc & præda communis eſt, & damna communiter feruntur, in quibus numerantur vulneratorum impendia. Ut autem conſtet de quota parte damni ferendi, æſtimantur naves, & quæ in navi ſunt, & ſumma ex his conficitur, ut ſcilicet damnum reſarciatur à dominis navium pro parte, quam habent in ea ſumma.

XLII.

XLII. *An quæ hactenus dicta ſunt de æqualitate obſervanda in contractibus, ſemper à contrahentibus obſervantur?*

℞. Non, ſed apud omnes gentes ad præcidendas controverſias infinitas & ob incerta rerum pretia, naturaliter contrahentes ſe circumvenire poſſunt; i. e. natura negotiorum & commerciorum hoc requirit, ut interdum unus plus, alter minus accipiat. *Frantz. ex. 11. q. 3. l. 8. C. de reſc. vend. Grot. l. 2. c. 12. §. 26. aliter. & Puff. l. 5. c 3. §. 10.*

CAPUT XIII.

De Jurejurando.

I. *Quomodo pollicitationes, promiſſa, contractus &c. confirmari ſoleant.*
II. *Cur inprimis jurejurando ſoleant confirmari.*
III. *Quid ſit jusjurandum.*
IV. *Quotuplex.*
V. *Quæ ad juramentum requirantur.*
VI. *Qui jurare non poſſint.*
VII. *An ſit juramentum, ſi quis non putans ſe jurare proferat verba jurantia.*
VIII. *An teneatur qui jurans in mente ſua reſervat quod non velit obligari.*
IX. *An is qui verba jurantia deliberatò profert animo non jurandi.*
X. *Quid ſi jusjurandum dolo ſit elicitum.*
XI. *Quid ſi metu injuſto.*
XII. *An ex talibus juramentis Deo acquiratur obligatio.*

XIII. *Cur Deus perjuros puniat.*
XIV. *An juramentum de re illicita obliget.*
XV. *Quid ſi non quidem ſit de re omnino illicita, ſed tamen impediat majus bonum morale.*
XVI. *Quid ſi de re naturaliter impoſſibili juramentum præſtetur, quid ſi tantum pro tempore aut ex ſuppoſitione ſit impoſſibilis.*
XVII. *Quæ ſit forma jurisjurandi.*
XVIII. *An recte juretur per creaturas.*
XIX. *An per falſos Deos.*
XX. *An Chriſtianus tale juramentum à gentilibus recte exigat.*
XXI. *Quis ſit effectus juramenti.*
XXII. *An obligetur qui aliquid jurato promittit latroni.*
XXIII. *An quis juramentum perfido præſtitum implere debeat.*
XXIV. *An contractus, in quo quis enormiter eſt læſus, poſſit reſcindi ſi jurato fuerit confirmatus.*
XXV. *An hæres obligetur ex juramento defuncti.*
XXVI. *An per procuratorem & per literas jurari poſſit.*
XXVII. *An ſit perjurus, qui non implet juramentum nolenti implepi, aut ſublata qualitate ſub qua juravit.*
XXVIII. *Quid contra juramentum ſit, quando tantum ſit illicitum, quando irritum.*
XXIX. *Quale jus ſuperiores habeant in juramenta inferiorum.*
XXX. *An eos à juramento abſolvere poſſint.*
XXXI. *Quale jus habeant in perſonam ejus cui juratur.*
XXXII. *Quæ juramentis ſint affinia.*

I. *Quomodo pollicitationes, promiſſa, contractus &c. confirmari ſolent?*

℞.

℟. Variis modis; pignoribus, fidejuſſoribus, inprimis jurejurando. Grot. l. 2. c. 13. §. 1. Puff. l. 4. c. 2. §. 1.

II. *Cur inprimis jurejurando ſolent confirmari?*

℟. Quia dum hæc negotia jurejurando confirmantur, homines cenſentur eſſe maxime ſecuri; nam juramentum præſtatur ſub amiſſione maximi boni, gratiæ nimirum Numinis æterni, quam nemo præſumitur velle amittere, quia ea amiſſa ſalvus eſſe non poteſt. Hinc omnes populi & ab omni ævo nullum vinculum ad adſtringendam fidem jurejurando arctius exiſtimarunt, & gravis pæna perjuris imminere nunquam non credita eſt, ita ut & poſteritas majorum delicta lueret, ſecundum illud Poëtæ. Feld. h. l. Grot. d. l.

At juramento quædam eſt ſine nomine proles,
Trunca manus & trunca pedes: tamen impete magno
Advenit, atque omnem vaſtat ſtirpemque domumque.

III. *Quid eſt jusjurandum?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 1. n. 3. ℞. Jusjurandum eſt religioſa affirmatio per invocationem Dei in teſtem, ſub amiſſione ipſius gratiæ facta.

IV. *Quotuplex eſt jusjurandum?*

Puff. l. 4. c. 2. §. 18. 19. 20. 21. 22. ℞. Eſt vel promiſſorium, vel aſſertorium. Illud eſt vel promiſſorium in ſpecie, quando jurejurando aliquid promittimus, vel confirmatorium, quando actum præcedentem ſeu negotium præcedens jurejurando confirmamus. Hoc ſcilicet aſſertorium eſt; quod præſtatur ad rem controverſam decidendam.

V. *Quæ requiruntur ad juramentum?*

Grot. d. c. 13. §. 2. 6. & 10. ℞. 1. Requiritur animus rationis compos & deliberatus. 2. res, quæ promittitur, ſit licita. 3. modus ſeu forma ſit licita. 4. finis licitus & bonus. Grot. d. c. 13. §. 2. c. 11. §. 5.

VI. *Qui ergo non poſſunt jurare?*

Textor. c. 27. n. 23. & 24. aliter. Kulpis 7. th. 3. in fin. Grot. l. 2. c. 20. §. 46. n. 4. ℞, Furioſi, mente capti, impuberes, qui non intelligunt quod agunt, ut in cap. de promiſſis dictum; item athei, quia Deum eſſe negant.

VII. *Si quis non putans ſe jurare proferat*

ferat verba jurantia, eritne juramentum? Grot. d.

℞. Non; quia mens eſt quæ jurat, non lingua, juxta illud Poëtæ: c.13.§.2. Puff. l 4. c. 2. §. 3.

Jurata lingua eſt: mente juravi nihil.

Sic ſi quis juramentum recitat vel etiam verba concepta alteri præit, non jurat.

VIII. *Quid ſi quis volens jurare protulerit quidem verba jurantia, ſed tamen in ſua mente ſibi reſervet, quod non velit obligari, an ex tali promiſſo jurato obligabitur?*

℞. Affirmatur; quia quoties ſignis externis animum noſtrum alteri indicavimus, & is eum acceptavit, non poteſt non ſequi obligatio; nam alias omnis ratio intervenientibus ſignis ſeſe obligandi ex humana vita tolleretur, ſi quis tacita ſua intentione poſſet impedire, ne effectus ille actum aliquem ſequatur, cui producendo eſt inſtitutus. Frantz. 2.reſol.2. §. 8. & ſeqq. Puff. l 4. c. 2. §. 5. Grot. d. l.13.§.3. paulo aliter. jung. l. 2. c 4. §.3.c.11. §.4.n.1. & 3.

XI. *An obligatur verba jurantia de-*

liberatò proferens, animo tamen non jurandi?

Grot. d. l. 2. c. 13. §. 3. n. 1. & 2. Os. h. l.

℞. Affirmatur: quia enim is actus ex animo deliberato proceſſit, & alter in eum ſenſum eum accepit, effectum, qui ex eo ſequitur, obligationem ſcilicet, intentione ſua impedire non poteſt; niſi qui jurat ſciat, aut probabiliter credat, ab eo, qui cum negotium eſt, verba aliter accipi, nam dictis teſtem adhibens Deum, debet dicta facere vera, quomodo putat intelligi. Quamvis tamen & ſic male faciat, dum nomen Dei aſſumit in vanum.

X. *An quando jusjurandum dolo eſt elicitum jurans obligatur?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 4. Seld. c. 16. in prim.

℞. Negatur; quia dolus excludit animum deliberatum, qui conſiſtit in eo, ut idem intelligamus & idem velimus; & quando dolo inducimur ad jurandum, præſupponimus factum ita ſe habere, prout ab altero fuit propoſitum, quod tamen revera ita ſe non habet, ſic non idem intelligimus & volumus. At ſi dubium ſit, an non etiam ſine eo fuiſſet juraturus, an ſtandum

ſtandum ſit verbis, quia ſimplicitas quam maxima juramento convenit? dubitatur.

XI. *Quid ſi juramentum metu injuſto ſit extortum?*

℞. Et hoc in caſu jurans non obligatur, quia metus injuſtus impedit conſenſum deliberatum & liberum, & metum injuſtum mihi inferens, non habet jus exigendi à me juramentum. *Puff. l. 4. c. 2. §. 8. Grot. d. c. 13. §. 14. aliter.*

XII. *Sed annon hoc in caſu Deo acquiritur obligatio?*

℞. Negatur; quia jusjurandum eſt teſtimonium aliquod Dei, & vero teſtis ex teſtimonio ſuo non acquirit obligationem, ſed eam vel factum aliquod, de quo teſtatur, præſupponit. *Feld. ad Grot. l. 2. c. 13. §. 14. Puff. l. 4. c. 2. §. 9. Grot. l. 2. c. 13. §. 14. aliter.*

XIII. *At vero Deus non puniret perjuros, niſi jurans obligatus fuiſſet Deo?*

℞. Deus punit perjuros, non quia ex juramento obligatio oritur, ſed quia delictum cum juramento concurrit, ſi quis pejeret, & nomen Dei in vanum aſſumat. Hinc etiam apparet, fruſtra non adjici juramentum negotiis ante *Puff. l. 4. c. 2. §. 2. aliter. Puff. d. l. 4. c. 2. §. 6.*

validis; acerbius enim punitur, qui iram Dei expreſſe provocavit; & quantum in ſe fuit ad ipſius miſericordiam ſibi viam præcluſit, quam qui nude promiſit, & promiſſa non ſervat.

XIV. *Si præſtetur jusjurandum de re illicita, quid juris?*

l. 14. & 15. D. de condit. Inſt. Feld. h. c. §. 6. Puff. l. 4. c. 2. §. 9.

℞. Juramentum de re illicita aut naturaliter, aut divina interdictione vel etiam humana, non obligat; quia eſt de re impoſſibili & propter legis interdictionem facultas adimplendi nobis eſt ademta.

XV. *Quid ſi quidem res non ſit omnino illicita, ſed tamen impediatur majus bonum morale, ſeu ſi per id prohibeamur obire aliquod officium humanitatis & pietatis?*

Grot. hoc c. 13. § 7. c. 2 §. 11. & ſeqq.

℞. Jurans non obligatur, quia profectum in bono & officiis humanitatis proximo & Deo debemus, qui vult, ut pro virili enitamur ea aliis præſtare, adeo ut ejus libertatem eripere nobis ipſis non valeamus. Huc pertinent iſti, qui adeo duro atque inſociabili

ciabili ingenio morum feritatem jurejurando obfirmant, ſcilicet ut ne hunc habeant menſæ aut lecti ſocium, ne illi bene unquam faciant, vel qui alios obſtringunt, ne honeſtam aliquam & humano generi utilem artem alteri communicent, &c.

XVI. *Quid ſi juramentum præſtetur de re naturaliter omnino impoſſibili?*

℞. Quia juramentum non mutat naturam pacti aut promiſſi cui accedit, ſatis manifeſtum eſt, ad, omnino impoſſibile neminem obligari; etſi graviter peccet, qui ita temere jurando nomine divino abutitur. Si tantum pro tempore, aut ex ſuppoſitione ſit impoſſibile quod juratur, ut ſi filiusfam. inſcio patre matrimonium jurato promittat fœminæ, quod iſtam ſoluta patria poteſtate velit ducere, in pendenti eſt obligatio, & exiſtente tempore quod ſuppoſuit, tenetur verum facere, quod juravit.

Feld. h. c. 13. §. 3.

Grot. l. 2. c. 13. §. 8. & 9. c. 5. §. 10.

XVII. *Quæ eſt forma jurisjurandi?*

℞. Forma jurisjurandi eſt, ut fiat per reli-

Grot. d. c. 13. § 10. Str. Ex. 17. th. 9.

religioſam invocationem nominis divini & devotionem ſui ipſius, ſive utrumque ſimul verbis exprimatur, ſive alterutrum tantum, puta hoc modo: Deus teſtis ſit & vindex, ſi ſciens fefellero; vel Deus teſtis ſit, aut Deus ſit vindex, quæ duo in idem recidunt. Nam cum ſuperior puniendi jus habens teſtis advocatur, ſimul ab eo perfidiæ ultio poſcitur: & qui ſcit omnia ultor eſt, ideo quia teſtis eſt.

XVIII. *Licetne jurare per creaturas?*

Str. Ex. 17. th. 7. Ziegl. h. c. §. 10. & 11. Grot. h. c. §. 11. aliter. Puff. l. 4. c. 2. §. 3. aliter.

℞. Non; quia 1. religioſa invocatio ipſis non debetur. 2. quia ſolus Deus eſt omniſcius ac omnipotens, ut in conſcientiæ noſtræ teſtem & perfidiæ ultorem invocari poſſit. Sic ergo non licet jurare per angelos vel ſanctos, nec per principem, ſolem, terram, cœlum. Neque execrationes, quibus rem nobis chariſſimam devovemus; ut liberos, patriam, principem &c. ut de ſinceritate noſtra proximus certus ſit: neque obteſtationes, quando res, quas magni facimus, deducimus in comparatio-

Digitized by Google

rationem, & teſtamur, non minus id, quod aſſerimus, nobis cordi eſſe, & propterea verum, quam eas res, quas obteſtati ſumus, confundi debent cum juramentis.

XIX. *Si quis juret per falſos Deos, an obligatur?* *Grot. h. c. §. 12.*

℞. Affirmatur, quia ex errore putat ſe jurare per verum Deum; ſeu quia ſub falſis notis, generali tamen complexione numen intuetur, verus Deus, ſi pejeratum ſit, in ſuam injuriam id factum interpretatur. *Feld. h. l. Puff. l. 4. c. 2. §. 4. Ziegl. h. c. §. 12. & Oſiand. aliter.*

XX. *An Chriſtiano licet à gentilibus, quibuſcum negotium eſt, tale juramentum exigere?*

℞. Chriſtiani quidem non debent ſub tali forma gentilibus deferre juramentum, multo minus ipſi ita jurare, quia idololatricum eſt; ſi tamen adduci non poſſint, ut aliter jurent, ipſi quidem jurabunt, ut oportet, à gentilibus autem accipiant juramentum, quale habere poſſunt. *Grot. h c. §. 12. Oſ. d. c. §. 12. Str. Ex. 17. Feld. h. l.*

XXI. *Quis eſt effectus juramenti?* *Grot. d. c. 13. §. 13.*

℞. Sicut intendimus per juramentum, *Feld. h. l. aliter.*

tum, ut aut aliquid quod licet, promittatur, aut ut confirmetur, aut ut controverſiæ finis imponatur: ita etiam effectus juramenti varius eſt, præcipuus tamen præcidere controverſias, & omnis diſputationis finis eſt juramentum rem ſanciens.

Puff. l. 4. c. 2. §. 8. Grot. l. 2. c. 13. §. 14. aliter, & cum eo Os. h. l. Ziegl Frantz. 2. Reſol. 3. Kulpis. & plures alii. Grot l. 3. c. 19. §. 1. c. 21. §. 26. & ſeqq.

XXII. *An quis obligatur juramento promittens latroni?*

℞, Non, quia vitium eſt in latrone, ſcilicet dum metum injuſtum mihi infert non poteſt acceptare promiſſum, & ſic ſi de facto aliquid promiſi, nulla ex promiſſo oritur obligatio, ne quidem reſpectu Dei; nam Deo nihil promiſi, neque dixi in honorem & gloriam divini nominis latroni dabo. Idem dicendum, ſi aliquid piratæ, quatenus tali promittatur. Secus eſt ſi hoſti publico, quia metus quem infert juſtus eſt.

XXIII. *An cogitur quis fidem juratam iſti ſervare, qui eam antea fregit?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 16.

℞. Si jurata promiſſio reſpectum habeat ad alterius promiſſionem, ita ut ei

ei quaſi conditio inſit, ſi alter promiſſionem non impleat, non fit perjurus, ſi viciſſim non præſtet quod juravit, ob defectum conditionis à parte ejus cui juravit, conditione autem deficiente deficit promiſſio & nulla eſt: eventus enim oſtendit nullam eſſe obligationem, ut quæ non niſi ſub conditione contracta erat. Si vero diverſi generis ſint promiſſa, & citra reſpectum mutuum, omnino juramentum erit ſervandum: licet enim ipſe contra jus naturæ egerit, quod vult pacta eſſe ſervanda, mihi tamen delinquendi impunitatem concedere nequit. *Grot. l. 3. c. 19. §. 14.*

XXIV. *Si quis juramento confirmet contractum, in quo enormiter eſt læſus, poteſtne reſcindi?*

℞. Affirmatur, quia juramentum non mutat naturam contractus, cui accedit. Si ergo contractus propter inæqualitatem intervenientem poteſt reſcindi, etiam juramentum poteſt reſcindi, quod eam præſupponit æqualitatem, quam contractus jure naturæ poſtulat. *Puff. l. 4. c. 2. §. 11. Grot. d. c. 13. §. 16. n. 2. aliter. Mor. nac. ad l. 1. C. ſi adverſ. vend. Str. Ex. 8. th. 54.*

XXV.

XXV. *An hæres obligatur ex juramento defuncti?*

Grot. d. c. 13. §. 17. Puff. l. 4. c. 2. §. 17. ℞. Si ex promiſſo jurato perfectum jus tertio ſit acquiſitum, hæres obligatur, quia hoc onus bonis adhæret, in quæ ſuccedit & defunctum repræſentat. Si nemini fuerit jus quæſitum, & ipſa obligatio conſiſtat tantum in pietate, fide, conſtantia, hæres non obligatur, quia hæc ad hæredem non tranſeunt, ſed finiuntur cum perſona jurantis. Imo priori in caſu, ſi hæres non præſtat factum defuncti, non fiet perjurus, quia juramentum continet devotionem ſui ipſius, & vero hæres ſe ipſum non devovit, ſed tantum perfidus. Grot. l. 2. c. 21. §. 8. & 19. Sic ſi populus juraverit, illi tantum, qui jurarunt, ſi juratum non præſtetur, fient perjuri, non autem reliqui, qui juramento non conſenſerunt, & in quorum animam non eſt juratum; ſicut nec ſucceſſores, ſed tantum fiunt perfidi.

XXVI. *Poſſumuſne jurare in alterius animam?*

℞. Ita;

℞. Ita; ſi procurator meus mandato ſpeciali inſtructus nomine meo juret, ipſe feciſſe videor, quod per alium feci, & ſi non ſervem, quod jurato promiſi, perjurus ſum. Sic poſſumus jurare per literas, nihil enim refert, ſive verbis ore prolatis ſive ſcriptis Deum invocemus in teſtem.

c. 6. de teſt. in 6. Ziegl. ad Jus Can. 3. tit. 1. n. 13. Frantz. 2 Reſol. 1. §. 47. Schilt. Ex. 23. th. 32. & ſeqq.

XXVII. *Si jus quod tertio ex juramento eſt quæſitum remittatur ab ipſo an perjurus fio, ſi promiſſum non præſtem?*

℞. Non; quia remiſſio ipſius facit ut juramentum habeatur pro præſtito. Sic etiam aliquis non amplius tenetur ex ſuo juramento, ſi qualitas, ſub qua alicui juravit, ceſſet; ut ſi magiſtratus deſinat eſſe magiſtratus, ſi ſubditus diſcedat à civitate &c. nec opus eſt ſpeciali remiſſione jurisjurandi.

Grot. d. c. 13. §. 18. Puff. l. 4. c. 2. §. 11.

XXVIII. *An quod contra juramentum fit illicitum tantum eſt, an irritum?*

℞. Judicandum eſt ex natura actus: aut juramentum continet plenam abdica-

Grot. l. 1. c. 3. §. 16. l. 2. c. 15. §. 7.

dicationem poteſtatis ad actum, ut ſi quis juret, ſe nec poſſe, nec velle fœdus facere cum aliis; ſi contra faciat, non erit tantum perjurus, ſed & fœdus erit irritum, propter defectum facultatis, quam à ſe abdicavit: aut ſola fides tantum adſtringitur jurejurando, e. g. ſi quis hæredi inſtituto juret, ſe non mutaturum teſtamentum, & poſtea mutet, erit perjurus tantum, ſed teſtamenti mutatio valebit, quia facultatem mutandi teſtamentum retinuit. Sic ſi rex regi juret, ſe certo in loco non exſtructurum munimenta, & poſtea exſtruat, fiet perjurus, ſed exſtructio valebit, quia facultatem retinuit munimenta exſtruendi.

Str. Ex. 32. th. 38. Fach. 4. contr. cap. 8.

XXIX. *Quale jus ſuperiores habent in juramenta inferiorum?*

Grot. d. c. 13. § 20. Feld. h. l. Seld. l. 6. c. 1. p. 703. & c. 7.

℞. Quia actus inferiorum non ſunt plene in poteſtate ipſorum, ſed à ſuperioribus dependent, ideo duplex poteſt eſſe actus ſuperiorum circa id quod juratur; alter directus in perſonam jurantis, alter in perſonam cui juratur. In perſonam jurantis dirigi

poteſt

poteſt aut antequam juretur, irritum reddendo juramentum, quatenus jus inferioris ſub poteſtate ſuperioris continetur, & ſic facultatem ad actum ipſis auferendo, ut ſi ſuperior prohibeat inferioribus, ne vendant frumentum exteris, venditio contra prohibitionem facta etiam jurato erit nulla: aut poſtquam juratum eſt, ne impleatur propter ſummum imperium, quod in actiones inferiorum habet, aut ut non valeat niſi certo reſpectu, ut ſi forte propter imbecillitatem judicii aliquis minor renunciaret beneficio ſibi competenti, hoc non valeat, niſi à majore approbetur, aut contra ut valeat ſi confirmetur juramento.

Grot. d. c. 13. §. 20. n. 4.

Grot. d. c. 13. §. 20. n. 2. in fin. Inſt. Jur. Publ. p 278. Brand. Myll ad Jus can. voce relaxatio juram. Ziegl. de jur. Maj. l. 1 c. 21. p. 355.

XXX. *An ergo is, qui ſummum in civitate habet imperium, aliquem poteſt abſolvere à juramento?*

℞. Ita; quia enim ſummam habet poteſtatem in ejus perſonam, ergo etiam in ejus verba & promiſſiones, ſive obligationem ex jurata promiſſione ortam totam tollat, ſive aliquem tantum abſolvat à juramento ad effe-

ctum agendi, ſeu ut ſine metu perjurii agere poſſit.

XXXI. *Quid juris quando actus ſuperioris eſt directus in perſonam ejus cui juratur?*

Grot. d. c. 13. §. 20. n. 3 c. 11. §. 7. R. Poteſt tollere ab eo jus, quod ex jurata promiſſione partum eſt, aut etiam vetare, ne quid ex tali juramento accipiat: idque duobus modis, ſive in pœnam, ſive ob utilitatem publicam ex vi ſupereminentis dominii. Ziegl. h. l. Text. c. 27 §. 76. & 77. aliter. Imo ſi poſt juratam promiſſionem vel etiam ante ſubſit mutuum debitum, ipſe jurans poteſt compenſare illud, quod is, cui juratum eſt, ipſi debet, cum eo quod jurato promiſit.

XXXII. *Quænam ſunt affinia juramentis, ſeu quæ habentur pro juramentis?*

Grot l. 2. c. 13. §. 22. Text c. 27 n 41. & 42. R. Multis in locis receptum eſt vice jurisjurandi; ut fides datis dextris, aut alio quodam ſigno obſtringatur, ea vi, ut, ni impleatur promiſſio, promiſſor non minus deteſtabilis habeatur, quam ſi pejeraſſet. Præcipue de regibus, viriſque principibus dictum eſt uſita-

uſitatiſſimum, fidem eorum pro jurejurando valere; talis eſt formula apud Germanos, *bey furſtlichen, grafflichen,* *Gail. 2.*
adelichen treuen und ehren. Hinc tales *obſ. 59.*
perſonæ debent eſſe bonæ fidei, & vitam potius ponere, quam fidem, quo pertinet illud Guntheri Ligurini:

— Unde jus & reverentia verbo
Regis ineſſe ſolet quovis juramine
major.

CAPUT XIV.

De eorum qui ſummum imperium habent promiſſis & contractibus & juramentis.

I. *An hactenus dicta de promiſſis, contractibus & juramentis, etiam apud reges obtineant.*

II. *Quæ quæſtiones peculiares circa eorum promiſſa, contractus, & juramenta ſint conſideranda.*

III. *An rex ſe ipſum in integrum reſtituere poſſit, & contractum ſuum irritum facere.*

IV. *An in integrum reſtitutiones ex jure civili veniant, & ad reges pertineant.*

V. *An non potius in integrum reſtituendi ab aliis, quibus monarchia univerſalis competit.*

VI. *An pacta cum extraneis per tutores inita, rex ſub obtentu minorennitatis revocare poſſit.*

VII. *An exceptio metus, doli, læſionis &c. va-*

Digitized by Google

leat contra capitulationes regibus præſcriptas.
VIII. *An rex juramentum ſuum reſcindere poſſit.*
IX. *An obligatur in iis, quæ ſine cauſa promiſit.*
X. *An emere & vendere ſine certo pretio, locare & conducere ſine mercede poſſit.*
XI. *Rex cum ſubditis contrahens an naturaliter, an civiliter obligetur.*
XII. *An ipſis jus quæſitum auferre poſſit.*
XIII. *An res exterorum ſupereminenti aliorum dominio ſubſint.*
XIV. *An contractus regum leges ſint.*
XV. *An ex regum contractibus teneantur ſucceſſores vel ipſe populus.*
XVI. *Quouſque hæc facultas populum obligandi ſe extendat.*
XVII. *Cur hæc poteſtas populum obligandi non judicetur ex eventu.*
XVIII. *Si contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, an reſcindi poſſit.*
XIX. *Quid ſi rex alienare vellet partem regni aut regalis patrimonii.*
XX. *Beneficia principum an ſemper revocari poſſint.*
XXI. *An populi teneantur contractibus invaſorum imperii.*
XXII. *Modus iſte perveniendi ad imperium an non ſit illegitimus.*

I. *Au ea, quæ dicta ſunt de promiſſis, contractibus & juramentis, etiam locum habent apud reges & eos qui par jus regibus obtinent?*

Grot. in Prol. in pr. l. 2. c. 11. §. 5. n. 3.

℟. Affirmatur, quia ſunt juris naturæ & gentium,, quibus juribus reges non minus obligantur, quàm privati quicunque.

II. *Sed*

II. *Sed annon peculiares quædam ſunt quæſtiones circa promiſſa, contractus & juramenta regum?*

℞. Ita; tum de eo quod ipſis in actus ſuos licet, tum de eo quod in ſubditos, tum de eo quod in ſucceſſores. *Grot. l. 2. c. 14. §. 1. n. 1.*

III. *An rex poteſt ſe ipſum reſtituere in integrum & ſuum contractum irritum facere?*

℞. Affirmatur, ſi ſcilicet ſit evidens æquitas, hæc enim uti omnibus hominibus hoc beneficium tribuit, ut æqualitas inter contrahentes obſervetur, ita & regibus, ſive actus ſint regii, ſive actus eorum privati, ſeu ſive contrahant, e. g. ut Leopoldus, Joſephus &c. Nam quamvis actus regii perinde ſint, ac ſi ipſa communitas feciſſet, & communitas ſe ipſa non ſit ſuperior, tamen non requiritur, ut reſtitutio in integrum ſemper fiat à ſuperiore, nam ii qui ſunt reges, aut parem ipſis poteſtatem habent, ſicuti iſti, qui copiam judicis habere non poſſunt, ſibi ipſis poſſunt jus dicere, & ſe ipſos in integrum reſtituere. *Bod. l. 1. c. 8. Grot. d. c. 14. §. 1. n. 2. aliter. Grot. h. c. §. 11. n. 2. Bo ecl. de eo quod civit. p. 43. in fin. Kulpis. h. c. arg. l. 41. D. de her. Inſt. Gotboſr. in C. ne quis in ſua cauſa. & Morn. ibi Conr. de fin. Imp. c. 19. §. 3.*

IV. *At vero reſtitutio in integrum venit ex jure civili, quod ad reges quatenus tales ſunt, non pertinet.*

Grot d c. 14 § 1 n. 2. aliter. Conring. d l. Puff. l. 8 c. 10. §. 2. Ziegl. h c. § 1. Bed. d. 1. c. 8.

℟. Reſtitutio in integrum non venit ex jure civili, ſed ipſa æquitas naturalis vult, ut metu injuſto coactus, dolo circumventus, & ætatis lubrico lapſus, abſentia ſive alia juſta cauſa læſus in integrum reſtituatur, vel ut actus irritus declaretur: & in hac reſtitutione tempus, intra quod fieri debet, non eſt definitum, ſed definiri debet ex eo, ex quo potuit aliquis eam petere & impetrare, adeo ut ſi quis iſtud tempus effluere patiatur, jus ſuum vel rem pro derelicto habeat.

V. *Annon videtur dicendum, ſi reſtitui debeat, hoc non fieri debere ab ipſis regibus qui læſi ſunt, ſed ab eo cui jure naturæ competit univerſalis monarchia?*

Grot. l. 2. c. 22. §. 13. n. 2 in fin. Conring de Imp c. 19. §. 8. in fin. Feld. h c. § 1. Grot. l. 2. c 23. §. 8. l. 3. c 20. §. 46.

℟. Non; 1. quia monarchia univerſalis non datur. 2. ſi monarcha univerſalis læderetur, ſe ipſum deberet in integrum reſtituere. Quanquam autem hæc ſententia non ſit admittenda

tamen

tamen ſi res dubia ſit, eorum opinio non videtur ſpernenda, qui volunt, ut fiat reſtitutio per arbitros compromiſſarios, hi enim interdum judices ſunt inter reges.

VI. *An pacta cum extraneis per tutores legitime inita, rex ſub obtentu minorennitatis poteſt revocare?*

℞. Affirmatur, ſi æquitas & læſio ſit evidens: prætextus enim minorennitatis ſolus non ſufficit. Et qui cum ipſis contraxerunt, ſi ſecuri non ſint, ſibi imputent, quod in ſuo contractu non obſervaverint æqualitatem, quæ inter contrahentes obſervari debet: non enim ſufficit, ſi legitime contrahatur, i. e. ſecundum formam & ſolennitates juris, verum etiam læſio abeſſe debet.

l. 47. D. de min. Str. Ex. 8. th. 46. Puff. l. 8. c. 10. §. 3. aliter.

VII. *An exceptio metus, doli, læſionis &c. valet contra capitulationes, quæ regibus limitatis præſcribi ſolent?*

℞. Non. 1. quia reges qui jurant in capitulationes ſemper ſunt perfectæ ætatis. 2. ſi leges iſtæ nimis duræ viden-

Grot. l. 2. c. 5. §. 6. & 10. c. 11. §. 5. Limn. in proœm. ad capit. Imper. & Reg. ſect. 2. n. 1. & ſeqq. Puff. l. 5. c. 10. §. 2.

 ban-

bantur, nemo erat, qui regnum ſuſcipere cogebat. 3. populus non præſumitur adeo imprudens eſſe, ut regem ſuum ejuſmodi legibus velit adſtringere, quæ ſummum imperium reddant mancum, aut velut mobile.

VIII. *An ea, quæ hactenus dicta ſunt, obtinent etiam in juramentis regum?*

Bodin. l. 1. c. 8. Grot. aliter h. c. §. 3. & Ziegl. h. l. Kulpis. h. c. §. 2. in fin. jung. Rhet. Inſt. jur. publ. l. 3. tit. 6. §. 5. p. 540.

℞. Affirmatur, quia juramentum judicatur ex natura actus, cui accedit; ſi æquitas velit, ut iſte actus reſcindatur, juramentum, quod huic actui acceſſit, reſcindi poteſt ſive antecedenter hoc fiat, ſive conſequenter. Nec magis hic requiruntur diſtinctæ perſonæ, quam in reſtitutione in integrum, ubi rex ſeipſum, vel per arbitros reſtituit: nec præſupponitur in relaxatione juramenti illud præſtitum eſſe ab inferiore, ſed præſupponitur juſtam eſſe cauſam, ex qua fit relaxatio.

IX. *An rex obligatur in iis, quæ ſine cauſa antecedente promiſit?*

Grot. h. c. § 4. c 11. §. 10.

℞. Ita; nam non minus ad reges, quam

quam ad alios pertinent, quod promiſſa plena, abſoluta & acceptata jus transferant in acceptantem. vid. c. 11.

X. *An valent à regibus facta emtio & venditio ſine certo pretio, locatio & conductio ſine mercede?*

℞. Non; quia determinatio pretii in emtione, & expreſſio mercedis in locatione non ſunt à jure civili, ſed à jure gentium ex natura ipſorum horum contractuum; adeo ut ſi pretium in emptione non ſit determinatum, non ſit emptio, & ſi merces non ſit determinata in conductione, non ſit conductio, ſed tranſeat in aliud genus contractus. *Ziegl. h.l. Grot. h.c. §. 5. paulo aliter, contra Vaſq. 2 cont. illuſtr. c. 51. n. 34. §. ult. Inſt. Mand. Pichard. ad §. 1. Inſt. de emp. vend.*

XI. *Quando rex cum ſubditis contrahit, an obligatur tantum naturaliter, an vero etiam civiliter?*

℞. Si per obligationem civilem intelligamus obligationem, quæ juri naturæ eſt conveniens, & quæ approbatur vel comprobatur à jure civili, civiliter obligatur: ſi per obligationem civilem intelligamus obligationem, quæ à lege civili vim coactivam acci- *Grot. h.c. § 6. n. 2. Feld. h.c. §. 6.*

 pit,

pit, non obligatur civiliter, ne quidem tanquam membrum cœtus; quia licet ſit membrum cœtus, ſeu civitatis, tamen eſt tale membrum, in quod tranſlatum eſt jus integri, ſeu omnia jura reliquorum membrorum, adeo ut à reliquis tanquam univerſis obligari non poſſit; nec à ſeipſo, quia ſe ipſo ſuperior non eſt; ſed tantum naturaliter, ut tamen ex hac naturali obligatione naſcatur actio, ſcilicet, ut contrahens petere poſſit, & ſi rex facere velit, id quod conſcientia, honeſtas & æquitas dictant, etiam cum effectu. Et hinc eſt, cur reges ſoleant permittere, ut conveniantur in propriis tribunalibus, ut jus creditoris declaretur, licet exactio ſequi non poſſit, ſi ſponte ſententiæ ſatisfacere non velint; nam ſubditis cogere eum, cui ſunt ſubditi, non licet.

Grot. l. 2. c. 4. § 12. h. c. §. 5. ſed aliter.

A. B. C. 5. & ibi Limn.

XII. *An rex ſubditis jus quæſitum auferre poteſt?*

℞. Affirmatur; duplici modo ipſis jus quæſitum auferre poteſt; aut in pœnam, aut ex vi ſupereminentis dominii:

Grot. d. c. 14. §. 7.

minii: neque neceſſe eſt ſtricto jure, ut fiat compenſatio, quia rex jure ſuo utitur, vi enim eminentis dominii de rebus privatorum in utilitatem publicam diſponere poteſt eo modo, quo paterfamilias de iis diſponit in utilitatem ſuæ familiæ; licet æquitas ſuadeat, ut damnum, quod omnium cauſa quis ſuſtinuit, ab omnibus, in quorum commodum ceſſit, id quod eſt impenſum, reſarciatur, neque intereſt, utrum jus quæſitum ſit ex jure naturali, an ex jure civili, nam in utrumvis par jus eſt regis, nec hoc magis quam illud ſine cauſa tolli poteſt, aut ſi ſine cauſa hoc rex faciat, haud dubie tenetur reparare damnum datum; facit enim contra verum jus ſubditi & contra jus naturæ, quod non patitur, ut alicui jus legitimo modo partum ſine cauſa & facto ſuo auferatur.

Fr. Horn. l. 2. c. 4. §. 20. Grot d. l. aliter.

Grot. c. 14. §. 8. Ziegl. h. l & de jur. Maj. l. 1. c. 4. p. 99.

XIII. *An exterorum bona, quæ tempore neceſſitatis apud nos deprehenduntur, dominis ipſorum alibi exiſten-*

Grot. h. c. 14. §. 8. in fin.

ſtentibus , vi ſupereminentis dominii detineri poſſunt?

Grot. l. 2. c. 2. §. 10. Boecl. in com. d. c. 2. §. 10. Horn. l. 2. c. 4. §. 19. Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 6.

℞. Verior eſt affirmantium opinio, quia extrema neceſſitas alias ex jure humanitatis facit, ut alterius rem occupare poſſim, quæ non eſt in meo territorio, multo magis ergo, ſi talis res inveniatur in meo territorio, & intra meam jurisdictionem. Quo accedunt exempla populorum ita ſentientium.

XIV. *An contractus regum ſunt leges?*

Grot. d. c. 14. §. 9. Feld. h. l. aliter.

℞. Non, quia ex promiſſis & contractibus jus naſcitur adverſus regem, non ex legibus; & ſi has revocet, nemini facit injuriam. Quædam tamen ex legibus & contractibus mixta eſſe poſſunt, ut contractus cum vicino rege, aut cum publicano factus, qui ſimul pro lege publicatur, quatenus ei inſunt, quæ ſubditis obſervanda ſunt.

XV. *An ex regum contractibus tenentur ſucceſſores?*

℞. Si ſint ſucceſſores omnium bonorum & ſimul regni hæredes, ut in regno patrimoniali, quin promiſſis & con-

contractibus teneantur, dubitandum
non eſt; pro debitis enim, etiam per- *Grot. d.*
ſonalibus, bona defuncti, reſpectu *c. 14.*
quorum dicimur creditores vel debi- *§. 10. & c. 21.*
tores, ut obligata ſint, ipſi rerum do- *§. 19.*
minio coævum eſt: ſi vero ſint ſucceſ-
ſores tantum in jus regni, ut in regno
non patrimoniali, vel electitio, vel
ſucceſſivo, directe quidem & imme-
diate hi ſucceſſores qua tales non ob-
ligantur, quia jus non accipiunt ab
eo, qui proxime deceſſit, ſed à popu-
lo: obligantur tamen media ſeu per
interpoſitam civitatem, quatenus im-
perium transferendo civitas faculta-
tem quoque regi conceſſiſſe videtur
ſe obligandi, tanquam capiti ſuo:
nam in moralibus qui dat finem, dat
ea, quæ ad finem perducunt, ſine
enim hac facultate obligandi popu- *l. 2. c. 5.*
lum, regi nullum eſt remedium expe- *§. 17. Boecl. de*
diendi negotia, ſive in ipſa civitate, *eo quod.*
ſive cum exteris: ſi ſint ſucceſſores *civ. egit.*
partim in bona, in jus vero regni in *p. 42. uſque ad*
ſolidum, promiſſa & contractus re- *48.*
ſpectu ipſorum bonorum, in quæ ſuc-
ceſſe-

ceſſerunt, omnino ſervare debent: quæ vero promiſſa & contractus iſta bona non reſpiciunt, in iis obſervanda moda dicta diſtinctio, ſcilicet quod per interpoſitam civitatem obligentur.

XVI. *Quousque hæc poteſtas populum obligandi ſe extendit?*

Grot. d. c. 14. §. 12. & c. 9. §. 8. n. 1. & 2. Carpz. de leg. reg. c. 13. ſect. 2. n. 13. in fin.

R. Hæc poteſtas populum obligandi non abit in infinitum; neque enim obligandi infinita poteſtas ad imperium recte exercendum neceſſaria eſt, ſed requiritur, ut rex habeat probabilem rationem quod in dubio ob regentium auctoritatem præſumi debet, ſive poſtmodum exitus reſpondeat conſilio & rationi regis, ſive non reſpondeat, non enim exitus in hac re, ſed probabilis ratio rei gerendæ ſpectanda eſt, quæ ſi adſit, & populus ipſe obligatur, ſi quo caſu ſui juris eſſe cœperit, & ſucceſſores, populi capita. Sicut & ſi quid populus liber contraxiſſet, obligaretur is, qui poſtea regnum pleniſſimo jure à populo acciperet. An, ſi talem populum bel-

le

lo ſubegiſſet, idem obtinere debeat? vid cap. 9. *Zigel. h. c. §. 12.*

XVII. *Cur hæc poteſtas populum obligandi non judicatur ex eventu?*

℟. Reip. non expedit, imo periculoſum eſſet ad tales anguſtias reipublicæ imperantem velle adigere facile enim inde oriri poſſet confuſio, dum actum utiliter modo geſtum aſſererent, modo negarent, ut ſic nulla contrahentibus eſſet ſecuritas. *Grot. d. c. 14. §. 12. n. 1.*

XVIII. *An ſi contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, decalarari poteſt nullus, quaſi factus ſub conditione, ſine qua juſte fieri non poteſt?*

℟. Difficilis & periculoſa eſt hæc declaratio, ubi cum exteris agitur, qui bona fide contraxerunt, & nullo jure caſus reip. ferre coguntur; imo ſi talis conditio ſubintelligeretur, quis unquam exterorum certus eſſet de ſuo contractu, & quis cum alio rege vel populo contracturus eſſet. *Grot. d. c. 14. §. 12. n. 4. aliter.*

XIX. *An contractus valent pertinentes*

nentes ad alienationem regni, ejuſve partis aut regalis patrimonii, quatenus id regi non eſt permiſſum?

Grot. c. 14. §. 12. n. 6. ℞. Non, quia facti ſunt de re aliena. Tantundem erit in regnis reſtrictis, ſi quam materiam aut actuum genus populus à poteſtate regia exceperit. Nam ut tales actus valeant, populi per ſe aut per eos, qui populum legitime referunt, conſenſus requiritur, ut ſupra dictum cap. 6.

XX. *An beneficia principum, quæ liberaliter ſunt conceſſa, ſemper poſſunt revocari?*

Grot. d. c. 14. §. 13. Tabor. de oblig. ſucceſſ. in off. c. 5. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 12. p. 237. Inſt. Jur. Publ. p. 484. & ſeqq. ℞. Donationes, beneficia & privilegia ſi probabilem habeant rationem, ſine juſta cauſa nec à concedente, nec à ſucceſſore revocari poſſunt, niſi adſit precarii clauſula, quia imperantes hoc in caſu & habent facultatem concedendi, & alii habent jus ſeu facultatem acquirendi, ita ut jus ſemel acquiſitum ſine juſta cauſa iis citra injuriam auferri non poſſit. Privilegia tamen, quæ vinculum duntaxat legis demunt ſine ullo contractu, ut ſi quem

princeps eximeret ex numero eorum, qui neceſſarias collectas ſolvunt, revocabilia ſunt, quia hic nullum jus quæſitum eſt adverſus legis auctorem, & lex ſublata reponi poteſt.

XXI. *An populi tenentur contractibus eorum, qui imperium invaſerunt?*

℞. Deciſio omnino difficilis eſt: nobis videtur dicendum, quod ſi ſimulac invaſerunt imperium, & populus reſiſtendi animum depoſuit, majeſtatem ſtatim conſequantur citra omne pactum expreſſum, & in ipſis ſolis inſit jus integri, populum efficaciter obligare poſſint; modus enim acquirendi jus non poteſt mutare ipſum jus acquiſitum, ſeu rem.

Grot. d. c. 14. aliter. & Kulpis h. l.

XXII. *At modus eſt illegitimus?*

℞. Poſtquam populus depoſuit reſiſtendi animum, rex eſt legitimus à Deo tali modo conſtitutus, qui reſpectu hominum illegitimus eſt, reſpectu Dei legitimus: ſolus enim Deus reges imponit & deponit, iis modis, quibus ipſi viſum fuerit. Minus dubitamus, ſi aliquis invaſor juſtam

Boecl. de eo quod civit. egit. p. 9. & ſeqq. Text. c. 23. n. 10. conf. l. 1. c. 4 §. 15. & ſeqq.

ſtam bellandi cauſam habuerit, hujus enim contractus, ſi probabilem cauſam habeant, æque erunt ſervandi, ac ſi per ſucceſſionem vel electionem ad regnum perveniſſet.

CAPUT XV.

De fœderibus & ſponſionibus.

I. *Quid ſint conventiones publicæ.*
II. *Quotuplices.*
III. *Quid ſit fœdus.*
IV. *Qui jus faciendi fœderis habeant.*
V. *An tyrannus.*
VI. *An rex regno pulſus.*
VII. *Fœdera quomodo dividantur.*
VIII. *Quotuplicia ſint fœdera, quæ juri naturæ aliquid addunt, quid æqualia, quid inæqualia. Æqualia quotuplicia ſint.*
IX. *Quotuplicia ſint inæqualia.*
X. *An fœdera cum his qui à vera religione alieni ſunt licita ſunt.*
XI. *An cum atheis.*
XII. *Si plures fœderatorum bella gerant, cui potius auxilium ſit ferendum.*
XIII. *An fœdus tacite renovatum cenſeatur.*
XIV. *An partis alterius perfidia alteram à fœdere liberet.*
XV. *Quid ſit ſponſio.*
XVI. *Quotuplex.*
XVII. *Quid ſi ſponſio à rege aut civitate improbetur.*
XVIII. *An ſponſio obliget ſummam poteſtatem ex notitia & ſilentio.*

I. *Quid ſunt conventiones publicæ?*

Grot. l. 2. B. c. 15. §. 1. Publicæ conventiones ſunt, quæ niſi jure imperii majoris aut mi-

minoris fieri nequeunt. qua nota non tantum à contractibus privatorum differunt; ſed & à contractibus regum circa negotia privata.

II. *Quotuplices ſunt?* *Grot. d. c. 15. §. 2.*

℞. Sunt vel fœdera, vel ſponſiones, vel pactiones aliæ.

III. *Quid eſt fœdus?* *Grot. l. 2. c. 15. §. 1. & 9. n. 2.*

℞. Fœdus eſt conventio publica ab iis, qui majeſtatem habent, in communem vel alterius utilitatem facta. *d. c. 15. §. 3. n. 1. in fin.*

IV. *Quinam habent jus faciendi fœdus?* *Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 684.*

℞. In regnis regum eſt facere fœdus, in aliis civitatibus eorum, penes quos eſt majeſtas, vel exercitium hujus juris; leges enim fundamentales ut in aliis, ita & in hoc jure ſemper ſunt inſpiciendæ; ſic in Imperio Romano-Germanico ſecundum diſpoſitionem Inſtrumenti Pacis fœdera nomine Imperii in comitiis fieri debent, ſecundum capitulationem Leopoldi & Joſephi in caſu neceſſitatis Electores cum Imperatore de facto hoc jus ſibi tantum *Inſtr. Pac. art. 8. n. 2. Cap. Leop. & Joſeph. art. 10. Inſtr. Pac. d. art. n. 2. in fin. Inſt. Jur. Publ. p. 450. in fin. Kulpis.*

ad Montz. p. 2. c. 5. §. 8. p. 87. in fin. tantum fecerunt commune. Status Imperii fœdera faciunt ratione ſuorum territoriorum etiam inconſulto Imperatore.

V. *Quid dicendum de tyranno, an fœdus facere poteſt?*

℞. Si majeſtatem habeat, poteſt, ſi non habeat, non poteſt. vide cap. præced. quæſt. ult.

VI. *Quid de rege regno pulſo?*

Grot. l. 1. c. 4. § 15. & 16. ℞. Si jus regni penes ipſum maneat; poteſt, utcunque poſſeſſionem amiſerit: ſi jus regni penes ipſum non maneat, non poteſt.

VII. *Quotuplicia ſunt fœdera?*

Grot. l. 2. c. 16. §. 17. Boecl. de eo. quod civit. egit p. 10. & 11. Grot d. c. c. 15 §. 5. n 1. & l. 1. c. 1. §. 12. n. 2 ℞. Alia idem conſtituunt quod juris eſt naturalis, ut de ſimplici humanitate invicem exercenda vel non inferenda noxa. Hæc fœdera omnino ſunt neceſſaria & utilia; quia quamvis natura cognationem inter omnes homines conſtituerit, & nefas ſit alterum ab altero lædi, tamen apud plures homines, imò integros populos, malis moribus hæc jura ſunt obliterata, ita ut latrocinari & prædas agere

in

in extraneos nullo bello indicto pro licito habeatur. De cætero pudere propemodum debet homines cultos pactum inire, cujus capita nihil aliud continent, quam ne ſimpliciter & directe jus naturæ violetur; huc tamen non ſemper referri debet, ut utrinque jus hoſpitii aut jus commercii ſit; quamvis enim debeantur ex humanitate, tamem non ita ſunt definita, ut nunquam ulteriori determinatione, quæ pactis & fœderibus fieri debet, opus habeant. vid. lib. 2. c. 2. alia juri naturæ aliquid adjiciunt.

d. c. 15. § 5. n. 1. in fin. l. 3. c. 3 §. 2. n. 3. l. 1. D de cond. ob turp. cauſ. Puff. l. 8. c. 4. §. 2, in med. vid. tamen l. 50. D. de pact. Obrecht. de ſponſ. pac. c. 1. §. 3.

VIII. *Quotuplicia ſunt fœdera, quæ juri naturæ aliquid adjiciunt?*

℟. Alia ſunt æqualia, quæ utrinque eodem modo ſe habent; alia inæqualia, quæ ſe habent modo inæquali. Utriuſque modi fœdera aut pacis, aut ſocietatis alicujus gratia fiunt. Æqualia pacis, ut quæ de reſtituendis captivis, rebus captis, & ad ſecuritatem conveniri ſolent. Æqualia ſocietati aut ad commercia pertinent, aut ad belli communitatem, aut ad res

d. c. 15. § 6. n. 1. & 2.

alias. Æquales de commerciis pactiones variæ eſſe poſſunt, puta utrinque ne vectigal ullum ſolvatur, aut ne majus ſolvatur, quam in præſens, aut ad certam quantitatem. Sic in bellica ſocietate, ut auxilia præſtentur paria equitum peditum navium, ſive ad omne bellum ſive ad certum, aut incertos hoſtes, aut in omnes quidem, ſed exceptis ſociis. Ad alias res pertinent, ut ne in confinio alterius alter arces habeat, ne iter alterius hoſti præbeat &c.

IX. *Quotuplicia ſunt inæqualia?*

d. c. 15. §. 7. R. In fœderibus inæqualia promittuntur aut ex parte digniori, aut ex parte minus digna. Ex parte digniori, ut ſi quis auxilia promittat, nec reſtipuletur, aut majora promittat: ex parte indigniori inæqualia ſunt aut cum imminutione ſummi imperii, aut ſine ejus imminutione. Cum imminutione ſummi imperii ſunt iſta, quæ
l. 1. c. 3. §. 15. n. 2. & facultatem & voluntatem proprio arbitrio hoc vel illud in ſuo territorio faciendi aut communicant, aut adimunt,

munt, e. g. ne quis bellum gerat injuſſu alterius. Quicunque enim mihi præcipere & me jubere poteſt, me eſt ſuperior, omniſque mea agendi & voluntas & facultas ex ipſius arbitrio pendet. Sine imminutione ſummi imperii, cum facultas quidem retinetur, ſed voluntas certo modo determinatur ex alterius voluntate, e. g. ſi quis promittat ſe alterius majeſtatem comiter culturum; retinet enim & tunc ipſe majeſtatem, licet exercitium certo modo à promiſſione ſua, non autem à vi ſuperioris determinetur. Item ut hoſtes vel amici habeantur quos velit partium altera, utraque enim pars retinet majeſtatem circa bellum & pacem, licet, ex mutua promiſſione voluntas majeſtatem exercendi ſit determinata. Item quod quis in certis locis non velit conſcribere militem, arcem exſtruere &c. retinet enim jus conſcribendi militem, arcem exſtruendi &c. licet exercitium ad certum locum reſtringatur. Poſſunt autem talia fœdera contrahi non tantum

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 1. p. 35.

d. c. 15. §. 7. n. 4.

inter victores & victos, ſed & inter potentiores & impotentiores, etiam qui bello inter ſe experti non ſunt.

X. *Licetne fœdus inire cum iis, qui à vera religione alieni ſunt?*

℞. Licet; quia cum omni eo, cum quo eſt juris naturæ communio, ſicut alias conventiones, ita & fœdera inire licet, & jus naturæ ita omnibus hominibus commune eſt, ut religionis diſcrimen non admittat. Imo ipſi Hebræi talia fœdera inierunt; ipſi Imperatores noſtri & ſummi Pontifices. Volunt tamen Doctores ſequentia obſervari: 1. ut ſit caſus ſummæ neceſſitatis 2. non fiant contra fideles & Chriſtianam religionem. 3. ne profanæ opes inde magnum incrementum accipiant.

Grot. d. c. 15. § 8. & 9. n. 1. c. 2. §. 11. n. 1. & 2. Limn. ad Cap. Car. V. p. 191. Text. c. 23. §. 13 & 14. Os. h. l. Reink. de Reg. Sec. & Eccl. l. 2. cl. 3. c. 3. p. 1030. aliter.

XI. *An cum atheis?*

℞. Cum athei retineant communionem juris naturæ, non videmus, cur non poſſint fœdera contrahere; imo licet jurare non poſſint, quia Deum nolunt credere, licet conſcientia aliud dictet, tamen cum in fœderibus neceſſario

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 612. aliter. Ziegl. h. aliter. Textor. c. 27. §. 73. & 74.

ceſſario juramenta non requirantur, ab hoc jure excludendi non ſunt: utrum autem conſultum ſit, nec ne, fœdus cum ipſis facere, eſt quæſtio prudentiæ civilis, & forte non minus conſultum eſt fœdus cum ipſis contrahere, quam cum perfidis, quia quamvis jus naturæ habeant, tamen ea, quæ ſunt juris naturæ non faciunt, & ſic ipſorum promiſſiones non ſunt ſecuræ.

Grot. l. 2. c. 20. §. 46. n. 4. conf. Giſbert. Voet de Atheiſmo.

XII. *Si pluribus aliquis eſt fœderatus, qui bellum gerunt, cuinam auxilium ferre debet?*

℞. Ad injuſta bella nulla eſt obligatio, quare qui fœderatorum juſtam habet belli cauſam præferendus, ſi cum extraneo res ſit, etiamſi cum alio fœderato, niſi convenerit ne adverſus eum auxilia mittere liceat; & ſi fœderati inter ſe committantur cauſis utrinque injuſtis, utraque parte abſtinendum erit. Si in alios bellent juſta quiſque de cauſa, ſi utrique auxilia mitti poſſint, puta in milite aut pecunia mittenda erunt. At ſi ipſius qui promiſit

d. c. 15. §. 13. n. 1. Alber. Gent. l. 3. c. 10. p. 637.

præſentia requiratur, quæ individua eſt, præferendus eſt cum quo eſt antiquius fœdus, modo poſterius fœdus non contineat quaſi imperii translationem, puta ſubjectionis aliquid ſeu deditionis; nam & dicimus in venditione priorem præferri, niſi in poſteriorem emtorem dominium ſit tranſlatum.

Grot. d. c. 15. §. 15. n. 4. & l. 1. c. 3. §. 8. n. 3.

XIII. *An finito tempore fœdus tacite renovatum cenſetur?*

℞. Finito tempore fœderi adjecto & fœdus finitur, quod tacite renovatum non intelligitur; nemo enim ad novum onus ſe præſumitur voluiſſe adſtringere, vel nimium coarctare libertatem agendi, quæ vult, niſi ſint tales actus, qui nullam aliam interpretationam recipiunt, e. g. ſi quis tempore fœderis præterlapſo efflagitet auxilium ex fœdere, ſœderatus non ignarus tempus jam effluxiſſe, illud præſtet, videtur tacite renovaſſe fœdus, quia hic actus non videtur aliam interpretationem recipere, quam renovati fœderis, quamdiu durat. Nam ultra id tempus ne quidem tacite videntur

Grot. d. c. 15. §. 14. c. 16. §. 14. in fin. & §. 16. n. 3. in fin. Puff. l. 8. c. 9. §. 11. Text. c. 25. §. 17. Kulpis h. c. §. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. §. 10. p. 654. in fin. & in comment. h. c. . 14.

dentur ſe obligaſſe. imo priori tempore videtur hic actus potius eſſe benevolentiæ & amicitiæ, quæ etiam finito tempore durat, quam renovati fœderis; vel ſi fœdus renovatum dicamus, hæc renovatio complectitur ſub ſe omnia capitula fœderis prioris, & qui hoc vel illud capitulum non comprehendi dicit, contra ipſum eſt præſumptio in contrarium.

Text. d. c. 25. §. 18.

XIV. *Si pars una fœdus violaverit, an alteri licet à fœdere diſcedere?*

℞. Affirmatur; nam ſingula fœderis capita vim habent conditionis, niſi expreſſe aliter convenerit, quod fieri interdum ſolet, ne ob quaſvis offenſas diſcedere licet à fœdere, ſed ut prius provocetur ad arbitros, aut pœna adjecta præſtetur, vel etiam hoc in caſu altera pars non tenetur præſtare, quod capiti ab una parte neglecto reſpondet.

Grot. d. c. 15. §. 15. l. 3. c. 20. §. 35. l. 1. c. 3. §. 16. n. 5. in fin. Inſt. Pac. art. 17. §. 5. & 6. Pac. Neom. art. ult.

XV. *Quid eſt ſponſio?*

℞. Sponſio eſt conventio publica, quæ à miniſtro ſummæ poteſtatis circa negotium ad eandem ſpectans ſine ipſius mandato initur.

Grot. d. c. 15. §. 3.

XVI.

XVI. *Quotuplex eſt ſponſio?*

d.c. 15. §. 16. ℞. Sponſionum ſpecies tot poſſunt eſſe, quot ſunt fœderum, & diſtant à fœderibus perſonarum facientium poteſtate.

XVII. *Si improbetur à rege aut civitate ſponſio: quid juris?*

Grot. d. c. 15. §. 16. n. 1. & 4. ℞. Sive ſponſio pure ſit facta, citra adjectam conditionem ratihabitionis faciendæ à ſumma poteſtate, ſive non pure, populus nullam in partem obligatur; ſed priori caſu ſponſorum bona primum obligantur ad id quod intereſt ſponſionem ratam haberi, & ſi ea non ſufficiant, ſponſor eſt dedendus, ut is cui debetur, videat, quomodo capienda ſit ſatisfactio ab eo, qui inanibus pactis decepit.

XVIII. *An ſponſio obligat ſummam poteſtatem ex notitia & ſilentio?*

Grot. d. c. 14. §. 17. n. 2. Ziegl. h. l. ℞. Præter notitiam & ſilentium res aliqua accedere debet, ſeu ſignum externum, ex quo ratihabitio inducatur, e. g. verba, vel factum ad impletiouem ſponſiouis tendens; nam ſine ſigno

gno externo aut facto aliquo ſilentium non ſatis probabilem voluntatis conjecturam ſuppeditat.

CAPUT XVI.

De interprettatione.

I. *Cum interni actus per ſe ſpectabiles non ſint, quomodo promiſſa exterius obligent.*

II. *Quid ſit interpretatio.*

III. *Quotuplex.*

IV. *Quæ ſit menſura recta interpretationis.*

V. *Quotuplicia ſint ſigna ex quibus mens colligitur.*

VI. *Verba quomodo ſint intelligenda.*

VII. *Quando conjecturis opus ſit.*

VIII. *Ex quibus locis conjecturæ voluntatis promantur.*

IX. *Conjuncta quotuplicia ſint.*

X. *Quotuplicia ſint ea quæ promittuntur. Quid favorabilia; quid odioſa: quid mixta.*

XI. *Quomodo verba ſint explicanda in non odioſis.*

XII. *Quomodo in favorabilibus.*

XIII. *Quomodo in odioſis.*

XIV. *An ſociorum nomine tantum intelligantur præſentes aut etiam futuri.*

XV. *An ergo novus ſocius contra primum fœderatum defendi vel adjuvari poſſit.*

XVI. *Si convenerit ne alter fœderatorum alterius injuſſu bellum gerere poſſit, quale bellum intelligatur.*

XVII. *Præmium promiſſum illi qui primus aliquid fecerit, ſi plures ſimul faciant, cui debeatur.*

XVIII. *Quomodo pacta & fœdera realia diſtinguantur à perſonalibus.*

XIX. *An perſona fœderi adjecta ſemper faciat fœdus*

dus perſonale. In dubio qualia cenſeantur eſſe fœdera, an perſonalia an realia.

XX. *An omnes ſocietates morte finiantur, & an fœdera ad Regnum ſucceſſores tranſeant cum juramenti vis perſonam non exeat.*

XXI. *An fœdus cum Rege initum extendatur ad Regem regno pulſum.*

XXII. *An ad regni invaſorem.*

XXIII. *Quodnam ſit aliud interpretandi genus ex conjecturis extra verborum ſignificationem.*

XXIV. *An extendens interpretatio facile procedat.*

XXV. *Quando locum habeat.*

XXVI. *An mandatum per aliud æque utile impleri poſſit.*

XXVII. *Interpretatio reſtringens unde petatur extra ſignificationem verborum.*

XXVIII. *Quid ſi res comprehendatur ſub ratione ſecundum potentiam moraliter conſideratam.*

XXIX. *An promiſſa in ſe habeant tacitam conditionem ſi res maneant eo quo ſunt loco.*

XXX. *Quot modis dijudicari poſſit utrum caſus poſtea emergens pugnet cum voluntate aliquid in genere conſtituentis. Quid primum ejus repugnantiæ ſit ſignum.*

XXXI. *Quid ſecundum.*

XXXII. *An ſervanda promiſſa quæ ſunt iis quibus facta inutilia, vel plus noceant promittenti quam alteri proſint.*

XXXIII. *Quæ ſint alia ejus repugnantiæ ſigna.*

XXXIV. *An ſcriptura in dubio ad contractus validitatem requiratur.*

XXXV. *Regum contractus an ex jure Romano ſint interpretandi.*

XXXVI. *An verba conditionem offerentis, an acceptantis magis ſint ſpectanda.*

XXXVII. *Antequam accepta ſit conditio an teneatur qui obtulit.*

I. *Cum*

I. *Cum interni actus per ſe ſpectabiles non ſint, quomodo ſtatuetur aliquid certi, ne nulla ſit obligatio ex promiſſis & contractibus, ſi quiſque poſſit ſe liberare, ſenſum ſibi affingendo, quem vellet?*

℞. Ipſa dictante naturali ratione jus eſt ei, cui quid promiſſum eſt, promiſſorem cogere ad id quod recta interpretatio ſuggerit. Quia enim leges, promiſſiones, & pacta inter homines ſunt recepta, ut ordo in ſocietate rationali & æqualitas inter homines conſervetur, legislator, promittentes, atque paciſcentes mentem ſuam aperire debent ſignis externis inter homines receptis, & ad id conſtitutis, actus enim interni non apti ſunt ad ſocietatem, & mente ſic aperta alteri jus perfectum acquiritur, alias enim cum homo ſit animal fallax, ſi ſemper aliam atque aliam mentem verbis affingere poſſet, res nunquam exitum haberet, quod in moralibus pro impoſſibili habetur.

Grot. l. 2. c. 16. §. 1. Puff. l. 5. c. 12. §. 2.

Grot. c. 12. §. 8.

II. *Quid*

II. *Quid eſt interpretatio?*

℞. Interpretatio eſt ſignorum externorum, quibus mentem noſtram indicamus, æqua & commoda ad eandem accommodatio.

III. *Quotuplex eſt interpretatio?*

Grot. d. c. 16. §. 2. & 20. ℞. Eſt triplex; declarativa ſeu ſimplex, extenſiva & reſtrictiva.

IV. *Quæ eſt menſura rectæ interpretationis?*

℞. Collectio mentis ex ſignis maxime probabilibus.

Grot. d. c. 16. §. 1. n. 2. Feld. h. c. §. 1. n. 2.

V. *Quotuplicia ea ſunt?*

℞. Sunt duplicia, verba ſcilicet & conjecturæ aliæ, quæ ſeorſim conſiderantur, aut conjunctim.

VI. *Quomodo ſunt intelligenda verba?*

Grot. d. c. 16. §. 2. & 3 l. 3. c. 1. §. 8. n. 1. ℞. Si nulla ſit conjectura, quæ ducat alio, verba intelligenda ex proprietate, non Grammatica, quæ eſt ex origine, ſed populari ex uſu, ſeu quem uſus popularis ipſis impoſuit,

Quem penes arbitrium eſt, & jus & norma loquendi?

Sic ſi quis juret ſe pactis ſtaturum, quamdiu hanc terram inſiſtat, terram calcea-

calceamentis forte injectam non intelligimus. In artium vocabulis, quæ populus vix capit, adhibenda erit artis cujusque prudentum definitio. e. g. ſi in fœdere aliquo cautum ſit, ne quis cum exercitu alterius fines tranſeat, videndum, quanta manus & quot copiæ apud prudentes reſpectu habito tum ad vires hoſtium, tum ad proprias exercitum conſtituant. Et ſi artium vocabula à diverſis diverſimode definiantur, expedit ad præſcindendas lites, ut popularibus verbis exprimatur, in quonam ſignificatu iſta vox eo loco capiatur. *Puff. l. 5. c. 12. §. 4. in pr. & fin.*

VII. *Quando opus eſt conjecturis aſſumptis?*

℞. Cum verba aut verborum complexio plures recipiunt ſignificationes; & quoties in pactis eſt ſpecies quædam repugnantiæ: ſi enim certa ſit pugna, quod poſterius inter contrahentes placuit, derogabit priori, quia uno tempore nemo contraria potuit voluiſſe, & ea natura eſt actuum, qui à voluntate pendent, ut novo *d. c. 16. §. 4.*

actu voluntatis diſcedi inde poſſit

VIII. *Ex quibus locis promuntur conjecturæ voluntatis?*

Grot. d. c. 16. §. 4. n. 2. & §. 5. R'. Quamvis conjecturæ interdum ita ſint evidentes, ut ſponte ſe ingerant etiam contra receptiorem verborum ſignificationem, plerumque tamen voluntatem conjicimus vel ex materia, ut pro materia ſubſtrata intelligatur; ſic ſi convenerit, ne alter alteri arma inferat, intelligimus milites & exercitum; ſi autem convenerit in deditione præſidii de tradendis armis, militibus diſcedendi facultas conceditur inſtrumentis bellicis relictis. Vel ex effectu; ne ſignificatio poſt ſe trahat effectum à ratione alienum aut abſurdum, à receptiore ſenſu pauliſper *Puff. l. 5. c. 12. §. 8. in med.* deflectendum, ut evitetur nullitas aut obſcuritas, ut ſi ſtatutum eſſet, ut quicunque in platea alteri ſanguinem elicuerit, graviſſimas pænas daret, ex hac lege chirurgus, qui alicui venam in platea ſecat, conveniri non poteſt. Sic, ſi quis hæredem aliquem ſcribat, addita clauſula, ut tertio alicui

cui det ea quæ ipſe velit, non cogi- *Puff. d.*
tur totam hæreditatem huic tertio *c. 12. §. 5.*
reſtituere. Vel ex conjunctis. *in fin.*

IX. *Conjuncta quotuplicia ſunt?* *Grot d.*

℞. Conjuncta ſunt aut origine, quan- *c. 16. §. 7.*
do ejuſdem auctoris ſententia ex alio
quodam tractatu præcedente explica-
tur, ut ſi quis uno in loco clare men-
tem ſuam circa rem quampiam ex-
preſſerit, alio quoque loco & tempore
ſibi conſtare præſumitur, niſi muta-
tio expreſſe appareat; nam in dubio
voluntas ſibi creditur conſentiens.
Sic, ſi quis promittat alicui triticum *l. 115.*
vel vinum ſine expreſſione quantita- *in pr. de*
tis vel qualitatis, promiſſio non va- *V. O.*
let, niſi ex tractatu prius habito appa-
reat de certo genere certaque quan-
titate tritici vel vini cogitatum &
actum eſſe. Aut etiam loco; cum
ex ejuſdem loci antecedentibus & *l. 9. § 5.*
conſequentibus interpretatio deſumi- *verſ. &*
tur, ut ſi in aliqua lege exemplum ex- *licet. D.*
primatur, definitio autem generalis *de jur &*
vel antecedat, vel ſequatur, lex non *fact. ign.*
tantum de exemplo expreſſo, verum *Suarez de*
leg. l. 6.
c. 5. &
ſeqq.

 omni-

omnibus aliis, quæ ſub tali definitione comprehenduntur, intelligenda. Ad ea, quæ loco conjuncta ſunt, potiſſimum refertur ratio legis, (quam cum mente multi confundunt, cum unum ſit ex indiciis, quibus mentem venamur) quæ ſi unica eſt ad voluntatem movendam, ea ceſſante, ceſſat voluntas; ſic leges, quæ loquuntur de donatione propter nuptias, ſemper intelligendæ ſunt ſub conditione, ſi nuptiæ ſequantur: ſi ſint plures rationes, non ſtatim ſi una ceſſet, etiam ceſſat lex.

Grot. d. c. 16. §. 8.

X. *Ea quæ promittuntur quotuplicia ſunt?*

Grot. d. c. 16. §. 10.

℞. Alia ſunt favorabilia, alia odioſa, alia mixta aut media. Favorabilia ſunt, quæ æqualitatem in ſe habent, quæque communem utilitatem ſpectant, ſocietatem & quoſlibet actus & jura conſervant. Quæ utilitas quo major eſt, quoque latius patet, eo major eſt promiſſi favor. Sic eorum quæ ad pacem faciunt, major eſt favor, quàm quæ ad bellum; & belli defenſivi, quàm

quàm offenſivi. Odioſa contra ſunt, quæ unam tantum partem, aut quæ unam magis, quàm alteram gravant, quæ ſocietatis deſtructionem, pœnam, juris ſui remiſſionem continent, actus quoſdam faciunt irritos, aut de prioribus aliquid immutant. Quod ſi autem aliquid ſit mixtum, puta per quod priora quidem immutentur, ſed tamen pacis cauſa, id pro magnitudine boni aut mutationis modo odioſum, modo favorabile cenſebitur, ita tamen ut cæteris paribus favor cenſeatur prior.

XI. *Quæ regulæ ſunt tenendæ circa interpretationem & ſignificationem promiſſorum in non odioſis?*

℞. In non odioſis ſumenda ſunt verba ſecundum totam proprietatem uſus popularis: & ſi plures ejuſdem vocis ſint ſignificationis in populari uſu illa eſt ſumenda, quæ eſt latiſſima, ſic maſculinum ſumitur pro genere communi, ſeu ſub ſe comprehendit fœmininum. Sic ſi convenerit, ut alter in alterius territorio quaſlibet

Grot. d. c. 16. §. 11.

jung. d. c. 16. §. 9.

Puff. l. 5. c. 12. §. 13. feras venari poſſit, ut tamen cervi excipiantur, etiam cervæ intelliguntur. Indefinita locutio pro univerſali habetur; ſic ſi convenerit, ut utrinque captivi reſtituantur, intelligendum hoc erit de omnibus & ſingulis.

XII. *Quomodo verba ſumenda in favorabilibus?*

Grot. d. c. 16. §. 12. n. 2. Puff. d. c. 12. §. 13. in med. ℞. Laxius verba ſunt ſumenda, ut etiam includant ſignificationem artis, aut quam lex dedit, ſi loquens utatur conſilio jus intelligentium. Ad ſignificationes vocis plane improprias non eſt recurrendum, niſi alioquin abſurdum, aut inutilitas pacti legiſve ſequeretur: quia natura talium negotiorum requirit, ut clare & perſpicue ſenſa animi exprimantur, & regulariter quilibet hoc præſumitur facere. Contra verba etiam ſtrictius, quàm alias ipſorum proprietas requirit, erunt intelligenda, ſi quidem id neceſſarium fuerit ad vitandam iniquitatem aut abſurditatem. Si hoc non ſit neceſſarium, verba intra proprietatem ſumenda, ita tamen, ut ſi utilitas ſit

ſit in reſtrictione, ſubſiſtendum ſit inter arctiſſimos terminos propriæ ſignificationis, niſi circumſtantiæ aliud ſuadeant.

XIII. *Quomodo in odioſis?*

℞. In odioſis etiam ſermo figuratus aliquantulum poteſt admitti, ut onus vitetur. Inde in donatione & juris ſui ceſſione verba quantumvis generalia reſtringi ſolent ad ea, de quibus veriſimile eſt fuiſſe cogitatum. Sic auxilia promiſſa ab una tantum parte intelliguntur impendiis ejus deberi, qui poſtulabit. Sic fœdus initum pro defenſione ditionis, domino in poſſeſſione exiſtente, non extenditur ad eandem recuperandam, poſtquam iſte fuit ejectus. Grot. d. c. 16. §. 12. n. 3. Puff. d. §. 13.

XIV. *Si convenerit in fœdere, ut utriuſque populi ſocii ab utroque populo tuti ſint, an tantum ſocii, qui fuerunt tempore fœderis, an & futuri intelligantur?*

℞. Verbum ſociorum & ſtrictam illam de iis, qui erant fœderis tempore, & ampliorem alteram ſignificationem, quæ Grot. c. 16 §. 13. n. 1. l. 3. c. 20. §. 33. Ziegl. h. l.

quæ ad futuros quoque porrigitur, recipere poteſt, ſalva ratione recti ſermonis. In hoc fœdere ſecundum regulas ante traditas futuri non intelliguntur, quia agitur de fœdere rumpendo, quæ odioſa eſt materia.

XV. *Si ergo alios ſocios alteruter poſtea aſſumat, & hi primum fœderatum injuria afficiant, poteſtne ſalvo fœdere primus fœderatus his poſterioribus bellum inferre, & alter eos defendere?*

Grot. & Ziegl. d. l. Feld. aliter. ℞. Affirmatur; adſciſcere eos poteſt, & defendere ex jure naturali, quod primo fœdere non erat abdicatum, ſicut & primus fœderatus bellum ipſis inferre; nam apud utroſque eo loco ſunt quaſi nihil de iis conveniſſet.

Grot. d. §. 13. n. 3. Nec pugnat cum fœdere, ut quos alii offendant, hi defendantur ab aliis manente de cætero pace.

XVI. *Si convenerit, ne alter fœderatorum bellum gerat alterius injuſſu, quale bellum hic intelligendum?*

℞.

℞. Belli gerendi nomen ad omne bellum offenſivum & defenſivum pertinere poteſt: hic arctiorem ſignificatum ſumimus, & intelligimus tantum bellum quod infertur; non autem quod repellitur, ne nimium coarctetur libertas naturalis, qua contra vim ſibi illatam defenſionem ſui licet ſuſcipere. *Grot. d. c. 16. §. 14. c. 15. §. 7. n. 1. & 2. Puff. d. c. 12. §. 15.*

XVII. *Si præmium promiſſum ei, qui primus ad metam perveniſſet, debeturne utrique, ſi ſimul pervenerint, an neutri?*

℞. Vox primi ambigua eſt, nam aut eum ſignificat, qui omnes antecedit, aut quem nemo, licet quandoque pares gradu habere poſſit. Hic quia præmia virtutis favorabilia ſunt, verius eſt, concurſuros ad præmium, ſi res poſſit dividi, aut ſi non poſſit dividi, ſorte decidendum, vel novo curſu; quanquam liberalius faciant, qui præmium promiſerunt, ſi utrique ſolidum ſolvant. *Grot. d. c. 16. §. 19. Puff. d. c. 12. §. 14. Ziegl. h. c. §. 19.*

XVIII. *Quomodo pacta & fœdera realia diſtinguenda ſunt à perſonalibus?*

Grot. d. c. 16. §. 16. Boecl. de eo quod civit. egit. p. 51. St. Ex 6. th. 48. & 49. Schilt. Ex. 8. th. 15. & ſeqq.

℞. Pacta & fœdera realia tranſeunt ad ſucceſſores & eos obligant, perſonalia non. Et ſi quidem cum populo libero actum ſit, dubium non eſt, quin quod ei promittitur, ſui natura reale ſit, quia ſubjectum eſt res permanens, & propter perpetuam ſubſtitutionem non moritur. Imo etiamſi ſtatus civitatis in regnum mutetur, manebit fœdus, quia manet idem corpus, & rex præeſt ut caput hujus, non ut caput alterius corporis; niſi appareat, cauſam fuiſſe propriam iſti ſtatui, ut ſi liberæ civitates libertatis civilis tutandæ cauſa fœdus contrahant, & ſponte poſtea iſtum ſtatum mutent in regnum.

XIX. *Si fœdus cum rege contractum, an propterea quia perſona pacto inſeritur fœdus eſt perſonale?*

Grot. d. c. 16. § 16. n. 2. c. 9. §. 8. Conring. ad Lamp. part. 1. §. 60. & 61.

℞. Non; plerumque enim perſona pacto inſeritur, non ut perſonale pactum fiat, ſed ut demonſtretur, cum quo pactum factum eſt. Hinc, ſi fœderi adjectum, ut perpetuum ſit, aut factum in bonum regni, aut cum ipſo

rege

rege & ſucceſſoribus, aut ad tempus definitum, jam ſatis apparet reale eſſe. In dubio favorabilia, ut ſunt pacis cauſa facta aut commerciorum, realia ſunt: odioſa vero, e. g. quæ fiunt propter bellum offenſivum, quia magis ad onera accedunt, ſunt perſonalia; inprimis quod in fœdere ad bellum quodvis præſumitur ratio habita prudentiæ & pietatis ejus, quo cum agitur, ut qui non modo non injuſte, ſed nec temere bellum ſuſcepturus videtur. Grot. d. c. 16. §. 16. n. 3.

XX. *At vero ſocietates morte finiuntur, & præterea fœdera jurejurando confirmantur, quod ad hæredes non tranſit?*

℞. Cum ſocietates ex amicitia oriantur & conſideratione ſingularis induſtriæ, quæ ad hæredem non tranſeunt, natura ſocietatum exigit, ut morte finiantur: verum in tali fœdere rex ut caput populi contraxit; qui non moritur. hinc mirum non eſt, ſi ſucceſſores obligentur, qui ſunt caput hujus, ut modo dictum, non alterius Feld. ad Grot. h. c. §. 16. n. 4. Grot. d. c. 16. §. 16. n. 4 aliter.

po-

Grot. d. c. 16. §. 16. n. 5. c. 13. §. 17. populi. Et licet fœdera plerumque juramentis confirmentur, tamen cum in ipſa promiſſione, cui majoris religionis cauſa jusjurandum adjicitur, ſatis ſit efficaciæ, hæc obligatio ex promiſſione ad hæredes tranſit.

XXI. *An fœdus cum Rege initum extenditur ad Regem regno pulſum?*

Grot. d. c. 16 §. 17. junge ſupra l. 1. c. 4. q. 24. & c. præc. q. 6. ℞. Cum jus regni penes ipſum maneat, ſi injuſte poſſeſſionem amiſerit, cum Rege initum fœdus manet, etiamſi Rex ipſe aut ſucceſſor regno à ſubditis ſit pulſus.

XXII. *An ad regni invaſorem extenditur?*

Grot. d. c. 16. §. 18. plura vid. ſupra l. 1. c. 4. q. 19. & c. præc. q. 5. ℞. Negatur, niſi vel per pactionem ſecutam, vel victoriam pleniſſimus iſtius regni dominus fuerit conſtitutus.

XXIII. *Quodnam eſt aliud interpretandi genus ex conjecturis, extra verborum ſignificationem?*

Grot. d. c. 16. § 20. Puff. l. 5. c. 22. §. 17. ℞. Verborum quidem unicus eſt uſus, animi ſenſa exprimere, & hinc non improbabile eſt, illum verborum

ſenſum

ſenſum animo loquentis fuiſſe obverſatum, qui ab uſu communi non penitus abhorret, ſive iſtam conjecturam ſumamus ex materia, ſive ex effectu, ſive ex conjunctis, aut origine aut loco; tamen cum mens loquentis interdum alia ſit, quam verba præ ſe ferunt, aliis conjecturis opus eſt, & quidem certiſſimis, quæ mentem evincant. Id quod fit duobus modis, vel per interpretationem extendentem ſeu extenſivam, ut loquuntur, vel coarctantem ſeu reſtrictivam.

XXIV. *An utraque æque facile procedit?*

℞. Non; quæ extendit interpretatio difficilius procedit, facilius quæ arctat. Nam ſicut in rebus omnibus, ut effectus non ſequatur, ſatis eſt unam deeſſe cauſam, ut naſcantur, omnes convenire oportet, ita & in obligatione conjectura extendens obligationem non temere admittenda eſt; quia extra verba promittentis hic conjecturam quærimus. Nec ſimilis ratio ſemper ſufficit, nec eadem, quia ſæpe volun-

Grot. & Puff. d. l. Suarez. de LL. l. 6. c. 4. n. 6. & ſeqq.

§.6.l.de I.N.G. & C. voluntas eſt cauſa per ſe ſufficiens, etiam ſine ratione illa, ut in omnibus privilegiis, quæ non extenduntur, neque propter ſimilem rationem, neque propter eandem.

XXV. *Quando ergo locum habet?*

Grot. d. c. 16. §. 20. & Puff. c. 12. §. 17. ℞. Interdum propter ſimilitudinem rationis, ut in favorabilibus; ut plurimum autem, &, ut recte fiat, propter eandem rationem: & quidem opus eſt, ut conſtet rationem ſub qua venit caſus quem volumus comprehendere, eſſe cauſam unicam & efficacem, quæ legiſlatorem vel promittentem moverit, eamque rationem ab eo conſideratam in ſua generalitate, ita ut eandem ad præſentem quoque caſum voluiſſet applicare, ſi quidem eum prævidiſſet: idque quia alioquin lex aut promiſſio futura fuiſſet iniqua aut inutilis; e. g. pactio eſt, ne quis locus muris cingatur, facta eo tempore, cum non aliud eſſet muniendi genus, is locus ne aggere quidem aut vallo cingi poterit, ſi ſatis conſtet, prohibendi muros unicam fuiſſe cauſam, ne

iſte

iſte locus muniretur & ad vim depellendam fieret idoneus. Huc pertinent ea, quæ à JCtis traduntur de his, quæ fiunt in fraudem legis.

l. 26. & 30. D. de LL. Ziegl. ad Grot. h. c. §. 20.

XXVI. *An mandatum impleri poteſt non per idem quod mandator præſcripſit, ſed per aliud æque utile, aut utilius?*

℞. Diſtinguendum inter mandatum imperantis, ſeu quod per imperium ſuperioris injungitur, & mandatum committentis, ſeu quod ex contractu ultroneo ſuſcipitur. In hoc aliquando mandatum poteſt impleri per æquipollens, ſeu utilius vel commodius, ſcilicet quando mandatum non erat præſcriptum ſub ſpeciali ſua forma, ſed ſub conſideratione generaliori, quæ aliter quoque obtineri poſſit, tunc enim non verba, ſed mentem reſpicimus; e. g. mandavi tibi, ut fidejuberes pro Titio apud Sempronium, tu non fidejuſſiſti, ſed mandaſti Sempronio ut crederet Titio, ſi jam aliquid eo nomine Sempronius præſtitit, me convenire poteris, quia obtinui

Grot. d. c. 16. §. 12 in fin. Boecl. in diſſert. de relig. mand. Puff. l. 5. c. 4 §. 5. l. ult. D. mand. & ibi Gloſſa.

Ziegl. ad Lanc. 3. tit. 1. §. 18.

tinui finem meum, qui erat ut crederetur pecunia Titio à Sempronio. In illo regulariter non poteſt, quia ſuperior non cenſetur, niſi meram executionem injunxiſſe, nam alias diſſolveretur officium imperantis, ſi quis ad id, quod facere juſſus eſt, non reſponderet debito obſequio & conſilio non deſiderato: & ſæpe reſp. in caſum daretur, ſi proprio auſu miniſter partes imperanti proprias ſibi vindicare velit. Interdum tamen per expreſſam clauſulam in mandato licentiam accipiunt miniſtri & legati, ut ſupplere aut immutare pauliſper poſſint, ſi ratio & tempus id poſtulent.

Paſchal. de legat. c. 56. & ſeq. Limn. A. B. c. 11.

XXVII. *Unde petitur interpretatio reſtringens extra ſignificationem verborum, quæ promiſſionem continent?*

℞. Petitur vel ex defectu originario voluntatis, vel ex caſus emergentis repugnantia cum voluntate. Defectus originarius intelligitur ex abſurdo, quod alias ſequeretur, nemo enim credendus eſt velle abſurda, e. g. præceptor

Grot. c. 16. §. 12. Puff. d. l. 5. c. 12. §. 19.

ceptor convenit cum diſcipulo, ne honorarium ipſi ſolvatur, ſi diſcipulus cauſam non obtinuerit; abſolutis ſtudiis diſcipulus negat honorarium; præceptor ad judicem eum vocat, qui eum condemnat ad ſolvendum honorarium; diſcipulus ſe non poteſt tueri exceptione pacti, quippe cum in eo ineundo de hoc cogitatum non fuerit, & abſurdus foret, qui ſuo pacto efficeret, quo minus obtineret, quod ex eodem pacto ipſi debetur. Vel ex ceſſatione rationis, quæ voluntatem unice movet, e. g. negotiatores, qui annonam urbis adjuvant, item navicularii, qui annonæ urbis ſerviunt, immunitatem à muneribus publicis domeſticis conſequuntur, quia iis peregre cum labore & periculo funguntur; hæc immunitas ceſſat, ſi non amplius ſint in ejuſmodi actu. Vel ex materiæ defectu, nam ea ſemper intelligenda eſt obverſari animo loquentis, etiamſi verba latius pateant, e. g. aliquis acquirit feudum pro ſe & hæredibus ſuis, intelliguntur tan-

l. 5. § 3. D de jur. immun. jung. l. 5. §. 3. D. de capt. & poſtl. rever.

Struv. Synt. J. F. c. 4. aph. 12. n. 6.

tum deſcendentes maſculi, ſeu hæredes feudales.

XXVIII. *Si res comprehendatur ſub ratione ſecundum potentiam moraliter conſideratam, quid juris?*

Grot. d. c. 16. §. 25. Puff. l. 5. c. 12. §. 20. ℞. Reſtrictio facienda non eſt, ſic ſi cautum ſit, ne exercitus aut claſſis aliquo ducatur, non poterit duci, etiam animo non nocendi: quia in pactione non certum damnum, ſed periculum qualecunque ſpectatum eſt, quod moraliter à tali exercitu aut claſſe timeri poteſt, ſi in tali loco verſetur.

XXIX. *An promiſſa in ſe habent hanc tacitam conditionem, ſi res maneant eo quo ſunt loco?*

Grot. d. c. 16. §. 25. n. 2. Zielg. h. c. §. 25. Puff. d. l. 5. c. 12. §. 20. in fin. ℞. In genere negatur; quia cum hæc conditio promiſſum reddat irritum, eſt odioſa, & ſic non præſumitur, ſed expreſſe addi debet; interdum tamen tacitam iſtam conditionem in ſe habent, ſcilicet quando apertiſſime patet, ſtatum illum præſentem in unica illa, quam modo diximus, ratione incluſum eſſe. Sic paſſim in hiſtoriis legimus, legatos à ſuſcepto itinere domum

mum rediiſſe, quod res ita mutatas intelligerent, ut tota legationis materia aut cauſa ceſſaret.

XXX. *Quot modis poteſt dijudicari, utrum caſus, qui poſtea emergit, pugnet cum voluntate nec ne?*

℞. Repugnantia caſus emergentis cum voluntate poteſt dijudicari duplici modo: nam aut voluntas colligitur ex naturali ratione, aut ex alio ſigno. Ex naturali ratione ſubſidio æqui prudentiæ in intellectu, & æquitatis in voluntate; quæ æquitas eſt correctio ejus, in quo lex (ſuo modo & ad teſtamenta & ad pacta hæc referri poſſunt) deficit ob univerſalitatem, ſeu eſt æqua & commoda legis interpretatio, qua ex naturali ratione oſtenditur, caſum quendam peculiarem ſub lege univerſali non comprehendi, & ipſum legiſlatorem excepturum eum fuiſſe, ſi tempore latæ legis caſum iſtum prævidiſſet. Id quod fit, quando caſus repugnat juri naturæ aut divino, ad quod legiſlator obligare non poteſt, e. g. ſi fur

Grot. d. c. 16. §. 26. Puff. d. c. 12. §. 21. Frantz. in Dig. de LL. §. 78. & ſeqq.

rem furtivam deponat, lex quæ vult ut deponenti res reſtituatur, non obligat, ſi verus dominus ſuperveniat & rem repetat.

XXXI. *Eſtne adhuc aliud indicium, legislatorem vel promittentem non voluiſſe caſum comprehendere?*

Grot. d c. 16. §. 27. Puff. l 5. c. 12. §. 22. & l. 3. c. 7. §. 5.

℞. Secundum indicium eſt, ſi verba ſequi non quidem per ſe & omnino illicitum ſit, ſed æque & humaniter rem æſtimanti nimis grave atque intolerabile: ſive abſolute ſpectata humana conditione, quædam enim omnibus hominibus intolerabilia videntur, e. g. fames, ſit ergo lex de certis panibus vel cibis non comedendis, in caſu extremæ neceſſitatis non obligabit: ſive comparando perſonam & rem de qua agitur, cum ipſo fine actus, ita ut tunc huic perſonæ hoc grave videatur & incommodum. Sic qui rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies repetere eam poterit, ſi ipſe valde egeat, quia actus tam benefici ea eſt natura, ut non credendus ſit quiſquam ad magnum ſuum incommodum

modum ſeſe voluiſſe obligare. Sic qui auxilium fœderato promiſit, excuſabitur, quamdiu ipſe domi periclitatur, in quantum copiis opus habet: prima enim defenſionis cauſa eſt ſubditorum, qui ſunt pars imperantium.

XXXII. *An ſervanda ſunt promiſſa, quæ iis, quibus promiſiſti, ſunt inutilia, aut ſi tibi plus noceant, quam illis proſint?*

℟. Non quidem promiſſorum ſemper eſt judicare, an res utilis ſit futura iſtis quibus promiſſa eſt, nec ne, tamen ſi promiſſor ſit ſuperior, & cura eorum, quibus promiſſum eſt ipſi incumbat, judicare poteſt, & non ſemper cogitur ſervare; vel ſi ſuperveniat aliquid, cur natura prohibeat promiſſum præſtare, ut furenti gladium depoſitum reddere. Nec etiam quodlibet nocumentum liberat promiſſorem à ſua obligatione; nam omnis gratuita promiſſio videtur conjuncta cum aliquo onere, sed tale oportet ſit, quod pro natura actus credi debeat exceptum. Sic qui operas vici-

Grot. d. c. 16. §. 27. n. 2. Puff. l. 5. c. 12. §. 22. in fin.

no ad dies aliquot promiſit, non tenebitur, ſi morbus ſonticus patris aut filii detineat.

XXXIII. *Quænam ſunt alia ſigna, quæ oſtendunt certum caſum à lege vel pacto univerſaliter concepto eſſe exceptum?*

℞. Quando verba alio loco poſita cum præſenti lege aut pacto non quidem directo pugnant, ſed tamen per incidentem ſingularem caſum inter ſe ita committuntur, ut licet diverſo tempore ſervari & impleri potuiſſent, non tamen poſſint eodem & hoc tempore, quo incidit hic ſingularis caſus. Hic ergo tenendæ ſequentes regulæ: 1. illud, quod tantum permittitur, cedit ei, quod jubetur, nam permiſſioni tantum ineſt libertas faciendi vel omittendi, juſſus involvit neceſſitatem faciendi & omittendi & in præſenti caſu libertatem tollit, e. g. ſi lege permittatur, ut omnis civis Romanus poſſit habere concubinam, tempore belli autem conſtituatur, mulierem in caſtris miles non habeto, prior lex cedit

Ziegl. l. c. §. 29.

cedit huic poſteriori. II. quod faciendum eſt certo tempore, ſeu ubi obligatio concurrit, cui ſaltem poteſt ſatisfieri hoc præſenti tempore, præfertur ei, quod quovis tempore poteſt fieri, ſeu illi obligationi, quæ impleri poteſt quovis tempore, e. g. promiſi operam annuam, quæ poteſt impleri quovis tempore & quavis hora diei, eandem operam promiſi alteri, quæ poteſt tantum præſtari certo tempore ſeu certa hora in die, hæc poſterior obligatio præfertur priori. Hinc tamen apparet, non poſſe uni & eidem vel injungi vel ab eo promitti, quod ſimul expediri nequit, & quorum neutrum fert dilationem III. affirmativum præceptum cedit negativo, ſcilicet ſi impleri non poſſit niſi per violationem præcepti negativi; præcepta enim negativa ſemper obligant & ad ſemper, ſeu nunquam licet malum facere, affirmativa ſemper, ſed non ad ſemper, ſed tunc demum, quando adeſt occaſio, ſic corium non eſt furandum; ut pauperibus eleemoſyna *Ziegl. d. l.*

l. 80 D. de R. J. & ibi Jac. Gothof. detur. IV. inter conventiones legeſque qualitatibus pares præfertur quod magis eſt peculiare, & ad rem propius accedit; nam ſpecialia ſolent eſſe efficaciora generalibus, e. g. ſit lex, Imperator in negotiis magni momenti adhibeat conſenſum Electorum, etiam Statuum interdum. Sit alia lex, quando Electoratus vacat, Imperator de ipſo debet, & poteſt providere tanquam de re ad ſe & Imperium legitime devoluta. Hic ſequimur legem ſpecialiorem, & Imperator providebit non adhibito Electorum vel Statuum conſenſu. V. ſi ſint duæ leges prohibitivæ, & caſus emergat, ut uni ex duabus prohibitionibus ſit contraveniendum, illa tunc videtur permiſſa, quam violari minoris intereſt. e. g. ſit lex, nullus ex ſubditis noſtris huic vel iſti regi militet; ſit altera, nullus ex ſubditis noſtris eidem regi pecuniam vel quicquam aliud contribuat. Huic poſteriori potius, quam priori contraveniendum, ſi caſus emergat, ut aut militet, aut pe-

Capit. Leop. I. art. 39.

A. B. tit. 7. Inſt. Iur. Publ. p. 375.

Puff. l. 5 c. 12. §. 23.

pecuniam ſolvat. vi. Si ſint duæ leges vel præſtationes, quæ in certo articulo collidunt, quarum una habet cauſas magis honeſtas vel utiles, quam altera, hæc cedit priori, e. g. promiſi operas bellicas primo fœderato, eaſdem promitto fœderato poſteriori, ſub cujus protectione, forte etiam ſumptibus ipſius vivo, caſus emergit ut uterque fœderatus opus habeat opera bellica; promiſſio poſterior præfertur, quia habet cauſas magis honeſtas & utiles propter fortiorem obligationem. vii. propter eandem rationem, quando duo pacta, juratum & injuratum ſimul nequeunt impleri, certo eventu præferendum erit, cui adeſt jurisjurandi religio. viii. Obligationi perfectæ mutuæ homines utrinque reſpicienti cedit obligatio imperfecte mutua; ſic quæ ex contractu debentur, potius ſolvenda ſunt, quam quæ ex promiſſo gratuito. ix. lex beneficentiæ cedit legi gratitudinis, cæteris paribus, quia favorabilius debitum grati animi, quam

Grot. l. 2. c. 15. §. 13. n. 4.

Puff. d. l. 5. c. 12. §. 23.

beneficentiæ, in eo enim reddimus, quod debemus, in hoc vero damus. X. inter leges, quæ à poteſtatibus ſubordinatis proficiſcuntur, lex inferioris cedit legi ſuperioris, ubi utrique ſimul ſatis fieri nequit; ſic Deo magis, quam hominibus obediendum.

Grot. l. 1. c. 4. §. 6 n. 3. l. 2. c. 26. §. 3.

XXXIV. *Contractus an in dubio cenſetur eſſe perfectus, antequam ſcriptura confecta eſt & tradita?*

℞. Niſi aliud convenerit, in dubio credendum, ſcripturam adhiberi ut monumentum contractus, non ut ſubſtantiæ ejus partem. Alioquin exprimi id ſolet, ut interdum in induciis, in pace, in fœderibus, quæ rata non ſunt ante conſcriptas conditiones, mutuam ſuperiorum ratihabitionem & inſtrumentorum traditionem.

Grot. d. c. 16. §. 30. l. 1. C. de fide. inſtr. Str. 28. th. 34. Grot. l. 2. c. 15. §. 16. l. 3. c. 22. §. 12.

XXXV. *An contractus regum, & eorum qui ſummam habent poteſtatem ſunt interpretandi ex jure Romano?*

℞. Non, quia eſt jus civile, quod ſummas poteſtates non obligat; niſi forte

Grot l. 2. c. 11. §. 5. n. 3. c. 16. §. 31.

forte appareat, inter quoſdam populos jus iſtud in his, quæ ſunt juris gentium, etiam receptum eſſe, quod tamen temere non eſt præſumendum, quia obligationem inducit.

XXXVI. *An debemus magis attendere verba conditionem offerentis, an accipientis?*

℟. Attendi debent verba ejus, cujus favorem conditio continet. Si contineant offerentis favorem, & verba non ſint clara, contra ipſum ea interpretamur; ſi contineat favorem accipientis, & verba non ſint clara, contra ipſum ea interpretamur; nam hic clarius debuit exprimere ea, quæ voluit in ſui favorem adjecta. *l. 39. D. de pact. l. 21. & 34 in pr. de cont. emt. Grot. d. c. 16. §. 32. aliter.*

XXXVII. *Si conditio nondum ſit acceptata, an is tenetur, qui obtulit, an verò eum pœnitere poteſt?*

℟. Non tenetur, qui obtulit, quia nullum adhuc jus quæſitum eſt ei, qui acceptare debuit, oblatio conditionis minus eſt promiſſione. *Grot. l. 2. c. 11. §. 14. c. 16. §. 32. in fin.*

CA-

CAPUT XVII.

De damno per injuriam dato, & obligatione, quæ inde oritur.

I. *Quid ſit damnum injuria datum.*
II. *Qualis oriatur obligatio ex damno dato.*
III. *Quot modis aliquid noſtrum eſſe dicatur.*
IV. *An ſola aptitudo verum & perfectum jus tribuat.*
V. *An tantum jus petendi juxta alios.*
VI. *An is cui magiſtratus collatio mandata eſt, reip. teneatur ad eligendum eum qui dignus eſt.*
VII. *In damni æſtimatione an tantum æſtimetur res ipſa, an etiam fructus.*
VIII. *Quinam, præter eum, qui immediate damnum dedit, teneantur.*
IX. *Quid ſi ſine eorum actu aut neglectu, is qui damnum dedit, certus fuerit id ipſum dare.*
X. *Quo ordine conveniantur.*
XI. *Si plures delictum commiſerint, an ſinguli teneantur in ſolidum, an pro parte damni dati.*
XII. *Quibus exemplis hæc illuſtrentur.*
XIII. *Ad quid teneatur qui contractui aut promiſſioni cauſam dedit dolo, vi, aut metu injuſto.*
XIV. *Quid ſi quis ipſo in caſu ſit, cur vim pati, aut metu cogi debeat.*
XV. *An poteſtates civiles teneantur ex damno à ſubditis per latrocinia & piraticam dato.*
XVI. *Quid ſi eorum milites vel miniſtri contra ipſorum imperium amicis noceant.*
XVII. *An dominus teneatur ex damno ab animali ſuo dato.*
XVIII. *An damnum adverſus honorem & famam dari poſſit.*

I. *Quid*

I. *Quid eſt damnum injuria datum?*

℞. Damnum injuria datum eſt maleficium ſeu delictum, quo dolo vel culpa res alterius læditur. Seu in genere, cum quis minus habet ſuo. §. 3. l. de L. A. l. 44. D. eod. Grot. l. 2. c. 17. §. 2. n. 2.

II. *Qualis oritur obligatio ex damno dato?*

℞. Naturaliter oritur inde obligatio, ut id reſarciatur. Nam natura unicuique indidit tam tenerum ſui & eorum, quæ ad ipſum pertinent, amorem, ut omnibus modis nitatur repellere eum, qui damnum ipſi infert, adeo ut niſi deſiſtat, & damnum datum reparet, juſtam videatur habere bellandi cauſam; cumque præterea velit, ut in ſocietate civili ordinata & rectæ rationi convenienti tranquille vivamus, neceſſarium fuit præceptum, de tribuendo unicuique, quod ſuum eſt, de nemine lædendo, aut ſi quis fuerit læſus, etiam culpa, de damno iſto reſarciendo. d. c. 17. §. 1. Puff. l. 3. c. 1. §. 1. aliter. Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1.

III. *Quot modis aliquid noſtrum eſſe dicitur?*

℞. No-

d. c. 17. §. 2. n. 1. R. Noſtrum eſt, quod nobis competit vel ex mera natura, ſive accedente facto humano, puta dominio aut pacto, ſive ex lege. Natura ad nos pertinet vita, non quidem ad perdendum, ſed ad cuſtodiendum, corpus, membra, fama, honor, actiones propriæ: de dominio, & pactis ſupra dictum. Ex lege jus nobis oritur, quia idem aut plus lex poteſt in nos & noſtra, quam ſinguli in ſe & ſua. Sic pupillus jus habet exactam diligentiam quandam exigendi à tutore, reſpublica à magiſtratu, imo & cives ſinguli, quoties lex id expreſſe aut per ſufficientem conſequentiam ſignificat.

Grot. l. 1. c. 1 §. 6. d. c. 17. n. 1. in fin.

IV. *An etiam ex ſola aptitudine jus perfectum acquirimus, ut inde oriatur reſtitutionis obligatio, ſi occaſione ejus damnum aliquod patiamur?*

Grot. l. 1. c. 1 §. 7. d. c. 17. §. 2. n. 2. Ziegl. h. l. R. Sola aptitudo verum & perfectum jus ſeu dominium non tribuit, quia id, ad quod apti ſumus, non ſtatim noſtrum eſt; & ſic eo interverſo, ſuper damno accepto queri non poſſumus.

V. *Sed*

V. *Sed annon ex hac aptitudine jus verum habeo petendi juxta alios?*

℟. Quamvis civis non indignus adverſus civitatem non habeat jus proprium ad officium aliquod, habet tamen verum jus petendi juxta alios, in quo ſi per vim aut fraudem ab alio impediatur, exigere poteſt æſtimationem non quidem totius rei expetitæ, ſed incerti iſtius damni, ſed ſpei incertæ obtinendi munus petitum. *Grot. d. c. 17. §. 3. Puff. l. 3. c. 1. §. 3. in med. l. un. D. & C. ad E. Jul. de ambitu. & ibi Brun.*

VI. *Quando reſp. alicui mandat collationem magiſtratus, an contra eum habet jus verum?*

℟. Reſp. adverſus talem mandatarium habet jus proprium & verum, ita ut ſi ex indigni electione damnum fecerit, ille hoc reſarcire teneatur. *Grot. d. c. 17. §. 3.*

VII. *An tantum æſtimatur damnum quod datum eſt in ipſa re noſtra?*

℟. Damnum aliquis feciſſe intelligitur, non in ipſa re tantum, ſed & in fructibus, ſive illi percepti ſint, ſive non, ſi tamen ipſe eos percepturus erat, deductis impenſis in fructus factis, & in rem neceſſariis & utilibus, *d. c. 27. §. 4. Ziegl. h. l.*

bus, ex regula, quæ nos vetat locupletiores fieri cum aliena jactura.

d. c. 17. §. 5. Sic & ſpes lucri ex noſtro æſtimabitur ſecundum propinquitatem ad actum, ut in ſemente ſpes meſſis, prout vel inſtat, vel remota eſt.

VIII. *Suntne alii, quam ille ipſe, qui immediate dat damnum, qui tenentur?*

d. c. 17. §. 6. & ſeqq. & Ziegl. ibi. ℞. Affirmatur, & quidem interdum alii tenentur qui momentum attulerunt aut ad totum damnum, aut ad partem, vel faciendo vel non faciendo, idque vel primario vel ſecundario. Illud, qui jubet, qui conſenſum requiſitum adhibet, qui adjuvat, qui receptum præſtat, aut qui alio modo in ipſo crimine participat. Qui vetare debet præcepto aut opem ferre ei, cui fit injuria, & id non facit. Hoc ſcilicet ſecundario, qui conſilium dat, laudat, aſſentatur, qui non diſſuadet, cum debeat, aut factum reticet, quod notum facere debet, ſive hoc debitum oriatur ex lege, ſic vaſallus vel ſubditus revelare

lare debet domino vel ſeniori conſilia contra ipſum ſuſcepta, vel ex officio, ſic quicunque magiſtratus vel officialis ſuo ſuperiori tenetur ad omne damnum, quod ex ſilentio circa ea, quæ concernunt officium, in ipſum redundat. 2.Feud. 6. & 7.

IX. *Sed quid juris, ſi ille, qui damnum dedit, certus fuit, id ipſum dare, etiamſi alii non concurriſſent?*

℞. Tamen hi laudatores ſunt puniendi, quia laudando augent malitiam; licet non ſemper teneantur ad damni reparationem. Sic & illi tenentur, qui ſuaſerunt vel juverunt ideo, quia ſi ipſi hoc non feciſſent, alii defuturi non fuiſſent, qui ſuaderent aut juvarent: nam ſicut hi obligarentur ex delicto, ſi feciſſent, ita & illi, quia fecerunt. Ziegl. h. c. §. 10. Frantz. Ex. 12. quæſt 5. Grot. d. c. 17 §. 10. aliter.

X. *Quonam ordine conveniuntur?*

℞. Uterque quidem hic obligatur & mandans & mandatarius; verum quia patrator facinoris immediate dedit damnum, & ſcire debuit, rei turpis mandatum non obligare, primus Ziegl. h. c. §. 11. Grot. d. § 11. aliter Kulpis Ex. Grot. 8. h. c.

 con-

conventitur, & poſt eum cæteri, qui mandarunt, vel alio modo damnum dederunt.

XI. *Quid ſi plures delictum commiſerint?*

Puff. l. 3. c. 1. §. 5. Grot. d. c. 17. §. 11. Str Ex 14 th. 47. Ex. 49. th. 50.

℞. Aut actus eſt individuus ad quem multi concurrunt, ſed ita ut ex unius opera integer actus potuerit ſequi, neque ſingulis certa pars poſſit aſſignari, ut eſt incendium, aggerum perfoſſio & ſimiles actus, & ſinguli tenentur in ſolidum, ita tamen ut ſi omnes ſimul deprehendantur æquales damni partes ſinguli ſarcire debeant, & ubi reliquis elapſis unus tantum deprehenditur; ab ipſo ſolidum, ſc. non tantum damnum quod dederunt, ſed omnia quæ ex actus vi ſequuntur, exigi poſſit. Item ſi ex deprehenſis aliqui non ſint ſolvendo, hoc onerat reliquos. Et in hoc differt reparatio damni ab exactione pœnæ, quod ubi uno ſolvente reliqui liberentur, cum idem damnum bis reparari æquum non ſit; hic ſolida pœna ſingulis, qui ad idem facinus concur-

currerunt, infligitur, juſtum enim eſt, ut qui malum fecit, malum ferat: aut actus eſt dividuus ubi ſingulis certa velut pars aſſignari poteſt, ut ſi plures fuſtibus alium invadant, quorum unus capiti vulnus infligit, alter brachium rumpit, tertius oculum excutit; & ſinguli non de tota læſione, ſed quiſque pro eo, quod fecit, tenetur. Etſi per modum pœnæ, ſi reliqui elabantur, & unus deprehendatur, interdum deprehenſus pro omnibus ſolvat. Grot. l. 3. c. 10. §. 4.

XII. *Quibus exemplis hæc illuſtrantur?*

℞. Homicida injuſtus tenetur ſolvere impenſas, ſi quæ factæ ſunt in medicos, & iis, quos occiſus alere ex officio ſolebat, puta parentibus, uxori, liberis dare tantum, quantum illa ſpes alimentorum ratione habita ætatis occiſi valebat: non autem lucrum ſperatum & incertum, quod occiſus facere potuiſſet, ſi diutius vixiſſet; nam tale lucrum non eſt inter bona noſtra, & futurum tempus æque Grot. d. c. 17. §. 13. Puff. l 3. c. 1. § 7. Ziegl. h. c. §. 13. ſed aliter

ad damna, quam ad lucra patet. Sic
Grot. d. c. qui mutilavit, tenetur ad impenſas &
17 §. 14. ad æſtimationem ejus, quod jam qui
Boecl. l. 2. *c. 1. §. 6.* mutilatus eſt, minus poterit lucrari,
Puff. l. 3. ita & cicatrices interdum æſtimantur,
c. 1. §. 8. in fin. ut ſi puellæ innuptæ facies deforme-
Brun. ad tur, quæ nubere non poteſt, niſi am-
l. 13. D. ad L. Aq. pliore dote conſtituta, nam oris
gratia ſæpe eſt dotis inſtar. Sic
Grot. d. c. adulter & adultera tenentur non
17. §. 15. tantum maritum indemnem præſta-
Puff. §. 9. *Ziegl. h* re ab alenda prole; nam ad pullos
c. § 15. ſuppoſititios pro ſuis alendos nemo
ſed aliter. tenetur, ſed & legitimis liberis, qui ju-
re naturæ in ſucceſſione bonorum pa-
rentum præferuntur illegitimis, re-
pendere ſi quod damnum patiun-
Grot. d. c. tur ex concurſu ita ſuſceptæ prolis
17 §. 15. ad hæreditatem. Qui virginem immi-
nuit vi aut fraude, tenetur ei reſarci-
re, quanti minoris ipſi valet ſpes
nuptiarum, imo & ducere tenetur,
ſi ea promiſſione corporis uſuram im-
petraverit: jure enim naturæ inter
Puff. d. pactum matrimonii, ejuſque execu-
c. 1. §. 10. tionem nullum requiritur interval-
lum,

lum, & cum ſolus conſenſus nuptias faciat, non erit turpis conditio, eris mihi uxor, ſi ſtatim tanquam uxor corpus tuum mihi præbueris. Fur & raptor tenentur rem ſubtractam reddere cum ſuo incremento naturali, & cum ſequente damno aut ceſſante lucro, & ſi res perierit, ſummam æſtimationem; ſi enim ubi invitus rem vendo, ex affectione illam æſtimare poſſum, cur furi qui invito mihi aufert ali quid remittere debeo. Et ſi fur ſit ſuſpenſus, hæredes ad idem mihi obligantur, quia ſicut aliud æs alienum ita & hoc ſolvere debent, nec pœna huic perſecutioni præjudicare poteſt. In hac claſſe ponendi ſunt, qui legitima vectigalia fraudant, item qui judicio injuſto, accuſatione injuſta, teſtimonio injuſto damnum dederunt.

Ziegl. h. c. §. 16. Puff. §. 11. Grot. d. c. 17. §. 16. aliter.

Brun. l. fin. D. de furt. Str. Ex 4 8. th. 22. Carp. prax. crim. q. 80. n. 10.

XIII. *Ad quid tenetur, qui contractui aut promiſſioni cauſam dedit dolo, vi, aut metu injuſto?*

Grot. d. c. 17. §. 17. & c. 12. §. 8.

℟. Tenetur eum quicum actum eſt, in integrum reſtituere, ſi quid ab

ab eo acceperit; quia ille jus habuit, tum ne deciperetur, tum ne cogeretur. Illud ex natura contractus, quæ æqualitatem exigit, hoc ex naturali etiam libertate, quæ non admittit, ut alter alteri vim injuſtam inferat,

Str. Ex. 49. ib. 73. ſed vult, ut à mutua læſione abſtineamus. His annumerandi ſunt, qui id quod ex officio facere tenebantur, facere noluerunt, niſi pecunia accepta.

XIV. *Si quis cauſam dedit, cur vim pati aut metu cogi debeat, ut ſi quis bellum alteri denunciet?*

Grot. d. c. 17. §. 18. Puff. l. 3. c. 1. §. 7. in med. ℞. Huic juri ſuo ſc. ne ab alio lædatur, renunciare quis poteſt, vel tacite, ut ſi quis ſine juſta cauſa alium invadat, hic omni modo vi ipſum repellere poteſt, nam manus propterea homini datæ ſunt; vel expreſſe, cum bellum alteri denunciat, belli enim lex eſt, ut cuique liceat, quan-

Grot. l. 3. c. 4. § 7. 2. & 3. tum poteſt, hoſtem ſuum lædere & in perſona & rebus. Sibi ergo imputet, ſi lædatur, & involuntarium ex voluntario ortum, moraliter habetur pro voluntario.

XV.

XV. *Si reges & magiſtratus non inhibeant latrocinia aut piraticam?*

℞. Tenentur ex neglectu, ſi non adhibeant, quæ debent ac poſſunt adhibere remedia ad impedienda latrocinia ac piraticam. Contra ſi legibus prohibeant, ne amicis noceatur, parati etiam ſint, noxios, ſi reperiri poſſunt, aut punire aut dedere, præterea jus in bona raptorum reddant, ipſis imputari nihil poteſt. *Grot d. c. 17. §. 20. c. 21. §. 3. & 4.*

XVI. *Si milites aut terreſtres aut claſſiarii contra imperium amicis noceant?*

℞. Reges non tenentur, niſi forte in culpa ſint, ut ſi forte militibus non bene ſolvant ſtipendia, tunc enim non tantum militibus tenentur de damnis inde ſecutis, ſed & iis, quos milites inedia coacti male habuerunt. *Grot. d. c. 17. §. 20. n. 2. l. 3. c. 17. §. 2. n. 6.*

XVII. *An ſi mancipium alicujus aut animal mihi damnum dedit aut pauperiem, ille mihi obligatur?*

℞. Affirmatur; cum enim ante diviſionem jus habuerim ab animali, quod mihi damnum dederit, reparationem iſtius quocunque modo quærere, *Gabr. Vaſq. de reſtit. c. 2. §. 2. Grot. d. c. 17. §. 21. aliter.*

 rere,

rere, per diviſionem hoc jus mihi ſublatum non eſt, & cum ipſum animalis corpus mihi propterea ſit obnoxium, ſi dominus illud retinere velit, oportet ut retineat cum juribus, quæ corpus iſtud ſequuntur, & aut æſtimationem damni ſolvat, aut animal noxæ dedat.

XVIII. *Poteſtne damnum dari adverſus honorem & famam?*

Grot. d. c. 17. §. 22. Ziegl. h. l.

℞. Dari poteſt verberibus, contumeliis, maledictis, calumniis, irriſu, aliiſque ſimilibus modis: & damni reparatio hic fit culpæ confeſſione, exhibitione honoris, teſtimonio innocentiæ, & per ea, quæ his ſimilia ſunt; quamquam & pecunia tale damnum rependi poterit, ſi læſus velit, quia pecunia communis eſt rerum utilium menſura.

CA-

CAPUT XVIII.

De legationum jure.

I. *Quid ſit legatus.*
II. *Quotuplex.*
III. *Jus mittendi legatos ex quo jure ſit.*
IV. *Quibus competat.*
V. *An illis qui impari fœdere juncti ſunt. An Regibus regno exutis.*
VI. *Quid ſi civitas per bellum civile ita ſcindatur, ut dubium ſit à qua parte ſtet jus imperii.*
VII. *An competat rebellibus.*
VIII. *Quænam in hac materia de legatis ad jus naturæ & gentium referri ſoleant.*
IX. *An omnes legati admitti debeant.*
X. *Quot ſint rejectionis cauſæ. Quid ſi quis legatum ſine cauſa rejecerit.*
XI. *Cur legati jure naturæ & gentium ſint inviolabiles.*
XII. *Si legatus aliquid contra ſalutem reip. moliatur; an occidi poſſit.*
XIII. *An etiam hoc in caſu Principem repræſentet & an ipſe Princeps occidi poſſit.*
XIV. *An lex de non violando legato etiam obligat eum per cujus territorium tranſit.*
XV. *An jure talionis interfici aut male tractari poſſit.*
XVI. *An ejus comites, miniſtri & vaſa ſancta ſint.*
XVII. *An legatus jurisdictionem in ſuam familiam habeat.*
XVIII. *An jus aſyli in domo ſua.*
XIX. *An legati bona mobilia pignoris cauſa, vel ad debiti ſolutionem capi poſſint.*
XX. *An hoc jure creditoribus denegato facile & recte quis cum legato contractus ſit.*
XXI. *Quid ſi violetur legatus.*

I. *Quid eſt legatus?*

℟. Legatus eſt miniſter publicus, à ſumma poteſtate ad aliam ſimilem poteſtatem miſſus; ut negotium ſibi demandatum nomine mittentis proponat & tractet.

II. *Quotuplex eſt legatus?*

℟. Omnibus legatis debetur quidem eadem fides, & propter perſonam mittentis omnes ſunt ſancti & inviolabiles, ſed cum non omnes eadem ſolennitate & iis ceremoniis recipiantur, factum, ut dividantur in legatos cum charactere repræſentativo, & eos, qui principalem ſuum rationе honoris & præcedentiæ non repræſentant. Et hinc alii ſunt legati primi ordinis, in ſpecie dicti *Geſandten*, alii ſunt legati ſecundi ordinis, ablegati communiter dicti, *Abgeſandten*, gallice *Envoyes*, licet hæc vocabula ſæpe confundantur. Hæc diſtinctio uſum habet ratione præcedentiæ: legatus primi ordinis præfertur legato ſecundi ordinis, quanquam poſterioris prin-

Kirchn. l. 1. de legat. c. 1. n. 22. Limn. ad A. B. c. 1. §. 1. Obſ. 8. Rhet. Inſt. Jur. Publ. l. 2. c. 23. p. 456. Kulpis. de legat. ſtat. Imp. c. 2. & 21.

principalis præcedentiam prætendat. Sic Rex Galliæ Viennam mittit legatos ſecundi ordinis, quia legatus Regis Hiſpaniæ in Imperatoris aula ipſi præfertur.

III. *Ex quo jure eſt jus mittendi legatos?*

℞. Jus mittendi legatos eſt ex eo jure, ex quo eſt negotium, propter quod mittuntur; ſi mittantur vel ad pacem faciendam, vel ad eam per fœdera & pacta magis confirmandam, jus naturæ, quod vult ut in pace vivamus, eorum admiſſionem præcipit cum effectu, & ſic ſpecialem ipſi præſtat ſecuritatem. Si mittantur propter commercia, aut ſimilia negotia, quæ communem neceſſitatem & utilitatem inter omnes gentes continent, jus gentium eos & admitti & ſanctos vult. Si mittantur vel ex civilitate, vel ex ſingulari amicitia ad congratulandum, e. g. propter matrimonium, nativitatem principis, obtentam victoriam &c. jus civile, ſeu potius voluntas ejus, ad quem mit-

Grot. l. 2. c. 18. §. 1. aliter. Puff. l. 2. c. 3. §. 22. in fin. aliter Text. c. 14 n. 2. Kulpis. Ex. Grot. l 8. c. 18. aliter.

mittuntur, eorum admiſſionem, & ſanctitatem ſpecialem, quam jure gentium habent, confirmat. Sic juris civilis, ſeu voluntariæ tantum ſunt ceremoniæ, ſolennitates, obviationes, hoſpitii jura ſpecialia; ſeu ut legati vivant ſumptibus & expenſis ejus, ad quem mittuntur.

IV. *Quibus competit jus mittendi legatos?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 1. Boecl. diſſert. Pol. 11. ℞. Iis hoc jus competit, qui ſummi imperii ſunt compotes inter ſe, quia hi ſoli jus habent tractandi de iis negotiis, propter quæ legati mittuntur, & ab ipſorum perſona tantum & ſanctitas & ſecuritas legatorum derivari poteſt & debet. Legati provinciales, municipales, ſeu qui mittuntur à viceregibus, præſidibus, vel ducibus belli, non fruuntur juribus legatorum ſpecialibus ſeu jure gentium competentibus, ſed jure civili reguntur, vel potius gaudent tantum iis juribus, quæ hæc vel iſta majeſtas iſtis tribuit. Principes Imperii Romano-Germanici, quia ipſorum poteſtas eſt ma-

Horn. l. 2. c. 8. §. 1. Kirchn. l. 1. de legat c. 3.

Inſtr. Pac. art 8. n. 2. in fin. Myl.

majeſtati analoga, & quia jura belli, *ab Ehren.*
fœderum &c. ipſis conceduntur, le- *de Stat.*
Imp. part.
gatos mittere poſſunt etiam cum cha- *1. c. 17.*
ractere. Quo accedit, quod alii reges *§. 15.*
Rhet. d.l.
legatos ad ipſos mittant, & ipſorum *Text. c.*
legatos agnoſcant, licet forte ſolen- *14. §. 8.*
Inſt. Iur.
nitates ſolitæ in regum legatis in re- *Publ. l. 3.*
ceptione ipſorum non adhibeantur. *tit. 2.*
Hæc enim, ut modo diximus, non *§. 71. &*
ſeqq.
ſunt juris naturæ vel gentium, ſed *& 19.*
pendent à voluntate iſtius, ad quem *§. 153.*
mittuntur.

V. *Quid dicendum de iis, qui impari fœdere juncti ſunt?*

℞. Si fœdus non contineat immi- *Grot. d.*
nutionem majeſtatis, legatos mittere *c. 18. §. 2.*
n. 2. c. 15.
poſſunt. Idem dicendum de iis, qui *§. 7. n. 1.*
ex parte ſubditi ſunt, ex parte non ſunt, pro ea parte, qua ſubditi non ſunt, hoc jure gaudent. At reges qui bello ſolenni victi regnoque exuti ſunt, cum aliis regni bonis & jus legandi perdiderunt. Item, qui regnum dereliquerunt; item qui pulſi ſunt *d. l. §. 2.*
regno, ita ut nullum jus retinerent; *n. 2.*
item qui abdicarunt regnum.

VI.

VI. *Quid ſi civitas ſcindatur in partes æquales, quarum utraque ſummum affectat imperium, ut dijudicari vix poſſit, utri iſtud competat; & quæ ſuperior haberi debeat?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 9.

℞. Neceſſitas huic juri locum facit, & hoc eventu gens una pro tempore quaſi duæ gentes habetur. Imo fieri poteſt, ut nunquam deinceps in unum populum redeant, & coaleſcant; ſed pro una gente duæ poſthac ſemper maneant; quarum unaquæque abſoluto imperio & regimine ſummo utatur. Idem dicendum, quando cum jure admodum controverſo de regni ſucceſſione decertant.

VII. *An rebelles habent jus mittendi legatos?*

Kirchn. l. 1. c. 13. n. 38. Alber. Gent. de legat. l. 2. c. 2.

℞. Non; & hinc eorum legati plerumque in carcerem conjiciuntur: at ne remedia reconciliationis & excuſationis ipſis adimantur, eorum deputati repelli non debent; præſertim ſi de innocentia ſua docere velint. Sic piratæ, latrones, proſcripti, quia civitatem non faciunt; jure gentium

Grot. d. c. 18 §. 2. n. 3. in med.

niti

niti non poſſunt, ſed interdum tales qui ſunt, jus legationis nanciſcuntur fide data.

VIII. *Quotnam ſunt de legatis, quæ ad jus naturæ & gentium referri ſolent?*

℞. Duo ſunt, prius ut admittantur, quamvis & hoc interdum pendeat à voluntate ejus, ad quem mittuntur, vid. q. 3. in fin. deinde ne violentur. *Grot. d. c. 18. §. 3. n. 1.*

IX. *An jus naturæ & gentium omnes legatos admitti præcipit?*

℞. Non, ſed vetat ſine cauſa rejicis ſecus quam quando admiſſio pendet tantum à voluntate ejus, ad quem mittuntur, licet ſic peccetur in civilitatem vel amicitiam ſingularem. *Grot. d. c. 18. §. 3. n. 1. Feld. h. l. Horn. c. 8. §. 2. n. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 11. Text. c. 14. §. 28. aliter.*

X. *Quot ſunt cauſæ rejectionis?*

℞. Cauſa poteſt eſſe ex eo qui mittit, ut ſi ille qui mittit alterius, ad quem mittuntur, legatos antehac rejecit ipſe, aut ſi callida legationis ſimulatione ſæpe antehac decepit, & nunc ſimile deceptionis metuatur artificium, quod autem veniat ab hoſte arma-

Grot. d. c. 18. §. 3. n. 2. Ziegl. d. c. §. 11. armato, non videtur ſemper eſſe juſta cauſa. Ex eo, qui mittitur, ut ſi odioſa fuerit legati perſona, ſi crimine in admittentis territorio commiſſo notata, ſi perfida in principem fuerit, ad quem mittitur, ſi contumeliis ante hac eum proſciderit &c. Huc non refertur, ſi legatus veniat ab hoſte; & ante fuerit ſubditus ejus, ad quem mittitur. Ex eo, ob quod mittitur, ut ſi aperte conſtet, legatum non venire, ut agat id quod aperte profitetur, ſed ut ſeditiones moveat, concitet populum, aut ſi non ex dignitate aut temporibus conveniens ſit, ut ſi plures arcto fœdere uniti pacem non ſint facturi, antequam hoſtem ſuperbum & perfidum intra juſtos limites ad reſtitutionem inique ablatorum coëgerint, vireſque nocendi ita ademerint, ut juſta ultione poſthac ſecuritati conſultum eſſe appareat, & ille malo ſuo delinquere dedoceatur. An autem juſta ſit rejectionis cauſa; ſi legatio debeat eſſe perpetua, ſeu an jure rejicere poſſimus legatos perpetuos qui

qui reſidentes vocari ſolent? dubitatur. Cæterum ſi ſine juſta cauſa aliquis rejiciat legatos, non tantum peccat contra officium, ſed & contra jus humanitatis, ita ut cæteris paribus hæc poſſit eſſe juſta belli gerendi cauſa.

Kulpis. d. Ex. 8. c. 18. §. 2. in fin. Grot. h. c. §. 3. n. 2. in fin. & Ziegl. h. l. aliter.

XI. *Cur legati jure naturæ & gentium ſunt inviolabiles?*

℞. Quia legatus ſubit principis vices, qui cum majeſtate gaudeat, æqualis cenſendus erit principi, ad quem miſſus eſt, & ſic neutiquam cogendus, ut diſcrimen judicii ſubeat. Et quemadmodum princeps alterius territorium ingrediens volente domino, quamdiu ſe hoſtem peregrinæ reip. non profitetur, eo honore eaque reverentia colendus eſt, ac ſi apud ſuos ageret, ita & legatus, qui principem repræſentat. Hinc eſt, cur non fiant ſubditi temporarii ejus, in cujus territorio ſubſiſtunt, & cur jure civili populi, apud quem vivunt, non teneantur: & ſi delictum committant, ſi tale ſit, quod contemni poſſe videa-

Horn. d. c. 8. §. 8. Ziegl. § 13. Grot. h. c. §. 4 n. 5. aliter.

tur, aut diſſimulandum erit, aut è finibus jubendus excedere legatus: ſi ſcilicet per tale delictum vileſcat perſona legati, ut turpe ſibi ducat princeps cum tali homine tractare; aut ſi tale non ſit, mittendus erit legatus ad eum, qui miſit, cum poſtulato, ut eum puniat aut dedat.

XII. *Si legatus moliatur aliquid in ſtatum reip. in caput regis conſpiret, populum concitet &c.?*

Grot. d. c. 18. §. 4. n 7. Horn. §. 10. Text. c. 14. §. 44. aliter.

℞. Pro ratione delicti commiſſi occidi poterit, non per modum pœnæ, ſed per modum naturalis defenſionis, tanquam hoſtis: modo crimen adeo manifeſtum ſit, ut vel negare id nequeat, vel apertis convinci teſtimoniis poſſit. Non hic ſuſpicionibus agendum, quæ temerariæ plerumque ſunt, & ut in virum bonum non cadunt; ita non ſufficiunt, ut viri magni, quales ſunt legati, ex iis ſortiantur judicium.

XIII. *At legati principem repræſentant, & vero princeps præter Deum non agnoſcit ſuperiorem.*

℞. Po-

℞. Poteſt princeps hoſtilia moliri, & contra hoſtem arma ſumere licet, & victus captuſque, ſi ita res ferat, trucidari poteſt. Princeps ergo, quamdiu princeps manet, majeſtatem retinet, & ſic ſanctus eſt & inviolabilis, ubi in hoſtem degenerat, in victoris manum & poteſtatem redigitur, exſpirat priſtinum imperii axioma, ſubjicitur alterius arbitrio, & judicium ſubit, qui antea nullum patiebatur judicem. In hoſte nemo quæſiverit, princeps ſit nec ne. Hoſtilia molientem hoſtilia manent. Cenſeatur eodem jure legatus, dum pacem colit, & ipſe colatur, dum hoſtis ſit, hoſtili jure puniendus. *Ziegl. d.l. § 18. Horn.d.l.*

XIV. *An lex de legatis non violandis etiam obligat eum, per cujus territorium tranſit legatus?*

℞. Affirmatur, quia principem ſuum repræſentat, qui eſt inſtructus imperio ac majeſtate, quocunque loco fuerit, & divinitatis quendam characterem ſibi impreſſum circumfert, & univerſæ reip. inſtar eſt. Neque ad- *Horn. d. c. 8. Feld. h. l. Grot. d. c. 18. §. 5. n. 1. aliter.*

miſſio demum ipſum reddit ſanctum & inviolabilem, ſed ſecurum tantum reddit, nullam eſſe rejectionis cauſam; & hæc etiam ratio eſt, cur legationes ſoleant denunciari, & cur literæ ſalvi conductus dentur. Sicut autem in territorio iſtius, ad quem mittuntur, non ſunt ſancti, ſi hoſtilia moliantur, ita nec in territorio iſtius, ubi tranſeunt, ſi certum ſit, hoſtem eſſe legatum, qui ad amicum aut confœderatum miſſus eſt, ut iſtum ſollicitet, & in hunc tertium concitet.

XV. *An jure talionis interfici, aut male tractari legatus poteſt, ab eo veniens, qui tale quid patravit?*

Grot. d. c. 18. §. 7. Horn. l. 2. c. 8. §. 11. ℞. Sunt quidem ultionis talis exempla in hiſtoriis ſatis multa; ſed nimirum hiſtoriæ non tantum quæ juſte, ſed & quæ inique, iracunde, impotenter facta ſunt, commemorant. Jus naturæ & gentium non tantum mittentis cavet dignitati, ſed & ejus, qui mittitur, ſecuritati. Imo videtur quis facere contra fidem, quam legatum admittendo dedit, niſi (1.) contin- Horn. d. c. 8. §. 11.

gat,

gat, talem mitti, qui antea auctor exſtitit injuriæ alterius legato inferendæ; quanquam & hoc caſu videatur dicendum, per admiſſionem remiſſam eſſe injuriam, & plenam ſecuritatem promiſſam. (2.) levius aliquod contumeliæ genus fuerit legati corpus non affligens: iſta enim ignominia non legato, ſed principi, qui ſimilia primus commiſit, aſperſa cenſebitur. *Feld. ad Grot. h. c. §. 7.*

XVI. *Legati comites, miniſtri, famuli, & vaſa habentne ſanctimoniam?*

℞. Habent ſui generis ſanctimoniam; ſcilicet ſancta ſunt acceſſorie, & à nemine lædi poſſunt. Itaque ſi quid comites gravius deliquerint, poſtulari à legato poterunt, ut eos dedat, vi enim abſtrahendi non ſunt, aut eos puniat; quod ſi dedere nolit, eadem facienda erunt, quæ ſupra de legato diximus. *Grot. d. c. 18. §. 8. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 21.*

XVII. *At legatus eos punire non poteſt, quia nullam in ſuos comites habet juriſdictionem, verum ea tantum exercetur à territorii domino.* *Grot. d. c. 18. §. 8. n. 2.*

Horn. d. c. §. 5.

R. Legatus principem refert, qui nunquam eſt ſine imperio. Hinc quemadmodum dominus territorii non poſſet in ipſius principis mittentis comites, ſi præſens eſſet, animadvertere, ita nec in comites legati, qui tantam videtur conſecutus jurisdictionem in ſuos comites, quanta requiritur ad eos regendos, & legationis finem obtinendum; in moralibus enim qui dat jus ad finem, dat jus ad media.

Ziegl. h. l.

XVIII. *Eſtne jus aſyli in domo legati pro quibuſvis eo confugientibus?*

Grot. d. c. 18. §. 1. n. 2. Kulpis. Ex Grot. h. l. aliter.

R. Hoc pendet ex voluntate ejus, ad quem miſſus eſt, ſi hic concedat, habebit, ſecus ſi non concedat. Nam jure naturæ & gentium ea cenſentur ſaltem competere jura legato, quæ ad legationem ſubeundam ſunt neceſſaria. Adde, is quis deliquit eſt ſubditus domino territorii, & locus, in quem fugit, eſt in & de territorio, cui talis ſecuritas annexa non eſt: nam ea quæ emanant à perſona legati, ad ipſum legatum,

gatum, comites, & vaſa pertinent, non ad alios, vel ad hunc locum.

XIX. *An legati bona mobilia pignoris cauſa, aut ad ſolutionem debiti capi poſſunt.*

℞. Non, nec per judiciorum ordinem, nec manu regia: nam omnis coactio abeſſe à legato debet, tam quæ res ejus neceſſarias, quam quæ perſonam tangit, quo plena ei ſit ſecuritas; & cum publico nomine adſit, omnia quæ cum ipſo ſunt, eo jure cenſeri debent. Hinc ſi quid debiti contraxit, & ut fit, res ſoli eo loco nullas poſſideat, ipſe compellandus erit amice, & ſi detrectet, is qui miſit, ſi ille juſtitiam nobis deneget, vel malitioſe protrahat, ad poſtremum ea uſurpare poſſumus, quæ adverſus debitores extra territorium poſitos uſurpari ſolent, nimirum repreſſalias.

Grot. d. c. 18. §. 9. Horn. c. 8. §. 4. n. 7. Textor. c. 14. n. 25. aliter. Feld. h. l. aliter.

Grot l. 3. c. 2. §. 4.

XX. *At hac ratione nemo invenietur, qui cum legato contrahere velit.*

℞. Non eſt metuendum; nam & regibus qui cogi nequeunt, non deſunt

Grot. d. c. 18. §. 10.

 cre-

creditores, & qui cum ipſis contrahunt, aut faciunt, ut pariter impleatur contractus, aut ſi fide nuda contenti ſint, ſibi imputent.

XXI. *Si violetur legatus, quid juris?*

Grot. d. c. 18. §. 11. ℞. Naſcitur parti læſæ jus belli, & bellorum, quæ ob male habitos legatos ſuſcepta ſunt, plenæ ſunt profanæ hiſtoriæ, & extat in ſacris libris memoria belli, quod eo nomine David geſſit adverſus Ammonitas.

CAPUT XIX.

De jure ſepulturæ.

I. *Quid ſit hominum mortuorum ſepultura.*
II. *Quotuplex.*
III. *Ex quo jure oriatur.*
IV. *An omnes homines ſint ſepeliendi.*
V. *Quid dicendum ſit de exemplis in contrarium allegatis.*
VI. *An ſepultura debeatur inſigniter facinoroſis.*
VII. *Quibus non debeatur.*
VIII *Mortui cum nihil ſentiant an recte ita puniri dicantur.*
IX. *An homo ſe ipſum occidere non poſſit.*
X. *Quid ſi quis videat ſe deinceps victurum in probrum ipſius Dei.*
XI. *An virgo ſe ipſam occidere poſſit ne pudicitiam amittat.*
XII. *An proditores patriæ ſepeliri debeant.*
XIII. *An ob negatam ſepulturam bellum juſte ſuſcipi poſſit.*

I. *Quid*

I. *Quid eſt ſepultura hominum demortuorum?*

℞. Sepultura hominum demortuorum eſt officium, quod hominibus poſt mortem debemus ad cadavera ipſorum reponenda, ut perpetuo ab injuria quaſi tuta ſint, & ne ex ipſorum fœtore aër inficiatur.

II. *Quotuplex eſt ſepultura?*

℞. Sepultura alia eſt honeſta, cui ceremoniæ atque ritus certi pro cujuſque gentis & loci conſuetudine adhibentur; alia inhoneſta ſeu ignominioſa, quæ abſque ceremoniis atque receptis ritibus fieri debet, ſeu ubi hæ ceremoniæ atque ritus adhiberi non poſſunt propter legis prohibitionem. Ad hanc referimus aſininam ſive caninam ſepulturam, quando cadaver humanum extra locum conſuetum in bivio vel trivio, aut ſub patibulo, aut ubi brutorum cadavera abſcondi ſolent, à carnifice terra obtegitur. *Grot. l. 2. c. 19. §. 2. n. 4. Carpz. in Juriſp. Conſiſt. 2. d. 382. Ziegl. ad Lanc. 2. tit. 24. §. 9. p. 580. in fin.*

III. *Ex quo jure oritur ſepultura?*

℞. Juri naturæ conveniens eſt, ut cadaveri humano humus porrigatur, & *Grot. d. c. 19. §. 1. n. 1. & 4.*

& §. 2. n. 4. & 5. h. l. & Ziegl. Oſiand. Puff. l. 2. c. 3. §. 22. in fin. aliter.

proteri ac lancinari corpus humanum, alienum merito videtur ab iſtius naturæ dignitate. Hinc Jus gentium hoc inter omnes gentes, quæ ratione ſua recte utuntur, conſtituit, ut cum homo cæteris animantibus præſtet, cadaver ejus in talem locum reponatur, ut ab omni quaſi injuria inferenda liberum ſit, & ne fœtore ipſius aër inficiatur.

IV. *An omnes homines ſepeliendi?*

Grot. d. c. 19. §. 2. n. 6. & §. 3. n. 1. Seld. l. 6. c. 16. p. 783.

℞. Omnes, etiam inimici & hoſtes, quia hoc officium non tam homini, i. e. perſonæ, quam humanitati, i. e. naturæ humanæ præſtari dicitur. Nullum cum victis certamen & æthere caſſis, nam quod malorum eſt extremum, illis jam accidit. Si inter viventes fuerat certamen, odia mors alienа compeſcat, jam tacet, cum quo ante litigabas.

V. *At exempla exſtant in contrarium, & hoſtibus ſepultura eſt denegata.*

Grot. d. c. 19. §. 3. n. 4. & Oſiand. ibi.

℞. Verum eſt; ſed hæc exempla communi judicio ſunt damnata: & feri-

ferinum eſt, bellum gerere cum mortuis, qui ejuſdem naturæ fuerunt. Præterea exſtant exempla eorum, qui eos vel ſepeliendos curarunt, vel tradiderunt.

VI. *An etiam debetur ſepultura inſigniter facinoroſis?*

℞. Affirmatur, niſi ultra mortem quid meriti ſint; ſcilicet ad hoc ut omnem tandem humanitatem exuamus erga mortuum, requiritur facinus, quod in hominem non cadit, ſed à feritate quadam proficiſcitur; quorum enim cadavera ſine ſepultura projiciuntur, feris æquantur. *Feld. h. c. Grot. d. c. 19. §. 4. Oſiand. h. l. & Gisbert. Voet. ibi alleg.*

VII. *Quinam ſunt iſti?*

℞. Qui deliberato animo ipſis ſibi mortem conſciverunt; nam in hos, qui mortem pro ſupplicio non habent, aliud ſupplicium conſtitui non poteſt. *Grot. d. c. 19. §. 5. n. 1.*

VIII. *At vero mortui nihil ſentiunt, nec damno nec pudore affici poſſunt.*

℞. Verum eſt, nihil ſentiunt, tamen poſt mortem fama vivit, quæ damno *Grot. d. c. 19. n. 5. n. 1. in fin.*

&

& pudore quaſi afficitur, & ſatis eſt, quod mortuis accidit, metui à vivis, ut hoc pacto à peccato retrahantur.

IX. *An ergo homo ſe ipſum interficere non poteſt?*

Grot. d. c. 19. §. 5. n. 2. Melina tom. 4. tr. 3. diſp. 9. Franc. à Vict. relect. ne Homic. n. 2. p. 430. Matth. de crim. ad l. 48. tit. 5. c. 1. §. 9.

℟. Non, quia homo nullum jus habet in ſuam vitam ad eam deſtruendam, ſed tantum ad eam conſervandam: nec injuſſu ejus, à quo animus nobis datus eſt, ex hac vita demigrandum. Imo quia proximum ſuum occidere non poteſt, multo minus ſe ipſum, quilibet enim ſibi ipſi proximus eſt, & ſe ipſum ad minimum debet amare, ut proximum. Adde, natura vitam ponit in bonis, mortem in malis; ut eo ipſo ab occiſione ſui ipſius deterreat.

X. *Quid ſi quis videat, ſe deinceps victurum in probrum ipſius Dei, an non ex præſumpta Dei voluntate aliquis ſe ipſum interficere poteſt?*

Oſiand. ad d. c. 19. §. 5. n. 4. Ziegl. h. l. Grot. d. l. aliter.

℟. Non. 1. quia ita certo hoc non poteſt prævideri, Deo enim ſingulis momentis varii ſunt modi illud probrum

brum impediendi, talem hominem vindicandi, & gloriam ſuam manifeſtandi. 2. quamvis ſic vitam ſibi tollendo impediat probrum, quod in Deum redundaret, tamen non ſequitur, quod hic actus ſit bonus & licitus, quia ad hoc requiritur etiam medium licitum. 3. voluntas Dei non poteſt præſumi, cum oppoſita voluntas de non interficiendo ſe ipſo ſit revelata. Idem dicendum, ſi quis ſe ipſum interficiat, ne tormentis adactus Chriſti religionem ejuret.

XI. *An virgo ſe occidere poteſt, ne pudicitiam amittat?*

℟. Non, quia quæ vi ſtupratur, *Matth. d. l.* mente virgo eſt: mens enim peccat, non corpus, & ubi conſilium abeſt, ibi crimen abeſt. Quid gravius pati poteſt, quæ alienæ libidini corpus ſuum ſubſternere conſtanter recuſat, quam mortem? ea igitur exſpectanda, non occupanda; nam mori velle ne moriare furor eſt. Idem dicimus de iis, qui ſe vel interficiunt, vel mandant hoc aliis, ne in hoſtis manus perveniant,

niant, à quo metuunt cruciatus & mortem ignominioſam. Quamvis tamen omnibus his in caſibus, ſi quis humanæ imbecillitati cedat, & de facto ſe ipſum occidat, eum excuſandum potius æſtimemus, quam iſtum, qui citra neceſſitatem ſciens atque volens ſe occidit. Idem ſtatuendum, ſi quis citra mandatum pulvere nitrato accendat navim, ne in hoſtium forte manus veniat, & ne hoſtis navi cum publico damno potiatur. Idem ſi quis ab hoſte captus examinatuſque, ad evitanda tormenta, quibus ſe parem fore deſperat, ſe interimat, ne arcana reip. ei concredita cum evidenti malo ſuorum concivium prodere cogatur.

Puff. d. l. 2. c. 4. §. 5. jung. Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1.

Leſſ. de J. & J. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 34. aliter.

XII. *An ſepeliri debent proditores patriæ?*

℞. Apud plures gentes his denegatur ſepultura, propter criminis enormitatem, ut exemplum ſtatuatur. Hinc etiam fluit, cur in aliis delictis, ſi opus ſit exemplo, damnatorum corpora diu in publico conſpectu relinquan-

Grot. d. c. 19. §. 5. n. 5.

Grot. d. c. 19. §. 4. n. 8. aliter.

quantur. Et ſicut propter exemplum ſtatuendum ipſis omnino ſepulturam poſſumus negare, ita propter publicam utilitatem magiſtratus eorum corpora diſſecanda tradere poteſt. *Matth. Steph. de jurisdict. l. 1. c. 6. n. 332. Limn. l. 8. c. 4. n. 32.*

XIII. *An ob negatam ſepulturam bellum juſte ſuſcipi poteſt?*

℞. Affirmatur, ſi ſcilicet ex denegata ſepultura magna injuria ſeu contumelia redundet in ipſam remp. e. g. ſi alicujus populi rex in bello occiſus à victore ex patibulo ſuſpendatur, vel in alio loco ignominioſo diu aliorum conſpectui exponatur: ſi enim juſta ſuſcipiantur bella propter violatos legatos, cur non, ſi per eum, qui fuit reip. caput, injuria reſp. afficiatur. *Grot. d. c. 19. §. 5. n. 5. & Kulpis. ibi. Ziegl. Oſiand. h. l. aliter.*

CAPUT XX.

De Pœnis.

I. *Conſideratis factis ut poſſunt reparari, quomodo ea porro conſideranda ſint.*
II. *Quid ſit pœna.*
III. *Quid ſit malum paſſionis.*
IV. *An incommoda ex morbis recte pœnarum nomine veniant.*
V. *An delinquentem punire licitum tantum ſit, an vero præceptum.*
VI. *Pœna an ad juſtitiam aſſigna-*

aſſignatricem, an ad expletricem pertineat.
VII. *Jus puniendi an competat ſoli ſuperiori.*
VIII. *An quis male agendo & delinquendo aliis non delinquentibus ſe ſubjiciat.*
IX *Superior æque nocens an alium punire poſſit.*
X. *An pœna utilitatis alicujus cauſa exigi debeat.*
XI. *Quæ ſint utilitates pœnæ, & quotuplex ſit ejus finis.*
XII. *Quæ pœna reſpiciat primum finem.*
XIII. *Cui delinquentis emendatio competat, an ſuperiori ad hoc pœnæ genus ad mortem pertingere poſſit.*
XIV. *Quæ pœna reſpiciat finem ſecundum.*
XV. *Cui competat jus hanc pœnam exigendi, an itidem ſuperiori.*
XVI. *Quid ſi quis verſetur in locis, ubi copiam judicis habere non poteſt.*
XVII. *Quæ pœna reſpiciat finem tertium.*
XVIII. *An jus hanc pœnam exigendi etiam ſuperiori competat.*
XIX. *An leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectoribus jus verum apud Deum præſtent, an tantum inter homines impunitatem.*
XX. *An omnes actus vitioſi ab hominibus puniri poſſint.*
XXI. *An interdum ignoſcere aut veniam dare liceat. An & ante & poſt legem pœnalem latam.*
XXII. *Quomodo poſt legem pœnalem latam, quum legiſlator legibus ſuis teneatur. Quomodo ante legem pœnalem latam.*
XXIII. *Quotuplices ſint cauſæ ad ignoſcendum probabiles. Quæ ſit cauſa intrinſeca.*
XXIV. *Quæ ſint cauſæ extrinſecæ.*
XXV. *Quæ conſideranda ſint ad juſtam pœnæ taxationem.*
XXVI. *In merito ſeu delicto quæ examinanda ſint. Quæ ſint cauſæ ad delinquendum impellentes.*
XXVII. *Quotuplex ſit cauſa, quæ à delinquendo abſtrahere debuit.*
XXVIII. *An vitæ anterior*

rior ſimul cum delicto in æſtimationem veniat.

XXIX. *Perſonæ aptitudo quid conferat ad æſtimandum meritum ſeu delictum.*

XXX. *An in pœnis requiratur paſſio omnino par delicto, an vero extendi poſſit ad majus nocumentum, quam quod peccans intulit.*

XXXI. *Quæ ſit intrinſeca pœnæ taxatio, quæ extrinſeca.*

XXXII. *Quæ ſint præcipua incitamenta ad peccandum, & an propter facilitatem & conſuetudinem peccandi pœnæ intendantur.*

XXXIII. *Ubi pœna eſt arbitraria an rectius minuatur.*

XXXIV. *An ad pœnam exigendam bellum ſuſcipi poſſit.*

XXXV. *An reges jus habeant puniendi quaſvis perſonas jus naturæ & gentium violantes.*

XXXVI. *An detur bellum pœnale propter delicta in Deum commiſſa.*

XXXVII. *An ad religionem Chriſtianam propagandam bellare liceat.*

XXXVIII. *An in Chriſtianos qua tales, vel eos qui Chriſti legem pro vera quidem habent, ſed circa ejus interpretationem hallucinantur.*

I. *Conſideratis factis ut poſſunt reparari, quomodo ea porro conſideranda?*

℟. Ut punienda.

II. *Quid eſt pœna?* Grot. l. 2. c. 20. §. 1. n. 1.

℟. Pœna eſt malum paſſionis, quod infligitur ob malum actionis: ſeu pœ- Grot. d. c. 20. §. 1. n. 1. l. 131. de V. S.

 na

na eſt noxæ vindicta & delictorum coërcitio.

III. *Quid eſt malum paſſionis?*

Grot. d. c. 10. §. 1. n. 1. Puff. l. 8. c. 3. §. 4. Kulpis. h. c. Ziegl. aliter.

℞. Paſſionis malum eſt omne id, quod per modum coactionis & pro imperio alicui imponitur propter malum actionis, ſeu propter delictum præcedens ſive in agendo, ſive in omittendo conſiſtat; omiſſio enim comprehenditur hic ſub actione. Huc referuntur operæ, quæ alicui pro pœna injunguntur, ut ſi quis condemnetur ad metallum, ergaſtulum, extruendum vallum &c. ſi ſcilicet tantum conſiderentur ut moleſtæ, & ut paſſiones propter præcedens delictum; ſi enim conſiderentur ut debitæ vi ſummi imperii, etiam invito poſſunt injungi, ſed pœna non ſunt.

IV. *Quid dicendum de incommodis, quæ patiuntur aliqui ob morbum contagioſum aut corpus mutilum, aut alias impuritates?*

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 3. Puff. l. 8. c. 3. §. 4. circa fin.

℞. Quamvis reſpectu Dei pœnæ poſſint vocari, & etiam ita appellari ſoleant, tamen hominum reſpectu pœnæ

pœnæ non ſunt; quia hæ requirunt & præcedens delictum & ſuperioris ſententiam. Hinc etiam ante ſententiam latam carcer pro pœna haberi non poteſt, ſed tantum pro cuſtodia.

V. *An aliquem pœna licet afficere?*

℞. Jure naturæ non tantum æquum eſt, ut qui malum fecit, malum ferat, verum etiam præcipitur, ut delinquentes puniantur; nam eadem opera, qua prohibet delicta, præcipit pœnam, & lex, niſi ſit imperfecta, ſanctione non caret.

VI. *Pœna an pertinet ad juſtitiam aſſignatricem ſeu diſtributivam, an ad expletricem ſeu commutativam?*

℞. Pertinet ad expletricem ſeu commutativam, quia eſt tantum collatio rei cum re, ſeu tantum confertur pœna cum delicto: ſi hoc ſit magnum vel parvum, & pœna eſt magna vel parva. Sicut in emtione eſt collatio mercis ad nummos, quanquam alibi merx eadem plus, alibi minus valet, itemque nummi. Hinc quoque eſt

Ant. Matth. de crimin. tit. quibus modis crimen extingu. c. 5. n. 3. Ziegl. h. c. §. 1. n. 2. & de jur. maj. l. 1. c. 8. n. 10. & 11. Puff. l. 8. c. 3. §. 1. in med. Grot. h. c. §. 1. n. 2. aliter.

Grot. c. 20. §. 2. n. 3. & §. 33. Feld. §. 2. & Kulpis. paulo aliter. Str. Ex. 1. th 29. Puff. l. 8. c. 3. §. 5. in fin. aliter.

cur ad hanc æqualitatem & proportionem obſervandam, pœnæ magnitudo non tantum nude ſpectetur, ſed cum reſpectu ad patientem, nam mulcta eadem pauperem onerabit, ſecus quam divitem, & vili ignominia leve erit malum, honorato grave.

VII. *Cui competit jus puniendi?*

Ziegl. h. c. §. 3. de jur. maj. l 1. c. 8. §. 11. Puff. l. 8. c. 3. § 7. Grot. c. 20. §. 3. n. 1. aliter.

℞. Recta ratio dictat, hoc jus competere ſuperiori, ſeu illi, qui in civitate habet majeſtatem: infligitur enim pœna propter legis transgreſſionem poſt cognitionem factam & ſententiam latam, quod jus tantum competit ei, qui habet ſummum imperium, vi cujus leges fert, & transgreſſores punit. Hinc omnia mala, quibus quis in bello ſubjicitur, huc non pertinent, licet inferantur propter præcedens delictum.

Grot. c. 20 §. 3. n. 1.

VIII. *At eo ipſo dum alius peccat, me ſuperiorem & ſe inferiorem facit, & quaſi ex hominum cenſu ſe detrudit in beſtiarum numerum, quæ homini ſubjacent?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. c. 8. §. 10.

℞. Delictum imperium nec confert, nec

nec adimit, nec ſuperiorem nec inferiorem facit, alias uxor maritum, filius patrem, ſervus dominum, ſubditus regem punire naturaliter poſſet: & ſi in naturali libertate degam, & alius contra me delinquat, reparationem damni & cautionem per modum belli exigere licet.

Puff. l. 8. c. 3. §. 7. in med. vid. tamen Grot. l. 2. c. 14. §. 6. n. 2. in fin.

IX. *Quid ſi ſuperior æque nocens ſit?*

℟. Officio judicis nihil decedit, licet ſit indecorum & legum reverentiam valde minuat, ſi exactor juſtitiæ iisdem vitiis maculatus ſit, quæ in aliis vindicat; videtur enim non vitiis iraſci, ſed eorum dulcedinem aliis invidere.

Ziegl. h. c. §. 3. n. 2. Puff. l. 8. c. 3. §. 7. in med. Grot. h. c. §. 3. n. 2. aliter.

X. *An homo poteſt ab homine puniri tantum puniendi cauſa, ſeu ut tantum voluptatem capiat ex pœna?*

℟. Non; nam homo ita alteri ipſa conſanguinitate alligatur, ut nocere ei non debeat, niſi boni alicujus conſequendi cauſa, & ad vindictam veniendum, non quaſi dulce ſit vindicare, ſed quaſi utile. Dictat enim ratio homini, nihil agendum, quo no-

Grot. c. 20. §. 4. n. 2. §. 5. n. 1. 2. & 3.

ceatur homini alteri, niſi id bonum aliquod habeat propoſitum. In ſolo autem inimici dolore ita nude ſpectato nullum eſt bonum, niſi falſum & imaginarium; ut in divitiis ſupervacuis, multiſque aliis rebus ejuſmodi. Et quo hominum quiſque minus valet rationis uſu, eo ad vindictam eſt pronior, juxta illud Juvenalis:

——— quippe minuti
Semper & infirmi eſt animi exiguique voluptas
Ultio; continuo ſic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam fœmina.

XI. *Quæ ergo utilitates rectam faciunt pœnam?*

Kulpis.l.c.§.6. Grot. c.20. §.6.n.2. Struv. Ex.1. th.33. ℞. Quæ ſumuntur ex fine pœnarum. Finis pœnæ alius eſt internus, qui eſt ſatisfactio juſtitiæ, & hunc etiam Deus in omni pœna intendit; alius externus, qui præterea aliud utile atque bonum erga ſocietatem civilem reſpicit, aut utilitatem ejus qui peccavit, aut ejus cujus intererat, aut indiſtincte quorumlibet.

XII.

XII. *Quæ pœna reſpicit primum finem?*

℞. Quæ conſtituitur in emendationem, peccantem reddens meliorem, medendi modo, qui eſt per contraria. Nam quia omnis actio, præſertim vero deliberata ac frequens, quandam gignit ſui proclivitatem, quæ adulta habitus dicitur, ideo vitiis, quam primum fieri poteſt, adimenda eſt illecebra, quod fieri rectius nequit, quam ſi dolore quodam ſubſequente ſaporem dulcedinis amittat. *Grot. c.20.§.7. n.1.*

XIII. *Quibus hæc punitio competit naturaliter?*

℞. Iſtis quibus naturaliter competit imperium; in familia patrifamilias, ita ut pro natura negotii aliquid aſperioris diſciplinæ adhibere poſſit, ut diximus h. l. cap. 5. parem fere poteſtatem obtinent, quibus loco parentum juventus gubernanda, ut ſunt tutores, præceptores, magiſtri, qui citra modicam coercitionem officio ſuo vix ſatisfacere poſſunt; quamvis hæ correctiones proprie pœna non *Puff. l.8. c.3.§.10. Ziegl. h. c.§.7. n.2. Kulpis. Ex. 9.§.3. Grot. c.20.§.7. n.2. aliter.*

 ſint,

ſint, verum vi imperii paterni vel ſimilis competant. In civitate magiſtratui, ita tamen, ut hoc genus pœnæ ad mortem uſque procedere non poſſit, cum abſurdum videatur aliquem emendationis cauſa in eum ſtatum redigere, ut emendationis ſpecimen exhibere non poſſit, niſi eo modo, quem reductivum vocant, in quantum ingeniis inſanabilibus melius eſt, i. e. minus malum emori, quam vivere, quando certum eſt vivendo pejores evaſuros. Caſtigatio, quæ fit verbis, magis conſilium & admonitio videtur, quam pœna, & ſi fiat vehementioribus verbis, non tam communi aliquo jure eſt conceſſa, quam vel jure imperii, vel amicitiæ lege.

XIV. *Quæ pœna reſpicit finem ſecundum?*

Grot. c.20.§.8. Puff. l.8. c.3.§.11. ℞. Ne ille cujus intererat, non peccatum eſſe, poſthac tale quid patiatur ab eodem, aut ab aliis. Illud tribus modis curari poteſt: primum ſi tollatur, qui deliquit, deinde ſi vires

res nocendi ei adimantur, poſtremo ſi malo ſuo dedoceatur delinquere. Hoc, ſcilicet ne ab aliis lædatur, qui læſus eſt, punitione non quavis, ſed aperta atque conſpicua, quæ ad exemplum pertinet, obtinetur. Unde eſt, quod fere pœnæ infligi ſoleant in locis celebribus, & cum terribili apparatu, ut horror vulgi animis incutiatur.

XV. *Cui competit jus exigendi hanc pœnam?*

℞. Iſti ſoli, penes quem eſt ſummum imperium; etſi in nonnullis civitatibus legiſlatores etiam privatis hoc jus permittere ſoleant. Sic Germanicis nationibus ante Chriſtianiſmum uſitata erant certamina ſingularia, quæ alicubi nec dum ſatis deſueta ſunt, alicubi autem, ubi officio ſuo recte & cum immortali laude funguntur imperantes, hodie ſub pœna capitis prohibita ſunt.

XVI. *Quid ſi quis verſetur in locis, ubi copiam judicis habere non poteſt, vel in ſtatu naturali extra civitatem?*

Puff. d. c.3.§ 11. Of. h.c. §. 8. Grot. c.20.§.8. n. 2. aliter. Boecler. ad Grot. l.2. c.1.§.15. Frantzk. Ex.12.q. 6. Bocer. de bel. & duel. l. 2. c. 2. §. 4. & ſeqq. Thomaſius de duell. var. gen mor. c. 1. §. 25. & ſeqq. Conſt. Ser. El. Brandenb. de duellis

Grot. d. c. 20. §. 8. n. 5. Ziegl. h. c. §. 8. ℞. Adverſus eum, qui me inſultat, defendere me poſſum, interdum etiam jure belli ipſum occidere; ſi deſiſtat, injuriam illatam vindicare citra auctoritatem publicam non licet. Jus enim naturæ vult, ut me non amplius lædentem amem propter cognationem, quam inter nos conſtituit, non autem ut eum lædam.

XVII. *Quæ utilitas reſpicit tertium finem?*

Grot. c. 20. §. 9. Puff. l. 8. c. 3. §. 12. ℞. Utilitas indiſtincte quorumlibet, qui finis eaſdem habet partes, quas ille qui ad læſum pertinet. Nam aut hoc agitur, ne qui uni nocuit, aliis noceat, quod fit eum tollendo, aut debilitando, e. g. arma ipſi auferendo aut conſtringendo, ita ut nocere nequeat, aut emendando: aut ne alii impunitate illecti aliis quibusvis moleſti ſint, quod ex ſuppliciis conſpicuis obtinetur ſeu exemplis; quæ ideo adhibentur, ut unius pœna metus ſit multorum, ut pœnæ genere cæteri deterreri poſſint.

XVIII.

XVIII. *Cui competit jus exigendi hanc pœnam?* *Puff. d. c. 3. §. 13. Ziegl. h. c. §. 9. Oſiand. h. c. §. 9. Grot. c. 20. § 9. n. 2. aliter.*

℞. Iſti qui ſummum imperium habet, & cui à ſummo imperio hoc eſt conceſſum: ſic quando apud quosdam populos & patribus in liberos, & dominis in ſervos conceditur jus puniendi plenum etiam ad mortem usque, eſt particula quædam imperii publici auctoritate publica exercendi. Si quid perpetratur in illis locis, atque inter illas perſonas, quæ certis judiciis non ſubſunt, puta in piratas, id ad jus belli pertinet, quod à poteſtate pœnas exigendi diverſum eſt. In piratas enim ac prædones cum omnium hoſtes ſint, quilibet homo miles eſt.

XIX. *An leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectoribus jus verum præſtant etiam apud Deum, an tantum inter homines impunitatem?*

℞. Leges humanæ verum jus præſtant etiam apud Deum, quando naturæ & divinis legibus non ſunt contrariæ; idquod ex finium connexione *Ziegl. h. c. §. 17. Puff. l. 8. c. 3. §. 24.*

ne

ne conſtare debet, nam prout fines obtineri poſſunt, vel non, ita & pœnæ poſſunt remitti vel intendi. Interim hæc regula tenenda, ubi lex dolori indulget, pœnam humanam tollit, non vitium, ut in marito, qui adulteram uxorem aut adulterum occidit: ſi vero periculum reſpiciat futuri mali ex dilatione pœnæ, cenſenda eſt jus ac poteſtatem publicam privato concedere, ita ut jam privatus non ſit. Sic qui hoſtili animo venit ad delendam patriam, fures nocturni, latrones, & populatores agrorum nocturni recte occiduntur, quoniam ſerum eſt legis auxilium exſpectare.

Grot. c. 20. §. 17.

Ant. Matth. de crim. l. 48. tit. 5. c. 2. §. 6. & 7.

XX. *An omnes actus vitioſi puniri ab hominibus poſſunt?*

℞. Pro certo habendum eſt, non omnes eſſe tales: primum enim actus mere interni, ut cogitatio de peccato aliquo, cupiditas, deſiderium, quia civilis ſocietas his non læditur, non ſunt puniendi, etiamſi caſu aliquo, puta per confeſſionem ſubſecutam ad notitiam aliorum perveniant, modo in

Grot. c. 20. §. 19. n. 1. & 2. Puff. l. 8. c. 3. §. 14.

in externos non influant, tunc enim veniunt in æſtimationem, quia ad qualitatem & quantitatem meriti ſeu delicti maximum momentum adferunt, & multum intereſt, an dolo, an vero culpa quis delinquat; item an cogitet ſaltem de ſtupranda virgine, an vero etiam eam proſternat, tametſi perficere non potuerit. Secundo puniendæ non ſunt culpæ minores & quaſi quotidianæ; nam ab omni omnino peccato & ſemper abſtinere ſupra humanam eſt conditionem, ut nunc eſt, & cognatum homini eſt peccare: tamen qui ob corporis concretionem in animum tranſeuntem, ut in quibus bilis prævalet iracundi ſunt, in quibus ſanguis ad venerem proni, aut adultam conſuetudinem peccant, puniri ſolent ob culpam præcedentem, quia aut neglecta ſunt remedia, aut ultro attracti in animum morbi. Tertio quædam peccata interdum ideo non puniuntur, quia citra convulſionem civitatis tolli nequeunt, ut lupanaria

Ziegl. h. c. §. 19.

Puff. l. 8. c. 3. §. 14. in fin.

Grot. c. §. 20. n. 1. in fin & n. 2.

in quibuſdam civitatibus. Quarto illa vitia humana, quæ ex corruptione mortalium communi reſultant, quamdiu in enormes actus non erumpunt, non ſunt punienda, ut avaritia, ambitio, inhumanitas, ingratus animus, & in genere talia vitia, quibus opponuntur virtutes, quarum natura coactionem repudiat.

Seld. de J. N. & G. l. 6. c. 6. p. 728. & ſeqq. Boecl. diſſert. ad Grot. l. 3. p. 100.

XXI. *An ignoſcere aut veniam dare licet interdum?*

Grot. c. 20. §. 21. 22. & 24. n. 2. Ant. Matth. de crim. l. 48. tit 19. c. 5. n. 1.

℞. Licet, ſive pœna penitus tollatur, ut fit in diſpenſatione, ſive minuatur, ut fit in mitigatione; & non ſolum ante, ſed & poſt legem pœnalem latam. Si enim majeſtas totam legem tollere poteſt, etiam vinculum ejus circa perſonam aut factum ſingulare, manente de cætero lege.

XXII. *At legiſlator aliquo modo legibus ſuis obligatur, & ſic poſt legem latam, quæ pænalis dicitur, non videtur poſſe diſpenſare circa pœnam vel eam mitigare?*

Grot. c. 20. §. 24. Puff. l. 8. c. 3. §. 16.

℞. Poſt legem pœnalem major quidem videtur difficultas, & quatenus legis

legis auctor ut pars civitatis ſpecta- *Ziegl. h.*
tur, lege ſua interdum obligatur, *c. §. 22.*
non vero qua civitatis ipſius perſo- *& Oſiand. ali-*
nam atque auctoritatem ſuſtinet. *ter.*
Nam qua talis eſt, poteſt legem etiam totam tollere, quia legis humanæ natura eſt, ut à voluntate humana pendeat, non in origine tantum, ſed & induratione. non debet tamen legis auctor legem tollere, niſi probabili de cauſa, peccaturus alioqui in regulas juſtitiæ gubernatricis. Ante *Grot. d. c.*
legem pœnalem, ubi jus ſcriptum *20. §. 22.*
non eſt, & pœnæ ſunt arbitrariæ, diſpenſatio facilius obtinet, quia quamvis naturaliter qui deliquit in eo ſtatu ſit, ut puniri poſſit, non tamen ſemper neceſſario punitur, ſed hoc pendet ex connexione finium, ob quos pœna inſtituta eſt, cum ipſa pœna. Quare ſi fines illi per ſe morali æſtimatione neceſſarii non ſint, ut ſi ſit peccatum pauciſſimis cognitum, cujus proinde publica traductio non neceſſaria ſit aut damnoſa etiam, aut alii fines ex oppoſito occurrant non

minus

minus utiles aut neceſſarii, ut in eo, qui bene merita aut ſua aut parentum repenſari digna culpæ opponit; aut fines pœnæ propoſiti alia via obtineri poſſint, ut in eo, qui verbis emendatus eſt, aut læſo verbis ſatisfecit, ut ad eos fines pœna jam opus non ſit. Interdum tamen hæc tria occurrere poſſunt, aut ut pœna omnino ſit exigenda, ut in peſſimi exempli ſceleribus, aut ut omnino non ſit exigenda, ut ſi bonum publicum omitti eam exigat, aut ut liceat utrumvis. Utroque tamen caſu, ſcilicet & poſt & ante legem pœnalem hoc non faciendum, niſi cauſa ſubſit probabilis, & delictum tale ſit, ut aggratiatio, ut loquuntur, poſſit locum habere; quo homicidium referri non poteſt, vel delicta, quæ lex divina, aut recta ratio, gentiumque conſenſus capitis ſupplicio puniri jubet. Quæ autem ſint cauſæ probabiles, licet præciſe definiri non poſſit, tenendum tamen eſt majores eſſe debere poſt legem, quam quæ ante legem

Grot. d. c. 20. §. 23.

Matth. de crim. l. 48. tit 19. c. 5. n. 2. jung. tamen Ziegl. de jur. maj l. 1. c. 8. §. 3. & 8. ad Grot. h. c. §. 22. Puff. l. 8 c. 3. §. 26.

gem ſpectabantur, quia legis auctoritas, quam ſervari utile eſt, ad cauſas puniendi acceſſit.

XXIII. *Quotuplices ſunt cauſæ liberandi aliquem à pœna legis?*

℞. Cauſæ ſolent eſſe aut intrinſecæ aut extrinſecæ. Intrinſeca, cum ſi non injuſta, dura tamen eſt pœna ad factum comparata; quamvis proprie loquendo, quando certæ circumſtantiæ occurrunt, quæ delicti atrocitatem, qualem lex præſupponit, minuunt, ex æquitate potius pœna mitigetur etiam ab inferiore magiſtratu, quam diſpenſetur. Aliud enim eſt æqua legis interpretatio, aliud diſpenſatio.

Grot. c. 20. §. 25. Ferd. Vaſq. Contr. illuſt. l. 1. c. 36. aliter.

XXIV. *Quæ ſunt cauſæ extrinſecæ?*

℞. Aut meritum aliquod antecedens ipſius delinquentis, aut majorum ejus; aut alia res, quæ ipſum commendat, ut inſigne artificium, vel ſi delinquens omnino ſit neceſſarius ad conſervationem ſtatus; aut ſpes magna ſit fore ut peccatum inſi-

Grot. c. 20. §. 22. n. 1. & §. 26. Puff. l. 8. c. 3. §. 16. in med.

gnibus factis eluatur; aut interceſſio magnatum interveniat; aut ſi ratio legis ſaltem particulariter ceſſet in hoc facto, de quo agitur: nam quanquam ad ſuſtinendam legis efficaciam ſatis ſit ratio univerſalis ſine repugnantia contrariæ rationis, tamen ceſſatio rationis, etiam quæ particularis eſt, efficit, ut lex facilius & minore cum damno auctoritatis ſolvi poſſit; ut ſi ſint leges ſumptuariæ, quarum ratio generalis eſt voluntas legiſlatoris, particularis autem, ne inutilibus & immodicis ſumptibus privati exhauriantur, dives aliquis, qui has leges tranſgreditur, quia in eo ceſſat hæc ratio legis particularis, facile diſpenſationi locum faciet. Sic eſt juſta diſpenſandi cauſa, ſi delictum per ignorantiam quamvis omni culpa non carentem, aut per animi infirmitatem ſuperabilem quidem, ſed difficulter ſuperabilem committitur. Interdum multitudo delinquentium gratiæ locum facit, ne pœna, quæ ſervandæ ſocietati inventa eſt, ad civitatem evertendam valeat.

XXV.

XXV. *Ut ergo recte æſtimemus pœnam, quotnam ſunt conſideranda?*

℞. Duo, id, ob quod pœna infligitur, & cujus ergo. Ob quod eſt meritum; cujus ergo eſt utilitas ex pœna. Puniendus nemo eſt ultra meritum, & intra meriti modum magis aut minus peccata puniuntur pro utilitate. *Grot. c. 20. §. 28.*

XXVI. *In merito ſeu delicto quotnam veniunt examinanda?*

℞. Examinanda veniunt cauſa, quæ impulit, cauſa, quæ retrahere debuit & perſonæ idoneitas ad utrumque. Vix quiſquam gratis malus eſt, aut ſi quem malitia propter ſe ipſam delectat, is ultra modum humanum proceſſit. Pars maxima ad peccandum ducitur affectibus, quorum aliqui impetu quodam impellunt ad declinandum malum, qui maxime naturales ſunt, ideoque inter appetitus honeſtiſſimi, & quæ mortis, carceris, doloris, aut ſummæ egeſtatis vitandæ cauſa injuſte fiunt, maxime excuſabilia videri ſolent. Cæteri appe- *Grot. c. 20. §. 29. Puff. l. 8. c. 3. §. 19. Oſiand. h. c. §. 29. aliter. Puff. l 2. c 4 §. ult. in med. Grot. l. 2. c. 1. §. 7. & ibi. Boecl.*

Digitized by Google

titus ad bonum aliquod tendunt aut verum, aut imaginabile. Vera bona extra virtutes & earum actiones, quæ ad peccatum non ducunt, ſunt aut delectantia, aut delectantium cauſa, quæ utilia vocantur, ut poſſeſſionum abundantia; licet interdum præbeant occaſionem peccandi. Imaginabilia non autem vere bona ſunt, excellentia ſuper alios, quatenus à virtute & utilitate ſejungitur & interdum à ſola nativitate deſumitur, vel munere, cui quis præfectus eſt, & vindicta, quæ ex inimici dolore voluptatem capit: quæ quo magis à natura abeunt, eo ſunt fœdiora & delicta propterea commiſſa minus excuſabilia.

XXVII. *Cauſa, quæ à delinquendo abſtrahere debuit, quotuplex?*

Grot. c. 20. §. 30. Puff. l. 8. c. 3. §. 20. Str. Ex. 48. th. 4. & ſeqq.

℞. Alia generalis eſt, ſcilicet injuſtitia, quæ eo major, quo majus alteri damnum infertur. Ideo primum locum obtinent delicta conſummata, poſtremum, quæ ad actus aliquos, ſed non ad ultimum proceſſerunt: in quibus tanto quidque eſt gravius, quo ul-

ulterius proceſſit. In utrovis genere ea juſtitia eminet, quæ communem ordinem perturbat, ut eſt crimen læſæ majeſtatis, ac proinde plurimis nocet. Sequitur ea, quæ ſingulos tangit. Maxima hic eſt, quæ vitam, proxima, quæ familiam, cujus fundamentum eſt matrimonium, poſtrema, quæ res ſingulas expetibiles ſpectat, ſive directo ſubtrahendo, ſive dolo malo cauſam dando damni, quod ſecuturum probabile eſt; ſic in incendio & perfoſſo aggere multorum ſummæ calamitates & mortes ſpectandæ ſunt. Alia eſt ſpecialis, interdum enim ad injuſtitiam generalem aliud accedit vitium, puta impietas in parentes, inhumanitas in propinquos, ut in parricidio, ingratus animus in beneficos, gravius enim afficit ab amico, quam ab hoſte illata injuria. Non parum quoque refert, quo in loco aut tempore delictum fuerit perpetratum. Sic fœdius eſt in templo ſtuprum committere, quam in caupona. Sic in conſeſſu judicum pulſari gravius eſt, quam intra pri-

Digitized by Google

vatos parietes. Sic gravius delinquit, qui ſe inebriat die precibus ſingulariter deſtinato, quam qui alio die &c.

XXVIII. *An etiam vita anterior ſimul cum delicto in æſtimationem venit?*

Grot. c. 20. §. 30. n. 3. & Ziegl. ibi.

℞. Affirmatur, apparet enim major pravitas, ſi quis ſæpius deliquit; quia habitus mali actibus ſunt pejores. Et hinc iſti, quibus alioqui non malis, forte aliorum exemplo aut data occaſione ſeductis ſubito aliqua peccandi dulcedo ſubrepſit, mitius puniuntur, quam iſti, qui peccandi habitum contraxerunt, & totum vitæ genus immutarunt, niſi ſit delictum atrocius.

XXIX. *Perſonæ aptitudo, quidnam confert ad æſtimandum meritum ſeu delictum?*

Grot. c. 20. §. 31.

℞. Perſonæ aptitudo aut ad conſiderandas cauſas avertentes, aut ad ſuſcipiendos affectus incitantes conſiderari ſolet in corporis mixtura, ætate, ſexu, educatione, circumſtantiis actus. Nam pueri & fœminæ & craſſi ingenii homines maleque educati, juſti

juſti & injuſti, liciti & illiciti diſcrimina minus habent cognita: & in quibus bilis prævalet, iracundi ſunt, in quibus ſanguis, ad venerem proni, tum vero huc juventus, illuc ſenectus inclinat. Hæc tamen non ita ſimpliciter accipienda erunt: verum in pueris diſtinguendum, an doli ſint capaces nec ne; inter fœminas utrum ſimpliciores ſint, an vero nequitia ſexum ſuperent, craſſi ingenii homines, an inter moratiores verſati ſint, an non; utrum delictum juri naturæ, an juri poſitivo repugnet; in iracundis an habuerint juſtam iræ cauſam, an non &c. Interim ex ira & metu delicta commiſſa minus odioſa ſunt, quam quæ ex voluptatis naſcuntur deſiderio, quod & minus efficaciter movet, & differri & aliam ſibi materiam ſine injuria quærere facilius poteſt. Hinc omnino illud tenendum eſt, quo animi eligentis judicium magis impeditur, quoque magis naturalibus cauſis, eo id quod delinquitur, minoris eſſe.

Ziegl. h. c. §. 31.

Grot. c. 20. § 31. n. 1. & 2.

XXX. *At vero in pœnis requiritur*

 paſſio,

paſſio, quæ par eſt delicto, ſeu talio, ergo nec plus nec minus debet pati is, qui punitur, quam is, in quem delictum commiſſum eſt, & ſic hæ cautiones ſunt ſuperfluæ?

Grot. c. 20. §. 32. n. 1. ℞. Quando par paſſio requiritur in pœnis, id non ita accipi debet; quaſi qui alteri nocuit deliberato & ſine cauſis culpam valde minuentibus, tantundem nocumenti nec amplius ferre debeat; nam ſic par eſſet periculum innocentis & nocentis, nec ſatis caveretur hominum ſecuritati, ſi malis non immineret major metus à legibus, quam bonis à malorum petulantia: atque hoc inde quoque æſtimari poteſt, quod interdum delicta quædam non conſummata puniantur ut conſummata, ut ſi quis hominis occidendi cauſa cum telo ambulaverit. Puff. l. 8. c. 3. §. 17. Quo accedit, quod talio abſoluta & ſtricta in plurimis delictis non poſſit habere locum, e. g. adulterio, ſtupro, fœdo concubitu, crimine læſæ majeſtatis &c. Imò ne quidem in injuriis, quæ corpori inferuntur commode po-

poteſt locum habere, ſic ſi ruſticus ruſtico colaphum impegerit, & percuſſus alteri reponere debeat, quomodo æquilibrium accurate ſervari poterit, & quomodo conſtabit, qualiter libratus prior colaphus fuerit. Unde ſequitur, iſtos, qui talionem requirunt, tantum innuere velle, pœnas delictis proportionatas eſſe debere, ne ſcutica dignum horribili flagello ſectemur, aut ſecures meritum ſcutica ſoleave cædamus. Ideoque conſummatis criminibus major debet pœna reſpondere, ſed quia morte nihil eſt gravius, eaque iterari non poteſt, intra eam neceſſario conſiſtitur, additis tamen interdum pro merito cruciatibus.

Bod. de Rep. l. 6. c. ult, Hahn. ad Weſenb. de juſt. & jur. n. 13.

Grot. c. 20. §. 32, in fin.

XXX. *Quomodo ergo ſpectatur magnitudo pœnæ,*

℞. Cum reſpectu ad patientem, quia enim eſt læſio, quæ pro diverſitate objecti, quod læditur, eſt magna vel parva, conſideranda omnino perſona, quæ eſt punienda, alias uni eidemque delicto mox major, mox mi-

Grot. c. 20. §. 31. Puff l. 8. c. 3 §. 25. Str. Ex. 1. th. 32.

Digitized by Google

nor pœna imponeretur. Nam mulcta eadem pauperem onerabit, divitem non onerabit: & vili ignominia leve erit malum, honorato grave, & hæc eſt intrinſeca taxatio pœnæ, cui interdum accedit cauſa extrinſeca, quæ eſt ingens periculum ab eo, qui deliquit, plerumque autem neceſſitas exempli, quæ naſci ſolet ex generalibus invitamentis ad peccandum, quæ reprimi niſi acribus remediis nequeunt.

Grot. c. 20. §. 34.

XXXII. *Quæ ſunt iſta invitamenta?*

℞. Invitamenta præcipua ſunt conſuetudo & facilitas. Sic ob facilitatem furtum de paſcuo gravius punitur, quam furtum de domo: & apud quaſdam gentes furtum à domeſtico commiſſum, quam ab extraneo. Conſuetudo facti, ſeu ubi aliquod vitium in publicos mores abiit, etſi aliquid detrahit de culpa in judiciis, tamen ubi leges ſunt ferendæ efficit, ut eidem reprimendæ pœna ſit intendenda, ſeu pœnæ acrimoniam ex aliqua par-

Grot. c. 20. §. 35. Puff. d. l. 8 c. 3. §. 23. circa fin.

Conſt. Elect. Brand. de duellis.

parte flagitat, ut in duellis coercendis.

XXXIII. *Altera pars juris aggratiandi, in quo conſiſtit?*

℞. Ubi pœna eſt arbitraria, potius ad minuendam eam debemus eſſe prompti, quam ad augendam, & faciliores ad abſolvendum, ſi fieri poſſit, quam ad condemnandum; ſeu judex pœnam, ſi tuto poterit, donet, ſin minus temperet. *Grot. c. 20. §. 36. Ziegl. h. l. l. 16. D. de pœn.*

XXXIV. *An pœnæ cauſa bellum ſuſcipi poteſt?*

℞. Bellum pœnale nullum eſt, ut ſupra diximus, quia pœna exigitur propter transgreſſionem legis, quæ à ſuperiori inferioribus ſeu ſubditis tantum præſcribitur; & bellum inter pares, ſeu qui tales ſe credunt, geritur. *Grot. c. 20. §. 38. & l. 2. c. 1. §. 2. aliter.*

XXXV. *An ergo reges & qui par jus regibus obtinent, non habent jus pœnas poſcendi in quibuſvis perſonis jus naturæ & gentium immaniter violantibus?*

℞. Non, quia punitio requirit ſubjectionem ejus, qui punitur, ſeu eſt eſſe- *Oſiand. ad Grot. c. 20. §. 40.*

Grot. d. c. 20. §. 40. aliter. Kulpis. Ex. ad Grot. 9. §. 7. in fin. & 8. aliter.

effectus imperii & judicii, quod non exercetur, niſi in ſubditos. Et quemadmodum Rex Hiſpaniarum non poteſt punire peccata, quæ in Gallia committuntur, ita nec peccata barbarorum, qui barbare vivunt, & quorum peccata cedunt in offenſam Dei & peccantium perniciem, niſi ipſi ſubjiciantur. Quo accedit, quod par ſit ratio peccatorum, quæ contra jus naturæ committuntur, ſi non cedant in alterius regis injuriam, & ſic barbaros punire deberent propter fornicationem, furtum, ebrietatem, quod eſt abſurdum.

XXXVI. *Daturne bellum pœnale propter delicta in Deum commiſſa?*

Oſiand. ad Grot. c. 20. §. 44. Grot. d. c. 20. § 44. n. 1. aliter. Kulpis. d. Ex. § 9. aliter.

R. Non 1. quia non datur bellum pœnale propter delicta in jus naturæ commiſſa, ut modo diximus. 2. quia omnes gentes è perſuaſione ſuæ religionis ita damnarent alias gentes, & ſic in toto mundo eſſet bellum univerſale in univerſas gentes. 3. quia quamvis Deum offendant, tamen ſuarum poſſeſſionum habent dominium, quod

Google

quod ipſis invitis ſine facto ipſorum ne quidem à rege ipſorum auferri poteſt, multo minus ab alio rege bello, quod non eſt juſtum ſine injuria vel inferenda vel illata.

XXXVII. *An ergo religio Chriſtiana bello non poteſt propagari?*

℞. Non, nam falſa perſuaſio de Deo eſt morbus menti inhærens, ad quem proinde curandum non iis, quæ in corpus tantum penetrant, ſed doctrina & ſedula inſtitutione, quæ in animum leniter inſtillata deſcendit, opus eſt; & alia omnia pro arbitrio civilis magiſtratus ſanciuntur; ſola religio non imperatur, ſed ex percepta veritatis opinione, accedente divini numinis gratia bene præparatis mentibus infunditur. Quo accedit, quod ubi quis religione ducitur, in eo nullum habent momentum vexatio & dolor; ſtet illic licet carnifex, licet tortor ferrum & flammam admoveat, non quid paſſurus, ſed quid facturus ſit cogitabit.

Thuan. ad Henr. IV. in præf. hiſt. tom. 1. Grot. c. 20. §. 48. Oſiand. h. l. jung. Adam Piſetzckia Kranichfeld in tract. de relig. vi, carcere, tormentis non prop. pag.

XXXVIII. *An arma poſſunt ſumi in Chri-*

Chriſtianos, ideo quia Chriſtiani ſunt?

Grot. d. c. 20. §. 49.

℞. Non; quia in diſciplina Chriſtiana nihil eſt, quod humanæ ſocietati noceat, imo nihil quod non proſit; & eorum conventus non ſunt bacchanalia, aut cœtus turbandæ paci, ſed virtutum ſcholæ. Hinc qui in tales ſæviunt, ipſi in ea cauſa ſunt, ut puniri juſte poſſint, imo à Deo puniendi.

Grot. c. 20. §. 50 n. 1. Beccl. 2. Inſt. Pol. c. 4. p. 144. Diſp. pol. 12. p. 377.

Multo magis qui Chriſtiani ſunt, & in eos ſæviunt; qui Chriſti legem pro vera habent, ſed de quibusdam, quæ aut extra legem ſunt, aut in lege ſenſum videntur habere ambiguum, & ab antiquis Chriſtianis non eundem in modum ſunt expoſita, dubitant, aut errant, ſuppliciis qui graſſantur, perinique faciunt. Nec admittendæ excuſationes, nova omnia metuenda, præſertim cœtus: nam neque metuenda ſunt dogmata, quamvis nova, ſi modo ad honeſta omnia, atque ad exhibendam ſuperioribus obdientiam ducant; nec ſuſpecti eſſe debent cœtus proborum hominum, & qui latere non quærunt niſi cogantur.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XXI.

De Pœnarum communicatione.

I. *Quid ſit pœnarum communicatio.*
II. *Quotuplex.*
III. *Quibus modis rectores teneantur ex ſubditorum delicto.*
IV. *Quomodo ex patientia.*
V. *Unde ſcientia in imperantibus præſumatur.*
VI. *Quomodo teneantur ex receptu.*
VII. *An delinquentem dedere teneantur.*
VIII. *An dediti nec recepti cives maneant.*
IX. *Quid ſi delinquens in locum aſyli confugiat.*
X. *Quid ſint aſyla.*
XI. *Ex quo jure puniendus ſit delinquens, qui non quidem deditur, ſed à populo apud quem eſt punitur.*
XII. *Quomodo ſubditi teneantur ex delicto imperantium.*
XIII. *An ſubditi in ſuperiorem delicta non conſentientes puniantur.*
XIV. *Quomodo pœna univerſitatis, & pœna ſingulorum differant.*
XV. *Pœnæ jus in univerſitatem an ſemper, & quamdiu duret.*
XVI. *An exemplum Dei delicta parentum in liberis poſt tres generationes punientis, homines imitari poſſint.*
XVII. *An pœnæ ut honores & præmia ad poſteros tranſeant.*
XVIII. *An & quatenus ſine ulla alicui delicti communicatione damnum ſentire poſſimus.*
XIX. *Quomodo alieni peccati occaſione malum aliquando patiamur.*
XX. *An fidejuſſor ſe ad mortem obligare poſſit.*
XXI. *An ad exilium.*
XXII. *An civitas liberis occaſione delicti pater-*

terni ea auferre poſſit, quæ habituri erant à civitate.
XXIII. An ergo nemo ob delictum alienum puniri poſſit.
XXIV. Quid dicendum ſit de legibus, quæ liberos vel cognatos ob crimen patris vel cognati puniunt.
XXV. An ſubditi rectè puniantur ob Regis delictum.
XXVI. An Deus populum ob Davidis peccatum puniverit.
XXVII. An delinquentis hæres de pœna teneatur.

I. *Quid eſt pœnarum communicatio?*

Grot. l. 2. c. 21. §. 9. ℞. Pœnarum communicatio eſt, qua alius quam qui deliquit, occaſione delicti propter factum ſuum præcedens pœnæ fit particeps. & punitur hic non tam ex alieno, quam ex ſuo delicto.

II. *Quotuplex eſt?*

Grot. c. 21. §. 2. & 7. Puff. l. c. 3. §. 28. ℞. Duplex, aut civitas tenetur ex facto ſingulorum; aut ſinguli tenentur ex facto civitatis.

III. *Quibus modis rectores aliorum in crimen veniunt?*

d. c. 21. §. 2. n. 2. ℞. Duobus modis, patientia & receptu.

IV. *Quid juris circa patientiam?*

℞. Re-

℞. Rectores aliorum ſi ſciant ſubditos delinquere, prohibere poſſunt & debent, & non faciunt, ipſi delinquunt: ſic pater, qui ſcit filium ſuum delinquere, prohibere poteſt, & non facit, modo filius ipſum audiat, ipſe delinquit; ſic dominus, ephori & omnes, quorum officium eſt, ut alios regant, veniunt in communionem delicti & pœnæ. Idem ad ſubditos pari ratione referri debet, venit enim ex naturali æquitate; ſic qui patiuntur, ut ſubditi exerceant piraticam & non prohibent, tenentur. Pariter autem concurrere debent facultas prohibendi, ſcientia, & non prohibitio, ut quis ex facto alieno teneatur. *d.c.21. §. 2. n. 2. 3. 4. 5. Ziegl. h.l.* *Grot. l. 2. c. 17. §. 20.*

V. *Unde præſumuntur Imperantes ſcire?*

℞. Facile præſumuntur ſcire, quæ conſpicua ſunt, & quæ ſunt frequentia: id enim quod à multis fit, neceſſe eſt à nemine ignoretur. *d. c. 21. §. 2. n. 6.*

VI. *Quid juris de receptu adverſus pœnas?*

℞. Civitatis, apud quam degit delin-

c. 21. quens, alterum facere debet, aut ut
§. 4. n. 1. ipſa interpellata pro merito puniat
Horn. l. 2. c. 2. nocentem, aut ut eum permittat arbi-
§. 18. trio interpellantis, ſive ſint ſubditi
Grot. perpetui, ſive poſt crimen commiſ-
c. 21. §. 4. ſum ab aliis ad alios confugiant, &
n. 8. c. 11. §. 5. n. 2. fiant ſubditi temporarii.
in fin.

VII. *An ergo rex vel populus non ſtricte tenetur ad dedendum?*

d. c. 21. §. 4. n. 3. ℞. Non, nam quia talis delinquens, dum apud nos reperitur, ſubditus noſter eſt, in eo habemus imperium, non alius; & ſic nos ipſum, non alius, punire poſſumus, quamdiu apud nos eſt. Ne autem delictum ipſius videamur probare, & ſic nos participes facere, eum aut dedere, aut punire debemus; quamvis ſontes depoſcentibus interdum optio detur, quo cumulatius ſatis fiat. Imo jus hoc depoſcendi ad pœnas eos, qui extra territorium profu- (Grot. c. 21. §. 5. n. 5.) gerunt, apud pleroſque Europæ populos circa ea demum crimina uſurpatur, quæ ſtatum publicum tangunt, aut quæ eximiam habent facinoris atrocitatem. Minora mutua diſſimulatione tranſ-

tranſmitti invaluit, niſi fœderis legibus propius quiddam convenerit.

VIII. *An iſti, qui à civitate ſunt dediti & non recepti ab aliis, cives manent?*

℞. Si alter populus conceſſo jure non utatur, erit is qui deditus eſt eo loco, ut à ſuo populo poſſit puniri aut non puniri, ut multa ſunt delicta, in quibus utrumvis fieri poteſt. Nam hæc deditio, quæ nihil aliud eſt quam civem alterius populi poteſtati permittere, ita ut de eo ſtatuat quod voluerit, jus nullum dat aut adimit, quia tantum eſt factum, quod executionis tollit impedimentum; ſed decreto aliquo aut judicio, niſi lex aliqua factum velit haberi pro re judicata, opus eſt, & ſic jus civitatis, ut & jura & bona alia non amittuntur, niſi interventu vel decreti vel judicii vel legis, & ſic manebunt ejus cujus fuerant. Si deditio accepta ſit & poſtea caſu aliquo reverſus ſit is, qui fuerat deditus, is civis non erit, niſi ex novo beneficio.

Grot. c. 21. §. 4. n. 7. Alber. Gent. l. 3. c. 17. p. 628.

IX. *Quid ſi delinquens in locum aſyli confugiat?*

Grot. c.21. §.5. n.1. Seld. l.4. c.2. Ant. Matth. de crim. l.48. tit. 18. c.5. n.17. Kulpis. Ex. Grot. h.c. §.1. in fin. Inſt. Jur. Publ. p.489.

℞. Aſyla proſunt illis, qui immerito odio deliquerunt, i. e. caſu aliquo vel lata culpa, non autem qui commiſerunt, quod ſocietati humanæ aut hominibus aliis ſit injurioſum: nam qui initio jura iſta conſtituerunt, infelicibus quidem miſericordiam, at his, qui malo animo injuriam intulerunt, pœnam expectandam voluerunt. Et ſi quis deliberato animo hominem occidit, vel civitatis ſtatum turbat, vel aliud crimen committat, huic ne ipſum ſanctiſſimum Dei altare patrocinatur, ſed aut puniendus, aut dedendus, aut certe amovendus.

X. *Quid ergo ſunt aſyla?*

Grot. c.21. §.6. Oſiand. h. l. Ziegl.

℞. Sunt loca publica auctoritate ad innocentiæ auxilium & præſidium conſtituta, ut interim cauſæ juſtitia cognoſcatur.

XI. *Quando delinquentem ipſi punimus & non dedimus, ſecundum quæ jura eſt puniendus, an ſecundum jura loci, ubi deliquit, an ſecundum noſtræ civitatis jura?*

℞.

Digitized by Google

℞. Quod ſi id cujus accuſatur delinquens non ſit vetitum jure naturæ aut gentium, res dijudicanda erit ex jure civili populi, unde venit, ſi ſecus, ſecundum noſtræ civitatis jura; jus enim naturæ & gentium pœnas non determinat. *Grot. c.21.§.6. n.2.*

XII. *Quomodo à ſumma poteſtate culpa tranſit ad ſubditos?*

℞. Si conſenſerint in crimen, aut conſenſu ac ſuaſu ſummæ poteſtatis aliquid fecerint, quod facere non licebat. *Grot. c.21.§.7. n.1. Puff. l.8. c.3.§.28.*

XIII. *An ergo qui non conſenſerunt, non puniuntur?*

℞. Quanquam regulariter decreta, in quæ major pars conſenſit, habeantur pro decretis univerſitatis, ſic ut etiam pauci diſſentientes teneantur ea obſervare, & exequi; tamen in delicto aliter ſe res habet, & ad eos non pertinet, qui aut non conſenſerunt, aut aliorum ſententiis victi ſunt. Ita tamen ut interdum civitati adimi ſoleant, quæ habet communia, muri, navalia, naves bellicæ, arma, ærarium, *Grot. d. c.21.§.7. n.2. Puff. d. l. Horn. l.2. c.7. §.11. Ziegl. h. l.*

rium, agri publici &c. & ſic etiam damnum aliquod ſentiant. At ut ſinguli ob delictum univerſitatis citra conſenſum ſuum ea amittant, quæ ipſorum ſunt propria, injuſtum eſt.

XIV. *An ergo pœna univerſitatis & pœna ſingulorum differunt?*

Grot. c.21.§.7. n.2.& 3. Puff.d.l. ℞. Affirmatur; ſingulorum pœna interdum eſt mors, ſic mors civitatis eſt, ſi evertatur aut diſſolvatur; ſinguli in ſervitutem pœnæ nomine rediguntur, civitas ſervitutem civilem ſubit in provinciam redacta; ſinguli bona ſua amittunt confiſcatione, civitati adimi ſolent, quæ habet communia, ut modo diximus.

XV. *An pœna ob delictum univerſitatis ſemper etiam ante duas vel tres generationes admiſſum exigi poteſt?*

Grot. c.21.§ 8. n.1.Puff. l.8. c.3. §.29. ℞. Quamdiu iſti non ſunt extincti, per quos ad univerſitatem meritum deducebatur, ipſum quoque meritum, ac proinde pœnæ debitum, quod ſine merito pœnæ non poteſt ſubſiſtere, non extinguitur, & ſic pœna exigi poteſt:

poteſt: iis autem extinctis, exigi non poteſt. Licet enim univerſitas duret, quia idem corpus manet, quanquam particulis ſuccedentibus, quædam tamen de univerſitate primo ac per ſe & ſic ſemper dicuntur, quamdiu univerſitas durat, ut habere ærarium; leges & ſimilia, quædam non niſi derivatione à ſingulis ſeu propter ſingulos; ſic doctam dicimus univerſitatem, & fortem, quæ plurimos habet tales, & hæc tamdiu dicuntur, quamdiu hi ſinguli vivunt. Ex hujus genere eſt meritum ſeu delictum, quod ſingulis ut animum habentibus, quem univerſitas per ſe non habet, competit.

XVI. *At Deus etiam delicta parentum in liberis poſt tres generationes punire poteſt.*

℞. Aliud eſt jus Dei, aliud hominum; Deus jus dominii pleniſſimum habet, ut in res noſtras, ita in vitam noſtram, quod ſine ulla cauſa & quovis tempore auferre cuivis, quando vult, poteſt, & ſi liberos alicujus præmatura *Grot. c.21.§.8. n.5. & §.14.n.1. Oſiand. h.l.*

Digitized by Google

aut violenta morte rapiat, in ipſos jure dominii, non pœnæ utitur. Secus quam homines, qui jus in vitam ſubditorum limitatum, & non niſi propter meritum ſeu delictum præcedens auferendum receperunt.

XVII. *An honores & præmia ad poſteros tranſeunt?*

Grot. c.21.§.8. n.5. in fin. Puff. d.l. ℞. Honores & præmia accipere ob bene merita majorum poſſumus, quia beneficii ea eſt materia, ut in quemvis etiam in immeritum & gratis conferri poſſit; pœnæ non item.

XVIII. *An autem ob delictum alterius, de quo nullo modo participamus, nullum plane damnum ſentire poſſumus?*

Grot. c. 21.§.10. ℞. Damnum directe datum, quo aufertur alicui id, ad quod quis jus proprium habet, non ſentimus propter delictum alterius citra factum noſtrum præcedens; damnum per conſequentiam, quo fit, ut quis non habeat, quod alioqui habiturus fuiſſet, ſi alius non deliquiſſet, ſentire poſſumus citra factum noſtrum; ſic parentum

tum bonis confiſcatis liberi ſentiunt quidem incommodum ſeu damnum per conſequentiam, quia bona illa illorum futura erant, ſi à parentibus ipſorum delictum non fuiſſet commiſſum, & ad ultimum ſpiritum fuiſſent conſervata, ſed proprie pœna non eſt, nec damnum directe illatum; hinc etiam ea, quæ liberi à natura habent, ut vita, corpus, membra &c. aut aliunde tribuuntur, ipſis incolumia manent. Sic cum ex delicto majoris partis, quæ perſonam univerſitatis ſuſtinet, univerſitas in culpa eſt, eoque nomine amittit communia, libertatem civilem, muros, & alia commoda, ſentiunt damnum & ſinguli innocentes, ſed ea in re, quæ ad ipſos directe non pertinebat, ſed per conſequentiam ſeu univerſitatem.

Grot. l. 2. c. 17 §. 2. l. 2. c. 21. §. 10. n. 2. l. F. 24. fin. & ibi Bitſch

XIX. *An non occaſione peccati alterius interdum aliquid mali quis patitur?*

℞. Affirmatur, verum peccatum alterius non eſt cauſa proxima hujus mali, ſed propria commiſſio: ſic quan-

Grot. c. 21. §. 11. Puff l 8. c 3. §. 32.

Digitized by Google

do quis pro delinquente fidejubet, non ex delicto, ſed ex ſua ſponſione tenetur. Atque hinc fit, quod malum illi ferendum menſuram accipiat non ex delicto alterius, ſed ex poteſtate, quam in promittendo habuit.

XX. *An ex fidejuſſione aliquis occidi poteſt?*

Grot. c. 21. §. 11. n. 2. & l. 2. c. 19. §. 5.

R. Non, quia nemo jus tale habet ad vitam, ut eam ſibi adimere, aut adimendam obligare poſſit, ut ſupra diximus. Idem intelligi debet de membris, nam & in illa jus homini datum non eſt, niſi corporis ſervandi cauſa.

XXI. *An fidejuſſor ſe poteſt obligare ad exilium?*

Puff. l. 8. c. 2. § 32. in fin. Str Ex. 47. th. 39. Grot. c. 21. §. 11. n 3 aliter. & Ziegl. l., l.

R. Quamvis alias liberis patribus familias liberum ſit de ſua civitate ſtatuere, ut diximus; tamen, fidejuſſor non recte ſe obligat ad exilium, tum quia illud pœnæ rationem non videtur obtinere poſſe, nam delinquens hac ratione non punitur, tum quia non intereſt civitatis, ejuſmodi civem, qui non deliquit ex civitate exigere.

gere. Exinde ſequitur, quod tantum ſe poſſit obligare, quando pœna eſt pecuniaria; vel in aliis delictis, de reo ſiſtendo ſub certa pecuniæ ſumma, ſi non ſiſtatur.

XXII. *An civitas liberis auferre poteſt occaſione delicti paterni, quæ habituri erant à civitate?*

℟. Affirmatur, ſi hoc jus pendeat à Grot. c.
voluntate civitatis: ſic proditorum 21. §. 11.
& perduellium liberi ſæpe honoribus n. 3. in fin. &
excluduntur, id quod parentibus in §. 16. &
pœnam redundat dum ſciunt, libe- c. 17. §. 3.
ros ipſorum inglorios vivere, ſed in liberis pœna non eſt, civitas enim de his pro arbitrio diſponere poteſt.

XXIII. *An ergo nemo, qui delicti eſt immunis, ob alienum delictum puniri poteſt?*

℟. Nemo poteſt puniri ex delicto Grot. c.
alieno, ſi proprium factum nullum 21. §. 12.
præcedat: aptitudo enim ad pœnam Puff. d. c. § 33.
ex merito oritur, meritum autem eſt Ziegl. h.
perſonale, quippe ex voluntate or- c. § 12.
tum habens qua nihil eſt magis nobis proprium. Et neque virtutes, neque

vitia

Digitized by Google

vitia parentum liberis ſunt imputanda.

XXIV. *Quid ergo dicendum de legibus, quæ liberos vel propinquos capite puniunt, propter crimen paternum vel cognati?*

Grot c. 21. §. 14. & 15. Math. de crimin. l. 48. tit. 2. c. 3. §. 10.

℞. Iſtæ leges ſunt injuſtæ, nam unuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubjicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. Hinc prægnans mulier mortis ſupplicio affici non poteſt. Quamvis autem liberi non poſſint puniri propter delicta parentum, tamen ea ipſis poſſunt denegari, de quibus modo dictum.

XXV. *Ea, quæ de liberis dicta ſunt, poſſuntne applicari ad populum vere ſubditum?*

Grot. c. 21. §. 17. n. 1. l. 2 c. 5. §. 17 c. 14. §. 11. n. 2. l. 3. c. 2. §. 2. Ziegl h. c. §. 17. aliter.

℞. Affirmatur; nam contractus, qui ex natura conſociationis oritur, ſeu ejus corporis, cujus caput eſt rex, membra cæteri, vi cujus totum corpus ſeu major ejus pars vel ille, in quem jus totius corporis ſeu integri eſt tranſlatum, reliqua membra obligare poteſt, non pertinet ad delicta, ſed

ſed negotia licita ex probabili cauſa ſuſcepta. Hinc etiam iſti, quorum conſenſus non acceſſit; vel factum aliud, quod per ſe ſit pœna dignum, non obligantur, licet interdum damnum inde ſentiant.

XXVI. *At Deus ob Davidis peccatum populum peſtilentia confecit, & quidem ut David cenſet innocentem.*

℞. Deus, qui in vitam ipſorum habebat jus pleniſſimum, non populum, ſed Davidem ſic punivit; regis enim ſupplicium eſt, ſubditis orbari. Ac perinde eſt, ac ſi quis manu peccavit, in tergo feriatur. *Grot. c. 21. §. 17. n. 2. Ziegl. & Oſiand. h. l. & §. 14. aliter l. 1. c. 3. §. 8. n. 16.*

XXVII. *An hæres delinquentis de pœna tenetur,*

℞. Hæres de cæteris debitis tenetur non de pœna; quia hæres perſonam defuncti refert, non in meritis, quæ ſunt mere perſonalia, & propter quæ pœna imponitur, ſed in bonis, quibus ut cohærerent ea, quæ alicui debentur ex ipſa rerum inæqualitate, ſimul cum dominio fuit introductum. *Grot. c. 21. §. 19. l. 2. c. 10. §. 2.*

Hinc

Hinc ſi ultra meritum nova quædam cauſa obligationis exſtiterit, contra-
L. 25. D. de O. & A. l. 3. §. 11. de pec. Grot. c. 21. § 20. ctus vel quaſi contractus, qui præſumitur ex litis conteſtatione, pœna pecuniaria ab hærede debetur.

CAPUT XXII.

De Cauſis injuſtis.

I. *Quid ſit cauſa belli injuſta.*
II. *Quotuplices ſint.*
III. *Quæ ſint cauſæ injuſtæ.*
IV. *An inventionis titulo res ab aliis poſſeſſas occupare poſſimus.*
V. *An libertatis deſiderium in populo ſubdito juſta ſit belli cauſa.*
VI. *An voluntas alios regendi quaſi naturaliter ſervos & ad ipſorum commodum.*
VII. *An titulus univerſalis imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano.*
VIII. *An detur Monarchia univerſalis.*
IX. *An Eccleſia habeat jus in populos ignotos.*
X. *An ſpes concepta ex divinorum vaticiniorum explicatione juſta ſit belli cauſa.*
XI. *An bellum juſte geratur ad conſequendum id quod non ex jure ſtricto, ſed aliunde, e. g. liberalitate, gratitudine, miſericordia, aut virtute ſimili debetur.*
XII. *An bello ex juſta cauſa ſuſcepto, interdum vitium ex animo agentis accidere poſſit.*

I. *Quid eſt cauſa belli injuſta?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 2. ℞. Cauſa belli injuſta eſt, quando quis

quis citra præcedentem injuriam vel inferendam vel illatam alii bellum infert.

II. *Quotuplices ſunt?*

℞. Sunt variæ, interdum plane nulla, nec juſtifica, nec ſuaſoria; & hoc vitium humanum excedit modum, & non crudelis tantum, ſed ferus eſt, cui voluptati eſt ſævitia, imo inſanus eſt. Nam ſine cauſa in bella ac pugnas ferri, mera eſt inſania malum ſibi quærens. Plerique ſuaſorias habent, & juſtificas plane non curant. Tales ſunt iſti, quibus pro fœdere, proque juſtitia eſt enſis. Alii cauſas quaſi juſtificas adferunt, quæ expenſæ ad rectam rationem injuſtæ reperiuntur.

Grot. c.22. §.1. n.2. & §.2. c.20. §.5. n.3.

c.22. §.3.

d.c. §.4. A.B. tit. 17. & ibi Limn.

III. *Quænam ſunt iſtæ?*

℞. Ex juſtis cauſis injuſtæ cognoſci poſſunt; rectum enim obliqui eſt index. Summa genera ſunt metus ex vicina potentia, ut ſi vicinus nulla pactione impeditus in ſuo arcem facit, aut munitionem aliam, quæ damnum aliquando dare poſſet; nam adverſus tales metus contrariæ in ſuo munitiones,

Grot. c.22. §.4. in fin.

d.c. §.5. n.1. & 2.

nes, & ſi qua ſunt ſimilia remedia quærenda ſunt, non vis bellica. Nec utilitas, e. g. ſi aliquis locus omnino commodus & conveniens eſſet ad territorium alicujus muniendum vel firmandum, par jus facit cum neceſſitate. Nec ubi laxa eſt matrimoniorum copia, negatum matrimonium. Nec amor mutandæ ſedis, de quibus omnibus ſupra diximus.

l. c. §. 6.

d. c. §. 7. & 8. l. 2. c. 2. §. 20. & ſeqq.

IV. *An titulo inventionis nobis poſſumus vindicare ea, quæ ab aliis poſſidentur?*

℞. Æque improbum hoc eſt; etiamſi is qui tenet, ſit improbus, de Deo male ſentiens, aut hebetis ingenii. Nam inventio eſt rerum, quæ nullius ſunt: & licet poſſeſſores de Deo male ſentiant, nihilominus publice atque privatim rerum poſſeſſionumque ſuarum dominium habent, quod illis ſine juſta cauſa eripi non poteſt. Et fides non tollit jus naturale & gentium, ex quo dominia profecta ſunt: neque ad dominium requiritur aut virtus moralis, aut religioſa, aut intellectus perfectio. V. *An*

Grot. c. 22. §. 9. & de mari libero c. 2. Oſiand. h. c. §. 9.

Digitized by Google

V. *An juſta belli cauſa eſt libertatis deſiderium in populo ſubdito?*

℞. Non; nam quamvis libertas cum natura competere dicatur, tamen hoc intelligendum eſt de jure naturæ præcedente factum omne humanum, quare qui legitima cauſa in ſervitutem ſive perſonalem ſive civilem devenerunt, contenti ſua conditione eſſe debent; & olim honeſtum erat pro libertate pugnare, at qui victi ſemel ſunt, & longo tempore paruerunt, ſi jugum excutiant, faciunt quod deſperatorum hominum eſt, non quod libertatem amantium, ut ſupra diximus.

Grot. l. 2. c. 22. §. 11. c. 4. §. 14. l. 1. c. 3. §. 8. n. 12.

VI. *An voluntas alios regendi quaſi naturaliter ſervos, & dignos qui ſerviant, & quia ipſis utile, eſt juſta bellandi cauſa?*

℞. Non; quamvis enim alicui aliquid ſit utile, tamen mihi non licet id ei per vim imponere. Nam his, qui rationis habent uſum, libera eſſe debet utilium & inutilium electio, niſi alteri jus quoddam in iis quæſitum ſit. Quo accedit, quod nullum ſit naturale

Grot. c. 22. §. 12. Horn. l. 1. c. 3. §. 1. Puff. l. 6. c. 3. §. 4.

imperium, nec naturale ſervitium, & aptitudo ad parendum alteri non tribuit imperium, alias interdum pater filii, dominus ſervi, rex ſubditi &c. ſervus eſſet.

VII. *An titulus univerſalis imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano?*

Grot. c. 22. §. 13. Jac. Gotthofr. ad l. 9. de L. Rhod. de jactu. Limn. l. 2. c. 8.

℞. Stultum eſt credere, quaſi Imperator Romanus in remotiſſimos & incognitos hactenus populos jus imperandi habeat, hoc enim à nemine & nullo jure unquam eſt tributum, & habent alii populi & ſemper habuerunt ſuos Imperantes, ſuas leges, ſua jura, quæ ipſis invitis citra ipſorum factum nemo jure auferre unquam poterit.

VIII. *An ergo Monarchia univerſalis non datur?*

Grot. c. 22. §. 13. n. 1. in fin. Henr. Kipping. in not. & animad in axiom. Gall. Auberii de

℞. Non; ut enim navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire poteſt, ut regi nequeat, ſic & hominum numerus & locorum diſtantia tanta eſſe, ut unum regimen non ferat; ita ut ſit ea res humanis conſiliis altior, & morali

morali æſtimatione impoſſibilis. Imo videtur eſſe contra Dei arbitrium & providentiam, qui orbem terrarum non uni vel alteri conceſſit, ſed cum tam diſpares limites poſuerit orbis partibus, tam diverſa populorum ingenia condiderit, videtur omnino voluiſſe eſſe diverſa regna & diverſa imperia. Præterea omnium ſeculorum hiſtoria de imperiorum regnorumque diſcretione hoc teſtatur.

prætens. Regis Gall. ſuper imperium. Oſiand. ad Grot. h.c §.13. Ziegl h. c. aliter. Thom. Campanel. de monarch. Hiſp. Auberius dict. lib. aliter.

IX. *An Eccleſia habet jus in populos ignotæ hactenus partis terrarum?*

℞. Negatur, quia Chriſtus ipſe, à quo omnis poteſtas Eccleſiaſtica fluxit, & cujus vita exemplar eſt Eccleſiæ, qua talis eſt, propoſitum, negavit regnum ſuum eſſe de hoc mundo.

Grot. c. 22. §.14. de mari lib. c. 6. Becm. in hiſt. geog. & civ. part. 2. c. 1. §. 7. Oſiand. ad Grot. h.c. §.14.

X. *An ſpes concepta ex divinorum vaticiniorum explicatione juſta eſt belli cauſa?*

℞. Non; nam præterquam, quæ nondum impleta ſunt oracula interpretari certo vix contingit ſine prophetico ſpiritu, etiam rerum certarum latere

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 52. Grot. c. 22. §. 15. & Oſiand.

tere nos poſſunt tempora. Ac poſtremo prædictio, niſi expreſſum adſit Dei mandatum, jus nullum dat, cum Deus quæ prædixit, ſæpe per improbos homines, aut pravas actiones ad exitum ire permittat.

Grot. l. 1. c. 2. §. 2.

XI. *Si quis mihi quid ex liberalitate, gratia ſive gratitudine, miſericordia aut virtute ſimili, non ex propria juſtitia debeat, an ſi ſponte id non velit præſtare, armis conſequi licet?*

Grot. c. 22. §. 16. c. 20. §. 20. Boecl. de act. in grat. 139. Ziegl. h. c. §. 16.

℟. Sicut in foro hoc exigi non poteſt, ita nec armis depoſci. Nam qui beneficium dedit, nullum habet jus (idem dicendum de aliis ſimilibus virtutibus) ad repoſcendam gratiam, alioquin contractus eſſet non beneficium. Et non convenit, beneficia fœnerari, aut in calendario ſcribere. Cumque res honeſta ſit, referre gratiam, deſinit honeſta eſſe, ſi neceſſaria eſt, neque glorioſa res eſt, gratum eſſe, niſi tutum eſt, ingratum fuiſſe.

XII. *An bello ex cauſa juſta poteſt accidere vitium ex animo agentis?*

℟.

℞. Affirmatur, ut ſi cauſæ juſtæ accidat gaudium acquieſcentis in malo alieno ſine boni reſpectu, vel profunda cupido imperii & divitiarum, & hæc ubi cauſa juſtifica non deeſt, peccatum quidem arguunt, ipſum tamen bellum proprie injuſtum non faciunt, unde nec ex tali bello reſtitutio debetur. *Grot. c. 22. §. 17. Ziegl. h. c. §. 17. aliter.*

CAPUT XXII.

De cauſis dubiis.

I. *Quid ſint cauſæ belli dubiæ.*
II. *Quæ ſit cauſa hujus incertitudinis.*
III. *Quid ſi quis errans factum injuſtum putet quod revera juſtum eſt.*
IV. *Quid ſi hæſitet.*
V. *Quid ſi poſt examen aliquod animus in alterutram partem inclinet, ſed tamen cum formidine injuſti propter rationem non penitus certam.*
VI. *Quid ſi ab utraque parte probabilia ſe oſtendant argumenta.*
VII. *Quid ſi ſententiæ ſint alternantes circa bellum & pacem.*
VIII. *Quibus & quot modis vitari poſſit ne controverſiæ in bellum erumpant.*
IX. *Quomodo per colloquium evitetur bellum.*
X. *An melius ſit ut partes per ſe congrediantur, an per legatos.*
XI. *Quomodo bellum per compromiſſum vitetur.*
XII. *An partes arbitri ſententiæ ſtare cogantur.*
XIII. *Quomodo denique bellum*

bellum vitetur per ſortem. An huc certamen ſingulare referri poſſit.

XIV. *Cujus ſit quærere conditiones ut bellum vitetur. An is qui documenta non habet ſufficientia quibus poſſeſſorem de injuſtitia ſuæ poſſeſſionis convincat bellum licite gerat.*

XV. *Quia ſi jus ſit ambiguum, & neuter poſſideat, aut ex æquo uterque.*

XVI. *An bellum utraque ex parte juſtum eſſe poſſit.*

I. *Quid ſunt cauſæ belli dubiæ?*

℞. Sunt cauſæ, de quibus non ſemper certo conſtat, an juſtæ an injuſtæ ſint.

II. *Quæ eſt cauſa hujus incertitudinis?*

Puff. l. 1. c. 2. §. 4. in fin. & §. 9. Boecl. in præf. ad Grot. p. 36. Grot. c. 23 §. 1. aliter.

℞. Quamvis noſtra diſciplina, quæ in actionibus humanis conſiderat quid juſtum, quid injuſtum ſit, ejuſmodi fundamentis nitatur, ut exinde genuinæ demonſtrationes, quæ ſolidam ſcientiam parere ſunt aptæ, deduci queant, æque certa ſit, ac diſciplinæ mathematicæ; tamen quia applicatio fieri debet ad facta, quæ ſæpe obſcuram & dubiam habet interpretationem, in illa major videtur eſſe latitudo, quam in diſciplinis mathematicis. Sic poteſt in bello dubium

Digitized by Google

bium oriri de facto, ob quod bellum movetur, an juſtum, an injuſtum ſit, tamen hoc principium, ubi præcedit injuria, ibi bellum eſt juſtum, propterea non eſt dubium vel incertum; & ſi conſtet, cum facto injuriam eſſe conjunctam, certa & indubitata ratione concludo, bellum propterea ſuſceptum eſſe juſtum.

III. *Quid ergo faciendum, ſi quis erret, & factum injuſtum putet, quod reipſa juſtum eſt?*

℞. Abſtinendum omnino à tali actu quia vitioſus eſt propter errorem: putat enim eum eſſe contra legem, & ſic legem aſpernatur, dum facit, quod ex conſcientia erronea putat non eſſe faciendum, & ea lege prohibitum eſſe.

Grot. c.23. §.2. c.26. §.3. Ziegl. c.23 §.2. Puff. l.1. c.3. §.13. in fin.

IV. *Quid ſi hæſitet?*

℞. Et hic abſtinendum, quia qui dubitat, an factum juſtum aut injuſtum ſit, & tamen facit, ſciens & volens ſe periculo peccandi exponit, & legem contemnit: tamen ſi faciendum omnino fuerit, eligere debet dubitans,

Grot. d. c.23. §.2. n.2. Ziegl. h.l. Puff. l.1 c.3. §. 8. in pr.

ut ſi quid eſſet, quod religionem poſſet injicere, ejus monerentur.

VI. *Quid ſi ab utraque parte ſe oſtendant argumenta probabilia ſive intrinſeca ex natura ipſius facti, ſive extrinſeca ab aliorum auctoritate?*

℞. Id cum accidit, ſi res mediocres ſunt, de quibus agitur, videtur vitio carere poſſe electio, in utramvis partem ceciderit. At ſi de re magni momenti, ut de ſupplicio hominis capitali agitur, jam propter magnum diſcrimen, quod eſt inter eligenda, præferenda eſt pars tutior, & ſic ſatius eſt, nocentem abſolvere, quam innocentem condemnare. Grot. c. 23. §. 5.

VII. *Quid ſi ſententiæ ſint alternantes circa pacem & bellum?*

℞. Quia bellum eſt maximi momenti, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes ſequi ſoleant, ideo inter ſententias alternantes vergendum ad pacem. Grot. c. 23. §. 6.

VIII. *Quibus & quot modis vitare poſſumus, ne controverſiæ in bellum erumpant?*

 ℞. Tri-

Grot. c.23. §.7. l.3. c.20. §.46.

℞. Tribus, quorum primus eſt colloquium, ſecundus compromiſſum, tertium ſors.

IX. *Quomodo per colloquium evitamus bellum?*

Grot. d.l. Puff. l.5. c.13. §.3. Albert. Gent. l.2. c.1.

℞. Quando partes inter ſe congrediuntur, vel ipſæ vel ipſarum mandatarii, & per amicam diſceptationem litem componunt. Nam cum hic modus proprius ſit hominis, omnia prius verbis experiri ſapientem decet, quam armis, ad quem modum confugiendum, ſi non licet uti priori.

X. *An utile eſt, ut partes per ſe congrediantur, an vero potius hoc fieri debet per legatos?*

Boecl. d.l. congreſſ. & coll. prin. §. 23. & ſeqq. Comin. l.3 hiſt. Lud. XI. Rhet. de pac. c. 4. §.6. & 7.

℞. Optima prudentiæ pars eſt, colloquia ipſarum partium neque ſuaderi, neque ſuſcipi debere, niſi proviſis deliberatiſque rationibus, quibus pericula declinentur & ſucceſſus promoveantur: hæc enim colloquia in propria perſona, ut loquuntur, interdum periculis ſunt expoſita, & intutum eſt, alienæ poteſtati ſe permittere, ex quo religio fidei in ludum verti cœpit.

XI.

XI. *Quomodo per compromiſſum?* *Grot.*

℞. Quando per amicam diſceptationem res componi non poteſt, forte quia quælibet pars ſe ſolidis rationibus niti putat, proximum eſt, ut ad arbitrum eatur, qui hic ab iis, qui non habent communem judicem, eligitur, ut inſtar judicis litem arbitrio ſuo decidat. *c. 23. §. 8. l 3. c. 20. §. 46.*

XII. *An partes ergo coguntur, ſtare ejus ſententiæ?*

℞. Partes ſe invicem pacto adſtringunt, quod velint ejus ſententiæ ſtare; nam ſine tali effectu finis arbitri ſumti redditur irritus, & fit progreſſus in infinitum. *Puff. l. 5. c. 13. §. 4. Ziegl. ad Grot. c. 23. §. 8. aliter.*

XIII. *Quomodo per ſortem?*

℞. Ubi natura negotii & partium facilitas fert, forte facillime liti finis imponi poteſt; & ſortem Salomon commendat. Sorti affine quid eſt certamen ſingulare, cujus uſus non videtur omnino repudiandus, ſi duo, quorum controverſiæ alioqui totos populos graviſſimis malis ſint implicituræ, inter ſe parati ſint armis decernere. Videtur enim id, ſi non ab ipſis recte *Grot. c. 23. §. 9. & l 3. c. 20. §. 42. Prov. 18. v. 18. Ziegl. & Oſiand. h. c. Grot. c. 23. §. 10. n. 2.*

Digitized by Google

Lhm. Chron. Spir. l. 2. c. 30. p. 118. & ſeqq. recte fieri, certe à civitatibus poſſe acceptari, ut minus malum. Et inter cæteros Francorum mores hunc quidam impenſe laudant.

XIV. *Cujus eſt quærere conditiones, ut bellum vitetur?*

Grot. c. 23. §. 11. l. 2. c. 1. §. ult. ℞. Magis is tenetur, qui petit, quam qui poſſidet. Ut enim in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis, non civili tantum, ſed & naturali jure convenit. Atque hic & illud addendum Grot. c. 23. §. 11. in fin. jung. l. 2. c. 7. §. 2. n. 2. in fin. eſt, ab eo, qui juſtam cauſam habere ſe ſcit, ſed documenta non habet ſufficientia, quibus poſſeſſorem de injuſtitia ſuæ poſſeſſionis convincat, bellum licitè non ſumi: quia non habet jus cogendi alterum, ut de poſſeſſione decedat, ut ſupra diximus.

XV. *Quid ſi jus ſit ambiguum, & neuter poſſideat, aut ex æquo uterque?*

Grot. c. 23. §. 12. Oſiand. h. l. Str. Ex. 2. th. 53. ℞. Iniquus cenſendus erit, qui oblatam rei controverſæ diviſionem repudiat.

XVI. *An bellum ratione habita eorum, qui principales belli motores ſunt,*

ſunt, utrinque juſtum eſſe poteſt?

℟. Juſtitia cauſæ penes unam tantum partem eſſe poteſt, ut in lite, ita in bello: quia facultas moralis ad contraria, puta ad agendum, ſeu ut quis cum effectu agere poſſit, & ad impediendum, ſeu ut exceptio opponatur cum effectu, non datur per rei ipſius naturam. At ut neuter bellantium injuſte agat, fieri ſane poteſt: injuſte enim agit nemo, niſi qui & ſcit ſe rem injuſtam agere; multi autem id neſciunt. Sic juſte i. e. bona fide poteſt litigari utrinque. Multa enim & in jure & in facto, unde jus oritur, fugere homines ſolent. Quanquam in bello vix eſt, ut temeritas ſaltem omnis abſit, ob negotii gravitatem, quæ omnino talis eſt, ut cauſis probabilibus non contenta quam maxime evidentes requirat. Juſtum ſi ſumatur pro ſolenni, ut & ratione effectuum, qui inde pendent, utrinque juſtum eſſe poteſt.

Grot. c. 23. §. 13. n. 2. Ziegl. h. l.

Grot. c. 23. §. 13. n. 4. §. 16. §. 4. n. 5.

CA-

CAPUT XXIV.

Monita de non temere etiam ex juſtis cauſis ſuſcipiendo bello.

I. *Ubi jus ſatis certum eſt, an ſtatim bellum ſit ſuſcipiendum, an potius remittendum.*
II. *Quid ſi Rex ob cauſas leves bellum ſuſcipiat.*
III. *Quid regi ſit faciendum ut bellum periculoſum vitet.*
IV. *Quid in tali deliberatione ſit obſervandum.*
V. *Si res ita ſit æſtimata quid porro ſit faciendum.*

I. *Ubi jus ſatis compertum eſt, an ſtatim oportet bellum ſuſcipi, aut etiam ſemper licet?*

Grot. l. 2. c. 24. §. 4. n. 1. & §. 7. ℞. Sæpe nobis ipſis noſtriſque præſtandum habemus, ne ad arma veniatur. Nam non tantum prudentia vult, ut bello periculoſo abſtineamus, ſed ſæpe etiam juſtitia rectoria, quæ ex ipſa regiminis natura ſuperiorem non minus ad curam pro inferioribus, quam inferiores ad obedientiam obligat.

II. *Quid ergo juris eſt, ſi rex ob cauſas leves & magnum ſecum pericu-*

lum

lum trahentes bellum ſuſcipiat?

℟. Tenetur ſubditis ad reparationem damnorum, quæ inde oriuntur. Nam etſi non in hoſtes, in ſuos tamem veram committit injuriam; qui talibus de cauſis tam gravi malo eos implicat. Grot. d. c. 24. §. 7. n. 1.

III. *Ut rex tale bellum non ſuſcipiat, quid ipſi faciendum?*

℟. Si quis rex cum rege altero bello certandum habeat, primo ſedeat expenſurus apud ſe, an ipſe, qui decem millia militum habet, hoſti ducenti bis totidem par eſſe poſſit: quod ſi videat, ſe imparem eſſe, antequam ille intra fines adſit, mittat legatos cum mandatis pacis cauſa. d. c. 24. §. 4 n. 1.

IV. *In hac deliberatione quid præterea eſt obſervandum?*

℟. Qui deliberant, partim de finibus non quidem ultimis, ſed interjectis deliberant, partim de iis, quæ eo ducunt. Finis ſemper eſt bonum aliquod, aut certe mali declinatio, quæ vicem boni obtinere poſſit. Quæ vero huc aut illuc ducunt, per ſe non expetun- Grot. d. c. 24. §. 5.

Digitized by Google

petuntur, ſed quatenus ducunt. Quare in deliberationibus comparandi ſunt & fines inter ſe, & eorum quæ ad finem ducunt facultas effectiva.

V. *Si res ita ſit æſtimata, quid porro faciendum?*

℞. Si à jure ſimul ſtent vires, tunc ſi major emolumenti ſpes, quam damni metus oſtendatur, bellum ſuſcipiendum. Et hoc vel maxime locum habebit, cum ſpes eſt, terrore ac fama nullo aut exiguo periculo rem confici poſſe. Unde quia ſæva res bellum eſt, cumulumque ſecum trahit injuriarum, & inſolentiæ, reges magis in pacem, quam bellum inclinent: nihil enim magis eſt regium, quam conſulere omnium ſaluti, quæ pace continetur.

Grot. c. 24. §. 9. d. c. 24. §. 10. n. 1. & 2. in fin. Forſtn. 2. Ann. Tac. 21. Kulpis. h. c. §. 2. in fin.

CA-

CAPUT XXV.

De Cauſis belli pro aliis ſuſcipiendi.

I. *Quæ ſint juſtæ cauſæ belli pro aliis ſuſcipiendi.*
II. *Quæ ſit prima & maxime neceſſaria cauſa.*
III. *An civis innocens, qui ab hoſte ad exitium depoſcitur, deſeri poſſit.*
IV. *An tradi ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium.*
V. *Quinam ſubditos ſequantur.*
VI. *An ſocii contra ſpem boni exitus ſint defendendi.*
VII. *Quæ ſit tertia cauſa.*
VIII. *Quæ latiſſima & poſtrema cauſa.*
IX. *An juſta ſit belli cauſa pro ſubditis alienis, ut ab eis injuria imperantis arceatur.*
X. *An mercenaria militia ſine cauſæ diſcrimine juſta ſit.*

I. *Quæ ſunt juſtæ belli cauſæ pro aliis ſuſcipiendi?*

℞. Quæ cauſæ juſtæ ſunt ipſi, cujus res agitur, eædem juſtæ ſunt iis, qui aliis opem ferunt.

II. *Quæ eſt prima & maxime neceſſaria?*

℞. Cura pro ſubditis, ſive qui familiari, ſive qui civili ſubſunt imperio; ſunt enim quaſi pars rectoris: ſed tamen non ſemper ſingulorum, niſi ubi

Hh id

Grot. l. 2. c. 25. §. 1. & c. 1. §. 2. h. lib. Schutz. vol. 2. Ex. 10. th. 4. lit. f.

d. c. 25. §. 1. n. 2. & c. 1. § 8. h. lib. & l. 1. c. 5. §. 3.

d. c. 25. §. 2. l. 1. c. 4. §. 7. n. 4. Oſiand. ad c. 25. §. 3. in med. aliter.

id ſine omnium aut plurium ſubditorum incommodo fieri poteſt. Rectoris enim officium magis circa totum, quam circa partes verſatur, & quo pars eſt major, eo ad totius naturam propius accedit.

III. *An civis innocens deſeri poteſt, qui ab hoſte depoſcitur ad exitium?*

Grot. d. c 25. §. 3. Puff l. 8. c 2. § 5. diſſ. Ziegl. h. l. Oſiand & Frid. Horn. l. 2. c. 2. §. 14.

℞. Si appareat, civitatem hoſtium viribus multo eſſe imparem, non tenetur iſtiuſmodi hominem cum exitio ſuo defendere; ſic enim & ipſa peribit, & innocens ille haud quaquam ſervabitur. Neque ille poſtulare poteſt vi tacitæ conventionis civium inter ſe, & cum capite, qua ſcilicet placuit ab initio, dum coiret ſocietas civilis, ut una eſſet ſalus omnium; unum & commune periculum, ut pro ſe & ſecum tota civitas pereat, contractus enim ultra contrahentium mentem non eſt extendendus, quæ non videtur fuiſſe, ut ſe totam obligaret pro vita unius. Ergo hoc relinquitur miſero, ut quantum poteſt, ſibi ipſi conſulat fuga, aut auſo quamvis periculoſo.

IV.

IV. *An vero tradi in manus hoſtium civis innocens poteſt, ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium?*

℞. Videndum ad quid petatur talis civis; ſi certo conſtet, nec ad cædem poſtulari, nec ad ſcelus aliquod, puta ſi vir rerum civilium peritus, aut eximius artifex petatur, & civitati poſt traditionem nihil amplius ſit metuendum, tradi poteſt; quia hic eadem eſt ratio neceſſitatis conſervandæ partis, quæ eſt totius, & unuſquiſque ſubditus civitatem & corpore & bonis conſervare cogitur propter imperium, quod civitati in caput ejus competit. Si petatur, aut ad præſentem mortem, aut ad ſcelus perpetrandum, e. g. formoſus adoleſcens vel virgo ad libidinem tyranni implendam, tradi non poteſt, quia quidem imperans ſubditi caput periculis objicere poteſt, ſed cum facultate pugnandi; ſubdito quidem mandare poteſt, ſed non quod eſt contra jus naturæ aut divinum. Et ſi imperans eum tradat de facto, citra participationem peccati fieri non poteſt.

Horn. l. 2. c. 2. §. 20.

Grot. l. 2. c. 6. §. 5. & 8. & c. 25. §. 3. n. 3. & 4. Kulpis. h. c. §. 1. in fin. Boecl. ad Grot. l. 1. c. 1. §. 6. Oſiand. h. c. §. 3.

Puff. l. 8. c. 2. §. 5. in fin. teſt. De cætero majoris debet eſſe civitati vita ſuorum civium, quam ut eam declinando periculo incerto, aut acquirendo alicui bono parum neceſſario prodigere velit, neque in tales uſus vitam ſuam civis offerre tenetur.

V. *Quinam ſubditos ſequuntur?*

Grot. d. c. 25. §. 4. l. 1. c. 3. §. 21. n. 1. & 10. ℞. Subditis, ut defendi debeant, proximi ſunt ſocii, in quorum fœdere comprehenſum id eſt, ſive in tutelam ſeſe & fidem aliorum dederint, ſive mutua auxilia pacti ſint. Grot. l. 2. c. 15. §. 13. Pactiones autem tales ad bella quibus juſta cauſa non ſubeſt porrigi haud poſſunt.

VI. *Quid ſi nulla ſit ſpes boni exitus?*

Grot. c. 25. §. 4. in fin. Puff. l. 8. c. 6. §. 14. in med. ℞. Si meus ſocius videat, ſe hoſti parem non eſſe, etiam adjunctis meis viribus, & tamen perſeveret in certam perniciem ruere, cum liceat tolerabilibus conditionibus tranſigere, ſtolidus forem, ſi alieno furori me comitem adjungerem; & nemo ad certum exitium præſumitur ſe velle obligare, Ziegl. h. c. §. 4. imo nemo poteſt. Si hoc moraliter certum non ſit, ſub prætextu quod

non

Digitized by Google

non ſit ſpes boni exitus, ſocius ſe excuſare non poteſt, quia alias facile omne fœdus deſeri poſſet, & ſocius omni tempore diceret, ſibi nullam eſſe ſpem boni exitus.

VII. *Quæ eſt tertia cauſa?*

℞. Tertia cauſa eſt amicorum, quibus auxilium promiſſum quidem non eſt, ſed tamen amicitiæ quadam ratione debetur, ſi facile & ſine incommodo exhiberi poſſit.

VIII. *Quæ eſt latiſſima & poſtrema cauſa?*

℞. Hominum inter ſe conjunctio, quæ vel ſola ad opem ferendam ſufficit, & fortitudo, quæ defendit infirmos, plena juſtitia eſt: præſertim cum noſtra quoque facillime intereſſe poſſit, ne alium populum ſine juſta cauſa alius invadat. Sic homo hominem defendere cogitur ab injuria alterius: imo ſi oppreſſus niſi morte invaſoris eripi poſſit, obſervato moderamine inculpatæ tutelæ, & iis quæ ſupra diximus, occidi poterit; luit enim, quod meruit, & ſatius eſt, ſervare

Grot. c. 25. §. 5.
Grot. d. c. 25. §. 6. & 7. n. 1.
Puff. l. 8. c. 6. §. 14. in fin.
Schutz. Vol. 2. Ex. 10. th. 4.
Oſiand. ad Grot. c. 25. obſ. 7. in fin.
Grot. d. c. 25. §. 7. n. 2. aliter.
Grot. c. 25. §. 7. n. 1.
Puff. l. 2. c. 6. §. 4.
Oſiand. h. c. §. 7. circa fin. aliter.

vare innocentem, quam opprimentem, ſi uterque ſervari non poſſit. Hoc tamen caſu, ſi manifeſtum ſit periculum, & ſuam vitam & res alienis præferre quis poteſt, quia prima cura eſt ſui ipſius & rerum ſuarum.

IX. *An ergo juſta eſt belli cauſa pro ſubditis alienis; ut ab eis injuria imperantis arceatur?*

Puff. l. 8. c. 6. § 14. in fin. vid ſupra l. 1. c. 4. §. 8. & ſeqq. Oſiand. h. c. §. 8. Ziegl. Horn. l. 2. c. 12. §. 10. Grot. c. 25. §. 8. n. 3. aliter.

R. Quo caſu ipſi recte arma ſumunt contra ſuos imperantes, eo caſu etiam eos recte defendimus, alias non licet: nam ex quo civiles ſocietates inſtitutæ ſunt, certum eſt, rectoribus cujuſque ſpeciale quoddam jus in ſuos ſanctum & inviolabile cum à ſubditis, tum ab aliis à Deo conceſſum eſſe, & huc illud pertinet:

Spartam quæ tibi contigit orna,
Nobis fuerint cura Mycenæ.

Et impedimentum, quod hic eſt, non tantum eſt perſonale, ſeu ex perſonæ qualitate, quæ in alios non tranſit, ſed eſt ex re ſeu ipſo ſummo imperio, quod æquale habet cum altero, & in quod alteri non læſo nihil juris

Schutz. d. Vol 2. Ex. 10. th. 4 lit. 1. in fin.

com-

competit. Ideoque hoc in ſtatu ſubditis nihil reliquum eſt præter libellos ſupplices, deprecationes, preces ſerias ad Deum, qui non patitur tentari ultra vires, ſed aut mutat talis tyranni animum, aut vitam tollit.

X. *Quid de iis dicendum, qui ſine cauſæ reſpectu, mercede conducti militant?*

℞. Nullum vitæ genus eſt improbius, quam eorum, qui ſine cauſæ reſpectu mercede conducti militant, & quibus *Grot. c. 25. §. 9. Oſiand. h. c. §. 9. & 10.*

— *ibi fas, ubi plurima merces.*

Et parum quod ſuam vendunt necem, niſi & aliorum ſæpe innocentium venderent: tanto carnifice deteſtabiliores, quanto pejus eſt ſine cauſa, quam ex cauſa occidere. Et bellum non debet eſſe inter artificia, nam militare non quidem eſt delictum, ſed propter prædam militare peccatum eſt; imo & propter ſtipendium, ſi id unice aut præcipue ſpectetur, cum alioqui ſtipendium accipere ſit omnino licitum. Huc referuntur præfecti, qui die ſti- *Grot. c. 25. §. 10. Ziegl. h. c. §. 10. de jur. maj. 1. c. 33. §. 17.*

pendii ſolvendi aut luſtrationis ſuſcipiendæ alios conducunt, vel etiam ſuam familiam numerant, imò & defunctos quandoque, in ſuum commodum interpretantes illud Imperatoris, quod illi qui pro rep. ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelligantur.

J. de excuſat. tut. in fin. pr.

CAPUT XXVI.

De cauſis juſtis, ut bellum geratur ab his, qui ſub alieno imperio ſunt.

I. *Quomodo circa cauſas belli agere debeant qui ſub alieno ſunt imperio.*
II. *Quid ſi ipſis edicatur ut militent, & cauſam belli injuſtam credant.*
III. *Quid ſi dubitent.*
IV. *An rationes conſiliorum populo ſine reip. periculo edi poſſint.*
V. *Quid ſi ſubditorum animis per cauſæ expoſitionem ſatisfieri nequeat.*
VI. *Si de juſtitia belli dubitari non poſſit, an ſubditi inviti cogi poſſint.*
VII. *An captivus ab hoſte dimiſſus ea conditione ne unquam contra ipſum militet.*
VIII. *An juſta in bello injuſto ſubditorum defenſio eſſe poſſit.*
IX. *An ergo hoc modo bellum ab una parte injuſtum utrimque juſtum fieri poſſit.*

I. *Quo-*

I. *Quomodo agendum circa cauſas belli ab illis, qui in conditione parendi poſiti ſunt, ut filiif. ſervi, ſubditi, etiam cives ſinguli, ſi cum civitatis ſuæ corpore comparentur?*

℞. Si aut ad deliberationem adhibeantur, aut libera ipſis optio detur militandi aut quieſcendi, eaſdem regulas ſequi debent, quas illi, qui ſuopte arbitrio pro ſe aut aliis bella ſuſcipiunt. Grot. l. 2. c. 26. §. 2.

II. *Quid ſi edicatur ipſis, ut militent, ubi conſtat ipſis injuſtam eſſe cauſam?*

℞. Abſtinere omnino debent, & Deo potius quam hominibus, qui à Deo ſuam poteſtatem habent, eamque contra Dei voluntatem exercere non poſſunt, eſt obediendum; & patri eſt parendum & regi, ſi quidem intra jura, recte, ſin ultra honeſtum, non convenit. Tantundem erit, ſi quis perſuaſus ſit, quod imperatur, injuſtum eſſe: nam huic tantiſper ea res pro illicita eſt, quamdiu eam opinionem non poteſt deponere. d. c. 26. §. 3. n. 1. & 2. in fin. Puff. l. 8. c. 1. §. ult. & l. 1. c. 3. per tot.

III. *Quod ſi dubitent res licita ſit nec ne, eritne quieſcendum an parendum?*

Grot. d. c. 26. §. 4 n. 1. Ziegl. h. c. §. 4. aliter. Horn. l. 2. c. 12. §. 5.

℞. Parendum plerique cenſent, contra laudatum illud *quod dubites ne feceris;* quia qui contemplative dubitat poteſt activo judicio non dubitare, credere enim poteſt in re dubia obſequendum ſuperiori. Quæ diſtinctio judicii duplicis licet in multis actionibus locum habeat, verior tamen eſt contraria ſententia, quia qui dubitat contemplative, debet judicio activo eligere partem tutiorem, quæ eſt abſtinere à bello: nam cum utrumque incertum ſit, caret peccato, quod ex duobus minus eſt, inobedientia autem in ejuſmodi rebus ſuapte natura minus malum eſt quam homicidium, præſertim multorum innocentium. Imo proprie inobedientia non eſt, ubi enim imperii eſt defectus, ibi nulla eſt inobedientia.

d. c. 26. §. 4 n. 4. — d. c. 26. §. 4. n. 5.

IV. *Et vero hac ratione perire poſſet reſp. quia plerumque non expedit, rationes conſiliorum edi populo.*

℞. Ut

℞. Ut enim hoc verum ſit de cauſis ſuaſoriis bellum, de juſtificis verum non eſt, quas oportet claras eſſe & evidentes, & proinde tales, quæ palam exponi & poſſint, & debeant. Et ſane denunciationes palam fieri ſolebant & expreſſa cauſa, ut totum quaſi genus humanum de juſtitia cauſæ poſſet cognoſcere. Scilicet prudentia virtus eſt imperantis propria: juſtitia vero hominis, qua homo eſt. Adde tamen, ſi dubium ſit omnino illiquidum fidem ſuperiori datam non eſſe negligendam propter præſumptionem juſtitiæ, quæ juſſa ſuperiorum videtur comitari. Grot. d. c. 26. §. 4. n. 5. d. c. 26. §. 4. n. 7. Puff. l. 8. c. 1. §. 6.

V. *Quid ſi ſubditorum animis per cauſæ expoſitionem ſatis nequeat fieri?*

℞. Omnino officium erit boni magiſtratus, tributa ipſis potius extraordinaria imperare, quam operam militarem: præſertim ubi non defuturi ſunt alii, qui militent; quorum voluntate non tantum bona, ſed & mala uti poteſt rex juſtus, quomodo Deus & Diaboli & impiorum parata opera utitur. Grot. d. c. 26. §. 5. n. 1.

VI. *Si*

VI. *Si de cauſa belli dubitari non poſſit, an ſubditi inviti cogi poſſunt?*

Puff. l. 8. c. 2. §. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 17. Grot. c. 26. §. 5. p. 2 aliter

℞. Affirmatur, quia alias ſummi imperii, quod habet in perſonas civium ad civitatem conſervandam nullus daretur effectus. Et ſi ſubditi tenentur ex officii præſcripto ſtrenua manu ultro conſulere publico, multo magis ſi ſummi imperii juſſus accedat. Imo niſi imperantibus hæc poteſtas in capita ſubditorum competeret, qua hoſti eoſdem poſſent opponere, in præſentiſſimo verſaretur diſcrimine omnium ſalus.

VII. *Quid ſi captivus ab hoſte detentus ut dimitteretur promiſerit, quod contra ipſum arma deinceps non ſit geſturus, an iſte poſtea à civitate ſua recte poteſt obligari, ut contra promiſſum ſuum in talem hoſtem militet?*

Grot. l. 3. c. 23. §. 7. Puff. l. 8. c. 2. §. 2.

℞. Quia tali pacto civitatis conditio non fit deterior, quippe cui is, qui captus eſt, ſi non liberetur, jam habeatur pro mortuo, videtur eum hac lege recepiſſe, ut illi relinquat facultatem ſer-

ſervandi promiſſum hoſti: niſi in ſumma neceſſitate, ita ut civitas in periculo verſetur, ſi ille arma non capiat; hoc enim in caſu non videtur ſe potuiſſe obligare, ne alterius vim injuſtam ad perniciem ipſius & ſuorum concivium tendentem repellere queat. Ideoque hoc pactum tantum de offenſivo, non autem de defenſivo bello interpretandum erit, ne nimium conſtringatur libertas naturalis. Grot. l. 2. c. 26. §. ult.

VIII. *An in bello manifeſte injuſto poteſt eſſe aliqua juſta ſubditorum defenſio?*

℟. Affirmatur, ſi certo conſtet, hoſtem venire eo animo, ut hoſtilium ſubditorum vitæ parcere cum poſſit omnino nolit, etiamſi innocentes ſint. Jus enim naturæ defenſionem hoc in caſu concedit, quod gentium jure ademptum illis non eſt. Subditos enim innocentes & à belli culpa remotos interficiendi jus verum & internum, hoſtis, juſtum quamvis bellum gerens, non habet, niſi aut ad neceſſariam defenſionem, aut per conſequen- Grot. l. 2. c. 26. §. ult.

ſequentiam & extra propoſitum.

IX. *An ergo hoc modo bellum, quod ab una parte eſt injuſtum, utrimque juſtum fieri poteſt?*

℞. Negatur: non enim de bello, ſed de certa ac definita actione quæritur, illa autem actio, quamvis à jus ad bellum habente procedat, injuſta eſt, & proinde juſte repellitur.

d. c. 26. §. ult. n. 2.

LIBER III.

CAPUT I.

Quantum in bello liceat, regulæ generales ex jure naturæ: ubi & de dolis & mendacio.

I. *Quid quantumque liceat in bello, & quibus modis*

II. *An in bello naturaliter liceant, quæ ad finem ſunt neceſſaria.*

III. *An jus noſtrum ſpectetur ex ſolo belli principio, an etiam ex cauſis in bello ſubnaſcentibus.*

IV. *An quædam conſequenter licita ſint, quæ non licerent ex propoſito.*

V. *Quid liceat in eos qui quidem hoſtes non ſunt ſed hoſtibus res ſubminiſtrant.*

VI. *Quid ſi non ad hoſtem ſed ad amicum vicinum mittantur merces.*

VII. *Quis ſit modus gerendi bellum, & an dolo uti liceat. Quid ſit dolus in actu negativo conſiſtens.*

VIII. *Quomodo vocetur dolus in actu poſitivo conſiſtens.*

IX. *An inter voces & res aliqua intercedat differentia. Quid ſi ſint actus ex conventione ſignificantes.*

X. *An verba natura ſua citra hominum voluntatem aliquid ſignificent.*

XI. *Qua ratione verbis ſignificatio impoſita fuerit, an per hominum conventionem.*

XII. *Quotuplex ea conventio ſit.*

XIII. *In quo conſiſtat veritas.*

XIV. *In quo natura mendacii conſiſtat.*

XV. *An dolus in mendacio requiratur.*

XVI. *Quid ſi verbum plures habeat ſignificationes.*

XVII. *Quan-*

XVII. *Quando ſermone ambiguo uti non liceat.*
XVIII. *Quid dicendum ſit de reſervationibus mentalibus.*
XIX. *An mendacium ſit ſi alterius jus non lædatur.*
XX. *Quibus ergo non mentiamur.*
XXI. *An ſemper & quando falſo ſermone apud hoſtem uti liceat.*
XXII. *An & cur plurimæ gentes fraudes naturaliter in hoſtem licitas repudiaverint.*
XXIII. *An liceat aliquem ad id impellere quod ipſi non licet.*
XXIV. *An ergo hoſtis interfectio non ſemper & omni modo licita ſit.*

I. *Quid licet in bello, quid & quibus modis?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 1. ℞. Id quod licet, aut nude ſpectatur, aut ex promiſſo antecedente: nude, ex naturæ primum, deinde ex gentium jure.

II. *Quid ergo natura licet?*

d. l. 3. c. 1. §. 2. l. 2. c. 5. §. 5. in fin. c. 14. §. 11. Feld. h. c. & Oſiand. aliter. ℞. Ad ea, quæ ad finem juris mei conſequendi ſunt neceſſaria, neceſſitate ſumta non ſecundum phyſicam ſubtilitatem, ſed moraliter jure naturæ jus ſeu facultatem habeo, modo nullam contineant turpitudinem: ea enim quæ ad finem ducunt in morali materia, æſtimationem accipiunt ab

ab ipſo fine. Sic ſi vitam aliter ſervare non poſſim, licet mihi vi qualicunque arcere eum, qui eam impetit, etiamſi forte is peccato vacet: quia jus hoc non proprie ex peccato alterius oritur, ſed ex jure, quod mihi pro me natura concedit. Sic ubi *Grot. l. 2.* juſtum eſt bellum, omnis vis juſta *c. 2. §. 10.* eſt, ſine qua jus noſtrum obtinere & ad pacem pervenire non poſſumus, ut rerum corruptio per incendium, aut aliter, intra juſtum ſcilicet modum.

III. *An jus noſtrum ſpectatur ex ſolo belli principio?*

℞. Non, ſed etiam ex cauſis ſubnaſcentibus, ſicut in judiciis poſt litem conteſtatam jus ſæpe parti novum paritur. Sic qui ſe aggregant me impetenti, ſive ſocii ſive ſubditi, in ſe quoque jus tuendi me mihi porrigunt. Sic qui bello ſe miſcent, quod injuſtum eſt, præſertim ſi ipſi id injuſtum eſſe ſcire poſſunt ac debent, obligant ſe ad ſumptus & damna reſarcienda. Imo quia ſatisfactione facta pro ſumpti-

Grot. l. 3. c. 1. §. 3. Str. Ex. 47. th. 51. & 52. c. 2. §. 9.

c. 10. §. 3. 4. & 5.

bus belli & damnis ab initio belli ſeu tempore ſuſcepti belli datis, inpoſterum tamen mihi adhuc eadem facilitate nocere poſſunt, & is qui eſt belli auctor, & ii qui ſe junxerunt, niſi vires eis adimantur, petere poteſt victor, ut aut loca illa, ex quibus noceri poteſt, cedantur, aut alia præſtetur cautio arbitrio victoris ex bono & æquo ſufficiens de non offendendo ſubſequenti tempore. Debet enim ſecundum ſupervenientem ſtatum & circumſtantias præmiſſas ſatisfieri victori, ſi juſtitiam armorum velint interrumpere.

Text. c. 18 §. 6. 7. 8. 9.

IV. *Licitane quædam ſunt conſequenter, quæ non licerent ex propoſito?*

Grot. l. 3. c. 1. § 4. n. 1. Puff. l. 2. c. 6. §. 4.

℞. Ad jus agendi multa conſequuntur indirecte & extra agentis propoſitum, ad quæ per ſe jus non eſſet. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti poteſt, etiamſi intra eandem navim aut domum ſint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum. Idem dicendum de obſidionibus

Text. d. c. 18. §. 10.

nibus fortalitiorum, quæ globulis ignitis petuntur: quamvis enim præter intentionem jaculantium unus vel alter interficiatur innocens, tamen cum hoc fiat extra propoſitum eorum, & majus bonum ex occupatione talis fortalitii ſperetur, quam eſt malum, quod hic innocens patitur, jure feciſſe videntur, & innocens hoc infortunii loco ducere debet, quod rex vel reſp. indicendo vel ſuſcipiendo bellum omnes ſuos cives vel ſubditos poſuerit in ſtatum hoſtilitatis, ut licite ab hoſte offendi & violari poſſint. Non tamen ſemper uti ſummo jure permittit proximi caritas. quare etiam quæ extra propoſitum accidunt, & accidere poſſe prævidentur, cavenda erunt, niſi multo majus ſit bonum quo noſtra actio tendit, quam malum id quod metuitur, aut niſi in pari bono & malo multo major ſit ſpes boni quam mali metus, quod prudentiæ arbitrandum relinquitur.

V. *Quid licet in eos, qui hoſtes non ſunt aut dici nolunt, ſed hoſtibus*

res aliquas ſubminiſtrant?

Grot l. 3. c. 1. §. 5. n. 2. Bod. de rep. l. 1. c. 4. Aug. Thuan. l. 69. p. 309.

Joh. Marquard de jur. mercat. l. 1. c. 16. §. 29. & ſeqq.

Grot. l. 3. c. 1. §. 5. n. 3. Joh. Marq. de jur mercat. l. 1. c. 16. & ſeqq.

℞. Diſtinguendum inter res ipſas: ſunt enim, quæ in bello tantum uſum habent, ut arma & cætera hujus generis, quæ hoſtem valde contra me juvant, & vulgo dicuntur *contrebande*, tales ſi quis hoſti advehat, hoſtis habetur; in hoſtium enim habetur partibus, qui ad bellum neceſſaria hoſti ſubminiſtrat, nec hoc eſt colere cum utriſque amicitiam, ſi alteros lædas, juves alteros. Et quomodo ſecuritate gaudere poterunt, qui ſecuritatem publicam ſuis commerciis illicitis turbant, & quantum in ipſis eſt juvando & validiorem reddendo hoſtem, evertunt. Sunt quæ in bello nullum habent uſum, quæ voluptati inſerviunt, ut ſunt veſtes pretioſæ, odoramenta &c. quæcunque animum hoſtis ad delicias & luxum inclinant, fortitudinem exuunt, & hæ querelam non habent. Sunt quæ & in bello & extra bellum uſum habent, ut pecuniæ, commeatus, naves, & quæ navibus adſunt; & in his diſtinguendus erit bel-

belli ſtatus. Nam ſi tueri me non poſſim, niſi quæ mittuntur intercipiam, neceſſitas jus dabit; ſed ſub onere reſtitutionis, niſi cauſa alia accedat. Quod ſi juris mei executionem rerum ſubvectio impedierit, idque ſcire potuerit qui advexit, ut ſi oppidum obſeſſum tenebam, ſi portus clauſos, & jam deditio aut pax exſpectabatur, tenebitur ille mihi de damno culpa dato, & ad damni dati modum res quoque ejus capi & dominium earum debiti conſequendi cauſa quæri poterit. Imo pro hoſte talis videtur habendus, & ut hoſtis excipiendus, ſaltem quod hunc actum concernit, ſive mercator hoc faciat privato nomine, ſive publico. Si damnum nondum dederit ſed dare voluerit, jus erit rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obſidibus, pignoribus, aut alio modo.

Ziegl. ad Grot. h.c. §. 5. & de jur. maj. l. 1. c 41. n. 29. aliter.

VI. *Quid juris ſi non ad hoſtem, ſed amicum vicinum mittat merces prohibitas, anne tunc ab una belligerantium parte, metu ne ab illo loco ad hoſtem res transferantur,*

commercium impediri poteſt?

Marq. d. l. §. 36. ℞. Non, quia ſic nimium conſtringeretur commerciorum libertas; niſi conſtet de animo utriuſque, & ejus, qui mittit, & ejus, ad quem mittitur, quemque ita merces intercipiendo impedire non poſſumus, quo minus ad hoſtem noſtrum mittat, eumque juvet. Hinc in pactionibus, quæ plerumque intercedunt inter bellum gerentes, & eos, qui ſunt neutrarum partium, hæc res ſemper excipi ſolent. vid. Grot. in not. & Marq. d. l.

VII. *Quis eſt modus gerendi bellum?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 6. n. 1. & 2. §. 7. O-ſiand. h. c. aliter. ℞. Vis ac terror maxime quidem propria ſunt bellorum, interim tamen cum juſtum ſuſcipitur bellum, vi aperta pugnet quis aut ex inſidiis, nihil ad juſtitiam refert, & maxime laudantur duces, qui fraude ſcilicet bona, dolo bono ſeu ſtratagematibus victoriam quærunt: qui dolus dicitur conſiſtere in actu negativo, & ad eum refertur, quando quis per diſſimulationem tuetur ſua vel aliena. Nam cum nec quæ ſcias, nec quæ velis aperire

rire aliis tenearis, diſſimulare quædam apud quoſdam, id eſt, tegere ac occultare fas eſt. Imo neceſſaria omnino atque inevitabilis, his præſertim, quibus reſp. commiſſa eſt.

VIII. *Quomodo dolus, qui in actu poſitivo conſiſtit, vocari ſolet?*

℞. Vocatur in rebus ſimulatio, in verbis mendacium. *Grot. l. 3. c. 1. §. 8.*

IX. *Interceditne hic inter verba & res aliqua differentia?*

℞. Verba, nutus, & notæ illæ, quæ ſignificant res ipſas, ut hieroglyphicæ vel quæ ex mero arbitratu ſignificant, ut apud Sinenſes, quibus integri conceptus & ſententiæ exprimuntur, reperta ſunt ad ſignificandum cum mutua obligatione, ita ut iis aliter uti non liceat, quam eo quo convenit modo inter homines; res aliæ non item. Hinc fit ut rebus aliis uti liceat, etiamſi prævideamus futurum ut alter inde falſam concipiat opinionem, e. g ficta fuga ex inſtituto nihil ſignificat, quanquam hoſtis eam accipiat, ut ſignum pavoris, quod alter cavere non *Grot. l. 3. c. 1. §. 8.* *Oſiand. h. c. obſ. 8.*

 tenetur,

tenetur, utens ſua libertate huc vel illuc eundi & magis minuſve celeriter, & hoc vel illo geſtu habituve. Huc referuntur eorum actus, qui hoſtium armis, ſignis, veſtibus, velis utuntur.
Puff. l. 4. c. 1. §. 2. in med. Et hæ res ſunt ejus generis, ut a quovis pro arbitrio contra conſuetudinem uſurpari poſſint: excipe res quæ ex conventione vel certos apud homines, vel pleroſque aut univerſos valere videntur. Huc pertinent ignes nocturni dirigendo navium curſui accenſi; item alia ſigna, quibus diurnus navium curſus regitur, breviaque & ſcopuli indicantur; ſigna itinerum terreſtrium, hermæ, protenſæ manus, & ſimilia. Apud quoſdam populos in uſu ſunt ignes per montium cacumina incenſi, quibus certæ res per totum regnum breviſſimo ſpatio nunciantur. In bello huc referuntur tubarum ſonitus, tympanorum pulſus, vexilli propoſitio, &c. quibus omnibus pro lubitu uti non licet.

X. *At verba natura ſignificat?*

℞. Imo ex mero hominum arbitrio atque

atque inſtituto; alias nulla poſſet ratiò reddi, quare eandem rem in diverſis linguis diverſa notarent vocabula. Id quod etiam de apicibus & figuris literarum verum eſt. Sicuti & de pleriſque linguis conſtat illas ab initio valde fuiſſe pauperes atque ſimplices, poſtea autem ab hominibus locupletatas, & in concinniorem formam redactas. Quamvis & hoc verum ſit, hominis præ cæteris animantibus hanc eſſe naturam, ut conceptus animi verbis ſignificare aliis poſſit, ita ut non conſiſtat in alieni ſoni repetitione, ut pſittacorum garritus.

Grot. d. c. 1. §. 8. n. 1. l. 2, c. 16. §. 2. Ziegl. h. c §. 8. Guil. Poſtel. de omn. ling. orig. Geſner. Mithridat. Beman. in hiſt. orb geogr. & civ. part. 1. 9. Hobbes Leviathan. c. 4.

XI. *Qua ratione iſta impoſitio ab hominibus eſt facta?*

℞. Aut per tacitam quandam conventionem aut per expreſſam, cujus vi neceſſum eſt, ad hanc & non aliam rem notandam verba & alia, ſigna, ut modo diximus, adhibere. Nam ſine tali obligatione inane fuiſſet tale repertum, etiamſi ſtatuamus, primævas linguas hominibus fuiſſe infuſas: cum enim quilibet homo ſuam lo-

Grot. d. c. 1. §. 11. n. 1. Puff. l. 4. c. 1. §. 5.

quendi facultatem ſeorſim obtineat, eademque libere uti poſſit, quælibet verba quibuslibet rebus pro lubitu applicando, opus fuit tali conventione, ut quiſque eodem modo verbis uteretur, eaſdemque res iiſdem vocabulis exprimeret, ita ut quis ſerio voluiſſe præſumatur, quod ſignis iſtis expreſſit, licet forte intrinſeca voluntatis deſtinatio à ſignis diſcrepet; & hinc eſt, cur ab altero quis poſtulare poſſit, quod ſignis iſtis expreſſit & promiſit.

XII. *Quomodo ſubdividitur hæc conventio?*

Puff. l. 4. c. 1. §. 6. ℞. In generalem & ſpecialem. Illa interveniſſe intelligitur inter homines eadem lingua utentes, ut certas res inprimis in frequenti commercio atque uſu verſantes certis vocabulis exprimant, quæ communis uſus ejuſdem temporis adprobat. Nam penes hunc arbitrium eſt, & jus & norma loquendi; & eo volente, multa renaſcuntur, quæ jam cecidere, cadentque quæ nunc ſunt in honore vocabula.

Grot. l. 3. c. 1. §. 8. & 11.

bula. Hæc eſt, qua vocabula quædam vel peculiarem à communi uſu ſignificationem induunt, vel qua communis uſus quædam vocabula ignorat; quo pertinent vocabula artificum ſeu termini artis, & peculiaria vocabula aut notæ, quæ finguntur à quibuſdam, ut à ſe invicem, non autem ab aliis intelligantur, quo referuntur teſſeræ militares. *Geſner.in fin. Mithridatis ſui.*

XIII. *In quo ergo conſiſtit veritas?*

℟. Veritas conſiſtit in eo, ut ſigna ac inprimis verba commode animi noſtri ſenſa repræſentent alteri, cui eadem intelligendi jus eſt, quæque ut ipſi aperiamus, nobis obligatio perfecta aut imperfecta incumbit, ut vel commodum aliquod inde conſequatur, vel ne damno præter meritum afficiatur. Unde veritas proprie eſt, quando ſigna animi noſtri ſenſa alii, cui eadem intelligendi jus eſt, recte repræſentant. *Puff. l. 4. c. 1. §. 8.*

XIV. *In quo conſiſtit natura mendacii?*

℟. Ubi ſcientes & volentes facimus, ut *Puff. d. l.*

ut ſigna aut verba aliam præ ſe ferant ſententiam animi noſtri , quam quæ revera erat, cum tamen hanc ipſam is, ad quem ſigna illa diriguntur, intelligendi & judicandi jus habeat, & nobis obligatio incumbat faciendi , ut ille noſtram ſententiam intelligat. Ex quo mendacium definitur, quod ſit, quando ſigna dolo non conveniunt cum ſententia animi noſtri contra jus alterius, ad quem diriguntur.

XV. *Cur additur dolo?*

Grot.l.3. c.1.§.10. n.1.

℞, Quia ubi dolus non intervenit, mendacium non eſt, ſed falſiloquium. Hinc aliud eſt mentiri, aliud mendacium dicere ; qui rem falſam dicit, quam veram exiſtimat, non mentitur, & qui rem veram quidem dicit, quam falſam putat, mentitur.

XVI. *Quid ſi verbum habeat plures ſignificationes?*

Grot.l.3. c.1.§.10. n.1.in fin. Puff.l.4. c.1.§.13. Oſiand.h. c.§.10. aliter.

℞. Ut quis excuſetur à mendacio, ſufficit , ſi animi conceptus uni iſtarum ſignificationi congruat, id quod fieri ſolet interdum cum iis, qui curæ noſtræ ad erudiendum ſunt traditi, ut explo-

exploremus vires ingenii & eruditionem, velut interdum iniquam evitemus interrogationem, vel ut noſtrum aliquod commodum quæramus ſine damno alterius.

XVII. *An non interdum non licet uti iſtiuſmodi ſermone ambiguo?*

℞. Interdum non modo illaudabile eſt, ſed & improbum, ita ut nihil interſit, ſive ſimplex quis mendacium dicat, ſive ambiguo ſermone decipiat, puta cum Dei honos, aut amor proximo debitus aut reverentia adverſus ſuperiorem, aut rei de qua agitur natura exigunt, ut quod animo cogitatur, omnino patefiat; ſicut in contractibus id aperiendum, quod natura contractus intelligitur exigere. *Grot. d. c. 1. §. 10. n. 3.*

XVIII. *Quid dicendum de reſervationibus mentalibus?*

℞. His reſervationibus corrumpitur omnis ſermonis uſus, & nemo certus eſſe poteſt, in quam partem alterius verba debeat accipere. Et nihil obſtat, quo minus qui quid affirmat, *Grot. d. c. 1 §. 17. n. 3 l. 2. c. 16. §. 2. Oſiand. obſ. 9.*

id

id ipſum negare, qui negat affirmare dicatur, e. g. cum dicunt neſcio, intelligi poſſe, neſcio ut dicam; non habeo, intelligi poſſe ut tibi dem; & id genus alia, quæ ſenſus communis repudiat. Ita & eorum commentum non probatur, qui quaſi vocem non rem exhorreſcant, joca vocant ea, quæ vultu ac pronunciatione maxime ſeria proferuntur, ut plerumque iſti ſe excuſant, qui nova confingunt.

Grot. d. §. 17. n. 4.

XIX. *Cur additur in definitione mendacii, contra jus alterius?*

Puff. §. 10. in med. Grot. h. c. §. 11. n. 1. aliter.

R. Quia niſi alius jus quæſitum habeat, vel ex peculiari pacto vel ex communi præcepto legis naturalis, vel ex præſentis negotii natura, cui contrahendo ſermo vel ſimilia ſigna adhibentur, ut animi mei ſenſum ipſi aperiam, mendacium proprie non eſt, ſi verba mea non conveniant menti meæ: ita ut hoc in caſu non tantum diſſimulare liceat, verum etiamſi jus alterius non lædatur, mea autem vel al-

alterius utilitas aliter procurari, aut ſalus ſervari nequeat, licebit mihi ita adhibere ſigna, ut diverſam plane animi mei ſententiam, quam revera eſt, exprimant. At poſita obligatione ſenſa animi alteri communicandi, vocabulis propter conventionem, ut modo diximus, ita uti debeo, ut ſententia animi mei ab altero poſſit intelligi, nam ſine hoc nullus ſermonis foret uſus.

XX. *Quibus ergo non mentimur?*

R. Omnibus iſtis, qui nullum jus quæſitum habent, vel quia prædiximus, nos falſa dicturos, & alius permiſit, vel quia ſtatus & conditio ejus, ad quem ſermo dirigitur, impedit jus, propter quod verba menti convenire debent. Sic regulariter infanti aut amenti non mentimur, nec tertio, ad quem ſermo non dirigitur, licet inde falſam hauriat perſuaſionem, quo referuntur iſti; qui obiter aliquid audiunt, non enim cum eo agitur, ideoque nulla eſt ad illum obligatio, imo ſi ipſe ſibi opinionem informet de eo quod

Puff. l. 4. c. 1. §. 11. Grot. d. c. 1. §. 12. & ſeqq. aliter. Os. hic diſſ. omnino & Ziegl.

quod non ipſi ſed alteri dicitur, habet quod ſibi non alteri rem imputet. nec ægroto medicus, aut ſi quis ægrotantem amicum perſuaſione non vera ſoletur, aut in prælio periclitanti ex falſo nuntio animum addat, quo incitatus victoriam & ſalutem ſibi pariat; certum enim eſt eum ad quem ſermo eſt hoc ægre non laturum, imo gratias habiturum ob commodum aliquod quod inde aſſequitur. nec ſubditis princeps, ſi utilitas & neceſſitas publica hoc exigat; propter eminens dominium in omnia jura alterius. nec iſtis, qui ab improbi facinoris perfectione aliter averti non poſſunt, ut ſi iratus alium occiſurus fictis ſermonibus ab hoc facinore abducatur & placetur, vita enim innocentis aut par aliquid aliter ſervari nequit; ſic apud hoſtem falſo ſermone uti licet.

XXI. *Hæc, quæ de hoſte dicuntur, ad quem ſermonem pertinent?*

Grot. d. c. 1. §. 18. &c. 19. h. lib. Oſiand. h. c. §. 18.

℞. Ad aſſerentem, non ad promittentem. Nam ex promiſſione jus ſpeciale ac novum confertur ei, cui fit pro-

promiſſio: idque inter hoſtes etiam locum habere ſine ulla hoſtilitatis jam exiſtentis exceptione, certum eſt, neque tantum in promiſſis expreſſis, ſed & tacitis, ut in colloquii poſtulatione.

XXII. *An principes eo jure, quod naturaliter conceſſum diximus, ſemper uti ſolent?*

℞. Sæpius non utuntur ob eximiam quandam animi celſitudinem, interdum & virium fiduciam. Magnanimus enim verum & libere loqui amat. Generoſus animus hoſtibus furtim necem inferre neſcit. *Grot. d. c. 1. §. 20.*

XXIII. *An quod alicui facere non licet, ad id alium impellere aut ſollicitare licet?*

℞. Plures negant, quia qui alteri cauſam peccandi dat, peccat & ipſe. Sic regem ſuum occidere ſubdito non licet, nec oppida ſine conſilio publico dedere, nec ſpoliare cives, ad hæc ergo ſubditum, qui talis maneat, permovere non licet. *Grot. d. c. 1. §. 21. jung. tamen Puff. l. 8. c. 6. §. 18.*

XXIV. *At hoſtis interfectio eſt licita?*

Grot. d. §. 21. in fin. & §. 22. Ziegl. h. c. §. 22. aliter.

℞. Eſt quidem licita, ſed non eo modo: ſecus ſi quis opera ſponte & ſuo impulſu peccantis ad rem ſibi licitam utatur; ſic contra jus belli non eſt, ut eum admittamus, qui deſerta hoſtium parte noſtram eligit.

CAPUT II.

Quomodo jure gentium bona ſubditorum pro debito imperantium obligentur: ubi de repreſſaliis.

I. *Id quod in bello ex jure gentium licet, an ad omne bellum pertineat, & ad omnes belli ſpecies.*
II. *Quid hic ſit violenta executio.*
III. *Quotuplex ſit.*
IV. *Quid ſit hominum prehenſio.*
V. *Quid ſint repreſſaliæ.*
VI. *Quid ad eas requiratur.*
VII. *Quando juſtitia dicatur denegata vel malitioſe protracta.*
VIII. *An & cur repreſſaliæ tantum locum habeant, ubi nullum aliud ſupereſt remedium.*
IX. *An juſte quis ita ex facto alieno teneatur.*
X. *Quænam in tali cauſa capiantur.*
XI. *An & vita ſubditorum ex tali cauſa obligari poſſit.*
XII. *Quales ſubditi & quorum bona capi poſſint.*
XIII. *An legati & eorum bona.*
XIV. *Quis concedat repreſſalias: & an & quomodo repreſſaliæ à pignorationibus differant.*

XV. *Quis*

XV. *Quis ſit effectus repreſſaliarum.*
XVI. *Ad quid teneantur iſti qui vel non ſolvendo quod debebant, vel jus non reddendo cauſam dederunt repreſſaliis, & qua actione conveniantur.*

I. *Id quod in bello licet jure gentium, ad quodnam bellum pertinet?*

℟. Id quod licet in bello vel pertinet ad quodvis bellum, vel ad certam belli ſpeciem; ad quam referuntur violentæ executiones. Grot.l.3. c. 2.§.1. in pr.

II. *Quid hîc eſt violenta executio?*

℟. Violenta executio hîc eſt, quando ob denegatam populo vel malitioſe protractam juſtitiam alius populus vi quidem, ſed non bellica aperta, ſibi ipſi jus reddit. Grot.l.3. c.2.§.5. n.1.in pr.

III. *Quotuplex eſt?*

℟. Eſt duplex: hominum prehenſio, & repreſſaliæ. Grot.d. c.2.§.3. & 4.

IV. *Quid eſt hominum prehenſio?* Hahn. de repreſſ. memb. 3.

℟. Hominum prehenſio eſt jus capiendi homines aliquos ex civitate aliqua, propter homicidam nec deditum, nec punitum; & apud Græcos vocabatur androlepſia. aliter. Grot.d. c.2.§.3. n.4.

V. *Quid ſunt repreſſaliæ?*

Grot d. c. 2. §. 4. & 5 n. 1. & c. 3. §. 6. n. 2. Str. Ex. 9. th 8. Hahn. de rep. memb. 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 6.

℞. Repreſſaliæ ſunt remedium extraordinarium, quo ob denegatam vel malitioſe protractam juſtitiam à magiſtratu alterius reip. in re non modica & cauſa liquida, læſi magiſtratus, ſi ejus præcedens monitum alter magiſtratus negligat, detinet iſtius loci civem quemlibet ſeu res, uſque dum læſo ab altero magiſtratu ſatisfiat.

VI. *Quænam requiruntur, ut repreſſaliæ concedi poſſint?*

Grot. d. c. 2. §. 4. Inſt. Jur. publ. p. 314.

℞. Requiſita ex definitione facile colligi poſſunt; primarium eſt, ut juſtitia ſit denegata vel malitioſe protracta, & ut nullum aliud detur remedium.

VII. *Quando juſtitia dicitur denegata vel malitioſe protracta?*

Grot. d. c. 2. §. 2. n. 1. in fin. §. 5. n. 1. Blum. ad proceſſ. Cameral. tit. 37. n. 2. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 10. & ſeqq.

℞. Juſtitia dicitur denegari, ſi judex preces ſupplicantis vel plane audire nolit, ſed eum limen judicii adeuntem vel litem proſequentem aperte repellat, vel ſi aliquem injuſte condemnet, & ſententiam latam non velit revocare, & læſum ſiſtere indemnem. Protra-

trahi, quando intra præfixum tempus in loco judicii, (ſolennia enim in judicio recepta etiam à peregrinis obſervari debent) aut non inchoat litem, aut non finit, ſed ſe malitioſe negligentem in cognoſcendo vel exequendo præbet.

VIII. *Cur dicitur, & nullum aliud ſuperſit remedium?*

℞. Quia quamdiu datur remedium *Grot. l. 3.*
ordinarium, non pervenitur ad ex- *c. 3. §. 6.*
traordinarium, imprimis violentum *n. 2. Hahn. d.*
hoc, quod continet ſpeciem belli. *l. Limn.*
Hinc non datur ſi poſſit ſuum quis *l. 4. J. P. c. 8.*
conſequi per compenſationem; item ſi *n. 311.*
ſubalternus magiſtratus juſtitiam vel *& ſeqq.*
denegaverit vel protraxerit, interdum appellatio eſt interponenda, interdum reviſio petenda, interdum ſupplicatio adhibenda. Imo magiſtratus ſive princeps, cui juſtitia eſt denegata, debet petitionis ſuæ fundamenta tranſmittere, & per legatos aut amicos ſive intermedios alios petere ſatisfactionem, & ſi tunc his omnibus adhibitis nihil obtineat, quia alter con-

Digitized by Google

ſtituitur in culpa, ex qua aut damnum dare cenſetur, aut & ipſe delinquere, ſicut juſtum poteſt geri bellum, ita & repreſſaliæ juſtæ erunt.

IX. *At vero eſt injuſtum ex facto alieno teneri.*

Grot. l. 3. c. 2. §. 1. l 2. c. 21. §. 19. ℞. Verum eſt, jure naturæ nemo tenetur ex facto alieno, niſi qui bonorum ſucceſſor eſt; ut enim cum oneribus bona tranſirent, ſimul cum dominiis rerum introductum eſt. At vero hic intervenit factum proprium, non quidem immediate, ſed mediate, *Grot l. 2. c. 2. §. 2. c. 14. §. 1. n. 2. & §. 12.* unuſquiſque enim, qui in aliquam ſocietatem civilem intrat tanquam membrum, ſe tacite obligat & corpore & bonis pro factis iſtius civitatis: & juri naturali conveniens eſt, ut conſenſu ſuo ex facto alieno quis obligari *Grot. l. 3. n. 1. §. 2. Hahn. de repreſſ. membr. 6. Puff. l. 8. c. 6. §. 13. Ziegl. d. l 1. c. 34. §. 19.* poſſit exemplo fidejuſſorum. Accedit neceſſitas & utilitas mutua inter gentes, quæ hoc jus extorſit, nam alias magna daretur injuriis faciendis licentia: cum enim magiſtratus illius, qui mihi obligatus eſt, juſtitiam deneget, facit ut modo extraordinario meus

meus magiſtratus mihi jus dicere poſſit. Et licet forte hoc remedio nunc aliquis gravetur, alio tempore tamen & ipſe ſublevari poteſt: nam caſu exiſtente talis reſp. contra nos eodem jure utitur. Præterea iſti, qui vel ipſi, vel quorum res detinentur, facile ſuæ indemnitati per ſuum magiſtratum conſulere poſſunt: nam ubique fere locorum major habetur ratio civium, quam exterorum, qui plerumque rudius & durius excipiuntur.

X. *Quænam in tali cauſa capiuntur?*

℞. Aut corpora aut res mobiles ſubditorum ejus, qui jus non reddit, capiuntur. Corpora ſeu perſonæ, ſi etiam noſtri ſubditi apud iſtos, contra quos utimur repreſſaliis, detineantur: bona autem ſi circa bona ſubditorum noſtrorum iniquitas ſit commiſſa; licet & hoc in caſu, ſi bona haberi non poſſint, recte videantur perſonæ detineri, uſque dum juſtitia adminiſtretur.

Grot. l. 3. c. 2. §. 5. n. 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 17.

XI, *An & vita ſubditorum ex tali cauſa poteſt obligari?*

 ℞. Cre-

Grot. d. c. 2. §. 6. & l. 2. c. 21. §. 11. n. 2. ℞. Creditum hoc fuit apud aliquos populos, eo nimirum, quod crederent, unicuique hominum jus plenum eſſe in ſe, & ad remp. poſſe transferri: quod minime eſt probabile, ut ſupra diximus; fieri tamen poterit non ex intentione, ſed ex accidenti, ut occidantur, qui juris executionem, forte capere ſe aut bona volentibus reſiſtendo, per vim volunt impedire.

Ant. Matth. de crim. tit. de ſicar. c. 2. n. 10.

XII. *Quales ſubditi capi poſſunt, & quorum bona?*

℞. Diſtinguenda omnino ſunt ea, quæ juris gentium ſunt proprie, & ea, quæ jure civili aut pactis populorum conſtituuntur. Jure gentium capi poſſunt qui tales ſunt ex cauſa permanente, ſive indigenæ ſive advenæ, non qui tranſeundi, aut moræ exiguæ cauſa alicubi ſunt. Introductæ enim ſunt pignorationes ad exemplum onerum, quæ pro exſolvendis debitis publicis indicuntur, quorum immunes ſunt qui tantum pro tempore loci legibus ſubſunt. At jure civili populorum ſæpe excipi ſolent perſonæ mulierum

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 2. Hahn. de repreſſ. memb. 12.

lierum & infantium, ut & res eorum qui literis operam dant.

XIII. *Quid dicendum de legatis?*

℞. A numero eorum qui capi poſſunt eximuntur legati & eorum bona, quia alias legationis finis impediri facile poſſet. Huc non videntur referri commiſſarii, ſicuti nec tabellarii, apparitores, nuncii & ſimiles, hi enim inter alias gentes hoc privilegio non gaudent.

Grot. d. c. 2. §. 7. n. 2. in fin. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 19. Rutg. Kulant. l. 7. c. 9. aliter.

XIV. *Quiſnam concedit repreſſalias?*

℞. Is, cui competit jus belli, ideoque hoc judicandum ex cujuſque gentis legibus fundamentalibus. Et in hoc etiam repreſſaliæ differunt à prehenſione hominum, quæ apud Græcos in uſu fuit, & à pignorationibus proprie ſic dictis: quamvis enim in genere repreſſaliæ poſſint comprehendi ſub pignorationibus ſtricte tamen conſideratæ, repreſſaliæ pignorationes non ſunt, & pignorationes poſſunt fieri propria auctoritate, ſecus quam repreſſaliæ; pignorationes locum habent inter concives, quotieſcunque

Hahn. d. tr. memb. 7. Inſt. Iur. publ. p 313. in fin. Grot l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. aliter. & Kulpis. ibi Schutz. vol. 2. Ex. 5. th. 2. Roding. in Pand. Camer. 1. tit. 10.

 alius

alius alium turbat in re ſua, aut in quaſi poſſeſſione ſui juris, quod ad ſe pertinere putat, repreſſaliæ non.

XV. *Quis eſt effectus repreſſaliarum?*

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 25. & 28. ℞. Perſonæ captæ non perinde habendæ ſunt, atque ſi in bello captæ eſſent, nec etiam ſervi noſtri per talem apprehenſionem fiunt; cum nec hoſtes quidem illico ſint, adverſus quos repreſſaliæ exercentur. Quocirca pœna corporali affici non poſſunt, vel corporis cruciatu, ſed tamdiu tantum retineri, uſque dum vel ipſi vel ipſorum amici ſatisfactionem impetraverint, aut ſi plane impetrari non poſſit, videntur habendi eſſe inſtar obſidum. In rebus captis creditor conſequitur jus retentionis, & hinc confici debet rerum captarum inventarium, eæque diligenter ſunt cuſtodiendæ; ſi poſt aliquod tempus creditori nec per judicem, nec per debitorem ſatisfiat, tunc res captæ creditori vel in ſolutum dari, vel juſto pretio vendi poſſunt, & ſolutio fieri, deductiſque impenſis pretium quod ſupereſt, iſti erit reſti-

Ziegl. d. l. § 27. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. in med. aliter. Grot. d. c. 7. §. 2. n. 2. in med.

reſtituendum, cujus bona capta ſunt.

XVI. *An iſti, qui ita pro alio captus fuit aut ejus bona, datur recurſus adverſus debitorem vel civitatem?*

℞. Iſte qui cauſam dedit pignorationi, naturali jure tenetur ad reſarcienda damna alii, cui eam ob cauſam aliquid decedit. Quanam autem actione hoc peti poſſit, inter ſe non conveniunt Doctores; nos condictionem ex æquitate concedendam putamus, ex qua oritur. *Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 4. Ziegl. in comment h. c. §. ult. & d. tr. §. 39. & ſeqq.*

CAPUT III.

De bello juſto ſive ſolenni jure gentium, ubi de indictione.

I. Quale bellum hic dicatur juſtum.
II. Quid hic ſit hoſtis, & an requiratur ut habeat ſummum imperium.
III. Quinam ſummum imperium habeant: an populi quamvis injuſte agentes: an latrones: an iſti qui pro parte illud habent: an inæqualiter fœderati.
IV. An præter ſummum imperium ad bellum ſolenne requiratur denunciatio.
V. An in omni bello requiratur.
VI. Quid ſit belli indictio.
VII. Quotuplex.
VIII. An bellum utrinque ſit indicendum.

IX. *An*

IX. *An ſimulatque indictum eſt geri poſſit.*
X. *An bellum principi indictum etiam ejus ſubditis & ſociis cenſeatur indictum. An hi ob ſuppeditata auxilia eo bello finito circa novam indictionem impeti poſſint.*
XI. *Cur gentes ad bellum juſtum denunciationem requirant.*
XII. *An bellum ei ſit indicendum qui jus legationis violavit.*

I. *Quodnam bellum hîc juſtum dicitur?*

Grot.l.3. c.3.§.1. ℞. JUſtum bellum hîc dicitur, quod eſt ſolenne, & geritur ab eo, qui majeſtatem habet, præcedente denunciatione, poſtea hoſtis dicitur.

II. *Quis eſt hoſtis?*

℞. Hoſtis hîc eſt, qui habet ſummum imperium, & bellum publice alicui decrevit.

d.c.3. §.1.n.1. Puff.l.8. c.6.§.9. Ziegl. de jur. maj. l.1.c.33. §.25.& in comment.h. c.§.1.

III. *Quid intelligimus per eos, qui habent ſummum imperium?*

℞. Omnes qui remp. habent, quamvis admittant aliquod injuſtum, etiam communiter: licet enim delicta committant, tamen juris fruendi cauſa ſociati ſunt, & exteris jus reddunt, ſi non per omnia ſecundum jus naturæ, quod multos apud populos ex parte quaſi obliteratum eſt, certe ſecundum pacta

Grot. d. c.3.§.2. n.1.& 2.

pacta cum ipſis inita, aut ſecundum mores. Corpus morbidum corpus tamen, & civitas quanquam graviter ægrota, civitas eſt, quamdin manent leges, manent judicia; & quæ alia neceſſaria ſunt, ut ibi exteri jus conſequi poſſint, non minus, quam privati inter ſe. Coetus autem piratarum aut latronum civitas non eſt, quia criminis cauſa ſociantur; & hinc licet ut milites atque imperatores ſe gerant, non pro hoſtibus habendi ſunt, niſi forte mutatio incidat non in ſingulis tantum, quando ex prædone dux juſtus fit, ſed etiam in cætibus, ut qui prædones tantum fuerunt, aliud vitæ genus amplexi, civitas fiant. Etiam iſti habent ſummum imperium, qui pro parte habent, & pro ea parte juſtum bellum gerunt; item qui inæquali fœdere juncti ſunt.

Grot. d. c. 3. §. 3. Rhet. de pace c. 2. §. 11.

d. c. 3. §. 4. & l. 1. c. 4. §. 13. & 21.

IV. *Quid præter ſummum imperium requiritur ad bellum ſolenne?*

℟. Requiritur ut publice decretum ſit, ita ut ejus ſignificatio ab altera partium alteri facta ſit, unde promulgata prælia dicuntur. V. *An*

Grot. d. c. 3. §. 5.

Digitized by Google

V. *An in omni bello requiritur denunciatio?*

d. c. 3. §. 6. n. 1. in pr. Hugo de Roy de eo quod juſt. l. 1. tit. 7. n. 3. Rhet. de pace c. 2. §. 9. Schutz. vol. 2 Ex. 10. th. 6. lit. a.

℞. In bello defenſivo, & ubi vis illata arcetur, non requiritur, quia à natura cenſetur indictum, vim enim vi repellere naturaliter licet. In bello offenſivo, etiam quando dominus rei ſuæ manum injicere velit, requiritur, ut poſt denunciationem conſtare poſſit, an alius ipſe, & ſine vi ſatisfacere velit nec ne. Sic quoties pro re una res alia, multoque magis ſi res eorum qui debitori ſubditi ſunt, occupare, vel ſummam poteſtatem habentem impetere ex debito aut delicto ſubditi quis velit, interpellationem oportet intercedere quæ illum in culpa conſtituat.

VI. *Quid eſt belli indictio?*

℞. Belli indictio eſt actus, quo ejus, quem bello invadere decrevimus, amicitiæ & ſocietati renunciamus, ipſumque nihil ſibi niſi hoſtile à nobis exſpectandum, certiorem reddimus.

VII. *Quotuplex eſt belli indictio?*

Grot. d. c. 3. §. 7.

℞. Alia eſt conditionata, quæ cum

rerum

rerum repetitione conjungitur, e. g. eam ſe injuriam, niſi ab ipſis qui fecerint dematur, ſe ipſum omni vi depulſurum eſſe: nec neceſſe eſt ut hanc conditionatam pura ſubſequatur, licet aliquando fiat. Alia pura, quæ denunciatio in ſpecie indictio vocari ſolet, & eſt, qua ſimpliciter alterius amicitiæ & ſocietati renunciamus, eumque hoſtem noſtrum declaramus. Hoc plerumque fit, ubi bellum jam alter intulit, ſæpe etiam ubi quis ipſe ea deliquit quæ bellum merentur.

VIII. *An requiritur ut utrinque bellum indicatur?*

℞. Sufficit eam fieri ab altera partium, licet ſæpe utrinque indici ſoleat, ut de animo & jure noſtro reliqui fiant certiores. Et hunc in finem in regni vel provinciæ limitibus & aliis conſuetis locis ad tubarum clangorem bellum proclamatur & publicatur, *Wird mit ausblaſung der trompetten und offentlicher auſruffung an gewonlichen orthen angekundiget.* Qui modus promulgandi ex moribus populorum varius eſt, & non ex jure gentium. *Grot. d. c. 3. §. 7. n. 3. Schutz. d. Ex. 10. th. 6. lit. b.* *Grot. d. c. 3. §. 8.*

IX. *An*

IX. *An bellum geri poteſt, ſimul atque indictum?*

Bellin. de re milit. part. 1. tit. 8 n. 8. Ziegl. h.c.§.13. Text.c. 17.§.32. Grot.l.3. c. 3.§.8. in fin. & 13. aliter

℞. Non, ſed concedi debet tantum temporis ſpatium, quantum requiritur ad deliberationem & inde concipiendam reſponſionem, an ſponte alter ſatisfacere, an vero belli eventum exſpectare velit; ſicut in judiciis citato datur tempus ad deliberandum, an contendere, an concedere velit, & ſi contendere velit, ut inſtructus veniat ad reſpondendum.

X. *Quando bellum eſt indictum cui cenſetur eſſe indictum?*

Grot. d. c. 3. §. 9. & 10.

℞. Indictum bellum ei, qui imperium in populo ſummum habet, ſimul indictum cenſetur omnibus ejus non ſubditis tantum, ſed & qui ſe ſocios adjuncturi ſunt, ut qui acceſſio ſunt ipſius, & hoc eſt quod ajunt diffidato principe diffidatos ejus adhærentes. At eo bello abſoluto ſi ob auxilia ſuppeditata populus aut rex alter bello impetendi ſint, nova opus erit indictione, quia novum eſt bellum & jam non

non ut acceſſio ſpectatur, ſed ut principale aliquod.

XI. *Cur gentes ad bellum juſtum denunciationem requirunt?* *Ziegl. h.*

℟. Ut adhuc ultima vice alter de ſa- *c. §. 11.*
tisfactione moneatur, & ſi non ſatis- *Feld. ad Grot. h.c.*
faciat, ut bellum certum exſpectet. *§. 11. & Kulpis.*

XII. *Si jus legationum ſit violatum, an opus eſt denunciatione?* *cum ipſo aliter.*

℟. Affirmatur, non enim neceſſario *Grot. d.*
denunciatio fit per legatos, nam ad *c. 3. §. 14.*
violatores legatorum contemtoreſque *Alber. Gent. l. 2.*
juris eorum ſanctiſſimi, legati non mit- *c. 1.*
tuntur, ſed per literas & aliis modis, *p. 212. aliter.*
quibus tuto fieri poteſt.

CAPUT IV.

De jure interficiendi hoſtes in bello ſolenni, & alia vi in corpus.

CAPUT X.

Monita de his, quæ fiunt in bello injuſto.

CAPUT XI.

Temperamentum circa jus interficiendi in bello juſto.

I. *Quinam ſint belli effectus.*
II. *Vox licere quot modis ſumatur.*
III. *Quomodo hoſtem lædere liceat.*
IV. *Cur gentibus placuerit ut ex utraque parte & ſine ullo reſpectu ad cauſæ juſtitiam hoſtem lædere liceat.*
V. *Quinam ſub hac licentia lædendi comprehendantur.*
VI. *An hoſtium vere ſubditi ubique occidi poſſint.*
VII. *An captivi & ſupplices juſte propter talionem occidantur.*
VIII. *An propter pertinax ſtudium in partes & ſtrenuam defenſionem.*
IX. *An liceat hoſtem veneno tollere.*
X. *An aquas corrumpere ut bibi nequeant.*
XI. *An hoſtem immiſſo percuſſore interficere liceat.*
XII. *Cur tales percuſſores deprehenſi exquiſitis ſuppliciis affici ſoleant.*
XIII. *An ſtupra & adulteria in fœminas hoſtiles ſint permiſſa.*
XIV. *An effectus belli ſolennis quidem ſed injuſti, juſtitia intrinſeca juſti eſſe poſſint.*
XV. *Quinam hinc ad reſtitutionem teneantur.*
XVI. *An in bello juſto ratione cauſæ ſuæ, omnes de quibus jure gentium id licet, & de quibus agitur quæſt. 5. juſte occidi poſſint.*
XVII. *Quibus ergo juſte parcatur ex temperamento juris naturæ.*

I. *Quinam ſunt belli effectus?*

Grot. l. 3. c. 4. §. 3. ℞. UT liceat hoſtem lædere, & in perſona & rebus.

II. *Quid hoc eſt, licet?*

℞. Licere interdum dicitur id quod rectum & ex omni parte pium eſt, ut amare

amare Deum & proximum; interdum licere aliquod dicitur, non quod ſalva pietate & officiorum regulis fieri poteſt, ſed quod apud homines pœnæ non ſubjacet, ſic apud multos populos ſcortari licet, ſic regibus dicuntur omnia licere, quia ſunt exemti à pœnis humanis.

d. c. 4. §. 2. n. 1. & 2. l. 1. c. 1. §. 3. 9 & 17. & ibi Boecl.

III. *Quomodo ergo licet lædere hoſtem?*

℞. Hoſti hoſtem licet lædere in perſona & rebus, i. e. non ei tantum, qui ex juſta cauſa bellum gerit, quique lædit intra eum modum, qui naturaliter conceſſus eſt, ſed ex utraque parte & indiſtincte, ita ut eam ob cauſam nec puniri poſſit in alieno territorio deprehenſus tanquam homicida aut fur, nec bellum ipſi ab alio talis facti nomine inferri.

d. c. 4. §. 3.

IV. *Quæ eſt cauſa, cur hoc gentibus ita placuerit?*

℞. Quia inter duos populos de jure belli pronunciare velle periculoſum fuerat aliis populis, qui ea ratione bello alieno implicarentur. Deinde quia

Grot. d. c. 4. §. 4. Puff. l. 3. c. 1. §. 7. in not.

etiam in bello juſto vix ſatis cognoſci poteſt ex indiciis externis, quis juſtus ſit ſe tuendi & ſua recuperandi modus, ita ut omnino præſtiterit hæc religione bellantium exigenda relinquere, quam ad aliena arbitria vocare.

V. *Qui comprehenduntur ſub hac licentia lædendi?*

d. c. 4. §. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. ℞. Omnes, qui intra præſidia hoſtium ſunt, non tantum qui actu ipſo arma gerunt, aut qui bellum moventis ſubditi ſunt, ſed etiam peregrini, qui ante bellum eo iverunt, & poſt modicum tempus, intra quod diſcedere potuerant, manſerunt, & qui commiſſo cognitoque bello intra fines hoſticos veniunt. Referuntur huc infantes, fœminæ, ſenes, captivi, quibus vita non eſt promiſſa, ſupplices, dediti ſine conditione, obſides; in omnes hos competit poteſtas occidendi, quamdiu injuria ipſis non eſt remiſſa.

Puff. l. 8. c. 2. §. 6.

Grot. d. l. 4. §. 8. n. 2.

VI. *Quo in loco ſubditi hoſtium poſſunt occidi?*

Boecl. in diſſ. Quies in turb. p. 210.

℞. Qui ſunt ſubditi ex cauſa permanente, eos offendere ubique locorum li-

licet, in ſolo proprio, in ſolo hoſtili, in ſolo nullius, in mari. In territorio autem pacato eos interficere non licet propter jus ejus, qui ibi imperium habet, & quod hoc modo violaretur.

VII. *An cauſa interfectorum captivorum aut ſupplicum referri poteſt ad talionem?*

℞. Non, quia talio proprie exercen- *Grot. d.*
da eſt in eandem perſonam quæ deli- *c.4.§.13. & ibi*
quit. Contra vero ex bello plerum- *Ziegl.*
que id quod talio dicitur in malum redundat eorum, quorum in eo, ob quod accuſantur, nulla eſt culpa, quales ſæpe ſunt captivi & ſupplices.

VIII. *An propter pertinax ſtudium in partes & ſtrenuam defenſionem quis occidi poſtea poteſt, quando captus eſt?*

℞. Nemo eſt, qui talem ſupplicio di- *d.c.4.*
gnum judicet, maxime cum partes il- *§.13.n.2.*
læ aut à natura aſſignatæ ſunt, ut inter *& c.11. §.16.*
imperantes & parentes, aut honeſta *Obrecht.*
ratione electæ, ut qui aliis auxilium *de rat. bell. c.2.*
ferunt in juſto bello. Imo tantum *§18. Kul-*
abeſt, ut in eo crimen ſit, ut pro crimi- *pis. h.c.*
§.6. in med.

ne habeatur, ſi quis præſidio deceſſerit: interim tamen ut hoſtes occidi impune poſſunt.

IX. *An licet hoſtem tollere veneno?*

Grot d. c. 4. §. 16. Alb, Gent. l. 2. c. 6. p. 250. Oſiand. h. c. §. 16. aliter. jung. Zentgraf. diſſ. de armis in bello prohibitis.

℞. Jure naturæ licet: nam quem interficere licet, eum gladio, an veneno interimas nihil intereſt; licet generoſius ſit ita occidere, ut qui occiditur ſui defendendi habeat copiam, tamen huic non debetur, qui mori meruit. Jure gentium, quia communis eſt neceſſitas, ne pericula in bellis nimium intendantur, non videtur eſſe permiſſum. Et credibile eſt à regibus id profectum, quorum vita ab armis ante alios defenditur, à veneno minus, quam aliorum tuta eſt, niſi defendantur juris aliqua religione & metu infamiæ. Sic & videtur eſſe contra jus gentium ſpicula, fontes, & aquas veneno inficere, ut minuantur pericula in bello.

Grot. d. c. 4 §. 17. Alber. Gent. aliter. p. 256.

X. *Sed an licet aquas corrumpere ut bibi nequeant?*

℞. Affirmatur, id enim perinde habetur, ac ſi flumen avertatur, aut fontis venæ intercipiantur.

XI.

XI. *Licetne hoſtem interficere immiſſo percuſſore?*

℟. Per eos, qui fidem expreſſam vel tacitam violant, ut ſunt ſubditi, vaſalli, milites, recepti, ut ſupplices, advenæ, transfugæ, non videtur permiſſum, ne nimium intendantur pericula eorum, qui maxime eminent. Per alios videtur licere; nimirum hoſtem occidere ubivis licet, nec refert, quot ſint qui faciant.

Grot. d. c. 4 §. 18. jung. c. 1. §. 21. & ibi not. Alber. Gent. p. 275. junge tamen Puff. l. 8. c. 6. §. 18.

XII. *At vero tales percuſſores deprehenſi exquiſitis ſuppliciis affici ſolent?*

℟. Hoc non ideo venit, quod in jus gentium deliquerint: ſed quia eodem jure in hoſtem quidvis licet: gravius autem aut levius malum ſtatuit quiſque pro ſua utilitate. Nam ſic & exploratores deprehenſi peſſime tractari ſolent, quos tamen mittere jure gentium haud dubie licet.

Grot. d. c. 4. §. 18. n. 3.

Grot. d. c 4. §. 19. Alb. Gent. p. 421. Kulpis. b. c. §. 7. in fin.

XIII. *An ſtupra & adulteria in bello ſunt permiſſa?*

℟. Non, quia per denunciationem belli

Oſiand. ad Grot. h. c. §. 19.

belli renunciavimus tantum iſtis juribus, quæ ad ſecuritatem noſtram faciunt; & hoſtis noſter habet tantum jus ad ea media, quæ ad bellum gerendum & finem in eo obtinendum ſunt neceſſaria: qualia non ſunt ſtupra & adulteria, ſed tantum ſunt actus efferatæ libidinis, qui non bello magis, quam pace puniendi ſunt.

XIV *Si belli cauſa ſit injuſta, bellum autem ſolenniter ſit ſuſceptum, an effectus belli juſtitia intrinſeca juſti poſſunt?*

Grot. l. 3. c. 10. §. 3. Oſiand. h. c. §. 3. ℞. Si belli cauſa injuſta ſit, etiamſi bellum ſolenni modo ſit ſuſceptum, injuſti ſunt interna injuſtitia omnes actus, qui inde naſcuntur: ita ut qui ſcientes tales actus operantur, habendi ſint in eorum numero, qui ad regnum cœleſte ſine pœnitentia pervenire non poſſunt. Vera autem pœnitentia, ſi tempus & copia ſuppetat, omnino requirit, ut is, qui damnum dedit, ſive interficiendo, ſive res corrumpendo, l. 2. c. 17. §. 13. & 14. ſive prædas agendo, id ipſum reſarciat ipſis, quorum intereſt.

XV. *Qui-*

XV. *Quinam ergo ſunt iſti, qui hæc reſarcire debent?*

℞. Ad reſtitutionem tenentur belli auctores, ſive poteſtatis jure, ſive conſilio damnum dederint; etiamſi inſolitum ſit, dummodo bellum ſequatur, & tale quid juſſerint aut ſuaſerint, quod impedire potuerunt & non fecerunt. *d. c. 10. §. 4. l. 2. c. 21. §. 4. & 7. l. 3. c. 1. §. 3.* Sic duces tenentur de his, quæ ſuo ductu facta ſunt: & milites in ſolidum omnes, qui ad actum aliquem communem & individuum, puta urbis incendium, concurrerunt; *l. 2. c. 19. §. 11.* in actibus dividuis pro damno quiſque, cujus ipſe cauſa unica, aut certe inter cauſas fuit. Referuntur etiam huc iſti, qui aliis operam navarunt & in culpa ſunt. Item qui rem bello injuſto captam penes ſe habent, tenentur dominis eam reſtituere, ut tamen, ſi quid ſumtus aut operæ impenderint, deducere tantum poſſint, quantum domino valebat adipiſci deſperatam poſſeſſionem, & ſi rem emerint, pretium reſtituendum. *Grot. l. 3. c. 10. §. 6. l. 2. c. 10. §. 9.* Sin autem rei poſſeſſor culpæ exſors eam conſumſerit aut aliena-

verit, non tenebitur, niſi in quantum cenſeri poteſt locupletior factus.

XVI. *Si bellum ſit juſtum ratione cauſæ ſuæ, an omnes juſtitia interna occidi poſſunt, quos enarravimus?*

Grot. c. 11. §. 2. ℞. Non, juſte ſeu ex juſtitia interna nemo interfici poteſt, niſi aut in pœnam juſtam, aut quatenus abſque eo vitam & res noſtras tueri non poſſumus; licèt interdum accidat, ut citra propoſitum noſtrum etiam innocentem occidamus.

XVII. *Quid ergo dicendum de infantibus, fœminis, ſenibus &c?*

Grot. c. 11. §. 9. 10. 11. 12 13. 14. 15. 16. & 18. Ziegl h. c. & Feld. Alb. Gent. l. 2. c. 21. & 22. Seld. l. 6. c. 15 in fin. ℞. Ex rigore belli, quia ſunt partes iſtius corporis ſeu civitatis, cui bellum indiximus, occidi poſſunt; ex temperamento juris naturæ, quod reſpicit circumſtantias, & an vita noſtra & res ab iis non ſint tutæ, non poſſunt; & infantes excuſat ætas, fœminas ſexus, niſi virilia & arma tractent, aut alias in bello juvent; ſenes defectus virium, niſi conſilio vel alias noceant; ſacerdotes, item eos, qui literis operam dant, vitæ genus, niſi & hi ſervitia

tia militaria præſtent. Item agricolæ, mercatores, opifices, artifices, modo ad bellum nihil contribuant, vel negotiando in rebus ad militiam pertinentibus, vel arma fabricando, conficiendo pulverem pyrium. Captivis parcendum, quia arma poſuerunt, item deditis ſine conditione, ita ut nec talio, nec pertinax ſtudium ſufficiens ſit cauſa eos occidendi, niſi forte ſævitia hoſtis in captivos exerceri ſolita, aliter non poſſit coerceri, quam ſimili ſævitia. Sic & obſides non ſunt occidendi, niſi & ipſi aliquid commiſerint morte dignum. Adde tandem omnes commiſſiones, quæ ad jus conſequendum aut bellum finiendum nullius ſunt uſus, ſed meram habent virium oſtentationem propoſitam, & cum officio Chriſtiani hominis, & cum ipſa humanitate pugnare.

CAPUT V.

De rebus vaſtandis eripiendiſque.

CAPUT XII.

Temperamentum circa vaſtationem & ſimilia.

I. *An*

I. *An res hoſtium corrumpi & rapi poſſint.*
II. *An etiam res ſacræ.*
III. *An hæ ſint in Chriſti patrimonio.*
IV. *Quid ſi quis ex errore credat in ſimulacro numen aliquod ineſſe, an illud jure belli violare poſſit.*
V. *An res religioſæ violari poſſint.*
VI. *An res hoſtiles vi tantum eripi poſſint, an etiam dolo.*
VII. *An circa modum rapi aut corrumpi poſſint.*
VIII. *Quid ſi populatio hoſtem brevi ad pacem faciendam adigat.*
IX. *Quæ res non videantur vaſtandæ.*
X. *Quæ rationes & utilitates, præter æquitatem & humanitatem moderationem ſuadeant.*

I. *Poſſumuſne res hoſtium vaſtare eaſque iis eripere?*

Grot. l. 3. c. 5. §. 1. Puff. l. 8. c. 6. §. 18. in fin. Oſiand. h. c. Obſ. 1.

℞. Affirmatur; nam contra naturam non eſt ſpoliare eum, quem honeſtum eſt necare, & jure belli aut eripi, aut corrumpi poſſunt munitiones hoſtium, portus, urbes; viri, naves, fructus & ſi qua ſunt ſimilia.

II. *An & res ſacræ?*

d. c. 5. §. 2. n. 1.

℞. Quia res ſacræ ſunt ejus, qui ſummum imperium in populo obtinet, merito & hæ res cedunt victori.

III. *At vero res ſacræ ſunt in Chriſti patrimonio?*

℞. Chri-

℞. Chriſti patrimonium non eſt de hoc mundo; hinc cum ſacra ſint publica, quando populus alteri populo aut regi ſe dedit, tum etiam ea dedit, quæ divina dicuntur, juxta illud:

deduntque ſe, divina humanaque omnia.

Et ideo jus publicum in ſacris conſiſtere dicitur: & populus ipſe mutata voluntate propter utilitatem & neceſſitatem publicam ex ſacro profanum poteſt facere; certo indicio, hæc bona quidem ex privatorum dominio & poteſtate exiviſſe, & ſacra dici à fine, cui deſtinata ſunt, non autem ex illo, quod ſummæ poteſtati in omnia reip. bona competit, & dominium eminens vocatur. Propter quod etiam procedunt ab imperantibus conſtitutiones de ſacris rebus non alienandis vel oppignorandis, niſi certis caſibus.

IV. *Quid ſi quis ex errore credat, in ſimulacro numen aliquod ineſſe?*

℞. Id violari aut corrumpi nefas eſt ab iis, qui in ea perſuaſione conveniunt, ex talis opinionis poſitione, ſeu quia

Grot. d. c. 5. §. 2. n. 1. & 2. Conring. ad B. Innocent. X. c. 6. Maurit. de ſecularis. bon. eccleſ. c. 5. Kulpis h. c. §. 1. in fin. Oſiand. h. c. §. 2. cum pluribus aliis aliter. Grot. d. c. 5. §. 2. n. 4. Oſiand. ibi & Ziegl. Nov. 37. Zepper. de Polit. Eccleſ. l. 2. c. 26. & de leg. Moſaic. l. 4. c. 10. Hortled. de cauſ. bell. Germ. tom. 1. l. 5. & 6.

quia conſcientia erronea obligat ut recta. Aliud eſt, ſi hoſtes non idem ſentiant, ab his enim recte talia ſimulacra ſeu idola abolentur, & bona ſacra in cultum idololatricum deſtinata in alios pios uſus & verum cultum convertuntur.

V. *Quid dicendum de rebus religioſis?*

Grot. d. c. 5. §. 3. ℞. Idem & de religioſis intelligi debet. Nam hæc quoque non mortuorum ſunt, ſed viventium ſive populi alicujus ſive familiæ. Quare ſicut ſacra loca ab hoſtibus capta, ita & religioſa talia eſſe deſinunt; dummodo ipſa mortuorum corpora non male tractentur, quia id contra jus eſt hominum ſepeliendorum. l. 2. c. 19. §. 2. §. 6.

VI. *An res hoſtium tantum vi poſſunt eripi an etiam dolo?*

Grot. d. c. 5. §. 4. ℞. Non vi ſola res hoſtium hoſtibus eripi poſſunt, ſed & doli, qui perfidia carent, permiſſi cenſentur.

Grot. l. 3. c. 12. §. 1. Franciſ. a Vict. de jure bel. n. 56. VII. *An citra modum res hoſtium poſſunt corrumpi aut iis eripi?*

℞. Non, ſed deſiſtendum eſt vel quando id acquiſivimus, quod par eſt illi,

illi, quod nobis debetur, vel quando tantum damni datum fuit, quantum vindictæ modum non excedit, vel quantum requiritur, ut pericula futura, ne ſcilicet de novo nobis inferatur bellum, & ſic bellum ex bello naſcatur, evitare poſſimus. Quare ut propter pecora abacta aut domos aliquas incenſas totum regnum vaſtetur, æquitas non fert. *Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 72.*

VIII. *Quid ſi populatio hoſtem brevi ad pacem faciendam ſubigat?*

℟. Stultum eſt nullo ſuo bono nocere alteri, ſed ſi vaſtatio ad pacem adigat hoſtem, non eſt ratio parcendi. Quamvis ſi rem recte expendas, plerumque admittantur talia odio magis quam prudenti ratione. *Grot. d. c. 12. §. 1. n. 2. & 3. Alber. Gent. l. 2. c. 23. p. 448.*

IX. *Quæ ergo res non videntur vaſtandæ?*

℟. In quibus ceſſat ratio vel neceſſitatis vel utilitatis; ſic poſt plenam victoriam horrificum, nefarium & omni odio dicitur imbutum bellum, quod parietibus, tectis, columnis, poſtibus fit. Sic ſi magna ſpes ſit celeris victoriæ, *Grot. l. 3. c. 5. §. 2. n. 3.*

d. c. 12. riæ, cujus præmium & ager & fructus
§. 3. jung. futuri ſint, his parcendum: nam jam
Fus-
Knechtz. res hoſtiles non diripies, nihil enim
beſtall. amplius eæ ad iſtum pertinent, tuæ
de an.
1570. ſunt, tuas res perdes. Si hoſtes aliun-
art. 53. de, quo ſe ſuſtentent, habeant, puta
& Kul-
pis. h. c. mare, ſi fines alii pateant, agricultura
§. 3. lit. 1. etiam in ipſo collimitio tuta maneat, & potius tributum exigatur. Et hinc non tantum agricolæ, ſed & animalia, quibus arant, & ſemina, quæ ad agrum portant, extra belli periculum poni debent. Sic rebus quæ ad bellum faciendum aut ducendum nihil momenti habent, ut ſunt templa, porticus, ſtatuæ & ſimilia, etiam durante bello parcendum: & quidem in tem-
d. c. 12. plis ſpecialis ratio accedit, quod ſa-
§. 6. cris uſibus dicata ſunt, & ſi nullum inde ſit periculum, talia ædificia, & quæ eis accedunt, conſervari ſuadet rerum divinarum reverentia, inter eos maxi-
Ziegl. in me, qui eundem Deum ex eadem lege
com. h. c. colunt, etiamſi forte ſententiis quibuſdam aut ritibus diſſideant. Conſuetudo tamen fere eſt quarundam gen-

gentium, ut campanæ rebus ſacris deſtinatæ certa pecuniæ ſumma redimantur. Idem dicendum de religioſis & illis, quæ in honorem mortuorum ſtructa ſunt; nam & hæc niſi contemta humanitate violari non poſſunt. Grot. d. l. 12 §. 7. Text. c. 18. n. 37.

X. *Præter rationem æquitatis & humanitatis ſuntne adhuc aliæ rationes, quæ hoc ſuadent?*

℞. Affirmatur, talis enim moderatio hoſti magnum telum eripit, deſperationem; per ſe fert ſpeciem magnæ de victoria fiduciæ; clementia per ſe eſt apta frangendis & conciliandis animis. Inprimis autem ſummarum poteſtatum & ducum, qui Chriſtianos ſe & à Deo ab hominibus haberi volunt, officium eſt, violentis urbium direptionibus, & ſi quid his ſimile eſt, intercedere, ut quæ abire non poſſint ſine graviſſimo multorum innocentium malo, & ſæpe ad belli ſummam parum proficiant: ita ut bonitas Chriſtiana fere ſemper, ipſa quoque juſtitia plerumque ab iſtis abhorreat. d. c. 12. § 8. n. 1. 2. & 4.

CAPUT VI.

De jure acquirendi bello capta.

CAPUT XIII.

Temperamentum circa res captas.

I. *Capta in bello cui cedant.*

II. *Quando res cenſeantur captæ.*

III. *An res, quæ non ſunt hoſtium, quamvis apud ipſos inventa, bello acquiri poſſint.*

IV. *An res exterorum in navi hoſtili repertæ.*

V. *An hoſtibus erepta vindicari poſſint à prioribus dominis.*

VI. *An res in bello publico ac ſolenni captæ ſingulis capientibus, an vero toti populo acquirantur.*

VII. *An & quando ſinguli capta ſibi acquirant.*

VIII. *An ſinguli aliquid extra miniſterium publicum facere poſſint.*

IX *Quas res ſinguli ſibi acquirant.*

X. *Quot modis præda tribui ſoleat.*

XI. *An prædæ conceſſio ſemper ſit mera donatio.*

XII. *An & cur ſociis pars prædæ concedatur.*

XIII. *Cur aliquando ſubditis.*

XIV. *Cui res ſit addicenda ſi apud populum bello non permixtum controverſia oritur de re bello capta.*

XV. *An extra territorium bellum gerentium capta fiant capientium.*

XVI. *An hoc jus acquirendi res bello captas ita proprium ſit belli ſolennis, ut in aliis bellis locum non habeat.*

XVII. *An res in bello juſto ultra debitum modum captæ retineri poſſint.*

XVIII. *An tantum capi poſſint res ad conſecutionem debiti primarii, an & ſubnaſcentis.*

XIX. *Quid ſi iſti quocum res capiuntur ſint extra culpam.*

I. *Capta*

I. *Capta in bello cuinam cedunt?*

℞. Bello juſto ea nobis jure naturæ acquiruntur, quæ aut paria ſunt ei; quod cum nobis ſit debitum, aliter conſequi non poſſumus, aut etiam quæ nocenti damnum inferunt intra æquum vindictæ modum; id quod & Deus probat in lege à Moſe data. Jure gentium non tantum is, qui ex juſta cauſa bellum gerit, ſed & quivis in bello ſolenni & ſine fine modoque dominus fit eorum, quæ hoſti eripit, eo ſenſu, ut à gentibus omnibus & ipſe, & qui ab eo titulum habent, in poſſeſſione rerum talium tuendi ſint: quod dominium quoad effectus externos, in quantum non habetur pro fure & proprio nomine pro lubitu de hac re diſponere poteſt, licet appellare.

G rot. l. 3. c. 6. §. 1. n. 1. *Kulpis. h. c. §. 1.* *Deut. 20. verſ. 14.* *Grot. d. c. 6. §. 2.*

II. *Quando res cenſentur captæ?*

℞. Res mobilis capta dicitur, ubi intra fines, i.e. præſidia hoſtium perducta fuerit; eodem enim modo res amittitur quo poſtliminio redit, redit autem ubi intra fines imperii eſſe

Grot. d. c. 6. §. 3. n. 2.

cœpit, ſive intra præſidia. Et quamvis res captæ ſtatim dicantur fieri capientium, tamen cum conditione aliqua, continuandæ ſcilicet eo uſque poſſeſſionis, intelligi debet. Cui conſequens eſſe videtur, ut in mari naves, & aliæ res captæ cenſeantur tum demum, cum in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota claſſis ſe tenet, perducta ſunt. Hæc tamen apud quaſdam gentes aliter determinari poſſunt. Res immobiles captæ intelliguntur, quæ manſuris munitionibus ita includuntur, ut non niſi iis expugnatis parti alteri palam aditus non ſit: ſeu in quibus non eſt momentanea, ſed firma poſſeſſio.

Groeneweg. de LL. abrog. ad capt. & poſtl. reverſ. Ziegl. h. c. §. 3. Grot. d. c. 6. §. 4. n. 1.

III. *Quid ſi res capta non ſit hoſtium?*

℞. Ut res aliqua belli jure noſtra fiat, requiritur ut hoſtium fuerit: nam quæ res apud hoſtes quidem ſunt, puta in oppidis eorum, aut intra præſidia, ſed quarum domini nec hoſtium ſint ſubditi nec hoſtilis animi, eæ bello acquiri non poſſunt: nam

Grot d. c. 6. §. 5.

nam & ratio deficit, non enim habentur pro rebus nullius, & jus hoc mutandi dominii odioſum eſt, quam ut produci debeat; & à rebus exterorum non metuitur damnum, quomodo ab exteris ipſis, qui tempore indicti belli apud hoſtes deprehenduntur & intra modicum tempus non diſcedunt. Si tamen eo conſilio ſint miſſæ ad hoſtem, ut eum juvent, merito habentur pro hoſtilibus.

Ziegl. d. §. 5. aliter.

IV. *Quid ergo juris, ſi res exterorum inveniantur in navi hoſtili?*

℞. Cenſentur eſſe hoſtiles, uſque dum hæc præſumtio validis in contrarium probationibus elidatur.

Grot. l. 3. c. 6. §. 6.

V. *An quæ hoſtibus erepta ſunt poſſunt vindicari ab his, qui ante hoſtes noſtros ea poſſederunt & bello amiſerunt?*

℞. Non, quia jus gentium hoſtes primum dominos fecit dominio externos, deinde nos.

d. c. 7. §. 1. Puff. l. 8. c. 6. §. 20.

VI. *Cuinam acquiruntur res hoſtiles in bello publico ac ſolenni, an populo, vel iſti, cujus auſpiciis bellum*

Frantz. 2. reſol. 9. §. 47. & 53. Ziegl. h. c. §. 7.

geritur, an ſingulis, qui de populo aut in populo ſunt?

Grot. d. c. 6. §. 8. & 9 Puff. l. 8. c. 6. §. 21.

R. Res quæ ſunt nullius, quales ſunt res hoſtium, quia non amplius nobiſcum in ſocietate vivunt, & ipſis non amplius debemus jura, quæ ex ſocietate fluunt, quale etiam eſt jus dominii, fiunt capientium, ſed tam eorum, qui per alios, quam qui per ſe capiunt: naturaliter enim homo hominis alterius volens volentis inſtrumentum eſt. Ita non ſervi tantum, aut filii, ſed & liberi homines, qui in piſcando, aucupando, venando, margaritas legendo operam ſuam addixerunt aliis, ſtatim quod acceperunt, acquirunt ipſis, quibus operam navant, & ſic milites iſtis, qui ſunt principales belli auctores: perinde enim eſt, per ſe quis faciat aliquid, an per alium.

VII. *An ergo ſinguli nihil ſibi acquirunt?*

Grot. d. c. 6. §. 10. Puff. l. 8. c. 6. §. 21 in fin. Kulpis. h. c.

R. Diſtinguendum inter actus vere publicos belli, & inter actus privatos, qui fiunt occaſione publici: per hos actus privatis res quæritur

primo

primo ac directe, per illos actus populo.

VIII. *At vero ſinguli ſeu privati nihil poſſunt facere niſi in miniſterio publico.*

℞. Singuli ſeu privati, qui in bello aliquid faciunt, ſemper quidem ſunt in miniſterio publico, ſed non omnia faciunt, quia ſunt in miniſterio publico, e. g. quæ in liberis ſeu injuſſis excurſibus, vel etiam contra expreſſas prohibitiones capiunt.

Ziegl. h. c. & de jur. maj. l. 1 c. 33. §. 77. Text. c. 18. n. 67. aliter.

IX. *Quales ſunt res, quas ſinguli ſic ſibi acquirunt?*

℞. Res ſoli, quia niſi publico actu, inducto exercitu, impoſitis præſidiis capi non ſolent, populi fiunt: res mobiles & ſe moventes ſi capiant in miniſterio publico primo ac directe populo acquirunt, & ab hujus conceſſione eſt, quicquid ex his rebus ſibi vel retinent, ut in direptionibus aut populationibus militibus conceſſis, vel quicquid ex præda ipſis tribuitur: vel extra miniſterium publicum, ut modo diximus, & ſibi primo &

Grot. d. c 6. §. 11. & 12.

Cujac. l. 19. obs. 7. aliter. Text. d. l. & alii.

d. c. 6. directe acquirunt; niſi & in his rebus
§. 13. lex civilis dominium ſingulorum antevertat, ſic lege introduci poteſt, ut quæ apud nos reperiuntur hoſtium res, publicæ fiant.

d. c. 6. X. *Præda quot modis tribui ſolet?*

§. 22. n. 1. Seld. l. 6. c. 16. Str. Ex. 41. th. 18. & 19. R. Sicut res aliæ, ita præda poteſt à populo aliis concedi, non tantum poſt acquiſitionem, ſed & ante eam, ita ut ſubſecuta captura conjungantur actiones brevi manu: nec tantum ea conceſſio nominatim fieri poteſt, ſed & in genere, ut viduis, ſenibus & egentibus pupillis pars prædæ dari poteſt.

XI. *An hæc juris tranſlatio ſemper eſt mera donatio?*

Grot. d. c. 6. §. 22. n. 2. R. Non, ſed interdum contractus, interdum aut ſolutio ejus, quod debetur, aut remuneratio ob damna, quæ quis paſſus eſt, aut ob id quod ipſe bello impendit, ſive ſumtu ſive opera, ut cum ſocii aut ſubditi nullo ſtipendio militant, aut non tali, quod operæ reſpondeat. Nam ex his cauſis prædam aut omnem, aut ejus partem

Digitized by Google

partem concedi ſolitam videmus. Et hinc receptum, ut ſua faciant, quæ capiunt aut ſocii aut ſubditi, qui ſine ſtipendio & ſuo ſumtu ſuoque periculo bellum gerunt. *Text. d. c. 18. n. 67.*

XII. *Quæ eſt ratio in ſociis?*

℟. In ſociis ratio eſt manifeſta, quia naturaliter ſocius ſocio tenetur ad reparationem damnorum, quæ ob negotium commune aut publicum eveniunt. Adde, quod opera quoque gratis præſtari vix ſoleat. Credibile ergo eſt, niſi cauſa alia appareat, puta beneficentia mera, aut contractus antecedens, ſpem ex hoſtibus lucrandi ſpectatam eſſe in damni & operæ compenſationem. *Grot. l. 3. c. 6. §. 23.*

XIII. *Quæ eſt ratio in ſubditis?*

℟. In ſubditis id non æque evidenter procedit, quia hi operam civitati ſuæ debent: ſed contra occurrit, quod ubi non omnes, ſed aliqui militant, his ipſis à corpore civitatis retributio debetur ejus, quod plus cæteris operæ aut ſumtus impendunt, multoque magis damnorum, in cujus retribu- *d. c. 6. §. 24. Puff. l. 7. c. 4. §. 5. Horn. l. 2. c. 2. §. 17.*

tionis certæ locum ſpes prædæ totius aut partis incertæ facile nec ſine ratione conceditur. Cæterum hodie paſſim uſurpatur, ut in direptionibus oppidorum & præliis ſuum quiſque faciat, quod cepit: in excurſibus vero capta communia fiant eorum, qui in comitatu ſunt, inter ipſos pro dignitatis ratione partienda.

Grot. d. c. 6. §. 24. n. 8. & Kulpis. ibi.

XIV. *Si apud populum bello non permixtum controverſia oriatur de re bello capta, pro quo judicabit?*

d. c. 6. §. 25.

℟. Addicenda ei, cui faveant leges aut mores populi, à cujus partibus res capta eſt: quod ſi ejus nihil probetur, ex jure gentium res ipſi populo adjudicanda, ſi modo ea res in actu bellico capta.

XV. *An extra territorium utriuſque partis bellum gerentis capta fiunt capientium?*

d. c. 6. § 26. n. 2. & c. 4. §. 8. n. 2. h. l. & ibi not.

℟. Sicut & hoſtem ubique licet interficere, ita & in rebus locum non conſideramus. In loco tamen pacato is qui imperium habet, poteſt lege ſua

ſua prohibere, ne id fiat, & ſi contra legem factum ſit, de eo tanquam de delicto poſcere poteſt, ut ſibi ſatis fiat.

XVI. *An hoc jus externum acquirendi res bello captas ita proprium eſt belli ſolennis, ut in aliis bellis locum non habeat?*

℞. Si ſint alia bella inter populos utrinque majeſtate pollentes geſta, etiam locum habet: ſin autem ſint inter cives, ſive magna ea, ſive parva ſint, nulla fit dominii mutatio, niſi auctoritate judicis. Sic etiam in repreſſaliis aliter non obtinet. *Ziegl. h. c. § 7. Grot. h. l. aliter.*

XVII. *Quæ in bella juſto capta ſunt ultra debitum modum, an retineri poſſunt?*

℞. Non ultra licitum eſt capere aut habere, quam cauſa ſubeſt debendi in hoſte, excepto quod etiam extra eam ad ſecuritatem neceſſariam res poſſunt detineri, ſed reſtituendæ ceſſante periculo in ſe aut in pretio, nam quod in re pacatorum liceret, multo magis in re hoſtium licet. *Grot. l. 3. c. 13. §. 1. n. 1.*

XVIII. *An*

XVIII. *An res ſubditorum tantum capi & acquiri poſſunt ad conſecutionem debiti primarii, unde ortum eſt bellum, an & ſubnaſcentis?*

d. c. 13. §. 3. ℞. Res ſubditorum non tantum capi poſſunt & acquiri ad conſecutionem debiti primarii, unde ortum eſt bellum, ſed & ſubnaſcentis, ita ut & impenſæ in bellum factæ & damna inde orta præſtari debeant.

XIX. *Quid ſi iſti, quorum res capiuntur, ſint extra culpam?*

d. c. 13. §. 3. n. 2. & 3. & c. 2. §. 5. n. 1. & §. ult. ℞. Æquitas vult, ut cum tantum quaſi fidejuſſorio nomine ſint obſtricti, ipſis relinquantur res iſtæ, quibus nos facilius, quam ipſi careamus, præſertim vero ſi ſatis appareat, illos ipſos id quod eo modo amiſerunt à civitate ſua non recuperaturos. Sic & in repreſſaliis, quamdiu ſpes eſt, nos noſtrum ſatis facile conſequi poſſe ab originariis debitoribus, aut ab iis, qui jus non reddendo ſe debitores faciunt, ad eos, qui culpa vacant, non veniendum.

CA-

CAPUT VII.

De jure in captivos.

CAPUT XIV.

Temperamentum circa captivos.

I. *An & cur bello capti in ſervitutem redigantur.*
II. *An hoc tantum ſit intelligendum de ſubditis hoſtium perpetuis, an & de aliis ibi deprehenſis.*
III. *An etiam poſteri eorum ſervi fiant.*
IV. *Quæ ſint hujus juris effecta.*
V. *An incorporalia belli jure acquirantur.*
VI. *Captivi an populi, an ſingulorum capientium fiant.*
VII. *An bello injuſto captis aufugere liceat.*
VIII. *An gratitudo, quam captivus domino ob vitam relictam debet, hoc permittat.*
IX. *An ſervus domino reſiſtere poſſit.*
X. *An bello capti neceſſario apud omnes gentes ſervi fieri debeant.*
XI. *Quo uſque homines capere liceat juſtitia interna.*
XII. *An jus vitæ & necis in ſervos competens juſte ſemper exerceatur.*
XIII. *Quomodo ab iis exigendæ ſint operæ.*
XIV. *An bello juſto capto fugere liceat.*
XV. *Quid circa captivum faciendum ſit ubi ſervitus in uſu non eſt.*

I. *An captivi poſſunt fieri ſervi?*

℟. Ut captores à ſummo illo rigore, quo omnes captivos & ſtatim & poſt moram quamdiu inju- Grot. l. 3. c. 7. §. 5.
riam

riam non remiſerunt, poſſunt occidere, abſtineant, apud omnes gentes neceſſitas & utilitas vult, ut capti poſſint in ſervitutem redigi.

II. *An hoc intelligendum tantum de iis qui ſunt ſubditi hoſtis perpetui, & qui ſe dedunt, aut ſervitutem promittunt?*

d. c. 7. ℞. Non tantum qui ſe dedunt aut
§. 1. n. 1. & 2. c. 4. ſervitutem promittunt pro ſervis ha-
§. 7. beri poſſunt, ſed omnes omnino bello capti, ex quo ſcilicet intra præſidia perducti ſunt; & omnium eadem ſors eſt, etiam eorum, qui fato ſuo, ut diximus, cum bellum repente exortum eſſet, intra hoſtium fines deprehenduntur.

III. *An etiam poſteri ipſorum ſervi fieri poſſunt?*

d. c. 7. ℞. Affirmatur, 1. quia ſi captores
§. 5. n. 2. Grot. l. 2 ſummo jure utantur, illi ipſi naſcituri
c. 5. §. 29. non ſunt. 2. diu alendi ſunt è ſervis
n. 2. Puff. l. 6. nati, antequam opera eorum domino
c. 3. §. 9. utilis eſſe poſſit, & ſequentes operæ ſui temporis alimentis reſpondent.

IV. *Quæ ſunt effecta hujus juris?*

℞. Ef-

℟. Effecta hujus juris infinita ſunt: nulla enim perpeſſio eſt, quæ ſtricto jure belli non impune illis imponatur, ut modo diximus; & res omnes, quæ captæ fuerunt, cum perſona acquiruntur domino. *Grot. l. 3. c. 7. §. 3. n. 1. & 2. Horn. l. 2. c. 1. §. 4. Ziegl. h. c.*

V. *An incorporalia belli jure acquiruntur?*

℟. Non acquiruntur primo ac per ſe, ſed media perſona cujus ea fuerunt. Excipienda tantum ea, quæ ex ſingulari perſonæ proprietate fluunt, ac proinde inalienabilia ſunt, ut jus patrium. Hæc enim ſi manere poſſunt, manent penes perſonam, ſc. quando pater revertitur ex captivitate, ſi non, extinguuntur, & liberi cenſentur eſſe ſui juris, nam qui jam nati ſunt tempore captivitatis, non fiunt ſervi, niſi & ipſi capiantur. *d. c. 7. §. 4. Puff. l. 8. c. 6. § 22. Grot. l. 2. c. 5. §. 5. Grot. l. 3. c. 9. §. 7.*

VI. *Qui capiuntur populine an ſingulorum fiunt?*

℟. Homines hac in re jure belli rebus æquantur, & ſic ex his, quæ de præda diximus, definiendum eſt. *Grot. l. 3. c. 7. §. 5. n. 4.*

VII. *Qui bello injuſto capti ſunt, poſſunt*

ſuntne aufugere, vel etiam ii; qui ex iis nati ſunt?

d. c. 7. §. 6. n. 1. ℞. Aufugere poſſunt, ſive bello manente, ſive pace facta; ſive ad ſuos ſive ad alios. Priori caſu jure poſtliminii conſequuntur libertatem, poſteriori caſu, ſc: ſi fugiant pace facta vindicari poſſunt à domino, ipſiſque reddendi ſunt; quia jure gentium conſequitur dominium externum, quod effectum non haberet, ſi pace facta aufugere poſſent. Si neſciatur ubi ſint; aufugientium animis nullum vinculum videtur eſſe injectum: quia cum belli cauſa ſit injuſta, ipſe captor juſtitia interna eos retinere non poterat, & ſic aufugiendo propter defectum judicii humani ſibi ipſis jus dicunt. Sic & ſuas res quas retinere captor non poterat, ſine furti vitio auferunt, aut laboris ſui mercedem, ſi quam ſupra alimenta præſtari æquum eſt, nam & hic judicium deficit, & debitum ex facti evidentia ſatis cenſetur probatum, ſi conferantur hujus captivi operæ cum operis aliorum, quibus alimenta &

d. c. 7. §. 6. n. 1.

l. 3. c. 10. §. 3.

l. 1. c. 3 §. 2.

Grot. l. 3 c. 7. §. 6. n. 4. jung. l. 2. c. 7. §. 2. in fin. Kulpis. h. c.

& mercedem præſtamus; modo ipſe neque ſuo, neque publico nomine quicquam debeat domino, aut ei, cujus jus dominus acceperat.

VIII. *At vero captor vitam donavit, ergo propter vinculum gratitudinis videtur eſſe obligatus, ut nec aufugere, nec res ſuas, nec mercedem auferre poſſit, nam vita eſt res inæſtimabilis.* Ziegl. h. c. §. 6. & Os aliter.

℞. Talis captor non habuit jus ipſi auferendi vitam, & ſic ipſi reliquit quod jure naturæ relinquendum erat, nec liberalitas eſt in eo quod meum eſt, & auferri non debet. Sic quamvis latro vitam mihi non auferat, tamen ſi ex ipſius captivitate evadam non pecco, nec furtum eſt, ſi furi res meas iterum eripiam. Et licet talis fuga & ſubductio deprehenſa graviter puniri ſoleat, tamen hæc & alia multa faciunt potentiores, non quia æqua ſunt, ſed quia ipſis expediunt. Grot. l. 3. c. 7. §. 6. n. 4. in fin.

IX. *Si dominus jus ſuum externum exſequi velit, an ſervus poteſt reſiſtere?*

d. c. 7. §. 7. & l. 1. c. 4. §. 2.

℟. Hoc jus externum, quia non ſola agendi impunitate, ſed & judiciorum tutela conſtat, inane erit, ſi ex adverſo reſiſtendi jus maneat. Nam ſi domino vi reſiſtere liceat, licebit & magiſtratui dominum tuenti, cum tamen magiſtratus ex jure gentium dominum in illo dominio ejuſque uſu defendere debeat.

X. *An neceſſario apud omnes gentes capti in bello fiunt ſervi?*

d. c. 7. §. 8. Hornl. 1. c. 3. §. 3.

℟. Si neceſſitas & utilitas hoc exigant, jus gentium apud omnes gentes vult potius, ut capti in ſervitutem redigantur, quam ut occidantur: & ſi bella aliter geri poſſint, quam ut capti libertatem amittant, & ſervi fiant, ne quidem ſervi fiunt, quia ceſſat ratio neceſſitatis. Sic inter Chriſtianos bello orto capti non fiunt ſervi, ita ut vendi poſſint, ad operas urgeri, & alia pati, quæ ſervorum ſunt, nam non opus eſt inter ipſos, ut à miſeris hominibus interficiendis abducantur minoris ſævitiæ conceſſione, reverentia enim Chriſtianæ religionis ſufficit.

d. c. 7. §. 9. n. 1. Gudel. de jur. noviſſ. l. 1. c. 4. Str. 40. th. 70. Schutz. vol. 2. Ex. 10. th. 13. lit. F.

Manſit

Manſit tamen etiam inter Chriſtianos mos captos cuſtodiendi, donec perſolutum ſit pretium, cujus æſtimatio in arbitrio eſt victoris, niſi certi aliquid convenerit expreſſis pactis, quæ hodie vocari ſolent *Cartel.* Inter Chriſtianos & Mahumetiſtas adhuc ſervi fiunt, quia alio remedio ab interfectione Mahumetiſtæ non poſſunt prohiberi. *d. c. 7. §. 9. n. 2. Text. c. 18. n. 41. Grot. l. 3. c. 9. Kulpis. h. c.*

XI. *Ubi ergo ſervitus adhuc obtinet, quando cenſetur juſta?* *Grot. l. 3. c. 14. §. 1. n. 1.*

℞. Licita eſt talis acquiſitio juſtitia interna, quouſque debiti aut primarii aut ſubnaſcentis quantitas patitur, niſi forte in ipſis hominibus peculiare ſit delictum, quod libertatis damno puniri æquitas ferat. Et hactenus juſtum bellum gerens in hoſtis ſubditos captos jus habet, idque in alios valide transfert: habita tamen æquitatis & bonitatis ratione in captis, prout vel arma geſſerunt, vel alias contra nos operas præſtiterunt, vel non, prout diximus, cum de interficiendis hoſtibus ageretur. *Grot. l. 3. c. 4. §. 6.*

XII. *Ex temperamento belli, vel habita ratione, quod capti nullam amplius injuriam nobis inferant, quid juris in eos habemus?*

Grot. d. c. 14. §. 3 & 4. §. 2. l. de his, qui ſui vel alieni juris. l. un. C. de emend. ſerv.

℞. Jus vitæ & necis, quod rigor belli domino concedit, ex æquitate domino præſtat, ut domeſticam habeat juriſdictionem, ſed eadem religione exercendam, qua publica exercetur: etiam in minoribus correctionibus, puta in verberibus, nam & hic adhibenda eſt æquitas, imo clementia.

XIII. *Quid de operis dicendum?*

d. c. 14. §. 5. n. 1. Puff. l. 6. c. 3. §. 8. Boecl. Inſt. Pol. l. 1. c. 4. p. 75. Grot. d. §. n. 2. & 3. Grot. l. 1. c. 1. § 6. l. 2 c 14. §. 6 Seld. l. 6 c. 7. p. 737. & ſeqq.

℞. Operæ cum modo exigendæ ſunt, & valetudinis ſervorum humane habenda ratio. Et pro his alimenta ſervo debentur. Imo ſi quid fecerit ſervus, quod ſervilis officii modum excedit, aut quod non ex imperio, ſed ex voluntate præſtatur, ubi ex miniſterio in affectum amici tranſitur, beneficii materia invenitur. His conſentaneum eſt, ut ſi quid ſervus ſuum defraudans genium comparſit, aut ſucciſivi temporis diligentia quæſivit, id aliquo modo ſit ipſius, quod ipſi citra deli-

delictum ſuum aut domini neceſſitatem auferri non debet: nam ſervi utilitas utilitatibus domini ſubeſt, magis etiam, quam res civium civitati. Sic ex humanitate & beneficentia venit, ut poſt longas operas aut valde magnas libertas detur ſervo, quod fit per manumiſſionem. *Grot. d. c. 14. §. 6. n. 4.*

XIV. *An fugere fas eſt ei, qui bello juſto captus eſt?*

℞. Non, quia jure gentium operas ſuas civitatis nomine debet: niſi intolerabilis ſævitia hanc neceſſitatem ipſi imponat. Sic & nati ex ſervis interdum domino tenentur interno jure: ſi enim parentes ſuo delicto pœnam mortis erant commeriti, poterunt eorum poſteri, qui ſperabantur, ad vitam ſervandam obſtringi ſervitio, quia alioqui exſtituri non fuerant; pro debito autem civitatis nondum nati non tenebuntur, ſecus quam ii, qui jam nati erant, quique ut pars civitatis, non minus quam parentes ipſi obligari poterant. *d. c. 14. §. 7 & 8. & Os. ibi.*

XV. *Quid juris ex temperamento*

 belli

belli apud eos ubi ſervitus non viget?

d. c. 14. §. 9. & c. 7. §. ult. Gent. l. 2. c. 15. Kulpis. h. c.

℞. Optimum erit permutari captivos; proximum dimitti pretio non iniquo. Hoc quale ſit præciſe definiri non poteſt: ſed humanitas docet, non ultra intendi debere, quam deducto, ne egeat captus rebus neceſſariis. Alibi, ut dictum, hoc pactis definitur.

CAPUT VIII.

De imperio in victos.

CAPUT XV.

Temperamentum circa acquiſitionem imperii.

I. *An victor etiam imperium in univerſos acquirere poſſit.*
II. *Quot modis imperium victori poſſit acquiri.*
III. *An etiam res incorporales victori acquirantur.*
IV. *Quid ſi populo victo relinquat jus civitatis.*
V. *An ſummo jure victor in hac imperii acquiſitione uti debeat.*
VI. *Quænam ex victoris benignitate devictis recte relinquantur.*
VII. *An religionis avitæ uſus.*
VIII. *An ſemper.*
IX. *An victi ſemper clementer ſint habendi.*

I. *An*

I. *An victor etiam ſibi poteſt acquirere imperium in univerſos?*

℞. Qui ſibi ſingulos poteſt ſervitute perſonali ſubjicere, nihil mirum eſt, ſi & univerſos, ſive illi civitas fuerunt, ſiue civitatis pars, ſubjicere ſibi poteſt ſubjectione ſive mere civili, ſc. ut nullum imperium quidem retineant, maneant tamen liberi homines; ſive mere herili, ſc. ut plane fiant inſtar ſervorum, & non amplius ſint civitas, ſed magna familia; ſive mixta, ita ut cum aliqua perſonali libertate ſervitus miſceatur. Victor enim in devictorum capita jus & poteſtatem à Deo conſequitur, à quo eſt omnis victoria: & hinc imperia armis quæruntur, victoriis propagantur.

Grot. l. 3. c. 8. §. 1. & 2. Horn. l. 2. c. 9. §. 2.

II. *Quot modis imperium victori poteſt acquiri?*

℞. Poteſt imperium victori acquiri vel tantum, ut eſt in rege aut alio imperante, i. e. in quantum mediante populo Deus in regem vel imperantem contulit per electionem vel ſucceſſionem; vel etiam ut eſt in populo,

d. c. 8. §. 1. n. 3. Kulpis. h. c.

i. e. in quantum Deus mediante victoria in ipſum contulit abſolutiſſimum aliquod imperium, ut ab ipſius ſolius arbitrio omnino dependeat, & de imperio in vivos & mortis cauſa ſine populi conſenſu pro lubitu diſponere poſſit, adeo ut populus ne quidem ea, quæ à primæva in ſocietatem coëuntium voluntate, antequam imperium eſt conſtitutum, dependent, amplius retineat. Nam & in electivis regnis & ſucceſſivis, vivis imperantibus populus nullam habet majeſtatem, ſed tantum id, quod à primæva voluntate dependet, & ſub imperio non continetur, & tunc regnum vocatur non patrimoniale, ſicut aliud patrimoniale.

Grot. l. 1. c. 3 § 12 n. 3. & 4 l. 2. c. 7. §. 12.

Grot. l. 1. c. 3. §. 7 n. 2. Os. l. 3. c. 8. §. 1. n. 3. & Ziegl. aliter.

III. *Quænam res mediante imperio victori acquiruntur?*

℞. Sicut res ſingulorum jure belli iis acquiruntur, qui eos ſibi ſubjiciunt, ſic & res univerſitatis eorum fiunt, qui ſibi ſubjiciunt univerſitatem, ſi ipſi velint, ergo & ærarium & incorporalia ſeu jura, quæ univerſitatis fuerunt, de-

Grot. l. 3. c. 8. §. 4. n. 1. & 2. Puff. l. 8. c. 6. §. 22. & 23. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 79. in med. aliter.

debita & credita, ut alibi diximus. Nam qui dominus eſt perſonarum, idem & rerum eſt, & juris omnis, quod perſonis competit.

IV. *Quid ſi populo victo relinquat jus civitatis?*

℞. Etiamſi qui populo victo jus civitatis relinquat, poteſt tamen quædam, quæ civitatis fuerant, ſibi ſumere. In ipſius enim arbitrio eſt, quem velit eſſe ſui beneficii modum. *Grot. d. c. 8. §. 4. n. 3.*

V. *Quodnam temperamentum victori eſt adhibendum circa imperii acquiſitionem?*

℞. Quæ in ſingulos aut exigitur æquitas, aut laudatur humanitas, tanto magis in populos aut in populorum partes, quanto in multos inſignior eſt & injuria & beneficentia. Juſto bello ut alia acquiri poſſunt, ita & jus imperantis in populum, & jus quod in imperio habet ipſo populus ex primæva voluntate & ſub imperio non comprehenditur, ſed quatenus fert aut vindictæ, aut alterius debiti modus. Quibus addenda eſt *Grot. l. 3. c. 15. §. 1.*

causa vitandi periculi summi, quæ ſemper tum in pace conſtituenda, tum in utenda victoria maxime ſpectanda eſt. Sapientes pacis cauſa bellum gerunt, & laborem ſpe otii ſuſtentant. Si hoc obtineat victor, & injuriæ licentiam adimat hoſti, cætera eſt ut remittantur ex miſericordia. In publico autem periculo, quæ modum excedit ſecuritas, immiſericordia eſt.

Grot. d. c. 15. §. 1.

VI. *Quænam ergo relinquenda?*

℞. Pendet hoc ex modo vindictæ & debiti, ut modo diximus, & ex prudentia & benignitate victoris. Sic moderatæ victoriæ ſpecies eſt victis aut regibus aut populis relinquere quod habuerant imperium; & ut ſecuritati victoris conſulatur præſidium iis imponere. Tributorum quoque indictio ſæpe non tam ad factorum ſumtuum reſtitutionem, quam ad ſecuritatem & victoris & victi inpoſterum pertinet. Interdum ut mutent reip. formam, eamque inſtituant & accommodent ad remp. victoris. Si minus tutum ſit omni in victos imperio

Grot. d. c. 15. §. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

rio abſtinere, temperari res poteſt, ut aliquid imperii relinquatur ipſis aut ipſorum regibus. Sed & cum omne imperium victis eripitur, relinqui illis poſſunt circa res privatas & publicas minores ſuæ leges ſuique mores & magiſtratus.

VII. *Quid circa religionem agendum?*

℟. Indulgentiæ pars eſt avitæ religionis uſum victis, niſi perſuaſis, non eripere: hoc enim victis pergratum, quia religio ſua cuique videtur optima, & plerumque non ratione, ſed affectu dijudicatur, & victori innoxium.

Grot. l. 3. c. 15. §. 11. & l. 2. c. 20. §. 47. n. 4.

VIII. *Quid ſi falſa apud victos ſit religio?*

℟. Si falſa apud victos ſit religio, ne vera opprimatur recte curabit victor.

d. c. 15. § 11. n. 2. Boecl. Inſt. Pol. l. 2. c. 4.

IX. *Quæ eſt poſtrema cautio circa victoriam?*

℟. Ut in imperio etiam pleniſſimo & quaſi herili victi clementer habeantur, & ita ut eorum utilitates cum victoris utilitatibus ſocientur; & ut videatur tantum mutatus rex, maneant ipſis

d. c. 15. § 12.

ipſis domus, agri, jus in uxores, in liberos, ut ante fuit. Nam ſi bonam dederimus pacem, & fida & perpetua futura; ſin malam, haud diuturna. Hæc ſit ratio vincendi, ut miſericordia & liberalitate nos muniamus.

CAPUT IX.

De poſtliminio.

CAPUT XVI.

Temperamentum circa ea, quæ jure gentium poſtliminio carent.

I. *Quid ſit poſtliminium,*
II. *In quibus locis ſit.*
III. *Quotuplex ſit jus poſtliminii*
IV. *An & quando in pace poſtliminium ſit.*
V. *Cur exteris fato ſuo apud hoſtes deprehenſis in pace poſtliminium ſit, & cur non aliis captivis.*
VI. *Liber homo quando dicatur poſtliminio redire.*
VII. *Quid ſi ab hoſte venditus commercio ad ſuos redeat.*
VIII. *Liber homo qui ſic rediit an & libertatem & res ſuas recuperet.*
IX. *An etiam res à victore alienatas.*
X. *An etiam jura in ipſum reſtituantur.*
XI. *An dediti jure poſtliminii gaudeant.*
XII. *An etiam in populis integris jus poſtliminii locum habeat.*
XIII. *Quinam jure poſtliminii recipiantur.*
XIV. *Quomodo recipiantur.*

XV. *Qua-*

XV. *Quænam res recipiantur.*
XVI. *An res intra hoſtium præſidia nondum perducta, vel à latronibus captæ poſtliminio egeant.*
XVII. *An hæc omnia jure civili alio modo determinari poſſint.*
XVIII. *An jus poſtliminii extra bellum, & inter populos, qui non ſunt hoſtes, locum habeat*
XIX. *An hæc noſtris temporibus obtineant.*
XX. *Res, quæ in bello injuſt captæ fuerunt, licet jure gentium poſtliminio non redeant nec reſtituendæ ſint, an ex æquitate & temperamento juris prioribus dominis reddi debeant.*
XXI. *An eo incaſu ſumtus in poſſeſſionem recuperandam facti recte repetantur; an etiam laboris & periculi æſtimatio ſit facienda.*
XXII. *An eodem modo populi integri, vel populi partes reſtitui debeant.*
XXIII. *An obligatio reddendi nullo tempore exſtinguatur.*
XXIV. *Quid ſi jus ſit ambiguum.*

I. *Quid eſt poſtliminium?*

℞. Poſtliminium eſt jus, quod naſcitur ex reditu in limen ſeu fines publicos, ita ut prior ante captivitatem ſtatus reviviſcat. *Grot. l. 3. c. 9. § 2. n. 1. Text. c. 18. §. 77. ſeqq. aliter.*

II. *Quid intelligimus per fines publicos?*

℞. Fines noſtros vel etiam ſociorum vel amicorum, qui partes in bello eaſdem ſequuntur: apud eos vero qui amici ſunt, ſed non earundem partium, *d. c. 9. §. 2. n. 1. & 2.*

tium, ſeu neutrales, ut vocantur, bello capti ſtatum non mutant, niſi ex ſpeciali pacto

III. *Quotuplex eſt jus poſtliminii?*

d. c. 9. §. 3. in fin. §. 4. n. 4. ℞. Duplex; aut poſtliminio quis revertitur, aut aliquid poſtliminio recipitur. In bello redeunt poſtliminio homines, qui antequam caperentur, liberi fuerant: recipiuntur ſervi & alia quædam.

IV. *An in pace poſtliminium non eſt?*

d. c. 9. §. 4. n. 1. ℞. In pace poſtliminium eſt his, qui non virtute bellica ſuperati, ſed fato ſuo deprehenſi ſunt, ut qui, cum bellum ſubito exarſit, apud hoſtes reperiuntur. Aliis autem captivis in pace poſtliminium non eſt, niſi id pactis ſit comprehenſium.

V. *Quæ eſt ratio?*

d. c. 9. §. 4. n. 2. & 3. ℞. Quia in deprehenſis apud hoſtes bello exorto nullum injuriæ conſilium fingi poteſt, & tantum ad minuendas hoſtium vires manente bello retinentur, bello autem compoſito nihil obtendi poteſt, quo minus dimittantur. Itaque tales in pace ſemper

per libertatem obtinent, ut confeſſione partium innocentes, cæteri virtute bellica capti propter injuriam illatam jure videnter capti, & ſic retinentur, niſi pace facta pactis id ſit expreſſum.

VI. *Liber homo quando dicitur poſtliminio redire?*

℞. Quando eo animo ad ſuos venit, ut eorum res ſequatur, ſive dolo evadat, ſive vi, ſive ſponte ab hoſtibus tradatur. d. c. 9. §. 5. Puff. l. 8. c. 6. §. 25.

VII. *Quid ſi ab hoſtibus venditus commercio ad ſuos redeat?*

℞. Liber judicatur, quia eſt alienatus cum ſua cauſa, i. e. ut poſtliminio redire, & ſuum priſtinum ſtatum recipere poſſit. d. c. 9. §. 5. in fin.

VIII. *Liber homo qui ſic rediit, quidnam recuperat?*

℞. Non ſe tantum ſibi acquirit, ſed & res omnes, quas habuerat & apud ſuos & apud populos pacatos, ſive corporales ſive incorporales, etiam dignitates & officia hæreditaria, alia autem niſi in alios jam ſint collata. Ratio eſt: quia populi pacati ſicut factum d. c. 9. §. 6. n. 1. Ziegl. h. c. aliter. Text. c. 18. §. 90.

pro

pro jure ſecuti erant in capto, ita & in liberato, ut ſe æquos præbeant utrique parti. Ergo dominium, quod habuerat in res ejus, qui belli jure eum poſſidebat, non erat ſine omni conditione: ceſſare enim poterat ipſo invito, ſi captus qui fuerat ad ſuos perveniſſet. Has ergo res ſic ille perdit, quomodo hominem cujus erant acceſſio.

IX. *Quid ſi tamen alienaſſet, an qui titulum habet ab eo, qui belli jure eo tempore erat dominus, tutus erit gentium jure, an & hæc recuperabuntur?*

d. c. 9. §. 6. n. 2. Ziegl h. c. & de jur. maj. l. 1. c. 33 §. 82. Gothofr. in l. 12 §. 7. de capt. & poſtl. rev. aliter. jung. Feltman. reſponſ. milit. 6.

℞. Diſtinguendum inter res, quæ ejus ſunt generis, ut poſtliminio redeant, quales ſunt res immobiles, & tales videntur alienatæ cum ſua cauſa, ita ut non ſatis tutus ſit tertius poſſeſſor, qui agrum ab hoſte ſibi comparavit, propter jus poſtliminii, quod in ſuſpenſo eſt, & cui præſcribi durante eo bello nullatenus poteſt, & res quæ extra id genus ſunt, ut res mobiles, quæ in præda ſunt.

X.

X. *An etiam jura in ipſum reſtituuntur?*

℞. Sicut ad poſtliminio redeuntem *d. c. 9.* jura redeunt, ita & jura in ipſum *§. 7. l. ult. D. de* reſtituuntur ac pro eo habentur, ac ſi *ſent.* nunquam ille hoſtium potitus fuiſſet. *paſſ.*

XI. *An jure poſtliminii gaudent dediti?*

℞. Armis victi & hoſtibus dediti *Grot. d.* poſtliminio non gaudent, nimirum *c. 9. §. 8.* quia pactiones cum hoſtibus factæ *c. 19. §. 1.* valent, nec adverſus eas eſt poſtlimi- *& 5. l. 2.* nium. Unde & induciarum tempore *c. 21. §. 6.* non eſt poſtliminium. *c. 2. n. 2.*

XII. *An quæ dicta ſunt de ſingulis etiam poſſunt obtinere in univerſis?*

℞. Quod de ſingulis perſonis dictum *d. c. 9.* eſt, idem & in populis locum habe- *& 12.* re arbitror, ut qui liberi fuerunt ſuam *Text. c.* recipiant libertatem, ſi forte eos vis *18.* ſociorum eximat hoſtili imperio, niſi *§. 105.* ſociali fœdere aliter cautum, vel ipſa *Puff. l. 8.* multitudo quæ civitatem conſtituerat *c. 6. §. 26.* diſſoluta ſit, tunc enim nec idem popu- *Kulpis. h.* lus cenſebitur, nec poſtliminio res re- *c. §. 2.* ſtituentur, quia populus qui partium

perpetua conjunctione conſiſtebat, earundem diſſolutione plane interiit.

XIII. *Quinam jure poſtliminii recipiuntur?*

d. c. 9. §. 11. n. 1. 2. & 3. ℞. Servi & ancillæ, etiam ab hoſte manumiſſi, quia hoſtium jure manumiſſio vero domino obeſſe non poteſt; transfugæ item, & ab hoſte redempti.

XIV. *Quid requiritur ut recipiantur?*

d. c. 9. §. 11. n. 1. ℞. Ut aut revera habeantur à vetere domino, aut haberi facile poſſint. Quare cum in rebus aliis ſufficiat, eas intra fines eſſe perductas, in ſervo non ſufficiet. Viciſſim non requiritur, ut animo res noſtras ſequendi venerint, ut in libero homine.

XV. *Quæ res ſunt in poſtliminio?*

d. c. 9. §. 13 c. 6. §. 4. n. 1. ℞. Agri ſunt in poſtliminio, ſimul ac hoſtes ſunt expulſi, ita ut amplius eo accedere non poſſint. Quod de agris jus, idem eſſe arbitror de omni jure, quod ſolo adhæret. Nam & loca capta ab hoſtibus, quæ religioſa vel ſacra fuerant, ſi ab hac calamitate fuerint liberata, quaſi quodam poſtliminio

nio reverſa priſtino ſtatui reſtituuntur. Sic agro recepto uſusfructus agri reſtituitur, fructus autem ab alio interim percepti non reſtituuntur. Sic comitatus & aliæ juriſdictiones hæreditariæ poſtliminio redeunt. Res mobiles poſtliminio non redeunt, ſed in præda ſunt. Quare & commercio parata, ubicunque reperiuntur, manent ejus, qui emit, nec apud pacatos reperta, aut intra fines perducta vindicandi jus eſt veteri domino.

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 83. Anton. Fab. C. de locat. def. 33. d. c. 9. §. 14. n. 1.

XVI. *Quid dicendum de rebus, quæ intra præſidia perductæ nondum ſunt?*

℞. Poſtliminio non egent, quia dominium nondum mutarunt: hinc etiam quæ piratæ aut latrones nobis eripuerunt, non opus habent poſtliminio, quia jus gentium illis non conceſſit jus dominii mutandi, & ſic res ab ipſis captæ ubique vindicari poſſunt, modo poſſeſſori ſumptus in poſſeſſionem recuperandam facti reſtituantur.

d. c. 9. §. 16. Ziegl. l. 3. c. 6. §. 3. aliter. & de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 79. Frantz. 2. Reſol. 9.

XVII. *An omnia hæc de quibus ha-*

ctenus dictum jure civili varie poſſunt determinari?

d. c. 9. §. 10. & 17. ℞. Jure civili propter propriam civitatis utilitatem & neceſſitatem hæc adſtringi additis exceptionibus aut conditionibus, & produci ad alia commoda varie poſſunt.

XVIII. *An jus poſtliminii extra bellum & inter populos, qui non ſunt hoſtes, locum habet?*

d. c. 9. §. 18. Gronov. ibi. ℞. Ubi obtinet extra bellum, ibi ſunt reliquiæ ſæculi Nomadum, quo ſenſum naturalis ſocietatis, quæ eſt inter homines, mores exſurdaverant. Hinc apud tales gentes, quæ publicum bellum non gerebant, erat quædam belli inter privatos quaſi ipſis moribus indicti licentia: ac ne ea licentia ad interficiendos homines proſiliret, placuit captivitatis jura inter eos introduci, cui conſequens fuit, ut & poſtliminio locus eſſet, aliter quam cum latronibus ac piratis, quia illa vis rem producebat ad æquas pactiones, quæ à latronibus & piratis contemni ſolent.

XIX.

XIX. *An hæc adhuc noſtris temporibus obtinent?*

℟. Noſtris temporibus non inter Chriſtianos tantum, ſed & apud pleroſque Mahumetiſtas jus ut captivitatis extra bellum, ita & poſtliminii evanuit, ſublata utriuſque neceſſitate ob reſtitutam vim ejus cognationis, quam inter homines natura voluit. Habere tamem locum poterit, ſi res ſit cum gente tam barbara, ut ſine indictione aut cauſa omnes externos & res eorum hoſtiliter tractare pro jure habeat.

d. c. 9. §. 19. Text. c. 18 §. 85. & 104. Perez. C. de poſtl. reverſ. §. 17.

XX. *In quo conſiſtit temperamentum circa jus poſtliminii?*

℟. Conſiſtit in iis rebus, quæ poſtliminio non gaudent, ut res mobiles. Si enim in bello injuſto tales captæ ſint & in alium tranſlatæ, quia ipſe captor habuit tantum dominium externum, i. e. commodum hoc ut ubique judiciaria auctoritate ac manu pro domino tuendus fuerit, non autem internum, & ſic in alium transferre non potuit, & ſicut ipſe juſtitia interna red-

Grot. l. 3. c. 16. §. 1. n. 1. & §. 2.

dere cogebatur, ita & hic ſecundus poſſeſſor.

XXI. *Quid ſi commercio res talis ad aliquem pervenerit?*

d.c.16. ℞. Æquitas vult, ut imputetur in
§.3.n.1. l.2.c.10. quantum ipſi qui rem amiſerat, vali-
§.9.& tura fuerat deſperatæ poſſeſſionis re-
ibi not. Puff.l.4. cuperatio. Item æſtimatio laboris &
c.13.§. periculi, perinde ac ſi quis rem
13. alienam in mari perditam urinando eduxiſſet.

XXII. *An eodem modo populi & partes populorum reſtitui debent?*

d.c.16. ℞. Reſtitui debent his, qui jus impe-
§.4. rii habuerunt, aut etiam ſibi; ſi ſui fuerant juris ante vim injuſtam.

XXIII. *Hæc obligatio reſtituendi an*
d.c.16. *nullo tempore poteſt extingui?*
§.5.Text. c.18.n. ℞. Si agitur inter cives ejuſdem im-
136. perii, tempus à legibus civilibus iſtius
Grot.l.2. c.4.§.8. civitatis præſcriptum obſervari de-
Ziegl. bet: ſi inter eos, qui alii aliis externi
h.l. c 9.§ 13. ſunt, ex ſola conjectura derelictionis
d.c.16. eſt definiendum.

§.6.& Kulpis. XXIV. *Quid ſi jus ſit ambiguum?*
ibi. ℞. Optimum eſt conſilium, ut vel novi

novi poſſeſſores pecuniam recipiant & poſſeſſionibus cedant, vel ut veteres domini patiantur ſibi numerari, quod tanti eſt, quam ſuum recuperare.

CAPUT X.

ſeu

CAPUT XVII. *ap. Grot.*

De his, qui in bello medii ſunt.

I. *An neutralitas, ut dicitur, ſemper amplectenda ſit.*
II. *Quid ſit neutralitas.*
III. *An omnis qui non ſequitur alterutram belligerantium partem ſit neutralis.*
IV. *Quotuplex ſit neutralitas.*
V. *Quinam neutrales eſſe poſſint.*
VI. *An aliquis ad eam cogi vel etiam alicui denegari poſſit.*
VII. *Quid ſit officium bellantium circa neutrales.*
VIII. *An locus ſumma neceſſitate ita exigente in eorum territorio occupari poſſit.*
IX. *An hoſtis occidi vel res ejus capi.*
X. *Quod ſit officium neutralium circa bellantes.* *An utrique tranſitum concedere debeant.*
XI. *An alterutri parti arma & quæ in bello uſum habent, vendere poſſint.*
XII. *An & quomodo bellantes ad pacem inducere debeant.*

I. *An utile eſt, ut quis ſit medius in bello ſeu neutrarum partium?*

Machiavel. de Princ. c. 21. & *ibi Conring.* ℞. Eſt res conſilii & prudentiæ politicæ, ideoque neutralitas, ut loquuntur, non ſemper vel amplectenda vel declinanda eſt.

II. *Quid eſt neutralitas?*

Boecl. Quies in turb. p. 186. & *ſeqq. Grot. l.* 3. *c.* 17. §. 1. ℞. Neutralitas eſt ſtatus, in quo belli ſocietatem declinamus, & nos inter bellum gerentes quietos tenemus.

III. *An omnis qui non ſequitur alterutram belligerantium partem eſt neutralis?*

d. c. 17. §. 1. *Text. c.* 26. §. 1. ℞. Affirmatur in ſenſu generaliori, quatenus non eſt ſocius alterutrius, & ſic neutrarum partium ratione belli, ratione autem amicitiæ & jurium, quæ inde fluunt, ſocius utriuſque, & erga utrumque æquum ſe præbet. In ſenſu ſtricto iſti dicuntur neutrales, quibus media iſthæc conditio pacto vel

Text. dict. c. 26. §. 1. & 2 §. 10. & 11. *dict. c.* §. 20. & 21. expreſſo vel tacito eſt conceſſa.

IV. *Quotuplex eſt neutralitas?*

℞. Duplex alia generalis, alia ſpecialis; item alia abſoluta, quæ utramque partem in omnibus æquat: alia reſtricta,

cta, qua certæ tantum res vel certi actus excipiuntur. Item alia expreſſa, alia tacita, ex uſu æqualis amicitiæ hoſtibus hinc inde ſcientibus & non contradicentibus contracta.

V. *Quinam poſſunt eſſe neutrarum partium?*

R. Omnes, quibus de bello paciſci propria auctoritate & proprio nomine licet. *Inſt. Jur. Publ. p. 587.*

VI. *An aliquis cogi poteſt, ut ſit neutrarum partium, aut ut non ſit?*

R. Sicut fœdera bellica ſua natura ſunt libertatis & conſilii, ita & neutralitas eſt libertatis & conſilii, non neceſſitatis: nam neutralitas contrahitur fœdere, ſi non de adjuvando in bello, tamen de abſtinendo; niſi iſti, qui volunt eſſe neutrales partium ſint ſubditi, tunc enim cogi poſſunt, ne ſint neutrarum partium. Sic Status Imperii R. Germanici, ubi eſt bellum Imperii, cogi poſſunt, & oportet, ut militem, qui in Imperii matricula vel comitiis eſt aſſignatus, mittant. *Boecl. Quies in turb. p. p. 191. Text. c. 26. §. 2. in fin. aliter. & §. 16. & ſeqq.*

VII. *Quodnam eſt officium eorum, qui*

bellum gerunt, erga neutrales?

Grot. l. 3. c. 17. §. 1. & 2. n. 3. & 6. & c. 4. §. 8. n. 2.

℞. Ut nullum exerceant actum hoſtilitatis vel in ſubditis capiendis vel trucidandis, vel in rebus, ſive territorium vaſtando, res publicas vel ſubditorum occupando vel capiendo. Quamvis enim ſæpe maxima ſit militum licentia & libido, exacta tamen cura, proviſus rerum neceſſariarum, bene ſoluta ſtipendia, & vigor diſciplinæ militaris hanc ſecuritatem & temperantiam præſtabunt. Hinc etiam rex qui quæ debet ſtipendia militibus non ſolvit, non tantum militibus tenetur de damnis inde ſecutis, ſed & ſubditis & vicinis, quos inedia coacti milites male habuerunt.

VIII. *Quid ſi ſumma neceſſitas hoc exigat?*

d. c. 17 §. 1. & l. 2. c. 2. §. 10. & ibi not. Obrecht. de rat. bel. c. 3. §. 3.

℞. Si moraliter certum ſit, hoſtem occupaturum e. g. caſtrum aliquod, ex quo magnum damnum poſſet inferre, occupari poteſt, ſed cuſtodia, ut alibi diximus, quæ durante neceſſitate eſt ſumta, ea ceſſante reſtituenda.

IX.

IX. *Poſſumuſne in ſolo pacato hoſtem occidere, vel res ejus capere?*

℞. Non, natura enim ſocietatum civilium vult, ut in eos, qui in aliquo ſunt territorio, nihil per vim agamus, niſi judicio tentato. *Grot. l. 3. c. 4. §. 8. n. 2. Text. c. 26 §. 43. aliter*

X. *Quodnam eſt officium eorum, qui ſunt neutrarum partium?*

℞. Æquos ſe præbere debent utriſque in commeatu præbendo legionibus, in obſeſſis non ſublevandis. An utrique tranſitum concedere debeant? diſputatur, alii negant, quia hoc ipſis ſumme noxium eſſe poteſt, cum propter damnum, quod datur à tranſeuntibus, tum propter bellum ipſum, quod ſic facile in territorium ipſorum transferri poteſt. *Grot. l. 3. c. 17. §. 3. & l. 1. c. 2. §. 14 n. 4. & ibi not. & ſupra l. 2. c. 2. quæſt. 32. & ſeqq.*

XI. *An etiam arma hoſtibus vendere poſſunt, & quæ habent tantum neceſſarium uſum in bello?*

℞. Non, quia in exercitu hoſtium cenſetur, qui quæ proprie ad bellum uſui ſunt, hoſtili exercitui ſubminiſtrat, ut alibi diximus. Cæterum proderit, cum utraque parte bellum gerente *Grot. l. 3. c. 1. §. 5. & ibi not. Text. c. 26. §. 29. aliter*

rente fœdus miſcere, ita ut cum utriuſque bona voluntate à bello abſtinere, & communia humanitatis officia utriſque exhibere liceat.

XII. *An ad pacem poſſunt inducere partes bellum gerentes?*

Forſtn. ad Tacit. l. 1. Ann. p. 13. Rhet. de pac. c. 4. §. 18. jung. tamen Boecl. d. diſſert. Quies in turb. p. 221.

℞. Sæpe principes bellis feſſi pacem optant, ſed infra dignitatem eſſe exiſtimant, eam ab hoſte petere, & hoc in caſu eorum, qui neutrarum ſunt partium, officium eſt, ut moneant, rogent, imo ſi pars fortior ultra modum debitum vel ſatisfactionem, vel vindictam exigeret, cogant neceſſitate ita exigente, ut pacem faciant.

CAPUT XI.

ſeu

CAPUT XVIII. *ap. Grot.*

De his, quæ in bello publico privatim fiunt.

I. *An privatim hoſti nocere liceat.*
II. *Quo jure.*
III. *Quotuplex ſit mandatum de hoſte perſequendo.*
IV. *An civitati ex rebus captis aliquid ſit reddendum.*
V. *Quomodo in rebus hoſtium capiendis contra temperamentum juris naturæ peccetur.*
VI. *An ubi occaſione belli publici naſcitur bellum privatum, hoſtis læſio ſit juſta.*
VII. *Ad quid teneatur miles qui ſine mandato hoſtibus nocuit.*

I. *An privatim hoſti nocere licet?*

℞. In bello juſto cuilibet conceſſum ea facere, quæ parti innocenti intra juſtum bellandi modum profutura confidit. Grot. l. 3. c. 18. §. 1. n. 3.

II. *Quæ eſt ratio?*

℞. Ratio eſt indictio belli, vi enim conſenſus & mandati & generalis civi hoſtem publicum ubique locorum perſequi, occidere, & bonis exuere permiſſum eſt. Grot. l. 3. c. 3. §. 9. c. 4. §. 3. & 8. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 77.

III. *Quotuplex eſt hoc mandatum?*

℞. Duplex, aut generale, aut ſpeciale: generale in declaratione belli, quæ hodie fieri ſolet in manifeſtis, ut dicuntur: ſpeciale mandatum habere poſſunt non hi tantum, qui ſtipendia percipiunt, ſed & qui ſuo ſumptu mili- Grot. d. c. 18. §. 2.

li-

litant, & qui, quod plus eſt ſuo ſumptu partem belli adminiſtrant, ut qui naves inſtruunt ac ſuſtentant ſuis impendiis, quibus vice mercedis concedi ſolet ut capta ſua faciant; intra juſtum tamen modum, qui & ab iis obſervari debet, quorum auſpiciis bellum geritur.

IV. *Sed an civitati ex rebus captis aliquid reddendum?*

Feld. h.c. §. 3. Grot h. c. 18. §. 3. aliter Kulpis. h. c.

℞ Aut civitas ſpem prædæ pro compenſatione impenſarum laboris & periculi expreſſe concedit, & civitati nihil erit reddendum, quia hæc ſpes (1.) omnino eſt incerta, & ſicut ſi nihil cepiſſet omne damnum ad ipſum pertinuiſſet, ita merito & omne commodum ad ipſum pertineat. (2.) quia periculum vitæ nulla ſpe prædæ æſtimari poteſt, nam vita eſt res inæſtimabilis, & pluris æſtimanda, quam ipſa libertas. Aut expreſſe partem ſibi ex captis ſtipulatur, & reddenda.

Grot. l. 2. c. 24. §. 6. n. 2. & Oſiand. ibi.

V. *Annon peccare interdum poſſunt contra temperamentum, quod in rebus capiendis obſervandum?*

℞. Affir-

℞. Affirmatur, ut ſi appareat, talem prædationem præcipue nocituram non hoſtium univerſitati, aut regi, aut his, qui per ſe ſontes ſunt, ſed innocentibus, & quidem adeo, ut eos detruſura ſit in ſummas calamitates, in quas etiam eos, qui privatim nobis debent, conjicere immiſericordiæ foret. Quod ſi ad hæc accedat, ut ea deprædatio neque ad finem bello imponendum, neque ad hoſtium publicas vires accidendas notabile aliquod momentum habeat; tum vero probo homine præſertim Chriſtiano indignus cenſeri debet quæſtus ex ſola temporum infelicitate. *d.c. 18. §. 4. & c. 13. §. 4. Ziegl. ad Grot. h.c. §. 4. jung. Grot. l. 2. c. 25. §. 9.*

VI. *Quid ſi occaſione belli publici naſcatur bellum privatum?*

℞. Evenit interdum, ut occaſione belli publici naſcatur bellum privatum, puta ſi quis in hoſtes inciderit, & vitæ aut rerum adeat periculum, quo eventu juſte in hoſtem irruit & quovis modo eum lædit. *Ziegl. h. c. §. 5. Grot. h c. §. 5. aliter & Kulpis. h. c.*

VII. *An in bello ſolenni miles vel alius etiam obligari poteſt, ſi ædificia*

ficia incenderit vel alia damna dederit?

Grot. l. 3. c. 18. §. 6. Kulpis. h. c. Rt. Miles aut alius etiam in bello ſolenni ſi ædificia hoſtium incenderit, agros vaſtaverit, atque id genus dederit damna non juſſus, aut citra neceſſitatem, & ubi juſta cauſa non ſubeſt, tenetur ad damna ea reſarcienda: imo etiamſi juſta ſubſit cauſa, civitati teneri poteſt, cujus leges tranſgreſſus eſt, licet hoſti non teneatur, Ziegl. l. 3. c. 18. cui nullam fecit injuriam. Cæterum videtur hic Grotius ita militis conſcientiam informare, ut ne milleſimus quidem ſibi hodie perſuaderi patiatur iſtas juris interni regulas.

CAPUT XII.

ſeu

CAPUT XIX. *ap. Grot.*

De fide inter hoſtes.

I. *Quid hic ſit fides.*
II. *Quotuplex ſit.*
III. *Cur fides hoſti data ſervanda ſit, an etiam latronibus data.*
IV. *Quid ſi cum ipſis ut latronibus pactum ſit.*
V. *Quid ſi deſertoribus aut rebellibus aliquid promiſſum fuerit.*

VI. *Quid*

VI. *Quid ſi tertio qui metum non intulit.*
VII. *Quid ſi per talia pacta reip. ſtatus mutetur.*
VIII. *In bello ſolenni promiſſa an propter metum reſcindi poſſint.*
IX. *An propter omnem metum, an eum tantum quem jus gentium non improbat.*
X. *An perfidis fides ſit ſervanda.*
XI. *An & quot modis fides abſque perfidia frangi poſſit.*
XII. *Quomodo propter conditionis defectum.*
XIII. *Quomodo per compenſationem.*
XIV. *An illud, unde bellum ortum eſt, hic compenſari poſſit.*

I. *Quid hic eſt fides?*

Fides hic eſt promiſſio qua hoſtis hoſti obligatur vel ad dandum, vel faciendum vel præſtandum. Grot. l. 3. c. 1. §. 1. & c. 19. §. 1.

II. *Quotuplex eſt?*

℞. Vel eſt expreſſa, vel tacita. Item vel publica vel privata. Grot l. 3. c 20. §. 1.

III. *Cur fides hoſti data eſt ſervanda?*

℞. Quia promiſſio jus novum hoſti confert, i. e. hoſtis quoad hanc promiſſionem à ſtatu diſſolutæ ſocietatis diſcedit, & in ſocietatem redit, ita ut ad jura ſocietatis ipſi præſtanda de novo videatur obligatus eſſe. Hinc quamvis ut hoſti falſa eloqui potuerim, Feld. ad. Grot. h. c. §. 1.

rim,

Grot. c. 19. §. 1. n. 3. Ziegl. ibi rim, tamen nunc ut homini ſocio non poſſum, & promiſſa ſervare cogor. Quo accedit communis utilitas & neceſſitas, ſi enim fidem hoſtibus datam violare pro lubitu liceret, nihil aliud inde ſperandum eſſet, quam perpetua diffidentia, cædes & bellum perpetuum. Et hæc obtinent, etiam ſi tyrannis vel latronibus aliquid ſit promiſſum. Homines enim ſunt, & communionem juris naturalis habent etiam ipſo actu & cum effectu, ſi nobiſcum redeant in ſocietatem, id quod videtur fieri quoad hanc promiſſionem; & vero juris naturalis eſt pacta ſervare.

Grot. c. 19 §. 3. d. c. 19. §. 2. n. 2.

IV. *Quid ſi cum ipſo ut latrone pactus quis eſſet?*

d. c. 19. §. 3. ℞. Quando piratis & prædonibus cum republica ſua, cujus membra fuerunt, aut cum ejus imperantibus negotium eſt tranſactum, reſp. quamvis alias ſubditis jura quæſita in pœnam auferre poſſit, tamen hoc in caſu videtur ſuum jus remiſiſſe, ne actus in vanum recidat. Quando cum privatis

tis res eſt, e. g. privatus promittit pe- *d. c. 19.*
cuniam ad redimendam vitam vel *§. 4. &*
propriam vel alienam, nullum jus ſibi *Puff. l. 3.*
acquirunt, quia, ut alibi diximus, me- *c. 6. §. 11.*
tus injuſtus tollit in iſtis facultatem *in med.*
exigendi promiſſum etiam juratum. *alter.*

V. *Quid ſi deſertoribus aut ſubditis rebellibus aliquid eſſet promiſſum?*

℟. Promiſſum, quod ipſis novum *Grot. d.* tribuit, & propter quod ſuperior pœ- *c. 19. § 6.* nam cenſetur remiſiſſe eſt ſervandum; *& l. 2.* imo etſi cum iis tantum ut defectori- *c. 18. §. 2.* bus alias contraxerit, non poterit ſine *n. 3. & ibi not.* perfidiæ nota promiſſo pœnam oppo-nere. Adde, ſi concedatur ut propter dominium eminens iis jus quæſitum in pœnam auferatur, videntur inanes fore omnes tales pactiones, ac proinde belli niſi per victoriam finiendi ſpes nulla. Et cum eminens dominium ſe exſerat, quatenus communiter expedit in regimine non dominico tantum ſed civili, etiam regio, plerumque communiter expedit talia pacta ſervari.

VI. *Quid ſi tertio aliquid promiſſum fuerit; qui metum non intulit?*

d. c. 19. §. 9. aliter. ℞. Si metus ideo ſit incuſſus, ut tertio aliquid daretur aut promitteretur, idem erit dicendum, quod de latrone dictum.

VII. *Quid ſi de ſtatu puro in mixtum tranſeatur pactis?*

d. c. 19. §. 10. jung. l. 1. c. 4 §. 12. ℞. Pacta ſunt ſervanda, ita ut qui ſubditi fuerant, incipiant ſummum habere imperium, aut certe partem ejus, etiam cum libertate partis ejus vi tuendæ.

VIII. *Quid ſi in bello ſolenni aliquid promiſſum, an poteſt reſcindi propter metum?*

d. c. 19 §. 11. & l. 3. c. 3. §. 3. 5. & 6. ℞. Sicut bellum ſolenne habet alia peculiaria, ita & hoc, ut quæ in eo bello aut ejus finiendi cauſa promittuntur, adeo ſint valida, ut ex cauſa metus injuſte illati, invito eo, cui promiſſa ſunt, in irritum deduci non poſſint. Alias enim talibus bellis, quæ valde ſunt frequentia, nec modus, nec finis potuiſſet imponi, quod tamen fieri intereſt humani generis propter pacem communem. Licet is, qui Grot. l. 2. c. 4. §. 9. ex tali bello injuſto aliquid poſſidet, inter-

interna, ut alibi diximus, juſtitia illud retinere non poſſit.

IX. *Quando metus qui bello ſolenni infertur pro juſto habetur, de quo metu hoc eſt intelligendum?*

℞. De eo metu intelligi debet, quem jus gentium non improbat. Nam ſi ſtupri inferendi metu extortum ſit quippiam, aut alio terrore contra datam fidem, verius erit, rem conſtitutam intra jus naturale, quod obligationem omnino improbat, & jus gentium ad talem metum ſuam vim non porrigit. *d. c. 19. §. 12. Kulpis ibi. jung. c. 4. §. 19. & ibi not.*

X. *An & perfidis fides eſt ſervanda?*

℞. Affirmatur, quia eo ipſo dum de novo cum ipſis contraho, ſimul remiſiſſe videor perfidiam, & ex meo promiſſo ſibi jus acquirunt perfectum, quod, ut alibi diximus, adimit particulam libertatis vel in faciendo vel dando, etiamſi ſint hoſtes perfidi. *d. c. 19. §. 13. l. 2. c. 11. §. 4. & ibi not.*

XI. *Annon poteſt accidere ut quis non ſervet, quod promiſit, & tamen à perfidia vacet?*

℞. Accidere poteſt duobus modis, de- *Grot. d. c. 19. §. 14.*

defectu ſcilicet conditionis, & per compenſationem.

XII. *Quomodo defectu conditionis?*

d. c. 19. §. 14. *Alb. Gent. l.* 3. *c.* 24. *Puff. l.* 8. *c.* 9 §. 11. *in fin.* ℞. Si prior alter non impleverit, quod ex ſua parte implere tenebatur, etiam ad implenda promiſſa non teneor. Nam unius ejuſdemque contractus capita ſingula alia aliis inesse videntur per modum conditionis, quaſi expreſſum eſſet, hæc ita faciam, ſi & alter faciat, quæ promiſit; & hinc ſi conditio deficiat, eventus oſtendit, nullam eſſe obligationem, ut quæ non niſi ſub conditione contracta erat.

XIII. *Quomodo per compenſationem?*

d. c. 19. §. 15. 16. 17. 18. 19 *n.* 3 *Ziegl. h. l. aliter.* ℞. Quod promiſimus, poterit non præſtari, ſi non amplius valeat, quam res noſtra, quæ ſine jure eſt penes alterum, vel ſi viciſſim nobis debeat, ſive alio ex contractu ſive ex delicto, ut ſi damnum dederit intra induciarum tempus, ſi legatos violarit, aut aliud quid fecerit, quod inter hoſtes jus gentium damnat: dummodo inter eaſdem perſonas fiat compenſatio, nec jus tertii cujuſquam lædatur,

tur, ita tamen ut ſubditorum bona, pro eo quod civitas debet, jure gentium obligata intelligantur.

XIV. *An etiam illud, unde bellum eſt ortum?*

℞. Non, ſicut enim inter litigantes compenſari non poteſt, aut actio, de qua lis eſt, aut litis damna & impenſæ, ita nec manente bello compenſari poterit, aut id, unde ortum eſt bellum, aut quicquid bellico jure gentium fieri ſolet. Negotii enim natura, ne nihil actum ſit, oſtendit, conveniſſe ſepoſitis belli controverſiis; nam alioqui nulla eſſet pactio, quæ non poſſet eludi. *d. c. 19. §. 19. in pr. Str. 21. ib. 24.*

CAPUT XIII.

ſeu

CAPUT XX. *ap. Grot.*

De fide publica, qua bellum finitur, ubi de pacis pactione, de ſorte, de certamine condicto, de arbitrio, deditione, obſidibus, pignoribus.

I. *Quid ſit fides publica.*
II. *Quotuplex.*
III. *Quænam ſint principalia in pactionibus bellum finientibus.*
IV. *Quinam pactiones iſtas, quæ bellum finiant, inire poſſint.*
V. *Quales res iſtis pactionibus ſubjiciantur. An rex per eas imperium aut ejus partem alienare poſſit.*
VI. *Quid ad id requiratur, ut vel totum imperium vel ejus pars valide alienari poſſit.*
VII. *An & quando bona regni alienari poſſint.*
VIII. *An ſucceſſores ſemper ex promiſſo regis obligentur.*
IX. *Quid rex in res ſingulorum vi eminentis dominii ſtatuere poſſit.*
An damnum in rebus ſubditorum eo jure datum reſarciri debeat.
X. *An hoc damnum in rebus civis jure belli datum ſit, & ſic ad reliquos cives non pertineat.*
XI. *Quomodo ſint interpretandæ pacis conditiones.*
XII. *Quot modis bellantes quo ad belli juſtitiam in pacis conditionibus inter ſe quam maxime æquentur.*
XIII. *An in dubio præſumatur conventum, ut res maneant quo ſunt loco.*
XIV. *Quale tempus inſpiciendum ſit ſi convenerit de reſtituendis omnibus in eum quo ante bellum fuerant ſtatum.*
XV. *An ex tali pacto reſtitui debeat populus qui ſui juris cum eſſet ſponte ſe alicui ſubjecit.*
XVI. *An damna bello data, ſi de iis nihil convenerit, utrimque remiſſa cenſeantur.*
XVII. *An ea quæ ante bellum debebantur.*
XVIII. *An jus quod ante bellum fuit: an pœnæ ante bellum publice debitæ condonatæ cenſeantur.*
XIX. *An pœnæ privatis debitæ.*
XX. *Quando tamen quod ante bellum prætendebatur remiſſum cenſeatur.*
XXI. *An poſt pacem factam*

ctam capta reddenda ſint.

XXII. *Quomodo interpretandæ ſint pactiones de reddendis bello captis*

XXIII. *An fructus, & à quo tempore percepti, ſimul cum re ſint concedendi.*

XXIV. *Nomina regionum reſtituendarum quomodo ſint accipienda.*

XXV. *An qualitates priori pacto expreſſæ, in poſteriori, quod ad prius relationem habet, repetitæ cenſeantur.*

XXVI. *An in pacto de faciendo pro faciente ſit habendus qui facere voluit.*

XXVII. *An mora intra breve tempus purgari poſſit.*

XXVIII. *An in dubio interpretatio contra eum, qui conditiones elocutus eſt, fieri debeat*

XXIX. *Quid ſit ruptura pacis.*

XXX. *Quando & quot modis pax rupta cenſeatur; quomodo pacem rumpere & novam cauſam bello præbere differant.*

XXXI. *Quomodo rumpatur pax faciendo contra id quod omni paci ineſt.*

XXXII. *An, ubi ſocii noſtri vim bellicam inferunt, pax rumpatur. Quid ſi ſubditi noſtri tale quid faciant: quid ſi eorum factum probaverimus.*

XXXIII. *Quomodo id probatum cenſeatur per ſcientiam noſtram, puniendi potentiam, & neglectum.*

XXXIV. *Quid ſi ſubditi noſtri aliis bellum gerentibus militent.*

XXXV. *Subditis noſtris vis illata an pacem rumpat.*

XXXVI. *An per pacem liceat ſe ſuaque defendere.*

XXXVII. *An ultionem ſumere aut ablata per vim recuperare.*

XXXVIII. *Quid ſi ſint piratæ vel ſimiles in quos judicium poſtulari non poſſit.*

XXXIX. *Sociis vis illata an pacem rumpat. Quid ſi in pace nominati non fuerint.*

XL. *Quomodo rumpatur pax faciendo contra id quod in pace dictum eſt, & an ſemper propterea rumpatur.*

XLI. *Quid ſi pœna ſit adjecta.*

XLII. *Quid ſi neceſſitas aliqua conditionum adimpletioni obſtiterit.*

XLIII. *An pax ab altera parte rupta maneat ſi læſus & innocens id velit.*

XLIV. *Quomodo pax rumpatur faciendo id quod ſpecialis pacis natura repudiat.*

XLV. *Ex quibus actibus pax, amicitiæ cauſa facta, præſumatur rupta.*

XLVI. *An & quando belli exitus ſortis aleæ ſubjici poſſit.*

XLVII. *An condicta certamina ad bellum finiendum permiſſa ſint.*

XLVIII. *Quorum conſenſus ad tale certamen requiratur.*

XLIX. *Quis in tali certamine dicatur victus.*

L. *Quid ſi victoria à neutra parte probari poſſit.*

LI. *Quotuplices ſint arbitri quorum judicio bellum finiri poteſt.*

LII. *An à tali arbitrio provocare liceat.*

LIII. *In quo conſiſtat arbitri officium.*

LIV. *An arbitrium aliquando ſignificet deditionem puram.*

LV. *Quale ſit officium victoris in tales deditos. Quid ſi ſit deditio conditionata.*

LVI. *Quæ ſint acceſſiones pactionum. Qui obſides dari poſſint.*

LVII. *Quid ſit obſes.*

LVIII. *An dominus feudi vaſallum obſidem dare poſſit.*

LIX. *An civitas damnum obſidi datum repenſare debeat.*

LX. *An interfici poſſit obſes: an ſervus fiat.*

LXI. *An ipſi fugere liceat.*

LXII. *In unam cauſam datus obſes an in aliam retineri poſſit.*

LXIII. *An mortuo eo, pro quo obſes datus fuit, liberetur.*

LXIV. *An rege mortuo qui fœdus fecit.*

LXV. *An pignorum eadem ſit ratio quæ obſidum.*

LXVI. *An pignus ſemper lui poſſit.*

I. *Quid*

I. *Quid eſt fides publica?*

℞. Fides publica eſt fides, à perſona publica data. Grot. l. 3. c. 20. §. 1.

II. *Quotuplex eſt?*

℞. Aut eſt expreſſa, aut tacita: utraque aut ſummarum poteſtatum, aut inferiorum. Quæ ſummarum eſt poteſtatum aut bello finem imponit, aut eo manente vim habet. In his quæ bellum finiunt, ſpectantur principalia & acceſſiones. d. c. §. 2.

III. *Quænam ſunt principalia?*

℞. Principalia ſunt ipſa, quæ bellum finiunt, ſive actu ſuo, ut pactiones, ſive ex conſenſu ad aliud relato, ut ſortes, prælii exitus, arbitri pronunciatio: quorum illæ ſeu ſortes meræ ſunt fortuitæ, alia duo caſum temperant cum viribus animi aut corporis, ut prælii exitus, aut cum facultate judicante, ut arbitri pronunciatio. d. c. 20. §. 1.

IV. *Quinam poſſunt pactiones inire quæ bellum finiunt?*

℞. Ii quorum eſt bellum: rei enim ſuæ Grot. l. 3. c. 20. §. 1. 3. 4.

Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 40. §. 1. & 2.

ſuæ quiſque moderator. Unde ſequitur, ut in bello utrinque publico hoc eorum ſit, qui ſummi imperii exercendi jus habent. Regis igitur hoc erit, in ſtatu vere regio, modo is rex etiam jus habeat non impeditum vel naturali impedimento, quale eſt ætas, quæ judicii maturitatem non habet, (quod in regnis aliquibus lege definitur, alibi probabilibus conjecturis, ut ſupra diximus, erit æſtimandum;) & mentis imminutio; vel morali, ut eſt captivitas, modo regnum ex conſenſu populi ortum habeat, non enim credibile eſt, à populo imperium delatum ea lege, ut à non libero exerceri poſſit. Ergo & hoc caſu imperii non quidem jus totum, ſed exercitio & quaſi tutela erit penes populum aut eum, cui id rex vel populus commiſerit. De his tamen, quæ privatim ſua ſunt, ſi quid pepigerit rex captivus, ut & de regno patrimoniali, valebit, ita tamen, ut ſi enormiter læſus ſit, poſſit in integrum reſtitui. Idem dicendum de rege, qui exul eſt, ſi obnoxius

Limn. in not. regn. Gall. c. 8.

Text. c. 20. §. 11. & ſeqq. paulo aliter. Alb. Gent. l. 3. c. 14. p. 595. & ſeqq.

noxius vivat, nam ſunt & laxæ cuſtodiæ. In procerum aut populi imperio jus paciſcendi erit penes majorem partem, ita ut etiam eos obligent, qui aliter ſenſerunt. In ſtatu mixto penes eum, cui leges fundamentales hujus juris concedunt exercitium.

V. *Quæ ſunt res pactioni ſubjectæ?*

℞. Sunt res tam publicæ, quam privatæ. Imperium aut omne aut ejus partem reges, quales nunc ſunt plerique, regnum non habentes in patrimonio, paciſcendo alienare non valent. Imo antequam regnum accipiant, quo tempore populus tanquam totum, ipſis tanquam partibus adhuc ſuperior eſt, lege publica tales actus in futurum plane irriti reddi poſſunt propter defectum facultatis, quam talis rex non habuit: obligatur enim, quia per pactum ad eam ſervandam ſe obſtrinxit, adeo ut nec ad id, quod intereſt, ipſius pactum obligationem pariat. Atque id populos voluiſſe credibile eſt, ne alioquin ſi ad id quod intereſt, ſalva eſſet actio contrahenti-

d. c. 20. §. 5. Text. c. 20. §. 31. & ſeqq. Inſtr. Pac. art. 10. Conring. de fin. Imp. c. 19. Grot. l. 2. c. 5. §. 23.

bus

bus ſubditorum bona pro debito regis caperentur, ac ſic de non alienando imperio vana eſſet cautio.

VI. *Ut ergo in pactione pacis vel totum imperium, vel pars tranſeat, quid requiritur?*

Grot. d. c. 20. §. 5. l. 2. c. 6. §. 3. & 4. & ibi not. Text. c. 20. §. 35. aliter. l. 2. c. 6. §. 8. in fin. & ibi not.

℟. Si regnum ſit non patrimoniale, requiritur populi conſenſus; & ſi pars alienetur etiam, ut alibi diximus, ipſius partis, quæ invita à corpore cui coaluit avelli nequit. Sed pars ipſa tamen valide in ſe imperium tranſcribet ſine populi conſenſu in ſumma atque alias inevitabili neceſſitate, quia eam poteſtatem credibile eſt exceptam, cum ſocietas civilis coita eſt.

VII. *Quid dicendum de bonis regni?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 5. n. 4. l. 2. c. 6. §. 11. & ibi not. Gabr. de Jur. quæſt. non toll. quæſt. 8. aliter. & Text. c. 20. §. 23.

℟. In regno patrimoniali alienari poſſunt, ſecus quam in non patrimoniali, niſi diſerte id appareat ex primitiva lege aut more, cui contradictum nunquam eſt, ut olim in Imperio Romano-Germanico.

VIII. *An ſucceſſores obligantur ex promiſſo regis?*

℟. Affirmatur, quatenus obligandi po-

poteſtas, ut alibi diximus, ſub imperio comprehenſa eſt. *Grot. l. 3. c. 20. §. 10. & 2. c. 14. §. 7.*

IX. *Quid in res ſingulorum poſſunt pacis cauſa ſtatuere, qui reges ſunt, nec in res ſubditorum aliud jus habent, quam regium?* *Grot. d. c. 20. §. 7. Boecl. not. Imp. 18. & in Grot. l. 1. c. 1. §. 6.*

℞. Res ſubditorum ſunt ſub eminenti dominio civitatis, ita ut civitas, aut qui civitatis vice fungitur, iis rebus uti, eaſque etiam perdere & alienare poſſit, non tantum ex ſumma neceſſitate, quæ privatis quoque jus aliquod in re aliena concedit, ſed ob publicam utilitatem, cui privatas cedere, illi ipſi voluiſſe cenſendi ſunt, qui in civilem cœtum coiverunt. Sed addendum, ut ſi fieri poſſit à civitate hoc damnum quod propter alios ſentiunt, ipſis reſarciatur. *Text. c. 20. §. 28. Inſtr. Pac. art. 11.*

X. *At vero damnum hoc jure belli datum eſt, & ſic ad civitatem non pertinet.*

℞. Jus hoc belli populos alios ſpectat, partim & hoſtes inter ſe, non cives inter ſe, qui cum ſocii ſint, æquum eſt, ut communia habeant damna, *d. c. 20. §. 8. & 9.*

quæ

quæ ſocietatis cauſa contingunt. Nec intereſt an res, quæ ipſis eſt ablata, ſit acquiſita ex jure gentium an ex jure civili, nam dominium ex qualicunque cauſa ortum ſit, ſuos ſemper habet effectus ex jure naturali, & hinc in omnes æquale eſt jus regis & ſine cauſa ſubditis auferri non poteſt. Licet autem ad hoc eminentis dominii exercitium juſta cauſa requiratur, externis tamen, qui cum rege contrahunt, nudum regis factum ſufficit, cum ob præſumtionem quam ſecum adfert dignitas perſonæ, tum etiam ob gentium jus quod bona ſubditorum obligari ex facto regis patitur.

XI. *Quomodo ſunt interpretandæ conditiones pacis?*

d. c. 20. §. 11. Alber. Gent. l. 2. c. 4. p. 591. Text. c. 20. §. 40.

℞. Quo quid plus habet favoris, ut alibi dictum, eo laxius accipiendum: quo longius abit, eo reſtrictius. Hinc ſi jus naturæ merum ſpectemus, maximus favor in eo eſt, ut ſuum quiſque conſequatur, & qui juſta arma habuit, ut id conſequatur, ob quæ arma ſumſit, & damna ſumtuſque recuperet;

ret: non item ut vindictæ nomine quicquam lucretur, id enim eſt odioſius: ſi jus gentium, quia ad pacem veniri vix ſolet injuriæ confeſſione, ea ſumitur interpretatio in pactis, quæ partes, quoad belli juſtitiam, quam maxime æquat.

XII. *Quot modis hoc ſolet fieri?*

℞. Duobus maxime modis: aut ut quarum rerum turbata bello poſſeſſio eſt, ex formula juris antiqui componatur, aut ut res maneant, quo ſunt loco. *Grot. d. c. 20. §. 11. n. 1.*

XIII. *In dubio quodnam ex his duobus præſumitur?*

℞. In dubio magis eſt, ut præſumatur poſterius, quia facilius eſt, & nullam inducit mutationem. *d. c. 20. §. 12. Text. c. 20. §. 44.*

XIV. *Quando poſſeſſio reſtituitur in ſtatum, in quo fuit ante bellum, quale tempus inſpiciendum?*

℞. Ultimum quod fuit ante bellum; ita ut privatis dejectis interdicto aut vindicatione apud judicem experiri liceat. *Grot. d. c. 26. §. 13. c. 9. §. 6. n. 1.*

XV. *Quid ſi quis ſui juris populus*

ſponte ſe bellantium alteri ſubjecerit?

d. c. 20. §. 14. Ziegl. h. c. §. 14. ℞. Ad eum reſtitutio non porrigetur, quia ad ea tantum pertinet, quæ vi metu ve facta ſunt, aut alioqui dolo non niſi in hoſtem licito.

XVI. *Quid ſi de damnis nihil convenerit?*

Grot. d. c. 20. § 15. Ziegl. h. l. Schutz. vol. 2. Ex 13. th. 6. Boecl. de amneſt. c. 1 & 2. ℞. Omni pace id actum cenſeri debet, ut quæ bello data ſunt damna, eorum nomine actio non ſit, quod de damnis etiam privatim à militibus hoſtis noſtri acceptis intelligendum eſt; nam & hæc belli ſunt effecta. In dubio enim ita cenſentur contrahere voluiſſe bellantes, ut neuter injuſtitiæ damnaretur.

XVII. *An ea quæ cœperunt deberi belli tempore cenſentur condonata?*

d. c. 20. §. 16. Hahn. ad §. de indaganda 7. P. art. 8. ℞. Non, nam hæc non belli jure quæſita ſunt, ſed bello tantum exigi vetita: itaque ſublato impedimento vim ſuam retinent.

XVIII. *Quid dicendum de jure, quod ante bellum fuit?*

d. c. 20. §. 16. in med. Hahn. d. l. ℞. Jus quod ante bellum fuit, quanquam

quam nemini facile ademtum cenſeri debeat, hanc enim ob cauſam maxime ut ſua tenerentur, reſpublicæ civitateſque conſtitutæ ſunt, intelligendum id tamen de eo jure, quod ex rerum inæqualitate naſcitur, ſive in dominio, ſive in contractibus, ſive in delictis. De jure ad pœnas & vindictam non æque: nam id jus, quatenus inter ipſos reges aut populos verſatur, remiſſum ideo cenſeri debet, ne pax non ſatis pax ſit, ſi veteres ad bellum cauſas relinquat. Quare & ignorata hic venient ſub verbis generalibus: nam optimæ ſunt conciliationes, quæ iram & offenſarum memoriam delent. *Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 5.* *Mævius & Boxhorn. de amneſt. in pr.*

XIX. *Quid ſi privati jus ad pœnam ante bellum habuerint?*

℞. De privatorum jure ad pœnam non tanta eſt ratio, ut remiſſum cenſeatur, quia ſine bello judiciis expediri poteſt: tamen cum hoc jus non ita noſtrum ſit, ut quod ex vera inæqualitate naſcitur & pœnæ ſemper aliquid odii habeant, levis verborum *Grot. d. c. 20. §. 18.*

Qq 2 con-

conjectura ſufficiet, ut hoc quoque donatum intelligatur.

XX. *An jus, quod ex vera inæqualitate naſcitur & ante bellum fuit, nunquam videtur condonatum?*

d. c. 20. §. 19. Text. c. 23. §. 44. & 45. ℞. In privatorum jure firme tenendum eſt, quod non cenſeatur ademtum ſeu condonatum: in jure autem regum aut populorum facilius eſt, ut condonatio aliqua intelligatur facta, ſi modo verba aut conjecturæ non improbabiles ſuppetant; maxime vero, ſi jus de quo agitur non liquidum erat, ſed in controverſia poſitum. Benignum enim eſt credere id actum, ut belli ſemina evellerentur.

XXI. *Quid juris, ſi poſt perfectas pactiones capta quædam ſint?*

Grot. d. c. 20. §. 20. c. 21. §. 5. l. 2. c. 17. §. 1. ℞. Reddenda eſſe ſatis conſtat: ſublatum enim jam erat belli jus.

XXII. *Quomodo pactiones interpretandæ, quæ ſunt de reddendis his, quæ bello capta ſunt?*

d. c. 20. § 21. Gudel. de pac. c. 5. ℞. Latius ſunt interpretandæ pactiones, quæ mutuæ ſunt, quam quæ claudicant, quia in illis par eſt utriuſque

queconditio, ſecus quam in his. Deinde quæ de hominibus agunt plus favoris habent, quam quæ de rebus; & inter eas, quæ de rebus, hæ quæ de agris, plus quam quæ de rebus mobilibus; & quæ de his, quæ penes publicum ſunt, plus quam quæ penes privatos; & inter eas, quæ penes privatos, plus illæ quæ reddi jubent lucrativo titulo poſſeſſa quam oneroſo, ut quæ emtionibus, quæ dotibus tenentur. *Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 7. Rhet. de pac. c. 5. §. 26. Text. c. 20. §. 40. & ſeqq.*

XXIII. *Quid juris eſt de fructibus?*

℞. Cui pace res conceditur, & fructus conceduntur à tempore conceſſionis, non retro: hi enim ut alibi dictum pertinent ad poſſeſſorem priorem. *Grot. d. c. 20. §. 22. Ziegl. h. d. l. aliter. Grot. d. c. 20. §. 23.*

XXIV. *Si regio ſit reſtituenda?*

℞. Nomina regionum accipienda ex uſu præſentis temporis, non tam vulgi, quam peritorum: nam à peritis negotia talia tractari ſolent. *l. 2. c. 9. §. 11. n. 4 Conring. de fin. Imp. c. 1. & 2.*

XXV. *Quid juris, ſi pactio ſe referat ad pactionem antecedentem?* *Rhet. de pace c. 5. §. 14. Schutz. d. Ex. th. 7.*

℞. Quoties relatio fit ad pactum antecedens aut vetus, toties repetitæ *Grot. 3. d. c. 20. §. 24.*

censentur qualitates aut conditiones priore pacto expreſſæ.

XXVI. *Si pactum ſit de faciendo?*

d. c. 20. §. 24. ℞. Pro faciente habendus, qui facere voluit, ſi per alterum, qui cum controverſia eſt, ſtetit quo minus fieret.

XXVII. *An mora purgari poteſt intra breve tempus?*

d. c. 20. §. 25 Puff. l. 8. c. 8. §. 4. Ziegl. h. l. aliter. & Schutz. Ex. th. 14. lit. c. ℞. Jure ſtricto non poteſt, niſi improviſa neceſſitas impedimento fuerit.

XXVIII. *Si pacti ſenſus plane dubius ſit?*

d. c. 20. §. 26. Str. Ex. 6. th. 52. ℞. Magis eſt, ut contra eum fiat interpretatio, qui conditiones elocutus eſt, quod eſſe ſolet potentioris. Habet enim, quod ſibi imputet, qui non apertius locutus eſt: alter autem quod plures ſenſus recipit, id ſuo jure accipere poteſt in partem ſibi utiliorem.

XXIX. *Quid eſt ruptura pacis?*

Text. c. 22. §. 1. Schutz. d. Ex. 13. th. 14. ℞. Eſt injuſta contraventio, qua pax ab altera parte violatur.

XXX. *Quando & quot modis pax rupta cenſetur?*

Grot. h. c. 20. §. 27. ℞. Tribus modis, aut faciendo contra

tra id, quod omni paci ineſt, aut contra id, quod in pace dictum eſt aperte, aut contra id, quod ex pacis cujuſque natura debet intelligi. Unde patet differentia inter rumpere pacem & novam cauſam bello præbere, quod magnum uſum habet, tum ad committendam pœnam à peccante, tum ad liberandam in cæteris fidem ejus, in quem peccatum eſt.

XXXI. *Quando fit contra id, quod omni paci ineſt?*

℞. Si vis bellica inferatur, ubi nulla nova ſubeſt cauſa, quæ ſi probabiliter adferri poteſt; ſatius eſt injuſtitiam ſine perfidia, quam cum perfidia admiſſam credi. *d. c. 20. §. 28. Alber. Gent. l. 3. c. 24. p. 703. Text. c. 22. §. 4. ſeqq.*

XXXII. *A quibus illata vis armata pacem ſolvit?*

℞. Si ſocii tale quid fecerunt, rumpunt pacem, ſi manifeſte appareat, hoc fuiſſe actum, alias credi non debet; eſt enim enorme & communi facientium voto non convenit; ergo in eos, qui vim intulerunt, non autem in eos, qui non adjuverunt, erit belli jus. *d. c. 20. §. 29. & 30. Schutz. Ex. 13. th. 14. lit. d. Alber. Gent l. 3. c. ult. p. 705.*

Si ſubditi quid fecerunt ſine juſſu publico, civitas non tenetur, niſi factum privatorum probaverit: ad quod tria requiruntur, ſcientia, puniendi potentia, & neglectus.

XXXIII. *Quomodo hæc tria probantur?*

Grot. d. c. 20. § 30. l. 2. c. 21. §. 2. & ſeqq. ℞. Scientiam evincunt facta manifeſta & denunciata. Potentia præſumitur, niſi defectio appareat. Neglectum oſtendit elapſum temporis ſpatium, quale in quaque civitate ad crimina punienda ſumi ſolet.

XXXIV. *Quid juris, ſi alicujus ſubditi non per ſe arma moveant, ſed aliis bellum gerentibus militent?*

d. c. 20. §. 31. ℞. Verius eſt, & hoc permittendum non eſſe, niſi probabilibus argumentis appareat actum aliud, ut nunc interdum fieri ſolet.

XXXV. *Quibus illata vis armata pacem rumpit?*

d. c. 20. §. 31. Text. c. 22. §. 14. Schutz. d. Ex. th. 14. ℞. Pax rupta cenſeri debet, non modo ſi toti corpori civitatis, ſed & ſi ſubditis vis armata inferatur ſine nova cauſa. Nam ut omnes ſubditi tuti ſint,

ſint, pax initur: eſt enim pax actus civitatis pro toto & pro partibus.

XXXVI. *Si cauſa nova ſubſit, an ſe licet defendere?*

℞. Per pacem licebit ſe ſuaque defendere, naturale enim hoc eſt arma armis repellere. Ideo abdicatum inter pares non eſt ut facile credatur. d. c. 20. §. 32.

XXXVII. *An ulciſci licet?*

℞. Ulciſci aut ablata recuperare per vim non licebit, niſi poſtquam judicium erit negatum: hæc enim res moram fert, illa non. d. §. 32.

XXXVIII. *At ſi ſubditorum quorundam ita ſit perpetuum maleficium, ut quod faciunt id credendi ſint omnino facere rectoribus ſuis improbantibus, & judicium in eos poſtulari non poſſit, ut ſunt piratæ?* d. c. 20.

℞. Ab his & res recuperare, & ultionem expoſcere licebit, tanquam à deditis propter delictum. At alios innocentes eo nomine armis impetere, id vero eſt contra pacem. §. 32. n. 2. l. 2. c. 17. §. 20.

XXXIX. *Quid ſi vis inferatur ſociis?* d. c. 20.

℞. Vis armorum ſociis illata pacem §. 33. l. 2. c. 16. §. 13.

rumpit, ſi in pace comprehenſi ſint, licet ipſi ſocii non pepigerint, ſed alii pro ipſis, modo poſtea pacem ratam habuerint. Aliorum ſociorum, ut & cognatorum & affinium, qui nec ſubditi ſunt, nec in pace nominati, ſeparata cauſa eſt: nec ad pacem ruptam vis in eos trahi poteſt, licet eo nomine ex nova cauſa bellum ſuſcipi poſſit.

XL. *Quomodo rumpitur pax, faciendo contra id, quod in pace dictum eſt?*

Grot. b. c. 23. §. 34. & 35. Schutz. d. Ex. 13. th. 14. lit. e. & f. Text. c. 22. §. 19. in med. & §. 8. & 9.

℞. Rumpitur, ſive faciamus quod non facere debemus, ſive non faciamus, quod & cum oportet: ſive fiat contra capita majoris ſive minoris momenti. Satis enim magna, ut ſerventur, videri debent, quæ pace comprehenſa ſunt. Sed quo magis paci caveatur, conſultum erit, ut capitibus minoris momenti adjiciatur, ut ſi quid adverſus ea factum erit, pacem non rumpat: aut ut arbitri prius adeantur, quam arma inferri liceat.

XLI. *An cenſetur hoc actum, ſi pœna ſit adjecta?*

℞.

℞. Videtur hoc actum ob negotii naturam, quamvis interdum poſſit eſſe electio ejus, cui injuria eſt facta, pœnam malit, an a tranſactione recedere. *Grot. h.c. 20. §.36. Puff. l.8. c.7.§.12. in fin.*

XLII. *Quid ſi neceſſitas aliqua in cauſa ſit, quo minus pars una impleat id, quod promiſſum eſt?*

℞. Si adſit neceſſitas, puta ſi res perierit, aut ablata ſit, ſine facto ipſius, aut factum redditum ſit alio eventu impoſſibile, pax quidem rupta non cenſebitur, quia non ſolet pendere à conditione caſuali. Sed tamen alter optabit, an exſpectare malit, ſi qua ſpes ſit impleri promiſſum ſerius poſſe, an æſtimationem accipere, an mutuis præſtationibus iſti capiti reſpondentibus, aut æquum valentibus liberari. *Grot.h.c. 20. §.37.*

XLIII. *An poſtquam pax eſt rupta, pars innocens adhuc ſtare poteſt paci?*

℞. Pacem quidem non rumpit, qui pactis ſimpliciter factis poſterior non ſtat; neque enim tenebatur, niſi ſub con- *Grot. h.c. 20. §.38. Text. c. 22. §.25.*

conditione; interim tamen poſt læſam fidem integrum eſt innocenti pacem ſervare, quia contra obligationem faciendo nemo ſe obligatione eximit; & ſi additum ſit, ut tali facto pax rupta habeatur, adjectum id cenſeri debet in commodum innocentis duntaxat, ſi eo uti velit.

XLIV. *Quomodo rumpitur pax faciendo id, quod ſpecialis pacis natura repudiat?*

Grot. h.c. 20. §.40. Alber. Gent. p. 693. Schutz. d. Ex. 13. th 14. lit c. in med. Grot. h.c. 20. §.40. n.2. Text. c. 22. §. 15. Alb. Gent. p. 601. Betlin. de re milit. tr. 10. tit. 2.

℟. Si pax ſub lege amicitiæ contracta, rumpitur per ea, quæ fiunt contra amicitiam: quod enim inter cæteros ſolius amicitiæ officium exigeret, hic etiam pacti jure præſtandum eſt. Sed hic quoque detrahenda, quantum fieri poteſt, facto invidia. Itaque perſonæ, quamvis conjunctæ aut ſubditæ facta injuria, ipſi quicum pax inita eſt, facta non cenſebitur, niſi aperte in ipſius ſugillationem facta ſit. Sic adulterium aut ſtuprum libidini potius, quam inimicitiæ imputabitur, & invaſio rei alienæ novæ potius cupiditatis reum faciet, quam fidei læſæ.

XLV.

XLV. *Quinam ergo ſunt actus, ex quibus præſumitur, contra pacem amicitiæ cauſa contractam eſſe factum?*

℞. Varii ſunt, huc referuntur atro- *Grot. h.c.*
ces minæ nulla nova cauſa præceden- *20. §. 40.*
te, arces in finibus ſtructæ non tuendi, *n. 3. l. 2. c. 2. §.*
ſed nocendi cauſa, inſolita copiarum *pen. c. 22.*
conſcriptio, ſi juſtis ſatis indiciis ap- *§. 5. n. 2.*
pareat, in non alium hæc, quam in
eum, quicum pax facta eſt, compara-
ri. Sic oppida aut magnos cœtus, qui
civitatis partem integrantem faciunt, *Grot. h.c.*
recipere non licet, neque magis eos, *20. §. 41. n. 1. & 2.*
qui ex ſacramento, aut aliter miniſte- *& l. 2.*
rium aut ſervitutem debent. Subdi- *c. 5. §. 24. Inſt. Jur.*
tos tamen ſingulos, qui ex altera di- *Publ. p.*
tione in alteram migrare volunt, ſu- *589.*
ſcipere, non eſt contra amicitiam: ne-
que enim naturalis tantum, ſed & fa-
vorabilis eſt iſta libertas. Huc refer-
tur perfugium exulibus datum; nam
in exules nullum jus civitati.

XLVI. *Quando ſortis aleæ poteſt ſubjici belli exitus?*

℞. Si vera æſtimatione, qui injuſto *Grot. h.c.*
bel- *20 §. 42.*

bello impetitur, tanto ſit inferior, ut reſiſtendi nulla ſpes ſit, videtur ſors offerri poſſe, ut certum periculum incerto evadat; hoc enim eſt de malis minimum. Alias tum demum ſors eſt permiſſa, quoties de re agitur, in quam plenum habemus dominium, quod de ſubditorum vita, pudicitia libertate & ſimilibus dici non poteſt.

XLVII. *An prælia, quæ definito numero condicuntur belli finiendi cauſa permiſſa ſunt, puta inter ſingulos utrinque, inter binos, inter ternos &c.*

Grot. h. c. 20. §. 43. Oſiand. hic, & ad l. 2. c. 23 §. 10.

℟. Certamen tale juſtum ac pium eſt, ſi alioqui omnino exſpectandum ſit, ut qui injuſtam fovet cauſam victor ſit futurus cum magna innocentium ſtrage; tunc enim nihil imputandum eſt ei, qui mavult ea ratione certare, quæ ſpem ipſi maxime probabilem oſtentat.

XLVIII. *Ut hæc pactio valeat, quid requiritur?*

Grot. h. c. 20. §. 44.

℟. In regno non patrimoniali requiritur & populi & ſi qui nati jus ad ſucceſ-

ceſſionem habent conſenſus; in regno patrimoniali regis, qui ſic in prælii exitum conjicit controverſiam ſufficit. Jus enim ſuum quiſque ſibi adimere poteſt, non autem alterius, ſine ejus conſenſu. *Puff. l. 8. c. 8. §. 5. Rhet. de pace, c. 4. n. 1.*

XLIX. *Quis in tali prælio dicitur victus?*

R. Victus non poteſt videri, niſi qui aut occubuit, aut in fugam datus eſt; ſic in fines ſe aut oppida recipere victi ſigna ſunt. Illa vero, ſpolia legere, cadavera ad ſepulturam concedere, prælio iterum laceſſere, per ſe nihil probant, niſi quatenus cum aliis indiciis valent ad docendam hoſtium fugam. Et certe, qui loco ceſſit, in dubio magis eſt, ut fugiſſe credatur. *Grot. h. c. 20. §. 45. Puff. d. l.*

L. *Quid juris, ſi victoriæ firma non adſint argumenta?*

R. Res manet eo loco, quo ante prælium fuit; & aut ad bellum, aut ad novas pactiones veniendum eſt. *Grot. d. c. §. 44. n. 3.*

LI. *Quotuplices ſunt arbitri, quorum judicio bellum finitur?*

R.

C... h.c. 20. §. 46. l. 2. c. 23. §. 8. & ibi not. ℞. Arbitrorum duo ſunt genera, unum ejuſmodi, ut ſive æquum ſive iniquum pronuncient, parere debeamus, quod obſervatur, cum ex compromiſſo ad arbitrum itum eſt: alterum ejuſmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat, & ut fiat conciliator tantum. Utrovis modo arbiter ſumi poteſt aut ad bellum evitandum, ut ſupra diximus, aut ad finiendum; hic ſumitur ille, cujus dicto parendum omnino ſit.

LII. *An à tali arbitrio provocare licet?*

Grot. h.c. 20. §. 46. n. 2. Puff. l. 5. c. 12. §. 4. & ſeqq. ℞. Non; nulla enim hic eſt poteſtas ſuperior, quæ promiſſi vinculum aut impediat, aut ſolvat. Standum ergo omnino, ſive æquum, ſive iniquum pronunciaverit. Aliud enim eſt de arbitri officio, aliud de compromittentium obligatione quærere.

LIII. *Quodnam eſt officium arbitri?*

Grot. d. c. §. 47. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 4. ℞. Officium arbitri interdum eſt inſtar officii judicis, ut cogatur præciſe ſecundum legem judicare; interdum habet laxiorem poteſtatem, ita ut omne

omne poſſit, quod rectius fit, quam non fit, etiam extra juſtitiæ proprie dictæ regulas. Qui ſummam poteſtatem obtinent, cum judicem communem non habeant, arbitrum cenſendi ſunt adſtrinxiſſe iis regulis, quibus judicis officium adſtringi ſolet. Illud tamen obſervandum eſt, arbitros lectos à populis aut ſummis poteſtatibus de principali negotio pronunciare debere, non de poſſeſſione. Et ideo dum cauſa cognoſcitur, nihil eſt innovandum, tum ne præjudicium fiat, tum quia difficilis eſt recuperatio. *Grot. d. c. §. 48. Boecl. quies in turb. p. 222. & ſeqq. Ziegl. h. l. aliter.*

LIV. *Eſtne adhuc aliud genus arbitri?*

℞. Affirmatur, cum quis ipſi hoſti de ſe arbitrium permittit, quæ eſt deditio pura, ſubditum faciens eum, qui ſe dedit, ei vero, cui fit deditio, ſummam deferens poteſtatem Sed hîc quoque diſtinguendum eſt, quid victus pati debeat, & quid victor jure, quid ſalvo omni officio facere poſſit, quid denique eum maxime deceat. Victus poſt deditionem nihil non pa- *Grot. d c. §. 49. & c. 11. §. 18. c. 15. in fin.*

cenſentur qualitates aut conditiones priore pacto expreſſæ.

XXVI. *Si pactum ſit de faciendo?*

d. c. 20. §. 24.

℞. Pro faciente habendus, qui facere voluit, ſi per alterum, qui cum controverſia eſt, ſtetit quo minus fieret.

XXVII. *An mora purgari poteſt intra breve tempus?*

d. c. 20. §. 25. Puff. l. 8. c. 8. §. 4. Ziegl. h. l. aliter. & Schutz. Ex. th. 14. lit. c.

℞. Jure ſtricto non poteſt, niſi improviſa neceſſitas impedimento fuerit.

XXVIII. *Si pacti ſenſus plane dubius ſit?*

d. c. 20. §. 26. Str. Ex. 6. th. 52.

℞. Magis eſt, ut contra eum fiat interpretatio, qui conditiones elocutus eſt, quod eſſe ſolet potentioris. Habet enim, quod ſibi imputet, qui non apertius locutus eſt: alter autem quod plures ſenſus recipit, id ſuo jure accipere poteſt in partem ſibi utiliorem.

XXIX. *Quid eſt ruptura pacis?*

Text. c. 22. §. 1. Schutz. d. Ex. 13. th. 14.

℞. Eſt injuſta contraventio, qua pax ab altera parte violatur.

XXX. *Quando & quot modis pax rupta cenſetur?*

Grot. h. c. 20. §. 27.

℞. Tribus modis, aut faciendo contra

tra id, quod omni paci ineſt, aut contra id, quod in pace dictum eſt aperte, aut contra id, quod ex pacis cujuſque natura debet intelligi. Unde patet differentia inter rumpere pacem & novam cauſam bello præbere, quod magnum uſum habet, tum ad committendam pœnam à peccante, tum ad liberandam in cæteris fidem ejus, in quem peccatum eſt.

XXXI. *Quando fit contra id, quod omni paci ineſt?*

℞. Si vis bellica inferatur, ubi nulla nova ſubeſt cauſa, quæ ſi probabiliter adferri poteſt, ſatius eſt injuſtitiam ſine perfidia, quam cum perfidia admiſſam credi. *d. c. 20. §. 28. Alber. Gent. l. 3. c. 24. p. 703. Text. c. 22. §. 4. ſeqq.*

XXXII. *A quibus illata vis armata pacem ſolvit?*

℞. Si ſocii tale quid fecerunt, rumpunt pacem, ſi manifeſte appareat, hoc fuiſſe actum, alias credi non debet; eſt enim enorme & communi facientium voto non convenit; ergo in eos, qui vim intulerunt, non autem in eos, qui non adjuverunt, erit belli jus. *d. c. 20. §. 29. & 30. Schutz. Ex. 13. th. 14. lit. d. Alber. Gent l. 3. c. ult. p. 705.*

Si ſubditi quid fecerunt ſine juſſu publico, civitas non tenetur, niſi factum privatorum probaverit: ad quod tria requiruntur, ſcientia, puniendi potentia, & neglectus.

XXXIII. *Quomodo hæc tria probantur?*

Grot. d. c. 20. § 30. l. 2. c. 21. §. 2. & ſeqq. ℞. Scientiam evincunt facta manifeſta & denunciata. Potentia præſumitur, niſi defectio appareat. Neglectum oſtendit elapſum temporis ſpatium, quale in quaque civitate ad crimina punienda ſumi ſolet.

XXXIV. *Quid juris, ſi alicujus ſubditi non per ſe arma moveant, ſed aliis bellum gerentibus militent?*

d. c. 20. §. 31. ℞. Verius eſt, & hoc permittendum non eſſe, niſi probabilibus argumentis appareat actum aliud, ut nunc interdum fieri ſolet.

XXXV. *Quibus illata vis armata pacem rumpit?*

d. c. 20. §. 32. Text. c. 22. §. 14. Schutz. d. Ex. th. 14. ℞. Pax rupta cenſeri debet, non modo ſi toti corpori civitatis, ſed & ſi ſubditis vis armata inferatur ſine nova cauſa. Nam ut omnes ſubditi tuti ſint,

ſint, pax initur: eſt enim pax actus civitatis pro toto & pro partibus.

XXXVI. *Si cauſa nova ſubſit, an ſe licet defendere?*

℞. Per pacem licebit ſe ſuaque defendere, naturale enim hoc eſt arma armis repellere. Ideo abdicatum inter pares non eſt ut facile credatur. d. c. 20. §. 32.

XXXVII. *An ulciſci licet?*

℞. Ulciſci aut ablata recuperare per vim non licebit, niſi poſtquam judicium erit negatum: hæc enim res moram fert, illa non. d. §. 32.

XXXVIII. *At ſi ſubditorum quorundam ita ſit perpetuum maleficium, ut quod faciunt id credendi ſint omnino facere rectoribus ſuis improbantibus, & judicium in eos poſtulari non poſſit, ut ſunt piratæ?* d. c. 20.

℞. Ab his & res recuperare, & ultionem expoſcere licebit, tanquam à deditis propter delictum. At alios innocentes eo nomine armis impetere, id vero eſt contra pacem. §. 32. n. 2. l. 2. c. 17. §. 20.

XXXIX. *Quid ſi vis inferatur ſociis?* d. c. 20.

℞. Vis armorum ſociis illata pacem §. 33. l. 2. c. 16. §. 13.

rumpit, ſi in pace comprehenſi ſint, licet ipſi ſocii non pepigerint, ſed alii pro ipſis, modo poſtea pacem ratam habuerint. Aliorum ſociorum, ut & cognatorum & affinium, qui nec ſubditi ſunt, nec in pace nominati, ſeparata cauſa eſt: nec ad pacem ruptam vis in eos trahi poteſt, licet eo nomine ex nova cauſa bellum ſuſcipi poſſit.

XL. *Quomodo rumpitur pax, faciendo contra id, quod in pace dictum eſt?*

Grot. b.c. 23. §. 34. & 35. Schutz. d. Ex. 13. th. 14. lit. e. & f. Text. c. 22. §. 19. in med. & §. 8. & 9.

R. Rumpitur, ſive faciamus quod non facere debemus, ſive non faciamus, quod & cum oportet: ſive fiat contra capita majoris ſive minoris momenti. Satis enim magna, ut ſerventur, videri debent, quæ pace comprehenſa ſunt. Sed quo magis paci caveatur, conſultum erit, ut capitibus minoris momenti adjiciatur, ut ſi quid adverſus ea factum erit, pacem non rumpat: aut ut arbitri prius adeantur, quam arma inferri liceat.

XLI. *An cenſetur hoc actum, ſi pœna ſit adjecta?*

R.

℞. Videtur hoc actum ob negotii naturam, quamvis interdum poſſit eſſe electio ejus, cui injuria eſt facta, pœnam malit, an a tranſactione recedere. *Grot. h.c. 20. §.36. Puff. l.8. c.7.§.12. in fin.*

XLII. *Quid ſi neceſſitas aliqua in cauſa ſit, quo minus pars una impleat id, quod promiſſum eſt?*

℞. Si adſit neceſſitas, puta ſi res perierit, aut ablata ſit, ſine facto ipſius, aut factum redditum ſit alio eventu impoſſibile, pax quidem rupta non cenſebitur, quia non ſolet pendere à conditione caſuali. Sed tamen alter optabit, an exſpectare malit, ſi qua ſpes ſit impleri promiſſum ſerius poſſe, an æſtimationem accipere, an mutuis præſtationibus iſti capiti reſpondentibus, aut æquum valentibus liberari. *Grot.h.c. 20. §.37.*

XLIII. *An poſtquam pax eſt rupta, pars innocens adhuc ſtare poteſt paci?*

℞. Pacem quidem non rumpit, qui pactis ſimpliciter factis poſterior non ſtat; neque enim tenebatur, niſi ſub con- *Grot. h.c. 20. §.38. Text. c. 22. §.25.*

conditione ; interim tamen poſt læſam fidem integrum eſt innocenti pacem ſervare , quia contra obligationem faciendo nemo ſe obligatione eximit ; & ſi additum ſit, ut tali facto pax rupta habeatur, adjectum id cenſeri debet in commodum innocentis duntaxat, ſi eo uti velit.

XLIV. *Quomodo rumpitur pax faciendo id, quod ſpecialis pacis natura repudiat?*

Grot. h. c. 20. §. 40. Alber. Gent. p. 693. Schutz. d. Ex. 13. th 14. lit c. in med. Grot. h. c. 20. §. 40. n. 2. Text. c. 22. §. 15. Alb. Gent. p. 601. Betlin. de re milit. tr. 10. tit. 2.

℞. Si pax ſub lege amicitiæ contracta, rumpitur per ea, quæ fiunt contra amicitiam : quod enim inter cæteros ſolius amicitiæ officium exigeret, hic etiam pacti jure præſtandum eſt. Sed hic quoque detrahenda, quantum fieri poteſt, facto invidia. Itaque perſonæ, quamvis conjunctæ aut ſubditæ facta injuria, ipſi quicum pax inita eſt, facta non cenſebitur, niſi aperte in ipſius ſugillationem facta ſit. Sic adulterium aut ſtuprum libidini potius, quam inimicitiæ imputabitur, & invaſio rei alienæ novæ potius cupiditatis reum faciet, quam fidei læſæ.

XLV.

XLV. *Quinam ergo ſunt actus, ex quibus præſumitur, contra pacem amicitiæ cauſa contractam eſſe factum?*

℞. Varii ſunt, huc referuntur atroces minæ nulla nova cauſa præcedente, arces in finibus ſtructæ non tuendi, ſed nocendi cauſa, inſolita copiarum conſcriptio, ſi juſtis ſatis indiciis appareat, in non alium hæc, quam in eum, quicum pax facta eſt, comparari. Sic oppida aut magnos cœtus, qui civitatis partem integrantem faciunt, recipere non licet, neque magis eos, qui ex ſacramento, aut aliter miniſterium aut ſervitutem debent. Subditos tamen ſingulos, qui ex altera ditione in alteram migrare volunt, ſuſcipere, non eſt contra amicitiam: neque enim naturalis tantum, ſed & favorabilis eſt iſta libertas. Huc refertur perfugium exulibus datum; nam in exules nullum jus civitati. *Grot. h.c. 20. §. 40. n. 3. l. 2. c. 2. §. pen. c. 21. §. 5. n. 2.* *Grot. h.c. 20. §. 41. n. 1. & 2. & l. 2. c. 5. §. 24. Inſt. Jur. Publ. p. 589.*

XLVI. *Quando ſortis aleæ poteſt ſubjici belli exitus?*

℞. Si vera æſtimatione, qui injuſto bel- *Grot. h.c. 20 §. 42.*

bello impetitur, tanto ſit inferior, ut reſiſtendi nulla ſpes ſit, videtur ſors offerri poſſe, ut certum periculum incerto evadat; hoc enim eſt de malis minimum. Alias tum demum ſors eſt permiſſa, quoties de re agitur, in quam plenum habemus dominium, quod de ſubditorum vita, pudicitia libertate & ſimilibus dici non poteſt.

XLVII. *An prælia, quæ definito numero condicuntur belli finiendi cauſa permiſſa ſunt, puta inter ſingulos utrinque, inter binos, inter ternos &c.*

Grot. h. c. 20. §. 43. Oſiand. hic, & ad l. 2. c. 23 §. 10.

℞. Certamen tale juſtum ac pium eſt, ſi alioqui omnino exſpectandum ſit, ut qui injuſtam fovet cauſam victor ſit futurus cum magna innocentium ſtrage, tunc enim nihil imputandum eſt ei, qui mavult ea ratione certare, quæ ſpem ipſi maxime probabilem oſtentat.

XLVIII. *Ut hæc pactio valeat, quid requiritur?*

Grot. h. c. 20. §. 44.

℞. In regno non patrimoniali requiritur & populi & ſi qui nati jus ad ſucceſ-

ceſſionem habent conſenſus; in regno patrimoniali regis, qui ſic in prælii exitum conjicit controverſiam ſufficit. Jus enim ſuum quiſque ſibi adimere poteſt, non autem alterius, ſine ejus conſenſu. *Puff. l. 8. c. 8. §. 5. Rhet. de pace, c. 4. n. 1.*

XLIX. *Quis in tali prælio dicitur victus?*

℞. Victus non poteſt videri, niſi qui occubuit, aut in fugam datus eſt; ſic in fines ſe aut oppida recipere victi ſigna ſunt. Illa vero, ſpolia legere, cadavera ad ſepulturam concedere, prælio iterum laceſſere, per ſe nihil probant, niſi quatenus cum aliis indiciis valent ad docendam hoſtium fugam. Et certe, qui loco ceſſit, in dubio magis eſt, ut fugiſſe credatur. *Grot. h. c. 20. §. 45. Puff. d. l.*

L. *Quid juris, ſi victoriæ firma non adſint argumenta?*

℞. Res manet eo loco, quo ante prælium fuit; & aut ad bellum, aut ad novas pactiones veniendum eſt. *Grot. d. c. §. 44. n. 3.*

LI. *Quotuplices ſunt arbitri, quorum judicio bellum finitur?*

℞.

C. h.c. ℞. Arbitrorum duo ſunt genera, 20.§.46. unum ejuſmodi, ut ſive æquum ſive l. 2. c. 23. §. 8. & iniquum pronuncient, parere debea- ibi not. mus, quod obſervatur, cum ex compromiſſo ad arbitrum itum eſt: alterum ejuſmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat, & ut fiat conciliator tantum. Utrovis modo arbiter ſumi poteſt aut ad bellum evitandum, ut ſupra diximus, aut ad finiendum; hic ſumitur ille, cujus dicto parendum omnino ſit.

LII. *An à tali arbitrio provocare licet?*

Grot. h.c. ℞. Non; nulla enim hic eſt poteſtas 20. §. 46. n. 2. Puff. ſuperior, quæ promiſſi vinculum aut l. 5. c. 12. impediat, aut ſolvat. Standum ergo §. 4. & ſeqq. omnino, ſive æquum, ſive iniquum pronunciaverit. Aliud enim eſt de arbitri officio, aliud de compromittentium obligatione quærere.

LIII. *Quodnam eſt officium arbitri?*

Grot. d. c. §. 47. ℞. Officium arbitri interdum eſt inSchutz. vol. 2. ſtar officii judicis, ut cogatur præciſe ſecundum legem judicare; interdum Ex. 13. th. 4. habet laxiorem poteſtatem, ita ut omne

omne poſſit, quod rectius fit, quam non fit, etiam extra juſtitiæ proprie dictæ regulas. Qui ſummam poteſtatem obtinent, cum judicem communem non habeant, arbitrum cenſendi ſunt adſtrinxiſſe iis regulis, quibus judicis officium adſtringi ſolet. Illud tamen obſervandum eſt, arbitros lectos à populis aut ſummis poteſtatibus de principali negotio pronunciare debere, non de poſſeſſione. Et ideo dum cauſa cognoſcitur, nihil eſt innovandum, tum ne præjudicium fiat, tum quia difficilis eſt recuperatio. *Grot. d. c. §. 48. Boecl. quies in turb. p. 222. & ſeqq. Ziegl. h. l. aliter.*

LIV. *Eſtne adhuc aliud genus arbitri?*

℞. Affirmatur, cum quis ipſi hoſti de ſe arbitrium permittit, quæ eſt deditio pura, ſubditum faciens eum, qui ſe dedit, ei vero, cui fit deditio, ſummam deferens poteſtatem Sed hîc quoque diſtinguendum eſt, quid victus pati debeat, & quid victor jure, quid ſalvo omni officio facere poſſit, quid denique eum maxime deceat. Victus poſt deditionem nihil non pa- *Grot. d c. §. 49. & c. 11. §. 18. c. 15. in fin.*

tiendum habet: quippe jam ſubditus, & ſi jus belli externum reſpicimus, eo in loco, ut ei nihil non eripi poſſit, etiam vita, etiam libertas perſonalis, multo magis bona non publica tantum, ſed & ſingulorum.

LV. *Ne victor quid injuſte faciat, quid ſpectandum?*

Grot l. c. 20. §. 50. ℞. Spectare primum debet ne quem occidat, niſi id ſuo facinore meritum: ſic & ne cui quicquam auferat, niſi in juſtam pœnam. Intra hunc autem modum quantum ſecuritas patitur, ad clementiam & liberalitatem propendere ſemper honeſtum eſt, interdum pro circumſtantiis etiam ex morum regula neceſſarium. Et huc pertinet illud Senecæ: *clementia liberum arbitrium habet: non ſub formula, ſed ex æquo & bono judicat, & abſolvere illi licet, & quanti vult taxare litem.* Neque refert, an dedens dicat ſe dedere alterius ſapientiæ, an moderationi, an miſericordiæ, *auff Genad und Ungenad*: hæc enim omnia blandi-

dimenta ſunt, res manet, ut victor arbiter fiat. Secus quam quando deditiones ſunt conditionatæ, quæ aut ſingulis conſulunt, ut quibus vita ſalva, aut corporum libertas, aut quædam bona excipiuntur, aut univerſitati, quarum nonnullæ etiam mixtum quoddam imperium induere poſſunt. Grot. d. c. §. 51.

LVI. *Quænam ſunt acceſſiones pactionum?*

℞. Obſides & pignora. Obſides dantur aut ſua voluntate, aut ejus, qui imperium habet: nam in ſummo civili imperio comprehenditur & jus in actiones ſubditorum ut in bona. Et ſi plures ſint qui ire poſſunt, danda eſt opera, ut ſorte res dirimatur. Grot. d. c §. 52.

LVII. *Quid eſt obſes?*

℞. Obſes eſt, qui fidei publicæ ſervandæ cauſa principi aut duci exercitus datur. Alber. Gent. p. 394.

LVIII. *An dominus feudi vaſallum poteſt obſidem dare?*

℞. Si vaſallus idem ſit ſubditus, dominus poteſt, etiam invito vaſallo; ſi non ſit ſubditus, non poteſt, neque Grot. h. c. 20. §. 52. in fin.

enim reverentia aut obſequium, quæ debet, hucuſque pertingunt.

LIX. *Si obſes aliquod damnum patiatur, quid juris?*

Grot. d. c. §. 52 Puff. l. 8. c. 2. §. 6. ℞. Civitas aut ejus rector tenebitur illud incommodum ei, qui patitur, aut proximis, repenſare.

LX. *An interfici poteſt obſes?*

Grot. h. c. 20. §. 35. c. 4. §. 14. Schutz. Ex. 13. th. 12. lit. g. aliter. ℞. Jure gentium externo poteſt, quia hoſtis manet & ex ejus civitate; non autem interno, niſi par ipſius culpa accedat. Servi quoque non fiunt: imo & jure gentium bona habere & hæredibus relinquere poſſunt.

LXI. *An fugere obſidi licet?*

Grot. h. c. 20. §. 54. Oſiand h. l. Gail de pace publ. l. 2. c. 2. n 2. aliter. ℞. Non licet, ſi ab initio aut poſtea, quo laxius haberetur, fidem dederit. Alioqui non videtur is animus fuiſſe civitatis, obligandi civem, ne aufugeret, ſed hoſti dandi facultatem qualis vellet cuſtodiæ.

LXII. *Si obſes ſit datus in unam cauſam, poteritne retineri in aliam?*

Grot. h. c. §. 55. ℞. Odioſa eſt obſidum obligatio, tum quia libertati inimica, tum quia ex facto alieno venit. Ideoque ſtricta inter-

interpretatio hic locum habet, & in unam cauſam datus, in aliam retineri ut obſes non poteſt. Sed ſi in alia cauſa fides jam violata ſit, aut contractum debitum, retineri poteſt, non ut obſes, ſed eo gentium jure, quo ſubditi ex facto imperantium detineri poſſunt per androlepſiam; quod ipſum tamen ne fiat, caveri poteſt adjecto pacto de reddendis obſidibus, ubi id cujus nomine dati erant, impletum fuerit.

Grot. h. c. §. 55. c. 2. §. 3. & 5. Alber. Gent. p. 398. & ſeqq.

LXIII. *Quid ſi obſes detur, ut alterum captivum aut obſidem redimat?*

℞. Eo mortuo liberatur: nam in illo dum moritur, jus pignoris extinctum eſt, ut in captivo redempto.

Grot. h. c. §. 56.

LXIV. *Rege, qui fœdus fecit, mortuo, an adhuc tenetur obſes?*

℞. Si fœdus fuerit reale, obſes adhuc tenetur; ſi fuerit perſonale, non tenetur. Nam acceſſoria non poſſunt efficere, ut in principalium interpretatione à regula recedatur, ſed ejus naturam & ipſa ſequi debent.

Grot. h. c. § 57. l. 2. c. 16. §. 16. Tabor de oblig. ſucceſ. c. 5. n. 14. Alber. Gent. p. 399.

LXV. *An pignorum eadem eſt ratio, quæ obſidum?*

Grot. h.c. §. 59. Albër. Gent. d. p. 399. Forſt. ad Tacit. p. 220. ℞. Commune habent cum obſidibus, quod ex alio jam debito retineantur, niſi data fides obſtet: proprium, quod quæ de iis eſt pactio, non tam ſtrictè ſumatur, quam illa de obſidibus; neque enim æquale eſt odium, res enim natæ ſunt, ut teneantur, non & homines.

LXVI. *An pignus perpetuo poteſt lui?*

Grot. h.c. §.60 l.2. c 4 §.15. ℞. Multi affirmant, & nullum tempus efficere poſſe putant, ne luitio ſit pignoris, ſi id præſtetur, pro quo pignus ſuppoſitum eſt, niſi certæ conjecturæ aliam interpretationem exprimant. Ut ſi quis luere cum vellet impeditus id ſilentio tranſmiſiſſet, tanto tempore, quod ad conſenſus conjecturam ſufficere poſſit.

CAPUT XIV.

ſeu

CAPUT XXI. *ap. Grot.*

De fide manente bello, ubi de induciis, commeatu, captivorum redemtione.

I. *Quid*

I. *Quid ſint induciæ.*
II. *Quotuplices.*
III. *An nova belli indictione opus ſit tempore induciarum finito.*
IV. *An ſi pactis tale quid convenerit, & induciæ fuerint longiores, potius pax cenſeatur quam induciæ.*
V. *An dies induciis adſcriptus, excluſus an comprehenſus intelligatur.*
VI. *A quo tempore induciæ obligare incipiant. an ubique obligent.*
VII. *Quantum per inducias liceat.*
VIII. *An ultro citroque ire & redire.*
IX. *An iis durantibus interius recedere cum exercitu liceat: an mœnia reficere & militem conſcribere.*
X. *An corruptis hoſtium præſidiis loca invadere*
XI. *Quid ſi loca fuerint derelicta.*
XII. *An dimittendus ſit, qui circa induciarum exitum vi majore retentus recedere antea non potuit.*
XIII. *Quot modis finiantur induciæ.*
XIV. *Quomodo violatione. an læſo hoc in caſu liberum ſit ſtatim ad arma venire.*
XV. *Quid ſi pœna addita à violante ſoluta ſit.*
XVI. *An per privatorum facta rumpantur induciæ.*
XVII. *An extra inducias ſit jus commeandi ſeu ſalvi conductus.*
XVIII. *Quid ſit jus commeandi.*
XIX. *Quotuplex.*
XX. *Militibus conceſſus commeatus, an etiam ad duces porrigatur.*
XXI. *An ſub itu etiam comprehendatur reditus.*
XXII. *Qui abire an etiam redire, & qui venire an mittere, vel ſæpius venire poſſit.*
XXIII. *Commeatus patri conceſſus an ad filium extendatur, an ad famulum unum vel alterum.*
XXIV. *An ad bona; an ad comites omnes, vel eos, qui alterius ſunt gentis in commeatus conceſſione non expreſſæ.*
XXV. *An jus commeandi*

morte concedentis exſtinguatur.
XXVI. *Quid ſi ad bene placitum condentis fuerit conceſſum.*
XXVII. *An leges quæ captivos redimi vetant ſemper ſint juſtæ.*
XXVIII. *An jus exigendi à captivo pretium redemtionis in alium transſcribi poſſit.*
XXIX. *An idem pluribus redemtionis pretium debere poſſit.*
XXX. *An conventio de pretio facta reſcindi poſſit ob ignoratas captivi divitias.*
XXXI. *An pecunia à captivo celata ei prodeſſe poſſit ad redemtionem.*
XXXII. *An pretium conventum & ante mortem non ſolutum ab hærede debeatur.*
XXXIII. *An dimiſſus ut alterum liberet, eo mortuo nec liberato in carcerem redire debeat.*

I. *Quid ſunt induciæ?*

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 2. in fin. Grot. l. 3. c. 21. §. 1. n. 1. aliter.

℟. Induciæ ſunt ſtatus belligerantium, quo manente bello bellicis actibus ad tempus ex conventione abſtinendum eſt.

II. *Quotuplices ſunt?*

Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Grot. l. 3. c. 21 §. 1. n. 3. & 4. Alber. Gent. l. 2. c. 12. p. 302. Puff. l. 8. c. 7. §. 4.

℟. Duplices eſſe poſſunt, ratione temporis vel longiores vel breviores. Dari enim poſſunt in horas, paucos dies, in annos etiam viginti, triginta, quadraginta, etiam centum; licet hæ longiores induciæ propius ad pacem accedant, & in his, quod de pacis tempore dictum eſt, valet, non ex vi vo-

vociſ, ſed mentis certa collectione. Sic etiam ab objecto dividi poſſunt, ut ſi ad certos actus concedantur. Non autem videntur recte dividi in expreſſas & tacitas: quia licet tempore induciarum finito partes ſe invicem non laceſſant, hoc tamen non fit cum mutua obligatione; ſed cuicunque liberum eſt redire ad actus bellicos, quando ipſi viſum fuerit.

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 2. in med. aliter. Ziegl d. l. §. 3. aliter.

III. *Tempore induciarum finito an novà opus eſt indictione?*

℞. Non, nam ſublato impedimento temporali ipſo jure ſe exſerit ſtatus belli non mortuus ſed ſopitus, ut dominium & patria poteſtas in eo, qui à furore convaluit: niſi pactis aliter convenerit, & induciæ fuerint longiores; in his enim ſi non neceſſum, tamen decorum, ut iis elapſis fiat indictio conditionata.

Grot. l. c. 21. §. 3. Puff. l. 8. c. 7. §. 6.

IV. *At hoc in caſu, ubi aliter convenit, quia opus eſt nova indictione, potius ſunt pax.*

℞. Non, quia utrique parti relicta eſt facultas citra novam cauſam bellum

Grot. h. c. 21. §. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1.

c. 39. §. 3. in fin. lum repetendi, ſecus quam ubi pax facta eſt.

Text. c. 1. §. 19. Cardinal. Mantica Lucubr. Vatic. l. 27. tit. 2. n. 15. aliter. V. *Utrum ad quem diem aut menſem aut annum dictum eſt, duraturas inducias, is dies, menſis aut annus excluſus, an comprehenſus intelligitur?*

Alber. Gent. l. 2. c. 12. p. 306. Ziegl. ad Grot. l. 3. c. 21. §. 4. Text. c. 19. §. 22. Puff. l. 8. c. 7. §. 8. ℞. Magis naturale eſt, ut terminus ſit pars rei, inprimis ubi temporis productio favorem in ſe habet, ut in induciis, quæ humano ſanguini parcunt. Imo propter eandem rationem videtur comprehendi etiam dies, à qua incipiunt, nam etiam eſt pars rei, & idem favor militat.

Alber. Grot. l. 3. VI. *A quo tempore induciæ obligant?*

c. 21. §. 4. n. 2. & 3. aliter. Grot. h. c. 21. §. 5. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 16. lit. k. Text. c. 19. §. 20. ℞. Statim obligant contrahentes, ex quo contractus abſolutus eſt: at ſubditos utrinque obligant cum effectu, ubi publicatæ ſunt, & ad notititiam ſubditorum pervenerunt. Hinc ſi publicatio uno tantum loco facta ſit, non per omnem ditionem eodem modo ſe exſerit, ſed per tempus ſufficiens ad perferendam ad ſingula loca notitiam.

notitiam. Quare ſi quid interea à ſubditis contra inducias factum fuerit, ipſi quidem à pœnis immunes ſunt, ſed tamen res captæ reſtituendæ ſunt, ſi exſtent; aut ſi ſint conſumtæ, in quantum facti ſunt locupletiores. Cæterum licet longiores induciæ regulariter complectantur omnes pacifcentium ditiones, tamen in imperio late patenti conveniri poteſt, ut certis in locis tantum induciæ obſerventur, in aliis autem bellum maneat, e. g. populi Europæ, qui in India orientali aut occidentali loca poſſident, inducias facere poſſunt valituras per Europam, non autem in India. *Puff. l. 8. c. 7. §. 3. in fin.*

VII. *Quantum licet per inducias?*

℞. Ex ipſa induciarum definitione hoc poteſt intelligi. Illiciti ſunt omnes actus bellici, ſive in perſonas, ſive in res. Etiam res hoſtium, ſi tempore induciarum caſu ad nos perveniant, reddendæ erunt, etiamſi ante noſtræ fuiſſent, quia quod jus externum attinet, ipſorum ſunt factæ: & hoc eſt quod dici ſolet, tempore induciarum

non

non eſſe poſtliminium. Et hæc vera ſunt, ſi ſint induciæ illimitatæ, inprimis longiores: ſi enim ſint reſtrictæ, ob ſpecialem conventionem nihil erit mutandum, ut ſi ſint tantum ſepeliendorum hominum cauſa datæ, reliqui actus non ſunt permiſſi, & ſic auxilia & commeatus admittere non licebit, verum intercipi poterunt. Sic ſi obſeſſis induciæ ſint datæ, reliqui, qui extra præſidium ſunt, occidi poterunt. Interdum convenit, ne commeare liceat: interdum perſonis cavetur, non & rebus; quo caſu ſi ad res defendendas lædantur perſonæ, nihil contra inducias fiet.

Grot. h. c. 21. §. 6. & 10. Text. c. 19. §. 10. Berlic. de re mil. part. 5. tit. 3.

Puff. l. 8. c. 7. §. 10. in med.

Grot. h. c. 21. §. 6. n. 3.

VIII. *An ire & redire ultro citroque licet?*

℞. Affirmatur, dummodo id fiat eo apparatu, qui periculum nullum oſtentet.

Grot. h. c. 21. §. 7. Alber. Gent. l. 2. c. 13. p. 314.

IX. *An durantibus induciis interius recedere cum exercitu licet?*

℞. Interius recedere licet, item reficere mœnia, militem conſcribere &c. omnes enim hi actus præparatorii tantum ſunt futuræ vel defenſionis vel

Text. c. 19 §. 11. & ſeqq. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 16. lit. c.

vel oppugnationis, niſi vel expreſſe convenerit, ut omnia in ſtatu ſuo perſiſtant, vel quidam actus expreſſe excipiantur.

X. *An corruptis hoſtium præſidiis loca invadere licet?*

℞. Non licet: talis enim acquiſitio juſta eſſe non poteſt, niſi ex jure belli. Idem habendum, ſi qui ſubditi ad hoſtem deficere velint. *Grot. l. c. 21. §. 8. n. 1. Schutz. vol. 2. d. Ex. th. 17.*

XI. *Quid ſi loca fuerint derelicta?*

℞. Occupare licet derelicta, dum vere derelicta ſint, i. e. eo animo, ne amplius ſint, quorum fuerant: non ſi incuſtodita, ſive cuſtodia ante inducias, ſive factis induciis omiſſa ſit. Dominium enim manens injuſtam facit alterius poſſeſſionem. *Grot. l. c. 21. §. 8. n. 2. Alb. Gent. l. 2. c. 13. p. 314.*

XII. *Finitis induciis, ſi quis vi majore impeditus recedere non potuerit, qui deprehenditur intra fines hoſticos, an adhuc habet jus redeundi?* *Grot. l. c. 21. §. 9. c. 4. §. 6. c. 9. §. 4. n. 3. Alb. Gent. p. 310.*

℞. Si jus externum gentium reſpiciamus, par eſt ejus conditio ei, qui cum in pace veniſſet, bello repente exorto, inter hoſtes fato ſuo deprehenditur. *Bodin. de rep. l. 5. in fin. Alb. Gent. p. 310.*

Inter-

Internum ſi conſideremus, ſeu temperatum ex æquitare, quia non fecit contra inducias, dum caſu, puta per valetudinem, per adverſam maris tempeſtatem &c. eſt impeditus, & per eum non ſtetit, quo minus ſecundum conventionem abiret, redeundi facultas ipſi concedenda, multo minus occidi poteſt.

XIII. *Quot modis finiuntur induciæ?*

℞. Quatuor modis, 1. contraria pactione. 2. ceſſione diei aut temporis in induciis præfiniti. 3. abſoluto actu, ad quem conceſſæ. 4. violatione.

XIV. *Quomodo violatione?*

℞. Qui durantibus induciis hoſtem laceſſit, i. e. violentas belli functiones, quæque his æquiparantur, doloſas exercet vel contra perſonas vel res hoſtiles, inducias violat; & quin læſo liberum ſit etiam ſine indictione ad arma venire, fruſtra dubitatur, etiam in induciis horariis. Nam capita conventionis inſunt conventioni per modum conditionis: quanquam & ſi velit ad induciarum terminum quieſcere poſſit.

Grot. l. 3. c. 21. §. 9. n. 2. Bart ad l. 15. de publ. alter. Text. c. 19. §. 31. & ſeqq. Grot h. c. 21. §. 11. c. 19 §. 14. c. 20. §. 36. & 38. Alber. Gent. l. 2. c. 12. p. 308. Mynſ. 7. ali- l. 4. obſ. ter. quem refutat. Schutz. d. vol. 2. Ex. 13. th. 17. lit. c. Puff. l. 8. c. 7. §. 12.

XV.

XV. *Quid ſi pœna addita, eaque petita & ſoluta ſit?*

℞. Si pœna conventa poſcatur & perſolvatur ab, eo qui contra fecit, jam bellandi jus non eſt: ideo enim pœna ſolvitur, ut cætera ſalva maneant. Contra ſi læſus bellum moveat, à pœna receſſiſſe intelligitur, id quod inprimis accidit, ubi læſo optio relinquitur; quod tamen regulariter non ſolet fieri, ut neglecta pœna aliquis ſtatim ad arma recurrat. Grot. h. c. 21. §. 12. & c. 20. §. 36. & ibi not. Puff. l. 8. c. 7. §. 12. in fin.

XVI. *An rumpuntur induciæ, ſi privati contra faciant?*

℞. Non, niſi publicus actus accedat, puta imperii aut ratihabitionis, quæ etiam intelligitur, ſi qui deliquerint, nec puniantur, nec dedantur, ſi non reddantur res. Grot. h. c. 21. §. 13. & c. 20. §. 30.

XVII. *An extra inducias eſt jus commeandi ſeu ſalvi conductus?*

℞. Non, ſed eſt privilegium quoddam: quare in ejus interpretatione ſequenda ſunt, quæ de privilegiis traduntur. Eſt autem hoc privilegium neque tertio noxium, neque danti admo- Grot. h. c. 21. §. 14. Alber. Gent. l. 2. c. 14. p. 316.

modum grave: ideo intra verborum proprietatem laxa magis, quam ſtricta admittenda eſt.

XVIII. *Quid eſt jus commeandi vel ſalvi conductus?*

Becht. de ſecur. & ſalv. cond. c. 1. §. 16. Magalot. de ſalv. cond. in pr. aliter. Becht. d. tr. c. 3. §. 32.

℞. Jus commeandi vel ſalvus conductus eſt juſtum ſeu perfectum immunitatis ab offenſione, damno vel inquietatione præſidium.

XIX. *Quotuplex eſt?*

℞. Vel univerſalis, vel particularis, qui certis perſonis vel rebus conceditur.

XX. *Si militibus concedatur commeatus, quinam intelliguntur nomine militum?*

Grot. l. c. 21. §. 15. Alber. Gent. p. 320. in fin. aliter.

℞. Intelliguntur non tantum gregarii, verum etiam medii & ſummi duces, quia verbi proprietas admittit eam ſignificationem, quanquam eſt & alia ſtrictior.

XXI. *Quid in ſalvo conductu comprehenditur ſub itu?*

Grot. l. c. §. 16. & 22. Alb. Gent. p. 318.

℞. In itu cautum & de reditu cenſetur, ut abſurdum vitetur, nam niſi tutus eſſet receſſus, videretur periiſſe itum,

itum ; ut veniret in poteſtatem hoſtium, quod eſt ridiculum. Imo ſicut *Becht. de* ante ſalvum conductum poterat of- *ſecur. &* fendi ubique, ſic eo dato nullibi, ne *ſalv. cond. c. 4.* quidem in proprio ſuo vel alieno ter- *th. 87.* ritorio, ubi tranſit, offendi poteſt. Et abitus tutus intelligendus eſt, uſque dum eo pervenerit, ubi tutus ſit.

XXII. *An cui abire datum ; redire poteſt?*

℟. Non ; ſed nec cui venire conceſ- *Grot. h.* ſum eſt, mittere poteſt, nec contra. *c. §. 16. n. 2.* Sunt enim hæc diverſa, nec extra ver- *Alber.* ba exſpatiari ratio cogit: ita tamen ut *Gent. p.* error excuſet à pœna. Sed & cui ve- *319 & 320.* nire permiſſum eſt, ſemel veniet, niſi temporis adjectio, intra quod ſæpius abire & redire poteſt, aliam ſuppeditet conjecturam.

XXIII. *An patrem filius ſequitur, virum uxor?*

℟. Non ; aliter quam in jure com- *Grot. h.* morandi. Nam morari ſolemus cum *c. §. 17.* familia, peregrinari ſine ea. Famulus tamen unus aut alter etiamſi expreſſus non ſit, comprehenſus cenſe-

bitur in eo, quem ſine tali comitatu ire indecorum foret. Nam qui aliquid concedit, concedit, quæ neceſſario ſequuntur: neceſſitas autem hic moraliter intelligenda eſt.

Böecl. conductor. Carol. p. 17. & 24.

XXIV. *Quid dicendum de bonis & comitibus?*

Grot. h. c §. 18. 19. Alb. Gent. p. 325.

℞. Non comprehenduntur quævis bona, ſed quæ ſolita ſunt ad iter aſſumi. Expreſſo comitum nomine non ſunt intelligendi hi, quorum cauſa magis eſt odioſa, quam ipſius, cui proſpicitur; tales ſunt piratæ, latrones, transfugæ, deſertores. Gentis expreſſum nomen in comitibus ſatis oſtendit facultatem ad alios non porrigi; ſic conceſſo pro Germanis ſalvo conductu, Galli duci non poſſunt.

XXV. *Si is qui conceſſit ſalvum conductum moriatur, aut exſpirat?*

Grot. h. c. 21. §. 20. Oſiand. h. l.

℞. Non, quia hæc conceſſio venit ex vi poteſtatis, quæ tranſit in ſucceſſores regulariter: nam interdum ſi utilitas publica aliud ſuadeat, vel ſine probabili & juſta ratione fuerit conceſſus,

ceſſus, exſpirat, vel potius revocatur.

XXVI. *Quid ſi ſalvus conductus ad bene placitum concedentis, & quamdiu voluerit fuerit conceſſus?*

℟. Durat hoc beneficium, etiamſi novus actus volendi non intercedat, ſecus eſt, ſi is qui conceſſit deſierit poſſe velle, quod per mortem contingit. *Grot. d. c. 21. §. 21.*

XXVII. *An leges quæ captivos redimi vetant, ſemper ſunt juſtæ?*

℟. Non ſunt juſtæ, niſi appareat opus tali rigore, ut majora aut plura alioqui moraliter inevitabilia caveantur: tunc enim ſuam ſortem patienter ferant. Alias enim captivorum redemtio multum habet favoris maxime apud Chriſtianos, quibus lex divina hoc miſericordiæ genus peculiariter commendat. *Grot. h. c. 21. §. 23. Oſiand. h. l.*

XXVIII. *An jus exigendi pretium redemtionis poteſt in alium tranſcribi?*

℟. Affirmatur, quia natura patitur, ut incorporalia alienari poſſint. *Grot. h. c. §. 25. Text. c. 18. §. 53. aliter.*

XXIX. *Poteſtne pretium redemtionis pluribus deberi?*

Grot. l. c. §. 26. Alber. Gent. d. l.

℟. Ita, ſcilicet ſi ab uno dimiſſus, pretio nondum ſoluto, captus ſit ab alio: ſunt enim diverſa hæc debita ex diverſis cauſis.

XXX. *An conventio de pretio facta reſcindi poteſt, eo quod captus intelligatur locupletior, quam credebatur?*

Grot. h. c. §. 27. l. 2. c. 12. §. 8.

℟. Non, quia jure gentium externo nemo cogitur ſupplere, quod in contractu minus æquo pretio promiſit, ſi dolus non interceſſit.

XXXI. *Si captus pecuniam aliquam celaverit, an ei prodeſſe poteſt ad pretium redemtionis?*

Ziegl. h. c. §. 8. Grot. l. 3. c. 9. §. 4. n. 2. & 3. & h. c. §. 28. aliter. Puff. l. 8. c. 7. §. 14. in fin. Alber. Gent p. 337. aliter.

℟. Non, quia ſimul cum perſona capta intelliguntur, quæ penes perſonam deprehenduntur. Imo quæ & alibi habet apud eos, qui ſunt neutrarum partium: & victor ſtatuit, ut vult.

XXXII. *An pretium conventum & ante mortem non ſolutum ab hærede debetur?*

℟.

℞. Si captivus in carcere mortuus ſit non debetur, promiſſioni enim inerat conditio, ſi liberaretur, mortuus autem non liberatur: niſi convenerit, ut ab ipſo contractus momento pure debeatur pretium, & captivus tantum retineatur, non jam ut jure belli captus, ſed ut à ſe oppignoratus. Si mortuus ſit, cum in libertate eſſet, debetur: jam enim lucratus eſt id, pro quo promiſſum eſt pretium.

Grot. h. c. §. 29. Alber. Gent. p. 136. Text. c. 18. §. 51. Gl. ad l. 15. de capt. aliter.

XXXIII. *An in carcerem redire debet, qui dimiſſus eſt ſub pacto, ut faceret dimitti alterum, qui factum morte prævenit?*

℞. Non tenebitur quidem dimiſſus reddere ſe cuſtodiæ, neque enim id conventum fuit, neque tacite actum intelligi patitur favor libertatis, neque debebit lucrifacere libertatem, ſed ejus quod præſtare non poteſt æſtimationem præſtabit. Nam in promiſſis oneroſis non ſufficit facere quantum quis poteſt, ſed obligatur quis ad id, quod tantundem valet.

Grot. h. c. §. 30. Kulpis. h. c.

CAPUT XV.

ſeu

CAPUT XXII. *ap. Grot.*

De fide minorum poteſtatum in bello.

I. *Quinam nomine minorum poteſtatum in bello veniant.*

II. *Quot modis eorum promiſſa conſiderari poſſint.*

III. *Quando per pactionem ſuam ſummam poteſtatem obligent.*

IV. *Quid ſi conditiones in mandato expreſſas non obſervaverint.*

V. *Quid ſi fines mandati exceſſerint.*

VI. *An tali in caſu pars altera obligetur.*

VII. *An inferiores ſuos obligare poſſint.*

VIII. *An de belli cauſis tranſigere & pacem facere.*

IX. *An inducias dare.*

X. *An homines, agros, imperia bello quæſita concedere & alienare.*

XI. *An nondum quæſita condonare.*

XII *Hæc ducum pacta an ſtricte ſint interpretanda.*

XIII. *Quomodo interpretanda ſit deditio pure à duce accepta.*

XIV. *Quid ſi ſub cautione ratihabitionis deditio fuerit accepta.*

XV. *An obſeſſi, ſi oppidum ſimpliciter tradere promiſerint, præſidium ante deditionem dimittere poſſint.*

I. *Quænam ſunt minores poteſtates in bello?*

℞. Mino-

℞. Minores poteſtates ſunt omnes, quorum poteſtas pendet ab eo, cujus auſpiciis bellum geritur; ſive ſint ſummis proximi, quales ſunt duces excellenter dicti, ſive longius remoti. Grot. l. 3. c. 22. § 1. l. 1. c. 3. §. 4. n. 2. c. 4 §. 4. n. 1.

II. *Quot modis poſſunt conſiderari horum promiſſa?*

℞. Duobus, nam aut hoc quæritur, an ſummam poteſtatem obligent, aut an ſe ipſos. Grot. l. c. 22. §. 2.

III. *Quando obligant ſumnam poteſtatem?*

℞. Obligant ſummam poteſtatem (1.) quando faciunt id, quod probabiliter ipſorum officio contineri cenſetur. (2.) aut etiam extra illud ex ſpeciali propoſitione nota publice, aut iis, quorum res agitur. (3.) per conſenſum ſubſequentem, quando ſumma poteſtas vel expreſſe ratum habet, quod geſſerunt, vel tacite, ubi ſcivit ſumma poteſtas, quod actum erat, & fieri paſſa eſt, quæ ad aliam cauſam referri probabiliter non poſſunt. (4.) per rem in quantum ſit lo- d. c. 22. §. 2. h. c. § 3. & c. 20. §. 30.

l.2. c.10. §. 2. cupletior ex ipſorum facto. Hinc ab injuſtitia excuſari non poſſunt, qui pacta improbant, & tamen retinent, quod ſine pactis non haberent. Nemo enim cum damno alterius locupletari debet.

IV. *An ſi habent mandatum, præciſe debemus ſequi conditiones in mandato comprehenſas?*

h. c. 22. §. 4. l. 2. c. 11. §. 12. & 13. Puff. l. 3. c. 9. §. 2. ℞. Affirmatur, nam ſi quis ſub certa lege, vel interventu cujuſdam perſonæ contrahi voluit, æquiſſimum eſt id ſervari, cui fuit præpoſitus, & ſufficit, etiam ad hoc ut alius obligetur licet habeat mandata arcana, ut alibi diximus. Cui conſequens eſt, ut alii reges aut populi magis, alii minus ex ducum ſuorum contractibus teneri poſſint, ſi ſatis notæ ſint ipſorum leges atque inſtituta. De his ſi non *Ruber. p. 197. in fin.* conſtet, conceſſum intelligitur id, ſine quo ſatis commode, quæ officii ſunt, expediri non poſſunt.

Grot. h. c. §. 4. n. 3. l. 2. c. 15. §. 16. & ibi not. V. *Quid ſi fines mandati exceſſerit minor poteſtas?*

℞. Tenebitur ipſa, ſi quod promiſit præſtare non poteſt, ad æſtimationem: niſi

niſi lex aliqua ſatis cognita id quoque impediat. Quod ſi dolus acceſſerit, i. e. ſi præ ſe tulerit jus majus, quam habebat, jam tenebitur de damno culpa dato, imo & ex crmine ad pœnam crimini reſpondentem.

VI. *An ſemper obligatur is, qui cum minoribus poteſtatibus contrahit?*

℞. Quia ſemper aut ſumma poteſtas obligatur, aut miniſter ejus, certum eſt, & partem alteram obligari, & contractum claudicare non poſſe. *Grot. h. c. §. 5. jung. §. 3. h. c. in fin. l. 5. pr. D. de auctor. tut.*

VII. *An inferiores poteſtates obligare poſſunt?*

℞. Non dubitandum, quin dux milites, magiſtratus oppidanos obligent intra eos actus, qui ſolent ab ipſis imperari; id enim in poteſtate ipſorum comprehenſum eſt. *Grot. h. c. §. 6.* *Grot. h. c. §. 7. l. 1. c. 3. §. 5. n. 3. & ibi not. l. 2. c. 11. §. 12. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 40. §. 2.*

VIII. *An dux belli poteſt tranſigere de cauſis belli & conſequentibus, & pacem facere?*

℞. Non; neque enim belli gerendi pars eſt bellum finire. Imo etſi cum maxima poteſtate præpoſitus fuerit

ea de belli ductu intelligenda erit. Et eorum tantum eſt bellum finire, ut alibi diximus, quorum eſt bellum.

IX. *Poteſtne inducias dare?*

Grot. h. c. §. 8. Alb. Gent. l. 2. c. 12. p. 305. in med. Frid. Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Baud. de ind. Belg. l. 1. & 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39 §. 5. Rl. et. de pace §. 12. & 13.

℟. Inducias dare ducum eſt, nec ſummorum tantum, ſed & minorum, iis nempe, quos oppugnant aut obſeſſos tenent, & ſe ſuaſque copias quod attinet. Et ſic particulares & brevioris temporis in horas aut dies aliquot: nam adminiſtrationi militari creditur ineſſe hæc quietis imago. Univerſales autem inducias in aliquot menſes aut annos porrectas, cum ad pacem propius accedat (pax enim non ſunt, quia omnis pax ex voto paciſcentium debet eſſe perpetua) majeſtati ſoli competere verius eſt; adeo ut ſi de facto longiores concedat, reſcindendæ ſint.

X. *An homines, imperia, agros, bello quæſita concedere poteſt?*

Grot. h. c. §. 9. & c. 6. §. 11. 15. ſeqq.

℟. Non, nam & hæc ad eum pertinent, ad quem bellum pertinet, & quamvis ducibus concedatur aliquod jus in præda, tamen hoc non compe-

tit

tit ex vi poteſtatis, ſed ex cujuſque populi moribus.

XI. *Quid de nondum quæſitis dicendum?*

℞. Nondum quæſita condonare omnino in ducum eſt poteſtate, quia oppida pleraque & homines ſæpe in bello ſe dedunt ſub conditionibus vitæ ſalvæ, aut & libertatis, aut & bonorum, de quibus ſummæ poteſtatis arbitrium exquiri res plerumque non patitur. Pari ratione jus hoc & ducibus non ſummis dandum eſt intra ea, quæ ipſis agenda commiſſa ſunt. Grot. l. c. §. 9. n. 2. c. 6. §. 15.

XII. *Hæc ducum pacta quomodo ſunt interpretanda?*

℞. Quia de re agunt aliena, quatenus contractus natura patitur, adſtringenda interpretatio, nempe ne aut ex ipſorum facto ſumma poteſtas plus, quam vellet, obligetur, aut ipſi damnum ſubeant officium faciendo. Grot. l. c. §. 10.

XIII. *Si in deditionem puram quis à duce ſit acceptus?*

℞. Ita eſt interpretandum, ut cenſeatur eo jure acceptus, ut de eo victoris Grot. l. c. §. 11. c. 4. §. 12.

ctoris populi aut regis arbitrium ſit.

XIV. *Quid ſi adjecta clauſula ita ratum ſit, ſi majeſtas cenſuiſſet?*

Grot. h. c. §. 12. ℞. Hæc clauſula efficiet, ut ratiha-
l. 2. c. 15. bitione non ſecuta dux in nihil ipſe
§. 3. teneatur, niſi ſi qua locupletior factus ſit, ut ſi aliquid accepiſſet, quod alias non accepiſſet.

XV. *Si obſeſſi oppidum tradere promiſerunt, quomodo interpretandum?*

Grot. h. ℞. Poſſunt præſidium dimittere &
c. §. 13. oppidum tradere.

CAPUT XVI.

ſeu

CAPUT XXIII. *ap. Grot.*

De fide privata in bello.

I. *An privati fide hoſti data obſtringantur.*
II. *Quouſque privatorum in paciſcendo cum hoſte poteſtas ſe extendat.*
III. *An talia pacta in ſumma neceſſitate & ut evitetur majus malum permiſſa cenſeantur.*
IV. *An lex ea ſemper prohibere poſſit.*
V. *An privatorum actus, ubi juſta eſt prohibitio, irriti ſint.*

VI. *An*

VI. *An valeat promiſſio captivi de redeundo in carcerem, vel contra victorem nunquam militando.*
VII. *An fugere poſſit ubi contrarium promiſit.*
VIII. *An alteri ſe dedere.*
IX. *An privati à ſuo magiſtratu cogi poſſint ut hoſtibus promiſſa impleant.*
X. *Quomodo hæc pacta ſint interpretanda.*

I. *An privati fide hoſti data obligantur?*

℞. Affirmatur: nec admittenda eſt opinio eorum, qui ſtatuunt pacta publice cum hoſtibus inita fidem adſtringere, non vero ea quæ à privatis fiunt: nam cum privati jura privata habeant, quæ obligare poſſunt, & hoſtes capaces ſint acquirendi juris, nihil eſt quod obligationem impediat. Huc accedit, quod niſi id ſtatuatur, detur cædibus occaſio, & libertati impedimentum. Sic & latroni & piratæ data privatim fides obligat.

Grot. l. 3. c. 23. §. 1. & 2. jung. ſupra l. 2. c. 11. quæſt. 17.

II. *Quouſque privatorum in paciſcendo cum hoſte poteſtas ſe extendit?*

℞. Difficilis inſpectio eſt. Quod publicum eſt, a privato alienari non poſſe ſatis conſtat: nam ſi ne ducibus

Grot. d. c. 23. §. 5.

bus quidem belli id permiſſum ſit, ut modo diximus, multo minus privatis. Pacta etiam de ipſorum actionibus & rebus videntur illicita civibus propter indictionem belli & civitatis ſupereminens dominium in rebus ipſorum, & militibus conductis ob fidem ſacramento datam.

Grot. l. 3. c. 3. c. 9. l. 1. c. 1. §. 9.

III. *Quid ſi ſit ſumma neceſſitas & ut evitetur majus malum?*

℞. Ea pacta, quæ majus malum aut certius evitant, e. g. tributa hoſtibus promiſſa ad redimenda incendia & vaſtationes, magis utilia quam damnoſa etiam publico cenſeri debent, & permiſſa eſſe videntur.

Grot l. 3. c. 23. §. 5. n. 2. l. 1. c. 4. §. 7. & ibi not.

IV. *Annon lex hanc poteſtatem ſubditis adimere poteſt?*

℞. Lex quidem poteſt adimere ſubditis aut perpetuis aut temporariis hanc poteſtatem, ſed nec lex hoc ſemper facit, parcit enim civibus, neque ſemper facere poteſt. Nam leges humanæ vim obligandi tum demum habent, ſi latæ ſint ad humanum modum, non ſi onus injungant, quod à ratione

Grot. h. c. 23. §. 5. n. 3 l. 2. c. 13. §. 20.

ratione & natura plane abhorreat, e. g. ſi prohibeatur, ne hoſtibus tributa ſolvantur, ubi dominus territorii nullo modo ſubditos à vi hoſtili tueri poteſt.

V. *Quid ſi actus, qui lege aut præcepto interdictus erat & valere vetitus, interdici æquo jure potuit, e. g. commercia, ne arma, equi, frumentum &c. hoſtibus vendantur?*

℞. Jam irritus erit actus privati, & puniri poterit, quia promiſit id, quod ſui juris non erat, maxime ſi contra præſtitum juramentum hoc fecerit.

Grot. h. c. 23. §. 5. n. 4. l. 1. c. 3. §. 16. n. 2. l. 2. c. 5. §. 10.

VI. *Promiſſio captivi de redeundo in carcerem an toleratur?*

℞. Affirmatur, quia nec civitatis nec captivi reddit conditionem deteriorem. Item valet pactum, ne quis in certum locum redeat, ne adverſus eum, qui ipſum in poteſtate habuit & dimiſit, militet. Nam & hic patriæ cauſa non fit deterior, cui is, qui captus eſt, ni liberetur, jam periiſſe cenſendus eſt. Niſi tamen ſalus publica omnino id poſtulet, & civitas in manifeſto

Grot. h. c. §. 7. Alb. Gent. p. 295. & 297. Puff. l. 8. c. 2. §. 2.

niſeſto verſetur periculo, ni iſte quoque arma capiat, ut alibi diximus.

VII. *Si promiſerit, quod non velit fugere?*

Grot. h. c. §. 8. l. 2. c. 17. §. 19. Alb. Gent. p. 595. & 599.

℞. Tenet hoc eum, etiamſi vinctus promiſerit, quia hæc vis eſt licita, & ſic ſolet aut vita ſervari, aut mitior obtineri cuſtodia.

VIII. *An qui captus eſt alteri ſe dedere poteſt?*

Grot. h. c. §. 9.

℞. Non, nemo enim ſua pactione jus alteri quæſitum auferre poteſt.

IX. *An privati à ſuo magiſtratu cogi poſſunt, ut pacta ſervent?*

Grot. d. c. §. 10. & c. 6. §. 2. n. 1. Horn. l. 2. c. 9. §. 3. & 4.

℞. Affirmatur, nam in bello ſolenni bellum gerentes obſtringuntur alter alteri jus reddere, etiam de factis privatorum; ut puta ſi à privatis violati eſſent hoſtium legati.

X. *Quomodo hæc pacta ſunt interpretanda?*

Grot. h. c. §. 11. 12. 13 & 14.

℞. De interpretatione tenendæ regulæ jam aliquoties memoratæ, ut à proprietate verborum non recedatur, niſi abſurdi vitandi cauſa. Sic vitam pactus non habet jus ad libertatem, ſunt

Digitized by Google

ſunt enim diverſa; veſtium nomine arma non intelliguntur. Veniſſe auxilium dicitur, ſi ſit in conſpectu, etiamſi nihil agere poſſit; rediiſſe ad hoſtem non dicitur, qui clam rediit ut ſtatim exiret, ſed ita rediiſſe intelligi debet, ut in poteſtate hoſtium ſit. Juſta auxilia in pactis deditionis non faciendæ; ſi ea advenerint, intelligi debent talia, quæ periculum ceſſare faciant. &c.

CAPUT XVII.

ſeu

CAPUT XXIV. *ap. Grot.*

De fide tacita.

I. *Quid ſit fides tacita, & quomodo interponatur.*
II. *An non nimium ſit extendenda.*
III. *An ſigna, quæ ex conſuetudine ſignificant, tacite obligent.*
IV. *An vindictæ remiſſio ex diſſimulatione colligatur.*

I. *Quid eſt fides tacita?*

℟. Fides tacita eſt fides, quæ præſumitur aut ex ſilentio aut negotii na- Grot. [illegible] c. 2. [illegible] 2. & l. 2. [illegible] §. 1. [illegible]

natura. Sic qui aut ab hoſtibus, aut ab externis venit, & in alterius populi aut regis fidem ſe dat, tacite ſe obligat, ne quid faciat adverſus ſtatum, in quo præſidium petit. Sic qui colloquium aut poſtulat, aut admittit, tacite pollicetur collocutoribus id innoxium fore.

Grot. l. 2. c. 9. p. 282.

II. *Annon ultra, tacita illa voluntas trahenda eſt?*

℞. Non, nam dum collocutores nihil patiuntur, ſpecie colloquii avertere hoſtem à belli conſiliis, ſua interim promovere, perfidia vacat, & dolis bonis annumeratur.

Grot. l. c. 24. §. 4. c. 1. §. 6. Puff. l. 4. c. 1. §. 19.

III. *An etiam ſigna, quæ ex conſuetudine ſignificant, tacite obligant?*

℞. Affirmatur, ſic hodie vela candida tacitum habent ſignum petiti colloquii, obligabunt ergo non minus, quam ſi voce petitum eſſet.

Grot. l. c. 5. & c. 1. §. 9

IV. *An vindictæ remiſſio colligitur ex diſſimulatione?*

℞. Non, ſed opus eſt accedat actus talis, qui aut amicitiam per ſe oſtendat, ut fœdus amicitiæ cauſa; aut opi-

Grot. l. c. §. 7. c. 20. §. 40.

nionem de tali virtute, cui merito antefacta condonari debeant, ſive ea opinio verbis indicata eſt, ſive rebus, quæ ex more inſtitutæ ſunt ad talem ſignificationem.

CAPUT XVIII.

ſeu

CAPUT XXV. *ap. Grot.*

Concluſio cum monitis ad fidem & pacem.

I. *An ſummæ poteſtates fidem omnino ſervare debeant.*
II. *An in bello ſemper pacem ſpectare debeamus.*
III. *Quid ſit pax.*
IV. *Quotuplex.*
V. *Quando tuta cenſeatur.*
VI. *Quid ſit amneſtia.*
VII. *An ſemper præſumatur, licet de ea expreſſe cautum non fuerit.*
VIII. *Quando pacem facere maxime conveniat.*
IX. *An pax, qualibuſcunque legibus facta, ſumma religione ſervanda ſit.*

I. *An omnino neceſſe & utile eſt, ut ſummæ poteſtates fidem ſervent?*

℟. Omnino opus eſt, tum propter alia, tum ne ſpes pacis adima- *Grot. l. 3. c. 25. §. 1. & 2.*

 tur.

tur. Fide enim non tantum reſpublica quælibet continetur, ſed & major illa gentium ſocietas: hac ſublata tollitur quod inter homines eſt commercium. Et hanc tanto magis præſtare ſummi hominum rectores debent, quanto cæteris impunius peccant. Præterea magis eſt regum, religioſe hanc colere, primum ut conſcientiæ, deinde & famæ, qua ſtat regni autoritas, conſulant. Et ſciant iſti, qui ipſis fallendi artes inſtillant, diu non prodeſſe doctrinam, quæ hominem hominibus inſociabilem facit, & Deo inviſum.

Grot. in proœm. §. 18. & 22. Puff. l. 2. c. 3. §. 10.

II. *An in bello ſemper in pacem proſpectare debemus?*

Grot. h. c. §. 2. 4. & 5.

℞. Affirmatur, nam ſapientes pacis cauſa, ad quam nati ſunt, bellum gerunt, & pacem non quærunt, ut bellum exerceant, ſed bellum gerunt, ut pacem acquirant. Huc accedit utilitas publica quæ homines ad pacem colendam invitat, tam eos, qui minus valent, quia periculoſum eſt longum cum validiore certamen, quam validiores, cum quia pax melior tutior-

tiorque eſt quam ſperata victoria, tum etiam propter improviſas mutationes, quæ in bello accidere ſolent, & ne hoſtes ad deſperationem adigantur, quorum audacia tunc maxime eſt metuenda.

III. *Quid eſt pax?*

℞. Pax in genere eſt ſtatus, quo in ſocietate, amicitia & ſecuritate vivimus. In ſpecie eſt pactum publicum vel potius ſtatus, quo ii, qui ſummum imperium habent, ex pacto in ſocietate & concordia perpetuo vivunt. *Alber. Gent. p. 472. aliter. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 1. Rhet de pac. c. 1. §. 2. l. 3. D. de ?. & L. Grot. l. 2. c. 24. §. 10.*

IV. *Quotuplex eſt?*

℞. Eſt vel privata vel publica; vel communis omnium hominum in ſtatu naturali; vel certorum populorum.

V. *Quando pax eſt tuta?*

℞. Pax tuta eſt, quæ conſtat & maleſactorum & damnorum & ſumtuum condonatione, ſeu ubi eſt amneſtia quædam generalis. *Grot. h. c. §. 3.*

VI. *Quid eſt amneſtia?*

℞. Amneſtia eſt omnium in bello, ejuſque intuitu commiſſorum perpetratorumque perpetua ſancita oblivio *Grot. l. 3. c. 20. §. 19. Rhet. de pac. c. 5. §. 5. & 6.*

VII. *Si expreſſe cauta non eſt, an tacite præſumitur?*

Grot. l. 3. c. 20. § 15 & 17. ℞. Affirmatur, quia pacem tutam, firmam & ſecuram cupimus, qualis eſſe non poteſt, niſi ſit univerſalis oblivio ad vindictam aut ultionem.

Boecl. de amneſt. c. 2. n. 14.

VIII. *Quando convenit pacem facere?*

Grot h. c. §. 6. ℞. Optimum tempus de pace agendi eſt, ſi uterque pares ſibi videantur, & ſibi uterque confidat.

IX. *An pax ſervanda, qualibuſcunque legibus facta?*

Grot. d. c. §. 7. & 8. ℞. Omnino, ob fidei ſanctimoniam, & hinc ſolicite cavenda non tantum perfidia, ſed & quicquid animos exaſperat. Inſcribat hæc Deus, qui ſolus hoc poteſt, cordibus eorum, quorum res Chriſtiana in manu eſt, & iiſdem mentem, divini humanique juris intelligentem duit, quæque ſemper cogitet, lectam ſe miniſtram ad regendos homines, Deo cariſſimum animal!

FINIS.

IN-

INDEX
rerum
PRÆCIPUARUM.

Numerus primus librum, ſecundus caput, tertius quæſtionem notat.

A

Abdicari regnum an poſſit. v. Regnum.

Abjecta quando habeantur pro derelictis. l. 2. *c.* 4. *q.* 4.

Abitus tutus an comprehendatur ſub itu conceſſo, & quando tutus intelligatur. 3. 14. 21.

Abſentium jus an præſentibus accreſcat. 2. 5. 31.

Abſolvere à juramento an poſſit princeps. 2. 13. 29. & 30.

an Abſolvere in dubio melius ſit quam condemnare. 2. 23. 6.

Abſtinentia militum in ſolo pacato & neutrali quomodo obtineatur. 3. 10. 7.

Abſurda nemo credendus eſt velle. 2. 16. 27.

Abuſus rei alienæ quando ſit licitus, & ad quid utentem obliget. 2. 2. 23. & ſeqq. & 3. 10. 8.

non Acceptata conditio an offerentem obliget. 2 16. 37.

Acceptatio an neceſſario in promiſſo requiratur. 2. 6. 4 & 2. 11. 28. *an illud præcedere poſſit.* ib.

Acceſſio modus acquirendi. 2. 8 12.

Accuſator injuſtus an ad damnum per eam accuſationem datum reſarciendum teneatur. 2. 17. 12.

quomodo Acquiratur derivative. 2. 6. 1. *quomodo facto hominis.* 2. 6. 2. *quomodo lege.* 2. 7. 1. *quomodo expletione juris.* 2. 7. 3. *quomodo ſucceſſione.* 2. 7. 6. & 7.

an Acquirantur bello res apud hoſtes inventæ, licet eorum non ſint. 3. 6. 3. *an incorporalia.* 3. 7. 5.

Acquiſitio in bello an juſta. 3. 6. 1.

Acquiſitio originaria qualis ſit. 2. 3. 1. & ſeqq.

Acquiſitiones juris gentium. 2. 8. 1.

de nondum Acquiſitis an lex diſponere poſſit. 3. 6. 9.

Actiones ſuæ cuique naturaliter propriæ ſunt. 2. 17. 3. & *in eas quiſque par jus habet ac in res ſuas.* 2. 11. 1. *an à ſuperioribus dependeant.* 2. 13. 29.

quomodo ex Actibus praecedaneis æqualitas æſtimetur inter contrahentes. 2. 12. 11.
in Actu benefico non præſumitur quis ſe ad magnum ſuum incommodum obligaſſe. 2. 16. 31.
de Actu qui tenetur an etiam de conſequentibus teneatur. 2. 17. 7. & 12.
an ab Actu dubio ut illicito abſtinendum ſit. 2. 23. 3. & 4.
an Actus meræ facultatis præſcribi poſſint. 2. 4. 23.
Actus interni an ſint congruentes ſocietati humanæ 2. 6. 3. *an iis efficacia juris ſit tribuenda.* 2. 4. 2. *an in æſtimationem pœnæ veniant.* 2. 20. 20.
an Actus externi poſſint eſſe ſigna ſufficientia voluntatis noſtræ. 2. 4. 2. & 2. 11. 28.
Actus contra juramentum factus an injuſtus tantum, an & irritus ſit. 2. 13. 28.
Actus regum vel regii vel privati. 2. 14. 3. *an regii eo loco habendi ac ſi communitas feciſſet.* ib.
Actus dividui quomodo diſtinguantur ab individuis in resarciendo damno. 2. 17. 11. & 3. 4. 15.
an omnes Actus vitioſi & quales puniri poſſint. 2. 20. 20. *quomodo conſiderandi in pœnarum impoſitione.* 2. 20. 27.
Actus publici & privati in bello. 3. 6. 7 & ſeqq.
an Adjuvans teneatur de damno 2. 17. 8.
Admiralitatis natura & utilitas. 2. 12. 41.
an Adminiſtratores regni ſummum imperium habeant. 1. 3. 38.
an Adoptivi in regnis ſuccedant. 2. 7. 45.
Adulter ad quam reſtitutionem teneatur. 2. 17. 12.
an Adulteria cum fœminis hoſtium ſint permiſſa. 3. 4. 13.
Ædificare in littore an liceat prætervehentibus. 2 2. 38.
Æqualitas in contractibus ſervanda. 2. 12. 8. *quomodo determinetur & inveniatur.* 2. 12. 10. 11. 15. & 16. *an ubique obſervetur.* 2. 12. 42.
Æs alienum civitatis an faciat quominus civibus è civitate diſcedere liceat. 2. 5. 20.
Æſtimatio rei quomodo fiat. 2. 12. 22.
Agendi impunitas an verum jus tribuat. 2. 1. 26. & 2. 20. 19.
Agri limitati & illimitati. 2. 8. 13.

Agri

Agri quando intelligantur capti. 3. 6. 1. *an ſemper vaſtandi*. 3. 5. 7. & ſeqq. *cui acquirantur*. 3. 6. 9. *an ſint in poſtliminio*. 3. 9. 15.
Agricolis in bello parcendum. 3. 4. 17. & 3. 5. 9.
an ad Alapam vitandam alter juſte occidatur. 2. 1. 19.
Alea. v ſors.
Alienandi jus dominis naturaliter competit. 2. 6. 1.
Alienatio quid requirat in dante. 2. 6. 3. *quid in accipiente* 2. 6. 4.
Alienatio regni. v. Rex.
Alimenta debentur liberis 2. 7. 9. 10 & 11. *quamdiu*. 2. 7. 18. *debentur quoque parentibus*. 2. 7. 12. *non tamen ita ut liberis*. 2. 7. 13. *debentur quoque ſervis pro operis*. 3. 7. 13. *an ob ea præſtita teneatur proles ſervilis*. 2. 5. 47.
Alii prodeſſe licitum & honeſtum. 1. 5. 2.
per *Alium quid faciens an ipſe feciſſe cenſeatur*. 3. 6. 6.
per *Alium an licite ſemper exequamur quod nobis licet*. 3. 1. 23. & 24.
Alluvio ad quem pertineat 2. 8. 12. *an ſub ſola imperii conceſſione contineatur*. 2. 8. 14 *an ad vaſallos feudo conceſſo*. ib.
Alvei mutatio an imperii terminos mutet. 2. 3. 20.
an *Amentes ex promiſſo teneantur*. 2. 11. 6.
an *Amenti mendacium dicatur*. 3. 1. 20.
Amici quinam intelligantur in jure poſtliminii. 3. 9. 2.
pro *Amicis an juſte ſuſcipiatur bellum*. 2. 25. 7.
Amicitiæ conventio in pace ad quid obliget. 3. 13. 44.
Amneſtia quid. 3. 18. 6. *an expreſſé non cauta tacite præſumatur*. 3. 18. 7.
pro *Anchoris in littore jactis an aliquid exigi poſſit*. 2. 2. 39.
Androlepſia quid. 3. 2. 4.
Animantibus agriculturæ inſervientibus in bello parcendum. 3. 5. 9.
an *Appellare à ſubditis aliquando non liceat*. 2. 4. 21.
Appetitus honeſtiſſimus & maxime naturalis eſt declinare malum. 2. 1. 15. & 2. 20. 20.
Aptitudo juris ſpecies quid. 1. 1. 17. *jus perfectum non tribuit*. 2. 17. 4. *ſed jus petendi juxta alios*. 2. 17. 5. & 6.
an *Aquas corrumpere in bello licet* 3. 4. 10.
Arbitri quotuplices ſint. 3. 13. 51. *qua-*

51. *quales cenſeantur electi ad bellum componendum.* ib. *an à tali arbitrio provocare liceat.* 3. 13. 52. *eorum officium.* 3. 13. 53.

Arbitrium aliquando pro deditione. 3. 13. 54.

ex *Argumentis pluribus quale præferri debeat.* 2. 23. 6.

Ariſtocratia quid. 1. 3. 27.

Arma hoſti alicujus an per pacem licite ſubminiſtrentur. 3. 1. 5.

an *Armis hoſtium ad eos decipiendos uti licitum ſit.* 3. 1. 9.

Arrogatio quid. 2. 5. 43.

Artium vocabula quomodo ſint intelligenda. 2. 16. 6.

Arx à vicino ſtructa, quæ damnum aliquando dare poſſet, an juſta ſit belli cauſa. 2. 22. 3. *an pacem amicitiæ cauſa contractam rumpat.* 3 13 45.

Aſſecuratio ut ſubſiſtat quid requiratur. 2. 12. 35 *quomodo in ea æſtimetur pretium.* 2. 12. 34.

Aſſertio quid. 2. 11. 2. *quid ad eam requiratur.* 2. 11. 3.

Aſyla quid ſint. 2. 21. 10. *quibus proſint.* 2. 21. 9.

Auctores belli injuſti ad quid teneantur. 3. 4. 15.

Auctoritas ſuadendi à poteſtate differt. 1. 3. 35.

Aves an per univerſitatem occupatæ. 2. 2. 20.

an *Avus teneatur alere nepotes.* 2. 7. 14.

Auxilia promiſſa mittere quando quis excuſetur. 2. 16. 31.

Auxilium quamvis non promiſſum an amicis debeatur. 2. 25. 7. *ut in bello præſtetur ſæpe conveniri ſolet, & quale fœdus ſit.* 2. 15. 8. *cujus ſumtibus debeatur.* 2. 16. 13. *ex fœderatis pluribus inter ſe bellantibus quibus debeatur.* 2. 15. 2. *quando poſteriori fœderato potius præſtandum ſit quam priori.* 2. 16. 33. *hoſti præſtitum an juſta ſit belli cauſa.* 3. 1. 3. & 5. & 3. 3. 10

Auxilium obſeſſis veniſſe in pacto non faciendæ deditionis quando dicatur 3. 16. 10. *juſtum quale dicatur.* ib.

B.

an *Barbarorum non ſubditorum peccata punire aliis regibus incumbat.* 2. 20. 35.

an *Bella pro aliis geri poſſint.* 1. 5. 2.

Bella non debent ſuſcipi niſi ad juris conſecutionem. 1. 1. 3.

ad *Bella injuſta an ex fœdere quis obligetur.* 2. 15. 12. & 2. 25. 5.

Bellantium quodnam ſit officium erga neutrales. 3. 10. 7. *an in eorum territorio caſtrum occupare poſſint.* 3. 10. 8.

quomodo Bellantes in pacis interpretatione maxime æquentur. 3. 13. 12. & 13.
Bellare quando liceat. prol. quæſt. 5.
Belli gerendi poteſtas regi conceſſa, de quo bello intelligenda. 1. 4. 18.
Belli efficientes cauſæ principales quæ ſint. 1. 5. 1. *adjuvantes.* 1. 5. 2. & 3. *inſtrumentales.* 1. 5. 4.
Belli cauſa quid ſit. 2. 1. 1. *quotuplex.* 2. 1. 2. *in omni bello requiritur juſtifica* 2. 1. 3. *quid ad eam requiratur.* 2. 1. 4. *an ſuaſoria ſufficiat.* 2. 22. 2. *v.* Cauſa.
Belli quæ ſit prima juſta cauſa. 2. 1. 7.
Belli juſta cauſa eſt rerum defenſio. 2. 2. 1.
Belli cauſæ juſtificæ an recte publicentur. 2. 26. 4.
Belli gerendi quis ſit modus. 3. 1. 7.
Belli indictio quid 3. 3. 6. *conditio nata & pura.* 3. 3. 7. *cur ad bellum ſolenne requiratur.* 3. 3. 11. *an requiratur ubi jus legationis eſt violatum* 3. 3. 12.
Belli effectus qui ſint. 3. 4. 1.
Belli ſolennis ſed injuſti effectus an juſtitia intrinſeca juſti eſſe poſſint. 3. 4. 14.
Belli jure quinam occidi poſſint. 3. 4. 3. & 16.
quando Belli exitus ſortis aleæ ſubjici poſſit. 3. 13. 46.
Belli dux. v Dux belli.
in Bello an jus obſervetur. 1. 1. 3.
an Bello quæſita regis an populi propria ſint. 1. 3. 41.
an Bello quis ad liberalitatem, gratiam, & ſimiles virtutes præſtandas cogi poſſit. 2. 22. 11.
an Bello juſto vitium ex animo gerentis accedere poſſit. 2. 22. 12.
ex Bello juſto quidem, ſed temere ſuſcepto an rex teneatur ſubditis & ad quid. 2. 14. 2.
in Bello injuſto an juſta poſſit eſſe ſubditorum defenſio. 2. 26. 8.
in omni Bello an requiratur denunciatio. 3. 3. 5. & *quare.* 3. 3. 11.
in Bello juſto an omnes juſte occidi poſſint. 3. 4. 16. *an innocentes, infantes, fæminæ, ſenes, &c. ib.* & 3. 4. 17. *an captivi, obſides, &c.* ib.
an Bello non ſolenni res acquirantur. 3. 6. 16.
Bello juſto quantum quis conſequatur. 3. 13. 11.

INDEX.

in Bello ſemper in pacem proſpectandum. 3. 18. 2.

Bello capta. v. Capta.

in Bello quid liceat. v. quid Liceat.

Bellum quid ſit. 1. 1. 1. *an ſtatus naturalis, an ſubſidiarius.* ib. *quotuplex.* 1. 1. 2. *privatum prius eſt,* ib. *pacis cauſa geri debet.* 1. 1. 3. *&* 3. 8. 3.

an Bellum jure naturæ aliquando juſtum eſſe poſſit. 1. 2. 1.

Bellum aliud publicum. 1. 3. 1. *aliud privatum.* 1. 3. 2. *aliud mixtum.* 1. 3. 4. *quomodo publicum & privatum inter ſe differant.* 2. 1. 30. *privatum an licitum poſt conſtituta judicia.* 1. 3. 5. *&* 6.

Bellum publicum ſolenne vel minus ſolenne. 1. 3. 8. *quid ſolenne.* 1. 3. 9. *quid minus ſolenne.* 1. 3. 10. *an & quando à minore magiſtratu geri poſſit.* 1. 3. 11. *&* 14. *an ad injuriam regi illatam vindicandam.* 1. 3. 12. *an ex ſola conjectura voluntatis ipſius regis, vel ſpe eam feliciter vindicandi.* 1. 3. 13. *quid ſi in ſpecie ea poteſtas ipſi fuerit conceſſa.* 1. 3. 14. *an ad tuendam plebem & exercendam juriſdictionem.* 1. 3. 15.

Bellum ſine cauſa juſtifica ſuſceptum injuſtum eſt. 2. 1. 5.

Bellum pœnale an detur. 2. 1. 6. *&* 2. 20. 34.

Bellum juſte ad defenſionem vitæ ſuſcipitur. 2. 1. 8. *quamvis invaſor peccato careat.* 2. 1. 9. *modo ſit periculum præſens.* 2. 1. 11. *nec qualiſcunque metus ſufficit.* 2. 1. 12. *&* 13.

an Bellum ad imminuendam potentiam creſcentem licite inferatur 2. 1. 31. *quid ſi de animo nocendi conſtet.* 2. 1. 32.

an Bellum pro juſte illud promeritis recte ſuſcipiantur. 2. 1. 33.

an Bellum oblata ſatisfactione componi debeat. 2. 1. 34.

Bellum quando pro ſolo offenſivo ſumendum ſit. 2. 16. 16.

Bellum juſtum eſt in eum, qui ad id cauſam dedit. 2. 17. 14.

an Bellum ob legatos non admiſſos juſte inferatur. 2. 18. 10. *an ob eos violatos.* 2. 18. 21 *an ob ſepulturam denegatam.* 2. 19. 13. *an ad vindicanda delicta in Deum commiſſa.* 2. 20. 36. *an ad religionem propagandam.* 2. 20. 37. *an in Chriſtianos qua tales, vel eos qui legem Chriſti diverſe interpretantur.* 2. 20. 38.

an Bellum à populo ſubdito ad libertatem priſtinam vindicandam juſte ſuſcipiatur. 2. 22.

22. 5. *an ad imperium in homines quaſi naturaliter ſervos acquirendum.* 2. 22. 6. *an ex ſpe ex divinorum vaticiniorum explicatione concepta.* 2. 22. 10.

Bellum quot modis vitari poſſit. 2. 23. 8. & ſeqq.

an Bellum utrimque poſſit eſſe juſtum. 2. 23. 16.

Bellum quamvis juſta adſit cauſa non temere ſuſcipiendum. 2. 24. per tot. *ex quibus cauſis pro aliis juſte ſuſcipiatur.* 2. 25. 1. & ſeqq. *an pro ſubditis defendendis.* 2. 25. 2. & ſeqq. *an pro hominibus infirmis.* 2. 25. 8.

an Bellum pro ſola mercede geri poſſit. 2. 25. 10. *an per homines improbos.* 2. 26. 5. & 3. 1. 24.

Bellum juſtum aliquando pro ſolenni. 3. 3. 1. *vel quoad effectus externos.* 2. 23. 16.

ad Bellum ſolenne quæ requirantur. 3. 3. 3. & 4. *cur gentes in eo denuntiationem requirant.* 3. 3. 11.

an Bellum utrimque indici debeat. 3. 3. 8. *an ſimul atque indictum eſt geri poſſit.* 3. 3. 9. *quibus indictum cenſeatur.* 3. 3. 10. *an etiam hoſtis noſtri ſubditis & ſociis.* ib.

an Bellum ob miſſa hoſti auxilia gerendum novam indictionem requirat. 3. 3. 10.

Bellum privatum aliquando naſcitur occaſione belli publici. 3. 11. 6.

ante Bellum debita an eo ſuperveniente tollantur. 3. 13. 17.

an Bellum in piratas per pacem licitum ſit. 3. 13. 38.

quomodo Bellum per arbitros componatur 3. 13. 15. & ſeq.

Bellum finire qui poſſint. 3. 15. 8.

Bellum pro ſociis. v. Sociis. *pro Amicis.* v. Amicis.

Beneficentia cedit gratitudinis debito. 2. 16. 33.

an Beneficia à principibus conceſſa revocari poſſint. 2. 14. 20.

an Beneficium uni conceſſum alteri ſine cauſa negari poſſit. 2. 2. 47.

Beneficium nemini debet eſſe damnoſum. 2. 12. 9.

Bona quibus naturaliter relicta cenſeantur. 2. 7. 15. 17. & ſeqq.

Bona vera & imaginaria quæ. 2. 20. 26.

an Bona ſubditorum ex facto civitatis obligentur 3. 2. 9.

Bona tranſeunt ſimul cum oneribus. 3. 2. 9.

Bona innocentum an bello juſte capiantur. 3. 6. 19.

Bona

INDEX.

Bona regni an à rege alienari poſſint. 3. 13. 7.
Bruta an ſint capacia juris naturæ. 1. 1. 36.

C.

an Capitatio exteris ut civibus recte imponatur. 2. 2. 36.
Capta in bello cui cedant. 3. 6. 1. *an ſingulis acquirantur, an ei cujus auſpiciis bellum geritur.* 3. 6. 6 7. & ſeqq.
Capta ultra debitum modum an juſte retineantur 3. 6. 17.
Capta bello injuſto an retinenda. 3. 9. 20 *reſtituenda & a quibus,* 3. 4 14. & 15. & 3. 9 20.
Capta poſt pacem factam an reddenda 3. 13. 21.
Capti in bello an populi an ſingulorum capientium fiant. 3. 7. 6. *bello injuſto capti an aufugere poſſint & res ſuas victori circa furtum auferre.* 3. 7. 7. & 8.
Captis in bello parcendum. 3. 4 17.
an Captivi aut ſupplices jure talionis interfici poſſint. 3. 4. 7.
cur Captivi in ſervitutem redigantur. 3 7. 1. & 10. *an omnes indiſtincte* 3. 7. 2. *an iſti qui fato ſuo apud hoſtes deprehenſi,* 3. 7. 2. *eorum res etiam non apprehenſæ an victori acquirantur.* 3. 14. 31. *quo jure ipſorum poſteri ſervi fiant.* 3. 7. 3.
Captivi promiſſio de redeundo in carcerem an valeat. 3. 16. 6.
Captivitas modus acquirendi. 2. 8. 11. *ejus effecta.* 3. 7. 4.
an Captivorum redemtio juſte prohiberi poſſit. 3. 14 27.
circa Captivos quid obtineat ubi ſervitus non eſt recepta. 3. 7. 10. & 15.
an Captivus redemtionis pretium pluribus debere poſſit. 2. 14. 29.
an Captivus ut alterum liberaret dimiſſus, eo mortuo in carcerem redire debeat. 3. 14. 33
Captus an alteri ſe dedere poſſit. 3. 16 8.
Cartel quid. 3. 7. 10.
Caſus in emtione & locatione ad quem pertineat. 2. 12. 30.
quando Caſus à lege vel pacto univerſaliter concepto cenſeatur exceptus. 2. 16. 33.
Cauſæ diſpenſandi quæ. 2. 20. 23. & 24.
Cauſæ impellentes quomodo in delicto examinentur. 2. 20. 26. *quomodo abſtrahentes.* 2. 20. 27.
Cauſæ belli injuſtæ. 2. 22. 1. *quotuplices ſint.* 2. 22. 2. *quæ ad eas referantur.* 2. 22. 3.
Cauſæ belli dubiæ. 2. 23. 1 *quæ ſit ejus incertitudinis cauſa.* 2. 23. 2.

Cauſa

Cauſæ ſubnaſcentes in bello. 3. 1. 3. & . 3. 6. 18.
Cautio innoxia qualis adverſus metus incertos adhibenda ſit. 2. 1. 31.
Celari quæ poſſint in contractibus. 2. 12. 11. & ſeqq.
Certamen ſingulare. v. Duellum.
Certamina determinato numero an licita. v. Prælia.
Cicatrices an æſtimari poſſint. 2. 17. 12.
Cives an à civitate recedere poſſint 2. 5. 36. *an ipſis hoc prohiberi poſſit.* 2. 5. 37. & 38. *an gregatim diſcedere.* 2. 5. 39. *an quolibet tempore civitati renunciare* 2. 5. 40.
Civis innocens qui ab hoſte depoſcitur an deſerendus ſit. 2. 25. 3. *an hoſti tradendus.* 2. 25. 4.
Civitas quid. 1. 3. 20. *eſt ſubjectum majeſtatis.* ib. *an jus habeat in exſules.* 2. 5. 4.
an Civitas invita alienari poſſit. 2. 6. 6. *an ad totum corpus conſervandum.* 2. 6. 7. & *propter utilitatem* & *neceſſitatem publicam.* 2. 6. 11. *an à toto corpore pro lubitu recedere.* 2. 6. 8 *à corpore ſeparata an primævum jus conſequatur.* 2. 6. 10.
Civitas quot modis intereat. 1. 3. 21. & 2. 9. 3. & 4. *quomodo interitu corporis.* 2. 9. 5. *quomodo interitu ſpeciei* 2. 9. 6. *an per imminutionem civium.* 2. 9. 7. *an per migrationem.* 2. 9. 8. *an mutata regiminis forma.* 2. 9. 9. *an per hanc mutationem ejus debita exſtinguantur.* 2. 9. 10. & 11. *an alteri unita intereat.* 2. 9. 12. *an bello ſubacta.* 3. 8. 1.
Civitas quomodo dividatur. 2. 9. 13. *aliquando in partes ſcinditur.* 2. 18. 6.
an Civitas ex indigni magiſtratus electione adverſus mandatarium agere poſſit. 2. 17. 6.
an Civitas etiam injuſta ſit civitas & *quamdiu talis maneat.* 3. 3. 3.
an & *quando Civitas ex facto privatorum teneatur.* 3. 13. 32. & 33.
Civitates plures fœderatæ ſingulæ majeſtatem retinent. 1. 3. 25.
Civitates quo ſenſu dicantur immortales. 2. 9. 3.
Civitates quomodo puniantur. 2. 21. 13. & ſeq.
Civitates deſciſcentes an per fœdus liceat recipere. 3. 13. 45.
an Civitati ex rebus à privato in bello captis aliquid reddi debeat. 3. 11. 4.

Civitatis jus ad ſe tuendum majus eſt quam corporis in civitatem. 2. 6. 9.
pro Civitatis debitò an nondum nati teneantur. 3. 7. 14.
Civitatis jura an mediante imperio victori acquirantur. 3. 8. 3. & 4.
Clementia victori utilis. 3. 5. 3. 8. 3. 10.
Cogendi jus an ſuperiori tantum competat. 1. 3. 48. & 2. 14. 11.
Cogitatio an puniri poſſit. 2. 20. 20.
per Colloquium quomodo evitetur bellum. 2. 23. 9. *an partes per ſe potius quam per legatos conveniant.* 2. 23. 10.
Colloquium petens aut concedens ad quid teneatur. 3. 17. 1.
an Coloniæ ab origine ſua ſemper dependeant 2 9. 13
Comitia ordinum an ubique idem jus habeant. 1. 3. 35.
Commeandi jus. v. Jus commeandi.
Commercia an impedire liceat. 2. 2. 35. *an pactis & fœderibus ſtabilienda* 2. 15. 7.
an Compenſari poſſit id quod bello cauſam dedit, aut quod belli jure factum eſt. 3. 12. 14.
ad Compenſationem quid requiratur. 3 12. 13.
per Compromiſſum quomodo vitetur bellum. 2. 23. 11.
an arbitri ſententiæ eo in caſu partes ſtare cogantur. 2. 23. 12.
an Concubinatus, ſit verum matrimonium. 2. 5. 22.
Conditio ſi res eodem maneant loco an omni promiſſo adjecta cenſeatur. 2. 16. 29.
Conditiones pacti dubiæ contra quem ſint interpretandæ. 3. 13. 28.
Conditionis defectus an fidem liberet. 3. 12. 12.
Conductus ſalvus. v. Jus commeandi.
Confiſcatio bonorum ob delicta paterna an reſpectu librorum pœna ſit. 2. 21. 8.
Conjecturæ ad interpretationes quandoque neceſſariæ. 2. 16. 17. *unde ſumantur.* 2. 26. 8. & 23.
Conjuncta quando ad interpretationem adhibenda. 2. 16. 9. *quotuplicia.* ib.
an Conſcientia erronea obliget. 2. 23. 3.
ex Conſenſu an quis teneatur ad damnum datum. 2. 17. 8.
an Conſenſus per tertium interponi poſſit. 3. 11. 35.
Conſenſus ſummæ poteſtatis unde colligatur. 2. 21. 4. & 3. 15. 3.
Conſervatio ſui à natura commendata. 1. 2. 1. & 2.

Conſe-

Conſociatio quomodo à ſubjectione differat. 2. 5. 11.
Conſtituens non ſemper eſt ſuperior conſtituto. 1. 3. 32.
Conſuetudo & facilitas, præcipua ſunt ad delinquendum invitamenta. 2. 20. 32.
in Contractibus ſervanda eſt æqualitas. 2. 12. 8. *an etiam in contractibus beneficis.* 2. 12. 9. v. æqualitas.
in Contractibus indicanda rei vitia. 2. 12. 11. *an omnia.* 2. 12. 13. *an & alia extra rei ſubſtantiam poſita.* 2. 12. 12.
Contractibus invaſorum an populi teneantur. 2. 14. 21.
Contractus, quid. 2. 12. 1. *quomodo differat à pacto.* 2. 12. 2. *eſt vel verus vel quaſi contractus.* 2. 12. 3. *nominatus, innominatus.* 2. 12. 4. *realis, verbalis, literalis, conſenſualis.* 2. 12. 5. *innominati quotuplices.* 2. 12. 6. *bilaterales, unilaterales, oneroſi, benefici, bonæ fidei & ſtricti juris.* 2. 12. 7.
Contractus quomodo confirmari ſoleant. 2. 13. 1.
Contractus juramento confirmatus an ob enormen læſionem reſcindi poſſit. 2. 13. 24.
Contractus regis cum ſubditis an iis actionem pariat. 2. 14. 11.
an Contractus regum leges ſint. 2. 14. 14. *an iis teneantur ſucceſſores.* 2. 14. 15. *an interpretandi ex jure Romano.* 2. 16. 35.
Contractus regum an populum obligent, & populi liberi contractus an regem. 2. 14. 16.
an Contractus ad publicam perniciem vergens obligationem producat. 2. 14. 18.
an Contractus regum ad alienationem regni vel ejus partis pertinentes valeant. 2. 14. 19.
ad Contractus perfectionem an neceſſario requiratur ſcriptura. 2. 16. 34.
ad Contrahendum an quis cogi poſſit. 2. 12. 14.
Controverſia de re bello capta apud populum pacatum orta quomodo ſit componenda. 3. 6. 14.
Conventiones publicæ quid. 2. 15. 1. *quotuplices.* 2. 15. 2.
Corpora mortuorum ſepelienda. 2. 19. per tot. *non ſunt male tractanda.* 2. 5. 5.
an Corpora maleficorum à magiſtratu ad anatomiam tradi poſſint. 2. 19. 12.
Corpus quomodo intereat. 2. 9. 5.

an Creditor propria auctoritate invito debitori debitum auferre poſſit. 2. 7. 4. *quid ſi per judicem obtineri non poſſit.* 2. 7. 5.

ex Culpa an & ad quid aliquis obligetur 2. 17. 1. & 2.

Curatores regni an ſummum imperium habeant. 1. 3. 38.

D.

Damna bello data an in pace remiſſa cenſeantur. 3. 13. 16.

Damnatos inter ſe committere ut de vita pugnent an juſtum ſit. 2. 1. 28.

in Damni dati æſtimatione quid conſideretur. 2. 17. 7.

ex Damno injuria dato qualis oriatur obligatio 2. 17. 2.

de Damno dato qui teneantur. 2. 17. 8. & 9. *quo ordine conveniantur.* 2. 17. 10. *quid ſi plures damnum dederint.* 2. 17. 11. *an etiam teneantur de conſequentibus, & quæ ſint conſequentia.* 2. 17. 12

de Damno etiam juſto bello dato an & quando teneatur miles. 3. 11. 7.

Damnum injuria datum quid. 2. 17. 1.

ad Damnum datum refundendum an teneatur qui doloſe alium ad contrahendum adegit. 2. 17. 13.

Damnum à militibus datum quando ſuperiores obliget. 2. 17. 16. *à beſtia vel mancipio datum an dominum obliget.* 2. 17. 17.

Damnum adverſus honorem & famam quomodo detur & reparetur. 2. 17 18.

Damnum bello injuſto datum à quibus refundi debeat. 3. 4. 14. & 15.

Damnum civi jure eminentis dominii datum an à civitate reſarciri debeat. 3. 13. 9. & 10. *an damnum obſidi datum.* 3. 13. 59

Debita civitatis an mutata regiminis forma exſtinguantur. 2 9 10. *an propterea teneantur ſubditi.* 3. 7. 14.

an Debita ante bellum orta pace remiſſa cenſeantur. 3. 13. 17.

Debita regis an ad ſucceſſorem pertineant. 2. 14. 15.

pro Debitis defuncti an bona obligata cenſeantur 2. 14. 15. *cur de iis teneatur hæres, non vero de pœna.* 2. 21. 27.

Dedere delinquentem an cogatur princeps ad quem confugit. 2. 21 6. & 7.

an Dediti & non recepti ab aliis cives maneant, 2. 21. 8.

Dediti

Dediti ſine conditione an juſte occidantur. 5. 4. 17.
ſponte Dediti an poſtliminio gaudeant. 3. 9. 11.
Deditio pura quale jus victori tribuat. 3. 13. 54. *quale tribuat conditionata.* 3. 13. 55.
de Deditis pure à duce acceptis an victor populus ſtatuere poſſit. 3. 15. 13.
Defectio ſubditorum induciarum tempore an valida ſit. 3. 14. 10.
Defenſio omni jure licita. 2. 20. 16. *an contra regem.* 1. 4. 5. & *ſeqq. an cum interfectione aggreſſoris.* 2. 18. *an contra amentem vel furioſum.* 2. 1. 9. *an cum periculo innocentis.* 2. 1. 10.
Defenſio rerum an juſta ſit alium occidendi cauſa. 2. 1. 24.
Defenſio eorum qui bellum ſunt promeriti an juſta ſit. 2. 1. 33.
Defenſio ſubditorum an in bello injuſto juſta eſſe poſſit. 2. 26. 8.
Defenſio ſtrenua an juſta ſit captivum occidendi cauſa. 3. 4. 8.
an Defenſio per pacem ſit permiſſa, nec eam rumpat. 3. 13. 36.
Defunctis quomodo gratia reddatur in liberis. 2. 7. 28.
in Deliberationibus politicis quæ ſint conſideranda. 2. 24. 3. & ſeqq.
an Delicta omnia ſint punienda. 2. 20. 20. & ſeqq.
Delicta majora an recte remittantur. 2. 20. 22. *an ea quæ per ignorantiam, vel per infirmitatem difficulter ſuperabilem commiſſa ſint.* 2. 20. 24.
ob Delicta majorum an puniendi poſteri. 2. 21. 24 *an populus vero ſubditus ob delicta regis.* 2. 21. 25. & *ſeq.*
in Delicto examinanda cauſa quæ impulit. 2. 20. 26. *cauſa quæ retrahere debuit.* 2. 20. 27. 28. & *perſonæ aptitudo.* 2. 20. 29.
ex Delicto ſubditorum an & quando teneantur ſuperiores. 2. 21. 2. & ſeqq.
ob Delictum alterius quomodo quis damnum ſentire poſſit. 2. 21. 18. *quomodo ejus occaſione obligari.* 2. 21. 19. *an puniri.* 2. 21. 23.
Delinquendi conſuetudo quomodo ſpectetur in pœnarum impoſitione. 2. 20. 32.
an Delinquentes à populo apud quem reperiuntur eos depoſcentibus reddi debeant. 2. 21. 7. *ſi non dedantur, ſecun-*

cundum quæ jura puniendi. 2. 21. 11.
Delinquentes an in dubio abſolvendi. 2. 23. 6.
Democratia quid. 1. 3. 27.
an Deo ex juramento acquiratur obligatio. 2. 13. 12. *cur perjuros puniat.* 2. 13. 13.
de Deo male ſentientes an bello juſte petantur. 2. 22. 4.
Deo potius obediendum quam hominibus. 2. 26. 2.
Deponens in rei depoſitæ repetitione an præferatur domino. 2. 10. 6.
Derelictum. v. Res derelicta.
Deſertores recipere an contra jus belli. 3. 1. 24.
Deſertoribus promiſſum an ſervandum. 3. 12. 5.
quomodo Deus parentum peccata in liberis puniat. 2. 21. 16. *& regum peccata in populo.* 2. 21. 26.
an Dicere quis debeat omne quod alteri utile eſt. 2. 12. 12.
Dictator Romanus *an habuerit ſummum imperium.* 1. 3. 38.
Dies induciis adjectus an incluſus an excluſus intelligatur. 3. 14. 5.
Dimicatio ſingularis quando licita. 2. 1. 27. *an recte à magiſtratu duobus mortem meritis permittatur.* 2. 1. 28. *non concedenda ad vindicandas privatas injurias.* 2. 1. 29. *v.* Duellum.
ad Diſciplinam militarem ſervandam tenentur duces bellici. 3. 10. 7. *quomodo ea ſervari poſſit.* ib.
Diſpenſatio à pœna an juſta eſſe poſſit. 2. 20. 21. *an & ante & poſt legem pœnalem latam.* 2. 20. 22. *differt ab æqua legis interpretatione.* 2. 20. 23.
Diſpenſationis quæ ſint juſtæ cauſæ. 2. 20. 22. 23. 24. *&* 33.
Diſſimulatio an licita. 3. 1. 7. *an vindictæ remiſſæ ſit ſignum ſufficiens.* 3. 17. 4.
Diviſio an modus acquirendi dominium originarius. 2. 3. 3.
Divortia an ſint licita. 2. 5. 17.
Dogmata nova an ut metuenda ſemper prohiberi debeant. 2. 20. 38
Dolo contrahens ad quid teneatur. 2. 17. 13.
Dolus quotuplex. 3. 1. 7. *&* 8. *an in bello permiſſus.* 3. 5. 6.
Domanialia bona an rex ſine conſenſu populi alienare poſſit. 2. 6. 16. *an fructus ex iis perceptos.* 2. 6. 17. *an oppignorare.* 2. 6. 18.
Domini jus in ſervum quo uſque ſe extendat. 2. 5. 46. *an*

ad jus vitæ & necis. ib.

Dominia & imperia quot modis deſinant. 2. 9. 1. & ſeqq.

Dominii origo. 2. 2. 4.

Dominii actus primus & ſecundus. 2. 3. 13.

in Dominio quid eſſe poſſit. 2. 2. 16.

Dominium quid. 2. 2. 9. *vulgare & eminens.* 2. 2. 10. *unde hoc majeſtati competere probetur.* 2. 2. 11. *non datur eo conceſſo facultas graſſandi in bonis privatorum, nec eorum dominium ſubalternum tollitur.* 2. 2. 12. *an ſe exſerat in exterorum bona.* 2. 14. 13.

Dominium ſtricte ſic dictum an homo ſtatim acceperit, an vero jus res vacuas occupandi. 2. 2. 5. *ante multiplicatum genus humanum non fuit.* 2. 2. 6. *quomodo fuerit introductum.* 2. 2. 7. *an ex ſola aptitudine.* 2. 17. 4. *lege civili anteverti poteſt.* 2. 2. 21. & 3. 6. 9 *ut etiam peregrinos obliget.* 2. 2. 22.

Dominium & imperium quomodo differant. 2. 3. 6. & *ſeqq.*

ad Dominium acquirendum requiritur uſus rationis. 2. 3. 11. *an infantes, furioſi, & ſimiles illud acquirere poſſint.* 2. 3. 12. *an illo per ſe uti.* 2. 3. 13. *an per alium acquiri poſſit.* 3. 6. 6.

Dominium in alium transferre juris eſt naturalis. 2. 6. 2. *ad illud transferendum quid requiratur in dante.* 2. 6 3. *quid in accipiente.* 2. 6. 4. *an transferatur in eum qui rem aliquam loco ſuæ ſibi debitæ cepit.* 2. 7. 3. *rerum fungibilium dominium an ſine conſenſu domini in alium transferri poſſit.* 2. 10. 21.

Dominium externum quale. 3. 6. 1. & 3. 9. 20.

Domino deficiente ad quem ejus res pertineant. 2. 3. 22.

Dominium rei poſſeſſæ ignorans nemini eam dare tenetur. 2. 10 8.

Dominus unde habeat jus in prolem ſervilem. 2. 5. 47.

an Dominus in rei ſuæ repetitione præferatur deponenti. 2. 10. 6. *an obligetur ad damnum datum ab animali vel ſervo.* 2. 17. 17.

in Donatione quomodo verba donantis accipi debeant. 2. 16. 12.

Donationes & alia beneficia à principibus conceſſa an ſemper revocari poſſint. 2. 14. 20.

Dubitans de cauſæ juſtitia an juſte militet. 2. 23. 4.
Dubitans de jure quid facere debeat. 2. 23. 4. 5 *quid ſi ab utraque parte probabilia allegentur argumenta*. 2. 23. 6.
Duella juſtiſſime ſub pœna mortis prohibentur. 2. 10. 15. *an ad bellum vitandum permitti poſſint*. 2. 23. 13. v. Dimicatio.
Dux belli quis. 3. 15. 1. *an teneatur de damno in bello injuſto dato*. 3. 4. 15. *an de bello tranſigere & pacem facere poſſit*. 3. 15. 8. v. Poteſtas minor.

E.

an E*brii ex promiſſo teneantur*. 2. 11. 7. *an ex delicto*. 2. 11. 8.
an Eccleſia jus habeat in populos hactenus ignotos. 2. 2. 9
Electio an ſit titulus imperii, an vero modus ad id perveniendi. 1. 3. 36.
Eligens indignum qui magiſtratus collationem habet an reip. teneatur 2. 17. 6.
Emendatio peccantis primus eſt pœnæ finis. 2. 20. 12.
ad Emendum an quis cogi poſſit. 2. 12. 14.
Emens rem alienam bona fide an eam dominio ſine pretii repetitione reſtituere debeat. 2. 10. 16. & 17. *an eam venditori reſtituere poſſit ut pretium ſervet*. 2. 10. 18.
Emere res ad vitam neceſſarias nemo prohibendus. 2. 2. 42. *niſi ipſi ejus rei indigeamus*. 2. 2. 43.
Emtio qualis contractus. 2. 12. 4. *an à Rege ſine pretio facta ſubſiſtat*. 2. 14. 10.
in Emtione quomodo transferatur dominium. 2. 12. 26. *cur ea perfecta ante dominii translationem periculum rei venditæ ad emtorem pertineat*. 2. 12. 27.
Emtor rei bello injuſto captæ an ad ejus reſtitutionem teneatur. 3. 9. 21.
Errantes circa religionem an licite puniantur. 2. 20. 38.
Error an promiſſum vitiet. 2. 11. 12. & *ſeq*.
Error circa pretium an in contractibus corrigi debeat. 2. 12. 16.
Exercitores navis an ex contractu magiſtri ſinguli pro portione an in ſolidum obligentur. 2. 11. 27.
Exercitus quid. 2. 16. 6. *de eo in certum locum non ducendo pactum quomodo intelligi debeat*. 2. 16. 18. *ejus inſolita conſcriptio an pacem rumpat*. 3. 13. 45.
Execratio. v. Juramentum.

Ex-

Exheredari ne in regnum ſuccedat an filius poſſit. 2. 7. 57.
Exheredationis quæ ſint juſtæ cauſæ. 2. 7. 17.
Exheredato filio an debeantur alimenta. 2. 7. 17.
Exheredatus filius an tacite aliquando cenſeatur. 2. 7. 57.
Exploratores an mittere liceat. 3. 4. 12.
ad Exſilium an fidejuſſorio nomine quis obligari poſſit. 2. 21. 21.
in Exſules an civitas aliquod jus retineat. 2. 5. 41.
an Exſules alienos per pacem recipere liceat. 3. 13. 15.
an Exteri teneantur legibus loci in quo deprehenduntur. 2. 2. 22. *an ad ſua apud nos vendenda jus habeant.* 2. 2. 44.
Exteri apud hoſtes deprehenſi an pro hoſtibus habeantur. 3. 4. 5.
Exteris ſedibus ſuis pulſis an concedenda perpetua habitatio. 2. 2. 39. *& ſeq. v.* Peregrini.

F.

ſub F*actis an comprehendantur non facta.* 2. 4. 4.
ex Facto alieno an naturaliter quis teneatur. 3. 2. 9 *an ex facto ſingulorum teneatur civitas.* 2. 21. 2. & ſeqq.
Facultas juris ſpecies quid ſit. 1. 1. 11. *quid ſub ſe comprehendat.* 1. 1. 12. *quotuplex* 1. 1. 13. *vulgaris.* 1. 1. 14 *eminens.* 1. 1. 15. *quæ ſuperior eſt vulgari.* 1. 1. 16.
Facultas omnibus hominibus competens ad actus aliquos exercendos quotuplex. 2. 2. 41. *abſoluta ſeu ſimplex.* 2. 2. 42. *& ex ſuppoſitione.* 2. 2. 47.
Fallere hoſtem an liceat. 3. 1. 7.
Falſiloquium. v Mendacium.
Favorabilia quomodo interpretanda. 2. 16. 12. *in dubio cenſentur realia* 2. 16. 19.
Feræ beſtiæ per univerſitatem occupatæ. 2. 2. 20. *ut tamen dominium earum ad territorium ſit reſtrictum, nec in alieno vindicari poſſint.* 2. 2. 21.
Feræ occupatæ quamdiu cenſeantur noſtræ. 2. 8. 5. *quid ſi additis crepundiis dignoſci poſſint.* 2. 8. 6. *quid ad earum occupationem requiratur.* 2. 8. 7. *an in ſylva circumſepta verſantes poſſideantur.* 2. 8. 8.
ſub Feudo conceſſo an contineantur incrementa fluviatilia. 2. 8. 14.
an Feudi dominus vaſallum invitum obſidem dare poſſit. 3. 13. 58. *an Fidejuſſor ſe ad*

 mortem

mortem obligare poſſit. 2. 21. 20. *an ad membrorum mutilationem.* ib. *an ad exſilium.* 2. 21. 21.

Fides quid. 3. 12. 1. *quotuplex.* 3. 12. 2. *hoſti data an ſit ſervanda.* 3. 12. 3. *an tyrannis vel latronibus data.* ib. *an deſertoribus & rebellibus.* 3. 12. 5. *an perfidis.* 3. 12. 10.

Fides publica quid. 3. 13. 1. *quotuplex.* 3. 13. 2.

Fides tacita quid. 3. 17. 1. *quouſque extendenda.* 2. 17. 2. & ſeqq.

an Fides privatim hoſti data obliget. 3. 16. 1. *an latroni & piratæ data.* ib.

Fides a ſummis poteſtatibus neceſſario ſervanda. 3. 18. 1.

quæ Fides vim habeat juramenti. 2. 13. 32.

quando Fides abſque perfidia liberetur. 3. 12. 11. *quomodo compenſando liberetur.* 3. 12. 13.

bonæ Fidei poſſeſſor. v. Poſſeſſor.

an Filio exheredato debeantur alimenta. 2. 7. 17. v. Liberi.

an Filius à patre in regno exheredari poſſit. 2. 7. 57. & 58.

an Filius patre jam rege natus præferendus ſit in ſucceſſione filio ante nato. 2. 7. 61.

ad Finem quæ ducunt in morali materia æſtimationem accipiunt ab ipſo fine. 3. 1. 2.

Fines publici qui intelligantur. 3. 9. 2.

Flumen ad quem pertineat. 2. 2. 30. *an in illud jam occupatum alii homines jus habeant.* 2. 2. 31.

Flumen mutato alveo in idem maneat. 2. 3. 20. *an totum unius populi eſſe poſſit.* 2. 3. 21.

Flumina an occupari poſſint. 2. 3. 14.

Fluminis curſu mutato an imperii fines mutentur. 2. 3. 19. *an alveo mutato.* 2. 3. 20.

Fœdera quotuplicia ſint. 2. 15. 7. & 8. *inæqualia quotuplicia, & inter quos contrahi poſſint.* 2. 15. 9.

Fœdera an morte regis exſtinguantur. 2. 16. 20. *cum populo inita an maneant mutata regiminis forma.* 2. 16. 18.

Fœdera quæ ſint favorabilia, quæ odioſa. 2. 16. 19.

Fœderati inæqualiter an ſummum imperium habeant. 1. 3. 52. *facile ſuperioris potentia ſubiguntur.* 1. 3. 53.

an Fœderatus contra fœderatum

tum defendi poſſit. 2. 15. 12.
an Fœderatus à fœdere quod alter violavit licite diſcedat. 2. 15. 14.
in Fœderibus inprimis ad bellum gerendum initis præſumitur ratio habita prudentiæ ac pietatis ejus cum quo agitur. 2. 16. 19.
Fœdus quid. 2. 15. 3. *quinam illud facere poſſint.* 2. 15. 4. *an tyrannus.* 2. 15. 5. *an rex regno pulſus.* 2. 15. 6.
Fœdus antiquius quando præferendum ſit. 2. 15. 12.
an Fœdus juſte cum iis ineatur qui à vera religione alieni ſunt. 2. 15. 10. *an cum atheis.* 2. 15. 11. *an finito tempore tacite renovatum cenſeatur.* 2. 15. 13.
Fœdus ne injuſſu alterius bellum gereratur quomodo intelligendum. 2. 16. 16.
Fœdus reale quomodo diſtinguatur à perſonali. 2. 16. 18. *an tale ſit ob perſonam regis fœderi inſertam.* 2. 16. 19. *in dubio quale præſumatur.* ib.
Fœdus cum rege initum an ad regem regno pulſum extendatur. 2. 16. 21. *an ad invaſorem.* 2. 16. 22.
an Fœminæ ad regnorum ſucceſſionem admittantur. 2. 7. 51.
an Fœminæ impune occidantur in bello. 3. 4. 5. *an juſte.* 3. 4. 17.
Fœtus animalium an ad dominum patris an vero matris pertineat. 2. 8. 15. *quid ſi de patre conſtet.* 2. 8. 16.
Fratribus an debeatur ſucceſſio fratrum. 2. 7. 28. & ſeq.
an Fructus ſub rei reſtitutione contineantur. 3. 13. 23.
Fuga hominis occidioni præferenda. 2. 1. 21. *nec ignominioſa eſt.* 2. 1. 22.
Furem occidere quando liceat. 2. 1. 24. & 25.
Furioſi an dominium acquirere poſſint. 2. 3. 12. *an illo per ſe uti.* 2. 3. 13.
an Furtum ſemper committatur rem alienam capiendo. 1. 1. 35. & 2. 2. 23. & ſeqq.

G.

propter Generationem quomodo acquiratur jus in perſonam. 2. 5. 1. & 2.
qui Gradus cognationis matrimonium impediant. 2. 5. 20. & ſeq.
Gratia parentibus mortuis quomodo reddatur. 2. 7 28.
Gratitudinis debitum majus eſt debito beneficentiæ. 2. 16. 33. *an quis ad eam armis cogi poſſit.* 2. 22. 11.

INDEX.

H.

an *Habitatio perpetua exteris ſedibus ſuis pulſis concedi debeat*. 2. 2. 39.

Hæres repræſentat perſonam defuncti. 2. 9. 15. *an ex juramento defuncti obligetur*. 2. 13. 25. *an ex ejus facto*. 3. 2. 9. *an ad pœnam delinquentis teneatur*. 2. 21. 27. *an ad debita*. ib.

Homicida injuſtus ad quid teneatur occiſi parentibus, uxori, aut liberis 2. 17. 12.

Homines liberi an ſint in commercio. 1. 3. 39 & 40.

Homines ad mutuam ſibi invicem præſtandam opem tenentur. 1. 5 3.

Hominum prehenſio quid. 3. 2. 4.

Homo ad pacem non ad bellum natus. prol. quæſt. 1. *unde hoc probetur*. qu. 2. *cur tamen tam pronus in bellum*. qu. 4.

an Homo ſe ipſum interficere poſſit 2. 19. 9.

Homo liber quando poſtliminio redeat. v. Poſtliminio.

Honeſtum quid. 1. 1. 28. *cur determinetur ex natura ſocietatis humanæ*. 1. 1. 30.

Honor homini ſuum eſt. 2. 17. 3. *an & quomodo honor noſter lædi poſſit*. 2. 17. 18. *quomodo reparari*. ib. *an quaſvis & à quolibet injurias ferendo augeatur*. 2. 1. 19.

Hoſtem quomodo lædere liceat. 3. 4 3. *an indiſtincte non conſiderata cauſæ juſtitia*. ib. *cur hoc gentibus ita placuerit*. 3 4. 4. *qui ſub hac licentia lædendi comprehendantur*. 3. 4. 5. *an eum veneno tollere liceat*. 3. 4 9. *an immiſſo percuſſore*. 4. 4. 11. *an in loco pacato occidere*. 3. 10. 9.

ad Hoſtem rediiſſe quis dicatur. 3. 16. 10.

an Hoſtes ſepeliendi. 2. 19. 4. & 5.

in Hoſtes licitum jus generoſe remittitur. 3. 1. 22.

apud Hoſtes deprehenſi an ſervi fiant. 3. 7. 2. *an in pace jus poſtliminii habeant*. 2. 9. 4.

an Hoſti ex promiſſione jus oriatur. 3. 21. 50. *an ei mentiri liceat*. 3. 1. 9. *an privatim nocere*. 3. 11. 1. & 2.

Hoſtibus ſubminiſtrans res an pro hoſte habendus, & an res intercipi poſſint. 3. 1. 5. *quid ſi non ad hoſtem ſed amicum vicinum mittantur*. 3. 1. 6.

Hoſtis quis. 3. 3. 2. *an ejus interfectio omni modo licita ſit*. 3. 1.

3. 1. 24. *an ob ſtrenuam defenſionem & pertinax ſtudium in partes recte occidatur.* 3. 4. 8. & 17.

Hoſtium ſubditi an ubique occidi poſſint. 3. 4. 6. *an in ſolo pacato.* ib.

I.

Idola hoſtium an violare liceat. 3. 5. 4. *quid ſi victores eadem religione teneantur.* ib.

Impediens aliquem à petendo munere ad quid teneatur. 2. 17. 5.

an Imperator Romanus univerſale imperium habeat. 2. 22. 7. *an ad id vindicandum juſtum bellum ſuſcipiat.* ib.

Imperia quomodo poſſint eſſe in patrimonio. 1. 3. 39.

an Imperia non ſumma plene haberi poſſint. 1. 3. 43.

Imperia ſunt magna onera. 2. 4. 11. *ut res aliæ aliquando derelictæ præſumuntur.* ib. *an alienari poſſint.* 2. 6. 5. & 12. *an pro parte, & an partis alienandæ conſenſus requiratur.* 2. 6. 6. *an ad conſervandum totum corpus.* 2. 6. 7. *an in feudum offerri.* 2. 6. 13. *an oppignorari.* 2. 6. 14.

Imperia & dominia quot modis deſinant. 2. 9. 1. *an per interitum familiæ regnatricis.* 2. 9. 2. *an amittantur delinquendo.* 2. 1. 17.

Imperii ſummitas an diſtingui poſſit ab habendi plenitudine. 1. 3. 43.

Imperii forma unde dignoſcatur. 1. 3. 56. & 57.

Imperii ſubjecta, perſonæ & territorium 2. 3. 7.

Imperii terminus an fluminis curſum ſequatur. 3. 3. 19. & 20.

Imperio injuſto an eſt obſequendum. 2. 26. 2.

ſub Imperio jure victoriæ acquiſito quæ comprehendantur. 3. 1. 3. & 4.

an omne Imperium ejus qui regitur cauſa comparatum ſit. 8. 3. 33.

an Imperium ſummum diverſo modo haberi poſſit. 1. 3. 3.

Imperium in populum devictum jure victoriæ acquiſitum an regi an populo acquiratur. 1. 3. 41.

Imperium ſummum an & quomodo dividi poſſit. 1. 3. 47. *an diviſum intelligatur ſi populus liber futuro regi aliquid imperet, vel facultatem eum cogendi retineat.* 1. 3. 48. *an ſi rex alia acta*

rata

rata non velit quam à ſenatu probata. 1. 3. 51.
Imperium ſummum an retineant qui tributa ſolvunt. 1. 3. 54. *an illi qui nexu feudali tenentur*. 1. 3 55.
Imperium & dominium differunt. 2. 3 6. *hinc retineri imperium poteſt aſſignato aliis dominio*. 2. 3. 8.
Imperium loci occupatum ſequitur dominium rerum ibi exiſtentium. 2. 3. 9. *nec propterea nova prohibitione eas apprehendendi opus eſt*. 2. 3. 10.
Imperium in maris partem quot modis acquiri poſſit. 2. 3. 17.
Imperium quod in rege eſt ut in capite, manet in populo ut in toto. 2. 9. 9.
Imperium ſummum an habeant populi quamvis injuſte agentes. 3. 3. 3. *an cœtus latronum*. ib. *an qui pro parte id habent*. ib. v. Majeſtas.
Imperium in victos quale acquiratur. 3. 8. 1. & 2.
Imperium ſummum an comprehendat jus & in bona & in actiones ſubditorum. 3. 13. 56.
Imperium paternum quomodo à poteſtate patria differat. 2. 5. 5. *patri & matri eſt commune*. ib. *ita tamen ut patris imperium præferatur*. 2. 5. 3.
ob Inæqualitatem intervenientem an juramentum ut contractus reſcindi poſſit. 2. 13. 24.
an Incorporalia belli jure acqirantur. 3. 7. 5.
Indictio belli v. Belli indictio.
Induciæ quid. 3. 14. 1. *quotuplices*. 3. 15. 2. *an recte dividantur in expreſſas & tacitas*, ib. *an differant à pace*. ib. & q. 4. *à quo tempore obligent*. 3. 14. 6. *an ad certa tantum loca reſtringi poſſint*. ib. *quot modis finiantur*. 3. 14. 13. *quomodo violentur*. 3. 14. 14. *an per privatorum factum rumpantur*. 3. 14. 16. *an à belli ducibus concedi poſſint*. 3. 15. 9.
an Induciarum tempore detur poſtliminium. 3. 9. 11.
quid per Inducias liceat. 3. 14. 7. *an ire & redire*. 3. 14. 8. *an mœnia reficere & ſimilia*. 3. 14. 9. *an corruptis hoſtium præſidiis loca invadere*. 3. 14. 10. *an loca derelicta occupare*. 3. 14. 11. *an incuſtodita*. ib.
extra Inducias an competat jus commeandi ſeu ſalvi conductus. 3. 14. 7.
Induciis finitis an nova requiratur indictio belli. 3. 14. 3.

an

an intra fines hoſticos deprehenſus jus redeundi habeat. 3. 14. 12.
Induciis adjectum tempus an exclusum an comprehenſum intelligatur. 3. 14. 5.
an Infantes dominium acquirere poſſint. 2. 3. 12. *an illo per ſe uti.* 2 3. 13. *an ex promiſſo obligentur.* 2. 11. 6. *an belli jure occidi poſſint.* 3. 4. 5. & 17.
Inferiores quomodo circa cauſas belli agere debeant. 2. 26. 1. *an inviti ubi de injuſtitia cauſæ conſtat ad bellum adigi poſſint.* 2. 26. 2. *quid ſi dubitent.* 2. 26. 3. & 5.
Injuria ſubdito à principe illata an toleranda an vi repellenda. 1. 4. 1. & 2.
Injuria ſocio aut ſubdito illata an pacem rumpat. 3. 13. 44.
Injuria vindicta à principe neglecta an minoribus magiſtratibus permiſſa ſit. 1. 3. 12.
Injurias quaſvis ferre an virtus. 2. 1. 20.
Injuſtitia quomodo æſtimetur. 2. 20. 27. *eo major eſt quo majus alteri damnum infertur.* ib.
Injuſtum quid. 1. 1. 5.
Innocentem inſultans rex an ipſe factor ex eſſe deſinat. 2. 1. 17.
an Innocentes aliquando non injuſte occidantur. 2. 1. 10. *quomodo circa propoſitum lædi poſſint.* 3. 1. 5.
Inſignia regia an ſemper denotent regiam poteſtatem. 1. 3. 35.
Inſula in flumine nata ad quem pertineat. 2. 8. 12.
Interpretatio recta ad obligationem producendam adhibenda. 2. 16. 1. *quid ſit.* 2. 16. 2. *quotuplex.* 2. 16. 3. *quæ ſit ejus menſura.* 2. 16. 4 *ex quibus ſignis deſumatur* 2. 16. 5.
Interpretatio verborum quomodo fiat. 2. 16. 6. *an conjecturæ in ea locum habeant.* 2. 16. 7. *unde hæ conjecturæ deſumantur.* 2. 16. 8. & 9.
Intérpretatio extenſiva & reſtrictiva. 2. 16. 23. *an utraque æque facile admittenda.* 2. 16. 24. *extenſiva quando locum habeat.* 2. 16. 25 *reſtrictiva unde petatur , & quando locum habeat.* 2. 16. 27. 28. 30. 31. & 33.
Interpretatio conditionum pacis quomodo fieri debeat. 3. 13. 11. *quæ maxime bellantes æquet quo ad belli juſtitiam.* 3. 13. 12. & 13.
Interpretationis regulæ in non odioſis. 2. 16. 11. *in favorabilibus.* 2. 16. 12. *in odioſis.* 2. 16. 13.

Invaſio

Invaſio an juſtus ad regnum perveniendi modus. 2. 14. 21. & 22.
in Invaſorem regni quid liceat. 1. 4. 19. *an ad juſſum veri regis occidi poſſit.* 1. 4. 20. *an vi legis ante invaſionem in invaſorem latæ.* 1. 4. 21.
an Invaſores imperii populum obligare poſſint. 2. 14. 21. *an fœdera inire.* 2. 15. 5.
Inventio modus acquirendi. 2. 8. 9. *an fiat ſolo viſu,* 2. 8. 10.
an Inventionis titulo occupari poſſint ea quæ ab aliis tenentur. 2. 22. 4. *quid ſi poſſeſſores ſint barbari.* ib.
quæ ſint Invitamenta ad peccandum præcipua. 2. 20. 31.
an Ira delictum excuſet. 2. 20. 29.
Irritum quid ſit jure naturæ. 2. 5. 18 *an id quod vetitum eſt.* 2. 4. 24.
Itus quando reditum comprehendat. 3. 14 21.
Indicare quis poſſit de controverſa regni ſucceſſione an rex an populus. 2. 7. 61.
poſt Iudicia publica inſtituta an bellum privatum licite geri poſſit 1. 3. 5.
Judicio injuſto damnum qui dedit ad quid teneatur. 2. 17. 12.
Judicium quot modis ceſſet. 1. 3. 7.
in Juramenta inferiorum quale jus habeant ſuperiores. 2. 13. 29. *an eos ab iis abſolvere poſſint.* 2. 13. 30.
Juramenti forma. 2. 13. 17. *effectus.* 2. 13. 21.
Juramentis quæ ſint affinia. 2. 13. 32.
ex Iuramento an Deo acquiratur obligatio. 2. 13. 12. *an perjuros propterea puniat.* 2. 13. 13.
Iuramento non præſtito quis fiat perjurus. 2. 13. 25. *an is cui id remiſſum.* 2. 13. 27. *vel qui ſub alia qualitate juravit.* ib.
Iuramentum cur exigatur. 2. 13. 2. *quid ſit.* 2. 13. 3. *quotuplex* 2. 13. 4. *ejus requiſita.* 2. 13. 5.
Iuramentum an ſit ſi quis non putans ſe jurare verba jurantia proferat. 2. 13 7. *quid ſi ea deliberato proferat licet animo non jurandi.* 2. 13. 9.
Iuramentum dolo elicitum an obliget. 2. 13. 10. *an metu injuſto extortum.* 2. 13. 11. *an illud quod eſt de re illicita.* 2. 13. 14. *vel impedit majus bonum morale.* 2. 13. 15. *vel de re impoſſibili.* 2. 13. 16. *quid ſi pro tempore tantum ſit impoſſi-*

impoſſibilis. ib.
Iuramentum ab execrationibus & obteſtationibus quomodo differat. 2. 13. 18.
Iuramentum per falſos Deos an obliget. 2. 13. 19. *an Chriſtianis tale à Gentilibus exigere liceat.* 2. 13. 20.
Iuramentum latroni præſtitum an ſit ſervandum. 2. 13. 21. *an hoſti publico præſtitum.* ib. *an perjuro.* 2. 13 23
Iuramentum an ab hærede præſtari debeat. 2. 13. 25.
Iuramentum ab altero remiſſum an obliget. 2 13. 27.
contra Iuramentnm factum an injuſtum tantum an irritum ſit. 2. 13. 28.
Iuramentum regum. an & à quibus reſcindi poſſit. 2. 14. 8.
an Iurans ſi in mente ſua obligari non velit tamen obligetur. 2. 13. 8.
Iurare per creaturas an liceat. 2. 13. 18. *an per alium Iurare aut per literas.* 2. 13. 26.
qui Iurare non poſſint. 2. 13. 6.
Iura quædam realia quo ſenſu dicantur 1 1. 9.
an Iura bello acquiri poſſint. 3. 8. 3.
quale Ius in bello obſervetur. 1. 1. 3.
Ius naturæ & gentium omnes homines obligat & ſemper. 1. 1. 3. *quomodo hæc duo jura differant.* 1. 1. 42.
Ius quot modis ſumatur. 1. 1. 4. *aliquando pro eo quod juſtum eſt.* ib.
Ius pro qualitate morali ſumtum quid ſit. 1. 1. 8. *quotuplex.* 1. 1. 10.
Ius pro lege. 1. 1. 20.
Ius divinum. 1. 1. 22. *quotuplex.* 1. 1. 23. *morale.* 1. 1. 25. *poſitivum.* 1. 1. 26.
Ius naturæ quid. 1. 1. 27. *an detur.* 1. 1. 31. *quomodo probetur.* 1. 1. 32. *hypotheticum.* 1. 1. 33. *abſolutum.* ib. *eſt immutabile.* 1. 1 34. *videtur tamen mutari propter materiæ mutationem.* 1. 1. 35. *eſſe aliquid juris naturalis quomodo probetur.* 1. 1. 37. *quædam ejus juris eſſe dicuntur reductive.* 1. 1. 38. *& abuſive pro eo quod eſt honeſtum.* ib.
Ius Gentium quid. 1. 1. 39. *an à Deo* ib. *cur id conſtitutum.* ib. *communis inter omnes gentes utilitas & neceſſitas ejus eſt fundamentum.* 1. 1. 41 *quomodo probetur.* 1. 1. 43.
Ius Hebræum qnem uſum habeat in quæſtionibus de jure belli & ſimilibus. 1. 1. 44.
Ius humanum quid. 1 1. 45. *quos obliget, & an in decidendis de*

jure

jure belli quæſtionibus adhiberi poſſit. 1. 1. 46.
Ius regium an 1. *Sam.* 8. *v.* 11. *deſcribatur.* 1. 4. 3.
Ius ſtapulæ quid. 2. 2. 35.
Ius uni populo conceſſum an & alteri concedi debeat. 2. 2. 47.
Ius quomodo originarie acquiratur in perſonas. 2. 5. 1. *in liberos propter generationem.* 2. 5. 2. *quomodo propter conſenſum.* 2. 5. 11. *quomodo ex delicto.* 2. 5. 50.
Ius quæſitum ſubditis an princeps auferre poſſit. 2. 14. 12.
Ius non tantum ex ſolo belli principio ſpectatur, ſed & ex cauſis ſubnaſcentibus. 3. 1. 3.
Ius quod ante bellum fuit an eo ſuperveniente tollatur. 3. 13. 18.
an Ius ex vera inæqualitate natum per pacem condonatum cenſeatur. 3. 13. 20.
Ius commeandi ſeu ſalvi conductus quid. 3. 14. 18. *quotuplex.* 3. 14. 19. *an extra inducias competat.* 3. 14. 17. *militibus conceſſum ad quos extendatur.* 3. 14. 20 *eo conceſſo quid comprehendatur ſub itu.* 3. 14. 21. *an abitu conceſſo reditus comprehendatur.* 3. 14. 22. *patri vel marito conceſſum an ad filium & uxorem pertineat.* 3. 14. 23. *an ad famulum,* ib. *an ad bona & comites.* 3. 14. 24. *eo qui conceſſit mortuo an revocetur.* 3. 14. 25. *quid ſi ad bene placitum fuerit conceſſum.* 3. 14. 26.
Iuſtitia expletrix quid. 1. 1. 18. *attributrix.* 1. 1. 19.
Iuſtitia quando dicatur denegata, quando malitioſe protracta. 3. 2. 7.
Iuſtum æquatorium & rectorium quid. 1. 1. 6.

L.

an Latrocinari liceat. 2. 15. 7.
ex Latrociniis non inhibitis an magiſtratus teneatur. 2. 17. 15.
an Latrones jus legationis habeant. 2. 18. 7. *v.* Piratæ.
cum Latronibus pactum an ſervari debeat. 3. 12. 4. *an iis promiſſum in favorem tertii qui metum non intulit.* 3. 12. 6.
Legati admittendi & non violandi. 2. 18. 8. *an omnes admittendi.* 2. 18. 9. *quæ ſint juſtæ eos rejiciendi cauſæ.* 2. 18. 10. *cur ſint inviolabiles.* 2. 18. 11. *lex de iis non violandis an etiam eum obliget, per cuius territorium tranſit.* 2. 18. 14. *an jure civili populi ad quem mittuntur, teneantur.* 2. 18. 11. *eorum comites an*

an ſint ſancti. 2. 18. 16. *an eos delinquentes punire poſſint.* 2. 18. 17. *an in ædibus ſuis habeant jus aſyli* 2. 18. 18. *an eorum bona ad ſolutionem debiti capi poſſint.* 2. 18. 19. *an jure repreſſaliarum capi.* 3. 2. 13.

Legationis jus ex quo jure ſit. 2. 18. 3. *quibus competat.* 2. 18. 4. *an iſtis qui impari fœdere junguntur* 2. 18. 5. *an civitati ſi inter ſe ſcindatur.* 2. 18. 6. *an rebellibus.* 2. 18. 7.

in Legatos debitores quale jus creditoribus competat. 2. 18. 19. & 20.

ob Legatum violatum an juſte ſuſcipiatur bellum. 2. 18. 21.

Legatus quid. 2. 18. 1. *quotuplex.* 2. 18. 2. *an mittentem obliget.* 2. 11. 25. *an etiam contra arcana mandata.* 2. 11. 26. *an ab eo ad quem miſſus eſt puniri poſſit.* 2. 18. 11. *quid ſi hoſtilia moliatur.* 2. 18. 12. & 13. *an jure talionis occidi aut male tractari poſſit.* 2. 18. 15.

Legitima liberis & parentibus debetur. 2. 7. 32. *an lege civili tolli poſſit.* 2. 7. 10.

Lege quot modis fiat acquiſitio. 2. 7. 1.

Legem quis tollere poſſit. 2. 20. 22.

Leges civiles aliquando injuſtæ. 2. 7. 1. & 2. 21. 24.

Leges de ſucceſſionibus privatorum latæ an etiam obtineant in ſucceſſionibus principum. 2. 7. 34.

quæ Leges ſint obſervandæ in contractu in mari aut inſulis vacuis celebrato. 2. 11. 11.

Leges coactivæ an circa Regnum actus locum habeant. 2. 14. 11.

Leges prohibitivæ non ſemper ſunt æquales. 2. 16 33.

Leges humanæ interfectionem quorundam permittentes, an interfectoribus jus verum, an tantum impunitatem præſtent. 2. 1. 26. & 2. 20. 19.

an Leges quæ liberos ob crimen paternum damnant juſtæ ſint. 2 21. 24.

Legiſlator an lege ſua teneatur. 2. 20. 22. *an eam impune abroget.* ib.

Lex quid. 1. 1. 20.

Lex commiſſoria in delatione regni adjecta quid operetur. 1. 3. 46

Lex civilis an peregrinos obliget. 2. 2. 22.

Lex de uſucapione à principe lata an ad ipſum jus imperii & ejus partes pertineat. 2. 4. 18.

18. *an ad alia.* 2. 4. 21.
Lex aliquid vetans an illud ſimul irritum faciat. 2. 5. 24.
Lex decalogi de furto non faciendo quid contineat. 2. 10. 4.
Lex de non reſiſtendo ſuperiori an obliget in ſummo diſcrimine. 1. 4. 5.
Lex permiſſiva cedit præceptivæ; affirmativa negativæ; generalis ſpeciali; lex inferioris legi ſuperioris. 2. 16. 33.
Liberi quale damnum occaſione delicti paterni ſentire poſſint. 2. 21. 22. *an propterea puniri.* 2. 21. 23. & 24.
cur Liberi captivorum ſervi fiant. 3. 7. 3. *quo jure ſervi naſcantur.* 3. 7. 14.
Liberis debentur alimenta. 2. 7. 9. *& quidem omnibus.* 2. 7. 10. *an ſemper.* 2. 7. 11. & 18. *an ab avo.* 2. 7. 14. *ſic debetur ipſis ſucceſſio.* 2. 7. 8. & 15. *niſi juſte exheredentur* 2. 5. 16. *vel ſint adulterini.* 2. 5. 19. *quomodo de eo conſtare poſſit.* 2. 7. 20. *quid ſi ſint naturales.* 2. 7. 22.
Liberorum diſtinctio in naturales & legitimos an ſit ex jure civili. 2. 7. 44. *an ad regum liberos pertineat.* ib.
Libertatis deſiderium in populo ſubdito an juſta ſit belli cauſa. 2. 22. 5.
quid Liceat in bello aut nude ſpectatur, aut ex promiſſo accedente. 3. 1. 1.
quid Liceat natura. 3. 1. 2.
vox Licere quas ſignificationes habeat. 3. 4. 2.
quod Licet in Bello ad quod bellum pertineat. 3. 2. 1.
an Licita ſint quædam conſequenter quæ non licerent ex propoſito. 3. 1. 4.
Literatis in bello parcendum. 3. 3. 17.
Locans pluribus operam an à ſingulis mercedem in ſolidum exigere poſſit. 2. 12. 31.
Locatio & conductio convenit & differt ab emtione. 2. 12. 30. *cujus damno ſint caſus uſum impedientes.* ib. *ſine certa mercede à re facta an valeat.* 2. 14. 10.
Locupletior ex re aliena factus ad quid teneatur. 2. 10. 9.
quando Locus in ſolo pacato ſitus occupari poſſit. 2. 2. 27. *ut tamen nihil præter nudam cuſtodiam ſumatur.* 2. 2. 28.

M.

Magiſtratus minor an & quando bellum gerere poſſit. 1. 3. 11. *an contra ſuperiorem.* 1. 4. 4. *an injuriam regi illatam ſed neglectam perſequi & vindicare poſſit.* 1. 3. 12.

Magi-

Magiſtratus latrocinia non inhibentes ad quid teneantur. 2. 17. 15.

Majeſtas quid. 1. 3. 16. *cur dicatur ſumma poteſtas.* 1. 3. 17. *an & à quo ejus actus poſſint reddi irriti.* 1. 3. 18. *an recte dividatur in realem & perſonalem.* 1. 3. 24. & 29. *an ſemper ſit penes populum.* 1. 3. 29. *an à Deo.* 1. 3. 30. *an ex nomine & externa adminiſtrationis ſpecie recte cognoſcatur.* 1. 3. 35. *an ex delatione imperii per ſucceſſionem vel electionem.* 1. 3. 36. *diverſo modo haberi poteſt.* 1. 3. 37. *an poſſit eſſe in patrimonio.* 1. 3. 39. *aliquando optimatibus competit.* 1. 3. 31. *aliquando populo in populum.* ib. V. Imperium.

Majeſtatis ſubjectum quotuplex. 1. 3. 19. *ſubjectum commune.* 1. 3. 20. & *proprium.* 1. 3. 26. *cur hoc ita dicatur.* 1. 3. 27.

Majeſtatis quot ſint jura. 1. 3. 28.

Majoratus quid. 2. 7. 54.

ad Malum declinandum quæ fiunt maxime excuſabilia videntur. 2. 20. 26.

Mandatarius cui à rep. magiſtratus collatio eſt mandata ad quid teneatur. 2. 17. 6.

an Mandatum per æquivalens impleri poſſit. 2. 16. 26.

Mandatum an excuſet exſecutorem delicti. 2. 17. 10.

ad Mandatum injuſtum an quis teneatur. 2. 26. 2. *quid ſi de ejus juſtitia dubitet.* 2. 26. 3.

Mandatum de hoſte perſequendo quotuplex ſit. 3. 11. 3.

Mandatum excedens ad quid teneatur. 3. 15. 5.

contra Mandatum arcanum agens mandatarius an mandantem obliget. 3. 15. 4. & 2. 11. 26.

an Mare poſſit eſſe in dominio. 2. 2. 14. & 17, *an occupari.* 2. 3. 14. *in quibus partibus occupari poſſit.* 2. 2. 15. & 16. *an omne, an internum tantum & quouſque.* 2. 3. 15. *an ſolo animi actu.* 2. 3. 16. *an per contractum ne ab alio navigetur.* 2. 3. 18. *quot modis pro parte acquiri poſſit.* 2. 3. 17.

an Mares in regnorum ſucceſſionibus præferendi fœminis. 2. 7. 46.

an Maritus habeat imperium in uxorem. 2. 15. 14. *an uxorem in adulterio deprehenſam impune occidat.* 2. 20. 19.

Mater eſt certa. 2. 7. 20.

Matrimonia parentum cum liberis illicita. 2. 5. 20. *an cum cognatis & affinibus.* 2. 5.

2. 5. 21. an inter civem & peregrinam, ſenatorem & libertam, ſervum & liberam. 2. 5. 23. non omnia ſunt irrita quæ lege humana prohibentur. 2. 5. 24.

Matrimonii contrahendi libertas an vicinis denegari poſſit. 2. 2. 46. leges civiles quæ exteris eam negant, quomodo ſint intelligendæ. ib. *an propterea juſte ſuſcipiatur bellum. 2. 22. 3.*

Matrimonium quid. 2. 5. 15. eſt conſociatio maxime naturalis. 2. 5. 13. cui in ea imperium competat. 2. 5. 14. an irritum ſit deficiente parentum conſenſu. 2. 5. 18. an contrahi poſſit cum alterius viventis conjuge. 2. 5. 19.

Matrimonium ad Morgenaticam quid. 2. 5. 25. & 2. 7. 23. an licitum. 2. 7. 24. quæ rationes civiles tale matrimonium ſuadeant. 2. 5. 26. & 2. 7. 25. an in juſtum matrimonium mutari poſſit. 2. 7. 26.

an Medici ægrotis falſa dicentes mentiri dicantur. 3. 1. 20.

Medii in bello qui dicantur. v. Neutrales.

an Membri conſervandi cauſa alium occidere liceat. 2. 14.

Mendacii natura in quo conſiſtat 3. 1. 14.

à Mendacio an excuſetur qui verbum in alia ſignificatione ſumſit. 3. 1. 16.

Mendacium quid. 3. 1. 8. & 14. quomodo à falſiloquio differat. 3. 1. 15.

quibus non Mentiamur. 3. 1. 19. & 20. an hoſtibus. 3. 1. 21. & 22.

Mentiri & mendacium dicere quomodo differant. 3. 1. 15.

Menſura pretii quæ. 2. 12. 20.

Mercatoribus in bello parcendum. 3. 4. 17.

an Merces ad hoſtem miſſæ intercipi poſſint. v. Hoſtibus.

ob Meritum an quis à pœna liberari poſſit. 2. 20. 24.

ex Metu commiſſum delictum an excuſari poſſit. 2. 20. 29.

adverſus Metus incertos quale præſidium petendum ſit. 2. 1. 31.

an Metus promiſſum vitiet. 2. 11. 15. & ſeqq. *an contractum. 2. 12. 14.*

Metus ex vicina potentia an juſta belli cauſa. 2. 22. 3.

an Metus interveniens obligationem reſcindat. 3. 12. 9.

qui Metus in bello ſolenni habeatur pro juſto. 3. 12. 9.

an

an Miles ex damno per vaſtationem dato teneatur. 3. 11. 7.
Militare ob ſolum ſtipendium an liceat. 2. 25. 10.
an Milites ſinguli ex bello captis nihil ſibi acquirant. 3. 6. 7. *an aliquid extra miniſterium publicum facere poſſint.* 3. 6. 8. *quas res ſibi acquirant.* 3. 6. 9.
Militum nomine qui intelligantur. 3. 14. 20.
Miniſtris regiis iniquum mandatum exequentibus an reſiſtere liceat. 1. 4. 8.
an Minores ex promiſſo teneantur. 2. 11. 6.
in Minorum reſtitutione in integrum quales leges obſervari debeant. 2. 11. 10.
Moderatio in bello ad quid proſit. 3. 5. 10.
Monarchia quid. 1. 3. 27. *an univerſalis detur.* 2. 22. 8.
Monopolia an ſint licita. 2. 2. 48. & 2. 12. 29.
an Mora in obligatione faciendi intra breve tempus purgari poſſit. 3. 13. 27.
Morari in territorio an peregrinis liceat. 2. 2. 38.
Morbi an proprie ſint pœnæ. 2. 20. 4.
Mors mandantis an mandatum tollat. 2. 11. 34.
Mortem meritos an magiſtratus recte inter ſe comittat 2. 1. 28.
quæ Mortis vitandæ cauſa injuſte fiunt excuſari poſſunt. 2. 20 26.
Mortui an puniri poſſint. 2. 19. 8.
Mortuorum corpora male tractari non debent. 3. 5. 5.
ſub Muris an aliquando aggeres intelligantur. 2. 16. 25.
Mutilatio membri. v. Membri.
qui Mutilavit alium ad quid teneatur. 2. 17. 12.

N.

nondum Nati quomodo jus ſuum amittere poſſint. 2. 4. 17. *an pro debitis civitatis teneantur.* 3. 7. 14.
Naturæ prima quæ. 1. 2. 2. *an per ſe ſufficiant ad probandum jus naturæ.* 1. 2. 3.
Naves quando cenſeantur captæ. 3. 6. 2.
Navis hoſtilis etiamſi in ea innocentes ſint an tormentis peti poſſit. 3. 1. 4.
Navigandi libertas an pactis imminui poſſit. 2. 3. 18. *an tale pactum occupationem maris doceat.* ib.
Naufragorum bona an juſte publicentur. 2. 7. 1.
Neceſſitas graviſſima jus dat in res jam occupatas. 2. 2. 23.

non tamen ſemper. 2. 2. 24. *nec furtum ita committitur.* 2. 2. 25. *ut tamen ceſſante neceſſitate reſtitutio fiat.* 2. 2. 26. *eodem jure locus in ſolo pacato occupari poterit.* 2. 2. 27. v. Locus.

Neglectus in puniendis ſubditis quando in ſuperiore præſumatur. 3. 13. 33.

Neutrales qui dicantur. 3. 10. 3. *qui tales eſſe poſſint.* 3. 10. 5.

in Neutrali loco an alteruter belligerantium locum occupare poſſit. 3. 10. 8. *an hoſtem occidere vel res ejus capere.* 3. 10. 9.

Neutralitas in bello an utilis. 3. 10. 1. *quid ſit.* 3. 10. 2. *quotuplex.* 3. 10. 4. *an ad eam quis cogi poſſit.* 3. 10. 6.

Neutralium quod ſit officium erga bellantes, & an alterutri tranſitum concedere poſſint. 3. 10. 10. *an arma & ſimilia ipſis vendere.* 3. 10. 11. *an eos ad pacem inducere.* 3. 10. 12.

Nomen regionis per pacem reſtituenda quomodo accipiendum. 3. 13. 24.

Noſtrum quibus ex cauſis & quot modis aliquid dicatur. 2. 2. 2. & 2. 17. 3. *natura quid ſit noſtrum.* ib. *quid ex lege.* ib. *an ex ſola aptitudine aliquid ſit noſtrum.* 2. 17. 4.

Noſtrum quomodo aliquid fiat acquiſitione derivativa. 2. 6. 1. *quomodo facto hominis.* 2. 6. 2. *quomodo lege.* 2. 7. 1.

Nummus qualis eſſe debeat. 2. 12. 23. *an ex ſtanno, plumbo, papyro, vel ſimili materia.* 2. 12. 24. *an ejus valor pro lubitu ſummum imperium habentis mutari poſſit.* 2. 12. 25.

an Nutus interdum ſit ſignum ſufficiens voluntatis declaratæ. 2. 11. 25.

O.

Obedientia quando ſit licita. 1. 4. 1. & 2. 26. 2. & ſeqq.

Obligari per alium an poſſimus. 2. 11. 25. *an inviti.* 2. 11. 26.

Obligari naturaliter & civiliter aliquis poteſt. 2. 14. 11.

Obligatio adverſus nos naſcitur ex rebus exſtantibus & non exſtantibus. 2. 10. 1. *quomodo ex rebus exſtantibus.* 2. 10. 2. & *non exſtantibus.* 2. 10. 9.

Obligatio perfecta præfertur imperfectæ. 2. 16. 33.

qualis Obligatio ex damno dato

to oriatur. 2. 17. 2.
an quis contra Obligationem faciendo ſe obligationi eximat. 3. 13. 43.
Obſes quis 3. 11. 57. *an etiam invitus dari poſſit* 3. 13. 56. *an vaſallus.* 3. 13. 58. *an damnum ipſi datum à civitate reſarciri debeat.* 3. 13. 59. *an interfici poſſit.* 3. 13. 60. *an ſervus fiat.* ib. *an aufugere poſſit.* 3. 13. 61. *in unam cauſam datus, an propter aliam retineri.* 3. 13. 62. *an eo pro quo redimendo datus eſt mortuo, liberetur.* 3. 13. 63. *an rege mortuo à quo datus.* 3. 13. 64.
Obſeſſi qui oppidi traditionem promiſerunt an præſidium dimittere poſſint. 3. 15. 15.
Obteſtatio. v. Juramentum.
Occidere alium ob membrum mutilatum an liceat. 2. 1. 14. *an ad pudicitiam conſervandam.* 2. 1. 15. *an ad vitandam alapam aut malum ſimile.* 2. 1. 19. *an ad exiſtimationem tuendam.* 2. 1. 23. *an ad res ſervandas.* 2. 1. 24. & 25.
Occidi innocentes ad ſervandam vitam an poſſint. 2. 1. 10.
Occidi quando quis debeat potius quam occidere. 2. 1. 15.
Occiſio hominis per fugam vitanda. 2. 1. 21. *nec ea ignominioſa eſt.* 2 1. 22.
Occiſio ſui ipſius an licita. 2. 19. 9. *quid ſi quis videat ſe victurum deinceps in probrum Dei.* 2. 19. 10. *an ad pudicitiam conſervandam.* 2. 19. 11. *an ad vitandam hoſtium crudelitatem, tormenta vel mortem ignominioſam.* ib.
Occupari quæ poſſint. 2. 3. 6.
Occupatio alia fit per univerſitatem, alia per ſingulos. 2. 2. 19. *quæ per univerſitatem fiat.* 2. 2. 20.
Occupatio qualis ſit modus acquirendi. 2. 8. 2. *quot modis fiat.* 2. 8. 3. *quomodo venatione.* 2. 8. 4.
Odioſa quæ ſint. 2. 16. 10. *quomodo interpretanda.* 2. 16. 13. *in dubio ſunt perſonalia.* 2. 16. 19.
non Odioſa vel odio carentia quomodo interpretanda. 2. 16. 11.
an Onus promiſſioni perfectæ adjici poſſit. 2. 11. 36.
Operæ injunctæ quando ſint pœnæ. 2. 20. 3. *quomodo à ſervo exigendæ.* 3. 7. 13.
Opificibus in bello parcendum, 3. 4. 17.
Opiniones novæ. v. Dogmata.
Oppidi traditionem qui promiſit an

an præſidium dimittere poſſit. 3. 15. 15.
quis Ordo naturaliter inter ſocios ſervetur. 2. 5. 32.

P.

Pacatorum officium erga bellantes. v. Neutrales.
poſt Pacem factam capta an reddi debeant. 3. 13. 21.
Pacem rumpere & novam bello cauſam præbere quomodo differant. 3. 13. 30.
an per Pacem ſe ſuaque defendere liceat. 3. 13. 36. *an ultionem ſumere aut ablata recuperare.* 3. 13. 37. & 38.
Pacem facere cujus ſit. 3. 13. 4. *quando conveniat.* 3. 18. 8.
Pacis conditiones quis primus quærere debeat. 2. 13. 14 & 15. *quomodo ſint interpretandæ.* 3. 13. 11.
Pacis ruptura quid. 3. 13. 29.
Pacta cum extraneis à tutoribus legitime inita an ſub prætextu minorennitatis à Rege reſcindi poſſint 2. 14. 6.
Pacta ducum belli quomodo interpretanda. 3. 15. 12.
Pacta cum hoſtibus inita quomodo interpretanda. 3. 16. 10.
Pacta à rege cum populo inita de dividendo imperio an ſint ſervanda. 3. 11. 7.
Pacta privatorum cum hoſte an valeant. v. Privati.
Pactio in mari vel inſula vacua facta quo jure regatur. 2. 11. 11.
Pactio de reſtituenda re an etiam contineat fructuum reſtitutionem. 3. 13. 23.
Pactio ſe referens ad pactionem præcedentem quomodo accipienda. 3. 13. 25.
quinam Pactiones bellum finientes inire poſſint. 3. 13. 4.
Pactiones de reddendis bello captis quomodo interpretandæ. 3. 13. 22.
Pactionibus publicis quæ res ſubjiciantur. 3. 13. 5.
Pactionum quæ ſint acceſſiones. 3. 15. 56.
an Pactis de ſtatu puro in mixtum tranſiri poſſit. 3. 12. 7.
Pactum & contractus quomodo differant. 2. 12. 2.
Pactum dubium contra quem interpretandum. 3. 13. 28.
Pactum de faciendo quomodo interpretandum. 3. 13. 26.
Pactum cum latrone initum an ſit ſervandum. 3. 12. 4. *an cum hoſte de non militando factum.* 2. 26. 7.
per Pactum quando imperium vel ejus pars à rege alienari poſſit. 3. 13. 6.
Pactum reale. v. Fœdus.
Parentibus debetur reverentia. 2. 5.

2. 5. 2. 6. & 18. *alimenta.* 2. 7. 12. & ſeq. *ſucceſſio in bona liberorum.* 2. 7. 27. *quando iis impune non obediatur.* 2. 26. 2.

an Parere *debeant ſubditi ubi injuſtum eſt mandatum.* 2. 26. 2. *quid ſi dubium.* 2. 26. 3. & 4.

Pars major univerſitatis an omnes obliget. 2. 5. 28.

an Pars civitatis invita à corpore avelli poſſit. 3. 13. 6.

Paſſionis malum quid. 2. 20. 3.

Pater quis. 2. 7. 21. *liberos coërcere poteſt.* 2. 5. 7. *an vendere, oppignorare, & aliis in adoptionem dare.* 2. 5. 8. *an occidere.* 2. 5. 9. & 10. v. Poteſtas patria.

an Patriæ proditoribus ſepultura debeatur. 2. 19. 12.

Patris imperium an præferatur imperio matris. 2. 5. 3.

Paupertatis ſummæ vitandæ cauſa quæ fiunt injuſte an excuſari debeant. 2. 20. 26.

Pax quid. 3. 18. 3. *quotuplex.* 3. 18. 4. *quando cenſeatur tuta.* 3. 18. 5. *in dubio præferenda bello.* 2. 23. 7. *in bello ſemper ſpectanda.* 3. 18. 2. *qualibuſcunque legibus facta ſervanda.* 3. 18. 9. *quot modis rumpatur.* 3. 13. 30. *quomodo faciendo contra id quod in pace dictum eſt.* 3. 13. 40. *an violandi minora ejus capita.* ib. *quomodo faciendo quod ſpecialis pacis natura repudiat.* 3. 13. 44. *an cenſeatur rupta ſi alter promiſſum implere non poſſit.* 3. 13. 42.

ex quibus actibus Pax amicitiæ cauſa contracta rupta cenſeatur. 3. 13. 45.

an Pax poſt læſam fidem ab altera parte adhuc ſervari poſſit. 3. 13. 43.

Pecunia an res ſterilis & quo ſenſu ita dicatur. 2. 12. 33.

Percuſſore immiſſo an hoſtem tollere liceat. 3. 4. 11. *cur deprehenſi percuſſores exquiſitis ſuppliciis afficiantur.* 3. 4. 12.

Perduellium liberi an juſte honoribus excludantur. 2. 21. 22.

Peregrini ſedibus ſuis pulſi an in civitatem recipiendi. 2. 2. 39. *an poſtulantibus iis certa loca concedenda.* 2. 2. 40. *in civitatem ſemel admiſſi an rurſus ejici poſſint.* 2. 2. 43. v. Exteri.

an Perfidis fides ſit ſervanda. 3. 12. 10.

Periculum quomodo æſtimetur in Aſſecuratione. v. Aſſecuratio. *rei venditæ ad quem pertineat.* v. Emtio.

Perjurus quis fiat. 2. 13. 25. *an is cui juramentum remiſſum fuit, vel qui ſub alia qualitate juravit.* 2. 13. 27. *cur Deus eos puniat.* 2. 13. 13.

Permiſſa cedunt præceptis. 2. 16. 33.

Permittere ſe hoſtis arbitrio quid ſignificet. 3. 13. 54.

Perſonæ aptitudo an in æſtimatione delicti conſiderari debeat. 2. 20. 29.

Pignora pactionum ſunt acceſſiones. 3. 13. 56. *in quibus cum obſidibus conveniant & differant.* 3. 13. 65.

Pignorationes quomodo à repreſſaliis differant. 3. 2. 14.

Pignoris conſtitutione originarie non acquiritur. 2. 3. 4.

an Pignus ex alio ſuperveniente dubio retineri poſſit. 3. 13. 65. *an perpetuo lui.* 3. 13. 66.

Piratæ an civitatem faciant. 3. 3. 3. *quæ capiunt an ſua faciant.* 3. 9. 16. *an jus legationis habeant.* 2. 18. 7. *ipſis juratum an ſervari debeat.* 2. 13. 21.

in Piratas omnis homo miles. 2. 20. 18.

Piraticam non inhibentes magiſtratus an teneantur. 2. 17. 15.

Piſces ad quem pertineant. 2. 2. 20 *in ſtagno privato verſantes an occupati cenſeantur.* 2. 8. 8.

Pollicitatio quid. 2. 11. 4. *an promittentem obliget.* ib.

in Pollicitatione civitati facta cur non requiratur acceptatio. 2. 11. 29.

Polygamia an ſit licita. 2. 5. 16.

Pœna quid. 2. 20. 2. & 3. *in maleficos non tantum licita ſed & præcepta.* 2. 20. 5. *an ad adſignatricem, an ad expletricem juſtitiam pertineat.* 2. 20. 6. *voluptatis tantum cauſa ſumi non debet.* 2. 20. 10. *ſed utilitatis cauſa, & quæ utilitates in ejus impoſitione conſiderandæ.* 2. 20. 11. *an juſte tolli poſſit.* 2. 20. 21. *potius minuenda quam augenda.* 2. 20. 23.

à Pœna aliquem liberandi cauſæ ſunt vel intrinſecæ. 2. 20. 23. *vel extrinſecæ.* 2. 20. 24.

in Pœna an exacte ſit paſſio par delicto. 2. 20. 30.

Pœna univerſitatis & ſingulorum quomodo differat. 2. 21. 14.

Pœna quamdiu ob univerſitatis delictum exigi poſſit. 2. 21. 15.

an Pœna in violatores pacis impoſita neceſſario ab altero accepta-

ceptari debeat. 3. 13. 41. *an ſoluta jus bellandi tollat.* 3. 14. 15.
Pœnæ nomine an veniant incommoda ex adverſa valetudine. 2. 20. 4.
Pœnæ finis internus & externus. 2.20. 11. *externus reſpicit* (1) *utilitatem lædentis.* 2. 20. 12. *à quibus imponatur.* 2. 20. 13. (2) *utilitatem læſi.* 2. 20. 14. *quot modis obtineatur.* ib. *à quo.* 2. 20. 15. & 16. (3) *utilitatem quorumlibet.* 2. 20. 17. *à quo exigatur* 2. 20 18.
ut Pœna recte æſtimetur conſideranda delictum & utilitas ex pœna. 2. 20. 25. *quæ in delicto ſint conſideranda.* 2. 20. 26. *v.* in Delicto. *an vita anterior ſimul in æſtimationem veniat.* 2. 20. 28. *an perſonæ aptitudo.* 2. 20. 29.
Pœnæ magnitudo quomodo ſpectetur. 2. 20. 31.
ad Pœnam conſequendam an bellum ſuſcipi poſſit. 2. 20, 34. & *ſeqq.*
Pœnarum communicatio quid 2. 21. 1. *quotuplex.* 2. 21. 2.
Pœnitentia vera requirit ut is qui damnum dedit id reſarciat. 3. 4. 14.
Populatio quando juſta. 3. 5. 8. & 9.
Populi qui in alterius ditionem conceſſerunt majeſtatem an habeant. 1. 3. 21.
Populi plures liberi licet idem caput habeant , an ſinguli majeſtatem retineant. 1. 3. 22. *unde hoc conſtet.* 1. 3. 23.
Populi interdum ob regum peccata puniti. 1. 3. 33.
an Populi integri poſtliminio reſtitui poſſint. 3. 9. 12.
Populi & populorum partes an laudabiliter à victore reſtituantur. 3. 9. 22. *quid ſi jus ſit ambiguum.* 3. 9. 24.
Populus an durante domo regnatrice majeſtatem habeat. 1. 3. 24. *an ſemper ſit ſupra regem.* 1. 3. 29. 30. & 32. *quouſque teneatur contractibus regis.* 2. 14. 16. & *invaſoris.* 2. 14. 21. & 22.
an Populus in alium locum migrans idem maneat. 2. 9. 8. *an mutata regiminis forma.* 2. 9. 10.
an Populus Romanus hodie idem ſit qui olim. 2. 9. 14.
Populus qui ſe ſponte alteri ſubjecit an per pacem reſtituendus. 3. 13. 15.
in Poſſeſſione in priorem ſtatum reſtituenda quale tempus inſpiciendum. 3. 13. 14.
Poſſeſſor bonæ fidei rem poſſeſſam re-

reſtituere tenetur. 2. 10. 2. *etiamſi eam dominus non repetat.* 2. 10. 3. *non vero ſi perierit.* 2. 10. 10. *niſi ex iis factus fuerit locupletior.* 2. 10. 9. *ſic fructus reſtituit.* 2. 10. 11. *an conſumtos & percipiendos.* 2. 10. 12. *quid ſi talem rem donaverit.* 2. 10. 13. *an ex tali re donata ſemper cenſeatur locupletior factus.* 2. 10. 14. *quid ſi vendiderit.* 2. 10. 15. *an eam bona fide emtam ſine repetitione pretii reſtituat.* 2. 10. 16. *etiamſi hoc modo damnum incurrat.* 2. 10. 17. *an ad illud vitandum & pretium ſervandum rem venditori reſtituere poſſit.* 2. 10. 18.

Poſtliminium quid. 3. 9. 1. *quotuplex.* 3. 9 3. *an in pace obtineat.* 3. 9. 4. & 5. *an induciarum tempore.* 3. 9. 11. *an extra bellum locum habeat.* 3. 9. 18. *an hodie obtineat.* 3. 9. 19. *in quo conſiſtat ejus temperamentum.* 3. 9. 20. 21. & 22.

Poſtliminio qui redeant qui recipiantur. 3. 9. 3.

Poſtliminio quando redeat liber homo. 3. 9. 6. *an etiam commercio ad ſuos redux priſtinum ſtatum recuperet.* 3. 9. 7. *quid cum ſtatu recuperet.* 3. 9. 8. *an etiam res à priore domino alienatas.* 3. 9. 9. *an jura in ipſum reſtituantur.* 3. 9. 10.

an Poſtliminio gaudeant deditі. 3. 9. 11. *an integri populi.* 3. 9. 12.

Poſtliminio qui recipiantur. 3. 9. 13. *quid ad id requiratur.* 3. 9. 10.

in Poſtliminio quæ res ſint. 3. 9. 15. *an mobiles, an immobiles.* ib. *an res quæ intra præſidia hoſtilia nondum fuerunt perductæ.* 3. 9. 16. *quæ omnia jure civili varia determinantur.* 3. 9. 17.

Poteſtas patria quid 2. 5. 4. *quomodo differat ab imperio paterno.* 2. 5. 6. & 7. *ſoli patri competit.* ib. *recte diſtinguitur per certa temporis intervalla.* 2. 5. 6. *an per captivitatem exſtinguatur.* 3. 7. 5.

cum Poteſtate minore contrahens an ſemper obligetur. 3. 15. 6 *an conditiones in ipſius mandato expreſſas ſequi debeat.* 3. 15. 4.

Poteſtates minores in bello quæ ſint. 3. 15. 1. *quot modis earum promiſſa conſiderari poſſint.* 3. 15. 2. *quando ſummam poteſtatem obligent.* 3. 15. 3. *quid ſi fines mandati excedant.* 3. 15. 5. *quomodo earum pacta ſint interpretanda.*

da. 3. 15. 12. 13. & 14.
Poteſtas minor an inferiores poteſtates obliget. 3. 15. 7. *an pacem facere poſſit.* 3. 15. 8. *an inducias dare.* 3. 15. 9. *an bello quæſita alienare.* 3. 15. 10. *an nondum quæſita condonare.* 3. 15. 11.
Præceptum affirmativum cedit negativo. 2. 16. 33.
Præda quot modis tribuatur. 2. 6. 10. *an ſemper ex mera liberalitate concedatur.* 3. 6. 11. *cur ſociis tribui ſoleat.* 3. 6. 12. *cur ſubditis* 3. 6. 13.
an Prælia definito numero condicta belli finiendi cauſa permiſſa ſint. 3. 13. 47. *quid eo requiratur.* 3. 13. 48. *quid ſi victoria certo probari non poſſit.* 3. 13. 50.
Præmia ad poſteros cur tranſeant. 2. 21. 17.
Præmium cui debeatur ſi duo ſimul ad metam venerint. 2. 16. 17.
Præſcriptio quid. 2. 4. 13. *obtinet in regnis.* 2. 4. 14. *nec regni tantum contra regem, ſed & populo adverſus regem, & viciſſim jus tribuit.* ib. *ex quo jure ſit.* 2. 4. 15. *cur ad reges quoque pertineat.* 2. 4. 16. *an nondum natis per eam præjudicari poſſit.* 2. 4. 17. *lex de ea à principe lata ad imperium ſummum an extendenda.* 2. 4. 18.
Pretium quid. 2. 12. 17. *vulgare & eminens.* 2. 12. 18. *quot modis determinetur.* 2. 12. 19. *ejus menſura.* 2. 12. 20. *an omnibus rebus imponi poſſit.* 2. 12. 21. *cur mox augeatur, mox minuatur.* 2. 12. 22. *pretii eminentis materia qualis eſſe debeat.* 2. 12. 23.
Pretium redemptionis. v. Redemptio.
Primus quis dicatur. 2. 16. 17.
Princeps quomodo rex ſummo cum imperio fieri poſſit. 2. 4. 14.
Princeps cum ſubdito contrahens quas leges obſervet. 2. 18. 11. *hoſtilia in territorio amico tentans an occidi poſſit.* 2. 18. 13. v. Rex.
quæ Principalia ſint bellum finientia. 3. 13. 3.
Privati in controverſia de regno dubia poſſeſſionem ſequi debent. 1. 4. 25.
an Privati fide hoſti data obligentur. 3. 16. 1. *quouſque eorum in paciſcendo cum hoſte poteſtas ſe extendat.* 3. 16. 2. & 3. *an iis hæc facultas publice adimi poſſit.* 3. 16. 4. & 5. *an ad pacta privatim cum hoſte inita ſervanda à ma-*

magiſtratu cogi poſſint. 3. 16. 9.
Privatorum jus ad pœnam an bello ſuperveniente tollatur 3. 13. 19.
Promiſſa quomodo confirmari ſoleant. 2. 13. 1. *ſine cauſa à Rege facta an ſervanda.* 2. 14. 9.
Promiſſa quotuplicia. 2. 16. 10. *non odioſa quomodo interpretanda.* 2. 16. 11. *quomodo favorabilia & odioſa.* 2. 16. 12. & 13. *an omnia præſumantur conditionalia.* 2. 16. 29. *an quæ promiſſariis ſunt inutilia aut promittentibus nimis noxia, ſervari debeant.* 2. 16. 32.
Promiſſio perfecta quæ. 2. 11. 5. *requirit uſum rationis in promittente.* 2. 11. 6. & 7. & *ut res promiſſa ſit in poteſtate promittentis.* 2. 11. 18. *vel in ea eſſe poſſit.* 2. 11. 19.
Promiſſio ex metu an ſit obligatoria. 2. 11. 15. *an ea quæ in errore eſt fundata.* 2. 11. 12. & 13. *quid ſi alterius dolus errori cauſam dederit.* 2. 11. 14. *quid ſi cognito errore promiſſor rem confirmet.* 2. 11. 38.
Promiſſio latroni facta an & quando ſit ſervanda. 2. 11. 16 & 17.
Promiſſio rei illicitæ an valeat. 2. 11. 18. & 22. *an facti alieni.* 2. 11. 40. *an de re impoſſibili facta.* 2. 11. 20. *quid ſi poſt promiſſum factum fiat impoſſibilis.* 2. 11. 21. *an ob cauſam naturaliter vitioſam facta obliget.* 2. 11. 22. *an ob cauſam ante debitam.* 2. 11. 23. *an ſine cauſa facta.* 2. 11. 24. *an ſemper requirat cauſam expreſſam.* 2. 11. 39.
Promiſſio requirit ſignum ſufficiens voluntatis declaratæ. 2. 11. 25. *fieri poteſt per miniſtrum.* ib. *an is mandantem contra voluntatem ſuam obligare poſſit.* 2. 11. 26. *an per miniſtrum facta revocari poſſit.* 2. 11. 33. *quid in dubio ſequendum ſit.* 2. 11. 34.
Promiſſio ut valeat eſt acceptanda. 2. 11. 28. *an per tertium acceptari poſſit.* 2. 11. 35. *an ante acceptationem obliget promittentem.* 2. 16. 37. *an ea ipſi innoteſcere debeat.* 2. 11. 30. *an revocari poſſit ante acceptationem factam.* 2. 11. 31. *an mortuo ante acceptationem promiſſario.* ib. *an mortuo internuntio.* 2. 11. 32. *an tabellario mortuo.* ib. *quando poſterior præferatur priori.* 3. 16. 33.
Promiſſio captivi de redeundo in carcerem an valeat. 3. 16. 6.

an

an ea ex adverſus hoſtem non militando. ib. *an de non aufugiendo*. 3. 16. 7.
Promiſſioni perfectæ aliquando omus adjicitur. 2. 11. 36. *etiam in commodum tertii*. 2. 11. 37.
ex Promiſſis an naturaliter jus oriatur. 2. 11. 1.
Promiſſum in bello ſolenni an prætextu metus reſcindi poſſit. 3. 12. 8. *an conditionale deficiente conditione ſervandum* 3. 12. 12.
quomodo Promiſſum per compenſationem reſcindatur. 3. 12. 13. & *quid ad eam requiratur*. ib. & 3. 12. 14.
Proprietas v. Dominium.
ad Pudicitiam ſervandam an quis occidi poſſit. 2. 1. 15.
Pueri quando ratione uti incipiant. 2. 11. 9.
Puniendæ an ſint cogitationes. 2. 20. 20. *an culpæ minores*. ib. *an peccata quæ difficulter è civitate tolluntur*. ib. *an illa quæ ex communi naturæ humanæ corruptione reſultant*. ib.
Puniendi jus cui competat. 2. 20. 7. *an innocenti*. 2. 20. 8. *an ſuperiori æque nocenti*. 2. 20. 9.
Puniendi potentia quando in ſuperiore præſumatur. 3. 13. 33.

R.

Raptor ad quid teneatur. 2. 17. 12.
Rebellibus fides data an ſervanda. 3. 12. 5.
in Rebus hoſtium capiendis quale temperamentum obſervari debeat. 3. 11. 5.
an ex Rebus à privato captis pars reddi debeat. v. Civitati.
qui Receptum præſtat an de damno dato teneatur. 2. 17. 8.
Rectores aliorum in crimen quot modis veniant. 2. 21. 3. *quomodo patientia*. 2. 21. 4. *unde præſumatur eorum ſcientia*. 2. 21. 5. *quomodo ob receptum teneantur*. 2. 21. 6. *an delinquentes dedere teneantur*. 2. 21. 7. *v.* Delinquentes.
an Rectores delinquendo ſubditos ſuos obligent. 2. 21. 12. *v.* Subditi.
Redemtionis pretium an in alium tranſcribi poſſit. 3. 14. 28. *an pluribus deberi*. 3. 14. 29. *an conventio de eo ob læſionem reſcindi*. 3. 14. 30. *an in id imputari pecunia à captivo celata*. 3. 14. 31. *an conventum ſed non ſolutum ab hærede præſtandum ſit*. 3. 14. 32.
Rediiſſe ex pacto ad hoſtem quis dicatur. 3. 16. 10.
Regimen an ſemper conſtituatur ejus cauſa qui regitur. 1. 3. 33.

Re-

INDEX.

Regionis reſtituendæ nomen quomodo ſumi debeat. 3. 13 24.
in Regem hoſtem patriæ an juſte ſuſcipiatur bellum. 1 4. 14. *an in eum qui contra fidem datam agit ubi lex commiſſoria adjecta fuit.* 1. 4. 16.
Reges male imperantes an populo ſubjiciantur. 1. 3. 34. *regna populi voluntate delata alienare non poſſunt ſed populo tenentur ad exercendum per ſe ſummum imperium.* 1. 3. 42. *aliquando ſummum imperium ſoli, aliquando commune cum aliis habent.* 1. 3. 43. *an illlud communicaſſe cenſeantur cum acta ſua ab aliis expendi & probari volunt.* 1. 3. 51. *an contra promiſſa agentes deſinant habere ſummum imperium* 1. 3. 45. *quid ſi lex commiſſoria in delatione regni fuerit adjecta.* 1. 3. 36. *an promiſſis, contractibus & juramentis ſuis teneantur.* 2. 14. 1. & 2. *an ſine pretio emere poſſint.* 2. 14. 10. *an beneficia aliis conceſſa revocare.* 2. 14. 21. *an ob damnum à militibus contra mandatum ſuum datum teneantur.* 2. 17. 16. *quia in res ſubditorum pacis cauſa ſtatuere poſſint.* 3. 13. 9. & 10.
Reges improprie dicti populo ſubjacent. 1. 3 48.
Regi in partem non ſuam involanti an juſte reſiſtatur. 1. 4. 17. *quid ſi ſolus belli gerendi poteſtatem conceſſam haberet.* 1. 4. 18.
Regis perſona inviolabilis. 1. 4. 6. *quid ſi ſubdito injuriam faciat.* 1. 4. 7. *an idem dicendum ſit de miniſtris quos adhibet.* 1. 4. 8.
Regis pœna eſt ſubditis orbari. 2. 21. 26 *ex Regis promiſſo an teneantur ſucceſſores.* 3. 13. 8.
Regium eſt in pacem potius quam in bellum inclinare. 2. 24. 5.
Regna an præſcribi poſſint. 2. 4. 14. *quot modis deferantur per ſucceſſionem.* 2. 7. 36. & *ſeqq.*
in Regnis feudalibus qualis obtineat ſucceſſio. 2. 7. 51.
Regnum & principatus an differant. 1. 3. 3. *an poſſit eſſe pars hæreditatis.* 2. 7. 50. *an abdicari poſſit.* 2. 7. 59. *an in præjudicium liberorum.* 2. 7. 60.
an Regum contractus ſint leges. 2. 14. 14. *an iis teneantur ſucceſſores* 2. 14. 13. *an & quouſque populus iis obligetur.* 2. 14. 16. *an hoc ex eventu ſit judicandum.* 2. 14. 17. *an reſcindi*

ſcindi poſſint ſi in publicam perniciem vergere incipiant. 2. 14. 18. *quid ſi ad alienationem regni vel ejus partis pertineant.* 2. 14. 19.

Regulæ in deliberationibus publicis quæ adhibendæ. 2. 24. 3. & ſeqq.

Religio an bello propaganda. 2. 20. 37. *an victis relinquenda.* 3. 8. 7. & ſeq.

Religioſa. v. Res religioſæ.

Remedium extraordinarium non datur quamdiu competit ordinarium. 3. 2. 8.

Repreſſaliæ quid. 3. 2. 5. *quæ ad ea concedenda requirantur.* 3. 2. 6. *an dentur ubi aliud remedium ſupereſt.* 3. 2. 8. *quomodo à pignoratione differant.* 3. 2. 14. *ad quid teneantur qui iis cauſam dederunt.* 3. 2. 16. *earum effectus.* 3. 2. 15. *perſonæ vel res eo jure captæ quo in loco ſint habendæ.* ib. *ita captus contra quem recurſum habeat.* 3. 2. 16. *quo jure quis ita ex facto alieno teneatur.* 3. 2. 9. *innocentibus in iis parcendum.* 3. 6. 19.

Repreſſalias quis concedat. 3. 2. 14.

in Repreſſaliis quæ capi ſoleant 3. 2. 10. *an etiam vita ſubditorum ex tali cauſa obligetur.* 3. 2. 11. *quales ſubditi capi poſſint.* 3. 2. 12. *an etiam legati.* 3 2. 13.

Repugnantia caſus emergentis cum voluntate quot modis dijudicari poſſint. 2. 16. 30. & 31.

Rerum fungibilium dominium an in alium transferri poſſit ſine conſenſu domini. 2. 10. 21.

Res originarie acquiruntur jure ſingulari occupatione & diviſione. 2. 3. 2. & 3.

Res à proprietate vacuæ quotuplices ſint. 2. 2. 3. *quales in totum propriæ fieri poſſint.* 2. 2. 18.

an ad Res conſervandas raptor juſte occidatur. 2. 1 24.

an Res aliena circa furtum invito domino capi poſſit. 2. 2. 24. & 25.

an Res aliena ad debitum conſequendum capi poſſit. 2. 7. 3. & ſeqq

Res aliena domino reſtituenda. 2. 10. 2. *etiamſi dominus eam non repetat.* 2. 10 3. *cum alias furtum committatur.* 2. 10. 4. *non tamen ſuis impenſis eam reſtituit.* 2. 10. 5. *quis in ejus repetitione præferatur an deponens, an dominus.* 2. 10 6. *non intereſt an ex gentium an civili jure ejus dominium*

minium fuerit acquiſitum. 2. 10. 7. *an præmium inventionis à domino peti poſſit.* ib. *ſi interierit b. f. poſſeſſor ad ejus reſtitutionem non tenetur.* 2. 10. 10. *niſi exinde factus fuerit locupletior.* 2. 10. 9.

Res aliena bona fide emta an reſtituenda ſine repetitione pretii erogati. 2. 10. 16.

Res aliena cujus dominus ignoratur an pauperibus danda. 2. 10. 19.

Res communes quæ. 2. 2. 13.

Res quæ dominum habere deſinunt an fiant occupantis. 2. 3. 21.

Res derelictæ quæ. 2. 4. 1. *præſumuntur ex ſignis externis.* 2. 4. 2. *ex verbis.* 2. 4. 3. *&* *factis.* 2. 4. 4. *ſub quibus comprehenduntur non facta, ut ſilentium aliquando.* 2. 4. 5. *quæ requirantur in ſilentio.* 2. 4. 6. *an ea ex tempore præſumi poſſint.* 2. 4. 7. *&* 10. *quod non idem eſt inter abſentes & præſentes.* 2. 4. 8.

Res derelictæ an cenſeantur quæ negligenter tractantur. 1. 4. 11. *an originarie acquirantur.* 2. 3. 22.

an Res hoſtiles capere & vaſtare liceat. 3. 5. 1. *an tantum vi an etiam dolo.* 3. 5. 6. *an citra modum.* 3. 5. 7. *an ubique.* 3. 6. 5. *an in loco pacato.* ib. *&* 3. 10. 9. *an tantum ad conſecutionem debiti primarii retinendæ, an & ſubnaſcentis.* 3. 6. 18. *an innocentibus reſtituendæ.* 3. 6. 19.

Res apud hoſtes inventæ, licet eorum non ſint, an victoriæ jure acquirantur. 3. 6. 3.

Res in navi hoſtili inventæ an cenſeantur eſſe hoſtium. 3. 6. 4.

Res hoſtibus ereptæ an à prioribus dominis vindicari poſſint. 3. 6. 5.

quæ Res à vaſtatione ſint eximendæ. 3. 5. 9.

Res quando cenſeantur captæ. 3. 6. 2. *quid ſi non ſint hoſtium.* 3. 6. 3. *jus eas acquirendi an tantum in ſolenni an & in aliis bellis competat.* 3. 6. 16.

an Res religioſæ victori cedant. 3. 5. 5. *an juſte violentur.* 3. 5. 9.

Res ſacræ cujus ſint & an victori cedant. 3. 5. 2. *an ſint in Chriſti patrimonio.* 3. 5. 3. *iis in bello parcendum.* 3. 5. 9.

Res ex turpi cauſa accepta reſtituenda. 2. 10. 20. *an ea quæ a victore emta eſt.* 3. 9. 21.

Reſi-

Reſiſtere ſuperiori an liceat in ſumma neceſſitate. 1.4. 5.
Reſp. mixta quæ. 1. 3. 27. & 49. *qualiſcunque fingatur ſua ſemper habet incommoda.* 1. 3. 10.
Reſtituendi obligatio an nullo tempore exſtinguatur. 3. 9. 23.
Reſtitutio in integrum an in rege locum habeat. 2. 14. 3. *à quo fieri debeat.* ib. & 2. 14. 5. *an ſit ex jure civili.* 2. 14. 4.
Reſtitutio damni injuſto bello illati à quibus fieri debeat. 3. 4. 15. *an ab iis qui res captas juſto titulo poſſident.* ib.
in Reſtitutionibus minorum quæ leges ſint obſervandæ. 2. 11. 10.
an Reſervationes mentales ſint licitæ. 3. 1. 18.
Reverentia debetur parentibus. 2. 5. 2. 6. & 18.
Rex unus poteſt eſſe plurium regnorum diſtinctorum. 1. 3. 22. & 23.
Rex à populo conſtitutus an ei ut conſtituenti ſubjiciatur. 1. 3. 32. *an quia regimen ejus qui regitur cauſa comparatum eſt.* 1. 3. 33.
Rex temporarius quis. 1. 3. 38. *an tales ſint curatores regibus impuberibus dati, & Dictator olim apud Romanos.* ib.
Rex poſt abdicationem regni an fiat privatus 1. 4. 10. *an regno pulſus habeat jus fœderis faciendi.* 2. 15. 6. *an captivus vel exſul de regno ſuo paciſci & imperium exercere poſſit.* 3. 13. 4.
Rex regnum alienare non poteſt nec illud eo modo amittit. 1. 4. 12. *quid ſi illud alii tradere aut ſubjicere moliatur.* 1. 4. 13. *aut fiat hoſtis patriæ.* 1. 4. 14. *quando talis dicatur.* 1. 4. 15. *an ſine populi conſenſu de regno paciſci poſſit.* 3. 13. 5. *an alii illud in feudum offerre.* 2. 6. 13. *an oppignorare.* 2. 6. 14. *an functiones ſummo minores jure hæreditario concedere.* 2. 6. 15. *an patrimonium populi alienare.* 2. 6. 16. & 3. 13 7. *an fructus ex eo perceptos.* 2 6. 17. *an eos oppignorare.* 2. 6. 18.
Rex innocentem inſultans an ipſo facto rex eſſe deſinat. 2. 1. 17. *an legibus civilibus teneatur.* 2. 4. 18. *an ut civitatis pars & membrum iis obligetur.* 2. 4. 19. *an leges in imperii delatione à populo latas obſervare debeat.* 2. 4. 20. *an capitulationibus in delatione regni ſibi præſcriptis exceptiones opponere poſſit.* 2. 14. 7.

7. *an pacta cum extraneis à tutoribus inita reſcindere poſſit.* 2. 14. 6. *an ſubditis ſuis obligari.* 2. 14. 11. *an iis jus quæſitum auferre.* 2. 14. 12.
an Rex ſe ipſum in integrum reſtituere poſſit. 2. 14. 3.
Rex ob cauſas leves bellum ſuſcipiens ad quid teneatur ſubditis ſuis. 2. 24. 2. *ut bellum periculoſum vitet quid facere & conſiderare debeat.* 2. 24. 3. & ſeq. *an teneatur de damnis à militibus ob non ſoluta ſtipendia datis.* 3. 10. 7.
Ruptura pacis. v. Pacis.

S.

Sacerdotibus in bello parcendum. 3. 4. 17.
Salus propria an præferenda ſaluti publicæ. 1. 4 7. & 2. 1. 18.
Salvus conductus. v. Jus commeandi.
an Satisfactio ab eo qui bellum promeritus eſt offerenda. 2. 1. 33.
Sciens, præſens & tacens an videatur conſentire. 2. 4. 5.
Scientia ſuperiorum quomodo probetur. 3. 13. 33.
an Scriptura in contractu requiratur. 2. 16. 34.
Sedis mutandæ amor an juſta belli cauſa. 2. 22. 3.
Senibus in bello parcendum. 3. 4. 17.
Sententiæ inter ſe diſſentientium in concilio an numerandæ an ponderandæ. 2. 5. 28. *ſi pares ſint nihil agitur.* 2. 5. 29. *interdum conjunguntur licet diverſæ appareant.* 2. 5. 30 *quomodo ſint conjungendæ.* ib. *in iis ferendis an jus abſentium accreſcat præſentibus.* 2. 5. 31. *quomodo ſint ferendæ inter eos qui diſpares partes in re habent.* 2. 5. 33.
ex Sententiis alternantibus circa bellum & pacem qua ſit præferenda. 2. 23. 7.
Sepultura hominum demortuorum quid. 2. 19. 1. *honeſta vel ignominioſa.* 2. 19. 2. *ex quo jure oriatur.* 2. 19. 3. *omnibus hominibus debetur.* 2. 19. 4. *an hoſtibus.* 2. 19. 5. *an inſigniter facinoroſis.* 2. 19. 6. & 7. *an proditoribus patriæ.* 2. 19. 12. *ob eam denegatam an juſte ſuſcipiatur bellum.* 2. 19. 13.
ad Sepulturam concedere cadavera an ſit ſignum victoriæ. 3. 13. 49.
Sermo ambiguus an ſit licitus. 3. 1. 16. & 17.
Servi natura an dentur 2. 22. 6.
an Servis aufugere liceat. 2. 5. 48.

48. & 3. 7. 14.
Servitus perfecta quæ. 2. 5. 44. *an ſit contra naturam.* 2. 5. 45. *quale jus domino in ſervum tribuat.* 2. 5, 46. *quæ ſit juſta.* 3. 7. 11.
Servitus civilis quid. 3. 8. 1. *quomodo conſtituatur,* ib. & ſeq. & 2. 21. 14.
Servitutis conceſſione an originarie acquiratur. 2. 3. 4.
Servitutis quæ ſint effecta. 3. 7. 4
Servorum filii an & quatenus naturaliter ſint ſervi. 2. 5. 47. & 3. 7. 3.
in Servos quid juris competat ex temperamento juris naturæ. 3. 7. 12. & 13.
an Servus domino jus ſuum externum exequenti reſiſtere poſſit. 3. 7. 9.
Signa ex conſuetudine ſignificantia an tacite obligent. 3. 17. 3. *an iis ad decipiendos hoſtes uti liceat.* 3. 1. 9.
ex Silentio quandoque præſumitur derelictio. 2. 4. 5. *quæ ad illud requirantur.* 2. 4. 6. *an conſenſus ex eo probetur.* 2. 15. 18.
Simulatio quid. 3. 1. 8. *an in hoſtem licita.* 3. 1, 9.
Societas alia æqualis, alia inæqualis. 1. 1. 7.
Societas cum uno tantum populo etiam per longiſſimum tempus non impedit quo minus cum aliis iniri poſſit. 2. 4. 23.
Societas maxime naturalis eſt conjugium. 2. 5. 13. *cui in ea imperium competat.* 2. 5. 14.
Societas publica quotuplex. 2. 5. 27. *pars minor in ea majorem ſequitur.* 2. 5. 28.
Societas publica plurium patrumf. in populum quale jus conſequatur. 2. 5. 34. *an par jus regibus* 2. 5. 35.
Societas contrahi an poſſit ut alter damni ſit immunis 2. 22. 37. *vel ut alter nullum lucrum percipiat.* 2. 12 38.
Societas navalis. v. Admiralitas.
in Societate quando dicantur partes æquales. 2. 12. 36.
an in Societate univerſorum bonorum exacta æqualitas obſervetur. 2. 12. 39.
Societate ſoluta ad quem pertineat periculum rerum collatarum. 2. 12. 40.
Societates morte extinguuntur. 2. 16. 20.
Socii abſentis jus an præſentibus accreſcat. 2. 5. 31.
Socii qui ſint in jure poſtliminii. 3. 9. 2.
pro Sociis an juſtum ſit bellum. 2. 25. 5. *an ſemper ſuſcipiendum,*

dum. 2. 25. 6.
Sociorum nomine an futuri intelligantur. 2. 16. 14. *an hi ſalvo fœdere contra primum ſocium defendi poſſint.* 2. 16. 15.
inter Socios quis ſit ordo maxime naturalis. 2. 5. 32.
an Sollicitare alios ad factum illicitum liceat. 3. 1. 23. & 24.
an Sors in bello licite adhibeatur. 3. 13. 46. & ſeqq. *quomodo bellum per eam vitetur.* 2. 23. 13.
Specificatio modus acquirendi. 2. 8. 17. *an originarius.* 2. 3. 5. *quid ſi quis mala fide ex aliena materia novam ſpeciem feciſſet.* 2. 7. 18.
Sponſio quid. 2. 15. 15. *quotuplex.* 2. 15. 16. *quid ſi à ſumma poteſtate improbetur.* 2. 15. 17. *an eam ex notitia & ſilentio obliget.* 2. 15. 18.
in Statu innocentiæ an fuiſſet laborandum. 2. 2. 8.
Studium pertinax in partes ſuas an mortem mereatur. 3. 4. 8.
Stupra & adulteria an in bello ſint licita. 3. 4. 13.
Stuprator virginis ad quid teneatur. 2. 17. 12.
Suaſores ſceleris ad quid teneantur. 2. 17. 9.
Subditi an in ſuperiores bellare poſſint. 1. 4. 1. & 2. *quando in eos licite bellent.* 1. 4. 9. 13. 14. 16. 17. & 24.
Subditi an omnes bello adhiberi poſſint. 1. 5. 5. *an ad bellum juſtum cogi.* 2. 26. 6. *quid ſi hoſti de non militando fidem dederint.* 2. 26. 7. *an ob crimen ſuperiorum teneantur.* 2. 21. 12. *an omnes.* 2. 21. 13. *an ob crimen regis puniri poſſint.* 2. 21. 25. *an in bello manifeſte injuſto ſe defendere poſſint.* 2. 26. 8. *ut tamen bellum juſtum non fiat.* 2. 26. 9.
an Subditi alieni contra Imperantes juſte defendantur. 2. 25. 9.
Subditi pro aliis militantes an pacem rumpant. 3. 13. 34.
an Subditis ſemper liceat ad libertatem proclamare. 2. 4. 22.
pro Subditis juſtiſſime ſuſcipitur bellum. 2. 25. 2. *an pro ſingulis.* ib. & q. ſeq.
an Subditis rationes conſiliorum edi debeant. 2. 26. 4. *an ipſis ſine periculo cauſa belli aperiantur.* ib.
Subditis vis illata an pacem rumpat. 3. 13. 35.
an Subditos alienos per pacem recipere liceat. 3. 13. 45.
Subjectio quomodo à conſociatione

tione differat. 2. 5. 12. *conſenſualis quotuplex.* 2. 5. 42. *privata quotuplex.* 2. 5. 43. *publica.* 2. 5. 49.

Succedendi in regnum jus an abdicari poſſit. 2. 7. 59. *an pro liberis.* 2. 7. 60.

Succedens in regno patrimoniali individuo quid aliis heredibus debeat. 2. 7. 40.

Succeſſio non eſt titulus imperii ſed modus ad id perveniendi. 1. 3. 36.

Succeſſio defertur ex præſumta voluntate. 2. 7. 7. *primo liberis.* 2. 7. 8. & 15. *an omnibus æqualiter debeatur.* 2. 7. 22. *debetur parentibus.* 2. 7. 27. *fratribus.* 2. 7. 28. *conſanguineis & uterinis.* 2. 7. 29. *cognatis.* 2. 7. 30. *an cariſſimis.* 2. 7. 31.

Succeſſio naturali conjectura determinata an neceſſario obſervanda. 2. 7. 32. *quid ſi à defuncto expreſſe non fuerit determinata.* 2. 7. 33.

Succeſſio in regnis patrimonialibus quomodo deferatur. 2. 7. 37. *quales in iis heredes inſtitui poſſint.* 2. 7. 38. *an in ea ratio habetur ætatis & ſexus.* 2. 7. 39. & 40.

quæ ſit Succeſſio in regnis populi conſenſu delatis. 2. 7. 41. *plerumque eſt individua.* 2. 7. 42. *ſtat in eadem familia.* 2. 7. 43. *an admittantur naturales.* ib. *an adoptivi.* 2. 7. 45. *an mares præferantur fœminis.* 2. 7. 46. *an ratio habeatur ætatis.* 2. 7. 47. *cur.* 2. 7. 48. *quid ſi major natu eſſet incapax.* 2. 7. 49. *talis ſucceſſio eſt quaſi hereditaria.* 2. 7. 50. *cur à populo electa.* ib.

Succeſſio tantum defert quantum prima electio. 2. 7. 48.

Succeſſio feudalis ſequenda in regno quod primitus fuit feudale. 2. 7. 51.

Succeſſio linealis quid. 2. 7. 52. *cognatica.* ib. *agnatica.* 2. 7. 55. *an aliunde quam ex lege fundamentali deſumi poſſit.* 2. 7. 53.

à Succeſſione regni patrimonialis an filius per exheredationem paternam removeri poſſit. 2. 7. 57. *an à ſucceſſione regni non patrimonialis.* 2. 7. 58.

de Succeſſione regni controverſa quis judicare debeat an rex an populus. 2. 7. 61.

in Succeſſione regni an præferatur filius ante adeptionem regni natus ei qui in regia fortuna natus eſt. 2. 7. 62. *an nepos ex filio priore filio poſteriori.* 2. 7. 63.

Succeſſiones regum an eodem

modo deferantur quo privatorum. 2 7. 35 *quot modis deferantur.* 2. 7. 36.
Succeſſionum plures modi introduci poſſint, 2 7 56.
an Succeſſores ex promiſſo regis anteceſſoris obligentur. 3. 13. 8. *an ejus debitis teneantur.* 8. 14. 15.
Superiores quale jus in juramenta inferiorum habeant. 2 13. 29. & 31. *an eos à juramento abſolvere poſſint* 2. 13. 30.
an Supplices jure talionis interfici poſſint. 3. 4. 7.

T.

Talio an ſemper locum habere poſſit. 2. 20. 30.
an Templa hoſtium juſte vaſtentur & dejiciantur. 3. 5. 9.
Temporis lapſus quandoque ſignum derelictionis. 2. 4 7. & 10. *major inter abſentes obſervatur quam inter præſentes.* 2 4 8.
Tempus memoriam excedens quid. 2. 4. 9.
Territorii pars à quo alienari poſſit 2. 6. 12.
Teſtamentum eſt modus alienandi 2. 6. 19.
Theſaurus an ſit inventoris. 2. 8. 9.
an Tranſeuntes in territorio aliquantisper morari poſſint. 2. 2. 38.
Tranſitus populo juſto bello ſuum repetenti neceſſario non eſt concedendus. 2. 2. 32. *quare* 2. 2. 33. *an & quibus cautionibus tutus poſſit reddi.* 2. 2. 34. *an ſemper debeatur mercibus & commercia exercentibus.* 2 2. 25.
Tributa ſolvere an amiſſum imperium denotet. 1. 3. 54.
Traditio modus acquirendi. 2. 8. 19. *an abſolute ad transferendum dominium requiratur.* ib.
Turpe quid. 1. 1. 29. *cur determinetur ex natura ſocietatis humanæ.* 1. 1. 30.
Tutores à quo conſtituantur in regnis patrimonialibus & non patrimonialibus. 1. 3. 44.
Tyrannus quis. 1. 4. 22. & 23. *an recte deponatur.* 1. 4. 24.

V.

Vaſallus an ſummum imperium habeat. 1. 3. 55. *an invitus à domino obſes dari poſſit.* 3. 13. 58.
an Vaticiniorum explicatio juſta ſit bellandi cauſa. 2. 22. 10.
Vectigalia an tranſeuntibus mercibus imponi poſſint. 2. 2. 36. *quis modus in iis exigendis obſervari debeat.* 2. 2. 37.
Venatio quid. 2. 8. 4.
Vendendi libertas in territorio noſtro an aliis abſolute debeatur. 2. 2. 44. *an per territorium*

torium noſtrum exercenda concedi debeat. 2. 2. 45.
quæ Venditio ex pluribus ſimul factis valeat. 2. 12. 28.
Venena ſtruentes an occidi poſſint. 2. 1. 13.
an Veneno hoſtem tollere liceat. 3. 4. 9. an ſpicula, fontes & aquas eo inficere. 3. 4. 10.
Venire cui permiſſum eſt, an alium mittere poſſit. 3. 14. 22.
Verba quomodo ſint intelligenda. 2. 16. 6. & 7. quomodo in interpretatione non odioſorum, favorabilium, & odioſorum. 2. 16. 11. 12. & 13. dubia contra quem interpretanda. 2. 16. 36. an natura ſua aliquid ſignificent. 3. 1. 10. quomodo iis ſignificatio fuerit impoſita. 3. 1. 11. & 12.
Veritas in quo conſiſtat. 3. 1. 13.
Veſtium nomine an arma intelligantur. 3. 16. 10.
Victi clementer habendi. 3. 8. 9. quænam iis ſint relinquenda. 3. 8. 5. & 6. an imperium. ib. an religio avita. 3. 8. 7. & 8.
an Victor jure victoriæ imperium acquirat in univerſos. 3. 8. 1. quot modis. 3. 8. 2. quomodo jure ſuo uti debeat. 3. 13. 55.
Victoria quomodo probetur. 3. 13. 49.
Victus quis proprie dicatur. 3. 13. 49.
Vim parantem an prævenire liceat. 2. 1. 13.
Vim bellicam inferre eſt contra naturam pacis. 3. 13. 31. à quibus illata pacem rumpat. 3. 13. 32. an à ſociis illata vel à ſubditis. ib. quibus illata pacem rumpat. 3. 13. 35. an ſociis illata. 3. 13. 39.
Vindicta privatis interdicta. 2. 20. 16. an per pacem licita. 3. 13. 37. an ſimulata cenſeatur remiſſa. 3. 17. 4.
Violenta executio quid. 3. 2. 2. quotuplex. 3. 2. 3.
an Virgo ad pudicitiam conſervandam ſe ipſam occidere poſſit. 2. 19. 11. an eam violantem interficere. 2. 1. 15.
Vita homini ſua eſt ſed non ad eam perdendam. 2. 17. 3. an ad eam ſervandam aggreſſorem occidere liceat. 2. 1. 8. quid ſi aggreſſor peccato careat. 2. 1. 9. an innocentem obterere. 2. 1. 10.
an Vita anterior in delicti æſtimatione conſiderari debeat. 2. 20. 28.
an Vita ſubditorum ex repreſſaliis obligari poſſit. 3. 2. 11.
ſub Vitæ pacto an libertas compre-

prehendatur. 3. 16. 10.

Vitia rei in contractibus indicanda. 2. 12. 11. *an omnia.* 2. 12. 13.

an Univerſitas obliget ſingulos. 2. 5. 28.

de Univerſitate quædam dicuntur primo, quædam non niſi derivatione à ſingulis. 2. 21. 15.

Univerſitatis pœna, & pœna ſingulorum quomodo differant. 2. 21. 14.

Voces v. verba.

Voluntas unde colligatur. 2. 16. 30.

Voluntatis noſtræ quid ſit ſufficiens ſignum. 2. 11. 25.

Voluntatis internuntius quomodo à tabellario differat. 2. 11. 32.

Uſucapio quid. 2. 4. 13. *v.* Præſcriptio.

Uſura an licita. 2. 12. 32. & 33.

Utilitas innoxia jus concedit in res ab aliis jam occupatas. 2. 2. 29.

Utilitas ſola an juſta belli cauſa. 2. 22. 3.

JOHANNIS FRANCISCI

BUDDEI

S. S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar.

HISTORIA JURIS NATURALIS.

Digitized by Google

Q. D. B. V.

QUi eam philoſophiæ partem, quæ mores hominum fingit formatque, quam plerique recentiorum Jus Naturæ, appellitant, cum ipſis hominibus natam eſſe, aſſerunt, ita ut par eſt, utque doctrinæ hujus & majeſtas & antiquitas exigit, ſentiunt. Quod enim nonnulli, interque eos C. Cornelius Tacitus (a) rerum ſuarum longe conſultiſſimus Scriptor, tradidere, vetuſtiſſimos mortalium, nulla adhuc mala libidine, ſine probro, ſine ſcelere, eoque ſine pœna & coercitionibus egiſſe, & ſponte ſua, ſine lege, fidem rectumque coluiſſe, id ejuſmodi eſt, ut aut à fide abhorreat penitus, aut Principum juſſis, tabuliſque legum, ſcriptiſque eos ſaltem caruiſſe monumentis, evincat condoceatque. Parentes vero ſuos erudiviſſe liberos, rectique & honeſti non minus imbuiſſe elementis, quam vero de Numine ſenſu, id ſi quis in dubium vocaverit, næ! is ſimplicium proborumque & ſanctiorum, quibus præditi erant cordatiſſimi mortalium, morum,

a) *Annal. lib. III. add. Ovid. lib. I. Metamorph. & Lucretius lib. V.*

morum, haud ſane æquus eſt exiſtimator. Aſt, cum aut alienæ potentiæ metus, aut alia quævis ratio jungeret homines, & in majores cœtus, quos civitates deinceps appellarunt, coire juberet, priſtinis moribus eouſque vixerunt, ut à parentibus, quid jus faſque & nefas eſſet, acciperent liberi, Rectores autem civitatum rerumque Domini, ſaltem quæ è re civitatis eſſent, ſancirent ſtatuerentque. Erumpere inde in ævum omne nefas, hominum pravitas magis magiſque ſe prodere, fraudibus, dolis, ſe invicem circumvenire, ſceleribus, injuriiſque, nec modum nec finem ſtatuere. Qui itaque rerum ſummam tenebant, ruere præcipiti caſu & collabaſcere civitates, intelligebant, ni vitia hominum ſuis circumſcriberentur limitibus, pœniſque coercerentur. Nimirum & ſpernere rationis imperium, & domeſticam diſciplinam negligere, ut rebus deperditis ac profligatis non aliud quid remedio eſſet, quam publica auctoritate ſanctionibusque ſeveriſſimis, ad obſervanda ea, quæ honeſta ſunt, turpia fugienda, homines rationis rectæ contemptores compellere. Sed vero & tunc, ut credo, patuit, quod nunquam fere non experientia eſt comprobatum, clariſſimum illud fulgentisſimumq; lumen, infuſum à Sapientiſſimo Numine inſitumq; mortalium pectoribus, velut nubibus quibusdam obductis abſcondi,

nec

nec cuivis quid pulchrum honeſtumque ſit, quid turpe fœdumve, ſemper perſpici. Quæ ergo, præeunte ac prælucente ratione, quilibet facere debebat, ad ea civilibus ſanctionibus adigi cœpere. Cumprimis quæ ut homo homini exhiberet, fas erat, ſedulo erant inculcanda, cum & proclives valde pronique ſint mortales, ad ſe invicem lædendos, unde lites, contentionesque, & infinita, quibus cum civitatibus confligandum eſt, mala enaſcuntur. Sic itaque arbitror, quod gentium aut omnium aut plerarumque leges, quæ civiles vocantur, præſtantiora ſimul Juris Naturalis capita, complectantur, id non aliunde magis eſſe arceſſendum. Faciet pretium operæ, qui gentium tum veterum, tum recentiorum, & inter illas earum quam maxime, quæ noſtram incoluere Germaniam, leges, quæ ceu ſervatæ ex naufragio tabulæ, magnorum Virorum ope ad nos pervenere, excuſſerit, & hujus, quod ratio omnes docet, juris, veſtigia luculentiſſima, ſubinde deprehendet. Romanas enim leges lubens prætereo, quippe in quibus naturales illæ, tanto manifeſtius quandoque ſe conſpiciendas præbent, quanto ceterarum gentium inſtitutis & ſanctionibus, eruditiſſimorum Virorum confeſſione atque judicio, præſtant. Attici quoque juris, quod ſecundum à Romano, ſuo merito occupat locum, non minor

eſt

eſt præſtantia, nec obſcuriora hujus ſententiæ noſtræ ſuppeditat documenta, id quod ne quenquam fugeret, Johannis Meurſii, atque Samuelis Petiti, e tenebris illud ſtrenue eruentium, opera, æternis laudibus digna, effecit. Hunc proinde in modum naturæ leges, poſitivarum, ut vocari ſolent, involucris veſtitæ & circumſeptæ, quandoque & per Legumlatorum inſcientiam obſcuratæ aut everſæ, longe quidem lateque, per civitatum omnium jura diſperſæ ſunt atque diffuſæ; ſimul tamen civiles & naturales inter ſe confuſæ ita atque commixtæ, ut has ab illis ſecernere, res ſummi & deſperati fere laboris, doctiſſimis quoque Viris viſa fuerit. (b) Intellexit hoc probe, ſi quis alius, Johannes Seldenus, Britanniæ illud immortale decus. Namque perplexa rite extricare, confuſa invicem diſtinguere, veri ac falſi confinia horumque ſinuoſos anfractus, ſatis habere exploratos; & demum ex eis, quæ ſuperſtruuntur, de fundamentis ſeu principiis recte conjicere, qui illis utique ſubeundus eſt labor, qui naturales civileſque leges inter ſe permixtas ſecernere rite ac ſejungere volunt, rem perquam arduam, pæne inacceſſam, & mortalium pauciſſimorum eſſe, diſerte profitetur. (c) Jam ergo mirari deſino, tot effluxiſſe ſecula, feracia quidem doctiſſimorum Virorum, legumque civilium,

b) vid. Samuel Rachelius in Proleg. ad Off. Ciccr. §. XXIV.

c) de I. N. & G. ſecundum diſciplin. Hebr lib. I. c. III.

um, Interpretum ſapientiſſimorum, quibus ingenium æque ac induſtria adeo non defuit, ut commentationum, quas ſeduli aſſiduique homines in lucem protulêre, mole, jam pridem orbis eruditus laboret; ſed recentiori demum ætate extitiſſe, qui præclarum iſtud pulcherrimumque opus, ex involucris ſuis tegumentiſque evolvendi naturæ effata, ingenti animo, labore incredibili, ſed ſucceſſu feliciſſimo, aggrederentur. Ceterum ut civilibus legibus, id, quod commonſtratum hactenus, comprobatumque eſt, ita & ſanctiori iſti reconditæque diſciplinæ, quam Theologiam nuncupant, non minus interſperſa fuerunt & intermixta rationis dictata, tanto majori inde induſtria eruenda & colligenda, quanto acrius ſacri Antiſtites, in campo, in quo illis nec meti nec ſeri videbatur, ingenii exercuerunt vires. Utique ita eſt, ut non ultimam in hac arte ſedem occupant, officia, quibus ſanctiſſimum & immortale Numen, ex luminis naturalis præſcripto colunt mortales. Dum igitur nondum in civitates coaluiſſent homines, unumquemque patrem-familias ſacra rite faciendo, & exemplum præiviſſe ſuis, & quid de Numine ſentire, quo pacto iſtud venerari, fas eſſet, eos edocuiſſe arbitror. Conditis autem rebuſpublicis, ut Viris morum integritate, & puritate, & ſanctitate præditis, il-

lud munus demandaretur publica auctoritate,bonorum omnium,Principum maxime,& ipſarum civitatum intererat. Si enim forte, quoſdam parentes negligentius ſuo munere fungi contingeret, contingere autem facile poterat, feroces homines, legumque contemptores,inde prodire neceſſe erat, qui exemplo alios,ut ad quævis ſcelera,ita ad impietatem invitant,civitateſque non raro in maxima ſalutis diſcrimina adducunt. Venenum iſtuc,ſi ſemel quorundam mentes afflavit, longe lateque ſerpit,vireſque eundo ſumit, & incrementa inopinata. Sanctioris itaque diſciplinæ Antiſtites, præter ea, quæ de ratione Deum ſacrificiis placandi, aut crimina expiandi, & quæ de Numine quemque ſentire oporteret, exponebant ſolerter, & cum probe ſcirent, mente pura ſcelerumque experti, Deum coli quam rectiſſime, ſubinde & de morum ſanctitate pariter ac juſtitia, multa præcepere. Laudo hoc proboque, idque eo magis, quod juris naturalis ſcientiam, quam ita ſibi vendicaverunt ſacrorum Præfecti, iſtorum cura & vigilantia immunis ab omni labe ac errore, ad poſteros & ultima ſecula transferri & propagari potuiſſet, niſi infernalis genii fraude abrepti, non tam rationis rectæ dictamina, aut doctrinam à Majoribus acceptam,quam inepta ingenii ſui commenta,hominibus propinare maluiſſent.

Ex

Ex quo enim cœleſtem divinamque veritatem erroribus polluere & commaculare cœperunt Gentiles, in ipſo quoque Naturæ Jure nihil ſanum, nihil integrum fuit, cuncta corrupta, depravata, tenebriſque plus quam Cimmeriis involuta. Hoc nomine vero doctas iſtas eruditaſque veterum Theologorum ac Poetarum fabulas, non redarguo. Fuerunt quippe & tum, qui rectius ſaperent, quibus, ne non deſipere fraudi eſſet, aut involucris quibuſdam imaginibuſque occultarunt veritatem, aut certe in ipſis figmentis veſtigia ejus quæſiverunt. Nec vero naturalis ſaltem ſcientiæ myſteria; ſed moralis civiliſque Philoſophiæ cumprimis, Juriſque adeo Naturalis capita longe præſtantiſſima, hiſce ſub tegumentis latitabant, quod cum ab aliis doctiſſimis in hoc literarum genere Viris, Gerhardo Johann. Voſſio, (*d*) Fabio Planciade Fulgentio, (*e*) Johanne Bocatio, (*f*) Natali Comite, (*g*) Pictorio Vill, (*h*) tum maxime à Franciſco Bacone de Verulamio, (*i*) quam luculentiſſime evictum eſt & commonſtratum. Diſpulſa autem, quæ orbi univerſo incumbebat, caligine, ortaque denuo poſt natum Chriſtum Servatorem cœleſti veritate, redditus eſt & naturali juri priſtinus ſplendor, reſtituta puritas, ſuperſtitio denique, æque ac impietas, ſubinde proſcripta & profligata. Sublimiora, fa-

d) de Idololat. Gentil.

e) in libris III. Myth.

f) in libris XV, de Genealog. Deorum.

g) libro X. cumprimis Myth.

h) in Theologia Mythologica.

i) de Sapientia Veterum. add noſtra Diſſert. de Uſu fabularum in Philoſoph.

teor, longeque ſanctiora ſunt, quæ à Virs divino afflatu perculſis proficiſcebantur, quæ tamen & recta quoque ratio honeſta eſſe dictitabat, tantum abeſt ut, ab illis rejecta ſint, ut potius egregie ſtabilita & confirmata, Servatore ipſo ſubinde ad rationis dictamen provocante. Ea utique Chriſtianæ doctrinæ eſt indoles, ut præter fidem, vitam quoque ad omnem honeſtatem compoſitam ab hominibus exigat, modo quidem & ratione longe excellentiori, quam ut ad mores Chriſtianos formandas ſola ſufficiat ratio, interim tali profecto, ut quæ ex rationis præſcripto honeſta ſunt, neutiquam habeat pro turpibus, quin ut ceteras virtutes proprias Chriſtianis, ita & illas, quæ omnibus communes ſunt, commendet. Sæpius igitur antiquiſſimis etiam Eccleſiæ Doctoribus, de Juris Naturalis capitibus, haud perfunctorie ſermo inſtituitur. Baſilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, ipſumque Chryſoſtomum, non tantum Græcæ, ſed univerſæ, quacunque patet, Eccleſiæ ſummum decus evolvat, legat, ſcrutetur, cui dubium forte ambiguumque id, quod à me aſſeritur, videtur. Hos, ingenio acri, judicio ſingulari juris hujus quæſtiones, quoties eas attingerent, attigerunt autem ſæpius, expediviſſe, conſtat, ut ipſe Hugo Grotius, Reſtaurator philoſophiæ hujus feliciſſimus, tum demum

&

& pondus, & robur, & lucem inſignem, ſe aſſertis ſuis conciliare poſſe, ſi Præſulum horum auctoritate, ſententiam ſuam muniret, fuerit opinatus. Ambroſius, qui plane ad Tullii exemplum, tres de officiis libros compoſuit, quanta ſolertia, in hac doctrinæ parte fuerit verſatus, nemo; puto, ignorat, aut, ſi quis ignorat, Johannem Henricum Boeclerum adeat velim, qui in Præfatione ad hoſce Ambroſii libros, quanti Sanctiſſimi Viri labor ſit faciendus, omnes edocuit. Hi ipſi autem Eccleſiæ Doctores, officia hominis & Chriſtiani, id quod non eſt diſſimulandum, multo minus principia diverſa utique & admodum inter ſe differentia, non ita ut par eſt, ſecernendo, quæ tamen ſecernenda eſſe, ipſi ſine dubio quidem perſpectum habuere & exploratum, aliis ut in eundem errorem inciderent, &, quod & hodie non adeo infrequens eſt, (k) Theologiam Moralem cum Jure Naturæ, confunderent, ſuppeditavere occaſionem. Quod ut excuſemus quam lubentiſſime, ad-miremur autem, ſi imitari non licet, quæ recte ſapienterque ab optimis Viris dicta factaque ſunt, noſtrarum quidem erit partium. Et utinam non duriora fata, & Theologiam & Jus inſimul Naturæ, excepiſſent. Ecquis ignorat, fuiſſe tempus, cum fœda & triſtis ignorantia orbi univerſo incumberet, fuiſſe

k) v. *Lambertus Danæus, Crellius, aliique.*

tempus, cum ſuperſtitionis regnum magnis undique viribus ſtabiliretur. Deplorent alii cladem puriori doctrinæ cœleſti illatam. Id ego nunc non ago. Philoſophiam moralem quoque, cum ceteris artibus incultam, ſqualore & rubigine obſitam jacuiſſe, ut proſcriptam velut profugamque avolaſſe, & mortalium deſeruiſſe ſedes, cenſere ejus ætatis homines potuiſſent, neminem fugit, Non quidem defuerunt, cum Scholaſticorum, ut vocant, barbaris vocibus literarum ſedes & ſapientiæ ſacraria perſonarent, ex ipſis etiam Theologis, qui hanc doctrinæ partem ſub incudem revocarent, aſt adeo infeliciter, ut nullus dubitem, multos in eam ituros ſententiam, ſatius holce homines & ſibi, & optimæ arti conſulturos fuiſſe, ſi hæc ſacra non contrectaſſent. Qui vero in horum ſucceſſerunt locum, ejuſdem diſciplinæ alummi aliquanto recentiores, induſtriam profecto & ingenium, ad ſcientiam hanc excolendam, quod non diffiteor, attulere, & ſubtili ac ſpinoſo dicendi genere, quæ fere propria illorum hominum laus eſt, multa juris naturalis excuſſerunt capita, ſine ordine tamen cuncta tradunt, infirmo aut lubrico fundamento, quæ docent ſuperſtruunt, divina humanaque jura miſcent, rationum momenta aut plane non, aut jejuna, qnandoque & ridicula afferunt, ſæpiſſime contra ad Patrum auctori-

auctoritatem, ad Conciliorum canones, ad Romanorum Præſulum decreta, intempeſtive provocant. Sunt tamen, quæ indefeſſo horum hominum ſtudio, id, quod æquus rerum exiſtimator non abnuet, atque labori incredibili debentur. Nec tamen ab erroribus variis, iiſque graviſſimis, fuerunt immunes, quos Eccleſiæ Theologi, qui horum, ceu Majorum ſuorum ſe premere veſtigia, gloriantur, emendaverint correxerintque, ut auxerint etiam, hæreditatem novis commentis locupletatam, ad poſteros transmiſſuri. Certe veteres illos minus deſipuiſſe, contenderc auſim, adeo aut ignorantia, aut quod credere malim, malitia eos in transvorſum agit. Fidem faciunt illepida iſta de probabilis opinionis uſu; unde judice Ludovico Montaltio, vel potius Blaſio Paſchali, hunc enim Montaltii nomine tegi accepimus, ceu ex vitiato fonte, cetera doctrinæ flagitia fluxerunt, ut & de peccato, ut vocant, philoſophico, commenta. Hujuſmodi figmentorum, ut jam in antiquioribus illis, Thoma, Bonaventura, Vaſquezio, Sanchezio, Carena, Navarro, Corduba, Azorio, Ramirezio, Baſtannegio, Eſcobaria, Ledeſma, Valentio, Caſtro Palao, Medina Sanctio, Arragonio, Lopezio, Martinezio, Zarando, Villaloboſio, aliiſque, cumprimis vero Diana, veſtigia quædam deprehendantur: recentiores tamen

Honoratum Fabri, (*l*) Antonium Terillum, (*m*) Amadeum Guimenium, (*n*) & plures, audacia & impudentia eouſque provexit, ut non tantum aſſererent, ſed & ſcriptis publicis contenderent, fas eſſe, eligere ſententiam, vel unius Viri, doctrina inclyti, auctoritate munitam, utut ceteroquin legi plane repugnantem. Cui quidem furori an addi aliquid poſſit, vehementer dubito: idque intellexerunt cordatiores ſanioreſque ex ipſis Eccleſiæ Romanenſis propugnatoribus, Vincentius Baronius, (*o*) Gonetus (*p*) Eſclapezius, (*q*) Antonius Merenda, (*r*) Stephanus Gradius, (*s*) Johannes Sinnichius, (*t*) Antonius Calladeus, aliique. Quin Jeſuitici Ordinis Viri ægerrime jam ferre incipiunt, tam lepidi fœtus parentes inter ſuos quæri. Certe Thyrſus Gonzalez in Salmanticenſi quondam Academia Theologiæ Profeſſor, deinde Præpoſitus Generalis Societatis Jeſu, commenti hujus primum excogitati gloriam adeo non ſuo ordini vendicat, ut ceu crimen ab illo amoliri, quin hanc ipſam ſententiam à Societati huic addictis, Ferdinando Rebello videlicet & Paulo Comitolo, primum impugnatam fuiſſe, contendere non ita pridem auſus fuerit. (*x*) Ipſe vero etſi probabilium opinionum non plane rejiciat uſum, ita tamen eundem temperat, ut longe

l) *in Apol. Doctrinæ Moral. Jeſuit.*
m) *in Reg. Morum contra Elicaldum.*
n) *in Sing. Theolog. Moral. &c.*
o) *in Theolog. Mor. adv. Probabil.*
p) *in Diſſ. de Probabiliſmo.*
q) *Contra Probabil.*
r) *in Diſp. de Conſil.*
s) *de Opin. Probab.*
t) *in Tract. de Probabil.*
u) *cont. Probabil. Jeſuit.*
x) *in Fundam. Theol. Moral. l. c. tract. Theol. de recto uſu opin. Probabil.*

ge honeſtiorem ſententia iſta induiſſe faciem videatur. Quæ tamen affert, ſintne veritati conſentanea, ab aliis diſcuſſum iri, nullus fere dubito. Mea quidem parum refert, ſintne Jeſuitæ, an alii figmenti hujus auctores: nunquam tamen à me quiſquam impetrabit, ut non cladem, quam aliis erroribus ſuis & Theologiæ & Philoſophiæ Morali hi ipſi Societatis Jeſu Sacerdotes intulerunt, tantam eſſe cenſeam, ut nullis, quantumvis præclaris iſtorum in literas bonaſque artes meritis, poſſit penſari. Sed acceperint hunc errorem ab aliis: fortiſſimos tamen pertinaciſſimoſque ejus defenſores hæc ipſa Societas ſubminiſtravit. Ab ea vero periculoſiſſimas opiniones, ſubinde in moralem doctrinam invectas fuiſſe, evictum, ut alios taceam, jam pridem eſt à Caſſiano à S. Elia (y) Theologis Nemauſenſibus: (z) atque Arnaldo. (a) Et, nonne profanum iſtud de peccato philoſophico commentum, annitentibus Societatis hujus Doctoribus in ſcenam prodiit? Aut, ſi antiquus error eſt, quod non plane abnuo, à Stephano Baunio (b) tamen, eundem maxime ab orco revocarem, exceptum ab Eſtrixio, defenſum, (c) & propugnatum ab Antonio Burgundo, (d) Jacobo Platello, (e) Terillo, (f) præſertim Divionenſibus

y) in Theol. Mor. a corruptelis Ieſuit. expurgata.

z) Kemnitius, Boquinus, Gotuiſius in doctrinæ Ieſuit, capitibus. retextis.

a) in Morali Practica Ieſuitarum.

ad Auctor. libri, Religion des Ieſuites b) in Sum Pecc. c) in Theſ. A. 1688. d. 23. Iul. prop. d) in Thoſ. A. 1670. edit. c) in Synoſp. Theol. f) in Regula Morum.

bus Jeſuitis fuiſſe, palam eſt: ſi quis vero inficiari auſit, eum rectiora doctiſſimus Vir Antonius Arnaldus (*g*) docebit. Ita moralis doctrina, optima nobiliſſimaque philoſophiæ pars, profuga velut & extorris, modo per Jureconſultorum, modo Theologorum caſtra oberrans, mitius profecto ab illis, quam his habita eſt, quippe quibus parum fuit, non ita ut decebat illi litare, ſed corrumpere inſuper & depravare, pulchrum viſum fuit. Nec alia eam temere excipere fata potuerunt, ex quo à Philoſophis neglecta, quin ejecta in exilium, & penitus proſcripta fuit. Rem omnem à primis, quod ajunt, arceſſere fontibus juvat. Fuerunt, res nota eſt, olim homines, qui rerum omnium ſcrutabantur & inveſtigabant cauſas. Hos Sapientes initio, deinceps poſt Pythagoram, Philoſophos appellabant. Cum vero in naturalium maxime rerum contemplatione ætatem agerent, Socrates tandem, eam veram ſapientiam eſſe intellexit, quæ homines non tantum doctiores, ſed & meliores redderet, adeoque de formandis ad omnem honeſtatem hominum moribus, fuit ſollicitus. Permulti ejus fuerunt diſcipuli, qui varias iterum condiderunt ſectas, quarum illæ demum quam proxime ad ſapientiſſimi Viri diſciplinam accedere videbantur, quæ in moribus emendandis, in vitæ integritate & puritate tuenda, plurimum ſtudii atque operæ

g) in Nova Hæreſ. Epiſc. Princip. denunciata. add. ej. Arnaldi Denunciatio 2. & 3.

ræ collocabant. Platonicorum cum primis & Ariſtotelicorum celebre olim fuit nomen. Et Plato quidem (*) ipſe de morali philoſophia, ſive Jure Naturæ ſubinde præcepit, præſertim vero in Apologia Socratis, in Critone, Philebo, Menone, Alcibiade primo & ſecundo, Charmide, hi enim ſunt Dialogorum tituli, ſed fundamento certo neutiquam inniti, quæ diſſerit, peritiſſimis harum rerum viris eſt obſervatum. Multa etiam diſſimulaſſe creditur, unde multæ ejus de graviſſimis quæſtionibus ſententiæ, nemini ſunt perſpectæ. Platonici vero, quorum ad nos pervenere ſcripta, Xenocrates Chalcedonius, Plotinus, Philo Judæus, Apulejus, Maximus Tyrius, Chalcidius, Jamblichus, Muſonius, Proclus, Alcinous, ut plurimum de moribus pauca tradunt, quæ vero tradunt tanti non ſunt, ut non aliunde meliora poſſint hauriri. Ariſtoteles quidem majori longe ſolertia in hac quoque philoſophiæ parte, quam Plato, verſatus eſt: nec contemnenda Peripateticorum, Theophraſti Ereſii, Andronici Rhodii, Alexandri Aphrodiſæi, ceterorumque opera: ego tamen ita arbitror, Stoicos, genuinos Socraticæ diſciplinæ alumnos, in hoc literarum genere ita excelluiſſe, ut Peripateticis æque ac Platonicis Epicureisque dubiam reddiderint palmam. Extat Epiſtola Gregorii Nazianzeni ad Eudoxium Rhetorem,

*) *v. Fleury Diſſert. de Platone, tract. ejus Gallico de Selectu & methodo ſtudiorum annexa.*

rem, (*h*) in qua cum ceteris Philoſophis ita contendit Stoicos, ut his principem tribuat inter omnes locum, cujus judicio plane ſubſcribo. Non ſpernenda, fateor, ſunt Pythagoræorum effata, quæ præter Schallerum, vel potius Marcum Mappum (*i*) aliosque e tenebris produxit Vir Doctiſſimus Magnus Daniel Omeiſius, (*k*) cum Stoicis tamen vix illa quisquam, ut puto, contendere audebit. Utinam vero multæ præſtantiſſimorum Virorum, qui ſtrenue in porticu militarunt, pulcherrimumque de officiis hominum, quæ periêre, commentationes, ad nos perveniſſent! Sane tum demum poſſet intelligi, quantum Jus Naturæ deberet Stoicis. Præclara quidem ſunt, quæ Seneca, Stoicis utique, non Epicureis, ut Scaliger cenſet, aut Cynicis annumerandus, (*l*) Epictetus, & qui, judice Dacerio (*m*) utrumque ſuperat, M. Aurelius Antoninus Imperator & Philoſophus, præcepere, iis tamen, quæ æternis tenebris obruta ſunt, Stoicorum operibus, hæc cedere, puto. Non leviter autem Stoicos Jus Naturæ attigiſſe, nec intra parænefes ſubſtitiſſe, ſed exhauſiſſe penitus, vel Ciceronis de officiis libri teſtantur. Utut enim Academicorum ſubinde illi probentur placita, in morali tamen philoſophia ex Stoicorum fontibus, ſua ut plurimum irrigavit arva. (*n*) Hæc vero quoties mecum reputo, mirari ſubiit, qui factum,

h) *ap. Baſilium M. n. CXVIII.*
i) *in Diſſ. de Ethica Pythagor.*
k) *in Ethica Pythagor.*
l) *v. Jonſius de Script. Hiſt. Philoſ. lib. III. c. XX.*
m) *in Præf. ad M. Aur. Anton. de ſe ipſo ad ſe ipſum.*
n) *v. Henr. Jo. Scheurlius in Bibliograph. Morali. §. CXXIX.*

factum,ut non Chriſtiani veteres manibus pedibuſque in Stoicorum philoſophiam iverint. Errores enim illorum, haud difficulter potuiſſent reſecari. Hieronymus quidem à Chriſtianorum de moribus placitis quam proxime abeſſe Stoicos profitetur diſerte. (o) Nihilo ſecius plerique veterum, Platonicorum abrepti ſunt myſteriis, ſæpius etiam in graviſſimos errores præcipitati. Si conjiciendo hic proficeretur ad rei ſummam, quæ tamen certeroquin lubrica admodum via eſt, haud adeo diſpliceret mihi illorum ſententia, qui multitudine ſua Chriſtianis quam maxime nocuiſſe Stoicos, præſertim cum moribus integris vitaque honeſtiſſime acta, magnam ſibi paraſſent auctoritatem, indeque adeo odio illis fuiſſe, opinantur. Sane Stoicos, ſeu ætate omnes ceterarum hæreſium Philoſophos numero ſuperaſſe, Sextus Empiricus (p) locuples mihi teſtis eſt. Quicquid hujus ſit, neglexerunt Stoicam Philoſophiam, & Platonicam initio, deinceps vero Ariſtotelicam, inito quaſi certamine amplexi ſunt, eo quidem eventu, ut parum abfuerit, quin moralis doctrinæ penitus jacturam fecerint. Enimvero ut illorum, qui ſe Peripateticos aut Ariſtotelicos eſſe glorientur, de undecim virtutibus commentationes, quandoque ſatis jejunas, dignas eſſe, quæ hoc titulo ſuperbiant, credam, vix à me

o) in cap. VIII. Eſa.

p) Lib. I. de Philoſoph.

me impetrare queo. Non is ſum, qui de gloria & exiſtimatione ſummi Philoſophi, aliquid detractum cupiam: ſcio, multos vaniſſimæ ambitionis œſtro percitos, eo uſque dementiæ proceſſiſſe, ut tum demum elegantiſſime ſapientiæ ſe litare crederent, ſi in Stagiritam calumniarum plauſtra exonerarent, inter quos Franciſcus ille Patritius (q) primum obtinet locum; ſed nec illud me fugit, hominem fuiſſe Ariſtotelem, & præſertim quæ in philoſophia morali ſcripſit, ſaltem quæ hodie extant, multis modis & augeri & emendari poſſe. (r) Et nihilo ſecius per aliquot ſecula, ex quo Scholas occupavit Stagirita, intra hoſce terminos morum doctrina ſubſtitit. (s) Quin majus adhuc malum, græci ſermonis imperitia accedebat, unde hi ipſi, qui Peripateticæ diſciplinæ præclari audiebant interpretes, ne mentem quidem Stagiritæ ſatis aſſequebantur, ludicraque adeo commenta ſuis propinavere diſcipulis. Sed huic quidem malo præter alios Petrus Victorius, eruditiſſimus Vir, obviam ivit. Atque de Ariſtotele quidem multi præclare meriti ſunt, moralis tamen doctrina non alia inde incrementa ſumpſit, quam ut nunc demum quid Ariſtoteles ſenſerit, neminem facile latere poſſet. Fata tandem dedere Hugonem Grotium, illum Juris Naturalis Reſtauratorem feliciſſimum, qui reſtitutæ

(q) *in Diſc. Peripatet. add. Gaſſendus in Exercitat. Paradox. cont. Ariſtoteleos.*

(r) *vid. præter alios Omeiſii Theatr. Virtut. ab Ariſtot. omiſſ.*

(s) *vid. Verulam. lib. I. de Augment. Scient. p. 31. 34.*

ſtitutæ ſuo nitori philoſophiæ moralis, gloriam, apud literatum, quacunque patet, orbem, jampriden retulit. Reprehenduntur, fateor, in ejus de Belli & Pacis Jure libris ſingulares quædam ſententiæ, quas tamen facile declinabit peritus Lector, neque propter aliquem nævum, totius corporis pulchritudinem deſpiciet. Hic ſignum aliquod ad bene de philoſophia morali ſperandum ſuſtulit, viamque primum ingreſſus eſt, quam clariſſimi deinceps ſolertiſſimique Viri, ſuis ſignarunt veſtigiis. Alterum à Grotio locum ſibi vendicat Johannes Seldenus, cujus cura atque induſtria factum, ut quæ Hebræorum de graviſſimis Juris Naturalis capitibus, ſententia ſit, neminem fugere poſſit. Extitiſſe in hac gente, qui & ingenio & doctrina cum quibuſvis certare queunt, vel Moſis Maimonidis doctiſſimi utique Viri & Juris peritiſſimi, exemplo conſtat. Accedit, quod quæ à Majoribus ſuis acceperunt, diligentia, qua poſſunt maxima, referant Hebræi Doctores, atque vel hoc nomine de morali doctrina non male meriti videri poſſint. Nec omnino nihil Thomæ Hobbeſio debemus. Quin ſi tantam attuliſſet probitatem ad literarum ſtudia, quantum attulit ingenium, ingens ab eo emolumentum cum omnes literæ, tum maxime doctrina moralis capere potuiſſet. Jam

vero

vero profanis ridiculiſque commentis, ea, quæ bene excogitata ſcriptaque ſunt, polluendo, & ſe & alios induſtriæ atque laboris ſui fructibus privavit: audaciæ autem ſuæ & inſaniæ pœnas, Cumberlandio, Cockio, Scharrockio, aliiſque doctiſſimis Viris dedit. Nimirum certatim inde Juri Naturali ſuas conſecrarunt operas, præſtantiſſimi Viri, interque alios laude ſua non privandi ſunt, qui aureum iſtud Hugonis Grotii de Belli & Pacis Jure, opus, aut ſuis illuſtrarunt commentationibus, cum Theologi, tum Jureconſulti celeberrimi, Oſiander, Zieglerus, Feldenus, Boeclerus, ceterique, aut ſummam ejus brevi quadam facilique methodo exhibuerunt, quos inter Vir illuſtris, Philippus Reinhardus Vitriarius, & Dethlevus Marcus Friſius, vel potius Schefferus, hunc enim Grotii Enucleati autorem eſſe, ipſe fatetur Friſius, principem Jure ſuo ſibi vendicant locum. Et Vitriarius quidem quæ accurate & erudite à Grotio ſcripta ſunt, unico complexus eſt faſce, ſummaque facilitate expoſuit, in iis vero, quæ perperam ab eo ſunt prolata, aliter ſentire, aliorum quoque non neglectis placitis neutiquam ſibi religioni duxit. Sunt præterea, & alii doctiſſimi Viri, quorum pars in hiſce caſtris ſtrenue militarunt, pars adhuc fortiſſime militant, quorumque per

omnia

omnia ora circumvolitat fama: horum vero hic decantare laudes, plane ſupervacaneum foret, cum nihil de iis tam præclare dici poſſit, quod non multis ſuperent modis. Ego vero, quoties hæc moralis doctrinæ incrementa mecum expendi, expendi autem ſæpius, toties inſigni perfuſus ſum voluptate, felicitatemque noſtri ſeculi ſatis mirari non potui. Jamque certa me ſpes tenet, fore, ut, quæ deeſſe doctrinæ hujus perfectioni videntur, addantur propediem, ſed & ut illi rectius ſapere diſcant, qui Jus Naturæ, à doctrina morali, quam Ethicam vulgo dicunt, ſecernentes, hodie demum aut nudius tertius illud enatum eſſe doceri-que cœpiſſe, adeoque è recentiorum ſaltem ſcriptis peti ac hauriri poſſe, perperam opinantur. Tradiderunt quippe jam antiquiſſimi Philoſophi, Ariſtoteles & Plato, ceterique Jus Naturæ, adeoque recentiores ita ſectandi ſunt, ne tamen penitus negligantur veteres. Grotium omnes imitari vellim, iiſque magiſtris, quibus ille profecit, proficere omnes. Philoſophos ille conſuluit omnium ſectarum, conſulit & Hiſtoricos, Oratores, atque Poetas, qui haud raro cum Philoſophis paria faciunt. Certe ex hujuſmodi Scriptoribus, quantum roboris, aut præſidii, aut ſubſidii auxiliique, aut cultus & ornamenti accedat morali doctrinæ,

ex uno incomparabili Grotii de Jure Belli & Pacis opere intelligi poſſe, Johannes Andreas Boſius vere non minus ac prudenter judicat. (*t*) Boeclerus (*u*) vero neminem Grotium, aut amare aut æſtimare poſſe dicit, niſi qui inde profectus ſui rationes expedivit, unde & ipſe Grotius, niſi qui eaſdem artes, eoſdem artium fontes, quibus Grotius aſſuevit, imbibit.

t) de Compar. Prud. Civil. §. CVI.

u) in Præfat. Comment. ad Grot.

TANTUM!

Digitized by Google

JOHANNIS FRANCISCI
BUDDEI

S.S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar.

SYNOPSIS
JURIS NATURÆ
ET GENTIUM

Juxta Diſciplinam

Ebræorum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. D. B. V.

EBræorum de morali doctrina ſententiam, accurate quidem & erudite expoſuit Johannes Seldenus, omniaque, quæ huc faciebant, ſummo ſtudio conquiſivit atque congeſſit: ſed digreſſionibus ſubinde eruditiſſimis, ad hiſtoriam aliaſque artes ſpectantibus opus ſuum multo pulcherrimum ornavit, aliaque attulit, quæ legentibus, linguarum potiſſimum orientalium notitia non imbutis, tædium creare poſſunt. Quare operæ pretium me facturum arbitratus ſum, ſi quæ prolixius à Viro ſummo ſcripta ſunt, in compendium mitterem, & citra ambages, ſine cultu, ſine ornatu, moralem Hebræorum doctrinam eruditorum oculis ſubjicerem, &, ipſius ut plurimum Seldeni verbis, exponerem. Aliorum etiam Scriptorum, præ-

 ſertim

ſertim accuratius Jus Naturæ interpretantium, ſubinde indicavi loca, uſui futura illis, qui revocare ad examen Ebraicæ gentis placita capiunt.

Seldenus lib. I. per integ. JUris Naturalis ſeu Noachidici, quod non ex brutorum actibus, (*a*) nec Gentium, ſive omnium ſive plurium opinionibus, moribus, vel conſtitutionibus, (*b*) nec ex rationis humanæ uſu, (*c*) ſed Numinis ſanctiſſimi imperio ſive indicatione, derivant, quodque intellectus agentis ope, hominibus innoteſcit, capita alia illuſtriora ſunt, alia minus illuſtria. Illuſtriora ſeptem ſunt, de Cultu videlicet extraneo, de Maledictione Numinis Sanctiſſimi, de Effuſione Sanguinis, de Revelatione Turpitudinum, de Furto ac Rapina, de Judiciis, de Membro animalis viventis. (*d*) Minus illuſtria ſubinde attingentur. (*e*)

CAPUT I.

Cultus extranei (*f*) nomine Noachidis interdicitur non modo ſaxorum, ſtipitum, ſtatuarum, imaginum, ſed etiam qualiſ-

a) v. Puff. de I. N. & G. lib. II. c. 3. §. 2. b) v. Grot. lib. I. de I. B. & P. c. I. §. 12. & Comm. ad h. l. c) v. Schilter in Manud. Phil. Mor. ad Iuriſp. cap. 3. §. 6. p. 81. d) v. Marſhamus in Can. Chronico Sec. 9. p. m. 160. e) vid. Seldenus lib. VII. cap. 2. f) Lucem affundent Auctores, qui de Idololatria Ebræorum ex inſtituto ſcripſerunt, vid. Dion. Voſſius Not. ad Maim. Tr. de Idololat. Gentil. Athanaſius Kircherus in Pantheo Ebr. Oedip. T. I. Synt. IV. Hottinger. Primit. Heid. p. 382. Leuſden. Philol. Ebræomixt. Diſſ. 42. Abarbanel ad II. Dig. XVII. aliique.

liſcunque Angelorum, corporum cœleſtium, elementorum, aliuſve cujuſcunque creaturæ cultus, ſive quo pro Numine ſupremo ipſo habeatur, ſive quo velut intermedia, ad ſupremum colenti placandum invocetur. Si igitur Noachides interdictum hoc violaret, ille tum quidem in ditione Iſraelitica ſupplicio afficiebatur capitali, ſi eodem & Iſraelita afficiendus fuiſſet. Iſraelitæ autem tum demum capitale erat alienum colere Numen, ſi palam & diſertis verbis Deum ſibi novum invocaret; (*g*) ſive adoratione, ſive immolatione, ſive ſuffimento, ſive libamine, ſive cultu, qui peculiaris erat Numini commentitio, ſive Numini vero proprio.

g) *v infra caput de Judiciis.*

Præceptum iſtud de Idololatria fugienda ceterorum præceptorum omnium erat fundamentum, idque late adeo patebat, ut Magos quoque idololatris annumerarent.

Ex jure gentium imperativo diruenda quoque ab Iſraelitis fuere gentium delubra, atque id genus cetera, cum univerſis horum appendicibus. Id quod de terra promiſſa tantum ex ipſa legis indicatione eſt capiendum, ne idololatriæ contagione facilius forte contaminaretur Iſraelis progenies.

Seld. lib. II. cap. II.

Hanc igitur legis ſacræ rationem ipſi imitati, jus ſuperinduxerunt interveniens, de omnimodis templis, aris, lucis, ceteriſque

idolorum cultui ſacratis rebus, diruendis abolendiſque, etiam in territorio quocunque alio, bello ſibi ſubacto.

Bina autem Noachidarum fuerunt genera, (h) quibus ſedes conceſſæ in imperio Iſraelitico: alterum eorum, qui in ritus Ebræorum prorſus tranſierant; alterum eorum, quibus ſedes ibi, citra aliquam Judaiſmi profeſſionem, permiſſæ. Prioris Generis alii conditionis ſeu ſtatus erant liberi, quos Proſelytos juſtitiæ nuncupant, alii ſervi, alii denique libertini.

h) add. hic Pauli Slevogtii Diſſ. de Proſelytis Part. II. Diſput. Academ. Diſp. XIV. Ioh. Leusden. in Philol. Ebræomixt. diſp. XXI. de Proſelytis

Omnes autem utriuſque generis Proſelyti certis ritibus initiabantur, per circumciſionem, ablutionem, & oblationem: fœminæ oblatione & baptiſmo: mares poſt templi excidium, circumciſione & baptiſmo tantum, idque ſemper præſentibus Triumviris.

Servi, qui Proſelyti juſtitiæ fiebant, eadem ratione qua ingenui initiabantur, Domino Patris vicem ſuſtinente. Et niſi quis libertate in ipſo actu baptiſmi donandus eſſet, diſertis verbis baptizabatur, *nomine ſervitutis retentæ*. Libertini erant, qui ſive in ipſo baptiſmi actu, ſive poſtmodum, libertate à Dominis donabantur.

Lightfoot in Hor. Hebr. Talm. p. 41. ſeqq. Chriſtianus Cartwrighius Elect. ad Exod. p. 131.

De infante è gentibus capto aut reperto ſtatuere ex arbitrio Dominus poterat, velletne ſervituti per baptiſmum illum addici, an libertati reſtitui. Ma-

Seld. lib. II. c. III.

Major autem ſervus, qui ſpreta admonitione ſæpius iterata, abnuebat ſacris Ebræorum imbui, retro erat vendendus gentilibus: quod ſi ea lege emptus eſſet, ut ea ratione, qua Proſelyti domicilii conſecrabantur, initiaretur, permiſſum illi erat ita apud Iſraelitas ſervire. Sin omnem initiationem reſpueret, morte dignus erat.

Et Proſelyti domicilii quidem, cum ſuas ſibi res adhuc haberent Ebræi, ad præceptorum, quæ Noachidis data ſunt, obſervationem poterant cogi. Quin hoſpitio excipere, vel tranſitum concedere illis, quibus Noachidarum præcepta non erant ſancta, nefas erat atque piaculum.

Cum vero Ebræi non amplius ſui juris eſſent, invitare quidem Proſelytos domicilii, & hortari ad præceptorum Noachidis datorum obſervationem, at minime cogere licebat.

Effectus initiationis, duplicis ſunt generis. *Seld. lib. II. c. IV.* Alii in Jure juxta quod initiatis ac admiſſis vivendum erat, cernuntur: alii in ipſa perſonis, tum ipſorum tum poſterorum inhærente qualitate, ſecundum quam cenſebantur.

In priori genere illud cumprimis hic non eſt prætermittendum, priſtinæ vitæ conditionem, ſive ſtatum idololatricum, tum Proſelyti ipſius, tum Parentum ejus, neutiquam probro illi fuiſſe objiciendum. Idque

ad Proſelytum juſtitiæ æque ac domicilii ſpectabat.

Quoad Secundum genus autem quinque potiſſimum erant initiationis effectus. Regenerabantur quippe Proſelyti juſtitiæ, juris Judaici participes fiebant, Judæorum etiam veniebant nomine, originis tamen & peregrinitatis velut perpetuum quendam characterem retinebant, ſingulariſque poſterorum erat conditio.

Et per regenerationem quidem novos quaſi ſortiebantur natales, ita ut nulla eis dein reſtaret cognatio ſive ſanguinis relatio, nec fratrem, ſororem, patrem, matrem, liberos ante genitos omnino in ſuis haberent. Quin novam cœlitus illi infundi animam nonnulli credidere.

Juris autem Ebræi participatio ad ea ſaltem ſeſe extendebat officia, quæ juxta præſcripta Moſaica tum erga Deum, tum erga alios erant præſtanda, neutiquam vero ad Magiſtratus & Præfecturas capeſſendas gerendaſque, & connubia quædam ineunda. Et hæc etiam peregrinitatis erat nota, quod licet Judæi vocarentur, non tamen ad omnes promiſcue honores illis pateret aditus. Proles maſcula autem ejuſmodi Proſelyti circumcidebatur, aliiſque fruebatur juribus, de quibus alibi.

Seld. lib. II. c. V. Libertinus in Judaismum cooptatus, undiquaque ejuſdem erat conditionis & qualitatis cum

cum Proſelyto juſtitiæ, qui tempore cooptationis erat ingenuus ſeu liber. Qui primo manumiſſus, poſtmodum circumciſus & baptizatus erat, Proſelytus juſtitiæ, non libertinus dicebatur. A quibus tamen differunt Judæi Libertini generis, Tacito aliiſque memorati.

Servi licet ſolenni ritu initiati, libertate tamen carebant, nec ſui omnino erant juris. Cognationis autem ſervilis ratio illis erat nulla. Poſteri eorum Parentum ſequebantur conditionem.

Proſelytos domicilii, quos, ut dictum, recentiori ætate cogere non poterant, quique præcepta Noachidarum obſervare abnuebant, pro impuris & inquinatis habebant, ad commercia cum gentilibus evitanda, idque ex jure ſuperveniente.

Ebræis itaque ac Proſelytis utriuſque generis, nefas erat ſtatuam erigere, lucum plantare, imagines aliaque id genus facere: & Noachidis quidem ex jure ſupervenienste, ceteris ex jure imperativo. *Seld. lib. II. c. VI.*

Nimirum ſtatuæ (*i*) nomine venit opus qualecunque, etiam altare, ideo conſtitutum erectumque, ut conventus publicus, ad ſacra illic peragenda, etiam vero Deo fieret. Eodem modo ſeſe habebat facultas ſaxa figurandi, lucumque plantandi.

i) vid. Henric. Kippingius in Antiquit. Rom. lib. I. c. 7.

Quemadmodum enim Iſraelitæ, ita & Noa-

Noachidi neutiquam permiſſum erat, ſive juxta tabernaculum, ſive templum Hieroſolymitanum, ſive in loci, ubi adoraret ipſe, qualiſcunque ornatum, lucum plantare (*) ſeu arborum ordines conſerere.

Denique quod ad imagines (*k*) attinet, nefas quidem erat Noachidi imagines facere in territorio Iſraelitico, ne ornatus quidem cauſa, aut in majorum memoriam, ſed eos quos & Iſraelitis ex jure imperativo formare piaculum erat, idque ex jure ſuperveniente.

Iſraelitis autem neutiquam permiſſum erat formare imagines in ſolido, ſeu protuberantes, humanas, (*l*) nec, ſive protuberantes, ſive in plano cœleſtes ornatus gratia, ſed tantum docendi diſcendique cauſa.

Non tamen dubitandum, quin pro vario eorum, qui rebus ac diſciplinæ præerant opinione, ſeculorumque diſcrimine aliter atque aliter permiſſio ſeu interdictum ſe habuerit.

Ebræus & Proſelytus juſtitiæ, qui hæc juris capita violaverat, verberibus ex ſententia forenſi puniebatur: Noachides diverſimode, pro rerum temporumque conditione.

Sed & actibus per ſe licitis, ideo abſtinendum erat, qui cultus extranei erant & imitamenta & invitamenta, idque ex jure ſuperveniente. Ejuſmodi actus erant habitum ſexum ementiri, (*m*) veſtimentum ex diverſis

**) vid. Joh. Spencerus de Legib. Hebræor. Ritual. lib. II. cap. 16. p. 364. ſeqq.*

k) Rationes quare Deus per imagines non ſit adorandus. vid. apud Petrum Chauvinum de Relig. Natur. P. II. c. 10. p. 312. ſeqq.

l) de Cherubinis qui hic excipiuntur, vid. Joh. Spencerus de Legib. Hebræor. Ritualibus lib. III. Differtat. V. ſ. de Origine Arcæ & Cherubinorum. Seld. lib. II. c. VII.

m) add. Spencerus

ſis generibus geſtare, (*n*) diverſi generis animalia, ad coitum ſive ad aratrum ſimul admittere, (*o*) fructus ante annum quartum comedere, in rotundum attondere comam, aut barbam radere, (*p*) cutem incidere. (*q*) Ideo enim hoſce actus Iſraelitis eſſe prohibitos ajunt, quia ſolenniores antea erant Idololatris, tum aliis, tum præcipue Zabiis (*r*) à Maimonide aliiſque memoratis.

Quin ad uſum & poſſeſſionem imaginum hoc interdictum extendebatur. Tria vero hic erant imaginum genera. Aut enim factæ erant cultus gratia nec dum cultæ, aut etiam cultæ aut factæ tantummodo in ornatum, ſive ruſticum, ſive urbanum, ſive ejuſmodi alium uſum, citra omnimodam cultus extraneirationem.

Si facta eſſet imago cultus gratia à gentili, necdum culta, nefas erat ea uti: ſin ab Iſraelita, modo non culta fuiſſet, ab omni uſu non erat arcenda. Aſt quæ nec cultus gratia, ſive à gentili, ſive ab Iſraelita factæ, nec cultæ erant, plane licitæ habebantur ut pars ſupellectilis.

Inſtrumentorum vero, Vaſorum, rerumque omnium, quæ cultui idololatrico inſerviebant, uſus, tum Iſraëlitis, tum Proſelytis erat interdictus.

Aſt vaſa & inſtrumenta, ut & idolum ipſum poterant reſecrari, ſive religione ſolvi, &

lib. II. cap. 17. p. 273. ſeqq.

n) Spencerus l. c. lib. II. c. 21.

o) add. Spencerus l. c. lib. II. cap. 19. p. 385 & cap. 20. p. 391. ſeqq.

p) Spencerus l c. lib. II. cap. 12. p. 308. ſeqq.

q) v. Spencerus l. c. lib. II. c. 13. p. 322. ſeqq.

r) de quibus præter Spencerum l.c. cap. 1. lib. II. conf. Salmaſius de annis Climacter. in præfat. Pocockius in Not. in Specim. Hiſt. Arab. p. 138. Sam. Bochartus in Geograph. S. lib. II. c. 16. & Huetius in D. E. Prop. IV. c. 4. §. 2. & alii.

& quidem tantum à Gentili, qui ipſe hactenus eſſet idololatra, ſive dominus rei, ſive non eſſet. Id quod tamen rurſus ſine variis reſtrictionibus non admittunt.

Quemadmodum vero ceterarum rerum, ita & luci, ſive arboris ſive eo nomine ut coleretur ipſa, ſive ut idolum obumbraret, idolumve ornaret, plantatæ, uſus illicitus erat. Quod eo usque extendebant, ut ne tranſire quidem, ſi alia pateret via, per ejusmodi lucum fas eſſet, & quæ erant reliqua. Erat tamen, ubi ejusmodi arbores non plane deſtituerentur uſu, quemadmodum & res mere naturales, extra rerum prohibitarum numerum fuêre.

CAPUT II.

Seld. lib. II. c. X. Sequitur alterum juris Noachidici interdictum, de Maledictione Nominis Sanctiſſimi. Maledictionis autem vox in latiori ſignificatus ſui ambitu, prout ei opponitur ſanctificatio, duo ſub ſe complectitur, profanationem Nominis Divini & ejuſdem execrationem.

Profanari autem tripliciter Nomen Divinum ajunt. Primo modo, ubi Ebræus, ut mortem imminentem evitaret, quid adverſus ſacræ legis præſcripta patrabat, quoties ſcilicet ex Majorum inſtituto ſeu diſciplina, mors

mors præ tanto peccato, ut minus malum fuiſſet eligenda. (s) Neque enim ſemper volunt mortem anteferendam: nec levioris periculi ratio habebatur heic ulla.

Mors autem alicui imminebat, aut ex morbo, aut ex alicujus hominis minis. Si illud, fas erat ægroto tum vetita comedere, tum alia in lege ſacra prohibita qualiacunque facere, quæ ſaluti, ut medicina, conducerent, ſaltem idololatria, homicidium, & revelatio turpitudinum, excipiebantur.

Quoties autem mortis minis Ebræus ad violationem leges impellebatur; idque extra ſtatum publicæ vexationis, permiſſus illi erat qualiscunque in quem ſic impellebatur, actus, modo trium interdictorum, ante memoratorum, violaretur nullum. Et quidem ſi actus in emolumentum impellentis cedebat, ſatius erat obtemperare, quam mortem ſubire, ſin vero directe in legis violationem tenderet, tum ſi Ebræi decem pluresve adeſſent, mors præponenda, ſin pauciores, vita obedientia redimenda erat. Aſt tempore publicæ vexationis, nefas erat, vel leviſſima legis violatione, vitam redemiſſe.

Secundus profanandi modus eſt, ubi quis in præceptum quodcunque cum contemtu aut ardore animi etiam ad tentandum, ſeu irritandum Numen, procacius ſeu moroſius quid patrat.

s) Conſulantur hic quæ de jure & favore neceſſitatis ſubinde diſputantur. vid. præ ceteris Puffendorffius lib. II. de I. N. & G. cap. 6. per integr.

Tertius

Tertius denique modus nomen divinum profanandi erat, ſi, v. g. vir in magna auctoritate conſtitutus, moribus, ſe parum decentibus, alios offenderet, quemadmodum contra morum ſanctiorum, ſive juſtæ tum gravitatis, tum comitatis, ſimiliumque virtutum, diligentior in ejusmodi viro obſervatio, ſanctificatio nominis Divini dicebatur.

Seld. lib. II. cap. XI. Si igitur nomine maledictionis intelligatur profanatio illa, hactenus explicata, utique ſolos Judæos, non autem Proſelytos domicilii hac lege teneri, arbitrantur.

Quod vero ad alteram maledictionis ſpeciem ſeu execrationem nominis Divini attinet, illam Noachidis interdictam eſſe, extra dubium poſitum eſt.

Vocare eam & blaſphemiam ſolent, committiturque, quando Sanctitas, Poteſtas, Veritas, Unitas Numinis, aut convitio ultro ac diſerte proſcinditur, ut ex profeſſione actuve aliquo palam ac procaciter negari, conſequenter deprehenditur. Velut, ubi quis citra idololatriæ actum aliquem, eam amplectendam ſive aliis ſuadet, ſeu ipſe profitetur, idque ex protervia, non ex ignorantia, ſeu diſciplinæ errore, aut ubi Iſraelita Jus Moſaicum, aut Noachides Jus Naturale, ſimili modo violat.

Quocunque igitur modo capiatur execratio,

tio, ad Judæos æque ac utriuſque generis Proſelytos lex iſtam prohibens, ſpectat; an autem pœna excidii legi Num. XV. 30. addita, æque ad omnes pertineat, non liquet.

Seld. lib. II. c. XII.

Quod autem ad pœnam hujus criminis forenſem attinet, tum Judæus, tum utriuſque generis Proſelytus, morte plectendus erat. Et Judæus quidem, ſi expreſſim nomen tetragrammaton blaſphemaſſet, neutiquam vero, ſi cognomini Divino maledixiſſet. Proſelyto domicilii autem etiam cognomini Divino maledixiſſe, capitale erat, idque ex jure ſuperveniente. Non tamen defuerunt, ex ipſis Doctoribus Talmudicis, qui cenſerent, Iſraelitæ æque ac Noachidi capitale fuiſſe, cognomini Divino maledixiſſe, illi ex civili, huic ex imperativo Jure. Et hinc intelligitur, quo Jure Chriſtum blaſphemiæ reum peregerit Caiaphas.

Seld. lib. II. c. XIII.

Quod vero Fl. Joſephus & Philo tradunt, etiam Diis gentilium maledicere, in gente Hebræa nefas eſſe, id ſecus ſe habet: rectiuſque de Magiſtratibus Lex Divina capitur. Sed & quando mentionem Deorum facere prohibentur, non tam de ſimplici nominandi Deos actu, quam de votis (*s*) ac juramentis eorum nomine concipiendis, & præſtandis, (*t*) & ſocietate cum Idololatris ineunda, eſt capiendum.

s) Vid. Schilterus in Manuduct. Philoſ. Mor. ad Juriſprud. cap. II. §. 9.

t) vid. Grotius lib. II. de I.B. ac P. c. 12. §. 10. & Ziegler. ad h. l. add. Puffendorff. l. IV. de I. N. & G. cap. 2. §. 3. & 4.

Enimvero ex Magiſtrorum ſententia non tantum peccabat, qui juramentum per Deum alienum concipiebat, ſed & ille qui cauſa erat ut alter per idolum juraret. (*u*) Pœna tamen forenſis non infligebatur ex hac lege, niſi ei, à quo aut votum conceptum, aut juramentum præſtitum fuerat idoli nomine.

Officia hominis erga Deum duo iſta Juris Noachidici capita equidem nobis ſiſtunt, ut videtur, negative: dubium tamen non eſt, quin ſimul hoc innuant Hebræi, Deum, cultu tali, quali vult coli, eſſe colendum. Neque enim ſufficit, non adorare idola, non maledicere nomini Divino, ſed inſuper ut ipſum Deum colamus, amando ipſum, venerando &c. (*x*) requiritur.

Ut vero eo rectius intelligatur, qualis Numinis cultus lege naturali juxta Hebræos exigatur, cultum divinum, tum ante, tum poſt Moſaica tempora, ſigillatim conſiderare juvat; & tandem qualis cultus Proſelytis domicilii gentibuſque aliis, tum ex imperativo, tum interveniente jure, aut interdictus aut permiſſus, aut quare interdictus permiſſuſque ſit, addere.

Quod itaque ad cultum divinum, ante conſtitutam à Moſe Hebræorum Rempublicam, attinet, conſtat, vetuſtiſſimos mortalium Deo exhibuiſſe oblationes. Preces item,

u) *vid. Grotius l.c. §. 12. Oſiander ad h. l. add. Dn. Vitriarius in inſtitut. J.N. & G. lib. II. c. 13. qu. 21. Seld. L. III c. I.*

x) *vid. Puffendorffius de Officio H. & C. lib. I. cap. 4. cumprimis §. 6. add. Chauvinus de Relig. Nat. part. 2. c. 1. & 2. Seld. lib. III. c. II.*

item, benedictiones, adorationes, vota in uſu erant. (y) Animalia quoque omnis generis, offerebantur, præter ea, quæ Noachidis immunda (z) fuiſſe accepimus. Quin & varii generis ſacrificia, (a) propitiatoria, expiatoria, euchariſtica, & id genus alia, tum apud ceteras gentes, tum ipſos quoque Græcos atque Romanos, frequentata fuiſſe, compertum habemus.

y) Conſulatur hic Heideggeri Hiſtoria Patr.

z) vid. Spencerus lib I. c. 5.

a) add. Spencerus lib. III. Diſſert. II. de ratione & Origine Sacrificiorum.

Aſt cultus divini Ebræis præſcripti, poſt conſtitutam à Moſe Rempubl. varia fuerunt genera. Partim enim precibus, adorationibus, benedictionibus & gratiarum actionibus; partim victimis, ſacrificiis, oblationibus, præſtationibuſque in corpore Moſaico memoratis, præter ſolennem ceſſationem à laboribus & obedientiam inſuper, qua & præceptorum corpus reliquum obſervandum erat, abſolvebatur.

Sed omnes hi actus, duplici poſſunt conſiderari ratione: aut qua ex humani generis uſu ſolenniores erant, ſpontaneæ, ac ſimpliciores, aut qua ſingulares, ritus, juſſa, atque ceremonias Ebræis peculiares, ſecum conjunctas habuêre. Prioris generis erant holocauſta plane ſpontanea, tum quæ ſacris uſibus reliqua, ſive ex voto ſive ex donatione, ultrò ac ſimpliciter addicta ſunt. Poſterioris generis exempla habentur in libaminibus, pacficis, expiatoriis, quorum & ritus va-

rii Ebræis præſcripti ſunt, & finis præter ſimplicem cultum, diverſimode peculiaris fuit, quemadmodum inſuper in annuis dimidiorum ſiclorum penſitationibus, decimationibus, agni Paſchalis comeſtionibus, primogenitorum conſecrationibus, & id genus ceteris.

Quod ad tempora (*b*) autem ſpectat, hujuſmodi cultus, dies feſti, præter jejunia, fuêre ipſis non pauci, veluti Sabbathum, dies Paſchales, Neomeniæ, Scenopegia, alii nemini ignoti. Sacrificia itidem matutina & veſpertina, preces pariter cum gratiarum actionibus effundendæ, hora precum, ut apud *Chriſtianos Canonicæ*, ipſis peculiares: ſed precibus, non quidem ex lege ſacra, verum ex Majorum ſancitis, certum tempns erat conſtitutum.

Victimarum & libationum, locus tabernaculum & templum Ebræis erat. (*c*) Qua de re variæ extant leges. Preces ubique fundere licebat. (*d*)

Quod ad gentiles itaque attinet, legis ſuæ capita, illis, ſiquidem ſibi ſubditi non eſſent, nunquam ita inviderunt Judæi, ut ejuſdem, velut exemplaris optimi, (*e*) uſum, eis pro lubitu, non uſquequaque licitum eſſe arbitrarentur.

Id quod tamen de Proſelytis domicilii multo aliter ſeſe habuit. Præterquam enim quod

b) *vid. Spencerus l.c. lib. I. c. 6. Sect. 3.*

c) *vid. Spencerus Part. III. Diſſert. I. cap. III. de Origine Tabernaculi & Diſſert. VI. de Origine & Ratione templi.*

d) *vid. Lightfooti Hor. Ebr. Talm. in IV. Ev. p. m. 292. ſeqq.*

e) *vid. Grotius lib. I. c. 1. §. 17. & Commentat. ad h. l.*

quod ex jure imperativo, quædam in ſpecie ad eos, æque ac Judæos, pertinebant, etiam ex jure interveniente, multa Proſelytis domicilii vetita ſunt, quæ Ebræis utcunque ſunt imperata, & viciſſim alia, illis æque ac hiſce permiſſa.

Nimirum actus ſacri aut ſimplices ſunt, omnibus hominibus præſtandi, aut cum ritibus, Ebræis tantum injunctis, commixti. Hi nec Proſelytis domicilii, nec aliis gentilibus, ſacris Hieroſolymitanis, miſceri cupientibus permiſſi, ut ſacrificia expiatoria, pacifica, quatenus ab holocauſtis differunt, item primitiæ, decimæ &c. Simplices contra omnes erant permiſſi, ut preces, adorationes, gratiarum actiones, holocauſta, & omnes ſpontaneæ oblationes.

Seld. L. III. c. 4. & 5.

Tempora item hiſce præſtandis promiſcue permiſſa, ita tamen ut nec feſtum aliquod Ebraicum Proſelytis domicilii celebrare fas eſſet, nec ſibi feſtum aliquod ſtatuere, aut alibi ſtatutum, in ditione Iſraelitica obſervare.

Locorum vero ita habebatur ratio, ut non tantum quæ de lucis non plantandis, de ſtatuis ſive altaribus non erigendis, ſupra dicta ſunt, à Proſelyto domicilii ex jure ſuperveniente, obſervarentur: ſed promiſſum illis quoque erat, preces effundere, hoſtiaſque offerre, in templo Hieroſolymitano,

laxius accepto vocabulo, prout montem templi, ſeu montem Moriah (*f*) denotat, qui hoc nomine itidem non raro inſigniebatur.

Seld. L. III. *c.* VI. Arcebantur quippe, non ſolum à Sacerdotum atrio, uti & alii Iſraelitæ Laici, eoque, quod Iſraelitis Laicis, & qui ipſorum jure pariter ferme in ceteris fruebantur, Proſelytis juſtitiæ, tertioque quod mulieribus proprium erat, verum etiam ab ipſo antemurali. Sed poſt templi excidium gentilibus, ubicunque locorum voluerint, holocauſta offerre fas eſt.

Seld. L. III. *c.* VII. Unde & ſimul in magno errore illos verſari pătet, qui non res ipſas, ſed pretia rerum tantum Hieroſolymis à Gentilibus oblata fuiſſe, contendunt.

Seld. L. III. *c.* VIII. Hæc omnia eo pertinent, inde ut evincatur, Noachidas, omneſque adeo homines, ad cultum tum internum, tum externum ex mente Hebræorum, fuiſſe obligatos. Cultum externum vero, tum aliis quibuſdam præſtationibus, tum præcipue oblationibus ſpontaneis abſolvi.

Spontaneæ autem vocantur hæ oblationes, non ac ſi nulla ratione aliquis ad eas obligetur, ſed quia genus, tempus, æſtimatio,

f) *vid. Dn. D. Pfeifferus in Dubiis Vexatis. p.* 425. *& ſeqq. & ceteri Scriptores de templo Hieroſolymitano ibi citati.*

Digitized by Google

tio, offerentis arbitratui ita relicta erant, ut legibus ad Ebræos tantum ſpectantibus, non teneretur.

Nec illud prætermittendum, holocauſta Gentilium, juxta leges generales fuiſſe offerenda, & præterea vices tam ilaſtici aque expiatorii, quam euchariſtici Sacrificii, ſimplices ac ſpontaneas illas oblationes, ſuppleſſe, modo, quantum ad ilaſtica, confeſſio & pœnitentia accederet.

Non minima quoque cultus Judaici pars erat, ſanctificatio & celebratio Sabbathi. De cujus origine & inſtitutione (*g*) antiquiores Hebræi ita ſentiunt, ut à Moſe demum in Mara illud, juſſu Numinis inſtitutum, ut tum creationem, tum redemptionem ex Ægyptiaca ſervitute, in memoriam ſibi revocaret Iſraelis progenies, magno conſenſu tradant.

Sic & Judæos originarios tantum, & Proſelytos juſtitiæ, Libertinos itidem, alioſque baptiſmo & circumciſione, in Eccleſiam Ebraicam rite cooptatos; neutiquam vero Proſelytos domicilii, (*h*) ſeu eos, qui Judaiſmo nondum nomine dederant, in qualecunque vitæ commercium intra ditionem Iſraeliticam admiſſi, hac lege obligari cenſebant. Quin pœnis graviſſimis obnoxii erant Proſelyti domicilii, ſi hoc mandatum obſervarent.

Seld. lib. III. c. IX. *ſeqq.*

g) *vid. Spencer. de Legibus Hebræorum Ritualibus lib.* I. *c.* IV. *Sect.* 7. *uſque ad* 13. *adduntur, Queſtedius, D. Schmidius, & Friſchmuthius, in Diſſertationibus peculiaribus.*

h) *Præluſerunt ergo illis, qui hoc præceptum morale eſſe negant, ut Alphonſus Toſtatus in Geneſ. c. II. q. 4. Pererius lib. I. in Genes. Azerius Inſtitut. Moral. T. II. lib. I. cap. I.*

CAPUT III.

Officia hominis erga Deum excipiunt officia hominis erga alios. Hic primum locum tenet illud de homicidio interdictum.

Nimirum nefas eſt hominem interficere, (*i*) niſi per modum pœnæ legitimæ, (*k*) aut quaſi pœnæ hoc fiat. Idque ad omnes æque homines ſpectat.

Diverſimode tamen homicidium punitur, utcunque ex animo & data opera patratum, idque ſive genera cædis ſive perſonas, quæ interemerunt, ſive interemptos ſpectes.

Quod ad genera attinet, cædes ex animo tum ab Iſraelita tum à Gentili patrata ſive gladio, ſive fuſte, ſive ſaxo, aliterve, per ipſum reum, cæſim, punctim, jactu, ultimo ſupplicio, i. e. gladio ex ſententia forenſi erat punienda.

Aſt vero ſi Iſraelita per alium (*l*) cædem perpetraſſet, is quidem ordinarie ſupplicio capitali non afficiebatur, niſi pacis & tranquillitatis publicæ gratia, præter morem hoc fieret. Id quod tamen in gentilium pœnis ſecus ſeſe habebat.

Perſonarum quoque interemptarum nullum erat diſcrimen. Cujuscunque ſexus aut ætatis hominem quis interemiſſet, perinde erat. Itemque ſive Ebræum, liberum vel ſervum, ſive Proſelytum juſtitiæ, ſive denique

i) *v. Puffendorff. lib. III. de J. N. & G. c. 1. §. 6.*

k) *v. Grot. lib. 1. de I. B. & P. c. 2. §. 5.*

l) *vid. Grot. lib. II. c. 17. de I. B. & P. §. 5. ſeqq. addantur quæ de actionum imputatione apud Puffendorff aliosque diſputantur.*

que ſervum à Gentilibus alienum.

Quod ſi quis ſuum è Gentilibus ſervum ita percuſſerat, ut intra 24 horas ſtare nequiret, ſed ex vulnere ſtatim decumberet, & moreretur, mortis reus erat: ſecus vero ſe res habebat, ſi ex vulnere non ſtatim decumberet, licet intra 24 horas moreretur.

Quæ de muliere gravida percuſſà in lege dicuntur, ita intelligunt, ut ſi ex abortione mortua non eſſet fœmina, nec ſequeretur pœna ibi præſtituta, compenſationem autem damni marito hinc illati æſtimabant ex detrimento, quod uxoris corpori inde eveniret, ſeu juxta id, quod uxoris pretio, ſi ancilla eſſet, inde decederet.

Unde quidem patet, ex mente quorundam veterum Hebræorum, homicidii reum non fuiſſe, (*m*) nec capitale ſubiiſſe ſupplicium, qui mortem intuliſſet fœtui in utero matris exiſtenti, id quod tamen jure meritoque diſplicuit ſanioribus, qui hoſce non minus homicidii reos pronuntiant, ac nos, qui in lucem infantes emiſſos interficiunt, quorum tamen ob cædem, intra triginta dies, quoties novimeſtres non eſſent, ultimum ſupplicium à foro non irrogabatur, licet plane impune non committeretur.

Sed & exponere infantes ex mente Ebræorum nefas erat. (*n*)

Eſt vero nec illud prætermittendum, capitale

m) *à qua ſententia non videntur procul abeſſe Henriquez. Sanctius, & alii. Sed vid. Leſſius lib. II. de I. & I. c. 9. Dub. X. n. 61. Covaruv. Clement. ſi Furioſus, part. II. §. 3.*

n) *vid. Puffendorff. de I. N. & G.*

pitale fuiſſe homicidii crimen, ſi ab Iſraelita, Proſelyto juſtitiæ, vel alio rite ſacris Judæorum initiato, aliquis horum interficeretur: aſt vero ob Proſelyti domicilii, vel gentilis cædem, pœna capitalis non irrogabatur. Unde conſtat eos cenſuiſſe, pœnam homicidii, non neceſſario eſſe capitalem. (*o*)

Si plures concurriſſent (*p*) congenerumque plagis ſeu jactibus peremiſſent, ut eorum nullus ſeorſim hoc feciſſet, quod mortem inferre potuiſſet, cuncti liberi erant à capitali ſupplicio. Nec etiam homicidium, ceteroquin capitale, ſi unus tantum adeſſet teſtis(*q*) ultimo ſupplicio plectebatur. Id quod tamen in Proſelyto domicilii, ſecus ſeſe habebat. Qui & in eo deterioris erat conditionis, quod ſemper, ſi alium ex proæreſi intermiſſet, capitale debebat ſubire ſupplicium, idque ex jure interveniente, à quo tamen aliquando immunes erat ceteri.

De Vindice ſanguinis (*r*) autem ita ſtatuunt, ut ei fas fuiſſe aſſerant, homicidam ejusmodi ſine fori ſententia, obvium præoccupando, morte plectere, quin & eos plectere, qui ex forenſi ſententia morte non erant afficiendi, v. g. ſi Iſraelita, unico ſaltem teſte convictus, homicidii reus eſſet. Atque hoc jus ex more gentium Orientalium ad eum ſpectabat,

Lib. II. c. 2. §. 6. add. Lipſius Cent. I. ad Belgas. Epiſt. LXXXV. Thomas Bartholinus de puerperio p. 46. ſeqq. Deſiderius Heraldus lib. I. in Tertull. Apologet. Digreſſ. 8.
o) vid. hic omnino Puffendorff. lib. VIII. de I. N. & G. c. 3. §. 26. add. Grot. lib. I. c. 2. §. 5.
p) v. Puffendorff. lib. III. c. 1. de I. N. & G. & Grotius lib. II. c. 17.
q) vid. infra cap. de Iudiciis.
r) vid. Grotius lib. II. de I. B. & P. c. 20. §. 8. ſed add. noſtra Diſſert. de Iure Zelotar.

bat, qui occiſo ſanguine ita erat conjunctus, ut proximus eſſet hæres.

Hactenus de homicidio voluntario dictum. Involuntarii tres ex mente Ebræorum ſunt ſpecies. Prima eſt, quando quis ex errore & ignorantia ſimplici atque infortunio, nec tamen ſine culpa levi, contracta, hominem occiderat. (s) Huic ſpeciei accedebat homicidium, per ſe quidem alias voluntarium aſt ex ignorantia ſeu errore cujuſdam facti, velut ex jure commiſſum.

Secunda, quando etiam ex errore quis hominem occiderat, ſeu caſu, ſed qui injuriam vel violentiam imitaretur, interim caſus eſſet, qui nequaquam in rebus humanis ut plurimum eveniret. Unde nec culpa, ne levis quidem homicidæ tribuenda.

Tertia homicidii involuntarii ſpecies eſt, ubi quis alium occidit ex errore quidem aut ignorantia, quæ tamen prope accedit ad id, quod ſpontaneum eſt ſeu voluntarium, adeoque intervenit culpa latiſſima.

Ex hiſce homicidii involuntarii ſpeciebus nulla eſt, quæ morte ex ſententia forenſi ordinaria ſive in Ebræo aliove circumciſo, ſive in Proſelyto domicili, aut gentili alio, puniretur.

Urbes aſyli autem (t) nec ad ſecundam nec ad tertiam, ſed ad primam duntaxat pertinebant ſpeciem, & tum quidem quoties percuſſus ſtatim mortuus eſſet, non autem ex

s) vid. Puffendorffius lib. III. cap. I. de I. N. & G. add. quæ de actionibus per ignorantiam commiſſis, ut & de triplici culpa, paſſim traduntur.

t) add. Iohannes Adamus Oſiander de Aſylis, Rittershuſius de Iure Aſylorum, Mœbii Aſylologia Sacra, Coccejus ad Sanhedrin p. 110. ſeqq.

ex vulnere langueret. In talem enim Vindici ſanguinis nulla erat poteſtas, quemadmodum & plane non in Magiſtrum & Patrem, diſcipulum filiumque ita verberibus corrigentes, inde ut morerentur.

Secundæ ſpeciei homicida opus habebat aſylo: aſt tertio urbes aſyli non erant præſidio.

Urbes aſyli duplicis erant generis, tum ſex illæ in divinis literis memoratæ, tum omnes etiam urbes Leviticæ. Aſt hoc intercedebat diſcrimen, quod priores homicidæ memorato ſemper, poſteriores tum demum præſidio eſſent, ſi incolæ vellent.

Si quis limites aſyli ſponte eſſet egreſſus, impune occidebatur, tum à Vindice ſanguinis, tum ab alio quocunque; ſin ex errore, occiſori fas erat in urbem áſyli confugere. Quod ſi intra limites aſyli homicida interficeretur, & Vindici ſanguinis, & ceteris hoc capitale erat.

Sunt & qui putant, altare fuiſſe locum confugii, id quod tamen tum demum admitti poteſt, ſi quæ de partibus altaris, de perſonarum & facinorum qualitate, etiam de mora, addunt, rite attendantur.

Ceterum ſi Proſelytum domicilii ſive liberum ſive ſervum, caſu occiderat Ebræus, migrandum ei erat in urbem refugii. Ad Gentilem autem, qui nondum Proſelytus domicilii factus, ſive Ebræum ſive gentilem ex errore ſeu caſu qualicunque occiderat,

ur-

urbium refugii privilegia non attinuêre. Nec tamen ex ſententia forenſi morte plectendus is erat, ſed Vindicis ſanguinis arbitrio ita ſuberat, ut ab eo impune poſſet occidi. Proſelyto domicilii autem, ſi Ebræum vel circumciſum occiderat, urbs refugii non proderat, ſecus autem ſe res habebat, ſi Proſelytum ſui generis, ſive liberum, ſive ſervum, occidiſſet. Capitale quippe illi erat Ebræum interfeciſſe.

Patet itaque, non poſſe hominem interfici, niſi per modum pœnæ, vel quaſi pœnæ, quorſum etiam bellica cædes (*u*) pertinet. Pœna autem capitalis tum à perſonis publica auctoritate pollentibus, tum à privatis, ut Vindice ſanguinis, poteſt irrogari.

Erant vero & alia pœnarum genera privatis conceſſa. Defenſio videlicet, & jus Zelotarum.

Nimirum poterat quis non tantum ſe ipſum (*x*) ſed proximum ſuum, (*y*) hoc eſt congenerum (*z*) cum cæde & repulſione violenta invaſoris defendere. Sed & adulterii aut inceſtus omnimodi cauſa, ut & pæderaſtiæ, illatam vim, (*a*) vi propulſare, fas erat. Sed & illius (Iſraelitæ) qui concivem ſuum

u) vid. Grotius lib. I. de I. B. & P. c. 2. Seld. L. IV. c. III. & IV.

x) add. Grotius lib. I. de I. B. & P. c. I. Puffendorff. lib. II. cap. 5. Textor. Synopſ. Iur. Gent. c. 5. Obrechtus, aliique, qui ex inſtituto de ſui defenſione ſcripſerunt, laudati Kulpiſio in Colleg. Grot. ad cit. Grot. loc. y) add. Grotius lib. II. c. 25. z) vid. Zieglerus in Grot. lib. I. c. 2. p. 91. a) add. Balduinus in Caſib. Conſ. lib. IV. c. 1. Voetius de Duellis c. 24. Kulpiſius l. c. §. 4.

ſuum vel bona ejus in poteſtatem gentilium tradere volebat, cædem licitam eſſe pronuntiabant. Quemadmodum & ejus, qui palam atque ad irritandum Numen, ejuſve contemptu, præceptum aliquod divinum violaſſet. Gentilem tamen hac de cauſa, aut aperta vi occidere, aut circumvenire, nefas erat: licet eos præſenti periculo eripere itidem nefas eſſet. Exiſtimabant quippe ſe non tantum non obligatos eſſe officia humanitatis gentilibus præſtare, ſed hoc inſuper nefas eſſe (*b*) autumabant.

Huc etiam pertinebat ex eorundem mente, infantis cædes (*c*) ſine illa ſi mater ſervari non poſſet, id quod tamen tum demum admittebatur, ſi fœtus caput nondum in lucem emiſiſſet.

Supplicium capitale homini ἐπαυτωφόρῳ deprehenſo, à Zelotis (*d*) id eſt privatis zelo ductis, infligi permittebant, quoties ſanctitatem ſive Numinis ſive Templi ſive gentis, Ebræus aut circumciſus alius ſeu in Judaiſmum cooptatus ita violaret, ut palam ac in publico eam ſive denegare, ſive ſpernere, ſpeciebus aliquot facti atrocioribus videretur.

Nimirum præſentibus coram decem minimum Iſraelitis quempiam facinorum aliquod jam dictorum commiſſurum, ipſo eodem momento, fas erat incurrendo ſeu aggrediendo eum

b) Perperam. vid. Zieglerus ad Grot. l. c. p. 91. & Puffendorff. lib. III. c. 3. Seld. L. IV. c. V.

c) vid. Antonius Matthæus de Crim. ad l. 47. D. L. V. §. 5. Meiſnerus in Philoſ. Sobr. Sect. I. c. 6. p. m. 230.

d) conf. Zieglerus ad Grot. lib. II. c. 20. § 9. p. 40. add. noſtra de jure Zelotarum Diſſertatio.

eum aut verbere, aut vulnere præpedire ac cohibere, aut etiam cæde perſeverantem è medio tollere.

Sunt & qui putant, Anathemate percuſſos licite à privatis in gente Ebræa interfici potuiſſe. Id quod tamen ſimpliciter admitti nequit. *Seld. L. IV. c. VI. VII. ſeqq.*

Nimirum Anathematis quatuor ſint ſpecies. (e) Aut enim vox illa denotat ſacrum donarium, quod Numini ſeu in ſacros uſus devovebatur; aut id quod expreſſim jure belli ac militari ſeu ob inimicitias capitales devovebatur perditioni, internecioni, aut odio inteſtino; aut quod in commiſſum cadit; aut demum, quod diris, jure tantum pacis onuſtum.

Atque ſic ex ſecundi Anathematis, non vero ceterorum lege, fas fuiſſe interficere hominem palam eſt.

e) add. Aloyſius Novarinus in Schediaſm. Sacroprof. lib. VII. cap. 10. Vorſtius ad Pirke Elieſ p. 226. Dilherus Electorː lib. II. c. 19. aliique.

CAPUT IV.

Quartum Juris Noachidici caput, ex illuſtrioribus illis, de Revelatione Turpitudinum præcipit. Id quod Ebræorum Magiſtri ita capiunt, ut ante legem Moſaicam, illicitum fuiſſe concubitum pronuntient, cum matre, noverca, uxore aliena, ſorore uterina, maſculo, beſtia. *Seld. L. V. c. I. & II.*

Poſt Legis Moſaicæ promulgationem autem nefas erat concumbere cum matre,

noverca,

noverca, nuru, maſculo, beſtia, idque ad maſculos æque ac fœminas ſpectabat, ſocru, ſocrus matre, ſoceri matre, filia, nepte ex filia, nepte ex filio, privigna, nepte uxoris ex filia, nepte uxoris ex filio, uxore aliena, ſorore ſua uterina, ſorore germana, amita, matertera, ſorore uxoris ſuæ, uxore fratris ſui, uxore patrui, fœmina menſibus laborante, ex parte fœminarum, cum patre, & patruo.

Seld. L. V. c. III. *f) vid. Puffendorff. lib. VI. cap. 1. §. 3.*

Ceterum obligatos eſſe maſculos omnes, ad matrimonium ineundum (*f*) exiſtimabant, ita quidem, ut quicunque expleto vigeſimo ætatis anno, uxorem non duxerit, hoc præceptum violaſſe cenſeatur, niſi aut aſſiduo Legis ſtudio incumbat, acriori libidinis ſtimulo immunis, aut partium, quibus viri ſumus, defectu, generationi impar ſit. Idque præceptum ad omnes æque homines ſpectare.

Nec vero præcepto huic quis ſatisfecerat, ſi uxori ſuperſtes, prolem utriuſque ſexus, ejuſque integri, non haberet. Cujus autem filius & filia mortui, relinquerent liberos utriuſque ſexus, ita ut nec eorum alterutri proles deeſſet, præcepto liber erat. Supplebant videlicet filiorum filiarumque locum, nepotes & neptes.

Proſelytus, qui etiam hoc jure tenebatur, tum demum huic præcepto fecerat ſatis, ſi poſtquam Judaiſmum amplexus erat, utri-

uſque ſexus liberos ſuſcepiſſet. Id quod tamen non obtinebat, ubi ſervus poſt ſuſceptam ejusmodi prolem, manumiſſus erat.

Ad matrimonium vero non ſufficiebat conſenſus, ſive ipſius conjugis, ſive parentis vel propinqui, nomine ejus promittentis, ſed concubitus etiam requirebatur, (*g*) idque ex Jure Noachidarum. Namque ex jure ſacro ſeu civili conſenſus ſolus apud Ebræos citra omnem controverſiam ſufficiebat.

Sed & innuptarum concubitum Jure Naturali licitum eſſe putabant, (*h*) qui tamen lege Moſaica Ebræis deinceps fuit interdictus.

Plures uxores ſimul habere omnibus hominibus, (*i*) tum ante, tum poſt legis Moſaicæ promulgationem, fas eſt, modo præter alimenta & veſtimenta, ἔννοιαν γαμικὴν omnibus exhibere maritus poſſit.

Dimittere etiam conjugem tum maritis, tum uxoribus, ex jure naturali fas erat, idque pro lubitu. (*k*) Nimirum pactum matrimoniale, illis nihil aliud erat quam ſociorum contractus, qui eousque ſtabilis manet, cum in eodem conſenſu utrinque perſeveratur, & re-

Seld. L. V. c. VI.

g) conf. Puffendorff. lib. VI. c. 1. §. 4.

h) vid. Lambertus Velthuſius in Tract. Morali de Naturali Pudore & Dignitate hominis part. I. operum. Seld. L. V. c. VI.

i) vid. tum propugnatores Polygamiæ Ochinus, Lyſerus, perſonati illi Sincerus Warenbergius & Daphnæus Arcuarius: itemque Athanaſius Vincentius, tum oppugnatores Beza, Muſæus, Brunsmannus, Diecmannus, Menzerus Geſenius, aliique.

k) vid. Buxtorffius in Diſſert. peculiari. add. Velthuſius l. c. & Puffendorff. lib. VI. c. 1. §. 20. ubi & Miltonum refellit.

renunciante ſocietati alterutro, ſolvitur.

Ex Jure Civili autem deinceps ſolis maritis dimittere conjugem, licebat, idque ratione tum in lege Moſaica præſcripta, tum per mores Majorum introducta. (*l*) Noachidæ autem ſive gentiles, ad hunc dimittendi modum non erant obſtricti. Hinc & apud gentiles uxoribus fas fuiſſe dimittere maritos deprehendimus.

Quæ de uxoribus dicta ſunt, etiam de concubinis, h. e. minoris dignitatis uxoribus (*m*) ſunt intelligenda, quippe quæ eadem ratione poterant dimitti.

Quod ad cognationem Perſonarum, quarum heic habenda eſt ratio, attinet, ante legis Moſaicæ promulgationem Parentum & liberorum, (*n*) nec non fratrum atque ſororum, (*o*) matrimonia illicita fuiſſe pronuntiant, ita tamen ut in ipſis rerum initiis, cum præter primos parentes, eorumque liberos, nondum quis alias exſtaret, diſpenſante ita Numine, ſorores quidem, tum uterinas tum germanas, aſt non ſi uno cum fratre partu in lucem editæ fuiſſent, ducere fas fuiſſe perhibeant. Patri quoque filiam tum ducere licebat, aſt non filio matrem.

Poſtquam vero genus humanum ſatis multiplicatum eſt, cognationumque varietas evenit, cum uterina quidem, aſt non germana inir

l) add. Buxtorfſius. l. c. Seld. L. V. c. VIII.

m) de concubinatu legatur Grotius lib. I. c. 5. & Zieglerus ac Boeclerus ad h. l. add. Paganinus Gaudentius de moribus Sec. Juſtin. lib. XXI.

n) vid. Puffendorff. lib. VI. c. 1. §. 28. & in Spec. Controverſ. c. 4. §. 21. Velthuſus l. cit. add. Kulpiſius in Colleg. Grot. ad lib II. c. 5. §. 7.

o) conf. B. Ioh. Muſæi Diſſert. de Conjugio. §. 101.

Digitized by Google

inire matrimonium nefas eſſe cœpit; Patri quoque interdictum eſt, ducere filiam.

Et ita ſe res habuit ante promulgatam Moſaicam Legem. Ceteros conſanguinitatis gradus in vitio poſitos fuiſſe, non liquet; ſane exempla docent, neutiquam nefas fuiſſe ea ætate, matrimoniali vinculo eas inter ſe jungi perſonas, quas jungi lex Moſaica diſerte vetat. *Seld. L. V. c. IX.*

Aſt poſt legem à Moſe latam, omnes perſonas ſupra memoratas, non ſine crimine matrimonia inter ſe contrahere, docebant. *Seld. L. V. c. X.*

Adultero autem aut ſtupratori ullam ſtupratæ aut adulteræ ſuperſtitis conſanguineam, dictis cognationis gradibus conjunctam, in uxorem ducere, non quidem ex lege, ſed ex Majorum decretis, nefas erat, ita quidem ut verberum pœnam ſubiret, qui contra faceret, non ut inde matrimonium ceu irritum dirimeretur.

Rationes quoque interdictorum de conjunctionibus inceſtis, afferunt, (*p*) alteram, ne, ſi libera forent erga fœminas interdictàs, uti erga ceteras, vota conjugalia, ex futuri matrimonii ſpe, facilius explendæ libidinis anſa prehenderetur, cum perſonæ interdictæ cum viro cui interdicuntur, ſive ob conſanguinitatem, ſive ob affinitatem, in eisdem ſimul ædibus, plerumque ſoleant commorari,

p) quarum aliquot repetiit Grotius l. II. de I. B. & P. c. 5. §. 13. n. 3. ſed addatur Velthuſius l. c.

morari, quorſum & accedit, ne frequenti tam propinquarum, ut fieri amat, æmulatione Lares inquietarentur: alteram à radice & ramo deductam. Nefas enim eſſe ajunt, ut radix ramum ducat, aut ramus radicem.

Seld. L. V. c. XI. An autem leges iſtæ Moſaicæ omnes de gradibus conſanguinitatis latæ, ad Gentiles æque ac Iſraelitas ſpectent, non plane inter ſe conveniunt. Plerique tamen autumant, Gentilibus, ex lege Moſaica, eos ſaltem (q) prohiberi concubitus, quos & ante legem iſtam latam, omnibus hominibus, illicitos fuiſſe diximus. Idque de Gentilibus ditionis Iſraeliticæ, h. e. Proſelytis domicilii, præcipue aſſerebant.

q) Male. vid. præter innumeros alios Martinus Chemnitius in Loc. de Conjugio p.m. 223. add. Zieglerus ad Grot. lib. II. c. V. §. 13. p. 277.

Quod ad ſervos ancillaſque attinet, Judæis cum illis inire matrimonia, nefas erat. Sed duplex erat ſervorum ancillarumque conditio. Alii enim ſervitutis nomine, ſeu ſervitute retenta, in Judaiſmum adſciti erant, & horum quidem matrimonia Judæis erant interdicta, ſi Mamzerum, Ancillam partiariam, & ſervum Ebræum, excipias. Hiſce enim licitum erat, cum hujuſmodi generis ſervis matrimonia contrahere.

Seld. L. V. c. XII.

Aſt cum illis Gentilibus, qui in Judaiſmum non erant recepti, ſive liberæ ſive ſervilis eſſent conditionis, cunctis Ebræis, nefas erat (r) inire matrimonia.

r) add. Buxtorfius de Sponſa. lib. & Divortiis §. 31. ſeqq.

Sunt & qui putant ſtatim à tempore circum-

cumciſionis inſtitutæ, id in gente Ebræa obtinuiſſe, quod à Moſe denuo ſibi injunctum credunt. Et Moſis quidem leges, matrimonia cum ſeptem populis Ebræis ſaltem interdicere, nonnulli autumant, quas tamen ad omnes omnino gentes, extendunt alii.

Ita vero à matrimoniis Gentilium abſtinebant, ut etiam contractus ſponſalitii cum eis initi. plane irriti eſſent. Coitum autem meretricium cum Gentili, non tam ex lege ſacra, quam more Majorum illicitum pronuntiabant: certe ejuſmodi facinus publice perpetrantem Zelotes impune poterat interficere, clam vero patratum verberibus luebatur. Sunt tamen qui ſecus hic ſentiunt. Sunt etiam qui aſſerunt, fœminam gentilem ſupplicium ſubiiſſe capitale, Ebræum cum ea concumbentem, vapulaſſe. Prolem vero ex Ethnica ſuſceptam, in liberorum numero non habebant.

Plane vero ſingulare eſt, quod plerique tradunt, captivæ gentilis unicæ, quam Ebræus quis in ſua præda ſorte, bello ultroneo, feliciter geſto, acceptam ſtatim deperiret, domumque duceret, concubitum unicum fuiſſe permiſſum, (s) ita tamen, ut ſine nuptiis eundem non omnino iteraret, neque aliter poſteà ac in lege præſcriptum eſt, eam, tametſi jure belli ancilla fuiſſet, haberet: idque tum de nuptis, tum de innuptis, capiebant.

Seld. L. V. c. XIII.

s) conſulatur & hic Buxtorſius de Sponſal. & Divortiis §. 32.

 Aſt

Aſt jus hoc uxoris alienæ ita in bello capiendæ, volunt Iſraelitis ſingulare fuiſſe, nec omnio Gentilibus, ſive inter ſe, ſive adverſus Ebræos belligerantibus permitti, ſed eis furti nomine hoc, velut alieni contrectationem, interdici, cum tamen, ipſis fatentibus, captiva ejuſmodi gentilis, pro victoris cujuscunque arbitrio, aliena eſſe uxor deſinat.

Non autem licebat Ebræo ejuſmodi captivam ducere, niſi Proſelyta juſtitiæ fieret: ſin vero & Proſelyta domicilii fieri detrectaret, morte inſuper erat afficienda. Si Proſelyta domicilii fieret, ex unicô hoc concubitu illud nanciſcebatur, ut non amplius captivæ aut ancillæ inſtar haberetur. Proles autem ex primo ejuſmodi captivæ concubitu nata, antequam mater baptiſmo initiaretur, ex ſententia forenſi baptiſmo & circumciſione initianda erat.

Seld. L. V. c. XIV. De Proſelytis juſtitiæ ita ſtatuebant, ut cum nonnullarum gentium, ut ſeptem populorum, Proſelytis utriuſque ſexus, vetita eſſe perpetuo Originariis conjugia, cum nonnullarum, ut Ammonitarum & Moabitarum, ſexus maſculi tantum, cum aliarum, ut Ægyptiorum, uſque ad generationes aliquot, aſt reliquarum gentium Proſelytis, permiſſa cum Originariis, non tamen ſine temperamentis aliquot, contenderent aſſerentque.

rentque. Id quod tamen poſt Aſſyriacæ & Babylonicæ captivitatis tempora, in deſuetudinem abiit.

De liberis illud adhuc obſervandum, eos, qui ab Ebræo ex Pagana erant ſuſcepti, plane fuiſſe Paganos, quemadmodum contra Iſraelitidis proles, ſive à Pagano, ſive à ſervo ſuſcepta, generis erat Iſraelitici. *Seld. L. V. c. XV.*

Mamzeris, ut vocant, utriuſque ſexus conjugia Iſraelitica vetita erant. Proſelytorum juſtitiæ tamen, & Libertinorum nuptiis non arcebantur. Atque iſtud quidem de Mamzero manifeſto, ex decreto legis, de dubio, etiam ex inſtituto Majorum erat intelligendum. Manifeſti autem inter ſe invicem rite contrahebant, ſed non cum dubiis, nec hi inter ſe invicem. Dubiis quippe non aliunde, quam è Proſelytis aut Libertinis conjuges petere fas fuit. *Seld. L. V. c. XVI.*

Ex Eunuchis, illis demum nefas erat ducere Iſraelitidem, qui ab hominibus erant caſtrati, qui per naturam tales erant, non item. Proſelytas juſtitiæ autem, & Libertinas, & Nethinæas, & Mamzeras dubias, non autem manifeſtas, utriuſque generis Eunuchi, (t) rite ducebant.

Labes *Mamzero* adſperſa, tum demum elevabatur, ſi prolem ex ancilla ſuſciperent, quæ ritu ſolenni deinceps in Judaiſmum vel Libertinitatem, cooptabatur.

t) *Adeoque ejuſmodi conjugia admiſerunt: ſed perpetuam. vid. B. Scherzerus in Syſtem. Theol. Loc. XXVII. §. 7. aliiſque.*

Seld. lib. V. c. XVIII. Servorum atque ancillarum cum nulla eſſent cognationis jura, hinc omnia illorum matrimonia, que inter ſe contrahebant, & commixtiones licitæ erant, præter concubitum cum maſculo, beſtia, & adulterium.

Seld. L. V c. XVIII. Proſelyti cujuſcunque generis & Libertini, cujuſcunque etiam gentis eſſent, rite intra ſe conjugia contraxêre. Iiſdem tamen interdicta erant conjugia cum exteris, non Proſelytis, ut & ſervis atque ancillis, æque ac Originariis ipſis. Sed & ratione Mamzerorum, Proſelytorum in ſervitutem addictorum, & Ancillarum partiariarum, eodem cum Originariis fruebantur jure.

Cognatio autem Proſelytorum priſtina, antequam Proſelyti fierent, per regenerationem plane evaneſcebat, unde nec matris, nec ſororis uterinæ matrimonium Proſelyto ejuſmodi ſeu Libertino recens facto, lege ſacra interdictum eſſe, exiſtimabant.

Nimirum & pater filius, & frater & ſoror, licet unico temporis momento in Judaiſmum cooptati, cenſebantur tamen ut alieni: quin inter fratres & ſorores, quorum antequam mater Proſelyta facta eſſet, alii, alii poſtea, nati eſſent, vel ſi ſaltem concepti eſſent, antequam facta eſſet Proſelyta, nulla tamen ſanguinis erat relatio. Ceterum illud diſcrimen ex tempore Sanctitatis, ut vocant, ita petitum, locum tantum habuit

in

in liberis qua ſe in vicem reſpiciebant, non qua reſpiciebant parentes.

Quemadmodum itaque ex legis dictamine, nulla cognationis ratione inter ejuſmodi homines exiſtente, non quoque conſanguineorum prohibita erant matrimonia: ita contra ex conſtitutionibus Majorum, non ſane omnes pro lubitu commiſtiones illis licitæ erant; ita tamen ut alia eſſet ratio interdictorum inceſti, quibus ex Noachidarum jure omnes homines obſtringuntur, alia eorum, quæ in lege Moſaica acceſſerunt, alia item concubitus ex matrimonio, alia ſine matrimonio, alia matrimonii ante regenerationem, alia ejus quod poſt inibatur, atque alia demum cognationis paternæ, maternæ alia.

CAPUT V.

Quintum Juris Naturalis caput eſt de furto ac rapina. Quo nomine hic deſignatur contrectatio, ſurreptio, & detentio rei alienæ, uti & damni qualiſcunque citra cædem, alteri illatio, contra quam jura, pro varietate ſeculorum locorumque introducta præſtituunt, ſinuntve. *Seld.L. VI. c. I.*

Palam itaque eſt, præſupponi hic jura dominii, tum rerum, tum perſonarum, quæ aut ab ipſo Numine præſtituta ſunt inſtaura-

taque, aut ab hominibus inventa & conſtituta.

Et Deus (*u*) quidem initio Adamo, (*x*) deinceps & Noacho rerum omnium dominium univerſale indulſit: (*y*) ſimul tamen hominibus permiſſum eſt, ſingulares inſuper acquiſitionum & translationum dominii inter ſe formulas, & ejuſmodi alia, inſuper introducere, id quod cum citra conſenſum & fidem interpoſitam fieri non potuerit, quodnam heic ex hominum diſpoſitione præcepti hujus fundamentum ſit, palam eſt. Conſenſus videlicet prærequiritur, idque tum in pacis rebus, ut contractibus, omnibuſque ſanctionibus civilibus, tum quæ bellum comitantur, ut jure victoriæ, ſervitutis, captivitatis, ceteriſque, ut & Legationum jure.

Aſt vero ut conſenſus fundamentum translationum dominii & obligationum eſſe poſſit, id ex Numinis illo præcepto, de fide ſervanda, pendet. (*z*) Id quod de omnibus modis ac temperamentis, quæ hiſce obligationibus ſubinde adjici ſolent, pariter eſt intelligendum.

In-

u) *vid. Strauchius de Imp. Mar. cap. I. §. 12. Obrechtus in Diſſert. cui titulus: Sacra termini §. 27.*

x) *add. Zieglerus, Oſiander, Boeclerus in Grot. lib. II. c. 2. de J. B. & P.*

y) *Præter Theologos & Ureconſultos, qui ſubinde de Origine Dominii diſputant, vid. Puffendorff. de I. N. & G. lib. IV. c. 4 ſed addatur Strauchius. l. c. & Kulpiſ. in colleg. Grotiano Exercitat. III. ſ. ad Grot. lib. II. c. 2. §. 1.*

z) *Quod contra Connanum Iureconſultum vindicat H. Grotius de I. B. & P. lib. II. c. 11. §. 1.*

Interim ſupremum rerum omnium dominium manet penes Deum, (*a*) ita ut etiam dominium humano conſenſu qualicunque rite acquiſitum, invitis Dominis interdum alio, juſſu ſuo transferat: quin Ebræis, ut hujus gentis Doctores tradunt, permiſerit, alienas ſubinde invadere regiones. Huc & Decimarum (*b*) aliarumque rerum Sacerdotibus Levitis, Pauperibus aſſignatio divina, aliaque legis Moſaicæ capita, ſpectant.

De furto itaque tria initio ſunt obſervanda. Primum, quænam in furtivam cauſam cadant; ſecundum, quam late furti nomen in naturali hoc interdicto ſe extendat; & tertium, quodnam & unde inter Ebræos & Gentiles ſeu Noachidas diſcrimen.

Cadunt in cauſam furtivam tum perſonæ, tum res: & ad illas quod attinet, tum liberi homines, tum ſervi.

Furti nomen & quod clam & quod palam nec inſcio domino fit, denotat. Damnum cuique illatum, ſive ab hominibus ſive à brutis, licet alia voce apud Ebræos denotetur, huc tamen etiam refertur. Nimirum damnum quacunque ratione à perſona illatum hoc interdicto comprehenditur, jureque adeo naturali vetatur. De damno autem à beſtiis illato, ſecus opinantur (*c*) & quod à Numine ea de re ſancitum eſt, ad leges civiles referunt.

a) add. Dn. Vitriarius in Inſt. I. N. & G. lib. 1. c. 1. qu. 19.

b) add. Nicolaus le Maiſtre de bonis Eccleſiaſticis part. II. lib. I. c. 2. Henr. Caniſius de Decimis c. III. Rivetus in Geneſ. Exercit. LXXX. Ioh. Buſæus ad Petri Bleſenſis Epiſt. 82. Seld. L. VI. cap. II.

c) Conſul. Interpretes Iuris

Ro

runt. Unde porro ſi Iſraelitæ brutum Gentili intulerit damnum, neutiquam ad ejus compenſationem teneri Iſraelitam: Gentilem vero teneri, ſi ab ejus bruto acceperit damnum Iſraelita, idque ex jure ſuperinducto.

manì, ad tit ſi quadrupes paup. add. Puffendorff. lib. III. de I. N. & G. c. 1. §. 6.

Diſcrimen vero quod hic inter Ebræos & Gentiles intercedit, ex eo oritur, quod Juri Naturali varia addiderunt ratione dominii, temperamenta. Unde quidem aliquando id fieri permittebatur, quod ex Jure ſimpliciter Naturali ſeu Noachidarum furtum eſſet; furtum quoque Ebræis non erat, quod itidem ex jure ſimpliciter Naturali tale fuiſſet. Huc ſpectat quod aſſerunt, operarium extra operæ tempus, uvas comedentem committere furtum: Ebræum contra ſurripientem id quod minoris eſt minimo nummo, quem Protah vocant, à furti crimine eſſe alienum. Hoc quoque decem iſta Joſuæ & Synedrii ejus decreta ſpectant.

Seld. L. VI. c. III.

Non licebat bona alterius hoc nomine aut invadere, aut ſurripere, aut quocunque modo ad ſe trahere, quod à Religione Judaica (*d*) eſſet alienus. Quin & ſi quis ob apoſtaſiam capitali afficiebatur ſupplicio, bona tamen ejus ad hæredes ſpectabant, niſi univerſitas urbis apoſtaſiæ rea facta fuiſſet.

d) vid. Vaſquius Controv. illuſtr. cap. XXIV. add H. Grotius in Mari Libero, c. 4.

Furtum itaque & Ebræus committebat, ſi Gentilis bona contrectaret, vel dolo malo ad ſe traheret, ſive injuſto pondere & menſura,

menſura, ſive alia ratione hoc fieret. Adeoque in alterius ſive Ebræi ſive Gentilis damnum mentiri, illis nefas habebatur: unde & omnis fraus in contractibus, procul faceſſere debebat. Ceteroquin tamen fallere Gentiles, & mendaciis erga eos uti, non pro crimine reputabant.

Hoc vero de Pacis jure eſt capiendum, namque in bello publica auctoritate indicto, in bona Gentilium quævis ſibi permiſſa, ſtatuebant; (*e*) ſed & alienas quaſcunque terras invadere, adeoque res & perſonas alieni juris in ſuum redigere, Ebræis fas fuiſſe perhibent.

e) vid. quæ infra de Iure Belli traduntur cap. XII. & ſeqq.

Furti nomine etiam contineri volunt, ſi quis vicini agri terminum ſeu metas intra confinii lineam aut angulum ſummoveret. Legem ſacram tamen, quæ hac de re extat, ad terram ſanctam ſignanter in lege memoratam, attinere ajunt. Unde ſi quis ſecus in terra ſancta feciſſet, eum & interdictum generale de furto, & legem hanc ſpecialem de terminis, violaſſe.

Seld. L. VI c. IV.

Inter modos acquirendi rerum dominia, referebant occupationem. (*f*) Occupari autem res omnes poſſunt, quæ ſunt nullius: quod ſi res ejuſmodi cuſtodia ſerventur, unde intelligi poſſit, eas eſſe alterius domini, non poterant occupatione acquiri, ſicuti nec res deperditæ aut derelictæ, quæ in cu-

f) de modis acquirendi in genere & in ſpecie de occupatione Vid. Grotius lib. II. de I. B. & P. c. 3.

ſtodiæ

ſtodiæ aliquem locum ſtabilem ac occluſum devenerant. Illæ quippe ejus, cujus erat locus, factæ cenſebantur. Fundus (*g*) tum demum occupatus credebatur, ſi dominus occupans eum opere quodam coluiſſet.

add. Puffendorff. lib. IV. c. 6. per integ.
g) add. Puffendorff. l. c. §. 8. & 9.

Rerum deperditarum ſeu caſu amiſſarum (*h*) eadem erat conditio, quæ nondum occupatarum, quin ſi Ebræus rem gentilem repererat, dominuſque prior illi innoteſceret, eam reſtituere non tenebatur, deſiiſſe enim per amiſſionem dominium prioris, credebant: aiſt ſi res deperdita fuiſſet Ebræi, eam ex lege civili, reſtituere, Ebræi obligati erant, niſi dominus rem deperditam palam pro derelicta haberet. Excipiunt itidem Prævaricatores ſeu Minim. namque hiſce ut res reſtituerent, non fuiſſe obligatos Ebræos.

h) vid. Grot. l. c. §. 19. Puffendorff. l. c. §. 12.

Sed occupari quoque poterant bona Proſelyti juſtitiæ, ſine hæredibus obeuntis, itemque ager à Gentili emptus, priusquam Syngrapha contractus firmaretur. Reliquiæ vero frugum in agris, egenorum occupationi expoſitæ erant. Omnem vero occupationem niti conſenſu primorum diviſorum, (*i*) de admittendo occupante, quoties res aut nondum fuerint poſſeſſæ, aut nullius in bonis eſſe cœperint, exiſtimabant.

i) conf. Puffend. lib. IV. de J. N. & G. c. 4. §. 4. Seld. L. VI. c. V.

Ad contractuum & alienationum (*k*) formulas ſingulares hoc pertinet, quod olim nullus

k) vid. quæ hic Grotius.

lus contractus, niſi calceo tradito, ratus eſſet. Seculis autem ſequentibus, *Prædia* emtoris ita demum fiebant, ſi aut nummis datis, aut ſyngraphæ teſtimonio, aut corporali poſſeſſioni, ea adquiſiviſſet.

lib. II. c. 12. & Puffend. de off. lib V. de J. N. & G. c 2. & ſeqq. aliique de Contractibus præcipiunt.

Res mobiles alienabantur fere aut venditione, aut permutatione, aut donatione. Conſtituto, etiam ſoluto pretio, in emptoris dominium res non tranſibat, niſi *prehenſione*, *tractu* aut *ductu* & *traditione*. Sed & à permutatione, nec non donatione, priusquam poſſeſſio corporalis accederet, æque ac à priori contractu, poterat recedi: idque ex Majorum conſtitutionibus.

Si quis Judæus Judæo bona mobilia utriusque bona fide vendiderat, pretio, vero rei valore ſexta parte, majori ſeu tanto minori (*l*) pars illa ſexta, ei, cui inde damnum ſit illatum, erat refundenda; ſed & contractum reſcindere emptori, nondum finita negotiatione, venditori ſemper, fas erat: quæ omnia ſecus ſe habebant, ſi ſexta parte minus diſcrimen eſſet. Et ita quoque in permutatione rerum fungibilium, exceptis inſtrumentis, vaſis, pecoribus, ſeſe res habebat.

l) *Grot. l.c. §. 8. ſeqq. Puffend. l.c.cap. 3. per int.*

Proſelytorum, ut fere nunquam non, ita & hic deterior erat conditio; nec enim Ebræus damnum illi hac ratione illatum, reſtituere debebat. Sed nec moribundus Proſelytus juſtitiæ poterat per teſtamentum bona

ſua

ſua diſtribuere aut dare proli, natæ aut conceptæ, antequam Proſelytus fieret: idque ex moribus ſuperinductis.

Seld. L. VI. c. VI.

Non prætermittendum, Egenorum in gente Ebræa jus fuiſſe ſingulare. Hujus ſeptem erant capita, Angulus, Spicilegium, Racematio, Acini decidui, quod per oblivionem relinquitur, Decima pauperis, Eleemoſyna.

Et ad Eleemoſynas, (*m*) quod attinet, non tantum ſimpliciter neceſſaria, ſed & ea inſuper, quæ ad priſtinæ unde deciderant vitæ fortiſque ſplendorem ſpectarent, (*n*) & id genus alia, erant ſubminiſtranda.

Publica auctoritate, quæ colligebantur eleemoſynæ, eæ ſententia forenſi etiam exigi poterant: (*o*) pauperum nomine autem qui venerint, accurate definiunt: ſane inter alia hoc addiderunt, ut pauperis jure is demum frueretur, qui artificio honeſto ſedulo incumbendo, non tamen quæ vitæ ſuſtentandæ neceſſaria erant, ſibi comparare poterat.

Ceterum quinque priorum capitum ea erat conditio ut quæ ſic pauperibus erant præſtanda, etiam invitis Dominis potuerint auferri. Id quod tamen non fas erat, ſi partem ſaltem

m) *Haſce eſſe Iuris Naturalis agnoſcunt Villalobos I. P. Tract.* XXII. *Dif.* 1. 2. *Sanchez. Conſi. P. I. L. I. c. V. Dub. V. Trullench. Expoſit. Decal. lib. I. c. 5. Dub.* 8.

n) *à qua ſententia nimium quantum, diſcedunt, recentiores, ut vocantur Moraliſtæ, Durandus, Paludanus, Cajetanus, Vaſquius. vid. Ludovicus Montaltius in Litteris Provincialibus Epiſt.* 12. *cumprimis p.* 347. *o*) *conf. Zieglerus ad Grot. de I. B. & P. lib II. c.* 20. §. 20. *p.* 450.

ſaltem *donorum* ejuſmodi, auferrent, vel ſi ea negligerent plane, aut juſto non peterent tempore.

Eodem cum Ebræis hic fruebantur jure Proſelyti juſtitiæ. Proſelyti domicilii eleemoſynarum ſaltem fiebant participes: non tamen arcebantur, uti nec ceteri Gentiles, ſi pauperum qui ei Judæis, turbæ ſe commiſcerent, idque ex jure ſuperinducto. Ebræum tamen à Gentili petere eleemoſynam, nefas erat: aut oblatam palam, niſi urgente extrema neceſſitate, accipere. Eouſque tamen jus & favorem neceſſitatis, ut invito Domino aliquid ſurripi poſſet, (*p*) ſe extendere, abnuebant.

Nunc quemadmodum perſonarum dominium, Jure Ebræorum acquiratur, eſt diſpiciendum. Triplici ratione oriebatur ſervitus: aut, ſi quis ſe alteri in ſervitutem mancipabat, aut ex fori, aut denique ex Patris addictione.

Seipſum poterat quis vendere urgente extrema neceſſitate. (*q*) Ex fori ſententia, ſi quis, furti reus, ſolvendo non erat, actori in ſervitutem addicebatur, non fœmina, quæ, ne ſe ipſam in ſervitutem venderet, aut ſervos emeret, in monitis erat. Addicebatur præterea Ebræo, non Proſelyto cujuſcunque generis, multo minus Gentili. Si quis ſeipſum Gentili vendidiſſet, quod tamen nefas

p) *add. Laymannus lib. III. tract. 3. p. 1. cap. 1. Leſſius lib. II. c. 12. n. 12. Antonius Eſcobar. tr. III. Ex. IX. n. 20. Grot. lib. II. c. 2. §. 6. & Zieglerus ad h. l. itemque Kulpiſius in Colleg. Grot. Ex. 3. §. 5. aliique.*

q) *conf. Zieglerus ad Grot. lib. II. cap. 5. §. 27. pag. 290.*

habebatur, Gentilis quidem acquirebat dominium, erat tamen bis redimendus: liberi autem ejus & poſteri non fiebant ſervi.

Servus ex fori ſententia Ebræo addictus, mitius ceteris habebatur, uxorique ejus, & liberis ex ea ſuſceptis, victum, veſtitum, & domicilium, præſtabat Dominus, cui tamen neque hi, neque illa, ſerviebant. Servitus talis ſexennio perimebatur, ceteroquin Jubilæum vel ultroneæ manumiſſionis ſyngrapha finiebat ſervitutem. (r)Quod ad mortem Domini attinet, ſi is Gentilis eſſet, etiam plane ſervitutem tollebat, ſi Ebræus tum demum, niſi filium, qui ſuccederet, relinqueret.

r) add. Puffendorff. lib. VI. de I. N.&G. c.3.§.11.

Addicto ex ſententia fori, poterat Dominus ancillam thoro conjungere, ut ita ſervos ex ea ſuſciperet: ſed tum demum, ſi præcepto de multiplicando humano genere, feciſſet ſatis: non tamen poterat Dominus à tali ſervo uxorem legitimam ſejungere, aut binis ſervis unam jungere ancillam. Hæc vero de ſervo, qui ſeipſum vendiderat, non intelligunt, ad quem nec legem de aure perforanda pertinere volunt: ut cetera horum ſervorum diſcrimina taceam.

Ex Patris addictione in ſervitutem temporariam tradebatur filia, ſeu ea, quæ adhuc minor, ex conſuetudine gentis, erat. Idque urgente extrema paupertate, (s) ſed ne tum

s) conf. Grotius, lib. II.

tum quidem niſi ſpes eſſet, aut emptorem aut filium ejus, eam ducturum in matrimonium, licebat. Si ſponſalia detrectaret emptor, minor ejuſmodi pro ancilla per ſexennium habebatur, niſi vel ex redemtione, vel alia de cauſa, ſervitus exſpiraret. Cum libertate & munera illi, ex lege ſacra, danda erant: prorogari autem ſervitus in ancillis, aure perforata, non poterat.

de J. B. & P. c. 5. §. 5. & Zieglerus ad h. l. p. 170.

Servorum Cananæorum aliorumve Gentilium dominium in pace acquirebatur, venditione, permutatione, ſyngrapha, eodem fere modo ac prædiorum. (*) Ut vero alienatio iſta rata eſſet, debebat ſervus opus ſervile præſtare, nimirum ſolvere, aut induere debebat Domino calceamenta. Et ex hiſce, non Ebræis, opera mere ſervilia erant exigenda.

Seld. L. VI. c. VIII.

*) *conf. Ziegler. ad Grot. lib. II. c. 17. §. 13. p. 405.*

Hi ſervi duplicis erant generis: alii circumciſi & baptiſati, alii tantum Proſelyti domicilii. Priores manumittebantur, pretio Domino dato, aut Syngrapha ultro ei data à Domino, aut ſi membrum aliquod præcipuum, à Domino eſſet mutilatum. Poſterioris generis ex prioribus duabus aliiſque quibuſdam, neutiquam ex tertia cauſa, manumittebantur.

Servus gentilis, ab Ebræo Gentili venditus, debebat redimi: nec fas erat ulla ratione ſervum in terras alienas transferre, hinc ne quidem licuit domino, ſervum invitum

in alienas terras comitem ſibi adhibere,

Ancilla libidini ſe palam proſtituens, niſi caſtigaret eam ſatis Dominus, erat manumittenda.

Proles & poſteri hujuſmodi ſervorum & ancillarum etiam ſervi erant. Et licet ancillæ proles matris ſequeretur conditionem (*t*) ſervi nihilominus libera erat, niſi ex ancilla ſuſcepta fuiſſet. Ex Iſraelitide ſuſceptus filius, æque ac ex Gentili libera, filius liber erat.

Quod vero nonnulli dicunt, apud Gentiles prolem ſequi conditionem maris, id de iis Gentilibus, qui matrimonio rite conjungi poſſunt, non de ſervis peritiores intelligunt.

Etſi fœminarum monitum erat, ne emerent ſervos, ſi tamen hoc facerent, dominium ſibi acquirebant. Nec ſervos facile manumittendos, præterquam in caſibus alibi memoratis, docebant. Nonnulli tamen pro lubitu Dominum hoc facere potuiſſe, contendunt. Sed & ſævire in ejuſmodi ſervos quacunque ratione fas erat. Servi autem minorum natu, ut cetera bona, erant in fori tutela. Regulariter etiam ſervus nihil poſſidebat, ſed quæ habebant erant Domini, niſi ex Domini permiſſione. (*u*)

t) *vid. Grotius lib. II. cap. 5. §. 29 it. Zieglerus atque Boeclerus ad h. l. add. Puffendorff. lib. VI. c. 3. §. 9.*

u) *Sed toti huic argumento lucem affundent qui de Servis ex inſtituto ſcripſerunt, quorum aliquot Tabor edidit, quibus addi poteſt Laurentius Pignorius.*

De

De uſuris (*x*) ita ſentiunt, ut non tantum mutuum fœnori dare, Ebræus Ebræo, ſine crimine non potuerit, ſed ne accipere quidem: ſed & qui ulla ratione ad ejusmodi actum adhibebantur, ut ſcribæ, teſtes, legem violaverant.

Bina autem fœnoris genera faciunt. Alterum eſt *uſura determinata*, alterum, quod vocatur, *pulvis uſuræ*, i. e. *fœnus ſimulatum* ſeu *quaſi fœnus*. Et prius quidem genus diſerte lege ſacra prohibitum cenſent: quam ſi quis violaverat, ad *reſtitutionem* tenebatur, ex ſententia forenſi: niſi uſura nullius plane pretii, vel fœnerator jam mortuus eſſet. Hæredes quippe, vaſa, veſtes, & alia, quæ reſtabant, non autem pecuniam aut res fungibiles, debebant reſtituere.

Fœnoris nomine etiam veniebant munuſcula mutuo danti oblata, niſi quod munuſcula, quæ *Sapientes* ſibi invicem mittebant, hinc eximerentur. Non enim præſumitur eos interdictum violare.

Quaſi fœnus autem ex ſcitis Scribarum vititum erat, ſive eſſet uſura antecedens, vel antevertens, ſive ſubſequens. Hoc nomine videlicet, commodum nullum aut beneficium, ne quidem humanitatis officia, ceteroquin uſurpari ſolita, licebat creditori exhibere. Huc referebant omnes illos actus, (*y*) qui in fraudem legis à fœneratoribus ſolent committi.

Seld. L. VI. c. IX.

x) vid. hic præ ceteris Pufendorff. lib V. c. 7. §. 8. add. Grotius lib. II. c. 12. §. 20. & Oſiander ad h. l. item Balduinus Caſ. Conſcient. lib. IV. c. 3. Meiſnerus in Philoſ. Sobria Sect. I. cap. 6. q. 1. Dominicus à Soto lib. VI. de I. & I. qu. 1. Leſſius de Virt. Card. c. XX. d. 4. aliique.

y) Talis etiam eſt

Pulvis uſuræ, ut vocant, non debebat reſtitui, adeoque nec repeti poterat à debitore: contractus interea erat illicitus, ex decretis Majorum, & reus criminis, plagis aliterve puniebatur.

Excipiebantur tamen bona Orphanorum, uti & quæ pauperum ſuſtentationi, aut Synagogarum uſui, aut diſciplinæ legis addiſcendæ, ſeponebantur. Hæc enim mutuo dari, uſùraſque pro iis accipere, fas erat.

Ut vero Ebræos & Proſelytos juſtitiæ, uſuris vexare nefas, ita contra à Gentilibus uſuram exigere non tantum permiſſum, ſed & præceptum eſſe lege ſacra, nonnulli ſtatuunt, (z) à quibus tamen diſſentiunt alii.

Ex jure tamen ſuperinducto, non licebat Judæo mutuum quid dare Gentili, fœnori proprie dicto, niſi id fieret, ut ſaluti ſuæ, inter Gentiles degens, conſuleret. Idque ad evitandam nimiam cum Gentilibus familiaritatem. Excipiunt tamen *uſuram pulveris*. Mutuum tamen accipere quidem à Gentibus licitum erat: Sapienti etiam ſive Juriſconſulto, dare. Judæi Apoſtatæ eandem nonnulli volunt eſſe rationem, id quod tamen negant alii.

Si accepiſſet à Gentili pecunias fœnori Judæus, & novatione contractus tam fœnus quam ſortem in corpus mutuum unicum conjeciſſet, id quod fieri debebat, & poſtea Gentilis

contractus Mohatra & Baratra Moraliſtarum, Eſcobarii, Sanctii, Leſſi, Suarii, Hurtadi, aliorumque. vid. Ludovicus Montaltius in Litteris Provincialibus Ep. VIII. p. 207. 208. Seld. L. VI. c. X.

z) add. Mullerus in Iudaiſmo part. II. cap. 6. Hoornbekius de Converſ. Iud lib. 7. c. 7.

Gentilis fieret Proſelytus juſtitiæ, actio illi competebat tam pro fœnore, quam pro ſorte, ſic conjunctis. Si contractus illa novatio poſt Judaiſmi ſuſceptionem facta fuiſſet, actione pro ſorte, non pro fœnore, uti poterat.

Qui aleâ, talis, & id genus aliis, lucri quid ſibi feciſſet, furti reus erant, (z) ex jure à Majoribus ſuperinducto.

Seld. L. VI. c. XI.

z) add. Puffend. lib. V. c. 9. §. 5.

Ebræis ergo tantum, non item Gentilibus ludicra ejuſmodi certamina erant interdicta (a). Si Judæus cum Gentili certans pignus lucrifaceret, non quidem furti reus erat, violaverat tamen interdictum de *non incumbendo rebus inanibus.*

a) add. Traitè des jeux & des Divertiſſements par M. Iean Baptiſte Thiers.

Qui columbas, vel alias beſtias volucres, ſic inſtituunt; ut comitatiores domum redeant, furti rei, ex decreto Majorum, fiunt: ſine enim hoc decreto, non fuiſſet crimen, ſed titulo occupationis columbas alias potuiſſent ſibi vendicare. Huc ſpectat, quod retia laqueosve, aliis columbis capiendis tendere, vetant, & cetera, quæ de columbis & columbariis præcipiunt.

Seld. L. VI. c. XII.

Acquirebatur autem dominium rerum & perſonarum etiam jure belli. Bellum duplex erat, aliud, quod vocabatur *Terræ Iſraelis*, ex præcepto Numinis certis gentibus: aliud bellum ultroneum ex decreto Synedrii cuilibet genti, inferendum. Utriuſque generis bella

aut ad ulciſcendum injurias illatas, aut ad firmandum augendumque imperium, ſuſcipiebantur.

De illius belli, quod certis populis ex præcepto Numinis inferebatur, juſtitia, non eſt quod dubitemus. Ad belli ultronei autem juſtitiam ſufficere arbitrabantur, (b) ſi per illud fines imperii dilatarentur, in quo alias Orientis gentes ſecum conſentientes habuerunt.

Interim bellum hoſtibus, i. e. quibus arma inferre decreverant, indicere fas erat. Indicebant autem, cum deditionem ac fœdus ſolum ab hoſtibus depoſcebant. Moabitis autem & Ammonitis, ex lege ſacra, ut putant, non erat offerenda pax, petentibus tamen non deneganda.

An autem bellum, quod ex præcepto Numinis certis populis inferebatur, denunciandum fuerit, nondum inter ſe conveniunt. Sunt qui ajunt, ſunt qui abnuunt.

Fœderis autem, ad quod invitabantur hoſtes, tria erant capita (I.) ut ſeptem præceptorum, quibus obſtricti ſunt Noachidæ, profeſſione ſe obligarent (II.) ut ad tributum præſtandum ſe obſtringerent (III.) ut ſervilem in ſe ſuſciperent erga Imperium Iſraeliticum cultum.

Servilis cultus eo præcipue abſolvebatur, ut ſe plane dederent, & ſub Populi Iſraeliticí

b) Male. vid. Grotius de I. B. & P. lib. II. c. 1. & 22. add. Puffendorff. lib. VIII. de I. N. & G. cap. 6. §. 5. it. Franc. Victoria Relect. V. & Kulpiſius in Colleg. Grotiano Exercitat. X. §. 2.

Seld. L. VI. c. XIII.

Seld. L. VI. c. XIV.

c) vid. Grotius de I. B & P lib. III. cap. 3. Zouchæus Iur. Fecial. p. II. §. 10. n. 1. Alberic. Gentilis de I.

tici ditione ſe degere agnoſcerent. Tributi autem nomine non ſolum pecuniarum ſummæ quotannis pendendæ, ſed obligatio tum ad pecunias, tum ad operas, in publicum commodum, Principis juſſu, præſtandas continebatur. Ceteroquin nec Iſraelitas ab omni tributo plane immunes fuiſſe, conſtat. *B. & P. lib. II. cap. 1. Textor in Synopſi I. Gent. c. XVII. aliique.*

Si fœdus & deditionem renueret hoſtis, & ſpes victoriæ affulgeret, inferebatur bellum. In cujus diſciplina cumprimis obſervandum, quod arbores fructiferas ſuccidere aliterve diſperdere nefas fuerit, (*d*) itemque quod in urbium obſidione hoſtibus, locus fugæ fuerit concedendus. *Seld. L. VI. c. XV.*

d) add. Grotius lib. III. de I. B. & P. c. 12. § 2. Textor in Synopſi Iuris Gent. c. XVIII. Zouchæus Iur. Fec. p. II. Sect. 10. Kulpiſ. in Colleg. Grot. Exercit. 12. §. 3. Seld. L. VI. c. XVI.

Arborem contra, quæ omnino erat ſterilis, aut fructum nocivum vel inutilem ferebat, aut culturæ non penſabat labores, vel arboribus vicinis agrove erat detrimento, vel cujus materies pretio eximio venundari poterat, in quoscunque uſus bellicos poterat exſcindi, vel radicitus evelli.

Parta victoria, populi iſti ſeptem, quibus ex præcepto Numinis bellum inferebatur, penitus fuêre delendi. Fueritne hoc permiſſum ſaltem, an præceptum, non conſentiunt. Amalekitis, ex peculiari lege, nulla quoque ratione erat parcendum.

Quod ad ceteras gentes attinet, mulieribus & parvulis erat parcendum. (*e*) Majoribus natu voluerintne parcere, nec ne, penes illos

e) vid. Grotius lib. III.

 ſtabat.

ſtabat. Perſonæ, quibus parcitum, in ſervitutem redigebantur, (*f*) erantque pars prædæ.

Præda ita dividebatur (*g*) ut theſauri Regum devictorum Regi cederent: reliqua præda bipartito rurſus dividebatur, alteram partem Rege itidem ſibi eligente, alteri æquali partitione inter ſingulos milites diſtribuenda, ne illis quidem excluſis, qui impedimenta & ſarcinas curaverant.

Agri, urbes, & regiones ita dividebantur, ut decimam tertiam partem Rex ſibi vendicaret. Si tamen bellum ultroneum à Rege tantum, ſine decreto Synedrii M. ſuſceptum, urbes provinciæque omnes Regi cedebant. In bello vero ultroneo, ex decreto Syn. M. ſuſcepto, ſed à Rege geſto, terras eodem omnino titulo, eademque ratione, poſſideri Maimonides ait, qua ipſa terra promiſſa, quam ſubjugavit, atque Iſraelitis diſtribuit Joſua.

De aliarum Gentium jure bellico ita ſentiebant, ut illarum commilitio ſe non ſubtraherent: ad tributorum etiam ex jure victoriæ, deditionis, fœderis, præſtationem, ſe obligatos eſſe, profeſſi ſunt: licet nunquam defuerint, qui ſecus ſentirent.

De ſervitute perſonali autem, quam ex jure belli, capti quandoque ſubire tenentur, ita ſentiebant, apud Gentes non fuiſſe talem ſervitutem, quæ perſonæ inhæreret, ſed tantum

c. 4. §. 9. 10. add. Alber. Gentilis lib. II. c. 12. Textor. l. c. cap. 18. Kulpiſius Exercit. XI. §. 6. f) add. Grotius lib. III. c. 7. it. §. 1. Kulpiſius ad h. l. Exercit. ſcil. XIII. g) vid. Grotius lib. III. c. 6. Hugo de Roy de eo quod juſtum eſt, lib. I. tit. 6. Textor. in Synopſi Iuris Gent. c. XVIII. Kulpiſ. ad Grot. loc. cit. Exercit. 12. Seld. L. VI. c. XVII. ſeq. Seld. L. VI. c. XIX.

Digitized by Google

tum apud Judæos. Si itaque Gentilis acquirebat ſervum, ſive Gentilem ſive Ebræum, non in perſonam ſervi, ſed in operam & miniſteria ejus, jus ſibi acquirebat: adeoque & ſine libello manumiſſionis, actu quodam, vel alia ratione, libertatem rite adipiſcebatur. Apud Ebræos contra ſervitus tum in bello captis, tum ſervis à Gentilibus emptis mere erat perſonalis, h.e. perſonæ ipſi, ut character libertatis omnimodæ amiſſæ, naturalis, inhærens. Paucis: apud Gentiles extrinſecam, apud Ebræos vero ex prærogativa Gentis, intrinſecam ſervitutem fuiſſe, autumabant. Adeoque & totam Gentem Ebræam, aliam, quam extrinſecam ſervitutem, unquam ſubiiſſe, aut ſubire potuiſſe, negant.

De captivis ita ſtatuebant, eos pretio majori quam valerent (*b*) non eſſe redimendos, ne hoſtes frequentius capturæ aſſueſcerent, nec in fugam pelliciendos, ne alicujus fuga irritati cuſtodes, in ceteros nimium ſævirent. Ceteroquin redemptio captivorum inter officia charitatis & munificentiæ, primum tenebat locum. Ordinem tamen certum in redimendis captivis obſervabant. Si omnes redimi nequeant, fœminam potius, quam Virum, Magiſtrum potius, quam Patrem, Matrem potius, quam utrumque, & ſic in ceteris, eſſe redimendos docent.

b) de Æſtimatione hujus pretii vid. Grotius lib. III. c. 7. §. 9. Alber. Gentilis lib. II. c. 15. Textor. c. 18. Stammius de Servitute lib. I. c. 3. aliique.

CA-

CAPUT VI.

Seld. L. VII. c. I. i) add. Joh. Spencerus in Diſſert. peculiari ad Actor. xv. 20. quæ annexa eſt lib. II. de Legibus Hebræor. Rit. p. 435. ſeqq.

Sextum caput Juris Noachidici illuſtrius de membro animalis viventis, eſuque ſanguinis, præcipit. (*i*) Et quidem ad ſanguinis eſum quod attinet, pecorum, ferarum, & volucrum, mundorum æque ac immundorum ſanguinem edere, Ebræis non licebat. Si quis ſanguinem ejusmodi comederet aut deglutiret, dum effundebatur aut fuſius exiliebat, eum exciſionis pœna manebat. Piſcium vero mundorum, locuſtarum, & id genus aliorum ſanguinem, Sapientes, jure ſuperinducto prohibuerunt. Carnis morticinæ, cum carne, unde ſanguis nondum erat emiſſus, eadem erat ratio.

De Gentilibus autem diſſentiebant. Nonnulli interdicto Moſaico vetitum tantummodo illis fuiſſe membrum ſive carnem ab animali vivente diſcerptam exſectamve, contendebant. Alii vero & ſanguinis, qualis videlicet Iſraelitis ex lege ſacra illicitus erat, eſum cunctis hominibus interdictum, aſſerebant. Prior ſententia tamen meliori fundamento niti videtur. Originem vero hujus interdicti ab Adamo repetunt, ſicuti & ante diluvium omnium carnium eſum illicitum fuiſſe putant. Addunt & caſus, in quibus Ebræos ab hoc interdicto exemptos putant.

Seld. L. VII. c. II.

Multa quoque ſunt variaque Juris Noachidici

chidici capita ſecundaria, prius paucis attingenda, quam ultimum ex illuſtrioribus, de judiciis, ſubjungatur. Inter ea præcipuum eſt de honorandis Parentibus. (*k*) Ebræis illud non tantum ex communi jure, ſed civili etiam lege præcipue obſervandum fuiſſe, docent. Debebant autem liberi parentibus exhibere non tantum honorem, ſed & timorem ſeu reverentiam. Ad honorem inter alia & hoc ſpectabat, quod filii eſſet, Parentes inopes alere, poterantque ad hoc cogi.

k) vid. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 5. §. 1. ſeqq. it. Puffendorff. lib. VI. c. 2.

Nihiloſecius vim hujus legis mirum in modum imminuerunt, partim quod Magiſtrum ſeu Præceptorem, à quo legem ejusque δευτέρωσιν quis didiciſſet, præferre parentibus ex illorum ſententia, debebat, partim quod docebant, votis quibusdam omnes liberorum opes ad uſus ſacros ita transferri poſſe, ut in parentes, quantumvis pauperes, nullum inde redundaret emolumentum, (*l*) id quod jure ipſe Servator redarguit.

l) add. B. Stolbergii Diſſertatio peculiaris de Korbam.

Obſcurioribus Noachidarum legibus, & aliæ ſunt annumerandæ, ut illa de Heterogeneorum uſu. (*m*) Ebræis quadruplex Heterogeneorum commixtio erat vetita: lanæ, & lini in veſtibus, ſeminum diverſi generis in eadem agri parte, animalium generis diverſi ad coitum, & demum arborum generis diverſi inſitio. Priores binas Noachidis licitas eſſe, poſteriores interdictas, nonnulli aſſe-

Seld. L. VII. c. III.

m) conf. Spencerus de Legibus Hebræorum Ritual. I. II c. 17. 18. ſeqq.

aſſerebant. Videtur tamen alicubi innuere Maimonides ad Proſelytos domicilii, non item ad ceteros Gentiles hoc interdictum ſpectare.

Sunt & qui legem de uxore fratris ſine prole defuncti (*n*) ducenda huc trahunt: quemadmodum & illud, de hominibus æque ac animalibus cujuscunque generis non caſtrandis. De Magia vero, quam alii addunt, utpote ad idololatriam pertinente, ſupra dictum. Tandem quæ Ula in Gemara Babylonica ad Tit. Cholin, memorat, plane ad Noachidarum præcepta non pertinent.

n) add. Buxtorf. de Sponſ. & Divort. §. 21.

CAPUT VII.

Seld. L. VII. c. IV. & V.

Sequitur ultimum Juris Noachidici caput de Judiciis: humanis ſcilicet, quæ & inſtitui vi legis hujus in rebus publicis ad juſtitiæ cuſtodiam debebant, quorum etiam decretis & ſanctionibus ſtare debebant ſubjecti.

Quemadmodum vero Juris, ut putabant, Naturalis erat, judicem inſtituere, (*o*) ita formulæ, & tempora agendi, & id genus alia, ad indolem cujusque populi poterant attemperari.

Judicia non poterant eſſe ſine facultate puniendi. Et delicta quidem punienda eſſe, rurſus

o) vid. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 20. §. 8. n. 4. add. Puffendorff. lib. VIII. cap. 3. §. 7. Ziegler. de J. Majeſt. lib. I. c. 8. §. 11.

ſus Juris Naturalis eſt. (*p*) Nihiloſecius tamen pœnas aut graviores, aut leviores, pro perſonarum, temporis, loci, & id genus aliorum, quæ obſervari ſolent, ratione, infligi poſſe, non abnuebant. (*q*) Saltem quædam delicta, quæ ab Ebræis, ut deinceps dicetur, gladio regulariter erant punienda, excipiunt. Diſpiciendum hic imprimis de judiciis, quatenus in Proſelytorum domicilii regimine locum habebant. Verſabantur autem judicia hæc vel circa jura ſimpliciter naturalia vel circa gentium ſeu intervenientia.

Quod ad priora attinet, Ebræis quidem, & eis, qui in eorum ritum tranſierant, tribunalia fuere ordinaria Triumvirorum, & XXIII. Virorum, per urbes, oppida, pagos, ut & Magnum illud Synedrium LXXI. Virorum, (*r*) in quibus ſecundum Leges Moſaicas, & decreta Majorum, tum Ebræis, tum Proſelytis juſtitiæ, & libertinis jus dicebatur, non ſine præmonitione, & binis minimum teſtibus: pœnarum item genera, præter verbera, quatuor, (*s*) Combuſtio, Lapidatio, Strangulatio, & gladii.

Pro-

p) Grotius lib. II. c. 20. §. 1. Anton. Matth. Tit. quibus modis crimen extingu. c. V. n. 3. Ziegler. de J. Majeſt. lib. c. c. 8. n. 10. 11. Seld. L. VII. c. VI.

q) Grotius & Pufendorff. ll. citt. ubi ex inſtituto hæc de re agunt.

r) vid. Seldeni liber peculiaris de Synedriis add. Vorſtius de Synedriis, Caninius ad L. N. T. p. 62. Schickardus de J. R. p. 9. cum notis doctiſſimis Carpzovii, aliique. *s)* *Crucis ſupplicium addit. Galatinus de A. C. V. lib. VI. c. 8. Baronius ad A. C. 34. Gretſerus lib. I. de Cruce c. 19. Lipſius lib. 1. de Cruce c. 11. ſed perperam, ſecundum Scalig. animadv. in Euſeb. p. 109. Mornæus de V. C. R. c. 30. Caſaub. Exerc. XVI. Calixtus Conc. Eu. lib. VI. cap. 11. Kippingius Ant. Rom. lib. II. c. 8.*

Proſelytis domicilii autem erant peculiaria jura forenſia, & tribunalia ſingularia. Judices autem, tum ex Ebræis tum Proſelytis domicilii, illisque, qui fœdere recepti erant, præficiebantur ab iis, qui tribunalibus Iſraeliticis cum imperio præerant. Sed fœdere receptis integrum quandoque erat, judices ſibi ipſis præficere.

Peccabant contra hoc præceptum & illi, qui flagitia perpetrata reticebant aut celabant. Non poterat rite in judicem præfici fœmina. Cauſas pecuniarias ex Jure Ebræorum civili tres, capitales ad minimum XXIII. Judices cognoſcebant, hic vero ex ſententia Præficientium aliquando ſufficiebat unicus. Quod & de Teſtibus dicendum: inter quos tamen fœminæ non erat locus. (*t*)

t) *de Teſtibus vid. & Ligtfoot in Hor. E. T. in Evang. p.* 484 *Hottinger. in Jur. Ebræor. p.* 106.

Ratione pœnarum hoc intercedebat diſcrimen: omnia Noachidarum crimina, quibus Jus Noachidicum violabatur, gladio puniebantur: ſed Ebræis & alia ſupplicia, ut dictum capitalia erant. Præterea non omnia Ebræorum delicta, quibus Jus Naturæ violabatur, erant capitalia, ſed quædam reſtitutione damni, dupli, quadrupli, puniebantur.

Quod ſi aliquod juris intervenientis caput violaſſet Proſelytus domicilii, pro lubitu eorum, qui rebus præerant, ſive in tribunal Proſelytorum domicilii regimini ſeorſim poſitum

Seld. L: VII. c. V.I.

ſitum, ſive in Iſraëliticum aliquod ordinarium evocandus, ibique vel abſolvendus, vel damnandus erat, pœna Iſraelitica ſeu civili inflicta, ſic tamen ut judex unicus, unicus teſtis, ſufficeret, nec præmonitio accederet.

Inter alia exempla, illuſtre illud eſt de adulterio. Nimirum cum fœmina deſponſata quidem, antequam cum ea maritus coiverat, non ex Jure Naturali, ſed Civili Ebræorum committebatur adulterium. Si itaque Proſelytus domicilii adulterium ejusmodi in ſponſa commiſiſſet, ex jure ſimpliciter ſuo, in jus vocari nequibat, interim juxta tenorem Legum Civilium, puniebatur non gladio, (qua pœna ceteroquin omnia delicta, quibus Jus Naturæ violatur, puniuntur) ſed ſi reus ante tamen deductionem,quam coitum mariti, lapidatione, ſi poſt deductionem, & ante coitum, ſtrangulatione. Hæc enim pœna ex jure Iſraelitarum Civili, ipſis quoque Iſraelitis erat infligenda.

De Proſelytis autem domicilii reis cujusdam criminis, & poſtmodum in ritus Judaicos tranſeuntibus, ita ſtatuunt, ut ob cædem Iſraelitæ, & adulterium cum Iſraelitide, non autem ob blaſphemiam vel idololatriam, morte fuerit afficiendus.

Memoranda hic etiam ſunt judica quædam extraordinaria: quorum alia erant, ubi ex Gen- *Seld. L. VII. c. VIII.*

Gentilium litigantium compromiſſo Ebræus arbiter ſeu judex fieret: alia de aliarum cum Ebræis gentium litibus, ſub judice cui in utroſque poteſtas, agitatis.

Ubi ex compromiſſo Ebræus arbiter (*u*) fiebat, tam actore, quam reo Gentilibus, ex jure Noachidarum controverſia erat dirimenda. Et ſi pars altera eſſet Ebræus, ita ab arbitro ferenda ſententia, ut ſecundum illud jus ſive Iſraeliticum, ſive Noachidicum, quod in cauſa Ebræi utilius eſſet, pronuntiaret.

Lites vero aliarum gentium cum Ebræis, à judice, cui in utroſque poteſtas, aliquando ita diremptas, ut ſecundum leges & Hiſtoriam ſacram, pronuntiaret, hiſtoriola ſive fabula de Judæis cum Cananæis, Iſmaelitis, & Ægyptiis coram Alexandro M. litigantibus, comprobat.

Licet Lex illa Noachidarum, de judicio divino non ſit capienda, non abs re tamen erit, de eo aliquid addere, cum ad illud agnoſcendum, & Noachidas certa ratione obligatos eſſe exiſtiment.

Ex ſententia itaque tribunalis ſuperioris, h. e. divini in univerſum ajunt eſſe Bonum juſtis repoſitum, vitam futuri ſeculi. Juſtum autem eum nuncupant, cujus iniquitati præponderant juſtitiæ merita. Malus autem eſt, cujus peccata juſtitiæ meritis præponderant.

u) *conf. quæ de officio arbitri tradunt Grotius lib. II. c.* 20. §. 46. *ſeqq. & Puffendorff. lib. V. de J. N. & G. c.* 13. §. 3. *ſeqq. Seld. l. VII. c. IV. &* IX.

Qui

Qui utrorumque æqualiter eſt particeps, medium tenet locum. Ut juſtos itaque æterna vita, ita malos & intermedios aut exciſionis pœna, aut Gehenna manet. (*x*)

Ceterum peccáta, quæ tamen delentur confeſſione & pœnitentia, vel graviora illis ſunt, vel leviora: graviora, quæ ex inſtituto divino tam exciſione, quam morte ex ſententia forenſi punienda erant: quæ ſecus ſe habebant, pro levioribus reputabantur. Atque graviorum quidem XXXVI enumerant ex lege ſacra, quibus ſingulis exciſionis pœna imminet: leviorum tamen inſignis & juſtitiæ præponderans multitudo, eandem poteſt promereri pœnam.

Exciſionis autem non una eademque eſt ratio: (*y*) alia ſolum corpus, alia ſola anima, alia corpus & anima ſimul, exſcinduntur. Atque XXXVI iſtorum criminum hoc diſcrimen etiam faciunt, ut aliis primi, quibusdam ſecundi, nonnullis tertii generis exciſio immineat. Nec mirum quod animas exſcindi docent: quorundam enim hominum animæ ex illorum mente ſunt mortales. In expiationum autem feſto cuncta hæc crimina tum graviora tum leviora, expiari docent.

Ad Noachidas itaque exciſionis pœnam etiam in certis caſibus ſpectare volebant. Nimirum ob cultum extraneum & blaſphemi-

Eee 2 am,

x) Sunt qui & purgatorium addunt, vid. Joſephus Voiſin de Jubilæo ſecundum Hebræorum & Chriſtianorum doctrinam lib. I. c. 13 pag. 163.

y) add. R. Iſaaci Abarbanelis Differtatio de Excidii Pœna ad Num XV. addita Buxtorfii Diſſertat. de. Sponſalibus & Divortiis, it. Pocockius ad portam Moſis n. 158. add. Joſephus Voiſin l. c. Seld. VII. c. X.

am, animam æque ac corpus exſcindi, credebant: adeoque cum hæc crimina naturali jure quoque illicita eſſent, non aliam hic Gentiles manere pœnam.

Concubitibus inceſtis omnibus animæ imminebat exciſio: ab eaque nec immunes Noachidæ erant, in commixtionibus, Jure Naturali illis prohibitis, atque ita in ceteris. Nimirum quoſdam Gentiles Juris Nat. ſcil. violatores æternis cruciatibus addictum iri, alios vero Juris Noach. obſervatores, ad beatorum ſedes perventuros, licet legis Moſaicæ ignaros, diſerte affirmabant.

F I N I S

Digitized by Google

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN 1967

00565396,0

by Google